

ธมมปทฎจกถา ๑ ยมกวคควณณา - หน้าที่ 1
เล่มที่ 17 หน้า 1

ธมมปทฎจกถา

ปณามคถา

มหาโมหตโมนุเช	โลเก โลกนตทสุตินา
เยน สทฐมมปชโชโต	ชลิตโต ชลิตติทุริณา
ตสุส ปาเท นมสุติตวา	สมพุทฐตส ตีริมโต
สทฐมมณจตส ปุเชตวา	กตวา สงฆตส จณชลี
ตี ตี การณมคมม	ธมมาธมเมสุ โกวิโท
สมปนุณสทฐมมปโท	สตถา ธมมปทํ สุกํ
เทเสสิ กรุณาเวค	สมุสสาหิตมานโส
ยํ เว เทวมนุสสานํ	ปีติปาโมชชวฑฒนํ
ปรมฺปรากตา ตสุส	นิปฺพณา อตฺถวณฺณา
ยา ตามพปณฺณิทีปมฺหิ	ทีปภาสาย สณฺจिता
น สาชยติ เสสานํ	สตฺตานํ หิตสมฺปทํ
อปฺเปว นาม สาชเยย	สพฺพโลกสุส สา หิตํ
อิตฺติ อาสีสมานน	ทนฺเตน สมจารินา
กุมารกสุสเปนาหํ	เถเรน ธิรเจตสา
สทฐมมฏฺฐิติกามน	สทฺกจฺจํ อภฺยาจฺจิต
ตี ภาสํ อตีวิทฺถารํ	คตฺถจ วจนกุกมํ

ชุมนุมปทภูจกถา ๑ ยมกวคควณณา - หน้าที่ 2
เล่มที่ 17 ปณามคถา หน้า 2

ปหายาโรปยิตวาน	ตุนตี ภาสั มโนรมั
คถานัน พุยลชนปทั	ยั ตตุถ น วิภาวิตั
เกวลนตุตติ วิภาเวตวา	เสสนตุตเมว อตุถโต
ภาสนตุตเรน ภาสิสัสั	อวहनุโต วิภาวินั
มนโส ปิติปาโมชั	อตุถธมมุปนีสัสิตนติ ฯ

ชมมปทภูจกถา ๑ ชมกวคควณณา - หน้าที่ 3
เล่มที่ 17 หน้า 3

ชมกวคควณณา

จกขุपालตเถรวตถุ ฯ

มโนปุพพุตมา ชมมา มโนเสฏฐามโนมยา
มนสา เจ ปทภูเจน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นั ทุกขมเนวติ จกัถว วหโต ปทนต์ ฯ

อัย ชมมเทศนา กตถ ภาสิตาติ ฯ สาวตถิย ฯ กั
อารพภาติ ฯ จกขุपालตเถริ ฯ

สาวตถิย กิร มหาสุวณฺโณ นาม กุณฺหมพิโก อโหสิ
อทุโธ มหทฺธโน มหาโกโค อปฺตตโก ฯ โส เอกทิวสั
นหันทิตถัถิ คนฺตฺวา นหาตฺวา อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
สมฺปนฺนสาขั เอกั วนฺปฺตี ทิสฺวา อัย มหเสกฺขาย เทวตฺาย
ปริคฺคหิตโต ภวิสฺสตีติ ตสฺส เหฏฐากาถั โสธาเปตฺวา
ปาการปริกฺเขปึ การฺยาเปตฺวา วาลุกั โอกิราเปตฺวา ชชปตาถั
อุสฺสาเปตฺวา วนฺปฺตี อลงฺกริตฺวา ปฺตตํ วา ชีตริ วา
ลภิตฺวา ตุมฺหากั มหาสกฺกาโร กริสฺสามิติ ปตฺถนั กตฺวา
ปกฺกามิ ฯ

อถสฺส ภริยาย กุจฺฉิยั กพฺโปก ปตฺธิจฺจาสิ ฯ โส ตสฺสา
คพฺภปริหารั อทาสิ ฯ สว ทสฺมาสจฺเจน ปฺตตํ วิชายิ ฯ
เสฏฺฐิ อตฺตนา ปาลิตั วนฺปฺตี นิสฺสาย ลทฺธตฺตา ตสฺส

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 4

ปาโลติ นามิ อกาสิ ฯ อปรภาเค อณฺณํ ปุตุตฺติ ลภิ ฯ
 ตสฺส จุลฺลปาโลติ นามิ กตฺวา อิตฺรตฺส มหาปาโลติ
 นามิ กริ ฯ เต วยฺยปฺปุตฺเต ชฺรพฺนฺชเนน พนฺธิสุ ฯ อปรภาเค
 มาตาปิตโร กาลมกฺกํสุ ฯ สพฺพิ โภกํ ทฺวินฺนํเยว วิวเรสุ ฯ
 ตสฺมี สมเย สตฺธา ปวตฺติตปฺวรชฺมมจฺโก อนฺนุพฺพุเพน
 คนฺตฺวา อนฺนาถปฺปณฺฑิตกฺมหาเสฏฺฐิณา จตฺตฺปฺปณฺณาสโกฏฺฐิณํ
 วิสฺสชฺเชตฺวา การิเต เขตฺวณฺมหาวิหาเร วิหฺรติ มหาชนํ
 สกฺกมฺกฺเค จ โมกฺขมฺกฺเค จ ปตฺติจฺญาปยฺมาโน ฯ ตถาคโต
 หิ มาติปฺกฺขโต อสีติยา ปิตฺติปฺกฺขโต อสีติยาติ เทวอสีติ-
 ณาติกุลสฺสสฺเสหิ การิเต นิโคฺรชฺมหาวิหาเร เอกเมว วสฺสวาสาสิ
 วสิ อนฺนาถปฺปณฺฑิตเกน การิเต เขตฺวณฺมหาวิหาเร เอกฺกนฺวิสฺติ
 วิสาขาย สตฺตฺวิสฺติโกฏฺฐิณปฺริจฺจาเคน การิเต ปุพฺพพาราเม จ
 วสฺสวาเสติ ทฺวินฺนํ กุลานํ คฺคณฺมหนฺตฺติ ปฏฺิจฺจ สวตฺถิ
 นิสฺสาย ปณฺจวิสฺติ วสฺสวาเส วสิ ฯ อนฺนาถปฺปณฺฑิตโกปี
 วิสาขापि महाउपासिका निपुत्रं तिवससु तेव वारे
 ตถาคตฺสฺส อุปฺภูจฺจันํ คจฺจนฺนฺติ ฯ คจฺจนฺนฺตา จ ทฺหฺรสามเณฺรา
 โน หตฺเถ โอลฺลเกสฺสนฺตฺติ ตฺวจฺจนฺตฺตา น คตฺตฺพุพฺพา
 ปุเรภตฺติ คจฺจนฺนฺตา ขาทฺนียาทิณี คาทาเปตฺวา คจฺจนฺนฺติ
 ปจฺจมาภตฺติ ปณฺจ เกสฺชฺชานิ อฏฺฐ จ ปานานิ ฯ
 นิเวสเนสุ ปน เตสํ ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ภิกฺขุสฺสหาสาณํ นิจฺจ

เล่มที่ 17 จกขุปลาตฤรราวตฤ หน้า 5

ปณตตนาเนवासานานิ โหนติ ฯ อนนปานเกสชเชสุ โย ย
 อิจจติ ตสฺส ตํ ยถิจจิตเมว สมปชชติ เตสุ อนาถปิณฑิเกน
 เอกเมว ทิวสํ สตุถาริ (๑) ปณโห (๒) น ปุจฺฉิตปุพฺโพ ฯ โส กิร
 ตถาคโต พุทฺธสุขุมมาโล ขตฺติยสุขุมมาโล พหุปกาวโร เม คหปตีติ
 มยหิ ฆมมํ เทเสนฺโต กิลเมยฺยาติ สตุถริ อธิมตฺตสินเนน
 ปณฺหิ น ปุจฺฉติ ฯ สตุถา ปน ตสฺมี นิสินฺนมตฺเตยฺว อัย
 เสฏฺฐิ มํ อรกฺขิตพฺพภูจฺจเน รกฺขติ อหิ หิ กปฺปสตฺตสทฺสสา-
 ธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ อลงฺกตปฺปฏฺยตฺตํ อตฺตโน สีสํ
 ฉินฺนิตฺตฺวา อกฺขิณี อุปฺปาฏฺเตตฺวา หทยมฺสํ อุพฺพตฺเตตฺวา ปาณสมํ
 ปุคฺคทาริ ปริจฺจชิตฺวา ปารมิโย ปุเรนฺโต ปเรสํ ฆมฺม-
 เทสนตฺถเมว ปุเรสึ เอส มํ อรกฺขิตพฺพภูจฺจเน รกฺขตีติ เอกํ
 ฆมฺมเทสนํ กเถสิยฺว ฯ

ตทา สาวตฺถิยํ สตฺต มนุสฺสโกฏฺฐิโย วสนฺติ ฯ
 เตสุ สตฺถ ฆมฺมกถํ สุตฺวา ปณฺจโกฏฺฐิมตฺตา มนุสฺสา
 อริยสาวกา ซาตา เทวโกฏฺฐิมตฺตา ปุถฺชชฺนา ฯ เตสุ
 อริยสาวกานํ เทวเยว กิจฺจานิ อเหตุํ ปุเรกตฺตํ ทานํ
 เทนฺติ ปจฺจนาถตฺตํ คนฺธมาลาทิตฺถตา วตฺถเกสชชฺชปานกาที
 คาหาเปตฺวา ฆมฺมสฺสวณฺตถาย กจฺฉนฺติ ฯ

อเถกทิวสํ มหาปาโล อริยสาวเก คนฺธมาลาทิตฺถเถ วิหาริ
 # ๑ สตุถาติปิ ฯ ๒ ปณฺหนฺติปิ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 6

คจณเต ทิสวา อัย มหาชโน กุหิ คจณตีติ ปุจณิตวา
ชมมสฺสวานายาติ สุตฺวา อหंपิ คมิสฺสามิติ คนฺตฺวา สตฺถาริ
วณฺทิตฺวา ปริสปรियนฺเต นิสฺสิทิ ฯ

พุทฺธา จ นาม ชมฺมึ เทเสนฺตา สรณฺสีลปฺพชฺชาทินํ
อุปนิสฺสยํ โอลฺเกตฺวา อชฺฌาสนวเสน ชมฺมึ เทเสนฺติ ตฺสฺมา
ตํทิวสํ สตฺถา ตสฺส อุปนิสฺสยํ โอลฺเกตฺวา ชมฺมึ เทเสนฺโต
อนุปฺพุพฺพิถํ กเถสิ ฯ เสยฺยถิทํ ทานถํ สีลถํ สกฺกถํ
กามานํ อาทินํว โอลฺการิ สงฺกิเลถํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ
ปกาสฺสิ ฯ ตํ สุตฺวา มหาปาโล กุญฺฌพิโก จินฺเตสิ ปฺรโลกํ
คจณฺตํ ปุตฺตชิตโร วา โภคา วา นานุคจณฺติ สริริปี
อตุตฺนา สทฺธิ น คจณฺติ กิ เม ฆราวาเสน ปฺพชฺชิสฺสามิติ ฯ
โส เทสนาปฺริโยसाने สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ปฺพชฺชํ
ยาจิ ฯ อถ นํ สตฺถา นตฺถิ เต โภจิ อาปุจณิตพฺพชฺชตฺโก
ณาสิตฺติ อาห ฯ กนิญฺฐภาตา เม อตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ เตนหิ
ตํ อาปุจณาหิติ ฯ โส สาธฺฐติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา สตฺถาริ วณฺทิตฺวา
เลหํ คนฺตฺวา กนิญฺฐํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ยํ อิมสฺมี
กุเล สวิญฺญาณกาวิญฺญาณกํ ฐนํ กิณฺจิ อตฺถิ สพฺพนฺตํ ตว
ภาโร ปฏฺฐิพฺชฺชาหิ นนฺติ ฯ คฺมุเห ปน สามิติ ฯ อหํ
สตฺถุ สนฺติเก ปฺพชฺชิสฺสามิติ ฯ กิ กเถสิ ภาติก ตฺวํ
เม มาตริ มตฺยา มาตา วिय ปิตริ มเต ปิตา วिय ลทฺุโ

เล่มที่ 17 จกขุปลาตถรวตถุ หน้า 7

เคเห โว มหาวิภโว สกกาเคหิ อชฌาวสนเตเหว ปุณณานิ
กาตุ้ มา เอวมกตถาติ ฯ ตาต มยา สตถุ ชมมเทศนา
สุตา สตถารา หิ สณหสุขุมิ ติลกขณิ อาโรเปตวา
อาทิมชฌปริโยसानกถยาณชฌโม เทสิโต ฯ น สกกา โส
อการมชฌเอ ปุเรตุ้ ปพพชิสฺสามิ ตาตาติ ฯ ภาติก ตรุณาปิจ
ตาว มหุลลกกาล ปพพชิสฺสเถติ ฯ ตาต มหุลลกสฺส หิ
อตุตโน หตุตปาทาปี อนสฺสวา โหนฺติ น วเส วตฺตนฺติ
กิมงฺกึ ปน ฌาตกา สุวาหิ ตว วจัน น กโรมิ สมณปฎิปตฺตี
ปุเรสฺสามิ

ชราชชฺชริตา โหนฺติ หตุตปาทา อนสฺสวา

ยสฺส โส วิหตฺถเถโม กถิ ชมมึ จริสฺสติ

ปพพชิสฺสามเวาหิ ตาตาติ ฯ ตสฺส วิรวนฺตสฺเสว สตถุ
สนฺติกั กนฺตวา ปพพชฺชึ ยาจิตฺวา ลทุชปพพชฺชุปสมปโท
อาจริยุชฌายานันฺ สนฺติเก ปญจ วสฺसानิ วสิตฺวา วุคฺถวสฺโส
ปวาเรตฺวา สตถาริ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต
อิมสฺมี สาสเน กติ ชฺชรานีติ ฯ กนฺถชฺชรึ วิปฺสฺสนาชฺชรนฺติ
เทวเยว ชฺชรานิ ภิกฺขุติ ฯ กตมึ ปน ฆนฺเต กนฺถชฺชรึ
กตมึ วิปฺสฺสนาชฺชรนฺติ ฯ อตุตโน ปญฺญานชฺชรูปน เอํกั วา
เทว วา นิกายเ สกถิ วา ปน เตปิฏฺกั พุทฺทวจัน
อุคฺคณฺหิตฺวา ตสฺส ชารณิ กถัน วาจนฺนฺติ อิทิ กนฺถชฺชรึ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 8

นาม ๗ สลลหุกวุตติโน ปน ปนุตเสนาสนาภริตสส อตตภาเว
ขวยย ปฎุจเปตฺวา สาทจจกิริยาวเสน วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา
อรหตฺตคฺคหณฺนติ อิทํ (๑) วิปสฺสนาฐุริ นามาทิ ๗ ฆนฺเต อหิ
มหลลกกาเถ ปพฺพชิตฺโต คณฺถฐุริ ปุเรตฺตํ น สกฺขิสฺสสามิ
วิปสฺสนาฐุริ ปน ปุเรสฺสามิ กมฺมฏฺฐานํ เม กเถถาติ ๗ อถสฺส
สตุถา ยาว อรหตฺตา กมฺมฏฺฐานํ กเถสิ ๗ โส สตุถาริ
วณฺทิตฺวา อตฺตนา สหคามิโน ภิกฺขุ ปริเยสนฺโต สฏฺฐิ ภิกฺขุ
ลภิตฺวา เตหิ สทฺธิ นิกฺขมิตฺวา วิสโยชนสตมคฺคํ คณฺตฺวา
เอกํ มหนตฺตํ ปจฺจนตคามํ ปตฺวา ตตฺถ สปริวารโ ปิณฺฑาย
ปาวีสิ ๗

มนุสฺสา วตฺตสมฺปนฺเน ภิกฺขุ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตา
อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา นิสิตฺทาเปตฺวา ปณฺิเตนาหารเน
ปรีวิสิตฺวา ฆนฺเต กุหิ อยฺยา กจฺจนตฺติติ ปุจฺจิตฺวา
ยถาฆาสุกฺกุฏฺฐานํ อุปาสกาติ วุตฺเต ปณฺฑิตมนุสฺสา วสุสวาลํ
เสนาสนํ ปริเยสนฺติ ฆทฺนตฺตาติ ญตฺวา ฆนฺเต สเจ อยฺยา
อิมํ เตมาลํ อิธ วเสยฺยํ มยฺ สรณฺเส ปตฺติฏฺจาย สีตานิ
คณฺเหยยามาติ อาหํสุ ๗ เตปี มยฺ อิมานิ กุลานิ นิสฺสาย
ภวนิสฺสรณํ กริสฺสามาติ อธิวาเสสฺสุ ๗ มนุสฺสา เตลํ ปฎิณฺณ
คเหตุวา วิหาริ ปฎิขคฺคิตฺวา รตฺติฏฺฐานทิวาฏฺฐานานิ
สมฺปาเทตฺวา อหํสุ ๗ เต นินฺพทฺธํ ตเมว คามํ ปิณฺฑาย
๑ กตฺถจิจิ อิติ อิทฺนฺติ นตฺถิ ๗

เล่มที่ 17 จกขุปาลตเถรวตถุ หน้า 9

ปวิสนติ ฯ อถ เน เอโก เวชโซ อุปสงกมิตวา ฆนเต
พหุณัน วสนฏฺฐาเน อผาสูกัปปิ นาม โหติ ตสมิ อุปฺปนเน
มยหิ กถยยาถ เกสขฺชฺ ภิรุตฺตสมิติ ปวารเสติ ฯ

เถโร วตฺตูปนายิกาทิวเส เต ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ปุจฺฉิ
อาวุโส อิมิ เตมาสํ กตฺติหิ อิริยาปเถหิ วิดีนาเมสฺสเถติ ฯ
จตุหิ ฆนฺเตติ ฯ กิ ปเนตฺติ อาวุโส ปฏฺฐิรูปิ นนฺ อุปฺปมตฺเตหิ
ภวิตพฺพิ มยฺ หิ ธรรมานสฺส พุทฺธสฺส สนฺติกา กมฺมฏฺฐานํ
คเหตุวา อาคตา พุทฺธา จ นาม น สกฺกา สเจเน อาราเชตฺตุ
กถฺยาณชฺฌาสนเนน เหตุ อาราเชตฺตพฺพา ปมตฺตสฺส จ นาม
จตฺตาริ อปายา สกเถสฺสทิสสา อุปฺปมตฺตา โหถาวุโสติ ฯ
ตฺมฺเห ปน ฆนฺเตติ ฯ อหิ ตฺติหิ อิริยาปเถหิ วิดีนาเมสฺสสมิ
ปิฏฺฐิ น ปสาเรสฺสสมิ อาวุโสติ ฯ สาธฺ ฆนฺเต อุปฺปมตฺตา
โหถเถติ ฯ

เถรสฺส นิตฺทํ อโนกฺกมฺนตฺสฺส ปจฺมมาเส อติกฺกนฺเต
อกฺขิโรโค อุปฺปชฺชติ ฯ ฉิทฺททฺมฏฺโถ อุกทธารา วิย อกฺขิหิ
ธารา ปคฺขมฺนติ ฯ โส สพฺพตฺตตี สมนฺชมฺมิ กถฺวา
อรุณฺคฺคฺมเน คพฺภิ ปวิสิตฺวา นิสิตฺติ ฯ ภิกฺขุ ภิกฺขา-
จารเวลาย เเถรสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ภิกฺขาจารเวลา ฆนฺเตติ
อาหฺสู ฯ เตนหาวุโส คณฺหน ปตฺตจิวฺรนฺติ อตฺตโน
ปตฺตจิวฺร คหาเปตฺวา นิกฺขมิ ฯ ภิกฺขุ ตสฺส อกฺขิ
ปคฺขมฺนเต ทิสฺวา กิเมตฺติ ฆนฺเตติ ปุจฺฉิสฺสู ฯ อกฺขิ เม

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 10

อาวุโส วาตา วิชฌนุตีติ ฯ นนุ ฆนเต เวชเชนมห
ปวาริตา ตสฺส กถะยยามาติ ฯ สาธา วุโสติ ฯ เต เวชชสฺส
กถะยีสฺสุ ฯ โส เตลฺลํ ปจิตฺวา เปเสตี ฯ เถโร นาสาย เตลฺลํ
อาสิญฺจนโถ นิสินฺนโกว อาสิญฺจิตฺวา อนฺโตะคามํ ปาวิสี ฯ
เวชฺโซ ทิสฺวา อาห ฆนเต อยฺยสฺส กิร อกฺขี วาโต
วิชฌตีติ ฯ อาม อุปาสกาติ ฯ ฆนเต มยา เตลฺลํ ปจิตฺวา
เปสีตํ นาสาย โว อาสิตฺตุนฺติ ฯ อาม อุปาสกาติ ฯ อิทานิ
กัทิสฺนุติ ฯ รุชเตว อุปาสกาติ ฯ เวชฺโซ มยา เอกวาเรเนว
วูปสมนตฺถํ เตลฺลํ ปหิตํ กิณฺนุ โข โรโค น วูปสนฺโตะติ
จินฺเตตฺวา ฆนเต นิสีทิตฺวา โว อาสิตฺตํ นิปชฺชิตฺวาติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ เถโร ตฺถุหี อโหสี ปฺนปฺปฺนํ ปฺจุจฺฉิมาโนปี น
กเถสี ฯ โส วิหาริ คนฺตฺวา วสนฺภูจฺจํ โอลเอกฺสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา เตนหิ ฆนเต คจฺจถาติ เถริ วิสฺสชฺเชตฺวา วิหาริ
คนฺตฺวา เถรสฺส วสนฺภูจฺจํ โอลเอกฺนโตะ
จงฺกมนนีสิตฺทนฺภูจฺจํ
ทิสฺวา สยนฺภูจฺจํ อทิสฺวา ฆนเต นิสินฺเนหิ โว อาสิตฺตํ
นิปฺปฺนเนหิตี ปฺจุจฺฉิ ฯ เถโร ตฺถุหี อโหสี ฯ มา ฆนเต
เอวมกตฺถ สมนฺชฺโม นาม สรีเร ยาเปเนเต สกฺกา
กาตฺถุ นิปชฺชิตฺวา อาสิญฺจถาติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจิ ฯ คจฺจวฺโส
มนฺเตตฺวา ชาณิสฺสามีติ ฯ เถรสฺส จ ตตฺถเนว ฌาตี น
สาโลหิตา(๑) อตฺถิ เณ สทฺฐี มนฺเตยฺย กรชกาเยน ปน
๑ ฌาตีสาลอหิตาติปี ปาโง ฯ

เล่มที 17 จกขุปาลตฺเถรวตฺถุ หน้า 11

สทฺธิ มนฺเตนฺโต วเทหิ ตาว อาวฺโส ปาลิต กิ อกฺขิ
โธโลเกสฺสตี อฺทาทุ พุทฺธสฺสานํ อนมตคฺคสฺมี หิ สํสํวณฺเณ
ตว อกฺขิกานฺสฺส คณฺนา นตฺถิ อนเกณานิ ปน พุทฺธสฺตานิ
พุทฺธสฺสทฺตานิ อตีตานิ เตสฺส เอกพุทฺโธปิ น ปริจฺฉินฺโน
อิทานิ อิมํ อนฺโถวสฺสํ ตโย มาเส น นิปฺชชิสฺสามิตี เต
มานสิ พุทฺธํ ตสฺมา จกฺขุณี เต นสฺสนตฺถุ วา กิษฺชนตฺถุ
วา พุทฺธสฺสานเมว ชาเรหิ มา จกฺขุณิตี ภูตกาຍ် โอวทฺนฺโต
อิมา คาลา อภาสิ

- จกฺขุณี หายนตฺถุ (๑) มมายิตานิ
- โธตานิ หายนตฺถุ ตเถว เทโห
- สพฺพมฺปิทํ หายตฺถุ เทหนิสฺสตีตํ
- กึการณา ปาลิต ตฺวํ ปมชฺชสิ ฯ
- จกฺขุณี ชีรนตฺถุ (๒) มมายิตานิ
- โธตานิ ชีรนตฺถุ (๒) ตเถว กาโย
- สพฺพมฺปิทํ ชีรตฺถุ (๓) กายนิสฺสตีตํ
- กึการณา ปาลิต ตฺวํ ปมชฺชสิ ฯ
- จกฺขุณี กิษฺชนตฺถุ (๔) มมายิตานิ
- โธตานิ กิษฺชนตฺถุ (๔) ตเถว รูปํ
- สพฺพมฺปิทํ กิษฺชตฺถุ (๕) รูปนิสฺสตีตํ
- กึการณา ปาลิต ตฺวํ ปมชฺชสิตีติ ฯ

๑. สึ. หายนตฺติ ฯ ๒. สึ. ชีรนตฺติ ฯ ๓. สึ. ชีรตฺติ ฯ ๔. สึ.
กิษฺชนตฺติ ฯ
๕. สึ. กิษฺชตฺติ ฯ

เล่มที 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 12

เอวํ ตีหิ คาคาหิ อตฺตโน โอวาทํ ทตฺวา นิสินฺนโก ว
นตฺถกมฺมํ กตฺวา คามํ ปิณฺฑทาย ปาวีสี ๑ เวชฺโซ
ทิสฺวา กิ ฆนฺเต นตฺถกมฺมํ กตฺนฺติ ปุจฺฉิ ๑ อาม
อุปาสกาคิ ๑ กิทิสํ ฆนฺเตติ ๑ รุชฺเตว อุปาสกาคิ ๑ นิสีทิตฺวา
โว ฆนฺเต กตํ นิปชฺชิตฺวาติ ๑ เถโร ตฺถุหิ อโหสิ ปุณฺนปุณฺ
ปุจฺฉิตฺปิ นุ กิณฺจิ กเถสิ ๑ อถ นํ เวชฺโซ ฆนฺเต
ตฺถุเห สปฺปายํ น กโรถ อชฺช ปฏฺจาย อสุเกน เม เตลํ
ปฏฺกนฺติ มา วทิตฺถ อหํปี มยา โว เตลํ ปฏฺกนฺติ น
วทฺขามิตี อาห ๑ โส เวชฺเชน ปจฺจกฺขาโต วิหาริ คนฺตฺวา
เวชฺเชนาปี ปจฺจกฺขาโตสิ อิริยาปถิ มา วิสฺสชฺชิ สมณาคิ
 ปฏฺกฺกิตฺโต ติกิจฺฉาย เวชฺเชนาสิ วิวชฺชิต
 นียโต มจฺจฺราชฺส กิ ปาลิต ปมชฺชสีติ
อิมาย คาคาย อตฺตานํ โอวาทิตฺวา สมณธมฺมํ อกาสิ ๑
อถสฺส มชฺฉิมยามเม อตฺกนฺตมตฺเต อปฺพุพฺพ อจฺริมํ อกฺขิณี
เจว กิเลสา จ ปภิชฺชิสฺสุ ๑ โส สุกฺขวิปสฺสโก อรหา หุตฺวา
คพฺภํ ปวิสิตฺวา นิสีทิต ๑ ภิกฺขุ ภิกฺขาจารเวลาย คนฺตฺวา
ภิกฺขาจารกาโล ฆนฺเตติ อาหิสฺสุ ๑ กาโล อาวุโสติ ๑ อาม
ฆนฺเตติ ๑ เตนหิ คจฺฉนฺตาคิ ๑ ตฺถุเห ปน ฆนฺเตติ ๑
อกฺขิณี เม อาวุโส ปรีหีนานีติ ๑ เต ตสฺส อกฺขิณี โอลเถตฺวา
อสฺสุปฺณฺณเนตฺตา หุตฺวา ฆนฺเต มา จินฺตยิตฺถ มยํ โว

เล่มที 17 จกฺขุปาลตฺเถรวตฺถุ หน้า 13

ปฏฺิขคฺคิสฺสามาติ เถรี อสฺสาเสตฺวา กตฺตพฺพยฺตฺตํ วัตฺตปฏฺิวตฺตํ
กตฺวา คามํ ปวิสีสุ ฯ มนฺุสฺสา เถรี อทิสฺวา ฆนฺเต
อมฺหากํ อโย โภ กุหฺินติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตี สฺตฺวา ยาคูํ
เปเสตฺวา สยํ ปิณฺฑปฺปาดํ อาทาย คนฺตุวา เถรี วนฺทิตฺวา
ปาทมฺุเล ปวณฺณมานา โรทิตฺวา มยํ ฆนฺเต ปฏฺิขคฺคิสฺสาม
ตฺมฺเห มา จินฺตยิตฺถาติ สมสฺสาเสตฺวา ปกฺกมฺีสุ ฯ ตโต
ปฏฺุจาย นิพฺพุทฺธํ ยากฺกตฺตํ วิหารเมว เปเสนฺติ ฯ เถโรปี
อิตเร สฏฺุจิกิภฺขุ นีรฺนตฺรี โอวทติ ฯ เต ตสฺโสวาทฺเถ จตฺวา
อุปกฺกฏฺุจาย ปวารณาย สพฺเพว สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปุณฺีสุ วัตฺถวสฺสา จ ปน สตฺถาริ ทฏฺุจกามา หุตฺวา
เถรี อาหิสฺ ฆนฺเต สตฺถาริ ทฏฺุจกามฺมหาติ ฯ เถโร เตสํ
วณฺํ สฺตฺวา จินฺเตสิ อหํ ทุพฺพลอ อนุตฺรามคฺเค จ
อมนฺุสฺสปริคฺคหิตา อฏฺุวี อตฺถิ มยิ เอเตหิ สทฺุธี คจฺฉนฺเต
สพฺเพ กิลมฺิสฺสนฺติ ภิกฺขุปี ลภิตูํ น สกฺขิสฺสนฺติ อิม
ปุเรตฺรเมว เปเสสฺสามีติ ฯ อถ เน อาห อาวุโส ตฺมฺเห
ปุโรโต คจฺฉนฺตาติ ฯ ตฺมฺเห ปน ฆนฺเตติ ฯ อหํ
ทุพฺพลอ อนุตฺรามคฺเค จ อมนฺุสฺสปริคฺคหิตา อฏฺุวี อตฺถิ
มยิ ตฺมฺเหหิ สทฺุธี คจฺฉนฺเต สพฺเพ กิลมฺิสฺสถ ตฺมฺเห ปุโรโต
คจฺฉนฺตาติ ฯ มา ฆนฺเต เอวํ กริตฺถ มยํ ตฺมฺเหหิ
สทฺุธีเยว คมฺิสฺสามาติ ฯ มา โว อาวุโส เอวํ รุจฺฉิตฺถ

เล่มที่ 17 ยมกวคฺควณณา หน้า 14

เอวํ สนฺเต มยฺหํ อผาสุกํ ภวิสฺสตี มยฺหํ กนิฏฺโจ ตุมฺเห
ทิสฺวา ปุจฺฉิสฺสตี อถสฺส มม จกฺขุณฺํ ปรีหิณฺภาวํ
อาโรเจยฺยาถ โส มยฺหํ สนฺตีกํ กณฺจิทฺเว ปหิณฺฉิสฺสตี เตน
สทฺฐี อากฺขณฺฉิสฺสามิ ตุมฺเห มม วจเนน ทสพลณฺจ
อสีติมหาเถเร จ วนฺทถาติ เต อูยฺโยเชสิ ฯ เต เถรํ
ขมาเปตฺวา อนฺโตะคามํ ปวิสฺสีสุ ฯ มนฺุสฺสา เต นิสฺสีทาเปตฺวา
ภิกฺขํ ทตฺวา ก็ ภาณฺเต อยฺยานํ คมนากาโร ปณฺณายตีติ ฯ
อาม อูปาสกา สตฺถาโร ทฎฺฐกามมหาติ ฯ เต ปุณฺปุณฺํ
ยาจิตฺวา เตสํ คมนณฺทเมว ญตฺวา อนฺุคณฺตฺวา ปรีเทวิตฺวา
นิวตฺตีสุ ฯ เตปิ อนฺุปุพฺเพน เชตวนํ คณฺตฺวา สตฺถารณฺจ
มหาเถเร จ เถรสฺส วจเนน วนฺทิตฺวา ปุณฺทิวเส ยตฺถ
เถรสฺส กนิฏฺโจ วสตี ตํ วิถิํ ปิณฺฑาย ปวิสฺสีสุ ฯ
กุกฺกุณฺพิโก เต สยฺขานิตฺวา นิสฺสีทาเปตฺวา กตปฏฺิสนฺธาโร
ภาตีกถเถโร เม กุหิณฺติ ปุจฺฉิ ฯ อถสฺส เต ตํ ปวตฺตี
อาโรเจสุ ฯ โส เตสํ ปาทมฺุเล ปวฏฺฺเณนฺุโต โรทิตฺวา ปุจฺฉิ
อิทานิ ภาณฺเต ก็ กาทพฺพนฺติ ฯ เถโร อิโต กสฺสจฺจ คมนํ
ปจฺจาสี่สตี คตกาเถ เตน สทฺฐี อากฺมิสฺสตีติ ฯ อัย เม
ภาณฺเต ภาคิเนยฺโย ปาลีโต นาม เอตํ เปเสถาติ ฯ เอวํ
เปเสตฺุ น สกฺกา มคฺเค ปรีปนฺุโถ อตฺถิ ปพฺพาเชตฺวา
เปเสตฺุ วฏฺฺฐตีติ ฯ เอวํ กตฺวา เปเสถ ภาณฺเตติ ฯ อถ

เล่มที 17 จกขุปาลตฺเถรวตฺถุ หน้า 15

นํ ปพฺพาเชตฺวา อพฺตมฺมาสมตฺตํ จีวรคฺคหณาทินิ สิกฺขาเปตฺวา
มคฺคํ อจิกฺขิตฺวา ปหิณฺสีสุฯ โส อนุปฺพุเพน ตํ คามํ
ปตฺวา คามทฺวารเ อกํ มหุลลํ ทิสฺวา อิมํ คามํ
นินฺสฺสาย โกจิ อารณฺณโก วิหาโร อตฺถิตฺติ ปุจฺฉิฯ อตฺถิ
ภนฺเตติฯ โก ตตฺถ วสตีติฯ ปาลิตตฺเถโร นาม
ภนฺเตติฯ มคฺคํ เม อจิกฺขธฺวาติฯ โกลิ ตฺวํ ภนฺเตติฯ
เถรสฺส ภากิเนยฺโยมฺหิตฺติฯ อถ นํ คเหตุวา วิหาริ เนสิฯ
โส เถริ วนฺทิตฺวา อพฺตมฺมาสมตฺตํ วตฺตปฏฺิวตฺตํ กตฺวา เถริ
สมฺมา ปฏฺิขคฺคิตฺวา ภนฺเต มาตฺตลคฺคณฺมพิโก เม ตุมฺหากํ
อาคมนํ ปจฺจาสีสฺสตี อถ คจฺฉมาตี อาหฯ เตนหิ เม
ยญฺจิกฺโกฏฺฐิ คณฺหาหิตฺติฯ โส ยญฺจิกฺโกฏฺฐิ คเหตุวา เถเรน สทฺฐี
อนฺโตคามํ ปาวีสิฯ มนฺุสฺสา เถริ นิสีทาเปตฺวา กิ ภนฺเต
คมนาภาโร โว ปณฺณายตีติ ปุจฺฉีสุฯ อาม อุปาสกา
คนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิสฺสามีติฯ เต นานปฺปกฺาเรน ยาจิตฺวา
อลภนฺตา เถริ อุยฺโยเชนฺตา อุปฺพตฺตปถิ คนฺตฺวา โรทิตฺวา
นินฺวตฺตีสุฯ สามณฺเฑโร เถริ ยญฺจิกฺโกฏฺฐิยา อาทาย คจฺฉนฺโต
อนฺตรามคฺเค อญฺวิยิ สงฺกญฺจนคฺริ นาม เถเรน อุปนินฺสฺสาย
วตฺตปฺพุพคฺคามํ สมฺปาปฺุณฺนิฯ โส ตโต นิกฺขมิตฺวา อรณฺเ
คายิตฺวา ทารุณิ อุทฺธรนฺติยา เอกิสฺสา อิตฺถิยา กิตฺสทฺทํ
สุตฺวา สเร นิมิตฺตํ คณฺหิฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 16

อิตถีสทโท วีย หิ อญโณ สทโท ปุริสานัง สกถสรีริ
ผริตวา จาคู สมนตุโธ นาม นตฺถิฯ เตนาห ภควา นานิ
ภิกฺขเว อญญํ เอกสทฺทมฺปิ สมนุปลฺลสามิ โย (๑) เอวํ ปุริสสฺส
จิตฺตํ ปรียาทาย ติญฺจติ ยถยิทํ ภิกฺขเว อิตถีสทฺโทติฯ (๒)

สามณโร ตตฺถ นิมิตฺตํ คเหตุวา ยญฺจิกฺโกฏฺฐิ วิสฺสชฺเชตฺวา
ติญฺจติ ตาว ฆนฺเต กิจฺจํ เม อตฺถิตฺติ ตสฺสา สนฺตํ
คโตฯ สว ตํ ทิสฺวา ตฺถนฺนํ อโหสิฯ โส ตาย สทฺธี
สีลวิปตฺติ ปาปฺปณฺนํ เถโร จินฺนเตสิ อิทานเนวโก คีตสทฺโท
สุยิตฺถ โส จ โข อิตฺถิยา สามณโรปิ จิรายติ โส สีลวิปตฺติ
ปตฺโต ภาวิสฺสตีติฯ โสปี อตฺตโน กิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
อาคณฺตฺวา

คจฺจนาม ฆนฺเตติ อาหฯ อถ นํ เถโร ปุจฺฉิ ปาโป
ชาโตสิ สามณฺรชาติฯ โส ตฺถนฺนํ หุตฺวา ปุณฺนํ ปุณฺนํ ปุณฺนํ
น กิลฺลจิ กเถสิฯ อถ นํ เถโร อาห ตาเทสฺน ปาเป
มม ยญฺจิกฺโกฏฺฐคฺคหณฺนกิจฺจํ นตฺถิตฺติฯ โส สํเวคปฺปตฺโต กาสายานิ
อปเนตฺวา คิหิณิยาเมน ปรีทหิตฺวา ฆนฺเต อหํ ปุพฺเพ
สามณโร อิทานิ ปนฺมฺหิ คิหิ ชาโต ปพฺพชนฺโตปิจําหํ น
สทฺธาเย ปพฺพชิตฺโต มคฺคปริปฺนถภเยน ปพฺพชิตฺโต เอถ
คจฺจนามาติ

อาหฯ อาวุโส คิหิปาโปปิ สมนปาโปปิ ปาโปเยว ตฺว
๑ ส. ม. เอวเมว โหติฯ ปาลิยมฺปน ยนฺติ ทิสฺสตีติฯ ๒ อจฺ. เอก.

เล่มที่ 17 จกฺขุปาลตฺเถรวตฺถุ หน้า 17

สมณภาเว จตฺวาปี สีสฺมตฺตํ ปุเรตฺตํ นาสกฺขิ กิหิ หุตฺวา
กิณฺณาม กถฺยาณํ กริสฺสสฺสี ตาทิเสน ปาเปน มม
ยญฺจิกโกฏฺฐิคฺคหณกิจฺจํ นตฺถิตฺติ ฯ ฆนฺเต อมฺนุสฺสฺสปทฺทฺโตะ มคฺโค
ตฺมฺเห จ อนฺธา กถิ อธิ วสฺสิสฺสธาติ ฯ อถ นํ เถโร
อาวุโส ตฺวํ มา เอวํ จินฺตฺยิ อธิเชว เม นิปชฺชิตฺวา
มรณตฺตฺสาปี อปราปฺริ ปวณฺเณนตฺตฺสาปี ตยา สทฺธิ คมนํ
นาม นตฺถิตฺติ วตฺวา อีมา กถา อภาสิ

หนฺนทาหํ หตฺจกฺขุสฺมิ กนฺตารทฺธานมาคโต
สยมาโน น กจฺฉามิ นตฺถิ พาเล สหายตา
หนฺนทาหํ หตฺจกฺขุสฺมิ กนฺตารทฺธานมาคโต
มริสฺสามิ โน คมิสฺสามิ นตฺถิ พาเล สหายตาติ ฯ

ตํ สุตฺวา อิตโร สํเวกฺขาโต ภาริยํ วต เม สํหสิกํ
อนนฺจฺฉวิกํ กมฺมํ กตฺนฺติ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทฺนฺโต
วนสณฺฑํ ปกฺขนฺทิตฺวา ตถา ปกฺกนฺโต ว อโหสิ ฯ

เถรสฺสาปี สีสฺเตเชน สญฺจิสฺโยชนายามํ
ปณฺณาสโยชนวิตถตํ

ปณฺณรสโยชนพหฺลํ ชยสฺสมนปฺปฺพวณฺณํ นิสฺสีทฺนุญฺจหนกาเลสุ
โอนมฺนฺนฺนมนปกตฺติกํ สกฺกสฺส เทวราชสฺส
ปณฺฑกฺมพลสิลาสนํ

อฺฉนฺหาการํ ทสฺเสสฺสี ฯ สกฺโก โโก นุ โข มํ จานา
จาวตฺถกาโมติ โอโลเกนฺโต ทิพฺเพน จกฺขุณาเถโร อทฺทส ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 18

เดนาหุ โปราณา

สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท	ทิพฺพจกฺขุ วิโสชฺยิ
ปาปครหิ อัย ปาโล	อาชีวํ ปริโสชฺยิ
สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท	ทิพฺพจกฺขุ วิโสชฺยิ
ชฺมมฺครุโก อัย ปาโล	นินฺนโน สาสเน รโตติ ฯ

อถสฺส เอตทโหสิ สจําหํ เอวฺรฺฐปสฺส ปาปครหิโน
 ชฺมมฺครุคฺสฺส อัยยสฺส สนฺตํกํ น คมิสฺสามิ มุทฺธา เม
 สตฺตธา พลลยฺย คมิสฺสามิสฺส สนฺตํกนฺติ ฯ ตโต
 สหสฺสเนตฺโต เทวินฺโท เทวราชฺชสิริโร
 ตํขณฺน อากนฺตฺวา จกฺขุปลาถํ อูปาคมิ ฯ
 อูปคนฺตฺวา จ ปน เณรฺสฺสาวิทุเร ปทสทฺทํ อกาสิ ฯ อถ
 นํ เถโร ปุจฺฉิ โก เอโสติ ฯ อหํ ฆนฺเต อทฺธิโกติ ฯ
 กุหิ ยาสิ อูปาสกาติ ฯ สวาทฺถุณฺนํ ฆนฺเตติ ฯ ยาหิ อวฺุโสติ ฯ
 อัยโย ปน ฆนฺเต กุหิ คมิสฺสตีติ ฯ อหํปี ตตฺถเวว คมิสฺสามิตี ฯ
 เดนหิ เอกโตว คจฺฉาม ฆนฺเตติ ฯ อหํ ทฺพฺพโล มยา
 สทฺธิ คจฺฉนฺตฺสฺส ตว ปปลฺโยจ ภาวิสฺสตีติ ฯ มยฺหํ อจฺจาณิกํ
 นตฺถิ อหํปี อัยเยน สทฺธิ คจฺฉนฺโต ทสฺสุ ปุณฺณกิริยาวตฺถุสฺสุ
 เอกํ ลภิสฺสามิ เอกโตว คจฺฉาม ฆนฺเตติ ฯ เถโร เอโส
 สปฺปริโส ภาวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา เดนหิ ยญฺฉิโกฏฺฐิ คณฺห
 อูปาสกาติ อาห ฯ สกฺโก ตถา กตฺวา ปจฺวี สจฺฉิปนฺโต

เล่มที่ 17 จกขุปลาตฤรเวตถุ หน้า 19

สายณหสมเย เขตวนัน สมปาเปลิ ฯ เถโร สงขปนวาทิสทุเท
สุตฺวา กตฺเถโส สทุโทติ ปุจฺฉิ ฯ สวตฺถิย ฆนฺเตติ ฯ มย
คมนกาล จิเรน คมิมฺหาคิ ฯ อหิ อชฺชกมฺคฺคิ ชานามิ
ฆนฺเตติ ฯ ตสฺมี ขณฺ เถโร นายิ มนฺสุโส เทวตา
ภวิสฺสตีติ สลฺลภฺเขสิ ฯ

สทสฺสเนตฺโต เทวินฺโท เทวราชฺชสิริธโร
สงฺขิปิตฺวาน ตํ มคฺคิ จิปฺปี สวตฺถิมาคมิ ฯ

โส เถรสฺเสวตฺถาย กนิฏฺฐกฺกมฺพิเกน การิตํ ปณฺณสาถํ เนตฺวา
ผลเก นิสิตฺทาเปตฺวา ปิยสหายวณฺณณฺ ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา
สมฺม ปาลาติ ปกฺโกสิ ฯ ก็ สมฺมาติ ฯ เถรสฺส อาคตฺถาว
ชานาสิตฺติ ฯ น ชานามิ ก็ ปน เถโร อาคโตติ ฯ อาม
สมฺม อิทานาหิ วิหาริ คนฺตฺวา เถริ ตยา การิตฺปนฺณสาลาเย
นินฺนํ ทิสฺวา อาคโตมฺหิติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ กฺกมฺพิโกปี
วิหาริ คนฺตฺวา เถริ ทิสฺวา ปาทมฺเเล ปวณฺเณนฺโต โรทิตฺวา
อิหิ ทิสฺวา อหิ ฆนฺเต ตมฺหากิ ปพฺพชิตฺตุ นาทาสินฺตฺวาทีนิ
วตฺวา เทว ทาสทารเก ภูชิสฺเส กตฺวา เถรสฺส สนฺติเก
ปพฺพชาเชตฺวา อนฺโตคามโต ยาคฺกตฺวาทีนิ อหริตฺวา เถริ
อุปฺภูจฺจถาติ ปฏฺธิปาเทสิ ฯ สามเณรา วตฺตปฏฺฐิตฺตํ กตฺวา
เถริ อุปฺภูจฺหีสฺสุ ฯ

อถกทิวสํ ทิสาวาสินฺโน ภิกฺขุ สตฺถาริ ปสฺสิสฺสามาติ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 20

เซตวน อากนตุวา สตุถาริ วนุทิตุวา อสีติมหาเถเร ทิสวา
วิหารจาริกิ จรนตา จกขุपालตุเถรสฺส วสนภูจจัน ปตุวา
อิทปิ ปสฺสิตฺสามาติ สายิ ตทภิมฺฆา อเหตุสิฯ ตสฺมี ขณ
มหาเมโฆ อุภูจฺหิฯ เต อิทานิ สายณฺจ เมโฆ จ
อุภูจฺโติ ปาโตว อากนตุวา ปสฺสิตฺสามาติ นินฺตฺตีสฺสุฯ เทโว
ปจฺมยาเม วสฺสิตฺตวา มชฺฌิมยาเม วิคฺโตฯ เถโร อารทฺทวิริโย
อาจिณฺณจกฺกมนโน ตสฺมา ปจฺฉิมยาเม จกฺกมนนํ โอตฺริฯ ตทา
ปน นววภูจาย ภูมฺิยา พหุ อินฺทโคปกกา อุภูจฺหีสฺสุฯ เต
เถเร จกฺกมนฺเต เยภฺยฺเยน วิปชฺชีสฺสุฯ อนฺเตวาทิกา เถรสฺส
จกฺกมนฺภูจจัน กาลสฺเสว น สมฺมชฺชีสฺสุฯ อิตเร ภิกฺขุ
เถรสฺส วสนภูจจัน ปสฺสิตฺสามาติ อากนตุวา จกฺกมนเ
ปาณเก ทิสวา โโก อิมสฺมี (๑) จกฺกมฺตีติ ปุจฺฉีสฺสุฯ อมฺหากิ
อุปชฺฌาโย ฆนฺเตติฯ เต อุชฺฌายีสฺสุ ปสฺสถ สมณฺสฺส
กมฺมํ สจกฺขุกาเถ นิปชฺชิตฺตวา นินฺทาทยนฺโต กิณฺจิ อกตุวา
อิทานิ จกฺขุวิกฺกกาเถ จกฺกมามิติ เอตฺตเก ปาณเ มาเรสิ
อตุถิ กริสฺสามิติ อนตุถิ อกริตีฯ อถ เต คนฺตุวา ตถาคตฺสฺส
อาโรเจสิ ฆนฺเต จกฺขุपालตุเถโร จกฺกมามิติ พหุ ปาณเก
มาเรสิตีฯ ก็ ปน โส ตุมฺเหหิ มาเรนฺโต ทิฏฺฐโจติฯ น
ทิฏฺฐโจ ฆนฺเตติฯ ยถว ตุมฺเห ตํ น ปสฺสถ ตถา โสปี
๑ อิทาติ ยุตฺตตริฯ

เล่มที 17 จกขุपालตุเถรวตุถุ หน้า 21

เต ปาณ น ปสฺสตี จีณาหวานํ มรณเจตนา นาม นตฺถิ
ภิกฺขเวตี ๑ ฆนฺเต อรหตฺตสฺส อุปนีสฺสเย สตี กสฺมา อนฺโช
ชาโตตี ๑ อตฺตนา กตกมฺมวเสน ภิกฺขเวตี ๑ ที ปน ฆนฺเต
เตน กตฺนตี ๑ เตนหิ ภิกฺขเว สฺฆนาถ ๑

อตีเต พาราณสียํ พาราณสีราเช รชฺชํ การนฺเต เอโก
เวชฺโซ คามนิกเม จริตฺวา เวชฺชกมฺมํ กโรนฺโต เอกํ
จกขุทฺทพฺปลํ

อิตฺถิ ทิสฺวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต อผาสฺกนฺตี ๑ อกฺขิณี น
ปสฺสามีตี ๑ เกสชฺชนฺเต กริสฺสามีตี ๑ กโรหิ สามีตี ๑ ที
เม ทสฺสตีตี ๑ สเจ เม อกฺขิณี ปากติกานิ กาคฺตุ สกฺขิสฺสตี
อหนฺเต สทฺธิ ปุตฺตตีตาหิ ทาสี ภวิสฺสามีตี ๑ โส สาธฺตติ
เกสชฺชํ สํวิทฺหิ ๑ เอกเกสชฺเชเนว อกฺขิณี ปากติกานิ อเหสิ ๑
สา จินฺเตสิ อหํ เอตสฺส สปุตฺตตีตา ทาสี ภวิสฺสามีตี
ปฏฺฐานี น โช ปน มํ สณฺเฬน สมฺมาจริสฺสตี วณฺเจสฺสามิ
นนฺตี ๑ สา เวชฺชเณวคณฺตุวา กิถิสํ ฆทฺเทตี ปุฏฺฐา ปุพฺเพ
เม อกฺขิณี โถกํ รุชฺชิสฺสุ อิทานิ อตีเรกตรํ รุชฺชนฺตีตี อาห ๑
เวชฺโซ อยํ มํ วณฺเจตฺวา กิณฺจิจิ อทาตุกามา น เม
เอตาย ทินฺนภตฺติยา อตฺถิ อิทานิ ตํ อนฺธํ กริสฺสามีตี
จินฺเตตฺวา เกหํ คณฺตุวา ฆริยาย ตมตฺถิ อากฺกขิ ๑ สา
ตุณฺหิ อโหสิ ๑ โส เอกํ เกสชฺชํ โยเชตฺวา ตสฺสา สนฺตีกํ
คณฺตุวา ฆทฺเท อิมํ เกสชฺชํ อณฺชาหิตี อณฺชาเปสิ ๑ เทว

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 22

อกุชินี ทีปสัชา วิย วิชฌายีสุ ฯ โส เวชโซ จกขุปาโล
อโหสิ ฯ

ภิกขเว ตทา มม ปุตุเตน กตกมมัม ปจจโต ปจจโต
อนุพนุธิ ปาปกมมัม หิ นาเมตัม ชูริ วหโต พลิวททสฺส ปทํ
จกกัม วิย อนุคจจตีติ อิทํ วตถุํ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฌเฏตฺวา
ปติฏฺฐาปีตมตฺตีกํ สาสนํ ราชมุทฺทาย ลณฺณโต วิย ฌมฺมราชา
อิมํ คากมาห

มโนปุพฺพวงฺกมา ฌมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทฺฐเจน ภาสตี วา กโรตี วา
ตโต นํ ทุกขมเนวติ จกกัว วหโต ปทฺนติ ฯ

ตตฺถ มโนติ กามาจรรกฺสลาทีเกทํ สพฺพมปี จตุฏฺฐมิก-
จิตฺตํ ฯ อิมสฺมี ปน ปเท ตทา ตสฺส เวชชสฺส อุปฺปนฺน-
จิตฺตวเสน นียมียมานํ ววตฺถาปิยมานํ ปริจฺจิชฺชมานํ
โทมนสฺสสทฺทํ

ปฏฺิฆสมฺปยุตฺตํ จิตฺตเมว ลพฺภติ ฯ ปุพฺพวงฺกมาติ เตน
ปจฺมคามินา หุตฺวา สมฺนฺนาคตา ฯ ฌมฺมาติ คฺุณเทสนา-
ปริยตฺตนิสฺสตฺตนิชชีวเสน จตฺตาโร ฌมฺมา นาม ฯ เตสุ

น หิ ฌมฺโม อฌมฺโม จ อุโภ สมวิปาकिनो
อฌมฺโม นิริยํ เนติ ฌมฺโม ปาเปติ สุกฺคตฺตินฺติ (๑)

อัย คฺุณฌมฺโม นาม ฯ ฌมฺมํ โว ภิกขเว เทเสสฺสสามิ

เล่มที่ 17 จกขุपालตเถรวตถุ หน้า 23

อาทิกถยานนติ อัย เทสนาธมโม นาม ๑ อธิ ปน ภิกขเว
เอกจเจ กุลปุตตา ธมมัม ปรียาปฺณนติ สุตตัม เคยยนติ (๑) อัย
ปรียคฺติธมโม นาม ๑ ตสฺมี โข ปน สมเย ธมฺมา โหนติ
ขนฺธา โหนตฺติ (๒) อัย นิสฺสคฺตธมโม นาม ๑
นิชฺชีวธมโมติปิ

เอเสว นโย ๑ เตสุ อิมสฺมี จาเน นิสฺสคฺตนิชฺชีวธมโม
อธิปฺเปโต ๑ โส อตฺตโต ตโย อรูปิโน ขนฺธา เวทนาภฺขนฺโ
สณฺณาภฺขนฺโ สงฺขารภฺขนฺโติ ๑ เอเต หิ มโน ปุพฺพภคโม
เอเตสนฺติ มโนปุพฺพภคมา นาม ๑ กถํ ปเนเตหิ สทฺธิ
เอกวตฺตโก เอการมฺมโณ อปุพฺพิ อจริมฺ อเอกภฺขณ
อุปฺปชฺชมาโน

มโน ปุพฺพภคโม นาม โหตฺติ ๑ อุปฺปาทปฺปจฺจยคฺเถน ๑ ยถา
หิ พหุสฺ เอกโต คามฆาตาทิกมฺมานิ กโรนฺเตสุ โก เตสํ
ปุพฺพภคโมติ วุตฺเต โย เตสํ ปจฺจโย โหติ ยํ นิสฺสาย เต
ตํ กมฺมํ กโรนฺติ โส ทตฺโต วา มตฺโต วา เตสํ ปุพฺพภคโมติ
วฺจจติ เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพิ ๑ อิติ อุปฺปาทปฺปจฺจยคฺเถน
มโน ปุพฺพภคโม เอเตสนฺติ มโนปุพฺพภคมา ๑ น หิ เต
มเน อนฺุปฺปชฺชนฺเต อุปฺปชฺชิตฺ สกโกนฺติ ๑ มโน ปน
เอกจฺเจสุ เจตฺติเกสุ อนฺุปฺปชฺชนฺเตสุปิ อุปฺปชฺชติเยว ๑
อธิปฺตีวเสน ปน มโน เสฏฺโฐ เอเตสนฺติ มโนเสฏฺฐา ๑
ยถา หิ โจราทินํ โจรฆฺเฏฐกาทโย อธิปฺตีโน เสฏฺฐา ตถา
๑ ม. ม. ๑๒/๒๖๘ ๑ ๒. ธรรมสังคณี ๓๔/๓๓ ๑

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 24

เตสมปี มโนติ มโนเสฏฐาฯ ยถา ปน ทารุอาทีหิ
นิปฺพนฺนานิ ตานิ ตานิ ภณฺฆานิ ทารุมาทีหิ นาม
โหนฺติ ตถา เอเตปี มนโต นิปฺพนฺนตฺตา มโนมยา นาม ฯ
ปทภูเจนาติ อากนฺตฺเกหิ อภิขฺมาทีหิ โทเสหิ ปทภูเจน ฯ
ปกตฺมิโน หิ ภวฺจจิตฺตํ ฯ ตํ อปฺปทภูจฺจํ ยถา หิ ปสนฺนํ
อุทกํ อากนฺตฺเกหิ นีลาทีหิ อุปกฺกิลิฏฺจํ นีโลทกาทีเกทํ โหติ
น จ นวํ อุทกํ นาปี ปุริมํ ปสนฺนอุทกเมว ตถา ตมปี
อากนฺตฺเกหิ อภิขฺมาทีหิ โทเสหิ ปทภูจฺจํ โหติ น จ นวํ
จิตฺตํ นาปี ปุริมํ ภวฺจจิตฺตเมว ฯ เตนหา ภควา ปกฺสฺสรมิทํ
ภิกฺขเว จิตฺตํ ฯ ตถจ โข อากนฺตฺเกหิ อุปกฺกิลเสหิ
อุปกฺกิลิฏฺจนฺติ ฯ (๑) เอวํ มนสา เจ ปทภูเจน ฯ ภาสติ वा
กโรติ วาติ โส ภาสฺมาโน จตฺพุพฺพิธํ วจิทฺตฺจจฺริตเมว
ภาสติ กโรนฺโต ติวิธํ กายทฺตฺจจฺริตเมว กโรติ อภาสนฺโต
อกโรนฺโต ตาย อภิขฺมาทีหิ ปทภูจฺจมานสตาย ติวิธํ
มโนทฺตฺจจฺริตํ
ปุเรติ ฯ เอวมสฺส ทส อกฺสฺสทกมฺมปถา ปารีปุรี คจฺจนฺติ ฯ
ตโต นํ ทฺกฺขมเนวตีติ ตโต ติวิธฺทฺตฺจจฺริตโต ตํ ปุคฺคํ
ทฺกฺขมเนวตี ทฺตฺจจฺริตานุภาเวน จตฺตฺส อปาเยสฺส वा มนฺตฺสเสสฺส
วา ตมตฺตภาวํ คจฺจนฺตํ กายวตฺตฺกมฺปิ อิตฺรวตฺตฺกมฺปิตี อิมินา
ปริยาเยน กายิกเจตฺสีกํ วิปากทฺกฺขํ อนฺุคจฺจนฺติ ฯ ยถากी ฯ
๑ อจ. เอก. ๒๐/๑๑ ฯ

เลมที่ 17 จกขุपालตเถรวตถุ หนา 25

จกักว วหโต ปทนติ ชุเร ยุตตสส ชุริ วหโต พลิวทสส
ปท จกัก วิยฯ ยถา หิ โส เอกปี ทิวส์ เทวปี
ปณจปี ทสปี อทตมมาสปี วหนโต จกัก นีวตเตตุ ชหิตุ
น สกโกติ อถขวสส ปุโรโต อติกกมนตสส ยุกิ คิว พาสติ
ปจจโต ปฏิกกมนตสส จกัก อูรมส์ ปฏินนติ อิเมหิ ทวีหิ
การณหิ พาสนติ จกัก ตสส ปทานุปทิกิ โหนนติ ตเถว
มนสา ปทภูเจน ตีณิ ทุจจรัตนนิ ปุเรตวา จิติ ปุคคลิ
นินยาทีสุ ตตถ ตตถ คตฏจนาเนสุ ทุจจรัตนมูลกิ กายิกมปี
เจตสิกมปี ทุกขิ อนุพนชตีติ ฯ

กาถาปริโยसानเน ตีสสทสสา ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ
อรหตติ ปาปุนีสสุฯ สมปตตปริสายปี เทสนา สาคูธิกา สผลา
อโหสีติ ฯ

จกขุपालตเถรวตถุ ฯ

มฏฺจกฺกณฺทลิวตฺถ

มโนปฺพุพฺพคฺมาติ ทฺตยคาถาปี สวตฺถยเยว มฏฺจกฺกณฺทลิว
อารพฺภ ภาสีตา ฯ

สวตฺถยึ กิร อทินฺนปฺพุพฺโก นาม พฺราหฺมโณ อโหสี ฯ
เตน กสฺสจึ กิลฺลจึ น ทินฺนปฺพุพฺ ฺเตน ตํ อทินฺนปฺพุพฺโกเตว
สณฺชานีสุ ฯ ตสฺเสกปฺตฺตโก อโหสี ปีโย มนาโป ฯ อถสฺส
ปีลนฺชนํ กาทฺตกาโม สเจ สุวณฺณการสฺสาจิกฺขิสฺสามิ เวตฺนํ
ทาทพฺ ภิวิสฺสตีติ สยเมว สุวณฺณํ โภฏฺฏเตวา มฏฺจกฺกณฺ
กฺกณฺทลิว กตฺวา อทาสี ฯ เตนสฺส ปฺตฺโต มฏฺจกฺกณฺทลิว
ปฺลยณฺยิตฺถ ฯ ตสฺส โสพสวสฺสกาเล ปณฺฑโรโค อฺทปาที ฯ
มาตา ปฺตฺตํ โอลเกตฺวา พฺราหฺมณ ปฺตฺตสฺส เต โรโค
อฺปฺปนฺโน ติกิจฺจนาเปหิ นนฺติ อาห ฯ โภติ สเจ เวชฺชํ
อาเนสฺสามิ
ภคฺตเวตฺนํ ทาทพฺ ภิวิสฺสตี ตฺวํ มม ฺชนจฺเจทํ น โอลเกสีตี
ฯ

อถ ก็ กิรสฺสตี พฺราหฺมณาตี ฯ ยถา เม ฺชนจฺเจโท น โหตี
ตถา กิรสฺสามีตี ฯ โส เวชฺชานํ สนฺตีกํ กนฺตฺวา อสฺสกโรคสฺส
นาม คฺมุเห ก็ เกสชฺชํ กโรธาตี ปฺจฺจึ ฯ อถสฺส เต ยํ วา ตํ
วา รุกฺขตฺจาที อจิกฺขนฺตี ฯ โส ตํ อหริตฺวา ปฺตฺตสฺส เกสชฺชํ
กโรตี ฯ ตํ กโรนฺตฺสเสวสฺส โรโค พลฺวา อโหสี อเตกิจฺจนาว่า
อฺปาคมิ ฯ พฺราหฺมโณ ตสฺส ทฺพุพฺพลภาวํ ฺถตฺวา เอกํ เวชฺชํ
ปฺกฺโกสิ ฯ โส โอลเกตฺวา อมฺหากํ

เล่มที่ 17 มฎจกถทลิวตถุ หน้า 27

เอกํ กิจจํ อตฺถิ อณฺณํ เวชฺชํ ปกฺโกสิตฺวา ติกิจฺจนาเปหิติ
ตํ ปจฺจกฺขาย นิกฺขมิ ฯ พุราหุมนฺโณ ตสฺส มรณสมยํ ฅตฺวา
อิมสฺส ทสฺสนตฺถาย อากตาคตา อนฺโตเคเห สาปเตยฺย
ปสฺสิตฺสฺสนฺติ พหิ นํ กริสฺสามิติ ปุตฺตํ นีหริตฺวา พหิ
อาลินฺเท นิปฺชฺชาเปสิ ฯ

ตํ ทิวสํ ภควา พลวปจฺจสสมเย มหากรุณาสมาปตฺติโต
วฎฺจาย ปุพฺพพฺพุเชสุ กตาทิการานํ อุตฺสนนฺกุตลมูลานํ เวเนยฺย-
พนฺธวานํ ทสฺสนตฺถํ พุทฺธจกฺขนา โลกํ โวโลเกนฺโต
ทสฺสทสฺสจกฺกวาเพ ฅาณชาลํ ปตฺถริ ฯ มฎจกถทลิว
พหิอาลินฺเท นิปฺนฺนาการเนว ตสฺส อนฺโต ปณฺณายิ ฯ สตฺถา
ตํ ทิสฺวา ตสฺส อนฺโตเคหา นีหริตฺวา ตตฺถ นิปฺชฺชาปิตภาวํ
ฅตฺวา อตฺถิ นฺ โข มยฺหํ เอตฺถ คตฺปฺปจฺเจเนน อตฺถโถติ
อฺปฺชารเนนฺโต อิทํ อทฺทส อยํ มาณโว มยิ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา
กาลํ กตฺวา ตาวตีสเทวโลเก ตีสโยชนิกเก กนฺกวิมานे
นิพฺพตฺติสฺสตี อจฺจราสทสฺสปริวาริ ภวิสฺสตี พุราหุมนฺปิ ตํ
ฅาเปตฺวา โรทนฺโต อาพาหเน วิจริสฺสตี เทวปุตฺโต
ติคาวตฺปฺปมาณํ สฎฺฐิสกฏฏการาลงฺการปฏิมณฺฑิตํ อจฺจรา-
สทสฺสปริวาริ อตฺถภาวํ โอลเเกตฺวา เกน นฺ โข กมฺเมน
มยา อยํ สิริสมฺปตฺติ ลทฺธาติ โอลเเกนฺโต มยิ จิตฺตฺปฺปสาเทน
ลทฺธภาวํ ฅตฺวา ธนฺจฺเจทภเยน มม เกสชฺชํ อการเตตฺวา
อิทานิ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทติ วิปฺปการปฺปตฺตํ นํ กริสฺสามิติ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 28

ปีตริ อกฺขนฺตียา มฏฺจกฺกณฺฑลิวณฺเณนาคนฺตฺวา อาพาหนสฺสา-
วิหฺวเร นิปฺปชฺชิตฺวา โรทิสฺสตี ฯ อถ นํ พุราหฺมโณ โกลิ
ตฺวานฺติ ปุจฺฉิสฺสตี อหนฺเต ปุตฺโต มฏฺจกฺกณฺฑลิตฺติ กุหิ
นิพฺพตฺโตสฺสตี ตาวตีสกฺวเนติ ก็ กมฺมํ กตฺวาติ วุตฺเต มยิ
จิตฺตปฺปสาเทน นิพฺพตฺตภาวํ อัจฺฉิสฺสตี พุราหฺมโณ ตฺมฺเหสุ
จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สกฺเค นิพฺพตฺตา (๑) นาม อตฺถิตฺติ มํ
ปุจฺฉิสฺสตี

อถสฺสาหํ เอตฺตกานิ สตานิ วา สหสฺसानิ วา สตสหสฺसानิ
วาติ น สกฺกา คณฺนาย ปริจฺฉินฺนิตฺตฺนฺติ วตฺวา ธมฺมปเท
กาถํ ภาสิสฺสามิ คาถาปริโยसानเ จตุราสฺสิตฺยา ปาณสหสฺसानํ
ธมฺมาภิสฺสมโย ภวิสฺสตี มฏฺจกฺกณฺฑลิตฺติ โสตาปนฺโน ภวิสฺสตี
ตถา อทินฺนปฺพุพฺโก พุราหฺมโณ อิติ อิมํ กุลปฺตฺตํ นิสฺสาย
ธมฺมยาโค มหา (๒) ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ปฺนทิวเส
กตฺสรีรปฏฺิษคฺคโน
มหาภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปวิสฺติวฺวา อนฺุพฺพุเพน
พุราหฺมณฺสฺส เคหทฺวารํ คโต ฯ

ตสฺมี ขณฺเ มฏฺจกฺกณฺฑลิตฺติ อนฺโตเคหาภิมฺโข นิปฺนโน
โหติ ฯ สตฺถา อตฺตโน อปฺสฺสนภาวํ ญตฺวา เอกํ รสฺมี
วิสฺสชฺเชสิ ฯ มาณโว ก็ โอภาโส นามโสติ ปฺริวตฺติตฺวา
นิปฺปนฺโนว สตฺถารํ ทิสฺวา อนฺุชฺพาลปีตฺริ นิสฺสาย เอวรูปํ
พุทฺธํ อุปฺสงฺกมิตฺวา กายเวยฺยาวภูทิกํ วา กาคฺคํ ทานํ วา
๑ นิพฺพตฺตฺนฺตฺปิ ฯ ๒ กตฺถจฺจิ มหาติ ปทํ นตฺถิ ฯ

เลมที่ 17 มฏจกณทลิวตถ หนา 29

ทาตุ้ ชมมึ้ วา โสตุ้ นาลตุ้ อิทานึ้ เม หตุถาปี
อวิเชยยา อณณึ้ กตุตพพิ้ นตุถึติ้ มนเมว ปสาเทสิ้ ๆ
สตุถา อลึ้ เอตุตเกน อิมสสุตติ้ ปกุกามึ้ ๆ โส ตถาคเต
จกขุปลึ้ วิชหนเตยว ปสนนมนโน้ กาลึ้ กตุวา สตุตปปพทุโธ
วึย เทวโลเก ตึสโยชนึเก กนกวิมานึ นิพพตุติ้ ๆ
พุราหุมโณปึสสุ สริริ้ ฉาเปตุวา อาพาหนึ โรทนปรัยโน้
อโหสิ้ เทวสิกึ้ อาพาหนึ คนตุวา โรทติ้ กหึ้ เอกปตุตถก
กหึ้ เอกปตุตถกาคึ้ ๆ

เทวปตุโตปี้ อตุตโน้ สมปตุตี้ โอลเกตุวา เกน กมเมน
ลตุธาติ้ อูปรานึโต สตุถริ้ มโนปสาเทนาคึ้ ลตุวา อัย
พุราหุมโณ้ มม อผาสูกกาเล เกสชชึ้ อการเรตุวา อิทานึ้
อาพาหนึ คนตุวา โรทติ้ วิปปรการปตุตตเมตึ้ กาคึ้ วฏฐึตีติ้
มฏจกณทลิวณณานาคนตุวา อาพาหนึสสุตวิทุเร พาหา ปคุกยห
โรทนุโต้ อฏฐาสึ้ ๆ พุราหุมโณ้ ตึ้ ทิสวา อหึ้ ตาว
ปตุตโตสเกน โรทามึ้ เอส กิมตุถึ้ โรทติ้ ปุจจึสสุตติ้ นนุติ้
ปุจจณุโต้ อิมึ้ คากมาห

อลงกโต้ มฏจกณทลึ้
มาลาการึ้ หริจหนุสสุสโท
พาหา ปคุกยห กนทสิ้
วณมชเม กึ้ ทุกขึโต้ ตวนนุติ้ ๆ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 30

โส อห

โสวณฺณมโย ปกสฺสโร
อุปฺปนฺโน รตฺพลชโร มม
ตสฺส จกฺกยฺกํ น วิญฺฑามิ
เตน ทุกฺเขน ชหิสุสํมิ ชีวิตฺนฺติ ฯ

อด นํ พฺราหฺมโณ อห

โสวณฺณมยํ มณฺนิมยํ
โลหฺมยํ อด รุปียมยํ
อาจิกฺข เม ภทฺทมาณว
จกฺกยฺกํ ปฏฺฐิตาภยามิ เตติ ฯ

ตํ สุตฺวา มาณโว อยํ ปุตฺตตสฺส เกสชฺชํ อกตฺวา ปุตฺตปฏฺฐิรูปกํ
มํ ทิสฺวา โรทฺนฺโต สุวณฺณาทิมยํ รตจกฺกํ กโรมีติ วทติ โหตุ
นิกฺคณฺหิสุสํมิ นนฺติ จินฺเตตฺวา กิวมฺหนฺตํ เม จกฺกยฺกํ
กริสฺสสีติ

วตฺวา ยาวมฺหนฺตํ อากงฺขสีติ วุตฺเต

จฺนฺทสุริเยหิ เม อตุ โถ เต เม เทหิติ ยาจิโต

โส มาณโว ตสฺส ปาวทิ
จฺนฺทสุริยา อุภยตฺถ ภาตโร
โสวณฺณมโย รโถ มม
เตน จกฺกยฺเคน โสภตฺตีติ ฯ

เล่มที่ 17 มฏฐกณทลิวตถุ หน้า 31

อถ นั พุราหุมนโณ อาห

พาโล โข ตวมสิ มาณว
โย ตวั ปตถยเส อปตถิย
มณณามิ ตวั มริสสสิ
น หิ ตวั ลจจสิ จนุทสุริเยติ ฯ

อถ นั มาณโว ก็ ปน ปณณายมานสสุตถาย โรทนุโต พาโล

โหติ อุทาหุ อปณณายมานสสุตถา

กมนนาคมนปี ทิสสุตติ
วณณชาตุ อุภยตถ วิถิยา
เปโต กาลกโต นตถิ
โก นิธ กนุทต พาลยตโรติ ฯ

ตั สุตถวา พุราหุมนโณ ยุตตัม เอส วทตติ สลลภุเขตถวา

สจจัม โข วเทสิ มาณว
อหเมว กนุทต พาลยตโร
จนุทัม วิย ทารโก รุทัม
ปุตตัม กาลกตาทิปตถยนุติ

วตถวา ตสสุท กถาย นิสสุโสโก หุตถวา มาณวสสุท ถุตี กโรนุโต

อิมา คธา อภาสิ

อาทิตตัม วต มัม สนุตัม ฆตติตตัม ปาวกัม
วารินา วิย โอสิณจัม สพพัม นิพพปาเย ทริ

เล่มที่ 17 ขมกวกุคควณณา หน้า 32

อพพุหิ วัต เม สลลั	โสกำ หทยนิสฺสิดิ
โย เม โสภปรตฺตส	ปุตฺตโสกำ อปานุทฺติ
สฺวหิ อพพุหุสฺสโลสฺมิ	สีตฺถุโตนฺนิพฺพุโต
น โสจามิ น โรทามิ	ตว สุตฺวาน มาณวาทิ ฯ

อด นั โก นาม ตฺวนฺติ ปุจฺจนฺโต

เทวตา นฺนฺติ คนฺธพฺโพ อาทู สกฺโก ปุรินฺทโท

โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปุตฺโต กถิ ชาเนมฺมํ ตํ มยฺนฺติ ฯ

อดสฺส มาณโว

ยญฺจ กนฺทลลิตฺติ ยญฺจ โรทลลิตฺติ

ปุตฺตํ อปาหเน สยํ ทหิตฺวา

สฺวหิ กุสฺลํ กริตฺวาน กมฺมํ

ตฺทิสานํ สหพฺยตํ ปตฺโตติ อจฺจิกฺขิ ฯ

พฺราหฺมโณ อห

อปฺปํ วา พหุํ วา นาทฺทสาม

ทานํ ททนต์สฺส สเก อคาเร

อุโปสถกมฺมํ วา ตาทิสํ

เกน กมฺเมน คโตสิ เทวโลกนฺติ ฯ

माणโว อห

อาพาธิโกหิ ทฺวักขิโต คิลาน

อาตุรฺรูปมฺหิ สเก นิเวสเน

เล่มที่ 17 มฏจกณทลิวตถุ หน้า 33

พทุธิ วิคตราช วิติณณกงขิ
อทุทกขี สุกคิ อโนมปณณิ
สุวาคิ มุทิตมโน ปสนนจติโต
อณชลึ อกริ ตถาคตสสุ
ตาคิ กุสลิ กริตวาน กมม
ติททานิ สหพยุตติ ปตโตติ ฯ

ตสุมิ กถนเต กถนเตเยว พุราหุณนสสุ สกถสริริ ปิตยา
ปรีปรี ฯ โส ต ปิตี ปเวเทนโต

อจณริยิ วต อพุกติ
อณชลิกมมสสุ อยมิทิส วิปาโก ฯ
อหิปี มุทิตมโน ปสนนจติโต
อชเชว พทุธิ สรณิ วชามีติ อห ฯ

อถ น มาณโว

อชเชว พทุธิ สรณิ วชามี
ธมมณจ สงมณจ ปสนนจติโต
ตถเว สิกขาปทานิ ปณจ
อณชทผลุทานิ สมามียสสุ ฯ
ปาณาติปาตา วิรมสสุ จิปปี
โลเก อทินนึ ปรีวชชยสสุ
อมชชไป โน จ มุสา ภณาคิ
สเกน ทาเรน จ โหหิ ตญุจติ อห ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 34

โส สาธติ สมปฏิจิตฺวา อีมา คธา อภาสิ

อตุถกาโมสิ เม ยกฺข หิตกาโมสิ เทเวเต
กโรมิ ตฺยหํ วจันํ ตฺวมติ อจริโย มม
อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ ธรรมณฺจาปี อนุตฺตรํ
สงฺฆณฺจ นรเทวสฺส กจฺนามิ สรณํ อหํ ฯ
ปาณาติปาตา วิรมามิ จิปรูป
โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชามิ
อมชฺชโป โน จ มฺสา ภณามิ
สเกน ทาเรน จ โหมิ ตฺถุจฺจติ ฯ

อถ นํ เทวปฺตุโต พฺราหฺมณฺ ตว เกเห พหุ ฐนํ อตุถิ
สตุถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ทานํ เทหิ ธรรมิํ สฺสุณาหิ ปญฺหํ ปุจฺจาหิติ
วตุวา ตตฺถเววนฺตรชาปี ฯ

พฺราหฺมโณปี เกหํ กนฺตฺวา พฺราหฺมณิํ อามนฺเตตฺวา
ภทฺเท อหํ สมณํ โคตมํ นิมนฺเตตฺวา ปญฺหํ ปุจฺจิสฺสามิ
สกุถาริ กโรหิติ วตุวา วิหาริํ กนฺตฺวา สตุถาริ เนว
อภิวาเทตฺวา น ปฏฺิสนฺถาริํ กตฺวา เอกมฺนฺตํ จิโต โภ
โคตม อธิวาเสหิ เม อชฺชตนาถ ภาตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ
อาห ฯ สตุถา อธิวาเสหิ ฯ โส สตุถุ อธิวาสนํ วิทิตฺวา
เวเคนาคนฺตฺวา สกนฺิเวสเน ขาทนฺิยํ โภชนฺิยํ ปฏฺิยาทาเปหิ ฯ
สตุถา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต ตสฺส เกหํ กนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน
นีสิหิ ฯ พฺราหฺมโณ สกุถจฺจํ ปรีวีสิ ฯ มหาชโน

เล่มที่ 17 มฎจกณทลิวตุถุ หน้า 35

สนุนิปติ ฯ มิจณาทีฎจิกเณ กิร ตถาคเต นิมนติเต เทว
 ชนกายา สนุนิปตุนติ มิจณาทีฎจิกา อชช สมณั โคตมัม
 ปลหัม ปุจญา ยวิหะสิมานัน ปสสิสสุสามาติ สนุนิปตุนติ
 สมมาทีฎจิกา อชช พุทฐวิสยัม พุทฐลัฬหัม ปสสิสสุสามาติ
 สนุนิปตุนติ ฯ อถ พุราหุมนเณ กตถกตติจัจจํ ตถาคตัม
 ออุปสงกมิตวา นิจาสเน นิสินโน ปลหัม ปุจจัน โภ โคตม
 ตุมหากัม ทานัน อทตวา ปุชัง อกตวา ธมมัม อสสุตวา
 ออุปสถวาถัม อวสิตวา เกวลัม มโนปสาทมตเตเนว สกเค
 นิพพตตวา นาม โหนตติติ ฯ พุราหุมน กสุมมา มัม ปุจจัน
 นนุ เต ปุตเตน มฎจกณทลินา มยิ มนัม ปสาเทตวา
 อตตโน สกเค นิพพตตภาโว กถิตติติ ฯ กทา โภ
 โคตมาติ ฯ นนุ ตวั อชช สุตานัน คนตวา กนุทนุโต
 อวิทุเร พาหา ปกคยห กนุทนุตัม เอกัม มาณวั ทิสวา

อลงกโต มฎจกณทลิว
 มาลาถาริ หริจันทนุสสุโทติ

ทวิหิ ชเนหิ กถิตัม กถัม ปกาเสนุโต สพพัม มฎจกณทลิวตุถุ
 กเถสิ ฯ เตเนเวตัม พุทฐภาสิตัม นาม ชาตัม ฯ ตัม กเถตวา
 จ ปน น โข พุราหุมน เอกสตัม น เทว อถโฆ มยิ
 มนัม ปสาเทตวา สกเค นิพพตตทานัน คณนา นตถิตติ อหา ฯ
 มหาชโน เวมตติโก อโหสิ ฯ อถสสุ อนิพพเมตติกาวั วิทิตวา
 สตุถา มฎจกณทลิวเทวปุตโต วิมานเนเนว สทฐิ อากจจตุติ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 36

อธิฐฐาสี ๗ โส ติวาตปมาณน ทิวพวกรณปฏิมณฐิตน
อตุตทวณนาคนตุวา วิมานา โอรุยุห สตุถาริ วนุทิตวา
เอกมณุต อฐฐาสี ๗ อถ นั สตุถา ตุวั อิมิ สมนปตตี
กี กมนิ กตุวา ปฏิลลิตติ ปุจจณนโต

อภิกกนุเตน วณณน ยา ตุวั ติวฐฐิต เทเวเต

โอภาเสนตี ทิสสา สพพา โอสธิ วิย ตารกา

ปุจจณามิ ตั เทว มหานุภาวั

มนุสสุตโต กิมกาสิ ปุณณนติ

คาถมาห ๗ เทวปุตโต อัย ฆนเต สมนปตติ ตุมเหตุ มนั
ปสาเทตวา ลทฐาติ ๗ มยิ มนั ปสาเทตวา ลทฐา เตติ ๗
อาม ฆนเตติ ๗ มหาชน เทวปุตต โอโลเกตวา อจจริยา
วต โภ พุทฐคณา อทินนปุพพกพวราหุณนสส นาม ปุตโต
อณณิ กิลยจิ ปุณณิ อกตุวา สตุถริ มนั ปสาเทตวา เอวรูปี
สมนปตตี ปฏิลลิตติ ตุฎฐี ปเวเทสิ ๗

อถ เนลั กุสลาคุสลกมมกรณ มโน ปุพพงคโม มโน
เสฎฐโจ ปสนนเนน หิ มเนน กตกมมิ เทวโลกิ มนุสสุโลกิ
คจจณนต ปุคคัล ฉายาว น วิชหตีติ อิทั วตุถุ กเถตวา
อนุสนธิ ฆณณตุวา ปติฐฐาปีตมตติกั สาสนั ราชมุตทาย
ลณณนโต วิย ฐมมราชา อิมิ คาถมาห

เล่มที่ 17 มฎจกถทลิวตถุ หน้า 37

มโนปุพฺพงคมา ธมฺมา มโนเสฎฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายาว อนฺุปายินีติ ฯ (๑)

ตตถุ กิณฺจาปี มโนติ อวิเสเสน สพฺพมปิ จตุฎฺฐมิกจิจฺจํ
วุจฺจติ อิมสฺมี ปน ปเท นียมียมานํ ววตฺถาปิยมานํ
ปริจฺฉิซฺชมานํ อฎฺฐวิธํ กามาจรกฺุสจิจฺจํ ลพฺภติ วตฺถวเสน
ปนาหริยมานํ ตโตปี โสมนสฺสสทฺทํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ
จิตฺตเมว ลพฺภติ ฯ ปุพฺพงคมาติ เตน ปจฺมคามินา หุตฺวา
สมนฺนาคตา ฯ ธมฺมาติ เวทนาทโย ตโย ขนฺธา ฯ เอเตสํ
หิ อุปฺปาทปฺปจฺจยตุเถน มโน ปุพฺพงคโม เตน มโนปุพฺพงคมา
นาม ฯ ยถา หิ พหุสฺ อเอกโต มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส ปตฺตจิวร-
ทานาทีนํ วา อุพฺวารปฺุชาธมฺมสฺสวณฺทปฺมาลากรณาทินํ วา
ปฺุณฺณานิ กโรนฺุเตสฺ โก เตสํ ปุพฺพงคโมติ วุจฺจเต โย เตสํ
ปฺจฺจโย โหติ ยํ นิสฺสาย เต ตานํ ปฺุณฺณานิ กโรนฺุติ
โส ติสฺโส วา ปฺุสฺโส วา เตสํ ปุพฺพงคโมติ วุจฺจติ
เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพิ ฯ อิติ อุปฺปาทปฺปจฺจยตุเถน มโน
ปุพฺพงคโม เอเตสนฺุติ มโนปุพฺพงคมา ฯ น หิ เต มเน
อนฺุปฺชชนฺุเต อุปฺชชิตฺุ สกฺโกนฺุติ มโน ปน เอกจฺเจสฺ
เจตฺตีเกสฺ อนฺุปฺชชนฺุเตสฺปิ อุปฺชชติเยว ฯ เอวํ อธิปฺตีวเสน
๑ สี. อนฺุปายินี ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณนา หน้า 38

ปน มโน เสฏฺโฐ เอเตสฺนติ มโนเสฏฺฐาฯ ยถา หิ คณาทินํ
อธิปติ ปุริโส คณเสฏฺโฐ เสนีเสฏฺโฐติ วุจฺจติ ตถา เตสํปิ
มโนติ มโนเสฏฺฐาฯ ยถา ปน สุวณฺณาทิหิ นิปฺพนฺนานิ
ตานิ ตานิ ภณฺทานิ สุวณฺณมยาทีนํ นาม โหนฺติ ตถา
เอเตปิ มนโต นิปฺพนฺนตฺตา มโนมยา นามฯ ปสนฺเนนาติ
อนภิชฺฌาทีหิ कुณฺเหหิ ปสนฺเนนฯ ภาสฺติ วา กโรติ วาติ
เอวฺรุเปน มเนน ภาสฺนฺโต จตฺพุพิชฺชํ วชิสุจฺริตเมว ภาสฺติฯ
กโรนฺโต ติวิชฺชํ กายสุจฺริตเมว กโรติ อภาสฺนฺโต อกโรนฺโต ตาย
อนภิชฺฌาทีหิ ปสนฺนमानสฺตาย ติวิชฺชํ มโนสุจฺริตํ ปุเรติฯ
เอวมสฺส ทส กุสลกมฺมปถา ปารีปุริ กจฺจนฺติฯ ตโต นํ
สุขมเนวตีติ ตโต ติวิชฺชสุจฺริตโต ตํ ปุคฺคํ สุขมเนวติฯ อิธ
เตภูมิกํปิ กุสลํ อธิปฺเปตํ ตสฺมา เตภูมิกสุจฺริตานุภาเวน
สุคฺติภเว นิพฺพตฺตํ สุคฺติยํ วา สุขานุภาวนภูจฺจानเ จิต्तํ
กายวตฺถกมฺปิ อิตฺรวตฺถกมฺปิติ กายิกเจตฺสํ วิปากสุขํ อนุจฺจติ
น วิชฺหตีติ อตฺถโถ เวทิตฺพุโพฯ ยถากิ ฉายาว อนุปายินิตี
ยถา หิ ฉายา นาม สรีรปฺปฎฺธิพฺพทฺธา สรีเร กจฺจนฺเต กจฺจติ
ติฏฺฐนฺเต ติฏฺฐติ นิสีทฺนฺเต นิสีทฺติ น สกฺกา
สณฺเหน วา ผรุเสน วา นีวตฺตาหิตี วตฺวา วา โปเถตฺวา
วา นีวตฺตาเปตฺตํฯ กสฺมา สรีรปฺปฎฺธิพฺพทฺชตฺตาฯ เอวเมว
อิเมสํ ทสนฺนํ กุสลกมฺมปถานํ อาจिณฺณสมฺมาจिณฺณกุสลมฺมลกํ

เล่มที 17 ติสตเตรวตถุ หน้า 39

กามาวจราทิเกทำ กายิกเจตสิก สขัม คตคตฏจानะ อนุปายินี
ฉายา วิย หุตวา น วิชหตีติ ฯ

กาลาปริโยसानะ จตุราสีติยา ปาณสหัสสานัน ชมฺมาภิสมโย
อโหสิ ฯ มฏฺจกฺกษฺติเทวปฺตฺโต โสตาปตฺติผละ ปติฏฺจหิ ฯ ตถา
อทินฺนปฺพพโก พฺราหฺมโณ ฯ โส ตาวมหนุตฺติ วิภวํ
พฺุทฺธสาสนะ วิปฺปกิริตี ฯ

มฏฺจกฺกษฺติวตฺถุ ฯ

ติสตเตรวตถุ

อโกจฺฉิ มํ อวชิ มนฺติ อิมํ ชมฺมเทสนัน สตุถา เซตวานะ
วิหรนฺโต ติสตเตเร อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิรายสฺมา ภควโต ปิตฺจจฺฉาปฺตฺโต มหฺลลกกาเล
ปพฺพชิตฺโต พฺุทฺธสาสนะ อฺุปฺปนฺนํ ลากสฺกการํ ปรีกฺขณฺชนฺโต
ถุลลสรีโร อาโกกฺกิตฺตปจฺจาโกกฺกิตฺเทหิ จีวเรหิ เขภฺยเขน วิหารมชฺฉะ
อฺุปฺภูจฺจานสาลาขั นิสีทิตฺติ ฯ ตถาคตฺตสฺส ทสฺสนตฺถาย อาคตา
อาคนฺตฺถกา ภิกฺขุ เอโส มหาเถโร ภวิสฺสตีติ สญฺญาย
ตสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา วตฺตํ อานฺุจฺฉนฺตฺติ ปาทสมฺพาทนาทีนํ
อานฺุจฺฉนฺตฺติ ฯ โส ตฺถนฺนํ โหติ ฯ อถ นํ เอโก ทหรภิกฺขุ
กตฺติวสฺสา ตฺถมเหติ ปฺุจฺฉิตฺตฺวา วสฺสํ นตฺถิ มหฺลลกกาเล
ปพฺพชิตา มยฺนตฺติ วุตฺเต อวฺุโส พฺุพฺพินฺนิตฺ มหฺลลก อตฺตโน

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 40

ปมาณํ น ชานาสี เอตฺตเก มหฺลลกคฺคเธเร ทิสฺวา สามิจิมคฺคตฺปี
น กโรตี วตฺเต อาปฺจฺฉิมมานเ ตฺถหิ โหตี กุกฺกจฺจมคฺคตฺปี
เต นคฺคตฺตี อจฺฉริ ปหริ ฯ โส ขตฺติยมานํ ชเนตฺวา คฺคฺมเห
กสฺส สนฺติกํ อากตฺตติ ปฺจฺฉิตฺวา สคฺคฺ สนฺติกนฺติ วตฺเต
มํ ปน โก เอโสติ สลลกฺเขถ มฺลเมว โว ฉินฺทิสฺสามิตฺติ
วตฺวา รุทฺนโต ทฺกฺขี ทฺมฺมโน สคฺคฺ สนฺติกํ อคฺมาตี ฯ
อถ นํ สคฺคฺตา กิณฺนุ ตฺวํ ติสฺส ทฺกฺขี ทฺมฺมโน อสฺสุมฺโฆ
รุทฺมาโน อากตฺตีสฺตี ปฺจฺฉิ ฯ เตปี ภิกฺขุ เอส กนฺตฺวา
กิณฺจิ อาลูทิกํ กรเยยฺยติ จินฺเตตฺวา เตเนว สทฺธี กนฺตฺวา
สคฺคฺธารี วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺ นิสฺสีทฺสฺ ฯ โส สคฺคฺถารา ปฺจฺฉิตฺโต
อิมे มํ ฆนฺเต ภิกฺขุ อกฺโกสนฺตฺตีติ อหา ฯ กหํ ปน ตฺวํ
นิสินฺโนสฺตีติ ฯ วิหารมชฺเช อฺปฺญฺจฺฉานสาลาโย ฆนฺเตติ ฯ อิมे เต
ภิกฺขุ อากจฺฉนฺตฺตา ทิฏฺฐาติ ฯ ทิฏฺฐา ฆนฺเตติ ฯ อฺญฺจาย เต
ปฺจฺจุกฺคฺมณํ กตฺนฺติ ฯ น กตฺ ฆนฺเตติ ฯ เตสํ
ปฺริกฺขารกฺคฺคหณฺมฺ เต อาปฺจฺฉิตฺนฺติ ฯ นาปฺจฺฉิตฺ ฆนฺเตติ ฯ
วตฺตํ วา ปานีโย วา อาปฺจฺฉิตฺนฺติ ฯ นาปฺจฺฉิตฺ ฆนฺเตติ ฯ
อาสนํ อภิหริตฺวา ปาทสมฺพาทนํ กตฺนฺติ ฯ น กตฺ
ฆนฺเตติ ฯ ติสฺส มหฺลลกภิกฺขุณํ สพฺพเมตฺตํ วตฺตํ กตฺตพฺพํ
เอตํ อกโรนฺเตน วิหารมชฺเช นิสฺสีทฺตํ น วฏฺฏติ ตเวว โทโส
เอเต ภิกฺขุ ขมาเปหิตฺติ ฯ เอเต มํ ฆนฺเต อกฺโกสฺสีทฺสฺ นหา

เล่มที่ 17 ติสฺสตุเถรวตฺถุ หน้า 41

เอเต ขมาเปมีติ ฯ ติสฺส มา เอวํ กริ ตเวว โทโส ขมาเปหิ
เนติ ฯ น ขมาเปมิ ฆนฺเตติ ฯ อถ สตฺถา ทุพฺพโจ
เอส ฆนฺเตติ ภิกฺขุหิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส
ทุพฺพโจเยวติ วตฺวา อิทานิ ตาวสฺส ฆนฺเต ทุพฺพจภาโว
อมฺเหหิ ฌาโต อตีเต กิมกาลีติ วุตฺเต เตนหิ ภิกฺขเว
สุณฺณาถาติ วตฺวา อตีตํ อหริ

อตีเต พาราณสียํ พาราณสีราเช รชฺชํ การเนเต
เทวโล (๑) นาม ตาปโส อฏฺฐ มาเส หิมวฺนเต วสฺติว
โลณฺมพิลเสวณฺตถาย จตฺตาริ มาเส นครํ อุปฺนิสฺสาย
วสฺติกาโม หิมวฺนตโต อากนฺตฺวา นครทวารपालเก ทิสฺวา
ปุจฺฉิ อิมํ นครํ สมฺปตฺตปพฺพชิตา กตฺถ วสนฺตีติ ฯ
กุมฺภการสาลาหิ ฆนฺเตติ ฯ โส กุมฺภการสาละ กนฺตฺวา ทฺวาเร
จตฺวา สเจ เต อกรุ วเสยฺยาม เอกรตฺตี สาลาขนฺติ
อาห ฯ กุมฺภกาโร มยฺหิ รตฺตี สาลาหิ กิจฺจํ นตฺถิ มหตี
สาลา ขถาสุหิ วสถ ฆนฺเตติ สาละ นียฺยาเทสิ ฯ ตสฺมี
ปวิสฺติว นิสฺสินฺเน อปโรปี นารโท นาม ตาปโส หิมวฺนตโต
อากนฺตฺวา กุมฺภการํ เอกรตฺติวาลํ ยาจิ ฯ กุมฺภกาโร
ปจฺมากโต อิมินา สทฺธี เอกโต วสฺติกาโม ภเวยฺย วา
โน วา อตฺตานํ ปรีโมเจสฺสามีติ จินฺเตตฺวา สเจ ฆนฺเต
๑ เทวิโลติปิ ปาโง ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 42

ปจฺมปคโต โรเจสฺสติ ตสฺส รุจฺยา วสถาติ อห ๗ โส
ตํ อุปสงฺกมิตฺวา สเจ เต อจฺริย อกรุ มยเมตฺถ เอกฺรตฺตี
วเสยฺยามาติ ๗ มหตี สาลา ปวิสิตฺวา เอกมนฺเต วสาคิ
วฺตุเต ปวิสิตฺวา ปฺเรตฺรํ ปวิฏฺฐสฺส อปรภาเค นิสีทิ ๗ อุโภปิ
สาราณียํ กถํ กเถตฺวา สยนกালে นารโท เทวลสฺส
นิปชฺชนฎฺฐานญจ ทวารญจ สลฺลกฺเขตฺวา นิปชฺชิ ๗
โส ปน เทวโล นิปชฺชมาโน อตฺตโน นิสินฺนฎฺฐานเ
อนิปชฺชิตฺวา
ทวารมชฺเฒ ติริยํ นิปชฺชิ ๗ นารโท รตฺตี นิกฺขมนฺโต
ตสฺส ชฎาสฺ อุกฺกมิ ๗ โโก มํ อุกฺกมิติ วฺตุเต อจฺริย
อหนฺติ อห ๗ กุฏฺชฎฺธิล อรณฺณโต อากนฺตฺวา มม ชฎาสฺ
อุกฺกมสีติ ๗ อจฺริย ตุมฺหากํ อิธ นิปฺนฺนภาวํ น ชานามิ
ขมถ เมติ วตฺวา ตสฺส กนฺทนฺตสฺเสว พหิ นิกฺขมิ ๗ อิตโร
อัยํ ปวิสฺนฺโตปิ มํ อุกฺกเมยฺยาติ ปฺริวคฺเตตฺวา ปาทฎฺฐานเ
สีลํ กตฺวา นิปชฺชิ ๗ นารโทปิ ปวิสฺนฺโต ปจฺมมฺปาหํ
อจฺริเย อปรชฺฉี อิทานิสฺส ปาทปฺสฺเสน ปวิสฺสสามิติ
จินฺเตตฺวา อากจฺจฺนฺโต คีวาย อุกฺกมิ โโก เอโสติ วฺตุเต
อหํ อจฺริยาติ วตฺวา กุฏฺชฎฺธิล ปจฺมํ ชฎาสฺ อุกฺกมิตฺวา
อิทานิ คีวาย อุกฺกมสี อภิสปฺสฺสามิ ตนฺติ วฺตุเต อจฺริย
มยฺหํ โทโส นคฺติ อหํ ตุมฺหากํ เอวํ นิปฺนฺนภาวํ น ชานามิ
ปจฺมปี เม อปราธํ อตฺถิ อิทานิ ปาทปฺสฺเสน ปวิสฺสสามิติ

เล่มที่ 17 ติสตฤทธรวตถุ หน้า 43

ปวิภูโจมหิ ขมถ เมติ อห ๗ กุฏชฎิต อภิสปีสุตامي

ตनुติ ๗ มา เอว อกริตถ อจริยาติ ๗ โส ตสฺส วจัน

อนาทยิตวา

สหสฺสรฺสี สดเตโซ สุริโย ตมวินทโน

ปาโต อุทยนเต สุริเย มุทฺธา เต ผลตุ สดตฺธาติ

ตํ อภิสปีเยว ๗ นารโท อจริย มยหํ โทโส นตฺถิ มม

วทนตสฺเสว ตุมฺเห อภิสปีตถ ยสฺส โทโส อตฺถิ ตสฺส มุทฺธา

ผลตุ มา นิทฺโทสสฺสาติ วตฺวา

สหสฺสรฺสี สดเตโซ สุริโย ตมวินทโน

ปาโต อุทยนเต สุริเย มุทฺธา เต ผลตุ สดตฺธาติ

อภิสปี ๗ โส ปน มหานุภาโว อตีเต จตฺตาพีส อนาคเต

จตฺตาพีสชาติ อสีติกปฺเป อนุสฺสรติ ตสฺมา กสฺส นฺ โข

อุปริ สาโป ปติสฺสตีติ อุปฺชาเรนฺโต อจริยสฺสาติ ฌตฺวา

ตสฺมี อนุกมฺปํ ปฏิจฺจ อิทฺธิพลน อรฺณฺญกฺกมฺนํ นิวาเรสิ ๗

นาคธา อรุณฺเ อนุกฺกจฺจนฺเต ราชทฺวาริ คนฺตฺวา เทว

ตฺยิ รชฺช กARENเต อรุณฺเ น อฺภูจฺชาติ (๑) อรุณฺ โน อฺภูจฺาเปหิตี

กนฺทีสุ ๗ ราชธา อตฺตโน กายกมฺมาทีนิ โอโลเกนฺโต กิณฺจ

อยุตฺตํ อทิสฺวา ก็ นฺ โข การณฺนติ จินฺเตตฺวา ปพฺพชิตานํ

วิวาเทน ภวิตพฺพนฺติ ปรีสงฺกมาโน กจฺจ อิมสฺมี นคร

๑ สี่. ม. อฺภูจฺหติ ๗

เลมที่ 17 ยมกวคควณณา หนา 44

ปพพชิตา อตถิติ ปุจฺฉิ ฯ หิโย โสยํ กุมภการสาถํ อากตา
อตฺถิ เทวาทิ วุตฺเต ตํขณณฺเวย ราชชา อุกกาหิ ชาริยมานาหิ
ตตฺถ คนฺตุวา นารทํ วนฺทิตฺวาเอกมนฺตํ นิสินฺโน อาห
กมฺมนฺตานปฺปวตฺตฺตฺตฺติ ชมฺพฺพิปฺสฺส นารท
เกน โลกโถโมภูโต ตํ เม อุกกาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ
นารโท สพฺพิ ปวตฺตี อัจฉิตฺวา อิมินา การณฺนาหํ
อิมินา อภิสปีโต อถาหํ มยฺหํ โทโส นตฺถิ ยสฺส โทโส
อตฺถิ ตสฺเสว อุปฺริ สวาโป ปตฺตฺติ วตฺวา อภิสปี อภิสปีตฺวา
จ ปน กสฺส นฺโฆ อุปฺริ สวาโป ปตฺสฺสตีติ อุปฺชาเรนฺโต
สุริยฺกคฺมนเวลาช อาจริยสฺส มุทฺธา สตฺตฺธา พลิสฺสตีติ ทิสฺวา
เอตสฺมี อนุกมฺปํ ปฏิจฺจ อรฺุณสฺส อุกฺกนฺตํ น เทมิติ ฯ
กถํ ปนสฺส ภาเน อนฺตราโย น ภาเวยฺยาติ ฯ สเจ มํ
ขมาเปยฺย น ภาเวยฺยาติ ฯ เตนหิ ขมาเปหิติ ฯ เอโส
มํ ชญาสุ จ ทิวาย จ อุกฺกมิ นาหํ เอตํ กุญฺชภูถิ
ขมาเปมิติ ฯ ขมาเปหิ ภาเน มา เอวํ กริติ ฯ น
ขมาเปมิติ ฯ มุทฺธา เต สตฺตฺธา พลิสฺสตีติ วุตฺเตปี น
ขมาเปสิเยว ฯ อถ นํ ราชชา น ตวํ อตฺตโน รุจฺฉิยา
ขมาเปสฺสตีติ หตฺถปาทกฺจฺฉิตฺวาสุ ตํ กหาเปตฺวา นารทสฺส
ปาทมฺเเล โอนมาเปสิ ฯ นารโท อุกฺกเจหิ อาจริย ขมามิ
เตติ วตฺวา มหาราช นายํ ยถามเนน ขมาเปติ

เล่มที่ 17 ติสตฤทธรวตถุ หน้า 45

อวิทุเร เอโก สโร อตถิ ตตถ นํ สีเส มตติกาปิณฺฑํ
กตฺวา กลปฺปมาณเ อุตฺเท จปาเปหิติ อาห ฯ ราชา
ตถา การเสตี ฯ นารโท เทวลํ อามนฺเตตฺวา อจฺริย มยา
อิทฺธิยา วิสฺสฏฺฐาย สฺริยสนฺดาเป อฏฺฐหนฺเต ตฺวํ อุตฺเท
นิมุขฺชิตฺวา อณฺเณน จาเนน อุตฺตริตฺวา กจฺเจยฺยาสีติ อาห ฯ
ตสฺส สฺริยริสีหิ สมมุจฺจมตฺโตว มตติกาปิณฺฑโท สตฺตธา
ผลิ ฯ โส นิมุขฺชิตฺวา อณฺเณน จาเนน ปลาโย ฯ

สจฺจธา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ตทา ภิกฺขเว ราชา
อานนฺโท อโหสิ เทวโล ติสฺโส นารโท อหเมว เอวํ ตทาเปส
ทพฺพโจเยวาทิ วตฺวา ติสฺสฤถริ อามนฺเตตฺวา ติสฺส ภิกฺขุโน
หิ อสุเกนาหํ อกฺกฏฺโจ อสุเกน ปหโฏ อสุเกน ชิโต อสุโก
เม ภณฺฑํ อหาสีติ จินฺเตนตสฺส เวรรณาม น วุปสมฺมตี
เอวํ ปน อนุปนฺนยฺหนตฺสเสว อุปสมฺมตีติ วตฺวา อีมา กถา
อภาสิ

อกุโกจฺฉิ มํ อวริ มํ อชิณี มํ อหาสี เม

เย จ ตํ อนุปนฺนยฺหนติ เวรํ เตสํ น สมฺมตี ฯ

อกุโกจฺฉิ มํ อวริ มํ อชิณี มํ อหาสี เม

เย จ ตํ อนุปนฺนยฺหนติ เวรํ เตสุปสมฺมตีติ ฯ

ตตถ อกุโกจฺฉิตฺติ อกุโกสิ ฯ อวริตี ปหริ ฯ อชิณีตี

กฺกฏสฺกฺชี โอตารณฺเนน วา วาทปฺปฎฺฐิวาทนฺ วา กรณฺตฺตรिय-

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 46

กรณฺณ วา มํ อเชติ ฯ อหาสีติ มม สนฺตํ วกถาทีสุ
ยงฺกิญฺจิทเว อวหริ ฯ เย จ ตนฺติ เยเกจิ เทวา วา
มนุสฺสา วา คหฺนฺจาวา ปพฺพชิตา วา ตํ อุกฺโกจฺฉิ
มนฺตฺวาตีวตฺตํ โกธํ สกฺกฺขุรํ วย นทฺธินา ปฺตฺมจฺฉาทีนํ
วย จ กุสาทีนํ ปฺนปฺปํ เวเจนนฺตา อุปนยฺหนฺติ เตสํ สกํ
อุปฺปนฺนํ เวรํ น สมฺมตฺติ น อุปสมฺมตฺติ ฯ เย จ ตํ
นฺนุปนยฺหนฺตฺติ อสตีอมฺนสฺกาวเสน วา กมฺมปจฺจเวกฺขณฺวเสน
วา เย ตํ อุกฺโกสาตีวตฺตํ โกธํ ตยาปี โกจฺฉิ นิตฺโทโส
ปฺริมภเว อุกฺกุโจ ภวิสฺสตี ปหฺนฺนุ ภวิสฺสตี กฺกุสฺสกฺขี
โธตาเรตฺวา ชิโต ภวิสฺสตี กสฺสจฺฉิ เต ปสฺยห กิญฺจิ อจฺฉินฺนํ
ภวิสฺสตี ตสฺมา นิตฺโทโส หุตฺวาปี อุกฺโกสาทีนํ ปาปฺณาตี
เอวํ น อุปนยฺหนฺติ เตสํ ปมาเทน อุปฺปนฺนมฺปิ เวรํ อิมินา
อนฺนุปนยฺหนฺเนน นรินฺธโร วย ชาตเวโท อุปสมฺมตฺติ ฯ
เทสนาปฺริโยसानฺเน สตสฺสสฺสภิกฺขุ โสตาปตฺตฺติผลาทีนํ
ปาปฺณีสฺสุ ฯ ธมฺมเทสนา มหาชนฺสฺส สาคฺคิกา อโหสิ ฯ
ทพฺพโจปี สุวโจ ชาโตติ ฯ
ติสฺสศฺศฺเรวตฺตฺถุ ฯ

กาลึยภุขินึยา อูปรตุตึวตุถุ

น หึ เวเรน เวรานึตึ อึมึ ฐมมเทสนึ สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อณฺณตฺรึ วณฺณิตฺถึ อารพภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร กุณฺณพิกปรตุโต ปิตริ กาลกเต เขตเต จ ฆเร
จ สพพกมฺมานึ อตฺตนาจ กโรนุโต มาตฺรึ ปฏึชคฺคิ ฯ
อถสฺส มาตา กุมารึกึ เต ตาต อาเนสฺสามีตึ อาห ฯ
อมฺม มา เอวึ วเทถ อหึ ยาวชึวึ ตุมฺเห ปฏึชคฺคิสฺสামীตึ ฯ
ตาต เขตเต จ ฆเร จ กิจจึ ตวเมว กโรสิ เตน มยฺหึ
จิตฺตสฺสึ นาม น โหติ อาเนสฺสามี เตตึ ฯ โส ปฺนปฺปฺนึ
ปฏึภุขิปฺตฺวาปี ตณฺหึ อโหสิ ฯ सा एकं कुतं कन्तुं केषा
निकुम्भि । अथ नं प्रतुते कत्रकुतं कज्जलाति प्रजुत्तुवा
असुक्कनामाति वुत्ते तत्तถ कमनं प्रुिसेचेत्तुवा अत्तโน अकिरुजित्तं
कुत्तं आजिक्खि । सा तत्तถ कन्तुवा कुमारिकं वारेत्तुवा तिवत्तं
वव्वुत्तेत्तुवा तं आनेत्तुवा तत्तถ ฆरे अकาสि । सा वण्णमा
อโหสิ ฯ अथ नं มาता प्रुत्त ต्वं अत्तโน रुจिया कुमारिकं
आनाเปสิ सा अिथानि वण्णमा चाตา अप्रुत्तकण्णज नाम
कुत्तं विनत्तत्ति ปเวณิ न ฆภูยติ तेन अण्णं ते कुमारिकं
आनेत्तुवามิตติ तेन अत्तं อมฺมาติ วุจ्जमानापि ปฺนปฺปฺนึ
कथसि । वण्णित्ति तं कत्तं सुत्तुवा प्रुत्तता नाम मातापित्तुनं
वज्जनं अतिकुम्भित्तुं न सक्कुकुन्ति अिथानि अण्णं विचायिन्

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 48

อิติ อาเนตวา มํ ทาสีโกเคน ภูชิสฺสติ ยนฺนุนาหํ
สยเมเวกํ กุมาริกํ อาเนยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา เอกํ กุลํ คนฺตฺวา
ตสฺสตุถาย กุมาริกํ วาเรตฺวา กินฺนาเมตํ อมฺม วเทสีติ
เตหิ ปฏิกฺขิตฺตา อหํ วณฺณา อปฺตฺตํ กุลํ วินสฺสติ ตุมฺหากํ
ชิตฺตา ปฺตฺตํ ปฏิลภิตฺวา กุณฺมพฺสฺส สามินิ ภาวิสฺสติ เทถ
ตํ มยฺหํ สามิกสฺสชาติ ยาจิตฺวา สมฺปฏิจฺฉาเปตฺวา อาเนตฺวา
สามิกสฺส ฆเร อกาสิ ฯ อถสฺสา เอตทโหสิ สจายํ ปฺตฺตํ
วา ชิตฺรํ วา ลภิสฺสติ อยเมว กุณฺมพฺสฺส สามินิ ภาวิสฺสติ
ยถา ทารกํ น ลภติ ตเถว นํ กาคํ วณฺณตีติ ฯ อถ
นํ อหา ยทา เต กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติฏฺฐาติ ตทา เม
อาโรเจยฺยาสีติ ฯ สาสาฐฺติ ปฏิสฺสฺตฺวา คพฺเภ ปติฏฺฐิเต
ตสฺสา อาโรเจสิ ฯ ตสฺสา ปน สาเยว นิจฺจํ ยาคฺคฺตํ
เทติ ฯ อถสฺสา อาหารเนว สทฺธิ คพฺภปาตนเกสชฺชํ
อทาสี ฯ คพฺโภ ปติ ฯ ทุตฺติยมฺปิ คพฺเภ ปติฏฺฐิเต ตสฺสา
อาโรเจสิ ฯ อิตฺราปิ ทุตฺติยมฺปิ ตเถว ปาเตสิ ฯ อถ นํ
ปฏิวิสฺสทิกฺคฺติโย ปุจฺฉิสฺส กจฺจิ เต สปฺตตี อนฺตรายํ กโรตีติ ฯ
สา ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา อนฺทพาเล กสฺมา เอวมกาสิ อยํ
ตว อิสฺสรียภเยน คพฺภปาตนเกสชฺชํ โยเชตฺวา เทติ เตน
เต คพฺโภ ปตติ มา ปุณฺ เอวมกาสิตี วุตฺตา ตติยวาท
น กเถสิ ฯ อถสฺสา อิตฺรา อูทฺรํ ทิสฺวา กสฺมา มยฺหํ

เล่มที่ 17 กาลียกขินียา อุปฺปตฺติวตฺถุ หน้า 49

คพฺภสฺส ปตฺติฏฺจิตฺถาวํ น กเถสึตฺติ วตฺตวา ตฺวํ มํ อานตฺตวา
เทว วาเร คพฺภํ ปาเตสฺสิ กิมตฺถํ ตฺยหํ กเถมิตฺติ วุตฺเต
นฏฺฐาทานิมฺหิตฺติ จินฺนตฺตวา ตสฺสา ปมาทํ โอลเณนฺตฺติ ปริณเต
คพฺภเ ออคาถํ ลภิตฺตวา เกสชฺชํ โยเชตฺตวา อทาสฺสิ ๑ คพฺภโก
ปริณตฺตตฺตา ปตฺติตฺถุ อสฺสโกนฺนโต ติริยํ นิปฺชชฺช ๑ ตฺติพฺพา ขรา
เวทนา อุปฺปชฺชชฺช ๑ ชีวิตฺถสฺสยํ (๑) ปาปฺปณฺนิ ๑ สานาติตฺตมฺหิ
ตฺยา ตฺวเมว มํ อานตฺตวา ตโย ทารเก นาสฺสตี อิทานิ
สยํปี นสฺสามิ อิตฺถาทานิ จุตฺตา ยกขินิ หุตฺตวา ตว ทารเก
ขาทิตฺถุ สมตฺถตา หุตฺตวา นิพฺพตฺเตยฺยนฺนติ ปตฺถณฺนํ จเปตฺตวา
กาลํ กตฺตวา ตสฺสมิเยว เกเห มชฺชชาริ หุตฺตวา นิพฺพตฺติ ๑
อิตฺถรํปี สามิโก คเหตฺตวา ตฺยา เม กุลฺลปจฺเจโท กโตตฺติ
กปฺปฺรชฺชนฺนุกาทิตฺติ สฺสโปถิตํ โปเถสฺสิ ๑ สาทเนวาทาเรน กาลํ
กตฺตวา ตตฺถเวว กุกฺกฏฺฐิ หุตฺตวา นิพฺพตฺติ ๑

น จิรฺสฺเสว กุกฺกฏฺฐิ อณฺฑาทานิ วิชายิ ๑ มชฺชชาริ
อาคณฺฑตฺตวา ตานิ ขาทิ ๑ หุตฺติยมฺปิ ตตฺติยมฺปิ ขาทิเยว ๑ กุกฺกฏฺฐิ
ตโย วาเร มม อณฺฑาทานิ ขาทิตฺตวา อิทานิ มํปี ขาทิตฺถุกามาสฺสิ
อิตฺถาทานิ จุตฺตา ตํ สปฺปตฺตตฺถกํ ขาทิตฺถุ ลเกยฺยนฺนติ ปตฺถณฺนํ กตฺตวา
ตโต จุตฺตา ทิปฺปนี หุตฺตวา นิพฺพตฺติ ๑ อิตฺถราปี มิตฺติ หุตฺตวา
นิพฺพตฺติ ๑ ตสฺสา วิชாதวิชาทกาเถ ทิปฺปนี อาคณฺฑตฺตวา ตโย
๑ ม. ชีวิตฺถกขยํ ๑

เล่มที่ 17 ยมกวกคควณณา หน้า 50

วาร ปุตเตเก ขาที ฯ มิตี มรณกาลเอ อิมาย เม ติกุขตุตุ
ปุตตา ขาทีตา อิทานี มปี ขาทีสุสติ อิตทานี จุตตา เอต
สปุตตัก ขาทีตุ ลเกยยนติ ปตถนั กตฺวา กาลั กตฺวา
ยฺกฺขินี หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ที่ปนีปี ตโต จุตตา สาวตฺถิย
กุลธิตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ สา วุฑฺฒิปุตฺตา ทวารคาม
ปติกุลั อคมาสิ ฯ อปรภาเค ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ ยฺกฺขินี ตสฺสา
ปิยสหายิกาวณฺเณน อากนฺตฺวา กุหี เม สหายิกาทิ ปุจฺฉิ ฯ
อนฺโตคพฺเพ วิชิตาติ อหํสุ ฯ สา ตํ สุตฺวา ปุตฺตํ น
โฆ วิชิตา อุทฺหาหุ ชีตริ ปสฺสิสฺสสามิ นนฺติ ปวิสิตฺวา
ปสฺสนฺตี วิย ทารกั กเหตุวา ขาทีตฺวา คตา ฯ ทุตฺติยวเรปี
ตเถว ขาที ฯ ตติยวเร อิตรา กรุกพฺภา (๑) หุตฺวา สามิกั
อามนฺเตตฺวา สามิ อิมสฺมี จานเ เอกา ยฺกฺขินี มม
เทว ปุตฺเต ขาทีตฺวา คตา อิทานี มม กุลเคหํ คนฺตฺวา
วิชยิสฺสามิตี กุลเคหํ คนฺตฺวา วิชายิ ฯ ตทา สา ยฺกฺขินี
อุทกฺวาริ คตา โหติ ฯ เวสฺสวณฺสฺส หิ ยฺกฺขินีโย วาเรน
อโนตฺตตโต ลีสฺปรมฺปราย อุทกั อหฺรณฺติโย จาตุมฺมาสจฺเจนปี
ปณฺจมาสจฺเจนปี มุจฺฉนฺติ ฯ อปรา กิลนฺตกาเย ชีวิตกฺขยปี
ปาปฺณนฺติ ฯ สา ปน อุทกฺวารโต มุตฺตมตฺตา ว เวเคน ตํ
ฌริ คนฺตฺวา กุหี เม สหายิกาทิ ปุจฺฉิ ฯ กุหี นํ ปสฺสิสฺสสิ
๑ ม. ยู. ครุภารา ฯ

เล่มที่ 17 กาลียกขินินยา อุปปตติวตถุ หน้า 51

ตสสา อิมสมี จาเน ชาตทารเก ยกขินี ขาทติ ตสมา
กุลเคหิ คตาคี ฯ สวา ยตถ วา ตตถ วา กจจตุ น
เม มุจจิสสตีติ เวรเวกสมุสสาหิตา นคราภิมุขี (๑) ปกขนุที ฯ
อิตรานปี นามคคหณทิวเส ตั ทารกั นหาเปตวา นามิ กตวา
สามิ อิทานิ สกขริ กจจามาติ ปุตตติ อาทาย สามิเกน
สทฐี วิหารมขมคเตน มกเคน กจจนตี ปุตตติ สามิกสส
ทตวา วิหารโปกขรณิยิ นหาตวา อุตตริตวา ปุตตติ คเหตุวา
สามิเก นหายนเต ปุตตติ ปายมานา จิตา ยกขินี อากจจนตี
ทิสวา สญชานิตวา สามิ เวเคน เอหิ อัย สวา ยกขินีติ
อจจาสททำ กตวา ยาว ตสสาคมนิ สญจาคู อสโกนตี
นิวตติตวา อนโตวิหาราภิมุขี (๒) ปกขนุที ฯ

ตสมี สมเย สตุถา ปริสมชเฒ ฐมัม เทเสติ ฯ
สวา ปุตตติ ตถาคตสส ปาทปิฏเจ นิปชชาเปตวา ตุมหากั
มยา เอส ทินโน ปุตตสส เม จีวิตติ เทถาคี อาห ฯ
ทวารโกฏฐเก อธิวตโต สุมนเทโว ยกขินินยา อนโต ปวิสิคู้
นาทาสี ฯ สตุถา อานนุทเถริ อามนเตตวา กจจานนุท
ตติ ยกขินี ปกโกสาคี อาห ฯ เถโร ตติ ปกโกสิ ฯ อิตรา
อัย ฆนเต อากจจตีติ อาห ฯ สตุถา เอตุ มา สททำ
อกาสีติ วตวา ตติ อากนตวา จิตติ กสุมมา เอวิ กโรสิ
๑ นคราภิมุขินีติ ยุตตตริ ฯ ๒ อนโตวิหาราภิมุขินีติ ยุตตตริ ฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 52

สเจ หิ ตุมเห มาทิสสส พุทฐสส สมมุชีกาวั นาคมิสสส
 อหีนกุลานัน วิย เวั อจฺจนนุทธานัน วิย กาโกพุกานัน วิย
 จ กปฺปฏฺฐิติกั โว เวั อภวิสส กสฺมา เวัปฏฺฐิเวรั กโรธ
 เวั หิ อเวเรน อุปสมฺมตติ โน เวัเรนาติ วตฺวา อิมิ คาลมาห
 น หิ เวัเรน เวัรานิ สมฺมณฺตีช กุทาจนัน ฯ
 อเวเรน จ สมฺมณฺตี เอส ฐมฺโม สนนฺตโนติ ฯ
 ตตฺถ น หิ เวัเรนาติ ยถา หิ เขฬสิงฺฆาณิกาทิสฺสุจि-
 มกฺขิตฺถจฺจานัน เตหเว อสุจฺจิหิ โชวนฺโตปิ สฺสุทฺธํ นิคฺคณฺธํ กาคฺค
 น สกฺโกติ อถโข ตํ จานัน กิยฺโยโส มตฺตตาย อสุทฺธตฺตรณฺจ
 ทฺถกนฺตฺตรณฺจ โหติ เอวเมว อกฺโกสนฺตํ ปจฺจกฺโกสนฺโต
 ปหฺรณฺตํ ปฏฺฐิปฺปหฺรณฺโต เวัเรน เวัรั วุสฺสเมตฺตุน สกฺโกติ
 อถโข กิยฺโย กิยฺโย เวัเรเมว กโรติ ฯ อิติ เวัรานิ นาม
 เวัเรน กิสฺมิณฺญปิ กालเ น สมฺมณฺตี อถโข วฑฺฒนฺตีเยว ฯ
 อเวเรน จ สมฺมณฺตีติ ยถา ปน ตานิ เขฬาทินิ อสุจฺจินิ
 วิปฺปสนฺเนน อุตฺแทน โชวียมานานิ วินสฺสนฺติ ตํ จานัน
 สฺสุทฺธํ โหติ นิคฺคณฺธํ เอวเมว อเวเรน ขนฺติเมตฺตโตทฺแทน
 โยนิโสมนสิกาเรน ปจฺจเวกฺขณฺเนน เวัรานิ วุสฺสมณฺตี
 ปฏฺฐิปฺปสฺสมณฺตี อภาวั คจฺจนฺตี ฯ เอส ฐมฺโม สนนฺตโนติ
 เอส อเวเรน เวัรวุสฺสมนสงฺขาโต โปราณโก ฐมฺโม สพุเพสฺส
 พุทฺธปจฺเจกพุทฺธชฺชีณาสวานัน คตฺมคฺโคติ ฯ
 คาลาปริโยसानเ สตา ยกฺขินี โสตาปตฺตติฬเ ปตฺติฏฺฐหิ ฯ

เล่มที่ 17 กาลียกฺขินียา อุปฺปตฺติวตฺถุ หน้า 53

สมฺปตฺตปริสายปี เทสฺนา สาคฺคิกา อโหสิ ฯ

สตุถา ตํ อิตฺถิ อหฺ เอตฺสฺสา ตว ปฺตฺตํ
เทหิตี ฯ ภายามิ ฆนฺเตติ ฯ มา ภายิ นตฺถิ เต เอตํ
นิสฺสาย ปริปนฺโถติ ฯ สวา ปฺตฺตํ ตสฺสา อทาสิ ฯ สวา
ตํ คเหตุวา จุมฺพิตฺวา อาลิจฺจิตฺวา ปฺน มาตฺยเวทฺตวา
โรหิตฺตํ อารภิ ฯ อถ นํ สตุถา กิเมตฺนติ ปฺจฺฉิ ฯ ฆนฺเต
อหํ ปฺพเพ ยถา ตถา ชีวิตํ กปฺเปเนตีปี กุจฺฉิปฺปฺริ นาม
นาลตฺถํ อิทานิ กถํ ชีวิสฺสามิตี ฯ อถ นํ สตุถา มา
จินฺตยิตี สมสฺสาเสตฺวา ตํ อิตฺถิ อหฺ อิมํ เนตฺวา
อตุตฺโน เคะเห นิวาสาเปตฺวา อคฺคยาคุภตฺเตหิ ปฺฏิชฺคฺคาหิตี ฯ
สวา ตํ เนตฺวา ปฺฏิจิวฺเส ปตฺติจฺจาเปตฺวา อคฺคยาคุภตฺเตหิ
ปฺฏิชฺคฺคิ ฯ ตสฺสา วิหิปฺหรรณฺกाले มุสฺลํ มุทฺธํ ปฺหฺรณฺตํ
วีย อุปฺภูจฺจาติ ฯ สวา สหายิกํ อามนฺเตตฺวา อิมสฺมี จาเน
วสิตฺตํ น สกฺขิสฺสามิ อลฺยตฺถ มํ ปตฺติจฺจาเปหิตี วตฺวา
มุสฺลสาลาขิ อุตฺทจฺจาญฺขิ อุตฺทเน นิมฺพโกเส สงฺการกฺกุญฺเ
คามทฺวาเรติ เอเตสุ จาเนสุ ปตฺติจฺจาปิตาปี อิท เม มุสฺลํ
สีลํ ฆินฺทนต์ํ วีย อุปฺภูจฺจาติ อิท ทารกา อจฺฉินฺนฺจฺจทกํ
โอตฺทาเรนฺติ อิท สุนฺขา นิปชฺชนฺติ อิท ทารกา อสุจิ กโรนฺติ
อิท กจฺวาริ ฆทฺเทนฺติ อิท คามทารกา ลกฺขโยคฺคํ กโรนฺตีติ
สพฺพานิ ตานิ ปฺฏิกฺขิปี ฯ อถ นํ พหิกामे วิวิตฺโตกาเส
ปตฺติจฺจาเปตฺวา ตตฺถ ตสฺสา อคฺคยาคุภตฺตาทีนํ หริตฺวา

เล่มที่ 17 ยมกาวคฺควณฺณา หน้า 54

ปฏฺิษคฺคิ ๑ สทา ยกฺขิณี เหว จินฺเตสิ อัย เม สหายิกา
อิทานิ พหุปลการา หนุทาหํ กิณฺจิ ปฏฺิณฺณํ กโรมีติ อิมสฺมี
สํวจฺจเร สุพฺพญฺุจิกา ภวิสฺสติ ถลญฺจนาเน สสฺสํ กโรหิ อิมสฺมี
สํวจฺจเร พุพฺพญฺุจิกา ภวิสฺสติ นินฺนญฺจนาเนเยว สสฺสํ กโรหิติ
สหายิกาย อาโรเจสิ ๑ เสสชเนหิ กตสฺสํ อติอุทเกน (๑) วา
อนาทเกน (๒) วา นสฺสติ ๑ ตสฺสา สสฺสํ อติวิย สมฺปชฺชติ ๑
อถ นํ อมฺม ตยา กตํ สสฺสํ เนว อจฺโจทเกน (๑) นสฺสติ
น อนาทเกน (๒) นสฺสติ สุพฺพญฺุจิปุพฺพญฺุจิกาวํ ญตฺวา กมฺมํ
กโรสิ ก็ นฺ โข เอตฺนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ ๑ อมฺหากํ สหายิกา
ยกฺขิณี สุพฺพญฺุจิปุพฺพญฺุจิกาวํ อาจิกฺขติ มยํ ตสฺสา วจเนน
ถลนินฺเนสุ สสฺसानิ กโรมฺ เดน โน สสฺสํ สมฺปชฺชติ ก็ น
ปสฺสถ นินฺพทฺธิ อมฺหากํ เกหโต ยากฺกคฺคตาทีนิ หริยมานานิ
ตานิ เอตฺติสฺสา หริยฺนฺติ ตุมฺเหปี เอตฺติสฺสา อคฺคยาคฺกคฺคตาทีนิ
หรรถ ตุมฺหากมฺปิ กมฺมนฺเต โอโลเกสฺสตีติ ๑ อถสฺสา
สกลนคฺรวาสินอ สกฺกาโร กรีสุ ๑ สปิ ตโต ปญฺจาย สพฺเพถํ
กมฺมนฺเต โอโลเกนฺติ ลากคฺคปฺปตฺตา อโหสิ มหาปฺริวารา ๑
สา อปฺรภาเค อญฺจ สลาภคฺคตานิ ปญฺจเปสิ ๑ ตานิ
ยาวชฺชกาลา ทียฺนฺติเยว ๑

อิทํ กาลียกฺขิณียา อุปฺปตฺติวตฺถ ๑

๑ อจฺจุทเกนาติ ยุตฺตตฺโร ๑ ๒ อนฺทเกนาติ ยุตฺตตฺโร ๑

โกสมพิกวตถุ

ปเร จ น วิชานนุตีติ อิมิ ชมมเทศนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต โโกสมพิเก ภูคภู อารพุก กเถสิ ฯ

โกสมพิยิ หิ โฆสิตารามे पलुजसतपलुजसतप्रिवारा तेव
ภูकภู विहरिसु विनयरो ज चम्मกถिโก ज॑ तेसु चम्मกถिโก
เอกทिवล्लि सरिवल्लुञ्च कट्वा ओतुकโกणुजे ओजमनओतुकावसेत्
गाखने जपेट्वा निग्खमि॑ पजुणा विनयरो तत्तु पविणुओ
त् ओतुक् तिस्वा निग्खमित्वा इत्तरि पुजुणि ओवुओ तया
ओतुक् जपित्तुत्ति॑ ओम ओवुओत्ति॑ गी पनेत्तु ओपत्तुत्तिगावं
न खानात्ति॑ ओम न खानामि॑ ओतावुओ ऐत्तु
ओपत्तुत्ति॑ तेनहि पुणुकिरिसुसामि ननुत्ति सजे पन ते
ओवुओ ओसल्लुज्ज ओसत्ติया कत्तु नत्तुत्ति ओपत्तुत्ति॑ ओ सो त्सुसा
ओपत्तुत्ติया ओनापत्तुत्तिणुजि ओโหสิ॑ विनयरोपि ओत्तुत्तโน
นिसुत्तีกानं ओย चम्मกถिโก ओपत्तुत्ति ओपชชมาโนपि न
खानात्ति ओओजेत्ति॑ ते त्सुส निसुत्तีกे तिस्वा तुम्महाक्
ओपชชमाโย ओपत्तुत्ति ओपชชิต्वापि ओपत्तुत्तिगावं न खानात्ति
ओहंसु॑ ते कनुत्वा ओत्तुत्तโน ओपชชमायत्तु ओओजेत्ति॑
ओ ऐवमाह ओย विनयरो पुणुเพ ओनापत्तुत्ति वत्त्वा
ओथानि ओपत्तुत्ति वत्ति मुสาวาति ओओत्ति॑ ते कनुत्वा
ตุम्महाक् ओपชชमाโย मुสาวाति गถिसु॑ ते ऐवं ओणुणम्मणु

เล่มที่ 17 ยมกวคฺควณณา หน้า 56

กลหํ วฑฒยีสฺสุฯ ตโต วินยธโร โอกาสํ ลภิตฺวา ชมมกถิกสฺส
อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมมํ อกาสิฯ ตโต ปฏฺจาย
เตสํ ปจฺจยทายกา อฺปฏฺจากาปี เทว โภฏฺจาสา อเหตุฯ
โิวาทปฏฺิกคาหิกา ภิกฺขุณฺโปิ อารกฺขเทวตาปี ตาสํ
สนฺทิกฺขสมฺภตฺตา อาภาสฏฺจเทวตาปี ยาว พุรฺหมโลกาปี สพฺเพ
ปฺลฺลชฺชนา เทว ปกฺขา อเหตุฯ ยาว อกฺนิฏฺจภวนา ปน
เอกนินฺนาทํ โกลาหลํ อคมาสิฯ

อเถโก ภิกฺขุ ตถาคตํ อฺปสงฺกมิตฺวา อุกฺเขปกานํ
ชมฺมิเกเนวายํ กมฺเมเน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ อุกฺขิตฺตานวตฺตกานํ
อชมฺมิเกเน กมฺเมเน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ อุกฺเขปกเกหิ วาริยมาณานํปี
จ เตสํ ตํ อนฺุปริวาเรตฺวา วิจรณภาวํ อาโรเจสิฯ ภควา
สมกฺคา กิร โหนฺตุติ เทว วาเร เปเสตฺวา น อิจฺฉนฺติ
ภนฺเต สมกฺคา ภวิคฺฉนฺติ สฺตฺวา ตติยวาเร ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆ
ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆติ สฺตฺวา เตสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา
อุกฺเขปกานํ อุกฺเขปนเ อิตเรสญฺจ อาปตฺติยา อทสฺสเน
อาทินฺวํ กเถตฺวา ปฺน เตสํ ตตฺถเอว เอกสิมายํ อฺโปสธาทีนํ
อนฺุชานิตฺวา ภตฺตคฺคาทีสุ ภณฺฑนชาตานํ อาสนนฺตริกาย
นีสีทิตพฺพนฺติ ภตฺตคฺเค วตฺตํ ปญฺญาเปตฺวา อิทานํปี
ภณฺฑนชาตา วิหรนฺตฺติ สฺตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา อลํ ภิกฺขเว
มา ภณฺฑนนฺตฺวาทีนํ วตฺวา ภิกฺขเว ภณฺฑนกลหวิคฺคหวิวาทา

เล่มที่ 17 โกสมพิกวตถุ หน้า 57

นามเต อนตถการกา กลหิ นิสสาย หิ ลภูกิกกาปี
 สกุกณิกา หตถินาคิ ชีวิตกขยิ ปาเปสีติ ลภูกิกชาตัก(๑)กเถตุวา
 ภิกขเว สมคคา โหถ มา วิวถ วิวาทิ นิสสาย หิ
 อนกสหัสสวฏฏกาปี ชีวิตกขยิ ปตตาคิ วฏฏกาชาตัก(๒)กเถติฯ
 เอวปี เตสุ วจัน อนาทิยนุเตสุ อถยตเรน ชมมวาทีนา
 ตถาคตสส วิหะสิ อนิจจนนเตน อากเมตถ ฆนเต ภควา
 ชมมสสามิ อปโปสสุโก ฆนเต ภควา ทิฏฐชมมสุขวิหาริ
 อนนุชโต วิหระตุ มยเมเตน ฆนตเนน กลเหน วิคฺคเหน
 วิวาทเน ปถยายิสสามาติ(๓) วุตเต ฆตปฺพุพิ ภิกขเว พาราณสิยิ
 พุรหมทตโต นาม กาสีราชา อโหสีติ(๔) พุรหมทตเตน ทีฆิติสส
 โกสตรณโถ รัชช อจฺฉินฺทิตฺวา อถยวาทกเวเสน วสนุตสส
 มาริตถาวถเจว ทีฆาวุกุมารเนน อตตโน ชีวิต ทินเน ตโต
 ปฏฺฐาย เตสิ สมคฺคถาวถจ กเถตุวา เตสิ หิ นาม
 ภิกขเว ราชนิ อาทินฺนทถฺฆานิ อาทินฺนสตุถานิ เอวรูปิ
 ขนฺติโสระจฺจ ภาวิสฺสติ อธิ โข ตํ ภิกขเว โสภถ ยิ ตุมฺเห
 เอว สุวากฺขาเต ชมมวินเย ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ
 ฆเวยฺยาถ โสธธา จาคิ(๕) โอวทิตฺวาปี เนว เต สมคฺเค กาคู
 # ๑ ขุ. ชา. ปถจก ๑ ๒๗/๑๗๐ ๑ ตทฏฺฐกถา ๔/๕๓๗
 # ๒ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๑๒ ๑ ตทฏฺฐกถา ๒/๓๔๐ ๑
 # ๓. วิ. มหา. ๕/๓๒๑,๓๒๒,๓๓๕ ๑ ๔. วิ. มหา. ๕/๓๒๒ ๑
 # ๕. วิ. มหา. ๕/๓๓๔-๓๓๕ ๑

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 58

อสฺกขี ฯ

โส ตาย อากิณฺณวิหารตาย อุกฺกณฺจโธ อหิ โข
อิทานิ อากิณฺโณ ทุกฺขํ วิหฺรามิ อิเม จ ภิกฺขุ มม วจฺนํ
น กโรนฺติ ยนฺนุนาหิ เอโก คณฺมหา วุปกฺกุโจ วิหเรยฺยนฺติ
จินฺเตตฺวา โกสมฺพิยฺย ปิณฺฑาย จริตฺวา อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ
เอกโกว อตฺตโน ปตฺตจิวรมาทาย พาลกโณณการาม(๑)คนฺตฺวา
ตตฺถ ภคฺตฺเถรสฺส เอกจาริกวตฺตํ กเถตฺวา ปาจิณฺวิสมิกทาเย
ติณฺณํ กุลปฺตฺตานํ สามคฺคีรฺसानิสฺสํ กเถตฺวา เยน ปาริเลยฺยกํ
ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺสุทํ ภควา ปาริเลยฺยกํ อฺปนฺนิสฺสาย
รกฺขิตฺวานสณฺฑเท ภทฺทสาลมฺเเต ปาริเลยฺยกเณ หตฺถินา
อฺปฏฺฐิจฺยมาโน ผาสฺสุกํ วสฺสวาสํ วสิ ฯ

โกสมฺพิวาสินฺปิ โข อฺปาสกา วิหาริ คนฺตฺวา สตฺถาริ
อปฺสฺสนฺตา กุหิ ฆนฺเต สตฺถาติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ เต ภิกฺขุ อาหิสฺสุ
ปาริเลยฺยกวณฺสณฺฑทํ คโตติ ฯ กิการณา ฆนฺเตติ ฯ อมฺเห
สมคฺเค กาคฺคํ วายมิ มยฺย ปนฺ น สมคฺคา อหฺมฺหาติ ฯ
ฆนฺเต คฺคฺมฺเห สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี สามคฺคี
กโรนฺเตปี สมคฺคา น อหฺวตฺถาติ ฯ เอวมาวฺโสติ ฯ มนฺุสฺสา
อิเม สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี สามคฺคี กโรนฺเตปี
สมคฺคา น ชาตา มยฺย อิเม นิสฺสาย สตฺถาริ ทฏฺฐิ น
๑ ปาลียฺย พาลกโณณการกคาโมติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 17 โกสมพิกวตฺถุ หน้า 59

ลภิมฺหา อิมสํ เนว อาสนํ ทสฺสาม น อภิวาทนาทีนํ
กริสฺสามาติ ตโต ปฏฺจาย เตสํ สามิจิมตฺตกํปี น กรีสฺสุ ฯ
เต อปฺปาหารตาย สฺสฺสามานา กติปาเหเนว อุชฺฐกา หุตฺวา
อณฺณมณฺณํ อจฺจยํ เทเสตฺวา ขมาเปตฺวา อุปาสกา มยํ
สมคฺคา ชาตา ตุมฺเหปี โน ปุริมสทิสาว โหถาติ อาหํสฺสุ ฯ
ขมาปีโต ปน โว ฆนฺเต สตฺถาติ ฯ น ขมาปีโต
อาวุโสติ ฯ เตนหิ สตฺถาริ ขมาเปถ สตฺถุ ขมาปีตกาเล
มยํปี ตุมฺหากํ ปุริมสทิสาว ภวิสฺสามาติ ฯ เต อนฺโตวสฺสภาวเณ
สตฺถุ สนฺติกํ ฆนฺตุํ อวิสหนฺตา ทุกฺเขน ตํ อนฺโตวสฺสํ
วิตินาเมสฺสุ ฯ

สตฺถา ปน เตน หตฺถินา อุปฏฺจยมาโน สฺขํ วสิ ฯ
โสปี ฆณฺํ ปหาย ผาสฺสูวิหารตฺถาย ตํ วนสมฺฆํ ปาวิสสิ ฯ
ยถาห อหํ โข (๑) อากิณฺโณ วิหรามิ หตฺถิหิ หตฺถินิหิ
หตฺถิกถเกหิ (๒) หตฺถิจฺฉาเปหิ ฉินฺนคฺคานิ เจว ตินฺนนิ ขาทามิ
โอบกฺโขภกฺคณฺจ เม สาขาภงฺกํ ขาทนฺติ อาวิลานิ จ
ปานียานิ ปิวามิ โอบาหนตฺสฺส เม (๓) อุตฺตติณฺณสฺส หตฺถินิโย
กาญฺ อฺปนฺนิฆฺมสนฺติโย คจฺจนฺติ [๔] ยนฺนุนาหํ เอโก ฆณฺมฺหา
๑ ปาลียมฺปน อหํ โข เอตาหิ อากิณฺโณติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย.
หตฺถิกฺุพเกหิ ฯ

๓. ตตฺถเวว โอบาหา จ เมติ ฯ

๔. เอตฺถนฺตเร อากิณฺโณ ทุกฺขํ น ผาสฺสู วิหรามิติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 60

วูปกฏฺโฆ วิหเรยฺยนฺติ ฯ อถโฆ โส หตฺถินาโค ยฺฐา อปฺกมฺม
เยน ปารีเลยฺยกํ รกฺขิตฺวานสณฺโฑ ฆทฺทสาธมฺมํ เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา (๑) จ ปน ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา
โธโลเกนฺโธ อณฺณํ กิลฺยจิ อทิสฺวา ฆทฺทสาธมฺมํ ปาเพน
ปฺหรนฺโธ ตจฺเจตฺวา โสณฺฑาย สาขํ คเหตฺวา สมฺมชฺชิ
ตโต ปฏฺฐาย โสณฺฑาย ฆฏฺฐํ คเหตฺวา ปานียํ ปรีโกชนียํ
อุปฏฺฐเปตี อณฺโหนทเกน อตฺถे สติ อณฺโหนทกํ ปฏฺฐียาเทตี ฯ
กถํ หตฺถेณ กฏฺฐาณิ ฆมฺสิตฺวา อคฺคิ สมฺปาเทตี ตํ ทารุณิ
ปฏฺธิปฺนฺโธ ชาเลตฺวา ตตฺถ ปาสาณฺเ ปจิตฺวา ทารุณฺฑทเกน
ปวฏฺฐิตฺวา ปรีจฺฉินฺนาย ชุทฺทกโสณฺฑิยํ จิปฺตี ตโต หตฺถํ
โธตาราตฺวา อุตฺทสฺส ตตฺถภาวํ ชานิตฺวา คนฺตฺวา สตฺถารํ
วนฺทตี ฯ สตฺถา อุตฺทกํ เต ตาปีตี ปารีเลยฺยกาตี วตฺวา
ตตฺถ คนฺตฺวา นหายตี ฯ อถสฺส นานาวิธานิ ผลานิ
อาหริตฺวา เทตี ฯ ยทา ปน สตฺถา คามํ ปิณฺฑาย
ปวีสติ ตทา สตฺถุ ปตฺตจิวรมาทาย กุมฺภเ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา
สตฺถารา สทฺธีเยว คจฺฉนฺตี ฯ สตฺถา คามุปจาร์ ปตฺวา
ปารีเลยฺยก อีโต ปฏฺฐาย ตยา คนฺตํ น สกฺกา อาหาร
เม ปตฺตจิวรนฺติ อาหาราเปตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปวีสติ ฯ
โสปี ยาว สตฺถุ นิกฺขมฺนา ตตฺถเว จตฺวา สตฺถุ

๑. วิ. มหา. ๕/๓๔๑-๓๔๒ ฯ

เล่มที่ 17 โภสมพิภวตถุ หน้า 61

อาคมนาเกเล ปจจุคคมนา กตวา ปุริมเนเนว ปตตจิวริ
คเหตุวา วสนภูจนาเน โอตาเรตวา วตตึ ทสเสตวา สาขา
วิชติ รตตี วาลมิกปริปนุถนิวารณตถึ มหนตฺ ทณฺฑํ โสณฺฑาย
คเหตุวา สตถาริ รกขิสสามิติ ยาว อรณฺคคมนา วสนนฺทสส
อนตฺรณตฺเร วิจรติ ฯ ตโต ปญฺจายเยว กิร โส วสนนฺโท
รกขิตฺวอนสนฺโท นาม ชาโต ฯ อรุณฺเ อุกคเต มุโขทกทานิ
อาที กตวา เตเนว อุปาเยน สพฺพวตฺตทานิ กโรติ ฯ

กเถโก มกุกโฏ ตํ หตฺถิ อุกฺจาย สมฺภูจาย ตถาคตฺตส
อภิสมจาริกิ กโรนตฺ ทิสฺวา อหํปี กิณฺจิทเวว กริสฺสามิติ
วิจรนฺโต เอกทิวสํ นิมนฺกขิกิ ทณฺฑทกมรฺฐปฏฺถิ ทิสฺวา ทณฺฑทก
ภณฺชิตฺวา ทณฺฑทเกเนว สทฺธิ มรฺฐปฏฺถิ สตถุ สนฺติกิ หริตฺวา
กทลปตฺตํ ฉินฺทิตฺวา ตตฺถ จเปตฺวา อทาสี ฯ สตถา
คณฺหิ ฯ มกุกโฏ กริสฺสตี นุ โข ปริโภคํ น กริสฺสตีตี
โอโลเกนฺโต คเหตุวา นิสินฺนํ ทิสฺวา กิ นุ โขติ จินฺเตตฺวา
ทณฺฑทโกฏฺฐิ คเหตุวา ปริวตฺเตตฺวา อุปฺชาเรนฺโต อณฺฑทกานิ
ทิสฺวา ตานิ สณฺฑิกิ อปเนตฺวา ปุณฺ อทาสี ฯ สตถา
ปริโภคมกาสี ฯ โส คฺคฺจฺจมานโส ตํ ตํ สาขํ คเหตุวา
นจฺจนฺโต อุกฺจาสี ฯ อถสฺส คหิตฺสาขาปี อุกฺกนฺตฺสาขาปี
ภิชฺชฺ ฯ โส เอกสฺมี ขาณฺมตฺถเก ปตฺติตฺวา นิพฺพิทฺชคตฺโต
ปสฺนเนเนว จิตฺเตน กาลิ กตฺวา ตาวตฺตีสภวเน ตีสโยชนิก

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 62

กนกวิมานะ นิพพตติ อจจราสหัสสปริวาริ อโหสิ ฯ

ตถาคตสฺส ตตถ หตฺถินาเคน อปฺภุจฺจิมานสฺส
วสนภาโว สกถขมฺพทีเป ปากโฏ อโหสิ ฯ สวตฺถินครโต
อนาถปิณฺฑโก วิสาขา มหาอุปาสิกาทิ เอวมาทินิ มหากุลานิ
อานนฺทตฺเถรสฺส สาสนํ ปหิณฺณิสฺส สตฺถาริ โน ฆนฺเต
ทสฺเสตฺถาติ ฯ ทิสาวาสินปิ ปญฺจสตา ภิกฺขุ วุตฺถวสฺสา
อานนฺทตฺเถริ อุปสงฺกมิตฺวา จิรสฺสตา โน อาวุโส อานนฺท
ภควโต สมฺมุขา ฆมฺมิกถา สาธุ มยฺ आवุโส อานนฺท
ลเกยฺยาม ภควโต สมฺมุขา ฆมฺมิกถํ สวนายาติ ยาจิสุ ฯ
เถโร เต ภิกฺขุ อาทาย ตตฺถ กนฺตฺวา เตมาถํ เอกวิหาริโน
ตถาคตสฺส สนฺตํเก เอตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ อุปสงฺกมิตฺ
ยฺยตฺตฺนติ จินฺเตตฺวา เต ภิกฺขุ พหิ จเปตฺวา เอกโกว
สตฺถาริ อุปสงฺกมิ ฯ ปาริเลยฺยโก ตํ ทิสฺวา ทณฺฑกํ
อาทาย ปกฺขนฺนํ ฯ สตฺถา โอลเกตฺวา อเปหิ ปาริเลยฺยก
มา นิวารยิ พุทฺธรูปฺภุจาทิ เอโสติ อาห ฯ โส ตตฺถเว
ทณฺฑํ จทฺเทตฺวา ปตฺตจิวรปฺภิกฺขุคหณฺณํ อาปฺจุจฺจิ ฯ เถโร
นาทาสิ ฯ นาโค สเจ อุกฺคหิตวตฺโต ภวิสฺสติ สตฺถ
นีสิตฺนปาสาณผลเก อตฺตโน ปริกฺขาริ น จเปสฺสตีติ จินฺเตสิ ฯ
เถโร ปตฺตจิวริ ภูมियิ จเปสิ ฯ วตฺตสมฺปนฺนา หิ ครุณฺ
อาสเน วา สยเน วา อตฺตโน ปริกฺขาริ น จเปนฺติ ฯ

เล่มที่ 17 โสสมพิภวตฺถุ หน้า 63

โส ตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต อโหสิ ฯ เถโร สตฺถารํ วนฺทิตฺวา
 เอกมนฺตุํ นิสีทึ ฯ สตฺถา อานนฺท เอกโกว อากโตสึติ
 ปุจฺฉิตฺวา ปญฺจสฺเตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ อากตภาวํ สุตฺวา กุหิ
 ปนฺ เตติ วตฺวา ตุมฺหากํ จิตฺตํ อชานนฺโต พหิ จเปตฺวา
 อากโตมฺหิตี วุตฺเต ปกฺโกสาหิ เตติ อาห ฯ เถโร ตถา
 อกาสิ ฯ เต ภิกฺขุ อากนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตุํ
 นิสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา เตหิ สทฺธิ ปฏฺิสนฺถารํ กตฺวา เตหิ
 ภิกฺขุหิ ฆนฺเต ภควา พุทฺธสุขุมฺาโล เจว ขตฺตฺยสุขุมฺาโล
 จ ตุมฺเหหิ เตมาสํ เอกเกหิ ตฺิฏฺจนฺเตหิ นิสีทฺนฺเตหิ จ ทฺกกรํ
 กตํ วตฺตปฏฺิวตฺตการโกปี มุโขทกทายโกปี นาโหสิ มณฺเฑติ
 วุตฺเต ภิกฺขเว ปารีเลยฺยกหตฺถินา มม สพฺพกิจฺจานิ กตานิ
 เอวรูปํ หิ สหายกํ ลภนฺเตน เอกโต วสิตุํ ยุตฺตํ อลภนฺตสฺส
 เอกจาริกภาโวว เสยฺโยติ วตฺวา อีมา นาควคฺเค ติสฺโส
 คธาโย อภาสิ

สเจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
 สทฺธิจํริ สาธฺวิหาริ ธีริ
 อภิกฺขุยฺย สพฺพพานิ ปรีสุสฺยานิ
 จเรยฺย เตนตฺตมโน สตีมา
 โน เจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
 สทฺธิจํริ สาธฺวิหาริ ธีริ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 64

ราชาว รฎฐั วิชิตฺ ปหาย

เอโก จเร มาตงฺครณฺเวยว นาโค

เอกสฺส จริตฺ เสยฺโย นตฺถิ พาเล สหายตา

เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา

อโปโปสฺสกุโก มาตงฺครณฺเวยว นาโคติ ฯ

กาถาปริโยसानเ ปญฺจสตาปี เต ภิกฺขุ อรหตฺเต
ปติฎฐหีสฺสุ ฯ อานนฺตเถโร อนาถปิณฺฑิกาทีหิ เปสิตฺ สาสนํ
อาโรเจตฺวา ฆนฺเต อนาถปิณฺฑิกปมฺขา ปญฺจ อริยสาวก-
โกฎฺฐิโย ตุมฺหากํ อากมฺนํ ปจฺจาสิสฺสนฺตีติ อหา ฯ สตฺถา
เตนหิ คณฺหาหิ ปตฺตจิวฺรนฺติ ปตฺตจิวฺรํ คาหาเปตฺวา นิภฺขมิ ฯ
นาโค คนฺตฺวา มกุเค ติริยํ อฎฺฐาสิ ฯ ภิกฺขุ ตํ ทิสฺวา
ภควนฺตํ ปุจฺฉีสฺสุ ก็ กโรติ ฆนฺเตติ ฯ ตุมฺหากํ ภิกฺขเว
ภิกฺขํ ทาตุํ ปจฺจาสิสฺสตี ทิฆรตฺตํ โข ปนายํ มยฺหํ อูปการโก
นาสฺส จิตฺตํ โกเปตฺุ วฎฺฎติ นีวตฺตถ ภิกฺขเวติ ฯ สตฺถา
ภิกฺขุ คเหตฺวา นีวตฺติ ฯ หตฺถิปิ วนสณฺฑํ ปวิสิตฺวา
ปนสภทลิลลาทีนํ นานาผลานิ สํหริตฺวา ราสี กตฺวา
ปุนทิวเส ภิกฺขุณฺ อทาสี ฯ ปญฺจสตา ภิกฺขุ สพฺพานิ เขเปตฺุ
นาสภขีสุ ฯ ภตฺตกิจฺจปริโยसानเ สตฺถา ปตฺตจิวฺรํ คเหตฺวา
นิภฺขมิ ฯ นาโค ภิกฺขุณฺ อนฺตรนฺตเรณ คนฺตฺวา สตฺถุ ปฺรโต
ติริยํ อฎฺฐาสิ ฯ ภิกฺขุ ตํ ทิสฺวา ภควนฺตํ ปุจฺฉีสฺสุ ก็
กโรติ ฆนฺเตติ ฯ อยํ ภิกฺขเว ตุมฺहे เปเสตฺวา มํ

เล่มที 17 โกสมพิกวตฺถ หน้า 65

นํวตฺเตตฺตีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ ฯ อาม ภิกฺขเวติ ฯ อถ นํ
สตุถา ปารีเลยฺยก อิทํ มม อนํวตฺตคมนํ ตว อมึนา
อตุตฺถาเวน ฌานํ วา วิปสฺสํ วา มคฺคผลํ วา นตฺถิ
ติฏฺฐ ตฺวนตฺติ อห ฯ ตํ สุตฺวา นาโค มฺุเข โสณฺฑํ
ปฏฺจิปิตฺวา โรทฺนโต ปจฺจโต ปจฺจโต อคฺมาสี ฯ โส หิ
สตุถารํ นํวตฺเตตฺตํ ลภฺนโต เตเนว นํยาเมน ยาวชํวํ
ปฏฺจิกฺขลเยยฺย ฯ สตุถา ปน ตํ คามุปจาร์ ปตฺวา ปารีเลยฺยก
อิตโต ปฏฺจาย ตว อภุมิ มนุสฺสาวาโส สปริปนฺโถ ติฏฺฐ
ตฺวนตฺติ อห ฯ โส โรทฺมาโน ตตฺถ จตฺวา สตุถริ จกฺขุปลํ
วิขหนฺเต หทฺเยน ผลิเตน กาลํ กตฺวา สตุถริ ปสาเทน
ตาวตฺตีสวเน ตีสโยชนิเก กนกวิมานे อจฺจราสทฺสสมชฺเฒ
นํพุพฺพตฺติ ฯ ปารีเลยฺยกเทวปฺตฺโตเตววสฺส นามํ อโหสี ฯ สตุถาปี
อนุปฺพพฺเพน เชตฺวานํ อคฺมาสี ฯ

โกสมพิกา ภิกฺขุ สตุถา กิร สวตฺถึ อากโตติ
สุตฺวา สตุถารํ ขมาเปตฺตํ ตตฺถ อคฺมํสุ ฯ โกสลราชา เต
กิร โกสมพิกา ภณฺฑนการกา ภิกฺขุ อากจฺจนฺตฺตีติ สุตฺวา
สตุถารํ อุปสฺงกมิตฺวา อหํ ภนฺเต เตสํ มม วิชิตํ
ปวิสิตฺตํ น ทสฺสามิตฺติ อห ฯ มหาราช สึลฺวานตา เต
ภิกฺขุ เกวลํ อญฺญมญฺญํ วิวาเทน มม วจฺนํ น คณฺหึสุ
อิทานิ มํ ขมาเปตฺตํ อากจฺจนฺตฺติ อากจฺจนฺตฺต มหาราชชาติ ฯ
อนาถปฺปณฺฑโกปี ภนฺเต อหํ เตสํ วิหารํ ปวิสิตฺตํ น ทสฺสามิตฺติ

เล่มที่ 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 66

วตุวา ตเถว ภควตา ปฏิกฺขิตฺโต ตฺถุหิ อโหสิ ฯ สาวตฺถิยิ
อนฺุปรตฺตทานิ ปน เตสํ ภควาเอกมนฺุเต วิวิตฺตํ การาเปตฺวา
เสนาสนํ ทาเปสิ ฯ อญฺเญ ภิกฺขุ เตหิ สทฺธิ เนว เอกโต
นีสิทฺนฺติ น ติกฺขณฺฺติ ฯ อากตาคตา สตฺถาริ ปุจฺจนฺฺติ กตเม
เต ภนฺุเต ภณฺุทนาการกา โกสมฺุพิกา ภิกฺขุติ ฯ สตฺถา
เอเตติ ทสฺุเสติ ฯ เต เอเต กิร เต เอเต กิร เตติ
อากตาคเตหิ อํกุลฺเลีย ทสฺุสิยมาณา ลชฺุชาย สีสํ อุกฺขิปีตํ
อสกฺโกนฺุตา ภควโต ปาทฺมุเล นิปรชฺุชิตฺวา ภควนฺุตํ ขมาเปตฺุ ฯ
สตฺถา ภาริยิ โว ภิกฺขเว กตํ ตฺมุเห นาม มาทิสสฺุส
พฺุทฺธสฺุส สนฺุติเก ปพฺุชิตฺวาปี มยิ สามคฺกิ กโรนฺุเต
มม วจันํ น กริตฺถ โปราณกปณฺุทิตาปี วชฺุณปรตฺตทานิ
มาตาปีตฺุณํ โอวาทํ สุตฺวา เตสฺุ จีวิตา โวโรปิยมาเนสุปี
ตํ อนตฺิกกมิตฺวา ปจฺุณา ทฺุวิสฺุ รฏฺุเจสฺุ รชฺุชํ การยิสูติ
วตุวา ปฺุนทเว ทิฆมาวฺุกุมารชาตกํ กเถตฺวา เอวํ ภิกฺขเว
ทิฆมาวฺุมาโร มาตาปีตฺุสฺุ จีวิตา โวโรปิยมาเนสุปี เตสํ
โอวาทํ อนตฺิกกมิตฺวา ปจฺุณา พฺุรหฺุมทตฺตสฺุส ธีตฺริ ลภิตฺวา
ทฺุวิสฺุ กาสิโกสฺุสทฺุเจสฺุ รชฺุชํ กาทฺุเรสิ ตฺมุเหหิ ปน มม วจันํ
อกโรนฺุเตหิ ภาริยิ กตฺนฺุติ วตุวา อิมิ คาทฺุมาห

ปเร จ น วิชานนฺุติ มยเมตฺถ ยมาม เส
เย จ ตตฺถ วิชานนฺุติ ตโต สมนฺุติ เมธกาติ ฯ

เล่มที่ 17 โกสมพิกวตถุ หน้า 67

ตตถ ปเรติ ปณฺชิตเต จเปตฺวา ตโต อญฺเณ ภาณฺทนาการกา
ปเร นาม ฯ เต ตตถ สงฺฆมฺชเณ โกลาหฺลํ กโรนฺตา มยฺ
ยมาม เส อปรมาม นสฺสาม สสฺตํ สมีปํ มจฺจุสนฺตํ
คจฺจมาติ น วิชานนฺติ ฯ เย จ ตตถ วิชานนฺตํติ ย
ตตถ ปณฺชิตา มยฺ มจฺจุสมิปํ คจฺจมาติ วิชานนฺติ ฯ
ตโต สมฺมุนฺติ เมธกาติ เอวํ หิ เต ชานนฺตา โยนิโสมนสิการํ
อุปฺปาเทตฺวา เมธกานํ กลหानํ วุสฺมา ย ปฏฺิพชฺชนฺติ อถ
เตสํ ตาย ปฏฺิพตฺติยา เต เมธกา สมฺมุนฺติ ฯ อถวา ปเร
จาติ ปุพฺเพ มยา มา ภิกฺขเว ภาณฺทนนฺตํอาทีนํ วตฺวา
โหวทียมานาปี มม โหวทสฺส อปฺภิกฺกหเณน อมามกา
ปเร นาม มยฺ ฉนฺทาทีวเสน มิจฺฉาคาหํ กเหตุวาเอตถ
สงฺฆมฺชเณ ยมามเส ภาณฺทนาทีนํ วุจฺจติยา วายมามาติ น
วิชานนฺติ ฯ อิทานิ ปน โยนิโส ปจฺจเวกฺขมานา ตตถ
ตุมฺหากํ อนฺตเร ये ปณฺชิตปฺริสา ปุพฺเพ มยฺ ฉนฺทาทีวเสน
วายนฺตา อโยนิโส ปฏฺิปนฺนาติ วิชานนฺติ ตโต เตสํ สนฺติกา
เต ปณฺชิตปฺริเส นิสฺสาย อิมทานิ กลหสงฺฆาตา เมธกา
สมฺมุนฺตํติ อยเมตถ อตฺถโถติ ฯ

คาถาปริโยसानเน สมฺปตฺตภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทีสุ
ปตฺติจฺหีสฺสูติ ฯ

โกสมพิกวตถุ ฯ

จุดลกาลมหากาลวตุล

สุภานุปสาลี วิหรนตุนติ อิมิ ชมมเทศนํ สตุลา
เสตพุนครํ อุปนิตุสาย สีสปาวเน วิหรนโต จุดลกาลมหากาเล
อารพุก กเถสิ ฯ

เสตพุนครวาสิโน หิ จุดลกาโล มชฌิมกาโล มหากาโล
จาติ ตโย ภาตโร กุญุมพิกา ฯ เตสุ เชฏฐกนิฏฐา ทิสาสู
วิจริตฺวา ปญฺจหิ สกฏสเทหิ ภณฺฑํ อหารนฺติ ฯ มชฌิมกาโล
อากตํ วิกกิณฺณติ ฯ อเถกสมิ สมเย เต อุโกปี ภาตโร
ปญฺจหิ สกฏสเทหิ นานาภณฺฑํ กเหตุวา สาวตฺถิ คนฺตฺวา
สาวตฺถิยา จ เขตฺตวนสฺส จ อนฺตเร สกฏานิ โมจยีสฺสุ ฯ เตสุ
มหากาโล สายณฺหสมเย มาลาคนฺธาติหตฺเถ สาวตฺถิวาสิโน
อริยสาวเก ชมมสฺสวานาย กจฺจนฺเต ทิสฺวา กุหิ อิเม
กจฺจนฺตีติ ปุจฺจิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา อหํปี คมิสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา กนิฏฺจํ อามนฺเตตฺวา ตาต สกฏฺเส อปฺปมตฺโต
โหหิ อหํปี ชมมํ โสตุํ คมิสฺสามิติ วตฺวา คนฺตฺวา ตถาคตํ
วณฺทิตฺวา ปริสฺปริยฺนฺเต นิสิทิ ฯ สตุลา ตํทิวสํ ตสฺส
อชฺฌาสเยน อนฺนุปุพฺพิกถํ กเถนฺโต ทุกฺขกฺขนฺธสฺสตุตาทิวเสน
อเนกปริยาเยน กามานํ อาทินฺนํ โอการํ สงฺกิลเสตฺถ
กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา มหากาโล สพฺพํ กิร ปหาย คนฺตพฺพํ
ปรโลถํ กจฺจนฺตํ เนว โภคา น ฌาตโย อนุกจฺจนฺติ กิ

เล่มที่ 17 จุลลกาลมहाกาลวตถ หน้า 69

เม ฆราวาเสณ ปพพชิสสามิติ จินเตตวามหาชเน วนุทิตวา
ปกกนเต สตุถาริ ปพพชั ยาจิตวา สตุถารา นตุถิ เต
โกจิ อปโลเกตพโพติ วุตเต กนิฏโจ เม อตุถิ ฆนเตติ
วตุวา เตนหิ อปโลเกหิ นนุติ วุตเต สาธุ ฆนเตติ
อากนตุวา กนิฏจึ เอตทโวจ ตาต อิมิ สพพึ สาปเตยຍ
ปฏิบัติชชชาติ ๑ (๑) ตุมเห ปน ภาตีกาติ ๑ อหิ สตุถุ สนุติเก
ปพพชิสสามิติ ๑ โส ตั นานปปรกาเรหิ ยาจิตวา นีวตเตตุ
อสกโกนุโต สาธุ สามิ ยถาชฌาสຍ กโรธาติ อาห ๑
มหากาโล กนตุวา สตุถุ สนุติเก ปพพชิ ๑ อหิ ภาตีกิ
คเหตุวาว อุปปพพชิสสามิติ จุลลกาโลปิ ปพพชิ ๑ อปรภาเค
มหากาโล อุปสมบพิ ลกิตวา สตุถาริ อุปสงกมิตวา สาสเน
ฐรานิ ปุจจิตวา สตุถารา ทวีสุ ฐเรสุ กถิตสุ อหิ ฆนเต
มหลลกกาเล ปพพชิตตุตา กนุถฐริ ปุเรตุ น สกชิสสามิ
วิปัสสนาฐริ ปน ปุเรสุสามิติ ยาว อรหตุตา โสธานีกรตุตงคิ
กถาเปตุวา ปรมยามาติกุกเม สพเพสุ นีทพิ โอกกนเตสุ
สุสานิ กนตุวา ปจจุสกาเล สพเพสุ อนุฏจิตเตสุเยว วิหาริ
อากจจติ ๑

อเถกา สุสานโคปีกา กาลิ นาม ฆวทาหิกา เถรสสุ
จิตฎจानญจ นิสีทนฎจानญจ จงกมนฎจानญจ ทิสวา โก
๑ ปฏิจจชาติปี ม ๑ ปฏิปชชชาติ ๑

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 70

นุ โข อิธาคจุนติ ปริกคณหิสสามิ นนุติ ปริกคณหิตุ
อสกโกนุติ เอกทิวสั สุตานกุกกาย ทีป ชาเลตวา ปุตตธีตโร
อาทาย คนตุวา เอกมนุเต นิสินา มชฌิมยาม เถริ
อากจุนตุ ทิสวา คนตุวา วนุทิตวา อโย โน ฆนุเต
อิมสมิ จานะ วิหระตีติ อาห ๑ อาม อุปาสิเกติ ๑ ฆนุเต
สุสานะ วิหระนุเตหิ นาม วตตุ อุกคณหิตุ ฆนุตีติ ๑ เถโร
กี ปน มยิ ตยา กถิตวตเต วตติสุสามาติ อวตุวา กี
กาตุ ฆนุตีติ อุปาสิเกติ อาห ๑ ฆนุเต โสสานิกะหิ นาม
สุสานะ วสนภาโว สุตานโคปกานัน วิหาระ มหาเถรส
คามโกชกสส จ กเถตุ ฆนุตีติ ๑ กิการณาคิ ๑ กตกมมา
โจรา สามิกะหิ ปทานุปทัง อนุพนุชนุตา สุตานะ ฆนุทิกัง
นทเทตวา ปลาชนุติ อถ มนุสุสา โสสานิกานัน ปรีปนุถัง
กโรนุติ เอเตส ปน กถิตะ มยิ อิมสส ฆนุทนุตส
เอตตกนุนาม กาลิ เอตถ วสนภาวั ชานาม อโจโร เอโสติ
อุปททวั นีวาเรนุติ ตสุมะ เอเตส กเถตุ ฆนุตีติ ๑ อณณัง
กี กาคพพนุติ ๑ ฆนุเต สุตานะ วสนุเตน นาม อยุเณ
มจจมัสปิฏจติลคพาทีนั วชเชตพพานิ ทิวา น นีททายิตพพัง
อกุสีเตน ฆวิตพพัง อารทฐวีริเณน อสเจเน อมายาวินา หุตวา
กถุยาณชฌาเสเน ฆวิตพพัง สายิ สพเพสุ สุตเตสุ วิหารโต
อากนุตพพัง ปจจุสกาเล สพเพสุ อนุฏจิตะสุเยว วิหารัง คนุตพพัง

เล่มที่ 17 จุลลกาลมहाกาลวตุถ หน้ 71

สเจ ภนุเต อโยย อิมสุมี จาเน เอว วิหรนุโต ปพพชิตกัจจ
 มตุถกั ปาเปตุ สกขิสสุติ สเจ มตสรีร์ อานะตุวา ฉพพเทนุติ
 กมพลฎฎฎฎฎฎฎ อารโเปตุวา คนุชมาลาทีหิ สกุกัร กตุวา
 สรีร์กัจจ กริสสุามี โน เจ สกขิสสุติ จิตกั อารโเปตุวา
 อคฺคิ ชาเลตุวา สงฺกุนา อากทฺฒิตุวา พหิ จเปตุวา(๑) พรสุนา
 โกฎฎฎฎฎฎฎฎ ขณฺฑาขณฺฑิกั ฉินฺทิตุวา อคฺคิมุหิ ปกฺขิปิตุวา
 ตุยหิ ทสฺเสตุวา(๒) ฉาเปตุสุามีติ ฯ อถ นั เถโร สาธุ
 ภทฺเท เอกั ปน รุปรามมณฺฑิ ทิสฺวา มยฺหิ กเถหิตี อาห ฯ
 सा साधुति पञ्जसुसोसि ฯ तेरो यथाश्वासयेन सुसाने
 समन्धम्मं गोโรति ฯ जल्लकालत्तेरो पन उण्णाय समण्णाय
 ञ्जरावासिं जिन्हेत्ति पुत्तत्तारि अनुसुसुरति อयि मे णातिโก
 อติการियिं กम्मं गोโรตีติ जिन्हेत्ति ฯ

อเถกา กุลชิตา คัมมุคฺคตฺตํ สมณฺญจิตฺเตน พยาธินา
 สายณฺหสมเย อมิลาทา อกิลนฺดา กาลมกาสิ ฯ ตเมนนํ ฌาตโย
 ทารุเตลาทีหิ สทฺฐี สายิ สฺसानันฺ เนตุวา สฺसानโคปิกาย
 อิมิ ฉาเปหิตี ภตี ทตุวา นิยฺยาเทตุวา ปกุกมฺมีสุ ฯ สา
 ตสฺสา ปารุปนวตุถั อปเนตุวา ตั มุหุคฺคตมตฺตํ ปณฺธิตปฺปณฺธิตํ
 สุวณฺณวณฺณณฺ สรีร์ ทิสฺวา อิมิ อยฺยสฺส ทสฺเสตุํ ปฏฺฐิรूपิ
 อารมฺมณฺณนุติ जिन्हेत्तुวา คนุตุวา เถริ วนฺทิตุวา เอวรूपิ
 # ๑ สี. ม. ขิปิตุวา ฯ ๒ สี. ม. ตุยหิ ทสฺเสตุวาติ นตุถิ
 อติเรกปเทหิ ภวิตพฺพิ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 72

นาม ภนฺเต อารมมณฺ์ อตฺถิ โอลเเกยยาถาติ อาห ๑ เถโร
สาธฺติ คนฺตุวา ปารุปนวตฺถํ นีหฺราเปตฺวา ปาทตลโต ยาว
เกสคฺคา โอลเเกตฺวา อติปณฺีตเมตฺ รุปี สุวณฺณวณฺณํ อคฺคิมฺหิ
นํ ปกฺขิปีตฺวา มหาซาลาหิ คหิตกาเล มยฺหํ อาโรเจยยาสิตี
วตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว คนฺตุวา นิสีทึ ๑ สฺวา ตถา กตฺวา
เถรสฺส อาโรเจสิ ๑ เถโร คนฺตุวา โอลเเกสิ ๑ ซาลาย
ปหฺนฺนปหฺนฺนฺจฺจานเณ กวรคาวิ วีย สรฺีรวณฺณํ อโหสิ ๑ ปาทา
นมิตฺวา โอลมพฺีสุ หตฺถา ปฏฺิกฺขชฺีสุ ลลาภฺ์(๑) นิจฺจมมํ อโหสิ ๑
เถโร อิทํ สรฺีโร อิทาเนว โอลเเกนฺตानํ อปรียนฺตึกริ
หฺตุวา อิทาเนว ขยปฺตตํ วยปฺตตฺตนฺติ รตฺติจฺจฺจานํ คนฺตุวา
นิสีทิตฺวา ขยวํ สมปฺสฺสมาโน

อนิจฺจา วต สงฺขารา อฺปปาทวยธฺมมฺิโน

อฺปปชฺชิตฺวา นิจฺจณฺนติ เตสํ วุปฺสโม สุโขติ (๒)

คาถํ วตฺวา วิปฺสสนํ วทฺเตตฺวา สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ
ปาปฺณิ ๑

ตสฺมี อรหฺตฺตํ ปตฺเต สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆปฺริวฺโต

จาริกณฺจฺจรมานो เสตพฺยนฺคริ คนฺตุวา สีสปาวนํ ปาวิสิ ๑

จฺจลกาลสฺส ภริยาโย สตฺถา กิริ อนฺนปฺตฺโตติ สฺตุวา

๑ สฺ. ม. นลาภฺ์ ๑ ๒ ที. มหา. ๑๐/๑๘๑ ๑ สฺ. ส. ๑๕/๘ ๑

สฺ. นี. ๑๖/๒๒๘ ๑ พุ. ซา. เอก. ๒๗/๓๑ ๑

เล่มที่ 17 จุลลกาลมหากาลวตถ หน้า 73

อมุหาคํ สามิกํ คณฺหิสฺสามาติ เปเสตฺวา สตฺถารํ
นิมนฺตาเปสฺสุ ฯ พุทฺธานํ ปน อปริจิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อจิกฺขณฺเตน เอเกน ภิกฺขุณา ปจฺมตฺรํ คนฺตุํ วัฏฺฏติ ฯ พุทฺธานํ
หิ มชฺฌิมฺม
สตฺรํปฺต
ปฏฺจาย อุโภสุ ปสฺเสสุ ภิกฺขุสงฺฆมฺสฺส อาสนํ ปณฺญาเปตพฺพํ
โหติ ตสฺมา มหากาลตฺเถโร จีวรปารุปนฺนฺนฺนฺนฺน
ปฺรโต คนฺตฺวา อาสนปณฺญาเปตฺตํ อจิกฺขาหิตี จุลลกาลํ เปเสตี ฯ
ตสฺส ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย เกหชฺนา เตน สทฺธิํ ปริหาถํ
กโรนฺตา นิจาसनานิ สงฺฆตฺเถโรโกฏฺธิยํ อตฺถรณฺติ อฺจฺจาसनานิ
สงฺฆนวกโกฏฺธิยํ ฯ อิตโร มา เอวํ กโรถ อฺจฺจาसनานิ อฺปฺริ
ปณฺญาเปต นิจาसनานิ เหฏฺฐาติ อาห ฯ อิตฺถิโย ตสฺส
วจนํ อสณฺนฺติโย วีย ตฺวํ กิํ กโรนฺโต วิจฺรสี กิํ
ตว อาสนานิ ปณฺญาเปตฺตํ น วัฏฺฏติ ตฺวํ กิํ อปุจฺฉิตฺวา
ปพฺพชฺชิตฺ เกน ปพฺพชฺชิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นิวาสนปารุปนํ อจฺฉินฺนิตฺวา เสตกานิ วตฺถานิ นิวาเสตฺวา
สีเส มาลาจุมฺพุกํ จเปตฺวา คจฺฉ ตฺวํ สตฺถารํ อานเห
มยํ อาสนานิ ปณฺญาเปสฺสามาติ ปหิณฺสีสุ ฯ โส นจฺริ
ภิกฺขุภาเว จตฺวา อวสฺสีโกว อฺปฺปพฺพชฺชิตฺวา ลชฺชิตฺตํ น ชานาติ
ตสฺมา เตน อากปฺเปน นิราสงฺโกว คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺนิตฺวา

เล่มที 17 ยมกวกคฺควณฺณา หน้า 74

พุทฺฐปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อากโต ๑ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปน
ภตฺตกิจฺจาวสานเน มหากาลสฺส ภริยาโย อิมานิ อตฺตโน
สคามิโก คหิโต มยฺปี อมฺหากํ สคามิกิ คณฺหิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา
ปฺนทิวสฺตถาย สตฺถาริ นิมฺนตฺยีสฺสุ ๑ ตทา ปน อาสนปฺลญา-
ปฺนตฺถํ อญฺโฆ ภิกฺขุ อคฺมาสิ ๑ ตา ตสฺมี ขณฺเ โอกาสิ
อลภิตฺวา พุทฺฐปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสิตฺทาเปตฺวา ภิกฺขํ อํทฺสู ๑
จุลลกาลสฺส ปน เทว ภริยาโย มชฺฌิมกาลสฺส จตฺสฺโส
มหากาลสฺส อญฺจ ๑ ภิกฺขุปี ภตฺตกิจฺจํ กาคูกามา นิสิตฺติตฺวา
ภตฺตกิจฺจมกํสฺส พหิ คนฺตูกามา อญฺจาย อคฺมํสฺสุ ๑ สตฺถา ปน
นิสิตฺติตฺวา ภตฺตกิจฺจํ กริ ๑ ตสฺส ภตฺตกิจฺจปฺริโยสานเน ตา
อิตฺถิโย ฆนฺเต มหากาโล อมฺหากํ อนฺนโมทนํ กตฺวา คมิสฺสตี
ตฺมุเห ปฺรโต กจฺจถาติ วทิสฺสุ ๑ สตฺถา สาธฺตติ วตฺวา
ปฺรโต อคฺมาสิ ๑ คามทฺวาริ ปตฺวา ภิกฺขุสงฺโฆ อฺชฺฌายิ
กิณฺนาเมตฺถ สตฺถารา กตฺถิ ฌตฺวา นฺน โข กตฺถิ อฺททาหุ
อชานิตฺวา หิยฺโย จุลลกาลสฺส ปฺรโต คตฺตตา ปพฺพชฺชนฺตฺราโย
ชาโต อชฺช อญฺญสฺส ปฺรโต คตฺตตา อนฺตฺราโย นาโหสิ
อิทานิ สตฺถา มหากาลํ นินฺตฺเตตฺวา อากโต สิลฺวา โข
ปน ภิกฺขุ อจารสมฺปนฺโน กริสฺสนฺติ นฺน โข ตสฺส
ปพฺพชฺชนฺตฺรายนฺติ ๑ สตฺถา เตสํ วจนํ สฺตฺวา นินฺตฺติตฺวา
จิโต ก็ กเถถ ภิกฺขเวติ ปฺจฺฉิ ๑ เต ตมตฺถํ อารโจะสฺสุ ๑

เล่มที่ 17 จุลลกาลมมหากาลวตฺถ หน้า 75

กึ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว จุลลกาลํ วิย มหากาลํ สลฺลทฺทฺเขถาติ ฯ
อาม ภนฺเต ตสฺส หิ เทว ปชาปติโย อิมสฺส อฏฺฐ
อฏฺฐหิ ปริกฺขิปิตฺวา คหิโต กึ กริสฺสติ ภนฺเตติ ฯ สตุถา
มา ภิกฺขเว เอวํ อวจตุถ จุลลกาโล อฏฺฐาย สมฏฺฐาย
สฺฐารมฺมณพฺุโล วิหฺรติ ปปาตตณฺเฑ จิตฺตพฺุพลรฺกฺขสทฺธิโส มยฺหํ
ปน ปฺุโต มหากาโล อสุภานุสฺสึ วิหฺรติ มนเสถปพฺุโต
วิย อจโล วาติ วตฺวา อีมา คาถาโย อภาสิ

สุภานุสฺสึ วิหฺรนฺตุ อินฺทฺริเยสุ อํวํตุ

โกชนมฺหิ อมตฺตณฺณว กุสิํ หินฺวิริยํ

ตํ เว ปสฺหตี มาโร วาโต รุกฺขํว พฺุพลํ ฯ

อสุภานุสฺสึ วิหฺรนฺตุ อินฺทฺริเยสุ สฺสํวํตุ

โกชนมฺหิ จ มตฺตณฺณว สทฺธํ อารทฺธวิริยํ

ตํ เว นปฺปสฺหตี มาโร วาโต เสถํว ปพฺุพฺุตฺตํ ฯ

ตตุถ สุภานุสฺสึนฺติ สฺกํ อนุสฺสึนฺติ ฯ อิกฺุจารมฺมณ
มานสิ วิสฺสชฺเชตฺวา วิหฺรนฺตฺนฺติ อตุโถ ฯ โย หิ ปฺุคฺคโล
นินิตฺตคฺคกานํ อนุพฺุยณฺชนคฺคกานํ คณฺหนฺโต นขา โสภณฺาติ
คณฺหาติ องฺคฺลฺโย โสภณฺาติ คณฺหาติ หตฺถา ปาธา
ชงฺฆมา อูรฺุ กฺุฏฺิ อูทฺริ ธนา คีวา โอฏฺุโจ ทนฺตา มุขํ
นาสา อกฺุขินิ กณฺณว ฆมฺกกา ลลาภฺุ เกสา โสภณฺาติ
คณฺหาติ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ โสภณฺเณติ

เล่มที 17 ยมกวกคฺวณฺณา หน้า 76

คณฺหาดี วณฺโณ สุโก สณฺจันํ สุกฺนฺตึ คณฺหาดี
 อัย สุกฺกานุปสฺสึ นาม ตํ เอวํ สุกฺกานุปสฺสึ วิหรนฺตํ ฯ
 อินฺทฺริเยสฺสึ จกฺขาทิสฺสึ นสฺสึ อินฺทฺริเยสฺสึ ฯ อสฺสํวตฺตฺตึ จกฺขุทฺวาราทินิ
 อรกฺขนฺตํ ฯ อมตฺตลฺลณฺนฺตึ ปริเยสนมตฺตา ปฏิกฺคหณมตฺตา
 ปริโกคมตฺตาดี อิมิสฺสา มตฺตาย อชานนโต โภชนมฺหิ
 อมตฺตลฺลณฺณ ฯ อปีจ ปจฺจเวกฺขณมตฺตา วิสฺสชฺชนมตฺตาดี
 อิมิสฺสาปี มตฺตาย อชานนโต อมตฺตลฺลณฺณ ฯ อิทํ โภชนํ
 ธมฺมิกํ อิทํ ธมฺมิกนฺตึปี อชานนฺตํ ฯ กุสึตฺตึ กาม-
 พฺยาปาทวิทฺติสาวิตกฺกวลิกตฺตาย กุสึตํ ฯ หีนวิริยนฺตึ นิพฺพิริยํ
 จตฺตฺส อิริยาปถสฺส วิริยกรณฺวิรหิตํ ฯ

ปสฺหตีติ อภิกฺวาดี อชฺโณตฺถรตี ฯ วาโต รุกฺขํว ทฺพฺพลนฺตึ
 พลววาโต ฉินฺนตณฺเฏ ชาตํ ทฺพฺพลรูกฺขํ วิย ฯ ยถา หิ
 โส วาโต ตสฺส รูกฺขสฺส ปุปฺผผลปลฺลวาทินิปี ปาเตติ
 ชุทฺทกสาขาปี ภณฺชติ มหาสาขาปี ภณฺชติ สมฺมลฺปี ตํ
 รูกฺขํ อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺมลํ อโรสาชํ กตฺวา คจฺจติ
 เอวเมว เอวรूपํ ปุคฺคลํ อนฺโต อุปฺปนฺโน กิเลสมารो
 ปสฺหตี พลววาโต ทฺพฺพลรูกฺขสฺส ปุปฺผผลปลฺลวาทิปาตํ วิย
 ชุทฺททานุชุทฺทกาปตฺติอาปชฺชนํปี กโรติ ชุทฺทกสาขาภณฺชนํ วิย
 นิสฺสคฺคิยาทีอาปตฺติอาปชฺชนํปี กโรติ มหาสาขาภณฺชนํ วิย
 เตรสฺสสงฺมาทีเสสาปชฺชนํปี กโรติ อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺมลํ
 เหฏฺฐาสาชํ กตฺวา ปาตํ วิย ปาราชิกาปตฺติอาปชฺชนํปี กโรติ

เล่มที่ 17 จุลลกาลมหากาลวตฺถ หน้า 77

สฺวากุขาตสาศนา นีหริตฺวา กติปาเหเนว คิหิภาวํ ปาเปติ

เอวรूपํ ปุคฺคํ กิเลสฺมาโร อตฺตโน วเส วตฺเตตฺติ อตฺโต ๑

อสุภานุปัสสินฺติ ทสฺสุ อสุภเส อณฺณตฺริ อสุภํ ปสฺสนนฺตํ
ปฏิกฺขมณฺสีการเ ยุตฺตํ เกเส อสุภโต ปสฺสนนฺตํ โลเม นเข
ทนฺเต ตจํ วณฺณํ สณฺจานํ อสุภโต ปสฺสนนฺตํ ๑ อินฺทฺริเยสฺสุติ
จสฺส อินฺทฺริเยสฺส ๑ สฺสํสฺวตฺนฺติ นิมิตฺตคฺคาหาทิวิริหิตํ ปิหิตทฺวาริ ๑
อมตฺตณฺณตฺวาปฏฺิปกฺเขน โภชนมฺหิ จ มตฺตณฺณณ ๑ สทฺชนฺติ
กมฺมสฺส เจว ผลสฺส จ สทฺทหนฺลกฺขณาย โลกฺยสทฺชาย เจว
ตีสฺส วตฺตฺส อเวจฺจปฺปสาทสฺงขาตฺยา โลกฺตฺตรสทฺชาย จ
สมนฺนาคตฺ ๑ อารทฺชวิริยฺนฺติ ปคฺคหิตวิริยํ ปริปฺณณวิริยํ ๑
ตํ เวติ ตํ เอวรूपํ ปุคฺคํ ๑ ยถา ทฺพพฺลวาโต สณฺนิกํ
ปหรนฺโต เอกมฺนํ เสถํ จาเลตฺตํ น สกฺโกติ ตถา อพฺกนฺตเร
อุปฺปชฺชมาโนปิ ทฺพพฺลกิเลสฺมาโร นปฺปสฺหติ โขภตฺตํ กมฺเปตฺตํ
จาเลตฺตํ น สกฺโกตฺติ อตฺโต ๑

ตาปี โข ตสฺส ปฺรารณทฺตฺติยิกา เถริ ปริวารตฺวา ตฺวํ
กํ อปุจฺจิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา อิทานิ คิหิ ภาวิสฺสสิ น
ภาวิสฺสสิตฺติอาทินิ วตฺวา กาสายานิ นีหริตฺวามา อหฺลํ ๑ เถโร
ตาสํ อาการิ สลฺลกฺเขตฺวา นิสินฺนาสนา วุฏฺจาย อิทฺธิยา
อุปฺปตฺติตฺวา กฺุฎฺฐาคารกณฺณิกํ ภินฺทิตฺวา อากาเสน คนฺตฺวา
สฺตฺถริ คาธา ปริโยสาเปนฺเตเยว สฺตฺถฺ สฺวณฺณวณฺณํ สฺริริ
อภิตฺถวณฺโต โอตฺริตฺวา ตถาคตฺสฺส ปาเท วณฺทิ ๑

กาถาปรโยสาเน สมปตตภิกขุ โสตาปตติผลาทีสุ
ปติภูจหีสูติ ฯ

จุลลกาลมहाกาลวตุถุ ฯ

เทวทตตวตุถุ

อนิกุกสาโวติ อิมं ชมมเทสนं สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ราชคเห เทวทตตสสุ คนธารกาสาवलัม อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสมิ์ หิ สมเย เทว อคฺคสาวกา ปญจสเต ปญจสเต
อตุตโน ปริวเร อาทาย สตุถาริ อาปฺจุฉิตฺวา เขตวเนโต
ราชคหํ อคมํสุ ฯ ราชคหवासิน เทวปี ตโยปี พหุปี เอกโต
หตุวา อาคนตุกทานํ อหํสุ ฯ อเถกทิวสํ आयसुमा सारिपुत्तो
อนुโมทนं กโรनुโต อุपासกา ऐโก स्यिं तानं तेदि प्रि
น समात्तेदि सो निपुत्तनिपुत्तภูจाने โภคสมุปทं लघ्दि
โน प्रिवारसमुपทं ऐโก प्रि समात्तेदि स्यिं न तेदि
निपुत्तनिपुत्तภูจाने प्रिवारसमुपทं लघ्दि โน โภคสมุปทं
ऐโก स्यिं न तेदि प्रिปี न समात्तेदि सो निपुत्त-
निपुत्तภูจाने गच्छिमत्तुปี गुञ्जिपुरिं न लघ्दि अनाद्यो होदि
निपฺपज्जो ऐโก स्यिं तेदि प्रिปี समात्तेदि सो
निपुत्तनिपुत्तภูจाने अत्तภาวสत्तेปี अत्तภาवसहसฺसेปี
अत्तภาवसत्सहसฺसेปี โภคसमुपत्तญेव प्रिवारसमुपत्तญे लघ्दिदि
ऐवं चम्मं तेसेสิ ฯ तमेโก पञ्चितपुरिसो सुत्तวา अञ्जुरिया

เล่มที 17 เทวทตตวตถุ หน้า 79

วต โภ ขมมเทศนา สุขการณั กถิตั มยา อิมาสั ทูวินัน
สมปตตึนั นึปผาทนกกมมึ กาคู วฏฐิตีติ จินเตตวา ฆนเต
เสว มยหึ ภิกขั คณหถาติ เถรึ นึมนเตสิ ๗ กิตตเกหิ
เต ภิกขุหิ อตโต อุปาสกาติ ๗ กิตตกา ปน โว ฆนเต
ปริวาราติ ๗ สหสสมตตวา อุปาสกาติ ๗ สพเพหิ สทฐึเยว
ภิกขั คณหถ ฆนเตติ ๗ เถโร อธิวาเสติ ๗ อุปาสโก นครวีถึย
จรรนโต อมมตาดา มยา ภิกขุสทฐึ นึมนตึตึ ตุมเห
กิตตกานัน ภิกขุณัน ภิกขั ทาคู สกขิสสถ ตุมเห กิตตกานนตึ
สมาทเปติ ๗ มนุสสา อตตโน อตตโน ปโหนกนึยาเมน มย
ทสนัน ทสสาม มย วิสตึยา มย สตสสาติ อหึสุ ๗ อุปาสโก
เตนหิ เอกสมึ จาเน สมาคม กตวา เอกโตว ปจิสสาม
สพเพ เตลตึลคณทุลสปีผาณิตาทีนึ สมahrถาติ เอกสมึ
จาเน สมahrาเปสิ ๗ อตสส เอโก กุฏุมพึโก สตสทสสคณนกัน
คณฐารกาสาवตถึ ทตวา สเจ เต ทานวฏฐึ นปโปหติ
อิทึ วิสสชเชตวา ยทูนัน ตึ ปุเรยยาสิ สเจ ปโหติ ยสส
อิจถสิ ตสส ภิกขุโน ทเทยยาสิตี อห ๗ ตทา ตสส สพพิ
ทานวฏฐึ ปโหสิ กิถจิ อุนนนาม นาโหสิ ๗ โส มนุสเส
ปุจถึ อิทึ อนคณกาสาวิ เอเกน กุฏุมพึเกน เอวันาม
วตวา ทินัน ทานวฏฐึ อติเรกั ชาตึ กสสิทึ เทมาติ ๗
เอกจเจ สารีปตตตถเรสสาติ อหึสุ ๗ เอกจเจ เถโร
สสสปรึปากสมเย อากนตวา คมนสิโล เทวทตโต อมหากั

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 80

มจกลามจกเลสุ สหาโย อุทกมณโก วย นิจจํ ปติภูจโต ตสส
ตํ เทมาติ อหํสุ ฯ สมพหุติกาย กถายปี เทวทตตสส
ทาทพพุนติ วตตารโ พหุตรา อหสิ ฯ อถ นํ เทวทตตสส
อหํสุ ฯ โส ตํ ฉินฺทิตฺวา สิพพิตฺวา รชิตฺวา นิวาเสตฺวา
ปารุปีตฺวา วจรติ ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา นยิทํ เทวทตตสส
อนุจฉวิกํ สาริปุตตตเถรสฺส อนุจฉวิกํ เทวทตโต อตฺตโน
อนนุจฉวิกํ นิวาเสตฺวา ปารุปีตฺวา วจรตีติ วทิสฺสุ ฯ

อเถโก ทิสาวาสโก ภิกฺขุ ราชคหา สวตฺถิ กนฺตฺวา
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา กตปฏิสนฺถารโ สตฺถารา ทฺวินฺนํ
อคุศาวกานํ ฆาสฺวิหารํ ปุจฺฉโต อาทิโต ปฏฺจาย
สพฺพิ ตํ ปวตฺตี อารโเจสิ ฯ สตฺถา น โข ภิกฺขุ อิทาเนว โส
อตฺตโน อนนุจฉวิกํ วตฺถิ ชาเรติ ปุพฺเพปิ ชาเรสิเยวาติ
วตฺวา อตีตํ อหริ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตเต รชชํ การเนเต
พาราณสีวาสิ เอโก หตฺถิมารโก หตฺถิ มาเรตฺวา ทนฺเต จ
ตเจ จ อนฺตานิ จ ฆนฺมํสญฺจ อหริตฺวา วิกฺกิณฺนโต ชีวิตํ
กปฺเปสิ ฯ อเถกสมฺมึ อรณฺเณ อนกสทฺสสา หตฺถิ โคจริ
คเหตฺวา คจฺฉนฺตา ปจฺเจกพุทฺเธ ทิสฺวา ตโต ปฏฺจาย
คจฺฉมานา คมนาคมนกาเล ชนฺนุเกหิ นิปตฺติตฺวา วนฺทิตฺวา
ปฏฺกมฺนฺติ ฯ เอกทิวสํ หตฺถิมารโก ตํ กิริยํ ทิสฺวา อหํ
อิเม กิจฺเจเน มาเรมิ อิเม จ คมนาคมนกาเล ปจฺเจกพุทฺเธ

เล่มที 17 เทวทศตวตถุ หน้า 81

วณฺทนฺตึ กิณฺนุ โข ทิสฺวา วณฺทนฺตึตฺติ จินฺเตนฺโต กาสาวนฺตึ
สลลฺกขฺเตตฺวา มยาปี อิทานึ กาสาวํ ลทฺฐุ ฏฏฐิตฺติ จินฺเตตฺวา
เอกสฺส ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส ชาตสฺสรึ โอรุยฺห นหายนฺตสฺส ตีเร
จปีเตสฺส กาสาเวสฺส จีวรึ เณตฺวา เตสํ หตฺถินํ คมฺนาคมฺนคฺเค
สฺตฺตี คเหตุวา สลีสํ ปารุปีตฺวา นิสิตฺติ ฯ หตฺถึ ตํ ทิสฺวา
ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส สลฺลวาย วณฺทิตฺวา ปกฺกมฺนฺตึ ฯ โส เตสํ
สพฺพปจฺจโต อจฺจนฺตํ สฺตฺติยา ปหริตฺวา มาเรตฺวา ทนฺตาทินึ
คเหตุวา เตสํ ภูมึยํ นิขนิตฺวา อจฺจนฺตึ ฯ อปรภาเค โปทิสฺสโต
หตฺถึโยนึยํ ปฏิสนฺนึ คเหตุวา หตฺถึเชฏฺจโก ยฺยถปฺติ อโหสิ ฯ
ตทาปี โส ตเถว กโรตึ ฯ มหาปฺริโส อตฺตโน ปฺริสาย
ปฺริหานึ ฌตฺวา กุหึ อึเม หตฺถึ คตา มนฺทา ชาตาทึ
ปฺุจฺจิตฺวา น ชานาม สามีตึ วุตฺเต กุหึ (๑) อจฺจนฺตฺวา มํ
อนาปฺุจฺจนา น คมิสฺสสนฺตึ ปฺริปฺนฺเถน ภาวิตพฺพนฺตึ จินฺเตตฺวา
เอกสฺมี จาเน กาสาวํ ปารุปีตฺวา นิสินฺนสฺส สนฺตึกา
ปฺริปฺนฺเถน ภาวิตพฺพนฺตึ ปฺริสงฺกิตฺวา ตํ ปฺริคฺคณฺหิตฺุ สพฺเพ
หตฺถึ ปฺุโรโต เปเสตฺวา สยํ ปจฺจโต วิลมพฺพมาโน อากจฺจนฺตึ ฯ
โส เสสฺหตฺถึสฺส วณฺทิตฺวา คเตสฺส มหาปฺริสํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา
จีวรึ สํหริตฺวา สฺตฺตี วิสฺสชฺชึ ฯ มหาปฺริโส สตี อฺุปฺภูจฺเปตฺวา
อากจฺจนฺโต ปจฺจโต ปฏิกฺกมิตฺวา สฺตฺตี วญฺเจสิ ฯ อถ นํ
๑ กุหึนฺตึ ปฺุจฺจนฺสทฺโท ฯ เอตฺถ ปน ปฺุจฺจนา นตฺถึ ตสฺมา ยตฺถาตึ
วา ยตฺถ กตฺถจฺจิตึ วา ยตฺถตฺตรึ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 82

อิมินา เม หตุถิ นาสิตาติ คณหิตุ ปกขนุที ๗ อิตโร
 เอกัง รุกข์ ปุโรโต กตฺวา นิสฺยิ ๗ อถ นัง รุกฺเขน สทฺธิ
 โสณฺฑาย ปริกฺขิปิตฺวา คเหตุวา ภูมฺยิ โปเถสุสามิตฺติ เตน
 นีหริตฺวา ทสฺสิตํ กาสาวํ ทิสฺวา สจําหิ อิมสฺมี ทสฺสิตฺตฺสามิ
 อนนคสทสฺเสสุ เม พุทฺธปฺปจเจกพุทฺธชึณาสเวสุ ลชฺชา นาม
 ภินฺนา ภวิสฺสตีติ อธิวาเสตฺวา ตยา เม เอตฺตกา ฉาตกา
 นาสิตาติ ปุจฺฉิ ๗ อาม สามิตฺติ ๗ กสฺมา เอวํ ภาริยํ
 กมฺมํ อกาสิ อตฺตโน อนนฺจฺฉวิกั วิตฺรคานํ อนฺจฺฉวิกั
 วตฺถํ ปฺริทฺหิตฺวา เอวรूपํ ปาปกมฺมํ กโรนฺเตน ภาริยํ ตยา
 กตฺนฺติ ๗ เอวญจ ปน วตฺวา อุตฺตรปี นิกฺคณฺหนโต

อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปฺริทฺหเสสฺสติ
 อเปโต ทมสฺจเจน น โส กาสาวมฺรหฺติ
 โย จ วนฺตกสวสฺส สึเสสุ สฺสฺมาหิโต
 อูเปโต ทมสฺจเจน ส เว กาสาวมฺรหฺตีติ

คาถ์ (๑) วตฺวา อยฺยตฺตฺนเต กตฺนฺติ วตฺวา ตํ วิสฺสชฺเชสิ ๗

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อําหริตฺวา ตทา หตุถิมารโก
 เทวทฺโต อโหสิ ตสฺส นิกฺคหโก หตุถินาโค อหเมวาทิ
 ชาตกั สโมธานตฺวา น โข ภิกฺขุ อิทาเนว ปุพฺเพปิ
 เทวทฺโต อตฺตโน อนนฺจฺฉวิกั วตฺถํ ชาเรสิเยวาทิ วตฺวา
 อีมา คาถา อภาสิ

๑ คาถาติ ยุตฺตรปี ๗

เล่มที 17 เทวทศตวตถุ หน้า 83

อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปริทเหตุสฺสตี
อเปโต ทมสจฺเจน น โส กาสาวมรหตี
โย จ วนฺตกสาวสฺส สึเลสุ สฺสสมาหิตो
อุเปโต ทมสจฺเจน ส เว กาสาวมรหตีตี ฯ (๒)

ฉทฺทหนฺตชาตเกนาปี อยมตฺโถ ทีเปตพฺโพตี ฯ

ตตฺถ อนิกฺกสาโวตี กามราคาทีหิ กสาวเวหิ สกสาโว ฯ
ปริทเหตุสฺสตีตี นิवासนปารุปนตฺถรณฺวเสน ปรีกฺขณฺชิสฺสตี ฯ
ปริทหิสฺสตีตีปี ปาโจ ฯ อเปโต ทมสจฺเจนาตี อินฺทฺริยมเนน
เจว ปรมตฺถสจฺจปฺกฺขิเกน จ วจิสฺจเจน อเปโต ฯ วิยฺยตฺโตตี
อตฺโถ ฯ น โสตี โส เอวฺรูโป ปฺกฺคโล กาสาวํ ปริทหิตฺตุ
นารหตี ฯ

วนฺตกสาวสฺสชาติ จตฺตหิ มกฺเคหิ วนฺตกสาโว ฉทฺทหนฺตกสาโว
ปหีนกสาโว อสฺส ฯ สึเลสุตี จตฺตสุ ปาริสฺสทฺธิสึเลสุ ฯ สฺสสมาหิตตี
สฺกฺขจฺจ สสมาหิต สฺกฺขจฺจ จิตฺโต ฯ อุเปโตตี อินฺทฺริยมเนน เจว
วตฺตปฺปกาเรน จ วจิสฺจเจน อุเปโต ฯ ส เวตี โส เอวฺรูโป
ปฺกฺคโล ตํ กาสาววตฺถํ อรหตีตี ฯ

คาถาปริโยसानเ โส ทิสาวาสิโก ภิกฺขุ โสตาปนฺโน
ชาโต ฯ อณฺเณปี พหุ โสตาปตฺตติผลาทีนึ ปาปฺณิสฺสุ ฯ เทสณา
มหาชนสฺส สาคฺคิกา อโหสีตี ฯ

เทวทศตวตถุ ฯ

สณชชวตถ

อสารเร สารมตโนติ อิมั ฐมมเทศนั สตถา เวพฺวเน
วิหรนุโต ทฺวึหิ (๑) อคฺคสาวเกหิ นึเวทิตั สณชชสฺส อนาคมนั
อารพุก กเถสิ ๗ ตตฺรารั อญฺปุพฺพิถา ๗

อมุหากั หิ สตถา อีโต กปฺปสตตสทสฺสาธิกานั จตฺนุนั
อสงฺเขยฺยานั มตฺถเก อมรวตฺตีนคเร สฺมุเมโธ นาม พุราหฺมณ-
กุมารโ หุตฺวา สพฺพสิปฺปานั(๒) นึปฺพตฺตึ ปตฺโต (๓) มาตาปิตฺตุนั
อจฺเจเน อนนฺกโกฏฺฐิสงฺขั ฐนั ปรีจจชิตฺวา อีสึปฺพพชฺชั
ปฺพพชิตฺวา หิมวณฺเต วสนฺโต ฉานาภินฺญาโย นึพฺพตฺเตตฺวา
อาภาเสน กจฺจนฺโต ทึปงฺกรทสพฺพลสฺส สฺทสฺสนวิหารโต
อมรวตฺตีนครั(๔) ปวีสนตฺถาย มคฺคั โสธึชฺชมานั ทิสฺวา สยฺปิ เอกั
ปเทสั คเหตุวา ตสฺมึ อนินฺฎฺฐิตฺเตยฺว (๕) อากตฺสฺส สตฺถโน
อตฺตทานั เสตฺถุ กตฺวา อชินฺจิมมึ กลเถ (๖) อตฺถธริตฺวา สตฺถา
สสาวกสงฺโฆ กลลั อนนฺกมิตฺวา มั อกฺกมณฺโต กจฺจตฺตึ
นึปฺนโน สตฺถารา [๗] ทิสฺวา ว พุทฺทชงฺกูโร เอส อนาคเต
กปฺปสตตสทสฺสาธิกานั จตฺนุนั อสงฺเขยฺยานั ปรีโยसानเ โคตโม
นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีตึ พุยาโกโต ตสฺส สตฺถโน อปรภาเถ
๑ สึ. ม. ยฺ. ทฺวึหิตึ นตฺถิ ๗ ๒ สึ. ม. ยฺ. สพฺพสิปฺเปสฺ ๗
#๓. สึ. ม. ยฺ. ปตฺวา ๗ ๔. สึ. ยฺ. รมมวตฺตีนครั ๗ ม. รมมวตฺตีนคเร ๗
#๕. สึ. ม. ยฺ. อโสธึชฺชิตฺเตยฺว ๗ ๖. สึ. ยฺ. อชินฺจิมมณฺตึ นตฺถิ ๗
ม. กลเถ อชินฺจิมมึ ๗
๗. สึ. ม. ยฺ. เอตฺถนฺตเร ตนฺตึ ทิสฺสตี ๗

เล่มที่ 17 สลยชวตถุ หน้า 85

โกณทลโย สุมงคโธ สุมโน เรวโต โสภิตอ อโนมทลสิ
ปทุมโม นารโท ปทุมตโตรุ สุมะโช สุธาโต ปียทลสิ
อตุทลสิ ฐมมทลสิ สิทฐตโธ ติสโส ปุสโส วิปสสิ
สิขี เวสสภู กกุสนุโธ โกนาคมโน กสสโป จาติ โลกั
โอภาเสตวา อุปปนนานัน อิมลัปปิ เตวีสติยา พุทธานัน สนุติเก
ลททพยากรโณ ทส ปารมิโย ทส อุปปารมิโย ทส
ปรมตถปารมิโยติ สมตีสปารมิโย ปุเรตวา เวสสนตรตถภาเว
จิต สตตถกขตตุ ปจวิกรมปนานิ มหาทานานิ ทตวา ปุตตทวาริ
ปริจจชิตวา आयुप्रियोसाने क्षितिपुरे निपुत्तदित्वा ตตถ
ยวตายุกั จตวา ทสสทสจกกวาพะเทวตาหิ สนนิปตติวา
กาโลยนเต มหาวีร อุปปชช มาตุกัจฉิย
สเทวกั ตารยनुโต พุชฉสสุ อมตัม ปทนติ
วตุเต ปญจ มหาวิโลกนานิ วิโลเกตวา ตโต จโต
สกุยราชกุลे पृथिसन्धि कहेत्वा तत्त महासम्पत्तिया
ปริจารियมาโน อนุกถเมน ภาทรโยพพन्न ปตวา ตินณัน อุตุนัน
อนุจฉวิเกสุ तीसु पासात्तसु तेवलोकसिरी विय ररुचसिरी
อนุกวनुโต อุต्यानกีพาย คมนสมเย อนุกถเมน ชินณพุยาธิมต-
สงขาเต ตโย เทวทูเต ทิสวา สลยชาตลัเวโก นีวตติตวา
จตุตถวาเร ปพพชิตั ทิสวา สาธु ปพพชชาติ ปพพชชาย
รุจี อุปปาเทตวา อุต्यानัน คनुตวา ตตถ ทิวลั เขเปตวา

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 86

มจคปคขรณตีเร นิสินโน กปคเวสั คเหตุวา อาคเตน
วิสสุกมมุนา เทวปุตเตน อลงกตปฏิกคโต ราหุลกุมารสสุ
ชาตสาสัน สุตวา ปุตตสันเนหสสุ พลวภาวั ฉตุวา ยาว
อิทัง พนุชนัน น พนุชติ ตาวเทว ฉินุทิสสามิติ ฉินุเตตุวา
ส่าย นครี ปวิสนุโต

นิพพุตา นูน สามาตา นิพพุโต นูน โส ปิตา

นิพพุตา นูน สานารี ยสสุส่าย อิทธิโส ปตีติ

กิสาคคตมียา นาม ปิตุจฉาฐิตาย ภาสิตัง อิมัง คาคัง สุตวา
อหัง อิมาย นิพพุตปทัง สาวิตติ คิวโต มุตตาทหารั โอมุฉฉิตวา
ตสสา เปเสตุวา อตตโน ภาวนัง ปวิสิตวา ลิริสยเน นิสินโน
นิททุปกตทานัน นาฏกิตถินัน วิปคการัง ทิสวา นิพพินุนททโย
ฉนุนัน อฎุจาเปตุวา กนุถกั ออาหาราเปตุวา กนุถกั อารุยุห
ฉนุนสหาโย ทสสหสสุจกกวาพเทวตาหิ ปริวุโต มหาภินิกขมณัน
นิกขमितวา อโนมานทิตีเร ปพพชิตวา อนุกุกเมน ราชคหัง
คนุตุวา ตตถ ปินุทาย จริตุวา ปณทาวปพพตปพภาเร
นิสินโน มคชรณญา รชเชน นิมนุติยมาโน ตัง ปฏิกคิปีตุวา
สพพณญุตัง ปตุวา อตตโน วิชิตัง อากมนตุถาย เตน
คหิตปฏิกคิโย ออาหารณจ อุตทกณจ ออุปสงกमितวา เตสสันติเก
อชคตวิเสสั อนลงกริตวา ฉพพสุสานิ มหาปธานัน ปทหิตวา
วิสวปณุณมีทิวเส ปาโตว สุชาตาย ทินุนัน ปายาสั

เล่มที่ 17 สลยชวตถุ หน้า 87

ปริภุชิตวา เนรลชราย นทียา สวณณปาตี ปวาเหตุวา
เนรลชราย นทียา ตีเร มหาวนสนุเท นานาสมาปตตีหิ
ทิวสภาคัม วิตินาเมตวา สายณหสมเย โสตุถิเยน ทินนัม คิณัม
คเหตุวา กาเพน นาคราเชน อภิตถุตคฺโคณ โโพธิมณฺฑํ อารุยห
คินานิ สนุถริตวา น ตาวิมํ ปลลงกัม ภินฺทิสฺสามิ ยาว
เม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ น วิมฺจจิสฺสตีติ ปฏฺฏิณฺณํ กตฺวา
ปรตฺถถาภิมฺโข นิสีทิตฺวา สุริเย อนตฺถงฺกมิเตเยว มารพลํ
วิชฺมิตฺวา ปจฺมยามเม ปุพฺเพนิวาสนาณํ มชฺฌิมยามเม จตฺตฺปาต-
ถาณํ ปตฺวา ปจฺฉิมยามาวसाने ปจฺจยาการเ ถาณํ โอตารेतฺวา อรฺกฺกคฺคฺมเน ทสฺพลจตฺเวสารช
ชาทิสฺพพฺคฺคณปฏฺฏิมณฺฑิตํ
สพฺพณฺณตฺถาณํ ปฏฺฏิวิชฺมิตฺวา สตฺตสฺตฺตทาหิ โโพธิมณฺฑเ
วิทินาเมตฺวา อฏฺฐเม สตฺตทาเห อชฺปาลนิโคธฺธมฺมเล นิสินฺโน
ธมฺมคฺคฺกิริตาปจฺจเวกฺขณเณน อปฺโปสฺสคฺคกิตฺติ อปฺชชฺมาโน
ทสฺสทสฺสมหาพฺรหฺมปริวารเณ สหฺมปติพฺรหฺมฺนา อายาจิตฺธมฺม-
เทสโน พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โอลเเกตฺวา พฺรหฺมฺโน อชฺฌเณสนํ
อริวาเสตฺวา กสฺส นฺ โข อหิ ปจฺมํ ฐมฺมํ เทเสยฺยุนฺติ
โอลเเกนฺโต อาพารุทฺทกานํ กาลกตฺถาวํ ญตฺวา ปญฺจวคฺคิยานํ
ภิกฺขุณฺํ พหุปการิตํ อนุสฺสริตฺวา อฏฺฐายาสนา กาสีปฺริ
คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค อุปเณน อาชีวเณน สทฺธิ มนฺเตตฺวา
อาสาพฺพญฺณมีทิวเส อสิปตฺเน มิกทาเย ปญฺจวคฺคิยานํ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 88

ภิกขุณั วสนภูจัน ปตฺวา เต อนนฺจวิเกน สมฺทาจาเรน
สมฺทาจรนฺเต สลฺยาเปตฺวา อลฺยาโกณฺทลฺยปฺมุเข
อฏฺฐารสพฺรหฺมโกภฺภิโย อมตปानํ ปาเยนฺโต ธรรมจกํ ปวตฺเตตฺวา
ปวตฺติตปวรธรรมจโก ปญฺจิมิยํ ปกฺขสฺส สพฺเพปิ เต ภิกฺขุ
อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา ตํทิวสเมว ยสฺสสฺส กุลปฺตฺตสฺส
อุปนีสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา ตํ รตฺติภาเค นิพฺพิณฺทิตฺวา เคหํ
ปหาย นิภขมฺนตํ เอหิ ยสาติ ปกฺโกสิตฺวา ตสฺมีเยว
รตฺติภาเค โสตาปตฺติผลํ ปาเปตฺวา ปุณฺทิวเส อรหตฺตํ
ปาเปตฺวา อปเรปิ ตสฺส สหายเก จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปพฺพชฺชาย ปพฺพาเชตฺวา อรหตฺตํ ปาเปสิ ฯ เอวํ โลก
เอกสฺสฺสฺสฺส อรหฺนฺเตสฺสฺส ชฺาเตสฺสฺส วุตฺถวสฺสฺส ปวาเรตฺวา จรธ
ภิกฺขเว จาริกนฺติ สฺสฺสฺสภิกฺขุ ทิสฺวสฺสฺส เปเสตฺวา สยํ อรุเวถํ
คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค กปฺปาสิกวนสณฺเฑ เตสฺสเน
ภทฺทวคฺคิยกุมารे วินेสิ ฯ เตสฺสฺส สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน
สพฺพคฺคโม อนาคามี อโหสิ ฯ เตปิ สพฺเพ เอหิภิกฺขุภาเวเนว
ปพฺพาเชตฺวา ทิสฺวสฺสฺส เปเสตฺวา สยํ อรุเวถํ กนฺตฺวา
อทฺต
สทฺสฺสชฺฉิตฺต
ปพฺพาเชตฺวา คยาสีเส นิสีทาเปตฺวา อาทิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา เตน อรหฺนฺตสทฺสฺสเนน ปรีวฺโต

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 89

พิมพิสารรณโย ทินัน ปฏินัน โมเจสุสามิติ ราชคหนครปจาเร
ลภูจิวณุขานัน คนตวา สตุถา กิร อากโตติ สตุถา
ทวาทสนหุเตหิ พุราหุณคหปติเกหิ สทุธิ อากตสุส รณโย
มธูธมมกถิ กเถนุโต ราชานัน เอกาทสหิ นหุเตหิ สทุธิ
โสตาปตติผล ปติภูจาเปตวา เอกัน นหุต สรณesu
ปติภูจาเปตวา ปุนทิวเส สกุกน เทวรณณา มาณวกณณัน
คเหตุวา อภิตถุคคฺโคธ ราชคหนคร ปวิสิตวา ราชนิเวสเน
กตภตตกิจโจ เวพูนารามัน ปฏิกคเหตุวา ตตเถว วาสัน
กปเปสิ ฯ ตตถ นัน สารีปุตตโมคคฺคถลانا อุปสงกมิมิสฺสุ ฯ
ตตฺธาโย อนุปฺพุพิกถา ฯ

อนุปฺปนเนเขว หิ พุทฺเช ราชคหโต อวิทฺเฐ
อุปติสฺสคาโม จ โกลิตคาโม จาติ เทว พุราหุณคามา
อเหตุสฺสุ ฯ เตสฺสุ อุปติสฺสคามे สารिया นาม พุราหุณคिया
คพฺภสฺส ปติภูจิตทิวเสเขว โกลิตคามे โมคคฺคถลिया นาม
พุราหุณคियाปี คพฺภโก ปติภูจหิ ฯ ตานินิ กิร เทวปี กุลานินิ
ยาว สตุตมา กุลปฺริวภูญา อาพทฺฐปฏิปทฺฐสหายกานเวย ฯ
ตาสัน ทฺวินนปี เอกทิวสเมว คพฺภปฺริหารัน อทฺสฺสุ ฯ ตา อุโกปี
ทสมาสจฺจเขน ปุตเต วิชายีสฺสุ ฯ นามคคฺคหณทิวเส สารिया
พุราหุณคिया ปุตตสฺส อุปติสฺสคามเก เขภูจกฺคสฺส ปุตตตฺตา
อุปติสฺสโตติ นามัน อทฺสฺสุ ฯ อิตฺรสฺส โกลิตคามे เขภูจกฺคสฺส

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 90

ปุตตตตตา โกลิโตติ นามิ อังสุฯ เต อุโภปี วุฑฒิมินนุวย
สพฺพลปิปานิ ปาริ อคมังสุฯ อุปติสฺสมาณวสฺส กิพนตถาย
นที วา อุยุยานิ วา คมนกาเล ปญจ สุวณฺณสิวิกาตานิ
ปริวารานิ โหนฺติ โกลิตมาณวสฺส ปญจ อาชณฺณรตตานิฯ
เทวปี ชนา ปญจปญจมาณวสฺสปริวารานิ โหนฺติฯ ราชคเห
จ อนุตฺตวจฺจเร กิรคฺคสมชฺโช นาม โหติฯ เตสํ ทูวินฺนปี
เอกภูจฺจเนยว มญฺจาติมญฺจิ พนฺชฺชนฺติฯ เทวปี เอกโต ว
นีสิตฺตวา สมชฺชํ ปสฺสฺสนฺตา หลิตพฺพภูจฺจเน หสนฺติ
สํเวคภูจฺจเน
สํเวคํ อาปชฺชนฺติ ทายิ ทาตุํ ยุตฺตภูจฺจเน ทายิ เทนฺติฯ
เตสํ อิมินา นียาเมเน เอกทิวสํ สมชฺชํ ปสฺสฺสนฺตานิ
ปริปากกตตตตา ฌาณสฺส ปุริมทิวเสสฺส วिय หลิตพฺพภูจฺจเน
หาโส วา สํเวคภูจฺจเน สํเวโค วา ทายิ ทาตุํ ยุตฺตภูจฺจเน
ทายิ วา นาโหสิฯ เทว ปน ชนา เอวํ จินฺตยีสฺส กิ
เอตถ โอลเถตพฺพํ อตฺถิ สพฺเพปิเม อปฺปตฺเต วสฺสสเต
อปณฺณตฺติกาว่า คมิตฺสฺสนฺติ อมฺเหหิ ปน เอกํ โมกฺขชรมฺมํ
ปริเยสฺสิตุํ วุฑฺฒิตฺติ อารมฺมณํ กเหตุวา นีสิตฺตํฯ ตโต
โกลิโต อุปติสฺสํ อาห สมฺม อุปติสฺส ตวํ น อญฺเณสฺ
ทิวเสสฺส วिय ภูจฺจปหฺภูจฺจ อิทานิ อนตฺตมนชาตุโกลิ กิณฺเต
สฺสทฺถกฺขิตฺตนิฯ โส อาห สมฺม โกลิต เอเตสํ โอลเถกเน
สาโร นตฺถิ นีรตฺถกเมตํ อตฺตโน โมกฺขชรมฺมํ คเวสฺสิตุํ

เล่มที่ 17 สลยชวตถุ หน้า 91

วภูตตีติ อิท จินตยนโต นิสินโนมहि ตवं ปน กสฺมา
อนตตมโนสตี ๑ โสปี ตเถวาท ๑ อถสฺส อตตนา สทฺธี
เอกชฺฌาสยตี ฌตฺวา อุปตีสฺโส อาห สมฺม อมฺหากิ
อุภินฺนปี สฺวจินตตี โมกฺขธมฺมํ ปน คเวสตี วภูตตี
คเวสนเตหิ นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ ลทฺฐํ วภูตตี กสฺส สนฺติเก
ปพฺพชามาทิ ๑

เตน โข ปน สมเยน สลยชโย ปริพฺพาชโก ราชคเห
ปฏิวสตี มหติยา ปริพฺพาชกปริสาย สทฺธี ๑ เต ตสฺส
สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามาทิ ปญฺจมาณวกสฺตานี ลีวิกาโย จ
รเถ จ กเหตุวา กจฺจถาติ อฺยโยเชตฺวา ปญฺจหิ มาณวกสฺเตหิ
สทฺธี สลยชยสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสุ ๑ เตสํ ปพฺพชิตกาลโต
ปฏฺจาย สลยชโย อติเรกลากคฺยสคฺคปฺตโต อโหสิ ๑ เต
กติปาเหเนว สพฺพิ สลยชยสฺส สมฺมํ ปริคฺคณฺหิตฺวา อจฺริย
ตฺมฺหากิ ชานนสมโย เอตฺตโกว อฺทาทุ อุตฺตริปี อตฺถิตี
ปฺจจฺฉิสฺสุ ๑ เอตฺตโกว สพฺพิ ตฺมฺเหหิ ฌาตฺนฺติ วุตฺเต เต
จินตยีสฺสุ เอวํ สติ อิมสฺส สนฺติเก พฺรหฺมจฺริยวาโส นีรตฺถโก
มฺมํ โมกฺขธมฺมํ คเวสตี นิกฺขนฺตา โส อิมสฺส สนฺติเก
อุปฺปาเทตฺถุ น สกฺกา มหา โข ปน ชมฺพฺพิโป
คามนิกมชนปทราชธานีโย จรฺนฺตา อทฺธา โมกฺขธมฺมเทสํ
กณฺจิจิ อจฺริยํ ลภิสฺสามาทิ ๑ ตโต ปฏฺจาย ยตฺถ ยตฺถ

เล่มที่ 17 ยมกวกคควณณา หน้า 92

ปณฺฑิตา สมณพฺราหฺมณา สนฺตํตี วทนฺตี ตตฺถ
ตตฺถ คนฺตุวา สากจฺณํ กโรนฺตี ฯ เตหิ ปุญฺจปญฺหิ อญฺเฌ
กเถตุํ น สกโกนฺตี เต ปน เตสํ ปญฺหิ วิสฺสชฺเชนฺตี ฯ
เอวํ สกถชฺมพฺุทธีปํ ปรีกฺขณฺหิตฺวา นีวตฺติตฺวา สกฏฺจานเมว
อาคนฺตุวา สมฺม โกลิต อมฺเหสุ โย ปจฺมํ อมตํ อธิคจฺฉติ
โส อาโรเจตฺตุติ กตํ อํกํสุ ฯ

เอวํ เตสุ กตํ กตฺวา วิหรนฺเตสุ สตฺถา วุตฺตานุกฺกเมน
ราชกํ ปตฺวา เวพฺุวนํ ปฏฺิกฺขเหตฺวา เวพฺุวเน วิหริตี ฯ
ตทา จรต ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตายาตี รตนตฺตย-
คฺชนปฺปกาสนตฺถิ อญฺโฆชิตานํ เอกสฏฺฐิจฺยา อรหนฺตानํ อนฺตเร
ปญฺจวคฺคิยานํ อพฺุณฺตเร อสฺสชิตฺเถโร ปฏฺินีวตฺติตฺวา ราชกํ
อาคโต ปฺุณทิวเส ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย ราชกํ ปิณฺฑทาย
ปาวิสิ ฯ ตสฺมี สมเย อฺุปตฺติสฺสปรีพฺุพชโก ปาโตว ภตฺตภิกฺขุ
กตฺวา ปรีพฺุพชการามํ กจฺฉนฺโต เถรํ ทิสฺวา จินฺเตสิ มยา
เอวฺุโรโป นาม ปพฺุพชิตो น ทิฏฺฐปฺุพโพเยว เย โลเก
อรหนฺโต

วา อรหตฺตมคฺคิ วา สมาเป็นฺนา อญฺ เตสํ ภิกฺขุ อญฺจตโร
ยนฺนฺนาหํ อิมํ ภิกฺขุ อฺุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเจยฺยํ กํสิ ตวํ
อาวฺุโส อฺุทฺทิสฺส ปพฺุพชิตो โโก วา เต สตฺถา กสฺส
วา ตวํ ธรรมํ โรเจสิตี ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อกาโล โข
อิมํ ภิกฺขุ ปญฺหิ ปุจฺฉิตฺตุํ อนฺตรมฺริ ปวิฏฺุโจ ปิณฺฑทาย

เล่มที่ ๑๗ สลยชวตฺถุ หน้า ๙๓

จรติ ยนฺนุนาหิ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฎฺฐิจิตฺโต ปิฎฺฐิจิตฺโต อนฺุพนฺุชเยยฺย
 อตฺถิกเกหิ อุปลวตํ มคฺคกฺคฺคิตฺติ ฯ โส เถโร ลทฺฐปฺปิตฺตปาตํ
 อณฺุณตฺโร โสกาสิ คจฺจนฺุตํ ทิสฺวา นิสฺสิทฺตุกามตฺถจฺจสฺส
 ลตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปฺปจกํ ปณฺุณาเปตฺวา อทาสี ฯ
 ภตฺตกิจฺจปฺริโยसानเปสฺส อตฺตโน กุณฺุฑิกาย อุทกํ อทาสี ฯ
 เอวํ อจฺริยวตฺตํ กตฺวา กตภตฺตกิจฺเจน เถเรน สทฺฐี
 มชฺฐปฺปิตฺตสฺสณฺุถโร กตฺวา เอวมมาห วิปฺปสฺนฺุณานิ โข เต
 อวฺุโส อินฺุทฺริยานิ ปฺริสฺสุทฺุโธ ฉวิวณฺุโณ ปฺริโยทาโต กํสิ
 ตฺวํ อวฺุโส อุทฺุทิสฺส ปฺพพฺชิตฺโต โโก วา เต สตฺถา กสฺส
 วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสฺสิตฺติ ปุจฺฉิตฺติ ฯ เถโร จินฺุเตสฺสิ อิม
 ปริพฺพาชกา นาม สาสนฺุสฺส ปฺปฺปิภกฺขณฺุตา อิมสฺส สาสเน
 คมฺภีรตํ ทสฺเสสฺสสํมิตฺติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺเสสนฺุโต อห
 อหํ โข อวฺุโส นโว อจฺริปฺพพฺชิตฺโต อรฺุณาคโต อิม
 ธมฺมวินยํ น ตาว สกฺขิสฺสํมิตฺติ วิตฺถาเรน ธมฺมํ
 เทเสตฺถนฺุติ ฯ ปริพฺพาชโก อหํ อุปตฺติสฺุโส นาม ตฺวํ
 ยถาสตฺถติยา อปฺปํ วา พหุํ วา วท เอตํ นยสเตน
 นยสทฺเสสน ปฺปฺปิวิชฺุฆิตฺตุํ มยฺหํ ภาริตฺติ วตฺวา อห
 อปฺปํ วา พหุํ วา ภาสสฺสุ อตฺถณฺุณเวว เม พฺุริหิ
 อตฺถเนว เม อตฺถโธ กิํ กาทฺสิ พฺุยณฺุชนํ พหฺุณฺุติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต เถโร

เลมที่ 17 ยมกวคควณณา หนา 94

เย ชมมา เหตุปภาวา เตสั เหตุ ตถาคโต

เตสณจ โย นิโรโซ จ เอววาที มหาสมโณติ (๑)

คาถมาห ๑ ปริพพาชโก ปจมปททวยเมว สุตวา
สทสนนยสมปนเน โสตาปตติผล ปติญฺหิ ๑ อิตริ ปททวย
โสตาปนุนกาเล นิฏฺฐาเปสิ ๑ โส โสตาปนโน หุตวา
อุปริวิเสเส อปฺปวตฺตนฺเต ภวิสฺสติ เอตถ การณฺนติ
สลลกฺเขตฺวา เถริ อห ภนฺเต มา อุปริ ชมมเทสนํ
วทฺตยิตฺถ เอตถกเมว โหตุ กุหิ อมฺหากํ สตุถา วสตีติ ๑
เวพฺพเน อวฺโสติ ๑ เตนหิ ภนฺเต ตุมฺहे ปฺรโต ยถ
มยฺหิ เอโก สหายโก อตฺถิ อมฺเหหิ จ อณฺณมณฺณํ กติกา
กตา โย ปจํ อมตํ อธิกจฺจติ โส อโรเจตฺติ อหนตํ
ปฺฏิณฺณํ โมเจตฺวา สหายกํ คเหตุวา ตุมฺหากํ คตมคฺเคเนว
สตุถุ สนฺตีกํ อากมิสฺสามิติ ปณฺจปฺปติญฺจิตฺเตน เณรสฺส ปาเทสฺ
นิปฺติตฺวา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เถริ อฺยุโยเชตฺวา
ปริพฺพาชการามาภิมุโข อคมาสิ ๑ โกลิตฺตปริพฺพาชโก ตํ
ทฺูโรโต ว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อชฺช มยฺหิ สหายกสฺส
มุขวณฺโณ น อณฺณทิวเสสฺส วิย อทฺธาเนน อมตํ อธิคตํ
ภวิสฺสตีติ อมตาริคมํ ปุจฺฉิ ๑ โสปีสฺส อามาวฺโส อมตํ
อธิคตฺนติ ปฺฏิขานิตฺวา ตเมว คาลํ อภาสิ ๑

#๑ วิ. มหาวคค. ๔/๗๖ ๑

เล่มที่ ๑๗ สลยชวตฺถุ หน้า ๙๕

คาถาปริโยสานเน โกลิโต โสตาปตฺตคิผล ปตฺติฎฺฐหิตฺวา อาห
กุหิ กิร สมฺม อมฺหากํ สตฺถา วสตีติ ฯ เวพฺพเน กิร
สมฺม เอวํ โน อจฺริเยน อสฺสชิตฺถเรณ กถิตฺนฺติ ฯ เตนหิ
สมฺม อายาม สตฺถาริ ปสฺสิสฺสามาติ ฯ สาริปฺุตตฺถโร จ
นาเมส สทาปิ อจฺริยปฺุชโก ว ตสฺมา สหายกํ เอวมอา
สมฺม อมฺเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อจฺริยสฺส
สลยชยปริพฺพาชกสฺสาปิ กเถสฺสาม พุชฺฌมาโน ปฏฺิวิชฺฌิสฺสตี
อปฺปฏิวิชฺฌนฺโต อมฺหากํ สทฺทหิตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสตี
พุทฺธานํ เทสนํ สุตฺวา มคฺคผลปฏฺิเวธํ กริสฺสตีติ ฯ ตโต
เทวปี ชนา สลยชยสฺส สนฺติกํ อคมฺสฺ ฯ สลยชโย เต ทิสฺวา
กิ ตาตา โภจิ โว อมตมคฺคเทสโก ลทฺุชฺติ ปุจฺฉิ ฯ อาม
อจฺริย ลทฺุชฺ พุทฺุชฺ โลเก อุปฺปนฺโน ชมฺโม อุปฺปนฺโน
สงฺโฆ อุปฺปนฺโน ตฺมฺเห ตฺจฺเณ อสฺาเร วิจฺรธ เถ
สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ ฯ กจฺจถ ตฺมฺเห อหํ น
สฺกฺขิสฺสามีติ ฯ กิการณฺาติ ฯ อหํ มหาชนสฺส อจฺริโย
หุตฺวา วิจฺริ ตสฺส เม อนฺเตวาสิกฺวาโส จาฎฺิยา
อุทกจฺลนภาวฺอุปฺตฺติสฺทิสฺโส น สฺกฺขิสฺสามหํ อนฺเตวาสิกฺวาสํ
วสิตฺนฺติ ฯ มา เอวํ กริตฺถ อจฺริยาติ ฯ โหตุ ตาตา
กจฺจถ ตฺมฺเห นาหิ สฺกฺขิสฺสามีติ ฯ อจฺริย โลเก พุทฺุชฺส
อุปฺปนฺนกาลโต ปฏฺุชฺาย มหาชนโน คนฺธมาลาทิหตฺุโถ คนฺตุวา

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 96

ตเมว ปุเชสฺสติ มยฺปิ ตตฺถเวว คมิตฺสสาม ตุมฺเห กิ
กริตฺสธาติ ฯ ตาตา กิณฺณุ โข อิมสฺมึ โลเก ทนฺธา พหุ
อุทาหุ ปณฺฑิตาติ ฯ ทนฺธา อจฺริย พหุ ปณฺฑิตา นาม
กติปยาเอว โหนฺตฺติติ ฯ เตนฺหิ ตาตา ปณฺฑิตา ปณฺฑิตา
สมณฺสส โคตมฺสส สนฺตํกํ คมิตฺสสนฺติ ทนฺธา ทนฺธา มม
สนฺตํกํ อากมิตฺสสนฺติ กจฺจถ ตุมฺเห นานํ คมิตฺสสามิตี ฯ
เต ปณฺณายิสฺสถ ตุมฺเห อจฺริยาติ ปกฺกมฺมึสุ ฯ เตสุ
กจฺจถเตสุ สลฺยชยฺสส ปรีสา ภิชฺชึ ฯ ตสฺมึ ขณฺเ อาราโม
ตุจฺจโณ อโหสิ ฯ โส ตฺจฺจํ อารามํ ทิสฺวา อุณฺหํ โลหิตํ
นทฺเทสิ ฯ เตหิปี สทฺธี กจฺจถเตสุ ปณฺจสุ ปรีพฺพาชกสฺเตสุ
สลฺยชยฺสส ปรีสาย อทฺถมฺเตยฺยสฺตานิ นีวตฺตีสฺสุ ฯ อตฺตโน
อนฺนเววาลีเกหิ อทฺถมฺเตยฺยเหหิ ปรีพฺพาชกสฺเตหิ สทฺธี เวพฺพานํ
อคมฺมึสุ ฯ

สตฺถา จตุปรีสมชฺชเ นิสินฺโน ฐมฺมํ เทเสนฺโต เต
ทฺฐโรโต ว ทิสฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอเต ภิกฺขเว เทว
สหายกา อากจฺจถนฺติ โกลิโต จ อุปตฺติสฺโส จ เอตํ เม
สาวกยฺคํ ภวิสฺสติ อคฺคํ ภาทฺทยฺกนฺติ ฯ เต สตฺถารํ
วณฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทฺตีสฺสุ ฯ เต ภกฺวณฺตํ เอตทโวจฺจุ
ลเกยฺยาม มยฺ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเกยฺยาม
อุปสมฺมปทฺนติ ฯ เอถ ภิกฺขโวติ ภควา อโวจ สฺวาภฺษาโต

เล่มที่ 17 สลยชวตถุ หน้า 97

ชมโม จรธ พุรหุมจริยิ สมนมา ทุกขสฺส อนุตกิริยาชาติ ฯ
สพเพปี อิทุธิมยปตตจิวรธา วสฺสสติกตเถรา วีย อเหตุ ฯ
อด เนลลึ ปริสาย จริยวเสน สตถา ชมมเทศนึ
วทฺฒลลึ ฯ จเปตฺวา เทว อคฺคสาวเก อวเสสา อรหตฺตึ
ปาปฺณึสฺส ฯ อคฺคสาวกานึ ปน อฺปริมคฺคกิจฺจึ น นิฏฺฐาสิ ฯ
กึการณา สาวกปารมีฅานสฺส มหนตฺตตาย ฯ อถายสฺมา
มหาโมคฺคัลลานึ ปพฺพชิตทิวสโต สตฺตเม ทิวเส มกฺขรฏฺเฐ
กถวลลคามกึ อฺปนีสฺสาย วิหรนฺโต ถึนมิทฺเช โอกมมนฺเต
สตฺถารา ลัเวชิตถึ ถึนมิทฺธึ วิโนเทตฺวา ตถากเตน ทินนึ
ธาตุมมฏฺฐานึ สฺถนฺโตว อฺปริมคฺคตฺตยกิจฺจึ นิฏฺฐาเปตฺวา
สาวกปารมีฅานสฺส มตฺถกึ ปตฺโต สารีปฺตตฺเถโรปี
ปพฺพชิตทิวสโต อทฺฒมาลึ อติกฺกमितฺวา สตฺถารา สทฺธิ
ตเมว ราชคหึ อฺปนีสฺสาย สฺวกรชาตเลณฺเณ วิหรนฺโต อตฺตโน
ภากิเนยฺยสฺส ทึพนชปริพฺพาชกสฺส เวทนาปริกฺคหสฺสตฺตนฺเต
เทสิยมานเ สุตฺตานุสาเรณ ฅานึ เปเสตฺวา ปรสฺส วทฺฒลลึ
ภตฺตึ ภูณฺชนฺโต วีย สาวกปารมีฅานสฺส มตฺถกึ ปตฺโต ฯ
นนุ จายสฺมา มหาปญฺโฆ อด กสฺมา มหาโมคฺคัลลานโต
จิริตเรณ สาวกปารมีฅานึ ปาปฺณึติ ฯ ปริกมฺมมหนตฺตตาย ฯ
ยถา หิ ทุกฺคตมนุสฺสา กตฺถจึ คนฺตุกามา ขิปฺปเมว นิกฺขมฺนฺติ
ราชนึ ปน หตฺถิวาหนกปฺปนาทึ มหนตฺตึ ปริกมฺมึ ลทฺฐึ วฏฺฐติ

เล่มที่ ๑๗ ยมกวกคฺควณฺณนา หน้า ๙๘

เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพิ ฯ ตํทิวสเมว ปน สตุถา
วฑฺฒมานกจฺญายาย เวพฺพเวน สาวกสนฺนิปาตํ กตุวา ทฺวินฺนํ
เถรानํ อคฺคสาวกจฺจฺจํ ทตุวา ปาฎิโมกฺขํ อุทฺทิสฺสิ ฯ
ภิกฺขุ อชฺฌายีสุ สตุถา มุโขโลเกนฺน ภิกฺขุณฺํ เทติ
อคฺคสาวกจฺจฺจํ เทนฺเตน นาม ปจฺมํ ปพฺพชิตานํ
ปฺลจฺจวคฺคิยานํ ทาทุ วฏฺฏติ เอเต อนฺโถเกนฺเตน
ยสตุเถรปฺมุขานํ ปฺลจฺจปฺลญาสาย ภิกฺขุณฺํ ทาทุ วฏฺฏติ
เอเต อนฺโถเกนฺเตน ภทฺทวคฺคิยานํ เอเต อนฺโถเกนฺเตน
อฺรุเวลกสฺสปาทีนํ เตภาทิกานํ เอเต ปน เอตฺตเก ปหาย
สพฺพปจฺจนา ปพฺพชิตานํ อคฺคสาวกจฺจฺจํ เทนฺเตน มุขํ
โธโลเกตุวา ทินฺนุนฺติ วทีสุ ฯ สตุถา ก็ กเถถ ภิกฺขเวติ
ปฺจฺจิตฺวา อิทํ นามาติ วุตฺเต นานํ ภิกฺขเว มุขํ โธโลเกตุวา
ภิกฺขุณฺํ เทมิ เอเตสํ ปน อตฺตนา อตฺตนา ปตฺถิตปตฺถิตเมว
เทมิ อณฺญาโกณฺฆญฺโธ หิ เอกสฺมี สสฺเส นว
อคฺคสสฺสทานานิ
เทนฺโต น อคฺคสาวกจฺจฺจํ ปตฺถेतฺวา อทาสี อคฺคธมฺมํ ปน
อรหตฺตํ สพฺพปจฺมํ ปฏฺวิวิชฺฌิตุํ ปตฺถेतฺวา อทาสีติ ฯ กทา
ภควาติ ฯ สฺมุณิสฺสธ ภิกฺขเวติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ
ภิกฺขเว อีโต เอกนวุตฺกปฺเป วิปสฺสี (๑) ภควา โธเก
อุทฺปาที ฯ ตทา มหากาโล จุลลกาโลติ เทว ภาทิกา
๑ พุ. พุ. ๓๓/๕๑๕ ฯ

เล่มที่ 17 สลยชวตฺถุ หน้า 99

กฺกฺมฺพิกา มหนฺตํ สาลิกฺเขตฺตํ วปาเปสฺสุ ฯ อเถกทิวสํ
จฺลฺลกาโล สาลิกฺเขตฺตํ คนฺตุวา เอกํ สาลิกฺพฺภํ ฝาเลตฺวา
ขาที ฯ อติมธฺรํ อโหสิ ฯ โส พุทฺธปฺปมฺขสฺส สงฺฆสฺส
สาลิกฺพฺภานํ ทาตุกาโม หุตฺวา เขฎฺฐภาติกํ อุปสงฺกมิตฺวา
ภาติก สาลิกฺพฺภํ ฝาเลตฺวา พุทฺธานํ อนฺุจฺฉวิกํ กตฺวา
ปจาเปตฺวา ทานํ เทมาติ อหา ฯ ที วเทสิ สาลิกฺพฺภํ
ฝาเลตฺวา ทานํ นาม เนว อตีเต ภูตฺปฺพุพฺพิ นานาคเต
ภวิสฺสตี มา สสฺสํ นาสยฺตี ฯ โส ปฺนปฺปฺนํ ยาจิเยว ฯ
อถ นํ ภาตา เตนฺหิ เขตฺตํ เทว โโกฎฺฐาเส กตฺวา มม
โกฎฺฐาสํ อนามสิตฺวา อตฺตโน เขตฺตโกฎฺฐาเส ยํ อิจฺฉสิ
ตํ กโรหิตี อหา ฯ โส สาธฺตฺติ เขตฺตํ วิภิชิตฺวา พฺหุ
มนฺุสฺเส หตฺถกมฺมํ ยาจิตฺวา สาลิกฺพฺภํ ฝาเลตฺวา นิรุทฺเท
จิเร ปจาเปตฺวา สปฺปิมธฺรฺสทฺทราหิ โยเชตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ ทตฺวา ภคฺตกิจฺจปฺริโยสาเน อิทํ ภาเน
มม อคฺคทานํ อคฺคธมฺมสฺส สพฺพปจฺมํ ปฏฺิวธาย สํวตฺตตฺตฺติ
อหา ฯ สตฺถา เอวํ โหตฺตฺติ อนฺุโมทนํ อกาสิ ฯ โส
เขตฺตํ คนฺตุวา โอโลเกนฺุโต สกถเขตฺเต กณฺณิกาพฺพุเทหิ
วีย สาลิสฺเสหิ สลยจฺจนฺนํ ทิสฺวา ปญฺจวิธํ ปีตี ปฏฺิลภิตฺวา
ลาภา วต เมติ จินฺุเตตฺวา ปฺลุกกาเล ปฺลุกคฺคํ นาม
อทาสิ คามวาสีหิ สทฺธี อคฺคสฺสทฺทานํ นาม อทาสิ

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 100

ลาขเน ลาขนคัค เวณิกรณ เวณิคัค กลาปาทีสุ กลาปคัค
ขลคัค ภณชคัค โกฎจคัคณติ เอวิ เอกสสเส นว วาเร
อคคทานัน อทาสี ๑ ตสส สพเพสุ วาเรสุ คหิตคหิตฎจจัน
ปริปริ ๑ สสส อติเรกั อฎจจันสมปนนัน อโหสิ ๑ ฌโม
นามส อตตทานัน รกขนนัน รกขติ ๑

ฌโม หเว รกขติ ฌมจจารี

ฌโม สจจณโณ สขมาวาทิ

เอทานิสสโธ ฌมเม สจจณเณ

น ทคคตตี คจจติ ฌมจจารีติ ๑ (๑)

เอวเมว วิปสสิสมมาสมพททกาเล อคคฌมมัม ปจจัม ปฎิวิชฌิตุ
ปตฺเถนโต นว อคคทานานิ อทาสี ๑ อิติ
สทสทสทกปปมตฺเถเก

ปน หัสวตีนคเร ปทุมตฺตรพททกาเลปี (๒) สตฺตาหิ มหาทานัน
ทคฺวา

ตสส ภกวโต ปาทมูเล นิปชชิตฺวา อคคฌมมสฺส ปจจัม
ปฎิวิชฌนตฺเถเมว ปตฺถนั จเปสิ ๑ อิติ อิมินา ปตฺถิตเมว
มยา ทินนัน นาหิ มจฺจ โอลเเกตฺวา เทมิติ ๑

ยสทฺถปตฺตปฺปมฺหา ปณฺจปณฺหาส ชนา กิ กมมัม กรีสุ
ภนฺเตติ ๑ เอเตปี เอกสฺส พุทฺธสฺส สนนฺติเก อรหตฺตัม
ปตฺเถนตา พหุ ปณฺณกมมัม กตฺวา อปรภาเค อนฺนปฺปนเน
๑ พุ. ชา. ทสก. ๒๗/๒๕๐ ๑ ตทฎจกถา ๑ ๕/๕๖๐ ๑ พุ. เถร.

๒๖/๓๑๔ ๑

๒ พุ. พุ. ๓๓/๔๗๖ ๑

เล่มที่ 17 สลยชวตฺถุ หน้า 101

พทุเช สหายกา หุตฺวา วคฺคพฺนุเชน ปุณฺณานิ กโรนฺตา
อนาถสรีรานิ ปฏฺิษคฺคฺนฺตา วิจรีสุฯ เต เอกทิวสํ สคฺคํ
อิตฺถิ กาลกตํ ทิสฺวา ฌาเปสฺสามาติ สฺसानํ หรีสุฯ
เตสุ ปฺลจฺ ชเน ตุมฺเห ฌาเปถาติ สฺसानเน จเปตฺวา
เสสา คามํ ปวิญฺจาฯ ยสทารโก ตํ สรีริ สฺสุเลหิ วิชฺฌิตฺวา
ปรีวตฺเตตฺวา ปรีวตฺเตตฺวา ฌาเปนฺโต อสุภสณฺณํ ปฏฺิถภิฯ
อิตเรตฺปิ จตฺนํ ชนํ ปสฺสถ โภ อิมํ สรีริ ตตฺถ
ตตฺถ วิทฺษตฺถจมฺมํ กพรโครูปํ วิย อสุจี ทฺคฺคณฺธํ ปฏฺิถฺนฺติ
ทสฺเสสิฯ เตปิ ตตฺถ อสุภสณฺณํ ปฏฺิถภิสฺสุฯ เต ปฺลจฺ ชนา
คามํ คนฺตฺวา เสสสหายกานํ กถยีสฺสุฯ ยโส ปน ทารโก
เลหํ คนฺตฺวา มาตาปิตฺนญจ ภริยาย จ กเถสิฯ เต
สพฺเพปิ อสุภํ ภาวยีสฺสุฯ อิทเมเตสํ ปุพฺพกมฺมํฯ เตเนว
ยสฺสส อิตฺถาคาเร สฺसानสณฺณมา อูปรฺชชฺชิตฺวา ตาย จ
อูปรฺนิสฺสยสมฺปตฺติยา สพฺเพสํ วิเสสํคโม นิพฺพตฺติฯ เอว
อิม

อตุตฺตนา ปตฺถิตเมว ลภีสฺสุฯ นานํ มุขํ โอลเกตฺวา ทมฺมิตฺติฯ
ภทฺทวคฺคิยา สหายกา ปน ก็ กรีสฺสุ ฆนฺเตติฯ เอเตปิ
ภิกฺขเว ปุพฺพพฺพุธานํ สนฺติเก อรหตฺตํ ปตฺถิตฺวา ปุณฺณานิ
กตฺวา อปรภาเถ อนฺุปรฺนเน พทุเช ตีสรฺตฺตฺตา หุตฺวา
ตฺถนฺทิลอวาทํ สุตฺวา สญฺุจิวสฺสสทฺสทานิ ปฺลจฺ สีสานิ
รภีสุฯ เอว อิมปิ อตุตฺตนา ปตฺถิตปตฺถิตเมว ลภีสฺสุ นานํ

เล่มที่ 17 ขมกวกคฺควณณา หน้า 102

มุขํ โอลเกตุวา ภิกฺขุณฺโณ ทมฺมิตฺติ ฯ

อุรุเวลกสฺสปาทยโ ปน ฆนฺเต กิํ กริํสูติ ฯ

อรหตฺตเมว ปตฺเตตุวา ปุณฺณานิ กริํสู ฯ อิตฺติ หิ

เทวนวตฺติกปฺเป ติสฺสูติ (๑) สุตฺสูติ (๒) เทว พุทฺธา อุปฺปชฺชีสุ
ฯ

สุสฺสพฺพุทฺทสฺส มหิโนโท นาม ราชา ปิตา อโหสิ ฯ ตสฺมึ

ปน สมฺโพธิํ ปตฺเต รณฺโณ กนิฏฺฐปฺตุโต อคฺคสาวโก

ปฺโรหิตปฺตุโต ทุตฺติยสาวโก อโหสิ ฯ ราชา สตฺถุ สนฺตํกิ

กนฺตุวา เขฏฺฐปฺตุโต เม พุทฺโธ กนิฏฺฐปฺตุโต อคฺคสาวโก

ปฺโรหิตปฺตุโต ทุตฺติยสาวโกติ เต โอลเกตุวา มเมว พุทฺโธ

มเมว ฆมฺโม มเมว สจฺโฆ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต

สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสชาติ ติกฺขตฺตํ อุทานํ อุทานตฺวา สตฺถุ

ปาทมฺเเล นิปชฺชิตฺวา ฆนฺเต อิทานิ เม นวตฺติวสฺสทสฺส-

ปริมาณสฺส आयุโน โกฏฺธิยํ นิสิํทิตฺวา นิทฺทายนกาโล วีย

อณฺเณสํ เกหทฺวาริํ อกนฺตุวา ยาวาหิํ ชีวามิ ตาว เม

จตฺตาริํ ปจฺจเย อธิวาทสเถติ ปฏฺธิยณฺํ คเหตุวา นิพฺพุทฺธิ

พุทฺธูปฏฺฐานํ กโรติ ฯ รณฺโณ ปน อปเรปี ตโย ปฺตุตา

อเหตุสิ ฯ เตสุ เขฏฺฐสฺส ปณฺจ โยชฺศตานิ ปริวาริํ มชฺฌิมสฺส

ตีณิ กนิฏฺฐสฺส เทว ฯ เต มยฺมปี ภาตํกิ โภเชสฺสามาติ

๑ พุ. พุ. ๓๓/๕๐๗ ฯ ๒ พุ. พุ. ๓๓/๕๑๑ ตตฺถ ปน ปฺตุสูติ

ปิตา จสฺส ชยเสโนติ ทิสฺสูติ ฯ

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 103

ปีตร โอกาส ยาจิตวา ปุณปุณฺ ปุณฺยาปิ อลภิตวา
ปจฺจนเต กุปีเต ตสฺส วุปลมฺนตฺถาย เปสิตา ปจฺจนตฺ
วุปลเมตฺวา ปีตุ สนฺตํ อากมฺีสุฯ อถ เน ปีตา อาลิจฺจิตฺวา
สีเส จุมฺพิตฺวา วรฺ โว ตาตา ทมฺมิตฺติ อาหฯ เต สาธุ
เทวาทิ วรฺ คหิตํ กตฺวา ปุณฺ กติปาหจฺเจน ปิตรา คณฺห
ตาตา วรฺนฺติ วุตฺตา เทว อมฺหากํ อณฺเณน เกนจि อตุโถ
นตฺถิ อิตฺ ปญฺจาย มยฺ ภาทิกํ โภเชสฺสาม อิมฺ โน
วรฺ เทหิตฺติ อาหฺสุฯ น เทมิ ตาตาทิฯ นิจฺจกาลี
อเทนฺตา สตฺต สํวจฺจฺรานิ เทถาทิฯ น เทมิ ตาตาทิฯ
เตนหิ น ปญฺจ จตฺตาริ ตีณฺ เทว เอกํ สํวจฺจฺรํ สตฺต
มาเส น มาเส ปญฺจ มาเส จตฺตาโร มาเส ตโย มาเส
เทถาทิฯ น เทมิ ตาตาทิฯ โหตุ เทว เอกกสฺส โน
เอเกกํ มาลํ กตฺวา ตโย มาเส เทถาทิฯ สาธุ ตาตา
เตนหิ ตโย มาเส โภเชถาทิฯ เตสํ น ตินฺณมฺปี
เอโก ว โภจฺจคาริโก เอโก ว आयุตฺตโกฯ เต ทฺวาทสนฺหุต-
ปฺริสปรिवาราฯ เต ปกฺโกสาเปตฺวา มยฺ อิมฺ เตมาลํ
ทส สีลานิ คเหตุวา เทว กาสายานิ นิวาเสตฺวา สตฺถารา
สทฺวาลํ วสฺสสาม ตุมฺเห เอตฺตํ นาม ทานวญฺญํ คเหตุวา
เทวสิกํ นวฺตีสทฺสสนํ ภิกฺขุณฺ โยธสทฺสสฺส จ โน สพฺพิ
ขาพนฺยโยชนฺยํ สํวตฺเตยฺยาถ มยฺ หิ อิตฺ ปญฺจาย น

เล่มที่ 17 ยมกวคฺควณณา หน้า 104

กิญจิ วกฺขามาติ วทีสุ ฯ เต ตโยปี ปริวารกปริสทหฺสฺสํ
คเหตุวา ทส สีตานิ สมากาย กาสายวตฺถานิ นิวาเสตฺวา
วิหารเรเวว วสีสุ ฯ โภจฺจาคาริกโก จ อายุตฺตโก จ เอกโต
หุตฺวา ตินฺณํ ภาติกานํ โภจฺจาคารีหิ วาเรน วาเรน
วภูญฺญํ คเหตุวา ทานํ เทนฺติ ฯ กมฺมกรานํ ปน ปุตฺตา
ยาคุฏฺฐตาทีนํ อตฺถาย โรทนฺติ ฯ เต เตสํ ภิกฺขุสงฺฆเม
อนาคเตเวว ยาคุฏฺฐตาทีนํ เทนฺติ ฯ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ภตฺต-
กิจฺจาวसानเ กิญจิ อติเรกํ น ภูตปุพฺพํ ฯ เต อปรภาเถ
ทวารกานํ เทมาติ อตฺตนาปี คเหตุวา ขาทิสฺส มนฺนุญฺญํปี
อาหารํ ทิสฺสวา อธิวาเสตฺถุ นาสกฺขีสุ ฯ เต ปน
จตุราสีตีสหฺสฺสา อหฺลํ ฯ เต สงฺฆสฺส ทินฺนํ วภูญฺญํ ขาทิตฺวา
กายสฺส เกทา เปตฺตวิสเย นิพฺพตฺตีสฺส ฯ เต ภาติกา ปน
ปริสทหฺสฺเสน สทฺธิ กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา
เทวโลกา เทวโลกํ สฺสรนฺตา เทวนวตฺติกปุเป เขเปสฺสุ ฯ เอวํ
เต ตโย ภาตโร อรหตฺตํ ปตฺถเนตฺตา ตทา กลฺยาณกมฺมํ
กรีสฺส ฯ เต อตฺตนา ปตฺถิตเมว ลภีสฺส ฯ นานํ มุขํ
โอโลเกตฺวา ทมฺมีติ ฯ

ตทา ปน เตสํ อายุตฺตโก พิมฺพิสาโร อโหสิ ฯ

โภจฺจาคาริกโก วิสาโข อุปาสโก ฯ เตสํ กมฺมกรตา ตทา เปเตสฺส
นิพฺพตฺติตฺวา สุกตฺติทุคฺคตฺวาเสน สฺสรนฺตา อิมสฺมึ

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 105

กปเป จตตารี พุทฺธนฺตรานี เปตโลเกเยว นีพพตฺตีสุฯ เต
อิมสฺมี กปเป สพฺพปจฺมํ อุปฺปนฺนํ จตฺตารีสวสฺสสทสฺสายุกํ
กกุสนฺธิ์ (๑) ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อมฺหากํ อหารี ลภนกาถํ
อาจิกฺขถาติ ปุจฺฉีสุฯ มม ตาว กाले น ลภิสฺสถ
มม ปจฺฉโต มหาปจฺฉิยา โยชนมตฺตํ อภีรฺพฺพฺหาย
โกนาถมณพฺพุโ (๒) อุปฺปชฺชิสฺสตี ตํ ปุจฺฉเยยถาติ อหฯ
เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา ตสฺมี อุปฺปนฺเน ตํ ปุจฺฉีสุฯ
โสปี มม กाले น ลภิสฺสถ มม ปจฺฉโต มหาปจฺฉิยา
โยชนมตฺตํ อภีรฺพฺพฺหาย กสฺสปพฺพุโ (๓) อุปฺปชฺชิสฺสตี ตํ
ปุจฺฉเยยถาติ อหฯ เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา ตสฺมี
อุปฺปนฺเน ตํ ปุจฺฉีสุฯ โสปี มม กाले น ลภิสฺสถ
มม ปจฺฉโต มหาปจฺฉิยา โยชนมตฺตํ อภีรฺพฺพฺหาย
โคถมพฺพุโ (๔) นาม อุปฺปชฺชิสฺสตี ตทา คฺมุหากํ ฆาตโก
พิมฺพิสาโร นาม ราชา ภวิสฺสตี โส สตถุ ทานํ
ทตฺวา คฺมุหากํ ปาเปสฺสตี ตทา ลภิสฺสถาติ อหฯ เตสํ
เอกํ พุทฺธนฺตรํ เสวทิวสํ วิย อโหสิฯ เต ตถากเต
อุปฺปนฺเน พิมฺพิสาร์รณฺญา ปจฺมทิวสํ ทาเน ทินฺเน รตฺติภาเก
ภราวสทฺทํ กตฺวา รณฺโธ อตฺตานํ ทสฺสยีสฺสุฯ โส ปฺนทิวเส
เวพฺพนํ อากนฺตฺวา ตถากตฺสส ตํ ปวตฺตี อโรเจตีฯ สตถา
๑ พุ. พุ. ๓๓/๕๒๕ฯ ๒- ๓. พุ. พุ. ๓๓/๕๓๓,๕๓๓ฯ ๔ พุ. พุ.
๓๓/๕๔๓ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 106

มหาราช อโธ เทวนวตีกปมตถเก ผุสสุพทุชกาเถ เอเต ตว
ฉาตกา ภิกขุสงฆสฺส ทินฺนํ วฏฺฏี (๑) ขาทิตฺวา เปตโลเก
นิพฺพตฺติตฺวา สัสนฺดา กกุสนฺธาทโย พุทฺเช อุปฺปนฺเน
ปฺจุฉิตฺวา เตหิ อิทฺถจิทฺถจ วุตฺตา เอตฺตํ กาลํ ตว
ทานํ ปฺจุจาสีสมานา หิโยโย ตยา ทานเ ทินฺนเ ปตฺตี
อลภมานา เอวมกัสมฺมิตฺติ ๗ กิ ปน ฆนฺเต อิทานิปี ทินฺนเ
ลภิสฺสนฺตีติ ๗ อาม มหาราชชาติ ๗ ราชา พุทฺธปฺปมฺจ
ภิกขุสงฆํ นิมนฺเตตฺวา ปฺนทิวเส มหาทานํ ทตฺวา ฆนฺเต
อโธ เตสํ เปตานํ ทิพฺพนฺนปानํ สมปฺชฺชตฺติ ปตฺตี อทาสี ๗
เตสํ ตเถว นิพฺพตฺติ ๗ ปฺนทิวเส นคฺคา หุตฺวา อตฺตานํ
ทสฺเสสฺสุ ๗ ราชา อชฺช ฆนฺเต นคฺคา หุตฺวา อตฺตานํ
ทสฺเสสฺสนฺติ อาโรเจสิ ๗ วตฺถานิ เต น ทินฺนานิ มหาราชชาติ ๗
ปฺนทิวเส พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกขุสงฆสฺส จีวรานิ ทตฺวา
อโธ เตสํ ทิพฺพวตฺถานิ โหนฺตฺติ ปาเปสิ ๗ ตํขณฺณเวย
เตสํ ทิพฺพวตฺถานิ อุปฺปชฺชีสุ ๗ เต เปตตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา
ทิพฺพตฺตภาเวน สณฺจหีสุ ๗ สตฺถา อนุโมทนํ กโรนฺโธ
ติโรกฺขทฺเทสฺส ติฏฺฐนฺตีติ ติโรกฺขทฺทานุโมทนํ (๒) อทาสี ๗
อนุโมทนามวสานเ จตฺราสีติยา ปาณสทฺสสถานํ ธมฺมาภิสมโย
อโหสิ ๗ อิติ สตฺถา เตภาติกชฺฎิลานํ วตฺถุํ กเถตฺวา อิมมปี
๑ ยู. ทานวฏฺฏี ๗ ๒. บุ.บุ. ๒๕/๕ ๗

เล่มที่ 17 สลยชยวตฺถุ หน้า 107

ชมมเทศนํ อหริ ฯ

อคฺคสาวกา ปน ภูนฺเต ก็ กรีสฺสูติ ฯ อคฺคสาวกภาวาย
ปตฺถนํ กรีสฺสู ฯ อิตฺถ กปฺปสฺตสทฺสสาธิกสฺส หิ กปฺปํ
อสงฺเขยฺยสฺส มตฺถเก สาริปฺตฺโต พุราหุมนมหาสาถกฺเก
นิพฺพตฺติ
นามน สรทมาณโว นาม อโหสิ ฯ โมคฺคลลาโน
คหปติมหาสาถกฺเก นิพฺพตฺติ นามน สิริวฑฺฒกฺกฺกมฺปิโก นาม
อโหสิ ฯ เต อุโภปิ สหปฺสฺสูกิพกา สหายกา อเหตุํ ฯ
สรทมาณโว ปิตฺตอจฺเจน กุลสนฺตํ มหาชนํ ปฏิปชฺชิตฺวา
เอกทิวสํ รโหคโต จินฺตเสถิ อหํ อิธโลกตฺตภาวเมว ชานามิ
โน ปรโลกตฺตภาวํ ชาตสฺตฺตานญจ มรณํ นาม ชฺฐํ
มยา เอกํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา โมกฺขชมฺมคเวสนํ กาคฺคํ
วฏฺฏตีติ ฯ โส สหายกํ อุปสงฺกมิตฺวา อห สมฺม
สิริวฑฺฒ อหํ ปพฺพชิตฺวา โมกฺขชมฺมํ คเวสิสฺสามิ ตฺวํ มยา
สทฺธิ ปพฺพชิตฺถํ สกฺขิสฺสตี น สกฺขิสฺสตีติ ฯ น สกฺขิสฺสามิ
สมฺม ตฺวํเยว ปพฺพชาหีติ ฯ โส จินฺตเสถิ ปรโลกํ กจฺจนฺโต
สหายํ วา ฅาติมิตฺเต วา คเหตุวา คโต นาม นตฺถิ
อตฺตนา กตํ อตฺตโนว โหตีติ ฯ ตโต รตนโกฏฺฐาการํ
วิวราเปตฺวา กปณฺทฺธิกฺวณิพฺพกยาจกานํ มหาทานํ ทตฺวา
ปพฺพตฺปาทํ ปวิสิตฺวา อธิปพฺพชฺชํ ปพฺพชํ ฯ ตสฺส เอโก
เทว ตโยติ เอวํ อนุปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา จตฺตตฺตติสทฺสสมตฺตา

เล่มที่ 17 ยมกาคุควณณา หน้า 108

ชฎิลลา อเหตุ ๗ โส ปณจ อภิญญา อฏฐ จ समापत्तियो
นิพพุตเตตฺวา เตสํ ชฎิลานํ กสิณปริกมมํ อจิกฺขิ ๗ เตปิ
สพฺเพ ปณจ อภิญญา อฏฐ จ समापत्तियो นิพพุตเตสु ๗
เตน สมเยน อนินมทสฺสี (๑) นาม พุทฺโธ โลเก อุทปาติ ๗
นกริ จนฺทวตี นาม อโหสิ ๗ ปีตา ยสฺวณฺโต นาม จตฺตियो
มาตา ยโสธฺรา นาม เทวี โพธิ อชฺชนฺรฺกฺโข นิสฺโก จ
อนโม จ เทว อคฺคสาวกา วรุโณ นาม อุปฏฺฐาโก สฺนุทฺธา
จ สฺมฺนา จ เทว อคฺคสาวิกา आयु วสฺสสฺตสฺสฺสํ อโหสิ
สริริ อฏฐปณฺณาสฺสทฺถุเพธฺ สริริปฺปภา ทฺวาทสโยชนํ สริ
ภิกฺขุสฺตสฺสํ ปริวารो อโหสิ ๗ โส เอกทิวสํ ปจฺจฺสกาเล
มหากฺรณาสมาปत्तโต วุฏฺฐาย โลกํ โวลเณฺโต สรทตฺวาปลิ
ทิสฺวา อชฺช มยฺหํ สรทตฺวาปลิสฺส สฺนฺติกํ กตฺตปจฺเจเน
ธมฺมเทสนา จ มหตี ภวิสฺสตี โส จ อคฺคสาวกญฺจानํ
ปตฺเตสฺสตี ตสฺส สหายโก สิริวทฺตมฺกฺกฺมฺพิโก พุคฺคิยสาวกญฺจानํ
ปตฺเตสฺสตี เทสนาปริโยसाने จสฺส ปริวารา จคฺคตฺตคฺคิสฺส-
ชฎิลลา อรทฺตํ ปาปฺณิสฺสฺนฺติ มยา ตตฺถ กนฺตุํ วุฏฺฐิตฺติ
อตุตฺตโน ปตฺตจิวฺรมาทาย อณฺณํ กณฺจि อนามนฺเตตฺวา สฺโห
วिय เอกจโร หุตฺวา สรทตฺวาปลิสฺส อนฺเตวาทิเกสุ ผลาผลตฺถาย
คเตสุ พุทฺธภาวํ เม ชานาตุติ ปสฺสนฺตฺสฺเสว สรทตฺวาปลิสฺส

เล่มที่ 17 สลยชวตฺถุ หน้า 109

อากาศโต โอตริตฺวา ปจวียํ ปตฺธิจฺจาสี ๗ สรทตปาปโส
พฺพุธานุภาวญฺเจว สรียริณฺปิผลตฺติยจ ทิสฺวา
ลกฺขณมนฺเต
สมฺมุสฺติตฺวา อิมเหิ ลกฺขณเหิ สมฺนุนาคโต นาม อการมชฺเฌ
วสนฺโต ราชา โหติ จกฺกวตฺติ ปพฺพชนฺโต โลเก วิวญฺจณโท
สพฺพญฺญพฺพุโห โหติ อัยํ ปุริโส นิสฺสํสยํ พฺพุโหติ ชานิตฺวา
ปจฺจกฺกมณํ
กตฺวา ปณฺจปตฺธิจฺเจเตน วนฺทิตฺวา อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสี ๗
นีสีทิ
ภควา ปณฺตตฺตาสเน ๗ สรทตปาปโสปี อตฺตโน อนุจฺฉวิกิ
อาสนํ
กเหตุวา เอกมนฺตํ นีสีทิ ๗ ตสฺมี สมเย จตฺสตฺตตฺติสทสฺสา
ชฎิลา
ปณฺธิตปณฺธิตานิ โอชวณฺตานิ ผลาผลานิ กเหตุวา อาจริยสฺส
สนฺตํ
สมฺปตฺตา พฺพุธานญฺเจว อาจริยสฺส จ นิสฺสินฺนาสนํ โอโลเกตฺวา
อาหํสฺ อจริย มยํ อิมสฺมี โลเก ตุมฺเหหิ มหนฺตตโร
นตฺถิตฺติ วิจราม อัยํ ปน ปุริโส ตุมฺเหหิ มหนฺตตโร มณฺเฑติ ๗
ตาดา ก็ วเทถ สาสเปน สทฺธิ อญฺจสญฺจโยชนสตสทสฺสพฺเพ
สิเนรุ สมํ กาคุ อิจฺฉถ สพฺพญฺญพฺพุเรน สทฺธิ มม
อุปมํ มา กริตฺถ ปุตฺตกาติ ๗ อถ เต ตาปสา
สจายํ ปุริโส อิตฺตฺรสฺตโต อภวิสฺส น อมฺหากํ
อาจริโย เอวรूपํ อุปมํ อหริสฺสติ ยาว มหาวตายํ

ปรีโสติ สพเพว ปาเทสุ ปติตุวา สิริสา วนุทีสุฯ อถ เน
อาจริโย อาห ตาตา อมหากัม พุทธานัน อนุจฺฉวิโก

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 110

เทยขมโม นตถิ สตุถา จ ภิกขจจารเวลายิ อีธาคโต มยิ
ยถาสตุติ ยถาพลิ เทยขมมิมิ ทสสาม ตุมเห ยิ ยิ ปณิตติ
ผลาผลิ ตั ตั อหธาติ อหธาเปตวา หตุเถ โชวิตวา
สยิ ตถาคตสส ปตเต ปตติฐาเปสิ ฯ สตุถารา ผลาผล
ปฏิกคหิตมตเต เทวตา ทิพูโพษิ ปกขิปิสิ ฯ โส ตาปโส
อุทกปิ สยเมว ปริสสาเวตวา อทาสิ ฯ ตโต ภตตกัจจ
กตวา นิสินเน สตุถริ สพเพ อนุเตวาสิเก ปกโกสิตวา
สตุถุ สนตติเก สาราณียกถิ กเถนโต นิสิติ ฯ สตุถา เทว
อคคสาวกา ภิกขุสงฆเมว สทฐิ อากจณตติ จินเตสิ ฯ
เต สตุถุ จิตติ ฌตวา สตสทสขีณาสวปริวารา อากนตวา
สตุถาริ วนทิตวา เอกมนตติ อฏฐิสุ ฯ ตโต สรทตาปโส
อนุเตวาสิเก อามนเตสิ ตาตา พุทธานิ นิสินนาสนมปิ
นิจํ สมณสทสทสสาปิ อาสนนตถิ ตุมเหหิ อชช
อุพาริ พุททสกการิ กาคุ วฏฐติ ปพพตปาทโต
วณณคณฐสมปนฺนานิ ปุปฺพานิ อหธาติ ฯ
กถนกาโล ปปญโจ วย โหติ อิทุธิมโต ปน อิทุธิวิสโย
อจินเตยโยติ ฯ มุหุตตมตเตเนว เต ตาปสา วณณคณฐ-
สมปนฺนานิ ปุปฺพานิ อหริตวา พุทธานิ โยชนปฺปมาณิ
ปุปฺปาสนํ ปณญาเปสิ ฯ อุภินนํ อคคสาวกานํ ติกาวุตติ เสสถานํ
ภิกขุณํ อฑฒโยชนิกาทิเกทํ สงฆนวกสส อุตถมตติ อโหสิ ฯ

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 111

กถิ เอกสมิ อสุสมปเท ตาวมหนุตานิ อาสนานิ ปญตตตานีติ
น จินเตตพพิ ฯ อิทธิวิสโย เหลส ฯ เอว ปญตตเตสุ
อาสเนสุ สรทตปาโส ตถาคตสุส ปุโรโต อญชลี ปคคยห
จิโต ภนุเต มยหิ ทีฆมรตติ หิตาย สุขาย อิมิ ปุปผาสนั
อภิรุหถาติ อาห ฯ เตน วุตตติ

นนานาปุปผลจ คนธลจ สนนิปาเตตวาน เอกโต
ปุปผาสนั ปญญาเปตวา อิทธิ วจนมพุริ
อิทธิ เม อาสนั วีร ปญตตติ ตวนุจจวี
มม จิตติ ปสาเทนุโต นิสิติ ปุปผมาสเน ฯ
สตุตตรตติณทิว พุทุโธ นิสิติ ปุปผมาสเน
มม จิตติ ปสาเทตวา หาสยิตวา สเทวเกติ ฯ

เอว นิสินเน สตุถริ เทว อคคสาวกา เสสภิกขุ จ
อตุตโน อตุตโน ปตตตาสเน นิสิติสุ ฯ สรทตปาโส มหนตติ
ปุปผจจตติ คเหตุวา ตถาคตสุส มตุถเก ฐาเรนุโต อญจาสิ ฯ
สตุถา ชฎิตานั อัย สกุกาโร มหปผโล โหตุติ นิโรธสมาปตติ
สมาปชชิ ฯ สตุถุ สมาปตติ สมาปนนภาวึ ลตวา เทว
อคคสาวกาปิ เสสภิกขุปิ สมาปตติ สมาปชชิสุ ฯ ตถาคเต
สตุตทาหิ นิโรธสมาปตติ สมาปชชิตวา นิสินเน อนนเตวาสิกา
ภิกขุจาจรกาเล สมุปตเต वनมูลผลาผลั ปรีภุญชิตวา เสสกาลั
พุทุธานั อญชลี ปคคยห ตัญจุนติ ฯ สรทตปาโส ปน

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 112

ภิกษาจารมปี อคนตุวา ปุ่ปผจจตุต์ ธารยมาโนว สตุตาห
ปีติสุเขน วิตินาเมสิ ฯ สตุถา นิโรชโต วุฏจาย ทกขินปเส
นินินัน อคคสาวกั นิสกตุเถร์ อามนุเตสิ นิสก สกการ-
การกานัน ตาปสานัน ปุ่ปผาสนานุโมทนัน กโรหิติ ฯ
เถโร จกกวตุติรลโย สนุติกา ปฏิลทุชมหาลาโก มหาโยโช
วีย ตุกุจมานโส สาวกปารมีณาณ จตุวา ปุ่ปผาสนานุโมทนัน
อารภิ ฯ ตสส เทสนาวสานเ ทุตยสาวกั อามนุเตสิ ตวัปี ภิกขุ
ชมมัม เทเสหิติ ฯ อโนมตเถโร เตปิฏกั พุททวจนัน สมมสิตุวา
ชมมัม กเถสิ ฯ ทวินัน อคคสาวกานัน เทสนาย เอกสุสาปี
อภิสมโย
นาโหสิ ฯ อถ สตุถา อปริมาณ พุททวิสเย จตุวา ชมมเทสนัน
อารภิ ฯ
เทสนาปริโยสานเ จเปตุวา สรทตาปสิ สพะเพปี
จตุสตุตติสหัสขฎิลา
อรหตุต์ ปาปุณีสุ ฯ สตุถา เถถ ภิกขโวติ หตุถั ปสาเรสิ ฯ
เตลั ตาวเทว เกสมสุสูนิ อนนุทธราชีสุ ฯ อฏฐ ปริกขารรา
กายเ ปฏิมุกกาเว อเหตุ ฯ สรทตาปโส กสุมา อรหตุต์
น ปตุโตติ ฯ วิกขิตตุตตุตตุตา ฯ ตสส กิร พุทธานัน ทุตยาสเน
นินิสิตุวา สาวกปารมีณาณ จตุวา ชมมัม เทสยโต
อคคสาวกสส
ชมมเทสนัน โสตุ อารททกาลโต ปฏุจาย อโห วตาหปี
อนาคเต อูปุชชนกสส พุททสส สาสเน อิมินา
สาวเกน ปฏิลทุช ฐุริ ลเกยุนนติ จิตตุ อูปุปาเทสิ ฯ โส

เตน ปริวิตกฺเคน มคฺคผลปฺปฏฺิเวธํ กาทฺถุ นาสกฺขิ ๗ ตถาคตฺถิ

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 113

ปน วนทิตวา สมนุเข จตวา อาห ภนเต ตุมหากิ
อนนตราสเน นิสินโน ภิกขุ ตุมหากิ สาสเน โก นาม
โหตีติ ๗ มยา ปวตติติ ฐมมจกุกิ อนุปวตเตนุโต สวาก-
ปารมีฌาณสส โกฏิปุตโต โสฬส ปณญา ปฏิวิษณิตวา
จิต มยหิ สาสเน อคคสาวโก นาม เอโสติ ๗ ภนเต
ยวายิ มยา สตดาหิ ปุพพจตติ ฐาเรนเตน สกกาโร กโต
อหิ อิมสส ฆเลน อณณิ สกุกตติ วา พุรหมตติ วา
น ปตถेमิ อนาคต ปน อยิ นิสภตถะโร วिय เอกสส
พุทฐสส อคคสาวโก ภเวยฺยนติ ปตถณิ อกาลิ ๗ สตถา
สมิขณิสสติ นุ โข อิมสส ปุริสสส ปตถนาติ
อนาคตสวณิ เปเสตวา โอลิเกนุโต กปุตตสทสสาธิกิ อกิ
อสงเขยฺยิ อติกกมิตวา สมิขณนภาวิ อททส ทิสวา
สรททาปสิ อาห น เต อยิ ปตถนา โมฆา ภวิสสติ
อนาคเต ปน กปุตตสทสสาธิกิ อกิ อสงเขยฺยิ อติกกมิตวา
โคตโม (๑) นาม พุทฺโธ โลเก ออุปชชิสสติ ตสส มาตา
มหามายาเทวิ นาม ภวิสสติ ปิตา สุทฺโธทโน นาม มหาราชา
ปุตโต ราหุโล นาม อุปฏฐาโก อานนุโท นาม ทุตติยสาวโก
โมคคัลลานา นาม ตวั ปนสส อคคสาวโก ฐมมเสนาปติ
สารีปุตโต (๒) นาม ภวิสสสิติ ๗ เอวิ ตาปสิ พุยากริตวา
ฐมมกถิ กเถตวา ภิกขุสงฆปรีวโต อากาลิ ปกขนุทิ ๗

๑ พุ. พุ. ๓๓/๕๔๓ ๗ ๒ พุ. อ. ๓๒/๒๒๒ ๗

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 114

สรทตปโสปี อนุเตวาสิกตเถรานัน สนุติกั กนตุวา สหายกสฺส
สิริวฑฒกฺกมฺพิทสฺส สาสัน เปเสสิ ฆนฺเต มม สหายกสฺส
วเทถ สหายเกน เต สรทตปเสน อโนมทสฺสิสฺส พุทฺธสฺส
ปาทมฺมูเล อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส โคตมพุทฺธสฺส สาสเน
อคฺคสาวกฺกฺจานัน ปตฺถิติ ตฺวํ ทุตฺติยสาวกฺกฺจานัน ปตฺถเอหิติ ฯ
เอวณฺจ ปน วตุวา เถเรหิ ปุเรตรเมว เอกปฺสฺเสน กนตุวา
สิริวฑฒสฺส นิเวสนทฺวารเอ อฏฺฐาสิ ฯ สิริวฑฺโฒ จิรฺสฺถ
วต เม อโย อากโตติ อาสเน นิสีทาเปตฺวา อตฺตนา
นิจฺจเร อาสเน นิสินฺโน อนุเตวาสิกปฺริสา ปน โว ฆนฺเต
น ปญฺญาณนฺติติ ปุจฺฉิ อาม สมฺม อมฺหากั อสฺสมั
อโนมทสฺสี พุทฺโธ อากโต มยฺ ตสฺส อตฺตโน พเลน
สกฺกาโร กริมฺหา สตฺถา สพุเพสฺส ธมฺมึ เทเสสิ
เทสนาปฺริโยसानเ จเปตฺวา มํ เสสา อรหฺตฺตํ ปตฺตา
ปพฺพชฺสีสุ อหิ สตฺถุ อคฺคสาวกั นิสภตฺถเอโร ทิสฺวา อนาคเต
อุปฺปชฺชนกสฺส โคตมพุทฺธสฺส นาม สาสเน อคฺคสาวกฺกฺจานัน
ปตฺถเอสิ ตฺวํปี ตสฺส สาสเน ทุตฺติยสาวกฺกฺจานัน ปตฺถเอหิติ ฯ
มยฺหิ พุทฺเธหิ สทฺธิ ปฺริจโย นตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ พุทฺเธหิ
สทฺธิ กถนั มยฺหิ ภาโร โหตุ ตฺวํ มหนฺตํ อภิสกฺกาโร
สชฺเชหิติ ฯ สิริวฑฺโฒ ตสฺส วจัน สุตฺวา อตฺตโน นิเวสนทฺวารเอ
ราชมาเนน อฏฺฐกริสมตฺตํ จานัน สมตฺถิ กาทฺตฺวา วาลิกั
โอภิตฺตฺวา ตาชปญฺจมานิ ปุปฺพานิ วิภฺกิตฺตฺวา นิลุปฺปลจฺจหนัน

เล่มที่ 17 สลขชวตถุ หน้า 115

มณทป การาเปตวา พุทธาสนัน ปณณาเปตวา เสสภิกขุณปี
อาสนานี ปฎิยาเทตวา มหนุต สกการสมมานัน สขเซตวา
พุทธานัน นิมนตตนตถาย สรทตาปสส สลขัน อทาสี ๗
ตาปโส พุทธปมขัม ภิกขุสงขัม คเหตุวา ตสส นีเวสนัน
อกมาสี ๗ สิริวทโธปี ปจจุคคมนัน กตวา ตถาคตสส หตถโต
ปตต คเหตุวา มณทป ปเวเสตวา ปณณตตาสเน นิสินนสส
พุทฐปมขสส ภิกขุสงขมสส ทกขิโณทกั ทตวา ปณิตโกชนเนน
ปรีวีสิตวา ภตตกิจจปรีโยसानะ พุทฐปมขัม ภิกขุสงขัม
มหารเหที วตถเหที อจญาเทตวา ภนุเต นาย อารมโก
อปปมตตคกฏจานตถาย อิมินาว นียาเมเน สตตทาห อญกมป
กโรธาตี อาห ๗ สตถา อธิวาเสตี ๗ โส เตเนว นียาเมเน
สตตทาห มหาทานัน ปวตเตตวา ภควนุต วนทิตวา อลขลี
ปคคยห จิต อาห ภนุเต มม สหาโย สรทตาปโส
ยสส สตถุ อคคสาวโก ภเวยขนุตี ปตถเถตี อห ตสเสว
ทุตยสาวโก ภเวยขนุตี ๗ สตถา อนาคต โอโลเกตวา ตสส
ปตถนาย สมขณนภาว ทิสวา พุยาภาสี ตวปี อิต
กปปสตสสสสาริกั อสงเขยย อติกกमितวา โคตมพุทฐสส
ทุตยสาวโก (๑) ภวิสสสีตี ๗ พุทธานัน พุยากรณัน สุตวา
สิริวทโธ
หฎฐปหฎฐโจ อโหสี ๗ สตถาปี ภตตานโมทนัน กตวา
สปรีวาโร วิหารเมว คโต ๗ อัย ภิกขเว มม ปตเตตี
๑ พ. อ. ๓๒/๔๕ ๗

เล่มที่ 17 ยมกวกคควณณนา หน้ 116

ตทท ปตถิตปตถณนา เต ยถถปตถิตเมว ลถีส นห้ มุข้
โถโถเกตุวาทเมตติ ๗

เอว้ วุตเต เตว อคคสวาท กถนุติ วนุทิตว
กนุเต มย้ อคารียกฐาท สมนานา กิรคคสมชช้ ทสสนาย
คตาทิ ยาว อสสชิตถेरสส สนุติกา โสตทปตถิตผลปฎิเวธา
สพพ้ ปจจุปปนุนวตถุ กถตุวาท เต มย้ กนุเต สลชชยสส
อจริยสส สนุติกั กนุตุวาท ตั ตุมหากั ปาทมุลิ อานตุกามา
ตสส ลทริยา นิสสารทาว กถตุวาท อิธาคมนเน อานิสั
กถยิมหา โส อิทานิ มยห้ อนตุเวทาสิวาโส นาม จาฎิยา
อुकถถถนทวปตถิตสทิสทิส น สกขิสสามิ อนตุเวทาสิวาสั
วสิตนุติ วตุวาท อจริย อิทานิ มหาชโน กนุชมาลาทิตถุโถ
กนุตุวาท สตุถาริเยว ปุเชสสติ ตุมเห กถิ กวิสสถาทิ วุตเต
กั ปน อิมสมิ โถเก ปณทิตาท พหุ อุกาทุ ทนุชาทิ ทนุชาทิ
กถิตเต เตนหิ ปณทิตาท ปณทิตาท สมนสส โคตมสส สนุติกั
คมิสสนุติ ทนุชาทิ ทนุชาทิ มม สนุติกั อากมิสสนุติ คจถถ
ตุมเหติ วตุวาท อากนุตุ น อิจนุติ กนุเตติ ๗ ตั สตุวาท สตุถ
กิกขเว สลชชโย อตุตโน มิจจาทิกฎิจิตาย อสาริ
สทโรติ สาทถจ อสทโรติ คณหิ ตุมเห ปน อตุตโน
ปณทิตตาย สาทิ สาทโต อสาทถจ อสาทโต ลตุวาท อสาริ
ปทาย สาทเมว คณหิตถาทิ วตุวาท อิมาท กาทา อทาสิ

เล่มที่ 17 สลยชวตฺถุ หน้า 117

อสารเ สารมตฺโน สารเ จาสารทสฺสโน

เต สารํ นาธคจฺจนฺติ มิจฺฉาสงฺกปฺปโศจฺรา

สารณฺจ สารโศ ฌตฺวา อสารณฺจ อสารโศ

เต สารํ อธคจฺจนฺติ สมฺมาสงฺกปฺปโศจฺราติ ฯ

ตตฺถ อสารเ สารมตฺโนติ จตฺตารโ ปจฺจยา ทสวตฺถุกา

มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ ตสฺสา อุปนิสฺสยฺภูตา ฌมฺมเทสฺนาติ อัย อสารโ

นาม ตสฺมี สารทิฏฺฐิจิโนติ อตฺโถ ฯ สารเ จาสารทสฺสโนติ

ทสวตฺถุกา สมฺมาทิฏฺฐิจิ ตสฺสา อุปนิสฺสยฺภูตา ฌมฺมเทสฺนาติ

อัย สารโ นาม ตสฺมี นายํ สารโติ อสารทสฺสโน ฯ

เต สารนฺติ เต ตํ มิจฺฉาทิฏฺฐิจิหณฺณํ คเหตุวา จิตฺตา

กามวิตฺถกฺกาทีนํ วเสน มิจฺฉาสงฺกปฺปโศจฺรา หุตฺวา สีสสาริ

สมาธิสาริ ปญฺญาสาริ วิมุตฺติสาริ วิมุตฺติฌานทสฺสนสาริ

ปรมตฺถสาริ นิพฺพานณฺจ นาธคจฺจนฺติ ฯ

สารณฺจจติ ตเมว สีสสาราทิสาริ สารโ นาม

อยนฺติ วุตฺตปฺปการณฺจ อสาริ อสารโ อยนฺติ ฌตฺวา ฯ

เต สารนฺติ เต ปญฺหิตฺตา เอวํ สมฺมาทสฺสนํ คเหตุวา จิตฺตา

เนกขมฺมสงฺกปฺปาทีนํ วเสน สมฺมาสงฺกปฺปโศจฺรา หุตฺวา ตํ

วุตฺตปฺปการิ สาริ อธคจฺจนฺตีติ ฯ

คาถาปริโยสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินี ปาปฺณิสฺสุ ฯ

สนฺนิปตฺตานํ สาคฺถิกา เทสฺนา อโหสีติ ฯ

สลยชวตฺถุ ฯ

นนทตถรรวตถ

ยถา อการ้ ทจจนนนตติ อิมิ ธมมเทสนันิ สตถา เซตวเน
วิหรนุโต อายสมนุตติ นนุทอิ อารพุก กเถสิ ๑

สตถา หิ ปวตติตปวธมจกโก ราชคหิ คนตุวา
เวพวเน วิหรนุโต ปุตติ เม อาเนตวา ทสเสถาติ
สุทุโชนมหาราเชน เปสิตานันิ สหสสสสสปริวารานันิ ทสนนันิ
ทุตานันิ สพพพจจโต คนตุวา อรหตติ ปตเตน กาทุทายิตถเรน
อาคมนกาคันิ ถตวา สฎจิมตตาย คากาย มคควณณันิ
วณณตวา

วิสติสสสสชชีณาสวปริวโต กปิลวตถปุริ นีโต ฌาติสมากเม
โปกขรวรสสิ อตถุปตติ กตวา มหาเวสสนุตตราตกั (๑)
กเถตวา

ปนุทิวเส ปิณุทาย ปวิฎุโจ อุตติฎุเจ นปปมชเชยยาติ (๒)
คากาย

ปิตริ โสตาปตติผล ปติฎุจาเปตวา ธมมณจเร สุจริตนุติ (๓)
คากาย มหาปชาปตี โคตมี โสตาปตติผล ราชานณจ
สททากามิผล ปติฎุจาเปสิ ๑ กตตกัจจปรีโยसानเน ปน
ราหุลมาตถุณกั นิสสาช จนนทกีนุริชาตกั (๔) กเถตวา ตโต
ตติยทิวเส นนุทกุมารสส อภิเสกเคหปเวสนวิวาหมงกเลสุ
วตตมานเนส ปิณุทาย ปวิสิตวา นนุทกุมารสส หตเถ ปตติ
ทตวา มงคั วตวา อฎุจายาสนา ปกุกมนุโต นนุทกุมารสส

๑ พุ.ชา. มหา. ๒๘/๓๖๕๑ ตทฎจกถา ๑ ๑๐/๓๘๖๑ ๒ พุ.ธ. ๒๕/๓๗๑

๓ พุ.ธ. ๒๕/๓๘ ๑ ๔. พุ.ชา. ปกัณณก. ๒๗/๓๖๘ ๑ ตทฎจกถา ๑ ๖/๒๘๐๑

เล่มที่ 17 นนทตเถรวตถุ หน้า 119

หตุถโต ปตตํ น คณฺหิ ฯ โสปี ตถาคตการเวน ปตตํ
โว ฆนฺเต คณฺหธาติ วตฺตํ นาสกฺขิ ฯ เอวํ ปน จินฺเตสิ
โสปาณสีเส ปตตํ คณฺหิสฺสตีติ ฯ สตุถา ตสฺมีปี จาเน น
คณฺหิ ฯ อิตโร โสปาณปาทมฺเ คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตสิ ฯ สตุถา
ตตุถาปี น คณฺหิ ฯ อิตโร ราชงฺคเณ คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตสิ ฯ
สตุถา ตตุถาปี น คณฺหิ ฯ กุมาโร นีวตฺติตฺตกาโม อรุจฺยา
คจฺจนฺโต

ตถาคตการเวน ปตตํ คณฺหธาติ วตฺตํ น สกโกติ อึช
คณฺหิสฺสตี เอตถ คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตนฺโต คจฺจติ ฯ ตสฺมี ขเณ
อณฺณา อิตฺถิโย ตํ ทิสฺวา ชนปทกฺลยาณฺนิยา อาจิกฺขีสุ อยฺเย
ภควา นนทกุมารํ กเหตุวา กโต ตุมฺเหหิ ตํ วินา กริสฺสตีติ ฯ

(๑)

สาปี ตํ สตุถวา อุกทพินฺนุหิ ปกฺขมฺรนฺเตเหว อจฺจลฺลิตฺติเตหิ
เกเสหิ

เวเคน กนฺตุวา ตฺวํ โข อยฺยปฺตต อากจฺเจยฺยาสีติ อห ฯ ตํ
ตสฺสา วจฺนํ ตสฺส ททเย ติริยํ ปตฺติวา วิย จิตํ ฯ สตุถาปีสฺส
หตุถโต ปตตํ อคฺคคณฺหิตฺวาว ตํ วิหารํ เนตฺวา ปพฺพชิสฺสตี
นนฺทาติ อห ฯ โส พุทฺธการเวน น ปพฺพชิสฺสามีติ
อวตฺวา อาม ฆนฺเต ปพฺพชิสฺสามีติ อห ฯ สตุถา
เดเนหิ ภิกฺขเว นนฺทํ ปพฺพาเซธาติ อห ฯ สตุถา
กปีถวตฺตฺปุริ กนฺตุวา ตตฺยทิวเส นนฺทํ ปพฺพาเซสิ ฯ สตุตเม
๑ ม. ก็ ตุมฺเห หิ ตํ วินา กริสฺสธาติ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 120

ทิวเส ราหุลมาตา กุมาริ อลงกริตวา ภควโต สนตักิ
เปเสสิ ปสฺส ตาต เอตํ วิสติสทสฺสสมณปริวุตํ สุวณฺณวณฺณํ
พฺรหฺมรूपวณฺณํ สมณํ อยฺนเต ปิตา เอตสฺส ทว ปิตุโน
ชาตกาเล มหนฺตา นิธิกฺุมภโย อเหตุํ ตสฺส นิกฺขมนกาลโต
ปฏฺจาย น ปสฺสามิ คจฺฉ นํ ทายชฺชฺ ยาจahi อหํ ตาต
กฺุมาริ อภิสํกํ ปตฺวา จกฺกวตฺตี ภวิสฺสามิ ชเนน เม อตุโถ
ชนํ เม เทหิ สามิโก หิ ปฺตฺโต ปิตุ สนตกสฺสาติ ฯ
กฺุมาริ ภควโต สนตักิ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปิตฺสิเนหํ
ปฏฺฐิตฺวา
หฏฺจตฺตฺวจิ สุขา เต สมณ ฉายาติ วตฺวา อณฺณํปี
พหุํ อตฺตโน อนุรูปํ วทฺนฺโต อฏฺจาสิ ฯ ภควา กตภตฺตจฺจิโจ
อนุโมทนํ กตฺวา อฏฺจาयाสนา ปกฺกามิ ฯ กฺุมาริปี ทายชฺชฺ
เม สมณ เทหิ ทายชฺชฺ เม สมณ เทหิติ ภควนฺตํ อนุพนฺธิ ฯ
ภควาปี กุมาริ น นีวตฺตาเปสิ ฯ ปรัชโนปี ภควตา สทฺธิ
คจฺฉนฺตํ นีวตฺเตตุํ นาสกฺขิ ฯ อิติ โส ภควตา สทฺธิ อารามเมว
อคฺมาสิ ฯ ตโต ภควา จินฺเตสิ ยํ อยํ ปิตุ สนตักิ
ชนํ อิจฺฉติ ตํ วฏฺฏานฺนคตํ สวิฆาตํ หนฺทสฺส โพธิมฺมุเล
มया ปฏฺฐิตฺทฺธิ สตฺตฺวิธิ อริยชนํ เทมิ โลกุตฺตรทายชฺชฺส นํ
สามิกิ กโรมีติ ฯ

อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ สารีปฺตฺตํ อามนฺเตสิ เตนหิ

เล่มที่ 17 นนทตเถรวตถุ หน้า 121

คว สารีปุตต ราหุลกุมาริ ปพพาเซหิติ ๑ เถโร ตั
ปพพาเซสิ ๑ ปพพชิตะ ปน กุมาระ รัญโธ ตั สุตวา
อธิมตตั ทุกขั อุปปชชั ๑ ตั อธิวาเสตตุ อสกุโกนุโต
ภควโต สนตักิ กนตวา ปฏินิเวเทตวา สาธุ ภนเต อยยา
มาตาปิตุหิ อนุญญาตั ปุตตัม น ปพพาเซยฺยุนติ วริ
ยาจิ ๑ ภควา ตสฺส ตั วริ ทตวา ปุเนกทิวถั ราชนิเวสเน
กตปาตราวาสเ อกมนตัม นิสินฺเนน รัญญา ภนเต ตุมหากั
ทุกกรการิกกาเล เอกา เทวตา มั อุปสงกมิตวา ปุตโต
เต กาลกโตติ อาห อหิ ตสฺสา วจัน อสททหนุโต น
มยหิ ปุตโต โพธิ อุปปตวา กาลิ กโรตติ
ตั ปฏิกขิปปินติ วุตเต อิทานิ มหาราช กิ สททหิสฺสธ
ปพเพปิ อฏฺฐิกานิ ตยฺหิ ทสฺเสตวา ปุตโต เต มโตติ
วุตเต น สททหิตถาติ อิมิสฺสา อตฺถูปตฺติยา
มหาธมฺมपालชาตกั (๑) กเถสิ ๑ กถาปริโยसानะ
ราชา อนาคตามิผละ ปตฺติฏฺฐหิ ๑ อิติ ภควา ปิตริ ติสฺส ผละ
ปตฺติฏฺฐาเปตวา ภิกขุสงฆปริวฺโต ปุนเทว ราชคหิ กนตวา
ตโต อนาคตปิณฺฑิกเณ สาวตฺถิ อากมนตฺถาย คหิตปฏฺญโธ
นิฏฺฐิตะ เขตวณฺมหาวิหาเร ตตฺถ กนตวา วาสิ กปฺเปสิ ๑
เอว สตฺถริ เขตวเน วิหรนฺเตยว आयสฺมา นนฺโท (๒)

๑ พ. ขา. ทสก. ๒๗/๒๘๘ ๑ ตทฎจกถา ๑ ๕/๕๕๒ ๑

๒ พ. อุ. ๒๕/๑๐๓ ๑

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 122

อุกุกณจติวรา ภิฤษุนิ เอตมตถิ อาโรเจสิ อนภิรโต อหิ
อาวุโส พุรหุมจริยิ จรามิ น สกโกมิ พุรหุมจริยิ สนุชารेतุ

(๑)

สิฤษุนิ ปจจกขาย หินายาวตติสสามิติ ๗ ภควา ตั ปวตติ
สุตวรา आयสมนุตต นนุทั ปโกโกสาเปตวรา เอตทโวจ สจจ
ภิร ตวั นนุท สมพหุลานัน ภิฤษุนิ เอวมาโรเจสิ อนภิรโต
อหิ อาวุโส พุรหุมจริยิ จรามิ น สกโกมิ พุรหุมจริยิ
สนุชารेतุ สิฤษุนิ ปจจกขาย หินายาวตติสสามิติ ๗ เอวิ
ภนุเตติ ๗ กิสส ปน ตวั นนุท อนภิรโต พุรหุมจริยิ
จรสติ น สกโกสิ พุรหุมจริยิ สนุชารेतุ สิฤษุนิ ปจจกขาย
หินายาวตติสสามิติ ๗ สากियานิ เม ภนุเต ชนปทกฤษณานิ
ฆรรา นิฤษมนตสส อพุฬลลิจิเตหิ (๒) เกเสหิ อปโลเกตวรา ม
เอตทโวจ ตวัญุ โข อຍပ္ပตต อากจเฉยยาสิติ โส โข
อหิ ภนุเต ตั อนุสสรมาโน อนภิรโต พุรหุมจริยิ จรามิ
น สกโกมิ พุรหุมจริยิ สนุชารेतุ สิฤษุนิ ปจจกขาย
หินายาวตติสสามิติ ๗ อถโข ภควา आयสมนุตต นนุทั
พาหาย คเหตุวรา อธิธิพเลน ตาวตีสเทวโลกั นนุโต
อนุตรามกุเต เอกสมิ ฆามกเขตเต ฆามฆานุมตถเก นิสินัน
ฉินนกณณนาสนงคุญจึ เอกั ปลุฤษุมกุกฎิ ทสเสตวรา
ตาวตีสภวเน สกุกสส เทวณโย อุပ္ภูจัน อากตานิ
๑ สิ. สนุชารेतุ ๗ ปาลิมปน สนุชารेतุนติ ทิสสติ ๗
๒. อุปพุฬลลิจิเตหิตีปี ปาโ จ ๗

เล่มที่ 17 นนทตฺเถรวตฺถุ หน้า 123

กฏฐปาทานิ (๑) ปญจ อจฺจราสทานิ ทสฺเสสิ ฯ ทสฺเสตฺวา จ
ปน เอวมาห ตํ ก็ มลฺลสฺสิ นนฺท กตฺมา นฺโโข อภิรฺูปตฺรา จ
(๒)

ทสฺสนิยตฺรา จ (๒) ปาสาทิกตฺรา จ (๒) สากิยานิ
วา ชนปทกฺลฺยาณิ อิมานิ วา ปญจ อจฺจราสทานิ
กฏฐปาทานิตฺติ ฯ ตํ สฺตฺวา อาห เสยฺยถาปี สากฺนฺเต
ฉินฺนํกณฺณนาสนํกฏฐา ปฺลฺกฺฐมกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
เอวเมว โข กนฺเต
สากิยานิ ชนปทกฺลฺยาณิ อิมสฺสิ ปญฺจนฺนํ อจฺจราสทานํ
อุปฺนิชาย สงฺขุยฺปิ น อุเปติ กल्पิ น อุเปติ ภาคฺปิ น
อุเปติ อถโฆ อิมานฺเว ปญจ อจฺจราสทานิ อภิรฺูปตฺรานิ เจว
ทสฺสนิยตฺรานิ จ ปาสาทิกตฺรานิ จาติ ฯ อภิรม นนฺท
อภิรม นนฺท อหฺนฺเต ปาฎิโกโก ปญฺจนฺนํ อจฺจราสทานํ
ปฏฺฐิลาภาย กฏฐปาทานนฺติ ฯ สเจ เม กนฺเต ภควา
ปาฎิโกโก ปญฺจนฺนํ อจฺจราสทานํ ปฏฺฐิลาภาย กฏฐปาทานํ ฯ
อภิรมิสฺสามหํ กนฺเต ภควา พุรฺหุมาจฺริเยติ ฯ อถโฆ ภควา
อายสฺมนตฺตํ นนฺทํ คเหตฺวา ตตฺถ อนฺตรหิโต เชตฺวเนยฺเว
ปาตฺรโหสิ ฯ

อสุสฺสํ โข ภิกฺขุ อายสฺมา กิร นนฺโท ภควโต
ภาดา มาตฺตฺวาปฺตฺโต อจฺจรานํ เหตุ พุรฺหุมาจฺริยํ จรติ ภควา
๑ กฏฐปาทานิตฺติ รตฺตฺวณฺณตฺตาย ปาราวตปาทสทิสปาทานิ ฯปาลิยฺมฺปน
กฏฐปาทานิตฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ย. วา ฯ ปาลิยฺมฺปิ วาติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 124

กิริสส ปาฏิโกโค ปณจนัน อจจราสตัน ปฎิลาภาย
กกุฎปาทานนุติ ๙ อตโฆ อายสุมโต นนุทสส สหายกา ภิกขุ
อายสุมนุตติ นนุโท ภตควาเทน จ อุปกุกิตควาเทน จ
สมุทาจจณนุติ ภตโก กิรายสุมมา นนุโท อุปกุกิตโก กิรายสุมมา
นนุโท ปณจนัน อจจราสตัน เหตุ พุรหุมจริยิ จรติ ภควา
กิริสส ปาฏิโกโค ปณจนัน อจจราสตัน ปฎิลาภาย
กกุฎปาทานนุติ ๙ อตโฆ อายสุมมา นนุโท สหายกานัน ภิกขุ
ภตควาเทน จ อุปกุกิตควาเทน จ อฎฎิยมาโน หรายมาโน
ชิจจุมมาโน เอโก วุปกฎุโจ อุปปมตโต อาตาลี ปหิตตโต
วิหรนุโต นจิริสเสว ยสสตุถาย กุลปุตตา สมมเทว อการสุมมา
อนการิยิ ปพพชนนุติ ตทนุตตริ พุรหุมจริยปริโยสานัน ทิฎุเจว
ธมเม สยิ อภิญญา สจจิกตวา อุปสมปชช วิหาลี ชินา
ชาติ วุสิติ พุรหุมจริยิ กตติ กรณิยิ นาปริ อิตถตตยาติ
อพุกถญาสิ อณุตโร จ ปนายสุมมา นนุโท อรหติ อโหสิ ๙

อเถกา เทวตา รตติภาเค สกลล เชตวัน โอภาเสตวา
สตุถาริ อุปสงกมิตวา วนุทิตวา อาโรเจสิ อายสุมมา ภนุเต
นนุโท ภควโต ภาตา มาตจจญาปุตโต อาสวานัน ขยา
อนาสว เจโตวิมุตตี ปณญาวิมุตตี ทิฎุเจว ธมเม สยิ
อภิญญา สจจิกตวา อุปสมปชช วิหรตีติ ๙ ภควโตปี
โฆ ฌาณัน อูทปาที นนุโท อาสวานัน ขยา อนาสว

เล่มที่ 17 นนทตเถรวตถุ หน้า 125

เจโตวิมุตตี ปณณาวิมุตตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา
 สจฺฉิกตฺวา อุปสมปฺชช วิหฺรตีติ ฯ โสพายสุมา ตสฺสา
 รตฺติยา อจฺจน ภาควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอตทโวจ
 ยํ เม ภาณเต ภาควา ปาฏฺฐิโกโก ปณฺจนฺนํ อจฺจนราสตาณํ
 ปฏฺฐิตาภาย กกฎฺปาทานํ มุญฺจามหิ ภาณเต ภาควนฺตํ เอตสุมา
 ปฏฺฐิสฺสวาติ ฯ มยาปิ โข เต นนฺท เจตสา เจโต ปริจฺจ
 วิทิตฺวา นนฺโท อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปณณาวิมุตตี
 ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปฺชช วิหฺรตีติ
 เทวตาปิ เม เอตมตฺถํ อารโจะสิ อายสุมา ภาณเต นนฺโท
 อาสวานํ

ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปณณาวิมุตตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ
 อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมปฺชช วิหฺรตีติ ยเทว โข เต นนฺท
 อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ มตฺตํ อถาหิ มตฺโต เอตสุมา
 ปฏฺฐิสฺสวาติ ฯ อถ โข ภาควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา
 ตายิ เวลา ยิ อิมิ อูทานํ อูทานนฺติ

ยสฺส ตินฺนุโณ กามปงฺโก มทฺทิตฺโต กามกณฺณโก
 โมหฺกขมฺนุปฺตโต สุขทฺถุเข น เวรตีติ ฯ (๑)
 อถกทิวสํ ภิกฺขุ อายสมฺนตฺตํ นนฺทํ ปุจฺฉิสฺสุ อาวุโส

นนฺท ปุพฺเพ ตวํ อุกฺกณฺจิตฺมเหตี วเทสิ อิทานิ เต
 กถนฺติ ฯ นตฺถิ เม อาวุโส คิหิภาวาย อาลโยติ ฯ ตํ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 126

สุตฺวา ภิกฺขุ อญฺติ อายสฺมา นนฺโท กเถติ อญฺญํ
พฺยากรโรติ อตีตทิวเสสุ อุกฺกณฺจโถมฺหีติ วตฺวา อิทานิ นตฺถิ
เม ทิหิภาวาย อาลโยติ กเถตีติ วตฺวา คนฺตฺวา ภควโต
เอตมตฺถํ อารโจะสุ ๑ ภควา ภิกฺขเว อตีตทิวเสสุ นนฺทสฺส
อตฺตภาโว ทฺวจนฺนเคหสทิสฺส อโหสิ อิทานิ สฺวจนฺนเคหสทิสฺส
ชาโต อัยฺ หิ ทิพฺพจฺจรานํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย ปพฺพชิตกิจฺจสฺส
มตฺถกํ ปาเปตฺถ วายมนฺโต ตํ กิจฺจํ ปตฺโตติ วตฺวา อีมา
กาธา อภาสิ

ยถา อการํ ทฺวจนฺนํ วุฏฺฐิ สมตฺติวิษฺมตฺติ
เอวํ อภาวิตํ จิตฺตํ ราโค สมตฺติวิษฺมตฺติ ๑
ยถา อการํ สฺวจนฺนํ วุฏฺฐิ น สมตฺติวิษฺมตฺติ
เอวํ สฺสภาวิตํ จิตฺตํ ราโค น สมตฺติวิษฺมตฺตีติ ๑

ตตฺถ อการนฺตฺติ ยงฺกิลฺลจฺจิ เกหํ ๑ ทฺวจนฺนนฺตฺติ
วิรลฺจฺจนฺนํ นิทฺทาวณฺฑิทํ ๑ สมตฺติวิษฺมตฺตีติ วสฺสวุฏฺฐิ
วินิวิษฺมตฺติ ๑ อภาวิตนฺตฺติ ตํ อการํ วุฏฺฐิ วิย ภาวนา-
รหิตตฺตา อภาวิตํ จิตฺตํ ราโค สมตฺติวิษฺมตฺติ น เกวลํ
ราโคว โทสโมหฺมานาทโย สพฺพกฺกิลฺลสา ตถารูปี จิตฺตํ
อตฺติวิษฺมตฺติเยว ๑

สฺสภาวิตนฺตฺติ สมถวิปฺสฺสนาภาวนาหิ สฺสภาวิตํ เอวรूपํ
จิตฺตํ สฺวจนฺนํ เกหํ วุฏฺฐิ วิย รากาทโย กิลฺลสา อตฺติวิษฺมตฺติ

น สกุกอนตตีติ ฯ

คาถาปริโยसानะ พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสุ
มหาชนสฺส สาคติกา เทสนา อโหสิ ฯ

อถ ภิกขุ ธมฺมสภายี กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส พุทฺธา
จ นาม อจฺฉริยา ชนปทกฺลยาณี นิสฺสาย อุกฺกณฺจิติ
นามายสฺมา นนฺโท สตุถารา เทวจฺฉรา อามิสฺส กตฺวา
วินิโตติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น
ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส มยา มาตฺคามเนน ปโลเกตฺวา
วินิโตเยวาทิ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตตีตฺ อหาริ

อตีเต พาราณสียิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
พาราณสีวาสิ กปฺปโก นาม วาณิโช อโหสิ ฯ ตสฺเสโก
คทฺรโก กุมฺภการิ วหติ ฯ ทิวเส ทิวเส สตุต โยชนานิ
คจฺฉติ ฯ โส เอกสฺมี สมเย คทฺรภการเกหิ ตกฺกสิลลํ คนฺตฺวา
ยาว ภาณฺทสฺส วิสฺสชฺชนา คทฺรภํ วิจฺริตฺตุ วิสฺสชฺเชสิ ฯ
อถสฺส โส คทฺรโก ปรีชาปีฏฺเฐ จรมาโน เอกํ คทฺรภิ
ทิสฺวา อุปสฺงกมิ ฯ สา เตน สทฺธิ ปฏฺฐินฺนถาริ กโรนฺตี
อาห กฺุโต อากโตตีสตีติ ฯ พาราณสีโตติ ฯ เกน กมฺเมนาติ ฯ
วาณิชกมฺเมนาติ ฯ กิตฺตกํ ภาริ วหสีติ ฯ กุมฺภการนฺติ ฯ
เอตฺตกํ ภาริ วหนฺโต กติโยชนานิ คจฺฉติ ฯ สตุตโยชนานีติ ฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกุคควณณา หน้า 128

คตฐุจนาเน เต กาจิ ปาทปริกมมัม วา ปิฎฐิปริกมมัม วา
กโรนุติ อตถิติ ฯ นตฺถิ ภาทเทติ ฯ เอวํ สนฺเต มหาทุกุขํ
อนุโกสึติ ฯ กิณฺจาปี หิ ติรจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
นาม นตฺถิ กามสฺสโยชนมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
ตสฺสา กถาย อุกฺกณฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ตสฺส สนฺตํ กนฺตฺวา เอหิ ตาต คมิสฺสามาติ อายฺ ฯ
กจฺจ
อนิจฺจ
นํ ภาเยตฺวา เนสฺสามิติ จินฺเตตฺวา อิมํ คถมาห

ปโตทนฺเต คริสฺสามิ โสฬสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

สฺส

ตํ สฺส

ชานิสฺสามิติ วตฺวา อิมํ คถมาห

ปโตทมฺเม คริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ปฺรโต ปติฎฺฐฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

ภณฺฑํ(๑)เต ปาตยิสฺสามิ(๒) เอวํ ชานาหิ กปฺปกาติ ฯ (๓)

ตํ สฺส

วทตฺติ จินฺเตตฺวา อิตฺ จิตฺ จ โอลเณนฺโต ตํ กทฺรภี

ทิสฺวา อิมาย เอส เอวํ สิกฺขาปีโต ภวิสฺสฺสฺส

๑ สฺ. ม. ยฺ. ทนฺตํ ฯ ๒ สฺ. สวยิสฺสามิ ฯ ๓. สฺ. ม. ยฺ. กปฺปญฺจ ฯ

เล่มที่ 17 นนทตเถรวตถุ หน้า 129

เต คทรรถิ อานะสุสามิตติ มาตุคามเน ตั ปโถเกตุวา เนสุสามิตติ

จินเตตุวา อิมิ คากมาห

จตุปปที สงขมุขี นารี สพพุงคโสภินี

ภริยิ เต อานยิสสามิ เอวั ชานาหิ คทรรภาติ ฯ

ตั สุตุวา ตุฏจจิตโต คทรรโก อิมิ คากมาห

จตุปปที สงขมุขี นารี สพพุงคโสภินี

ภริยิ เม อานยิสสลิ เอวั ชานาหิ กปปก

กปปก ภियโย คมิตสามิ โยชนานิ จตุททสาติ ฯ

อถ นั กปปโก เตนหิ เอหิตติ คเหตุวา สกฏจัน

อคมาสี ฯ โส กติปาหจเยน ตั อาท นนุ มั ตุมเห

ภริยนเต อานยิสสามิตติ อโวจตุถาติ ฯ อาม วุตติ นานั

อตุตโน กถิ ภินุทิสสามิ ภริยนเต อานยิสสามิ วฏฏั

ปน ตุยหิ เอกกสเสว ทสสามิ ตุยหิ อตุตโน (๑) ทุตยิสส ตั

ปโหตุ วา มา วา ตวมเวว ชานะยยาสิ อุกินัน โว

สัวาสมนวาย ปุตุตาปี ชายิสสนติ เตหิปี พหุหิ สทฐี ตุยหิ

ตั ปโหตุ วา มา วา ตวมเวว ชานะยยาสิติ ฯ คทรรโก

ตสมิ กเถนเตเยว อนเปกโข อโหสิ ฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนัน อหริตุวา ตทา ภิกขเว

๑ ส. ตุยหิ ปน อตุตทุตยิสส ฯ ม. ตุยหิ เวตุตถัน ทุตยิสส ปโหตุ วา มา วา ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 130

คทุรกี ชนปทกถยาณี อโหสิ คทุรโก นนุโท วาณิโซ
อหเมว เอว ปุพเพเปส มยา มาตุคามเนน ปโลเกตุวา วินีโตติ
ชาตกั นิฎจาเปสีติ ฯ

นนุทตเถรวตถุ ฯ

จุนุทสูกริกวตถุ

อิธ โสจติ เปจจ โสจตีติ อิมั ฐมมเทสนัน สตถา
เวพฺพเวเน วิหรนุโต จุนุทสูกริกั นาม อารพุก กเถสิ ฯ
โส กิร ปญจปณณาส วสุธานี สุกเร วธิตฺวา ขาทนุโต
จ วิกุกิณนุโต จ ชีวิตั กปะเปสี ฯ ฉาตกกาเถ สกเถน
วีหิ อาทาย ชนปทั คนุตุวา เอกนาพิทุวินาพิมตฺเตน
คามสูกรโปตเก กิณิตฺวา สกภู ปุเรตุวา อากนุตุวา
ปะจฺจณานิเวสเน วชั วิย เอกญฺจันนั ปริกขิปิตฺวา ตตฺเถว เตสั
นิวาปี โรเปตุวา เตสุ นานาคจฺเจ จ สรีรวลลชฺชจ
ขาทิตฺวา วฑฺฒิตฺเตสุ ยั ยั มาเรตุกาโม โหติ ตั ตั อาทาหเน
นิจฺจลั พนฺธิตุวา สรีรมัสนฺสสุ อุตฺธุมายิตฺวา พหลภาวคฺคั
จตุรสฺสมุคฺคเรเน โปเถตุวา พหลมัส โส ขาโตติ ญตุวา มุขั
วิวริตุวา ทนฺตฺนุตฺเร ทณฺฑกั ทตุวา โลหนนาพิยา ปกฺกญฺจิต्तั
อฺจฺจโหทกั มฺখে อาสิณฺจติ ฯ ตั กุจฺฉิยั ปวิสีตุวา ปกฺกญฺจิต्तั
กรีสสิ อาทาย อโธภาเคน นิภฺขมิตุวา ยาว โถกั กรีสสิ
อตุติ ตาว อาวิทั หุตุวา นิภฺขมฺติ สุทฺธเช อุตฺเร อจฺฉั

เล่มที่ 17 จุฬทสุกริกวตุถุ หน้า 131

อนาวิลิ นิกขมติ ๗ อถสส อวเสส อุกกั ปฎิจิย
 อาสิณจติ ๗ ตั กภาพมมึ อุปปาเตตวา กจจติ ๗ ตโต
 ตินุกกาย โลมานิ ฌาเปตวา ตินุเหน อสิณา สีสั
 ฉินุทติ ๗ ปคจรมนุติ โลหิตั ภาชเนน ปฎิกุคเหตุวา มัส
 โลหิตเนน มททิตวา ปจิตวา ปุตตทารมชฌเน นิสินุโน ชาทิตวา
 เสสั วิกุกิณชาติ ๗ ตสส อิมินา นิยามเนน ชีวิตั
 กปเปนตสส ปณจปณณาส วสุทานิ อติกุกนทานิ ๗ ตถาคเต
 ชุรวิหารเ วสนุเต เอกทิวสัปี ปุปผมฎจิมตุเตน ปุชา วา
 กฎจจุมตตภิกขาทานั วา อลลั วา กิลลิจิ ปุณณั นาม
 นาโหสิ ๗ อถสส สรีเร โรโค อุปปชชั ๗ ชีวนตสเสว
 อวิจิมหานิรยสนุตาโป อุปฎุจหิ ๗ อวิจิสนุตาโป นาม
 โยชนสเต จตวา โอลเณตสส อกขินิ กิณฑนสมตโถ
 ปริพาโห โหติ ๗ วุคตมปิ เจต

สมนตา โยชนสตั ผริตวา ตินุจติ สพพทาทิ ๗ (๑)
 นาคเสนตเถเรน ปนสส ปากติกอคคิสนุตาปโต
 อธิมตตตาย

อยมุปมา วุคตา ยถา มหาราช กุฎาคารมตโต ปาสาโณปี
 นิรยอกคิมหิ ปกขิตโต ขณน วิลยั กจจติ นิพพตตสตุตา
 ปเนตถ กम्मพเลน มาตูกจจติคตา วิย น วิลยันตตีติ ๗ (๒)
 ตสส ตสมี สนุตาเป อุปฎุจเต กम्मสริกขโก อากาโร

๑ ม. อุป. ๑๔/๓๔๑ ๗ ตสส อโยมยา ภูมิ ชลิตา เตชสา ชุคตาสมนตา.....

สพพทาทิ เทวทูตสตุเต อากตา ๗ ๒ มิตินุท. ๕๒ ๗

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 132

อุปฺปชฺชช ๑ เคมชฌเยว สุกรรวิ รวิตฺวา ชนฺนุเกหิ วจฺรฺนุโต
ปฺรตฺถิมวตฺถุมฺปิ ปจฺฉิมวตฺถุมฺปิ คจฺฉติ ๑ อถสฺส เคมมานุสกา
ตํ ทพฺหิ คเหตุวา มุํ ปิทฺหนฺติ ๑ กมฺมวิปาโก นาม น
สกา เคนจิ ปฏฺิพาหิตุํ ๑ โส วิวฺรฺนุโต อิตฺ จิตฺ จ
วจฺรฺติ ๑ สมฺนฺตา สตฺตสฺส ฆเรสุ มฺนฺสฺสา นิตฺทํ น
ลภฺนฺติ ๑ มรณฺภเยน ตชฺชิตฺสฺส ปนฺสฺส พหิ นิกฺขมฺนํ
นิวาเรตุํ อสฺกโกนฺโต สพฺโพ เคมชโน ยถา อนฺโต จิตฺ
พหิ วจฺรฺติ น สกโกติ ตถา เคมทวารานิ ปิทฺทิตฺวา พหิเคหํ
ปฺริวาเรตฺวา รกฺษฺนฺโต อจฺฉติ ๑ อิตโรปิ อนฺโตเคเหเยว
นिरยสนฺตาเปน วิวฺรฺนุโต อิตฺ จิตฺ จ วจฺรฺติ ๑ เอวํ สตฺต
ทิวสานิ วจฺรฺติวา อฏฺฐเม ทิวเส กาลํ กตฺวา อวิจิมหานิรเย
นิพฺพตฺติ ๑ อวิจิมหานิรโย เทวทฺตฺตฺตฺนฺเตน วณฺณเตตฺตฺโพ ๑
ภิกฺขุ ตสฺส ฆรทฺวารเณ คจฺฉนฺตา ตํ สทฺทํ สุตฺวา
สุกรสทฺโทติ สลฺยโน หุตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก
นินฺนฺนา เอวมํหํสุ ภนฺเต จฺนฺทสุกริกสฺส เคมทวารํ
ปิทฺทิตฺวา สุกรานํ มาริยมนานํ อชฺช สตฺตโม ทิวโส เคม
กาจิ มงฺคลกิริยา ภวิสฺสติ มลฺยเณ เอตฺตเก นาม ภนฺเต
สุกรเ มาเรนฺตฺสฺส เอกมฺปิ เมตฺตจิตฺตํ วา การุณฺณํ วา
นตฺถิ น จ วตฺ โน เอวรฺูโป กกฺขโพ ผรุโส สตฺโต
ทิกฺขุสฺสพฺโพติ ๑ สตฺถา น ภิกฺขเว โส อิเม สตฺต ทิวเส
สุกรเ มาเรติ กมฺมสริกฺขกํ ปนฺสฺส อุทฺปาที ชีวฺนฺตฺสฺเสว

เล่มที่ 17 จุฬทสุกริกวตุฎ หน้า 133

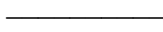
อวิจิมหานิรยสนตาโป อุปฏฐาสี โส เตน สนตาเปน สตุต
ทิวธานี สุกรรวุ รวนุโต อนุโตนิเวสเน วิจริตฺวา อชฺช กาลิ
กตุวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺโตติ วตุวา ภูนฺเต อธิ โลเก เอวั
โสจิตฺวา ปฺน กนฺตุวา โสจณฺฐาเนเยว นิพฺพตฺโตติ วตุเต
อาม ภิกฺขเว ปมตฺโต นาม กหฺภูโ จ วา โหตุ ปพฺพชิตฺ
วา อุภยตุถ โสจติเยวติ วตุวา อิมิ คากมาห

อธิ โสจติ เปจฺจ โสจติ
ปาปการี อุภยตุถ โสจติ
โส โสจติ โส วิหณฺณติ
ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมตฺตโนติ ฯ

ตตุถ ปาปการีติ นานปฺปการสุส ปาปกมฺมสุส การโก
ปฺคุคโล อกตฺติ วต เม กลฺยานิ กตฺติ เม ปาปนฺติ เอกิเสเนว
มรณฺสมเย อธิ โสจติ อิทมสุส กมฺมโสจณิ วิปากิ อนุภวนุโต
ปน เปจฺจ โสจติ อิทมสุส ปรโลเก วิปากโสจณิ เอวั โส
อุภยตุถ โสจติเยว ฯ เตเนว การณฺน ชีวมาโนเยว โส
จุฬทสุกริกอปี โสจติ ฯ ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมตฺตโนติ อตฺตโน
กิลิฏฺฐกมฺมํ ปสฺสิตฺวา โสจติ นานปฺปการิ วิลปฺนุโต วิหณฺณติ
กิลมตีติ ฯ

คากาปริโยसानเน พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุสิ มหาชนสุส
สาตุถิกาเทสนา ซาตาคี ฯ

จุฬทสุกริกวตุฎ ฯ

ธมฺมิกอุปาสกวตฺถุ

อิธ โมทติ เปจฺจ โมทตฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวน วิหรนฺโต ธมฺมิกอุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สาวตฺถิยํ กิร ปณฺจสตา ธมฺมิกอุปาสกา นาม อเหตุํ ฯ
เตสุ เอกสฺส ปณฺจ ปณฺจ อุปาสกสฺตานิ ปริวารो ฯ
โย เตสํ เชฏฺฐโก ตสฺส สตฺต ปุตฺตา สตฺต ธีตโร ฯ
เตสุ เอกสฺส เอกกา สลากยาคุ สลากภตฺตํ ปกฺขิกภตฺตํ
สงฺฆภตฺตํ อุโปสถิกภตฺตํ อากนฺตฺกภตฺตํ วสฺสาวาสิกํ อโหสิ ฯ
เตปิ สพฺเพว อนฺุชาตฺปุตฺตา นาม อเหตุํ ฯ อิติ จุทฺทสนฺนํ
ปุตฺตานํ ภริยาย อุปาสกสฺสาติ โสฬส สลากยาคุอาทีนํ
ปวตฺตนฺติ ฯ อิติ โส สปุตฺตทาโร สีลวา กลฺยาณธมฺโม
ทานสํวิภาครโต อโหสิ ฯ อตฺสฺส อปรภาเค โรโค
อุปฺปชฺชิ ฯ อายุสงฺขาโร ปริหาโย ฯ โส ธมฺมํ โสตุกาโม
อภฺจ วา เม โสฬส วา ภิกฺขุ เปเสถาติ สตฺถุ สนฺติกํ
ปหิณฺติ ฯ สตฺถา ภิกฺขุ เปเสสิ ฯ เต คนฺตุวา ตสฺส มณฺจํ
ปริวารเตวา ปณฺยตฺเตสุ อาสเนสุ นิสินฺนา ภาเน อยฺยานํ
เม ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสตี ทุพฺพโลมฺหิ เอกํ เม สุตฺตํ
สขฺฆายถาติ วุตฺตา กตฺรํ สุตฺตํ โสตุกาโม อุปาสกาทิ
สพฺพพุทฺธานํ อวิหิตํ สติปฏฺฐานสฺตฺตนฺติ (๑) วุตฺเต เอกายโน
อโย ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยาติ สุตฺตนฺตํ
#๑ ที. มหา. ๑๐/๓๒๕ ฯ

เล่มที่ 17 ธรรมิกอุปาสกตฺถุ หน้า 135

ปฏฺฐเปสฺสุ ๑ ตสฺมี ขณฺเ ฉหิ เทวโลเกหิ สพฺพาลงฺการ-
ปฏฺฐิมณฺฑิตา สหสฺสสินฺชวฺยตฺตาทิยขุทฺตโยชนสติกา ฉ รธา
อาคมีสฺสุ ๑ เตสฺสุ จิตฺตา เทวตา อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม
อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม อมฺโภ มตฺตติกาชนํ ภินฺทิตฺวา
สฺวณฺณภาชนํ คณฺหนฺโต วิย อมฺหากํ เทวโลเก อภิรมิตฺตุ
อิธ นิพฺพตฺตตฺตฺติ (๑) วทีสฺสุ ๑ อุปาสโก ธรรมสฺสวณฺนตฺตรายํ
อนิจฺจนฺโต อากเมถ อากเมถาติ อาห ๑ ภิกฺขุ อมฺเห
วทิตฺติ สณฺณาย ตฺตฺตฺหิ อเหตุสฺสุ ๑ อถสฺส ปฺตฺตตฺตฺติโร อมฺหากํ
ปีตา ปุพฺเพ ธรรมสฺสวเนน อติตฺโต อโหสิ อิทานิ ปน
ภิกฺขุ ปกฺโกสาเปตฺวา สขฺฌายํ การตฺวา สยเมว วาเรติ
มรณสฺส อภายนกสฺสโต นาม นตฺถิตฺติ วิรวิสฺสุ ๑ ภิกฺขุ
อิทานิ อโนกาโสติ อฏฺฐจาษาสนา ปกฺกมีสฺสุ ๑ อุปาสโก
โลกํ วิตฺตินามตฺวา สตี ปฏฺฐิตฺติภาตฺวา ปฺตฺเต ปฺจฺฉิ กสฺมา
กนฺทธาติ ๑ ตาต ตฺตฺมเห ภิกฺขุ ปกฺโกสาเปตฺวา ธรรมํ
สฺวณฺนตา สยเมว วารยิตฺถ อถ มยํ มรณสฺส อภายนกสฺสโต
นาม นตฺถิตฺติ กนฺทิมฺหาติ ๑ อยฺยา ปน กุหินฺติ ๑ อโนกาโสติ
อฏฺฐจาษาสนา ปกฺกนฺตา ตาตาติ ๑ นาหิ อยฺเยหิ สทฺธี
กเถมีติ ๑ อถ เกน สทฺธี กเถธาติ ๑ ฉหิ เทวโลเกหิ เทวตา
ฉ รเถ อลงฺกริตฺวา อาทาย อากาเส จตฺวา อมฺหากํ
เทวโลเก อภิรมมาหิ อมฺหากํ เทวโลเก อภิรมมาหิติ สทฺทํ
๑ ม. นิพฺพตฺตาทิตฺติ ๑

เล่มที่ 17 ขมกวกคควณณา หน้า 136

กโรนติ ตาหิ สหุธิ กเถมีติ ฯ กุหิ ตาต รธา น มย
ปสุสามาติ ฯ อตุถิ ปน มยหิ กนุถิตานิ ปุปุผานิติ ฯ อตุถิ
ตาตาคิ ฯ กตโร เทวโลโก รมนิโยติ ฯ สพุพโพธิสตุตทานิ
พุทฺธมาตาปิณฑุณจ วสนภูจจัน ตุสสิตถวนิ รมนิโย ตาตาคิ ฯ
เคนหิ ตุสสิตถวนโต อากตฺรเถ ปุปุผทามิ ลกคคตุติ ปุปุผทามิ
จิปถาคิ ฯ เต จิปีสุ ฯ ตํ รตฺฐเร ลกคคิตฺวา อากาเส
โอลมฺพิ ฯ มหาชนิน ทเทว ปสุสตี รถิ น ปสุสตี ฯ
อุปาสิกโก ปสุสเถตํ ปุปุผทามนุติ วตุวา อาม ปสุสามาติ
วตุเต เอตํ ตุสสิตถวนโต อากตฺรเถ โอลมฺพิ อหิ ตุสสิตถวนิ
กจฺจามิ ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถ มม สนฺติเก นิพฺพตฺติตุกามา
หตุวา มยา กตฺนียาเมเนว ปุณฺณานิ กโรถาคิ วตุวา กาลิ
กตุวา ตุสสิตถวนโต อากตฺรเถ ปตฺติภูจจาสิ ฯ ตาวเทวสุส
ติคาวุตฺตปฺปมาโณ สภูจิสกภูการาลงการปฏิมณฺหิตอ อตุตถาโว
นิพฺพตฺติ อจฺจราสหสฺสํ ปรีวารสฺสิ ปญฺจวิสตีโยชนิกํ รตนวิมานิ
ปาตุรโหสิ ฯ เตปี ภิกฺขุ วิหาริ อนุปฺปตฺเต สตุถา ปุจฺฉิ
สุตา ภิกฺขเว อุปาสเคน ชมฺมเทสนาคิ ฯ อาม ภนฺเต
อนุตฺราเยว ปน อากเมถาคิ วาเรสิ อถสุส ปุตุตฺตโร กนฺทิสู
มยฺ อิทานิ อนอกาสิตติ อุกฺกจาสาสนา นิภฺขนฺตาคิ ฯ น โส
ภิกฺขเว ตุมฺเหหิ สหุธิ กเถสิ จหิ ปน เทวโลเกหิ เทวตา
จ รเถ อลงฺกริตฺวา อหริตุวา ตํ อุปาสกํ ปกฺโกสิสุ โส
ชมฺมเทสนาย อนุตฺราเย อนิจฺจนฺโต ตาหิ สหุธิ กเถสิติ ฯ

เล่มที่ 17 ชมมิกอุปาสกตฤ หน้า 137

เอว ฆนุเตติ ๑ เอว ฆิกษเวติ ๑ อิทานิ กุหิ นิพพุตโตติ ๑
ตุสสิตกวน ฆิกษเวติ ๑ ฆนุเต อิช ฌาติมชฌเม โมทมาโน
จริตวา ปุน โมทนฆุจจาเนเยว นิพพุตโตติ ๑ อาม ฆิกษเว
อปุปมตตวา หิ กหฆุจจา วา ปพพชิตา วา สพพตถ
โฆทนุติเยวาติ วตวา อิมิ ฌาถมาห

อิช โฆทติ เปจจ โฆทติ

กตปุณโณ อุกยตถ โฆทติ

โส โฆทติ โส ปโฆทติ

ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตโนติ ๑

ตตถ กตปุณโณติ นานปฺปการสฺส กุสลสฺส การโก
ปุคฺคโล อกตฺติ วต เม ปาปํ กตฺติ วต เม กลฺยาณนฺติ
อิช กมฺมโฆทเนน โฆทติ เปจจ วิปากโฆทเนน โฆทติ เอว
อุกยตถ โฆทติ นาม ๑ กมฺมวิสุทฺธินฺติ ชมมิกอุปาสโกปิ
อตฺตโน

กมฺมวิสุทฺธิ ปุณฺณกมฺมสมฺปตฺตี ทิสฺวา ฌาลกิริยโต ปุพฺเพ อิช
โลเกปิ โฆทติ ฌาลํ กตฺวา อิทานิ ปฺรโลเกปิ ปโฆทติ
อติโฆทติเยวาติ ๑

ฌาธาปริโยสาเน พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุ มหาชนสฺส
สาตฺถิกา ชมมเทสฺนา ฌาตาติ ๑

ชมมิกอุปาสกตฤ ๑

เทวทศตวตถุ

อิธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปตีติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตุถา
เชตวน วิหรนฺโต เทวทศตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวทศตสฺส วตถุํ ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย ยาว
ปจฺวิปฺปเวสนา เทวทศตํ อารพฺภ ภาสิตานิ สพฺพานิ ชาตกาณิ
วิทฺถาเรตฺวา กถิตํ ฯ อัยฺ ปเนตฺถ สงฺเขโป

สตุถริ อนุปฺปิย นาม มลฺลนํ นิกโม ตํ นิสฺสาย
อนุปฺปิยมพฺวเน วิหรนฺเตยฺว ตถาคตสฺส ลกฺขณปฏฺิกุคฺคหณทิวเสยฺว
อสีตีสหสฺเสหิ ฌาติกุเลหิ ราชา วา โหตุ พฺพุโธ วา
ขตฺติยปริวโร วิจิริสฺสตีติ อสีตีสหสฺสปฺตฺตา ปฏฺิณฺณาตา เตสฺ
เยภฺยฺเยน ปพฺพชิตฺเตสฺ ภาทฺทियราชานํ อนุรฺรทฺธิ์ อานนฺทํ ภคฺ
กิมฺพิลํ เทวทศตฺนฺติ อิเม จ สกฺเก อปพฺพชนฺเต ทิสฺวา
มยฺ อคฺตโน ปฺตฺเต ปพฺพพาเขม อิเม จ สกฺกา น ฌาตกา
มณฺเฑ ตสฺมา น ปพฺพชนฺตีติ กถิ สมนฺนฺจาเปสฺสิ ฯ อถ
มหานาโม สกฺโก อนุรฺรทฺธิ์ อุปสงฺกมิตฺวา ตาต อมฺหากํ
กุลา ปพฺพชิตโต นตฺถิ ตฺวํ วา ปพฺพช อหิ วา ปพฺพชิสฺสสามิตฺติ
อาห ฯ โส ปน สฺขมาโล โหติ สมนฺนฺโกโถ นตฺถิตฺติ
วจนมฺปิ เตน น สุตฺปพฺพิ์ ฯ เอกทิวสํ หิ เตสฺ จสฺ ขตฺติเยสฺ
คฺคพิทฺพาย กิพฺนเตสฺ อนุรฺรทฺธิ์ ปุเวน ปราชิตโต ปฺวตฺถาย
ปหิณฺนิ ฯ อถสฺส มาตา ปุเว สชฺเชตฺวา ปหิณฺนิ ฯ เต ขาทิตฺวา

ปน กิฬีสฯ ปุนปฺปุนิ ตสฺเสว ปราชโย โหติฯ มาตา
ปนสฺส ปหิเต ปหิเต ติกฺขตฺตํ ปฺเว ปหิณฺติวาทา จตฺตถวาทา
ปฺวา นตฺถิติ ปหิณฺติฯ โส นตฺถิติ วจนสฺส อสฺสตปฺพพตฺตา
เอสาเปกา ปฺววิกฺติ ภวิสฺสตีติ มณฺณมาโน นตฺถิปฺวเมว
อาหฺรธาติ เปเสสิฯ มาตา ปนสฺส นตฺถิปฺวํ กิร อຍး
เทธาติ วุตฺเต มม ปฺตฺเตน นตฺถิติ ปํ น สฺตปฺพพิ
อิมินา ปน อฺปาเยน เอตมตฺถิ ชานาเปสฺสามิติ ตฺจจฺฉ
สฺวณฺณปาตี อณฺญา สฺวณฺณปาติยา ปฏิกฺขชฺชิตฺวา เปเสสิฯ
นกรปริศฺคาหิกา เทวตา จินฺเตสิ อฺนฺรทฺทสฺสเกน อฺนฺนภารกาเล
อตฺตโน ภาภตฺตํ อฺปริจฺจปจฺเจกพฺทฺทสฺส ทตฺวา นตฺถิติ เม
วจนสฺส สวณฺ มา โหตุ โภชฺนฺปฺตฺติจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปตฺถนา กตา สจายํ ตฺจจฺฉปาตี ปสฺสิสฺสตี เทวสฺมาคมํ
ปวิสิตฺตํ น ลภิสฺสาม สิสมฺปิ โน สตฺตธา พลเยยฺยาติฯ อถ
นํ ปาตี ทิพฺพปฺวเวหิ ปฺณณฺ อํกํสฺฯ ตสฺสา กุพฺมณฺฑาเล
จเปตฺวา อฺกฺขมาภฺติมตฺตตาย ปฺวคฺนฺโร สกฺลนฺคริ ฉาทฺตฺวา
จฺโตฯ ปฺวคฺนฺรํ มฺเข จปิตฺมตฺตเมว สตฺตรสฺสทฺรณฺธิสฺสทฺสฺทานิ
อฺนฺุฬริฯ โส จินฺเตสิ นาทํ มาตุ ปิโย เอตฺตํ เม กาลํ
อิมิ นตฺถิปฺวณฺนาม น ปจฺจ อฺโต ปฏฺจาย อณฺณํ ปฺว
น ขาทิสฺสามิติ เกหิ คณฺตุวาทา มาตฺริ ปฺจฺจ อมฺม ตฺมฺหากิ
อํ ปิโย อปฺปิโยติฯ ตาตฺ เอกกฺขิโน อกฺขิ วิย หทยํ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 140

วีย จ อติปิโย เมติ ฯ อถ กสฺมา เอตฺตํ กาลํ มยฺหิ
นตฺถิปุํ น ปจิตฺถ อมฺมาติ ฯ สา จุตฺตฺตฺตฺตฺตํ ปุจฺฉิ อตฺถิ
กิลฺลิจิ ปาติยฺ ตาตาติ ฯ ปริปุณฺณา อยฺเย ปาตี ปุเวหิ
เอวรฺูปา ปุวา นาม เม น ทิฏฺฐปฺพุพาติ ฯ สา จินฺเตสิ
มยฺหิ ปฺตฺโต ปุณฺณวา กตาภินิหารโร ภวิสฺสติ เทวตาหิ ปาตี
ปุเรตฺวา ปหิตา ภวิสฺสนฺตฺติ ฯ อถ นํ ปฺตฺโต อมฺม อิตฺ
ปฺฏฺจายาหิ อณฺณํ ปุวนฺนาม น ขาทิสฺสามิ นตฺถิปุเมว
ปเจยฺยาสีติ ฯ สาปิสฺส ตโต ปฺฏฺจาย ปุํ ขาทิตฺตกาโมมฺหิติ
วฺุตเต ตฺจฺจปาติเมว อณฺณาย ปาติยา ปฏฺิกฺชฺชิตฺวา เปเสสิ ฯ
ยาว อการมฺชฺเฒ วสิ ตาวสฺส เทวตา ทิพฺพปุเว ปหิณฺสี ฯ
โส เอตฺตํปี อชานนฺโต ปฺพพฺชฺชุนฺนาม กิ ขานิสฺสติ
ตสฺมา กา เอสา ปฺพพฺชฺชา นามาติ ภาตฺริ ปุจฺฉิตฺวา
โอหาริตเกสมฺสฺสุนา กาสายนิวตฺถเนน กฏฺจฺจฺจเร วา วิทลฺมณฺจเก
วา นิปฺชฺชิตฺวา ปิณฺฑาย จรฺนฺเตน วิหริตฺตฺตฺตํ เอสา ปฺพพฺชฺชา
นามาติ วฺุตเต ภาตฺก อหิ สฺขุมาโล นานํ สกฺขิสฺสามิ
ปฺพพฺชฺชิตฺตฺติ อห ฯ เตนหิ ตาต กมฺมนฺตํ อุกฺกเหตุวา
จฺจวาลิ วส น หิ สกฺกา อมฺहेสุ เอเกน อปฺพพฺชฺชิตฺตฺติ
อห ฯ อถ นํ โโก เอโส กมฺมนฺโต นามาติ ปุจฺฉิ ฯ
ภตฺตฺตฺจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจฺจจ
ชานิสฺสติ ฯ เอกทิวสิ หิ ตินฺณํ ขตฺติยานํ กถา อฺทฺปาทิ

เล่มที่ 17 เทวทศตวตถ หน้า 141

ภคตัม นาม กุหิ อญฺหหตีติ ฯ กิมพิโล อาห โภญฺเจ
อญฺหหตีติ ฯ อถ นั ภทฺทโย ตฺวํ ภคตสฺส อญฺจานญฺจานั
น ชานาสี ภคตฺนฺนาม อุกฺขลียํ อญฺหหตีติ อาห ฯ อนฺรทฺโธ
ตุมฺเห เทวปี น ชานาถ ภคตฺนฺนาม รตนมฺกฺลาถ
สฺวณฺณปาตียํ อญฺหหตีติ อาห ฯ เตสฺส กิร เอกทิวสํ กิมพิโล
โภญฺจโต วีหิ โอดาริยมาเน ทิสฺวา เอเต โภญฺจเกเยว ชาตาติ
สฺลยฺณี อโหสิ ฯ ภทฺทโยปี เอกทิวสํ อุกฺขลิตฺวํ ภคตัม วทฺธมฺยานั
ทิสฺวา อุกฺขลียญฺเวย อุปฺปนฺนํติ สฺลยฺณี อโหสิ ฯ อนฺรทฺธเน
ปน เนว วีหิ โภญฺจเนตา น ภคตัม ปเจนฺตา วา วทฺธเนตา
วา ทิฏฺฐปฺพพา วทฺธเนตา ปน ปฺรโต จปิเตเยว ปสฺสตีติ ฯ
โส ญฺชิตฺตฺกามกาเล ภคตัม ปาตียํ อญฺหหตีติ สฺลยฺณมกาสิ ฯ
เอวํ ตโยปี เต ภคตฺตฺจฺจานญฺจานัปี น ชานนฺติ ฯ เตนายั
โก เอส กมฺมนฺโต นามาติ ปุจฺฉิตฺวา ปจฺมํ เขตฺตัม
กสาเปตพฺพนฺตฺวาทิกํ สํวจฺจเร สํวจฺจเร ภคตพฺพํ กิจฺจํ สฺตฺวา
กทา กมฺมนฺตานั อนฺโต ปญฺญาธิสฺสตีติ กทา มยํ อุปฺโปสฺสูกฺกา
โภเก ญฺชิตฺตฺสามาติ วตฺวา กมฺมนฺตานั อปฺริยนฺตฺตาย
อุกฺขาตฺย เตนหิ ตฺวญฺเวย ฆราวาสั วส น มยํ เอเตน
อตุโถติ วตฺวา มาตริ อฺปสฺงกมิตฺวา อนฺชานาหิ มํ อมฺม
อหํ ปพฺพชิตฺตฺสามิตฺวา วตฺวา ตาย ติกฺขตฺตํ ปฏิกฺขิปิตฺวา
สเจ เต สหายโก ภทฺทियราชา ปพฺพชิตฺตฺสตีติ เตน สทฺธิ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 142

ปพพชาหิติ วุตเต ตัม อุปสงกมิตฺวา มม โข สมม
ปพพชชา ตว ปฎิพพชชาติ วตุวา ตัม นานปฺปการเห
สณฺญาเปตุวา สตุตฺเต ทิวเส อตุตฺตนา สทฺธิ ปพพชตุถาย
ปฎิณฺณํ คณฺหิ ฯ ตโต ภาทฺธิโย สกฺยราชา อนุรฺรทฺโธ
อานนฺโท ภคฺ กิมฺพิโล เทวทตฺโต จาติ อิม ฆ ขตุติยา
อุปาธิกปฺปกสตุตฺตมา เทวา วีย ทิพฺพสมปฺตตี สตุตฺตาหํ
มหาสมปฺตตี อนุภวิตฺวา อฺยฺยานํ คจฺจนฺตา วีย จตุรงฺกนิยา
เสนาย นิกฺขมิตฺวา ปรวิสยํ ปตุวา ราชานาย สพฺพเสนํ
นิวตฺตาเปตุวา ปรวิสยํ โอกฺกมฺมีสุ ฯ ตตฺถ ฆ ขตุติยา อตุตฺตโน
อากรณานิ โอมฺลจิตฺวา ภาณฺทิกํ กตุวา หนฺท ภาณฺ อฺปาติ
นิวตฺตสฺสุ อลํ เต เอตุตฺถํ ชีวิกายาติ ตสฺส อทฺสุ ฯ โส
เตสํ ปาทฺมฺล ปวตฺติตฺวา ปรเทวิตฺวา เตสํ อาณํ อติกกมิตฺ
อสกฺโกนฺโต อฺกฺกฺจาย ตัม คเหตุวา นีวตฺติ ฯ เตสํ ทฺวิชา
ชาตกาเล วณฺ โรทฺนปฺปตฺตํ วีย ปจฺวี กมฺปนาการปฺปตฺตา
วีย อโหสิ ฯ อุปาธิกปฺปโกปี โถกํ คนฺตุวา นีวตฺติตฺวา
เอวํ จินฺเตสิ จณฺฑา โข สากิยา อิมินา กุมารา นิปาติตาติ
จมาเตยฺยปี มํ อิม หิ นาม สกฺยกุมารา เอวรูปํ สมปฺตตี
ปหาย อิมานิ อนคฺฆมานิ อากรณานิ เขพฺปิณฺฑํ วีย
จทฺเทตุวา ปพพชิสฺสนฺติ กิมฺงคํ ปนาหนฺติ จินฺเตตุวา ภาณฺทิกํ
โอมฺลจิตฺวา ตานิ อากรณานิ รุกฺเข ลคฺคิตฺวา อตุตฺติกา

คณหนุตติ วตฺวา เตสํ สนฺตีกํ คณฺตฺวา เตหิ กสฺมา
นิวตฺโตสฺตีติ ปุณฺโง ตมตฺถํ อารโจะสิ ฯ อถ นํ เต อาทาย
สตุถฺ สนฺตีกํ คณฺตฺวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา มยฺ ภนฺเต
สากิยา นาม มานนีสฺสิตา อยฺ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ ปริจารโก
อิมํ ปจฺมตฺรํ ปพฺพาเชถ มยฺมสฺส อภิวาทนาทีนํ กริสฺสาม
เอวํ โน มาโน นิมนฺมาทิสฺสตีติ วตฺวา ตํ ปจฺมตฺรํ ปพฺพาเชตฺวา
ปจฺฉา สยฺ ปพฺพชฺชีสุ ฯ เตสุ อายสฺมา ภทฺทึโย เตเนว
อนฺตรวสฺเสน เตวิชฺโช อโหสิ ฯ อายสฺมา อนฺรทฺโธ ทีพฺพจฺจุโก
หุตฺวา ปจฺฉา มหาปริสฺตฺวิตฺกตฺตํ (๑) สุตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
อายสฺมา อานนฺโท โสตาปตฺติมฺล ปตฺติจฺหิ ฯ ภคฺตฺเถโร จ
กิมฺพิลตฺเถโร จ อปรภาเค วิปสฺสนํ วทฺเตตฺวา อรหตฺตํ
ปาปฺณิสฺสุ ฯ เทวทตฺโต โปถุชฺชนิกํ อิทธิํ ปตฺโต ฯ

อปรภาเค สตุถฺริ โกสมฺพิยฺ วิหรนฺเต สสาวกสงฺฆสฺส
ตถาคตฺสฺส มหฺนฺโต ลากสฺกกาโร นิพฺพตฺติ ฯ ตตฺถ วตฺถ-
เภสชฺชาทิตฺถตา มนฺุสฺสา วิหารํ ปวิสิตฺวา กุหิํ สตุถฺตา กุหิํ
สาร์ิปฺตฺตฺเถโร กุหิํ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถโร กุหิํ
มหากสฺสปตฺเถโร กุหิํ ภทฺทึยตฺเถโร กุหิํ อนฺรทฺตฺเถโร กุหิํ
อานนฺทตฺเถโร กุหิํ ภคฺตฺเถโร กุหิํ กิมฺพิลตฺเถโรติ อสฺตี-
มหาสาวกานํ นิสินฺนญฺจานํ โอลเณตฺตา วิจฺรนฺติ ฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกคฺวณฺณา หน้า 144

เทวทตฺตเถโร กุหิ นิสินฺโน วา จิตฺ วาติ ปุจฺจนฺโต นาม
นตฺถิ ฯ โส จินฺเตสิ อหิ เอเตหิ สทฺธิเยว ปพฺพชิตฺ เอเตปิ
ขตฺติยปพฺพชิตา อหิปี ขตฺติยปพฺพชิตฺ ลากสฺกการหตฺถา
มนุสฺสา เอเต ปรีเยสนฺติ มม นามิ คเหตฺวาปี นตฺถิ เกน
นุ โข สทฺธิ เอกโต หุตฺวา กิ ปสาเทตฺวา มม ลากสฺกการิ
นิพฺพตฺเตยฺยนฺติ ฯ อตฺถสฺส เอตทโหสิ อยิ ราชฺา พิมฺพิสาโร
ปจฺมทสฺสเนเนว เอกาทสนฺหุเตหิ สทฺธิ โสตาปตฺติผล ปตฺธิจฺจิตฺ
น สกฺกา เอเตน สทฺธิ เอกโต ภวิทฺตุ โกสฺสรณฺญาปี สทฺธิ
น สกฺกา เอกโต ภวิทฺตุ อยิ โข ปน รณฺโณ ปตฺโต
อชาตสฺตฺตฺกฺมาโร กสฺสจฺจิ คฺคณฺโทสํ น ชานาติ เอเตน สทฺธิ
เอกโต ภวิสฺสามิติ ฯ โส โกสมฺพิโต ราชกหิ คนฺตฺวา
กฺมารกวนฺณํ อภินิมฺมินฺตฺวา จตฺตาโร อาสิวิเส จตฺตฺ
หตฺถปาเทสฺส เอกํ คีวาย พนฺธิตฺวา เอกํ สีเส จุมฺพญฺกํ กตฺวา
เอกํ เอกํสิ กริตฺวา อิมาย อหิเมขลาย อาภาสโต โอรุยฺห
อชาตสฺตฺตฺสฺส อจฺจนฺจเค นิสิตฺตฺวา เตน ภีเตน โกสิ ตฺวนฺติ
วตฺเต อหิ เทวทตฺโตติ วตฺวา ตสฺส ภยวิโนทนฺตํ ตํ
อตฺตภาวํ ปฏฺธิสฺหริตฺวา สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรรธโร ปฺรโต จตฺวา ตํ
ปสาเทตฺวา ลากสฺกการิ นิพฺพตฺเตสิ ฯ โส ลากสฺกการาภฺภูโต
อหิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสามิติ ปาปกิ จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา สห
จิตฺตฺอุปฺปาเทน อิทฺธิโต ปรีหายิตฺวา สตฺถาริ เวพฺพนวิหาเร

สราชิกาย ปรีสาย ชมมึ เทเสนตุ้ วนุทิตวา อญุจายาสนา
อญชถิมปคคยห ภควา ภนุเต เอตริหิ ชินุโน วัฑุโต
มหลลโก อปโปปสุสุโก ทิฏฐชมมุสขวิหาริ อญญชชตุ อหิ
ภิกขุสงฆั ปรีหริสสามิ นียยาเทถ เม ภิกขุสงฆนุติ วตวา
สตถารา เขพาสิกวาเทน อปสาเทตวา ปฏิภุจิตโต อนตตมโน
อิมิ ปจम्मึ ตถาคเต อาฆาตึ พนุชิตวา อปกกมิ ฯ อถสสุ
ภควา ราชคเห ปกาสนียกम्मึ กอารสิ ฯ โส ปรีจจตุโตทานิ
อหิ สมณเณ โคตเมน อิทานิสุส อนตถึ กริสสามิติ อชาตสตุคฺ
อุปสงกมิตวา ปุพเพ โข กุมาร มนุสสา ทิฑายุกา เอตริหิ
อปปายุกา จานั โข ปเนตึ วิชชติ ยิ ตวั กุมารโรว สมานุ
กาลึ กรยยาสิ เตนหิ ตวั กุมาร ปิตริ หนตุวา ราชา
โหหิ อหิ ภควนุตึ หนตุวา พุฑุโธ ภวิสสามิติ วตวา
ตสมึ รัชเช ปติภุจิตเต ตถาคตสสุ วธาย ปรีเส ปโยเชตวา
เตสุ โสตาปคฺติผลึ ปตวา นีวตเตสุ สยิ คิชฌณฺฏั อภิริหิตวา
อหเมว สมณั โคตมึ ชีวิตา โวโรเปสสามิติ สิลึ ปวิชฌิตวา
รุหิรูปปาทกम्मึ กตวา อิมินาปี อุปาเณน มารตฺตุ อสกุโกนุโต
ปุน นาพาคีริ วิสสุชชาเปสิ ฯ ตสมึ อากจณฺเเต อานนุทถเถโร
อตุตโน ชีวิตึ สตุถุ ปรีจจชิตวา ปุโรโต อญุจาสิ ฯ สตุถา
นาคึ ทเมตวา นครา นิกขมิตวา วิหาริ อากนตุวา
อเนกสหสเสหิ อุปาสเกหิ อภิหฺภู มหาทานั ปรีภุญชิตวา

เลมที่ 17 ยมกวคควณณา หนา 146

ตสมึ ทิวเส สนุปีตตานัน อญจาสโกฏิสงฆาตานัน ราชคหวาสินัน
อนุปุพพิถัน กเถสิ ๑ จตุราสีติยา ปาณสหัสสานัน ชุมมาภิสมโย
ชาโต ๑ อโห มหาคุโณ อายสุมา อานนุโท ตถารูเป นาม
หตุถินาเค อากจณนุเต อตุตโน ชีวิตัน ปริจจชิตวา สตุถ
ปุโรโต อญจาสีติ เทรสสุ คุณถัน สตุถวา น ภิกขเว
อิทาเนว ปุพเพเปส มมตถาย ชีวิตัน ปริจจชียวาติ วตุวา
ภิกขุหิ ยาจิโต จุลลหัส(๑)มหาหัส(๒)กกุกฏก(๓)ชาตกานิน
กเถสิ ๑

เทวทตตสุตปิ กम्मึ เนว ตถา รณโย มาราปีตตต
น วรกานัน ปโยชิตตตต น สีลาเย ปวิทฐตตต ปากภู อโหสิ
ยถา นาวาสิริหตุถินอ วิสสุชชิตตตต ๑ ตทา หิ มหาชโน
ราชาปี เทวทตเตเนว มาราปีโต วรกาปี ปโยชิตา สีลาปี
ปวิทฐา อิทานิน ปน เตน นาวาสิริ วิสสุชชชาปีโต เอวรูป
นาม ปาปี คเหตุวา ราชา วิจรตีติ โกลาหลมกาสิ ๑ ราชา
มหาชนสุส ถัน สตุถวา ปญจ ถาลิปากสตานิน หราเปตุวา
น ปุน ตสุสุปญจจัน อคมาสิ ๑ นาคราปีสุส กุลัน ออุปคตสุส
ภิกขามตตมปี นาทิสุ ๑ โส ปริหีนลาภสกุกาโร โภหณเณน
ชีวิตุกาโม สตุถารัน ออุปสงกมิตวา ปญจ วตุถุนิน ยาจิตวา

- # ๑ ชุ. ชา. อสีติ. ๒๘/๖๘ ๑ ตทญจกถา. ๘/๒๑๓ ๑
- # ๒ ชุ. ชา. อสีติ. ๒๘/๗๗ ๑ ตทญจกถา ๑ ๘/๒๔๕ ๑
- # ๓. ชุ. ชา. จตุกุก. ๒๗/๑๔๕ ๑ ตทญจกถา ๔/๔๐๖ ๑
- # ตตุถ ปน กกุการุชาตกนติ ขายติ ๑

เล่มที่ 17 เทวทตฺตวตฺถ หน้า 147

ภควตา อลั เทวทตฺต โย อิจฺฉติ อารณฺณโก โหตฺติ
ปฏิกฺขิตฺโต กสฺสาวุโส วณฺโณ โสภณฺโณ กิํตถาคตฺตสฺส อุททาหุ
มม อหิํ หิ อุกฺกฏฺฐวเสน เอวํ วทามิ สาทฺธุ ฆนฺเต ฆิกฺขุ
ยาวชีวํ อรณฺณิกา อสฺส ปิณฺฑปาตिका ปัสฺสูกฺกิกา รุกฺขมฺมูลิกา
มจฺฉมํสํ น ขาทฺเตยฺยุนฺติ โย ทุกฺขา มุจฺฉิตฺตกาโม โส มยา
สทฺธิํ อากจฺฉตฺติ วตฺวา ปกฺกามิํ ๑ ตสฺส วณฺโณ สุตฺวา
เอกจฺเจ นวปฺพพฺพิตา มนฺทพฺพุทฺธิโน กลฺยาณํ เทวทตฺโต
อาห เอเตน สทฺธิํ วิจฺริสฺสามาติ เตน สทฺธิํ เอกโต ว
อเหตุํ ๑ อิติ โส ปณฺจสเตหิ ฆิกฺขุหิ สทฺธิํ เตหิ ปณฺจหิ
วตฺตฺตฺติ ลฺล
ภุณฺชนฺโต สงฺฆเมทาย ปฺรภุณฺณิํ ๑ โส ภควตา สจฺจํ กิร
ตฺวํ เทวทตฺต สงฺฆเมทาย ปฺรภุณฺณสิ จกฺกเมทายาติ ปุณฺณโฆ
สจฺจํ ภควาติ วตฺวา ครุโก โข เทวทตฺต สงฺฆเมทโหติอาทิหิ
โหวทิตฺปิ สตฺถุ วณฺโณ อนาทฺยิตฺวา ปกฺกนฺโต อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ ราชคฺเห ปิณฺฑาย จรณฺตํ ทิสฺวา อชฺชตคฺคฺเคทานาหิ
อาวุโส อานนฺท อณฺณเตรว ภควตา อณฺณตฺร ฆิกฺขุสงฺฆา
อุโปสถํ กิรฺสฺสามิ สงฺฆมมํ กิรฺสฺสามิติ อาห ๑ เอโร ตมตฺถํ
ภควโต อาโรเจสิ ๑ ตํ วิทิตฺวา สตฺถา อุปฺปนฺนธมฺมสํเวโก
หุตฺวา เทวทตฺโต สเทวกสฺส โลกสฺส อนตฺถนฺนิสฺสิตํ อตฺตโน
อวิจฺมิหิ ปจฺนกมฺมํ กโรตฺติ ปรีวิตฺกฺเกตฺวา

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 148

สุกรานี อสาธุนิ อตุตโน อหิตานิ จ

ย เว หิตลจ สาธลจ ต เว ปรมทกกรนติ

อิมิ คาลิ วตุวา ปูน อิมิ อุทานิ อุทานลสิ

สุกริ สาธุนา สาธู สาธู ปาเปน ทุกกริ

ปาปิ ปาเปน สุกริ ปาปมริเยหิ ทุกกรนติ ฯ (๑)

อถโข เทวทตโต อุโปสถทิวเส อตุตโน ปรีสาย สทฐี

เอกมนุตติ นิสิติตวา ยสสิมานิ ปลจ วตุณิ ขมนติ โส

สลากิ คณหตุติ วตุวา ปลจสเทหิ วชชีปุตตเกหิ นวเกหิ

อปุปกตลญหิ สลากาย คหิตาย สงฆิ ภินทิตวา เต ภิกขุ

อาทาย คยาลีสสิ อคมาสิ ฯ ตสส ตตุถ คตภาวิ สุตวา

สตุถา เตสสิ ภิกขุณิ อานยตุถาย เทว อคคสาวเก เปเสสิ ฯ

เต ตตุถ คนตุวา อาเทศนาปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ

อิทธิปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ อนุสาสนตา เต อมตติ ปาเยตุวา

อาทาย อากาเสนาคมิสฺสุ ฯ โกกาลิโกปี โข อฏฺฐเจหิ อาวุโส

เทวทตต นิตา เต ภิกขุ สาริปุตตโมคคฺคฺคฺลลานหิ นนุ ตวิ

มยา วุตโต มา อาวุโส สาริปุตตโมคคฺคฺคฺลลานหิ วิสฺสาสิ

ปาปิจฺฉา สาริปุตตโมคคฺคฺคฺลลานา ปาปิگانิ อิจฺฉานิ วสงฺกตาดิ

วตุวา ชนฺนุเกน หทยมชฺเชม ปหริ ฯ ตสส ตตุถาว อุนฺหิ

โลหิตติ มฺขโต อุกฺคณฺนิ ฯ

อวยสมนุตติ ปน สาริปุตตติ ภิกขุสงฆปรีวุตติ อากาเสนา-

๑ จุลลวคฺค. ๗/๑๕๔ ฯ พ. อ. ๒๕/๑๖๗ ฯ

เล่มที่ 17 เทวทตตวตถ หน้า 149

คจจนต์ ทิสวา ภิกขุ อาหंसุ ฆนเต อายสุมมา สาริปุตโต
คมนกาเล อตตทุดิโยว คโต อิทานิ มหาปริวารโ อาคจจนโต
โสภตตี ๗ สตุถา น ภิกขเว อิทาเนว ตีรจจนโยนีย
นิพพตตกาเลปี มม ปุตโต มม สนตีกั อาคจจนโต
โสภติเยวาตี วตวา

โหติ สีสลตัง อตโต ปฏิสนถารวตตนิ ๗
ลกขณั ปสส อายนต์ ฌาติสงฆปรกขิตัง
อถ ปสสสิม กาลัง สุวิหีนว ฌาติภีติ (๑)

อิทัง ชาตกั (๒) กเถสิ ๗ ปน ภิกขุหิ ฆนเต เทวทตโต กิร เทว
อคุคสาวเก อุโภสุ ปสเสสุ นีสีทาเปตวา พุทฐตีพหาย ฆมมัม
เทเสสสามีติ ตุมหากัง อนุกิริยั กรีติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนว
ปพเพเปส มม อนุกิริยั กาคู วายมิ น ปน สกขีติ วตวา

อปี วีรก ปสเสสิ สกณั มลชฎาณกั
มยूरคีสงกาสัง ปตี มยหัง สวิญจกั

อุทกถลจรสส ปกขิโน
นิจัน อามกมจจโกชิโน
ตสสานุกรัง สวิญจโก
เสวาเลหิ ปลิคุณจโติ มโตติ (๓)

นทีจรกาชชาตกั (๔) กเถตวา อปเรสุปี ทิวเสสุ ตถารูปิเมว กถัง
๑ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๔ ๗ ตทญจกถา ๑/๒๒๕ ๗ ๒ ลกขณชาตกั ๗
๓ ขุ. ชา. ทูก. ๒๗/๗๕ ๗ ตทญจกถา ๓/๒๓๒ ๗
๔. ชาตเก วีรกชาตกนติ ขายติ ๗

เล่มที่ 17 ยมกวคฺควณฺณา หน้า 150

อารพฺภ

อจาริ วตายํ วิตุทํ วนานิ

กญฺจงฺครุกฺเขสุ อสารเกสุ

อถาสทา ขทิริ ชาตสาริ

ยตฺถาภิทา ครุโพ อุตฺตมงฺคนฺติ (๑) จ

ลสิ จ เต นิปฺผลิตา มตฺถโก จ วิทาติโต

สพฺพาเต ผาสฺกา ภคฺคา ทานิ สมฺม วิโรจสิตี (๒) จ

เอวมาทีนํ ชาตกานิ (๓) กเถสิ ฯ ปฺน อกตฺถญฺ เทวทตฺโตติ

กถิ อารพฺภ

อกรรมฺหา ว เต กิจฺจํ ยํ พลํ อหฺวมฺห เส

มิกฺราชนโม ตฺยตฺถ อปี กิณฺจิลภามฺห เส ฯ

มม โลหิตภกฺขสฺส นิจฺจํ ลุทฺทานิ กุพฺพโต

ทนฺตฺนตฺรคโต สนฺโต ตํ พุทฺุ ยํปี ชีวสิตี (๔)

อาทีนํ ชาตกานิ (๕) กเถสิ ฯ ปฺน วรฺาย ปฺริสทฺกนฺมสฺส อารพฺภ

ถาตเมตฺถํ กุรุงฺคสฺส ยํ ตฺวํ เสปณฺณิ เสยฺยสิ

อณฺณํ เสปณฺณิ กจฺจามิ น เม เต รุจฺจเต ผลนฺติ (๖)

อาทีนํ ชาตกานิ (๗) กเถสิ ฯ ปฺน อุกฺโต ปฺริหิโน เทวทตฺโตติ

๑ บฺ. ชา. ทุก ฯ ๒๗/๗๗ ฯ ตทญฺจกถา ๓/๒๕๒ ฯ

๒ บฺ. ชา.เอก. ๒๗/๔๖ ฯ ตทญฺจกถา ๒/๔๓๘ ฯ

๓. กนฺทกตชาตกญฺเจว วิโรจนชาตกญฺจ ฯ ๔. บฺ. ชา. จตฺกุก. ๒๗/๑๓๓ ฯ

ตทญฺจกถา ๔/๓๑๔ ฯ ๕. ชวสทฺกนฺชาตกํ ฯ ๖. บฺ. ชา. เอก. ๒๗/๗ ฯ

ตทญฺจกถา ๑/๓๐๗ ฯ ๗. กุรุงฺคมิกชาตกํ ฯ

เล่มที่ 17 เทวทตตวตถ หน้า 151

ลาภสกุการโต จ สามณญโต จาติ กถาสู ปวตตมานาสู

น ภิกขเว อิทาเนว ปุพเพปิ ปรีหีนเวยาติ วตฺวา

อุกขิ ภินฺนา ปโณ นฺนุโจ สขีเคเห จ ภณฺทนํ

อุกโต ปทฎจกมฺมนตา อุทกมฺหิ ถลมฺหิ จาติ (๑)

อาทินิ ชาตกาณิ (๒) กเถสิ ฯ เอวํ ราชคเห วิหรนฺโต เทวทตฺตํ

อารพฺก พฺหุณิ ชาตกาณิ กเถตฺวา ราชคหโต สาวตฺถิ คณฺตฺวา

เชตวนมมหาวิหารเ วาสํ กปฺเปสิ ฯ

เทวทตฺโตปิ โข นว มาเส คิลานิ ปจฺฉิเม กเถ

สตฺถาริ ทฎฺจกาโม หุตฺวา อตฺตโน สาวเก อหํ สตฺถาริ

ทฎฺจกาโม ตํ เม ทสฺเสถาติ วตฺวา เตหิ ตฺวํ สมตฺถกาเถ

สตฺถารา สทฺธิ เวริ หุตฺวา อจริ น มยํ ตํ ตตฺถ เนสฺสามาติ

วตฺเต มา มํ นาเสถ มยา สตฺถริ อาฆาโต กโต สตฺถ

ปน มยิ เกสฺสกมตฺโตปิ อาฆาโต นตฺถิติ ฯ โส หิ ภควา

วธเก เทวทตฺตมฺหิ โจเร องฺคุลิมาลเก

ชนปาเถ ราชุเล จ สพฺพตฺถ สมมานโสติ

ทสฺเสถ เม ภควนฺตฺนฺติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจิ ฯ อถ นํ เต

มณฺจเณนาทาย นิภฺขมึสุ ฯ ตสฺสาคมนํ สุตฺวา ภิกฺขุ สตฺถ

อาโรเจสุ ฆนฺเต เทวทตฺโต กิร ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย

อาคจฺฉตฺติ ฯ น ภิกฺขเว โส เตนตฺตภาเวน มํ ปสฺสิตฺถ

ลภิสฺสตฺติ ฯ ภิกฺขุ กิร ปณฺจนฺนํ วตฺถุนํ อายาจิตกาลโต

๑ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๔๕ ฯ ตทฎจกถา ๒/๔๒๔ ฯ

๒ อุกโตภฎจชาตกํ ฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกคฺวณฺณา หน้า 152

ปฏฺจาย ปุณ พุทฺเธ ทฏฺฐํ น ลภนฺติ อัย ชมฺมตาฯ
อสุกฺกฺจานณฺจ อสุกฺกฺจานณฺจ อากโต ภนฺเตติ อหํสุฯ ยํ
อิจฺฉติ ตํ กโรตุ น โส มํ ปสฺสตีตุํ ลภิสฺสตีติฯ ภนฺเต
อิโต โยชนมตฺตํ อากโต อหฺมโยชนํ คาวุตํ โปกฺขรณฺธิสฺมีปี
อากโต ภนฺเตติฯ สเจปี อนฺโตเชตวนํ ปวิสฺติ เนว มํ
ปสฺสตีตุํ ลภิสฺสตีติฯ เทวตตฺตํ คเหตุวา อากตา เชตวน-
โปกฺขรณฺธิสฺเร มลฺลํ โอตารेतฺวา โปกฺขรณฺธิยํ นหายิตฺตุํ
โอตริสฺสุฯ เทวตตฺโตปี โข มลฺลจโต อฏฺจาย อุกฺโก ปาเท ภูมฺิยํ
จเปตฺวา นิสฺสีทิฯ เต ปจฺวี ปวิสฺสีสุฯ โส อนฺนุกฺกเมน ยาว
โคปฺสกา ยาว ชนฺนุกา ยาว กฏฺิโต ยาว ฉนฺโต ยาว
กิวโต ปวิสฺตีตฺวา หนฺนุกฺกจิกสฺส ภูมฺิยํ ปตฺติฏฺจิตฺกาเล คาถมาห
อิมหิ อฏฺฐีหิ ตมกฺกปฺกคฺคํ
เทวตฺติเทวํ นรทมฺมสารถิ
สมนฺตจกฺขํ สตปฺปญฺจลกฺขณํ
ปาณฺเหหิ พุทฺธํ สรณํ คโตสฺมีติฯ

อิทํ กิร จานํ ทิสฺวา ตถาคโต เทวตตฺตํ ปพฺพาเชลฺสิฯ
สเจ หิ โส น ปพฺพชิสฺส คิหิ หุตฺวา กมฺมํ ภาริยํ
อกริสฺส อายตี ภวสฺส ปจฺจยํ กาคฺตุํ นาสกฺขิสฺส ปพฺพชิตฺวา
จ ปน กิณฺจาปี กมฺมํ ภาริยํ กริสฺสตี อายตี ภวสฺส
ปจฺจยํ กาคฺตุํ สกฺขิสฺสตีติ นํ สตุถา ปพฺพาเชลฺสิฯ โส หิ

อิโต สตสหัสสกปมตถเก อญฺจิสฺสโร นาม ปจฺเจกพุทฺโธ
ภวิสฺสติ ฯ โส ปจฺวี ปวิสฺสวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ นิจฺเจ
พุทฺธเช อปรทฺธภาเวน ปน นิจฺจโลว หุตฺวา ปจฺจติ ฯ
ติโยชนสฺติเก อนฺโตอวิจิมฺหิ โยชนสฺตฺพุเพชเมวสฺส สรีริ นิพฺพตฺติ
สีสิ ยาว กณฺณสฺกฺขลิโต อฺปฺริ อยกปลฺลํ ปาวิสิ ปาทา
ยาว โคปฺสกา เภฏฺฐา อยปจฺวี ปวิญฺญา มหาตาลกฺขนฺธปริมาณํ
อยสฺสํ ปจฺฉิมภิกฺขติโต นิภฺขมิตฺวา ปิฏฺฐิมชฺฉํ ภินฺทิตฺวา
อฺเรน นิภฺขมิตฺวา ปฺรตฺถิมภิกฺขตี ปาวิสิ อฺปฺริ ทกฺขิมภิกฺขติโต
นิภฺขมิตฺวา ทกฺขิมปฺสํ ภินฺทิตฺวา วามปฺสฺเสน นิภฺขมิตฺวา
อฺตฺตรภิกฺขตี ปาวิสิ อฺปฺริ อฺปฺริ กปลฺลโต นิภฺขมิตฺวา มตฺถกํ
ภินฺทิตฺวา อโธภาเคน นิภฺขมิตฺวา อยปจฺวี ปาวิสิ ฯ เอวํ
โส ตตฺถ นิจฺจโลว หุตฺวา ปจฺจติ ฯ

ภิกฺขุ เอตฺตํ ฌานํ คนฺตฺวา เทวทศฺโต สตฺถาริ ทญฺฺ
อลภิตฺวาว ปจฺวี ปวิญฺโจติ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ ฯ สตฺถา น
ภิกฺขเว เทวทศฺโต อิทาเนว มยิ อปรชฺฉมิตฺวา ปจฺวี ปาวิสิ
ปฺพุเพปิ ปวิญฺโจะยฺเวติ วตฺวา หตฺถิราชกาเล มคฺคมฺพุหํ ปฺริสิ
สมสฺสาเสตฺวา อตฺตโน ปิฏฺฐี อโรเปตฺวา เขมฺนตํ ปาปิตฺสฺส
เตน ปฺน ติกฺขตฺตํ อากนฺตฺวา อคฺคญฺฺจฺจาเน มชฺฉิมญฺฺจฺจาเน
มุเลติ เอวํ ทนฺเต ฉินฺทิตฺวา ตติยวาระ มหาปฺริสฺสฺส จกฺขุปลํ
อติกฺกมนฺตฺสฺส ตสฺส ปจฺวี ปวิญฺจฺจาวํ ทีเปตฺตํ

เล่มที่ 17 ยมกาคุควณณา หน้า 154

อกตณฺณสุส ปุสสุส นิจฺจํ วิวรทสุสิโน
สพฺพณฺเจ ปจฺวี ทชฺชา เนว นํ อภิราชเยติ (๑)

อิมํ ชาตกํ (๒) กเถตฺวา ปุณฺปี ตเถว กถาย สมฺภูจฺจิตาย
ขนฺติวาทิภูเต อตฺตนิ อปรชฺฉิตฺวา กลาพฺรราชภูตสุส ตสุส
ปจฺวี ปวิภูจฺจาวํ ทีเปตฺถุ ขนฺติวาทิชาตกํ (๓) จุลลธมฺมปาลภูเต
อตฺตนิ อปรชฺฉิตฺวา มหาปตาปราชภูตสุส ตสุส ปจฺวี
ปวิภูจฺจาวํ ทีเปตฺถุ จุลลธมฺมปาลชาตกณฺจ (๔) กเถสิ ฯ

ปจฺวี ปวิภูเจ ปน เทวทตฺเต มหาชนโน หภูจฺจตุจฺโจ
ชชปตาทกทลฺโย อสุสาเปตฺวา ปุณฺณณฺเฏ จเปตฺวา ลากา
วต โนติ มหนฺตํ ฉณฺํ อนุโกติ ฯ ตมตฺถํ ภควโต
อาโรเจสุ ฯ ภควา น ภิกฺขเว อิทาเนว เทวทตฺเต มเต
มหาชนโน ตฺสุสตี ปุพฺเพปิ ตฺสุสิยฺเววติ วตฺวา สพฺพชนฺสุส
อปฺปิเย จณฺเฑ ศฺรุเส พาราณฺสียํ ปิงฺกลราเช นาม มเต
มหาชนฺสุส ตฺสุจฺจาวํ ทีเปตฺถุ

สพฺโพ ชโน หีสิโต ปิงฺกเลน
ตฺสฺมี มเต ปจฺจยํ เวทยนฺติ
ปิโย นฺ เต อาสิ อกณฺหนฺตฺโต ฯ
กสฺมา ตฺวํ โรทสิ ทฺวารปาล

- # ๑. บุ. ชา. เอก. ๒๗/๒๓ ฯ ตทภูจฺกถา ๒/๑๔๔ ฯ ๒ สีสฺวานาชาตกํ ฯ
- # ๓. บุ. ชา. จตุกก. ๒๗/๑๓๗ ฯ ตทภูจฺกถา ๔/๓๓๕ ฯ
- # ๔. บุ. ชา. ปญฺจก. ๒๗/๑๗๑ ฯ ตทภูจฺกถา ๔/๕๔๒ ฯ

เล่มที่ 17 เทวตตวตถ หน้า 155

น เม ปโย อาสิ อกณฺหนตฺโต
ภายามิ ปจฺจาคมนาย ตสฺส
อิโต คโต หีเสยฺย มจฺจุราชํ
โส หีสิโต อานะยฺย นํ ปฺน อีธาติ

อิมํ ปิงฺกลชาตกํ (๑) กเถสิ ฯ

ภิกฺขุ สตถารํ ปุจฺฉีสุ อิทานิ ฆนฺเต เทวตฺโต กุหี
นิพฺพตฺโตติ ฯ อวิจิมหานิรเย ภิกฺขเวติ ฯ ฆนฺเต อีธ ตปฺปนฺโต
วิจริตฺวา ปฺน กนฺตฺวา ตปฺปนฺนฺจฺจานะเยว นิพฺพตฺโตติ ฯ อาม
ภิกฺขเว ปพฺพชิตา วา โหนฺตุ คหฺนฺจฺจา วา ปมาทวิทฺวาริโน
อุภยตฺถ ตปฺปนฺติเยวาติ วตฺวา อิมํ คถมาห

อีธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปติ

ปาปการี อุภยตฺถ ตปฺปติ

ปาปํ เม กตฺนฺติ ตปฺปติ

ภิกฺขุโย ตปฺปติ ทฺถกฺคฺคี คโตติ ฯ

ตตฺถ อีธ ตปฺปตีติ อีธ กมฺมตปฺปนเณ โทมนสฺสมตฺเตน
ตปฺปติ ฯ เปจฺจจาติ ปฺรโลเก ปน วิปากตปฺปนเณ อติทารุณเณ
อปายทุกฺเขน ตปฺปติ ฯ ปาปการีติ นานปฺปการสฺส ปาปสฺส
กตฺตา ฯ อุภยตฺถาติ อิมินา วุตฺตปฺปกาเรณ ตปฺปนเณ อุภยตฺถ
ตปฺปติ นาม ฯ ปาปํ เมติ โส หี กมฺมตปฺปนเณ ตปฺปนฺโต

๑ ขุ. ชา. ทฎ. ๒๗/๕๒ ฯ ตทฎจกถา ๓/๓๗๓ ฯ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 156

ปาปี เม กตุนติ ตปฺปติ ตํ อปฺปมตฺตํ ตปฺปนํ วิปากตปฺปน
ปน ตปฺปนฺโต ภิโย ตปฺปติ ทุคฺคิ คโต อติพรฺเสน ตปฺปน
อติวีย ตปฺปตีติ ฯ

กาถาปริโยสาเน พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุํ เทสนา
มหาชนฺสฺส สาคฺธิกา ซาตาติ ฯ

เทวทตฺตวตฺถุ ฯ

สุมนนาเทวีวตฺถุ

อิธ นนฺทติ เปจฺจ นนฺทตีติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตฺถา
เชตฺวเน วิหรนฺโต สุมนนาเทวี อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถึยฺยํ หิ เทวสิกํ อนาถปิณฺฑทิกฺสฺส เกเห เทว
ภิกฺขุสฺสหาสนิ ภูณฺชนฺติ ตถา วิสาขาย มหาอุปาสิกาย ฯ
สาวตฺถึยฺยจ โย โย ทานํ ทาตุกาโม โหติ โส โส เตสํ
อุภินฺนํ โอภาสํ ลภิตฺวา ว กโรติ ฯ กิการณาติ ฯ ตุมฺหากํ
ทานคฺคํ อนาถปิณฺฑทิกอ วา วิสาขา วา อาคตาติ ปุจฺฉิตฺวา
นาคตาติ วุตฺเต สตฺสหาสิ วิสฺสชเชตฺวา กตทานมฺปิ กิ
ทานํ นามตฺนฺติ ครหฺนฺติ ฯ อุโภปี หิ เต ภิกฺขุสงฺฆสฺส
รุจฺฉยจ อนุจฺฉวิกกิจฺจานิ จ ชานนฺติ ฯ เตสุ วิหรนฺเตสุ
ภิกฺขุ จิตฺตานูรูปเมว ภูณฺชนฺติ ฯ ตสฺมา สพฺเพ ทานํ
ทาตุกาเม เต กเหตุวา กจฺฉนฺติ ฯ อิติ เต อตฺตโน ฆเร

เลมที่ 17 สุนนาเทวีวตุ หนา 157

ภิกขุ ปรวิสิตู น ลภนติ ๙ ตโต วิสาขา โก นุ โข
มม จาเน จตุวา ภิกขุสงฆัม ปรวิสิตุสตีติ อุปชาเรนตี
ปุตตสส ชีตริ ทิสวา ตั อตตโน จาเน จเปลิ ๙ ส
ตสสา นิเวสเน ภิกขุสงฆัม ปรวิสิติ ๙ อนาถปิณฺฑิกโกปิ
มหาสุภททำ นาม เชฏฺฐชีตริ จเปลิ ๙ ส หิ ภิกขุณ
เวยยาวจจ กโรนตี ฌมมํ สุนนตี โสตาปนฺนา หุตฺวา
ปติกฺกั อคมาสิ ๙ ตโต จุลลสุภททำ จเปลิ ๙ สปิ
ตเถว กโรนตี โสตาปนฺนา หุตฺวา ปติกฺกั คตา ๙ อถ
สุนนาเทวี นาม กนิฏฺฐชีตริ จเปลิ ๙ ส ปน ฌมมํ
สุตฺวา สกทาคามีผลํ ปตฺวา กุมาริกาว หุตฺวา ตถารูเปน
อผาสูเกน อาตุรา อาหารุปฺเจเนทํ กตฺวา ปิตริ ทฏฺฐกามา
หุตฺวา ปกโกสาเปลิ ๙ โส เอกสมิ ทานกฺเค ตสสา สาสนํ
สุตฺวาว อาคนตฺวา ก็ อมฺม สุมเนติ อาห ๙ ส ปิตริ
อาห ก็ กนิฏฺฐภาทิกาทิ ๙ วิปฺพลปสิ อมฺมาติ ๙ น
วิปฺพลปามี กนิฏฺฐภาทิกาทิ ๙ ภายสิ อมฺมาติ ๙ น ภายมิ
กนิฏฺฐภาทิกาทิ ๙ เอตฺตํ วตฺวาเยว ปน ส กาลมกาสิ ๙
โส โสตาปนฺโนปิ สมานิ เสฏฺฐิ ชีตริ อุปฺปนฺนโสํ
อริวาเสตฺตุ อสกโกนฺโต ชีตฺ สรีริกจจ กาทเรตฺวา โรทฺนโต
สตุลฺล สนฺตีกํ คนฺตฺวา ก็ คหปติ ทุกฺขิ ทุมมโน อสุสมฺโฆ
รุตฺมานิ อากโตสิตี วุตฺเต ชีตา เม ภนฺเต สุนนาเทวี

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 158

กาลกตาดิ อาห ๗ อถ กสุมา โสจสิ นนุ สพเพสั เอกสิกั
มรณนุติ ๗ ชานาเมตั ฆนเต เอรูปา ปน เม หิโรตตป-
สมปนุนา ฐิตา सा मरुणกาเล สตี ปจจุปฎจาเปตุ
อสกโกนุติ วิปปลปมานา มตา เตน เม อนปปลกั โทมนสั
อุปชชติติ ๗ กิ ปน ตาย กถิตั มหาเสฎฐิติ ๗ อหิ ตั
ฆนเต กิ อมม สุมเนติ อามนุเตสิ อถ ม อหา กิ
กนิฎฐภาติกาติ ตโต วิปปลปสิ อมมาติ วุตเต น วิปปลปามี
กนิฎฐภาติกาติ ภายสิ อมมาติ น ภาयามี กนิฎฐภาติกาติ
เอตตกั วตุวา กาลมกาสิติ ๗ อถ นั ภาควา อาห น หิ
เต มหาเสฎฐิ ฐิตา วิปปลปติติ ๗ อถ กสุมาเอวมาหาติ ๗
กนิฎฐตตะยาเว ฐิตา หิ เต คหปติ มคคผลเอหิ ตยา महल्लिका
ตุวั หิ โสตาปนุโน ฐิตา ปน เต สกทากาามินี सा
मककผลเอहิ महल्लिकतुता ตั एवमाहाति ๗ เอวั ฆนเตติ ๗ เอวั
คหปติติ ๗ อิทานี กุหิ นิพพตตะตา ฆนเตติ ๗ तुल्लित्ठवने कहपति
वुत्ते ฆนते मम ฐิตा อिธ ฌาตกานั อนุत्ते ननुत्तमाना
विजित्ठवा ओत्त कनुत्वापि ननुत्तणुणानेव निपपत्ताति ๗ อถ
นั สตุถา आम कहपति ओपपत्ता नाम कहुण्णा वा
पपुपชिता वा ओत्तलोके ज प्रलोके ज ननुत्तुतिเยवाति वत्ता
ओमि काठमाह

ओत्त ननुत्ति पेच्च ननुत्ति

कत्तुपुत्तुलो ओत्तुत्तुत्त ननुत्ति

เล่มที่ 17 สุนนาเทวีวตถุ หน้า 159

ปุลญ์ เม กตุนติ นนุทติ

ภियโย นนุทติ สุกคตี กโตติ ฯ

ตตุถ อิศาติ อิศโลเก กมมุนนุทเนน นนุทติ ฯ

เปจจาติ ปรโลเก วิปากนนุทเนน นนุทติ ฯ กตปุลโยติ

นนานปปรการสุส ปุลญสุส กตตา ฯ อุกยตุถาติ อิศ กต

เม กุสล อกต เม ปาปนุติ นนุทติ ปรตุถ วิปาก อนุภวานุโต

นนุทติ ฯ ปุลญ์ เมติ อิศ นนุทनुโต ปน ปุลญ์ เม

กตุนติ โสมนสมตตุถเกเนว กมมุนนุทน อูปาทาย นนุทติ ฯ

ภियโยติ วิปากนนุทเนน ปน สุกคตี กโต สตุตปุลญาสวสุสโกภियो

สญุจิจจ วสุสสสทสุธานี ทิพพสมปตตี อนุภวานุโต ตุสติปุเร

อติวिय นนุทตีติ ฯ

กาถาปริโยसाने พหุ โสตาปนุนาทยอ อเหตุ ฯ มหาชนสุส

ชุมนุมเทสนา สาคูถิกา ซาตาติ ฯ

สุนนาเทวีวตถุ ฯ

เทวสหายกภิกขุขตุ

พหุมาปี เจ สหิตั ภาสมาโนติ อิมั ชมมเทศนั สตุถา
เชตวน วิหรนุโต เทว สหายเก ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตุถิวาสีโน หิ เทว กุลปตุตา สหายกา วิหาริ
คนตุวา สตุถุ ชมมเทศนั สตุวา กามะ ปหาย สตุถุ สาสเน
อริ ทตุวา ปพพชิตวา ปณจ วสุธานี อัจริยูปชฌายานั
สนุติเก วสิตวา สตุถาริ อุปสงกมิตวา สาสเน ชุริ ปุจณิตวา
วิปัสสนาชรุณจ คนุถชรุณจ วิตุถารโต สตุวา เอโก ตาว
อหิ ฆนุเต มหลลกกาเถ ปพพชิตโต น สกขิสสามิ คนุถชรุ
ปุเรตุ วิปัสสนาชรุ ปน ปุเรสุสามิติ ยาว อรหตุตา วิปัสสนั
กถาเปตุวา ฆณฺเฑนโต วายมนุโต สห ปฐิสุมภิทาหิ อรหตุตติ
ปาปุนิ ฯ อิตโร ปน อหิ คนุถชรุ ปุเรสุสามิติ อนุกุกเมน
เตปิฏุกิ พุทฺทวงนั อุกุกณฺหิตวา คตคตฺทฺฐาเน ชมมึ กเถติ
สรภณฺณิ ฆณฺติ ปณจณฺนั ภิกขุสตันนั ชมมึ วาเจนุโต
วิจฺรติ อฏฺฐารสนนั มหาคณนั อัจริโย อโหสิ ฯ ภิกขุ
สตุถุ สนุติเก กम्मฏฺฐานัน กเหตุวา อิตฺรสุส เถรสุส
วสนฏฺฐานัน คนตุวา ตสุโสวาเท จตุวา อรหตุตติ ปตุวา เถริ
วณฺทิตวา สตุถาริ ทฏฺฐุกามมหาติ วทนฺติ ฯ เถโร กจฺจถ
อาวุโส มม วจเนน สตุถาริ วณฺทิตวา อสีติมหาเถเร วณฺทถ
สหายกตุเถริปี เม อุมหากิ อัจริโย ตุมเห วณฺทิตติ วเทถาติ

เล่มที่ 17 เทวสหายกภิกขุวตถุ หน้า 161

เปเสสิ ฯ เต วิหาริ คนตุวา สตถารณเจว อสีติมหาเถเร จ
วณฺทิตฺวา คณฺถิกตฺเถรสฺส สนฺตํคํ คนตุวา ฆนฺเต อมฺหากํ
อาจริโย ตุมฺहे วณฺทิตฺติ วทนฺติ ฯ อิตเรน จ โก นามโสติ
วตฺเต ตุมฺหากํ สหายกภิกขุ ฆนฺเตติ วทนฺติ ฯ เอวํ เเถ
ปฺนปฺนํ สาสนํ ปหิณฺนเต โส ภิกขุ โถกํ กาลํ สหิตฺวา
อปรภาเค สหิตฺุ อสภโกนฺโต อมฺหากํ อาจริโย ตุมฺहे วณฺทิตฺติ
วตฺเต โก เอโสติ วตฺวา ตุมฺหากํ สหายกภิกขุ ฆนฺเตติ
วตฺเต กิ ปน ตุมฺเหหิ ตสฺส สนฺติเก อุกฺกหิตํ กิ
ทิมฺนิกาયાทิสฺส อณฺตโร นิกาโย กิ ทิสฺส ปิฎฺเฐสฺส เอกํ ปิฎฺเฐนฺติ
วตฺวา จตฺตปฺทิกํปี คาคํ น ชานาติ ปัสฺสูกํ คเหตุวา
ปพฺพชิตกาเลเยว อรณฺณํ ปวิฏฺโฆ พนฺน วต อนฺตเววาสิเก
ลภิ ตสฺส อากตกาเล มยา ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺุ วฏฺฐิตฺติ จินฺเตสิ ฯ
อปรภาเค เถโร สตถาริ ทฏฺฐุ อากโต สหายกตฺเถรสฺส
สนฺติเก ปตฺตจิวริ จเปตฺวา คนตุวา สตถารณเจว อสีติมหาเถเร
จ วณฺทิตฺวา สหายกตฺเถรสฺส วสนฺนุจฺฉานํ ปจฺจาคมิ ฯ อถสฺส
โส วตฺตํ การถฺวา สมปฺปมาณํ อาสนํ คเหตุวา ปณฺหํ
ปุจฺฉิสฺสามิติ นิสฺสิทฺติ ฯ ตสฺมี ขณฺเ สตถา เอส เอวรูปํ
มม ปุตฺตํ วิเหเจตฺวา นิริเย นีพฺพตฺเตยฺยาติ ตสฺมี อนฺนคมฺปาย
วิหารจาริกํ จรณฺโต วิย เตสํ นิสฺสินฺนุจฺฉานํ คนตุวา ปณฺตเต
พฺพุทธาสนเ นิสฺสิทฺติ ฯ ตตฺถ ตตฺถ นิสฺสินฺตา หิ ภิกขุ

เล่มที่ 17 ยมกวคควณณา หน้า 162

พทุธาสนั ปณณาเปตวา ว นิสีทนต์ิฯ เตน สตถา ปกติ-
ปณณตเตเยว อาสเน นิสีทิฯ นิสชช โข ปน คนุถิกภิกขุ
ปจรมชฌาเน ปณหิ ปุจฺฉิตฺวา ตสฺมี อกถิตเ ทุตติยชฌานัน อาทิ
กตฺวา อฏฺฐสฺสุปี สมาเป็นตฺตีสุ รูปรารุเปสุ ปณหิ ปุจฺฉิฯ
คนุถิกตฺเถโร เอกัปี กเถตุ นาสกฺขิฯ อิตโร ตั สพพิ
กเถสิฯ อถ นั โสตาปตฺติมคฺเค ปณหิ ปุจฺฉิฯ คนุถิกตฺเถโร
กเถตุ นาสกฺขิฯ ตโต ชีณาสวตฺเถรึ ปุจฺฉิฯ เถโร กเถสิฯ
สตถา สาธุ สาธุติ อภินนุทิตฺวา เสสมคฺเคสุปี ปฏฺฐิปาฎิยา
ปณหิ ปุจฺฉิฯ คนุถิกตฺเถโร เอกัปี กเถตุ นาสกฺขิฯ ชีณาสโว
ปน ปุจฺฉิตฺปุจฺฉิตฺติ กเถสิฯ สตถา จตฺตฺสุปี จาเนสุ ตสฺส
สาธุการึ อทาสิฯ ตั สุตฺวา ภูมฺมเทเว อาทิ กตฺวา ยาว
พฺรหฺมโลกา สพฺพา เทวตา เจว นาคสุปณณา จ สาธุการึ
อทิสฺสุฯ ตั สาธุการึ สุตฺวา ตสฺส อนฺเตวาสิกา เจว
สทฺฐิวีหาริโน จ สตถารึ อุชฺฌายีสุ กิ นามัตถ สตถารา
กตฺติ กิลฺลิจิ อชานนฺตสฺส มหฺลลคฺคเถรสฺส จตฺตฺสุ จาเนสุ
สาธุการึ อทาสิ อมฺหากั ปนาจริยสฺส สพฺพปรียตฺติชรสฺส
ปณจฺนุนัน ภิกฺขุสทานัน ปาโมกฺขสฺส ปัสสามตฺตปี น กรีติฯ
อถ เน สตถา กิณฺนามัตถ ภิกฺขเว กเถถาติ ปุจฺฉิตฺวา
ตสฺมี อตฺเถ อาโรจิตเ ภิกฺขเว ตุมหากั อจาริโย มม สาสเน
ภติยา คาโว รกฺขนสทิสเ มยหิ ปน ปุตุโต ยถารุจฺยา

ปลยจโครเส ปริญชนกสามิสทิสติ วตวา อีมา คาถา อภาสิ

พหุมีปี เจ สหิต (๑) ภาสมาโน

น ตกโร โหติ นโร ปมตโต

โคโปว คาโว คณยั ปเรสั

น ภากวา สามณฺณสฺส โหติ ฯ

อปฺปมฺปี เจ สหิต ภาสมาโน

ชมฺมสฺส โหติ อนุชมฺมจารี

ราคณฺจ โทสณฺจ ปหาย โมหิ

สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต

อนุปาธิยาโน อิธ วา หุริ วา

ส ภากวา สามณฺณสฺส โหตีติ ฯ

ตตฺถ สหิตนฺติ เตปิฏกสฺส พุทฺธวจนฺสเสตํ นามิํ ตํ
อาจริเย อุปสงฺกमितฺวา อุกฺคณฺหิตฺวา พหุมีปี ปเรสั ภาสมาโน
วาเจนฺโต กเถนฺโต ตํ ชมฺมํ สุตฺวา ยิ การเกน ปุคฺคเลน
กตฺตพฺพิ ตกโร น โหติ กุกฺกุณฺสฺส ปกฺขปฺหรณฺมตฺตมฺปี
อนิจฺจาทิวเสน มนสิการิ นปฺปวตฺเตสิ เอโส ยถา นาม ทิวเส
ภติยา คาโว รกฺขณฺโต โคโป ปาโตว สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา สายิ
คณฺเตว สามิกานํ นิยฺยาเตว ทิวสภติมตฺตํ คณฺหาติ

๑ ม. สหิต ฯ อยฺยหิ คาถา อุเปนฺทวชิโร นาม โหติ โส จ ช ต ช คณฺหิ เจว

ครุทฺวเยน จ นิยฺมิโต ตสฺมา สหิต อิติ ยฺชชติ ฯ

เล่มที่ 17 ขมกวกุคควณณา หน้า 164

ยถารุจिया ปน ปญจโครเส ปริญชิตุ น ลภติ เอวเมว
เกวลั อนฺเตวาสิกานั สนฺติกา วตฺตปฏิวตฺตกรรมตฺตสฺส ภาคิ
โหติ สามณฺณสฺส ปน ภาคิ น โหติ ฯ ยถา ปน โคपालเกน
นियฺยทิตานัน คุนฺนํ ปญจโครสํ โคสามิกาว ปริญชฺชนฺติ ตถา
เตน กถิตํ ฆมฺมํ สุตฺวา การกฺปกฺคฺลา ยถานุสฺสิญฺจํ ปฏฺธิปชฺชิตฺวา
เกจฺจ ปจฺมชฺฌานาทีนํ ปาปฺพนฺติ เกจฺจ วิปสฺสนัน วัฑฺฒเตตฺวา
มกฺคผลานํ ปาปฺพนฺติ โคสามิกา โครสฺสเสว สามณฺณสฺส
ภาคิโน โหนฺติ ฯ อิติ สตฺถา สีสฺสมปฺนฺนสฺส พหุสฺสตฺส
ปมาทวิทฺหารโน อนิจฺจาทิวเสน โยนิโสมนสิการเ อปฺปวตฺตสฺส
ภิกฺขุโน วเสน ปจฺมํ คาคัน กเถสิ น พุสฺสีสฺส ฯ

พฺตฺติยคาคา ปน อปฺปสฺสตฺสสาปี โยนิโสมนสิการเ กมฺมํ
กโรนฺตสฺส การกฺปกฺคฺลสฺส วเสน กถิตา ฯ ตตฺถ อปฺปมฺปี
เจติ โถกั เอกวคฺคทฺวิวกฺคตฺตมฺปี ฯ ฆมฺมสฺส โหติ
อนุฆมฺมจารีติ อคฺคณฺณาย ฆมฺมณฺณาย นวโลกุตฺตรฆมฺมสฺส
อนุรูปํ ฆมฺมํ ปุพฺพภาคปฏฺธิปทาสงฺฆาตํ จตฺตปาริสฺสทฺธิสฺสทฺตงฺค-
อสุกฺกมฺมญฺจานาทีเกทํ จรฺนุโต อนุฆมฺมจารี โหติ อชฺช
อชฺชเววติ ปฏฺธิเวธํ อากงฺขนุโต วิจฺรติ โส อิมาย
สฺมมาปฏฺธิปตฺติยา รากณฺจ โทสณฺจ ปหาย โมหํ สฺมมา
เหตุนา นเยน ปรีชานิตพฺพทฺมเม ปรีชานนุโต ตทงฺควิกฺขมฺภน-
สฺมจฺเจทปฏฺธิปสฺสทฺธินฺตฺสสรณฺวิมุตฺตินัน วเสน สฺวิมุตฺตจิตฺโต

อนุปาธิยาน โอิธ วา หุริ วา อิธโลกปรโลเก ปรียาปนน
วา อชฌตติกาหิรา วา ขนุชยตนาธาตุโย จตุหิ อุปาทานน
อนุปาธิยนุโต มหาจีณาสโว มกุคตงฆาตสุต สามลลลสุต วเสน
อาคตสุต ผลสามลลลสุต เจว ปลจจเสขธมมกขนุชสามลลลสุต
จ ภากวา โหตีติ ๑ รตนกฐณ วีย อการสุต อรหตุเตน
เทสนาย กุฎ्टิ คณหิตี ๑

กาถาปริโยसानะ พหุ โสตาปนนาทโย อเหตุ ๑ เทสนา
มหาชนสุต สาทฎติกา ซาตาติ ๑

เทวสหายภิกขุขุดตุ ๑

ยมกวคควณณา นิฎฐิตา ๑

ปจโม วคโค ๑

อปฺปมาทวคฺคณณนา

สามาวตีวคฺคณณ

อปฺปมาโท อมตํ ปทนต์ อิมํ ธมฺมเทสนํ สคฺคตา โกสมพิ(๑)
อุปนิสฺสาย โฆสิตารามे วิหรนฺโต สามาวตีปมฺขานํ ปญฺจนํ
อิติสฺตทานํ ๑ มาคณฺทียปมฺขานญจ ตสฺสา ปญฺจนํ ฅาติสฺตทานํ
มรณ พยสนํ อารพฺภ กเถสิ ๑ ตตฺรารยํ อนฺุปฺพุพิกถา

อติเต อลฺลภปฺปรญฺเจ อลฺลภปฺปราชา นาม เวญฺจทีปกรญฺเจ
เวญฺจทีปกราชา นามาติ อิเม เทว ทหฺรกาลโต ปญฺจาย
สหายกา หุตฺวา เอกาจริยกุลេ สิปปิ อุกคณฺหิตฺวา อตฺตโน
อตฺตโน ปิณฺณํ อจฺเจนน นตฺตํ อสฺสาเปตฺวา ทสทสโยชนิกะ
รญฺเจ ราชานอ อเหตุ ๑ เต กาลเณ กาลิ สมากนฺุตฺวา
เอกโต ติญฺจนฺตา นิสิตนฺตา นิปชฺชนฺตา มหาชนํ ชายมานญจ
มียมานญจ ทิสฺวา ปฺรโลกํ กจฺจนฺตํ อนฺุคจฺจนฺโต นาม
นคฺคิ อนฺุคมโส อตฺตโน สริริปิ สพฺพิ ปหาย กนฺุตพฺพิ กิณฺุโน
จฺรวาเสณ ปพฺพิชิสฺสามาติ มนฺุเตตฺวา รชฺชานิ ปุตฺตทารสฺส
นียฺยาเทตฺวา อสิปพฺพิชฺชํ ปพฺพิชิตฺวา หิมวณฺุตปฺปเทเส วสนฺุตา
มนฺุตยิสฺสู มยฺ รชฺชํ ปหาย ปพฺพิชิตา น ชีวิตฺตุํ อสฺกโกณฺุตา
เต มยฺ เอกญฺจฺจานเณ วสนฺุตา อปพฺพิชิตสทิสฺยาเยว โหเม ตสฺมา
๑ ม. ย. โกสมพิย ๑

วิสุ วสิสุสาม ตูว เอตสุมี ปพพเต วส อหิ อิมสุมี
ปพพเต วสิสุสามิ อนุวตุตมมาลี ปน อุโปสถทิวเส เอกโต
ภวิสุสามาติ ฯ อถ เนลี เอตทโหสิ เอวปี โน คณสงคณิกาว
ภวิสุสติ ตูว ตว ปพพเต อคฺคี ชาเลยยาสิ อหิ มม ปพพเต
อคฺคี ชาเลสุสามิ ตาย สลฺลวย อตุถิภาวํ ชานิสฺสามาติ ฯ
เต ตถา กรีสุ ฯ

อถาปรภาเค เวฏฺฐทีปกตาปโส กาลิ กตุวา มเสทโก
เทวราชา หตุวา นิพพตุติ ฯ ตโต อตุตมมาเส สมปตุเต (๑)
อคฺคี อทิสฺวา อิตโร สหายโก เม กาลกโตติ อญฺญาสิ ฯ
อิตโรปี นิพพตุตถกขณเยว อตุตโน เทวสิรี โอลเกตุวา กम्म
อุปฺชาเรนโต เนกขมฺมโต (๒) ปฏฺจาย อตุตนา (๓) กตกริยํ ทิสฺวา
อิทานาหิ คนฺตุวา มม สหายกํ ปสฺสิสุสามิติ จินฺเตตุวา
ตสุมี ขณฺ เต อตุตภาวํ วิชิตฺวา มคฺคฺมุพฺหปฺริโส (๔) วีย
ตสฺส สนฺตีกํ คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสิ ฯ อถ
นํ โส อาห กุโต อากโตสิตีติ ฯ มคฺคฺมุพฺหปฺริโส อหิ
ภนฺเต ทูโรตว อากโตมฺหิ ก็ ปน ภนฺเต อโย อิมสุมี
จानฺ เอกโกว วสติ อญฺโลปี โกจิ อตุถิตฺติ อาห ฯ
อตุถิ เม เอโก สหายโกติ ฯ กุหิ โสติ ฯ เอตสุมี ปพพเต
๑ สฺตี. ยฺ. ปพพเต ฯ ๒ สฺตี. ม. นิกฺขมฺนโต ฯ
๓. สฺตี. ม. ยฺ. อตุตโน ตปจริยํ ฯ ๔. สฺตี. ม. ยฺ. มคฺคิกปฺริโส ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทกคควณณา หน้า 168

วสติ อุโปสถทิวเส ปน อคฺคี น ชาเลสิ นฺน มโต
ภวิสฺสตีติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ ฯ เอวมาวุโสติ ฯ อหํ โส ฆนฺเตติ ฯ
กุหิ นินฺพพฺตุโตสฺสีติ ฯ เทวโลเก มหเสกฺโข เทวราชา หุตฺวา
นินฺพพฺตุโตสฺมี ฆนฺเต อยฺยํ ปสฺสิสฺสสามิตี ปฺน อากโตมฺหิ
อปิ นฺุ โข อยฺยานํ อิมสฺมี จาเน วสนฺตํ โกจิ อุปฺททโว
อตฺถิติ ฯ อาม อาวุโส หตฺถิ (๑) นิสฺสาย กิลมามีตี ฯ ก็
ปน โว ฆนฺเต หตฺถิ กโรนฺตีติ ฯ สมฺมชฺชนฺภูจฺจาเน ลณฺฑํ
ปาเตนฺตี ปาเทหิ ปหริตฺวา ปิํสุ อฺทฺทฺชนฺตี สฺวาทํ ลณฺฑํ
ลทฺทฺเทนฺโต ปิํสุ สมํ กโรนฺโต กิลมามีตี ฯ ก็ ปน เตสํ
อนากมนํ อิจฺฉถาตี ฯ อามาวุโสติ ฯ เตนฺหิ เตสํ อนากมนํ
กริสฺสามิตี ตาปสฺสฺส หตฺถิกนฺตวิณฺญเจว หตฺถิกนฺตมนฺตลฺยจ
อทาสิ ททฺนฺโต จ ปน วิณฺยา ติสฺโส ตนฺตีโย ทสฺเสตฺวา
ตโย มนฺเต อุกฺกณฺหาเปตฺวา อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี
มนฺเต วุตฺเต นินฺวตฺติตฺวา โอลเกตฺตปี อสฺกโกนฺตา หตฺถิ
ปลาณฺตี อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต นินฺวตฺติตฺวา
ปจฺจโต โอลเกนฺตา ปลาณฺตี อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต
วุตฺเต หตฺถิ ยฺยตฺติ ปิํสุ อุปฺนาเมนฺโต (๒) อากจฺจตีติ
อจฺจิกฺขิตฺวา
ยํ โว รุจฺจตี ตํ กรเยยฺยถาตี วตฺวา ตาปสฺสํ วนฺทิตฺวา
ปุกฺกามิ ฯ ตาปโส ปลาณฺตมนฺตํ วตฺวา ปลาณฺตฺนฺตี ปหริตฺวา
๑ สฺ. ยฺ. หตฺถิ ฯ ๒ สฺ. ม. ยฺ. อุปฺเนนฺโต ฯ

หตุถิ ปลาเปตุวา วสิ ๗

ตสุมี สมเย โกสมุพิยิ ปฺรนฺตโป นาม ราชา
อโหสิ(๑)๗ โส เอกทิวสั คพฺภินิยา เทวียา สทฺธิ พาลาตปปี
ตปฺปมาโน อากาสเต นิสิตี๗ เทวี รณโธ ปารุปนํ
สตสหสฺสคฺขณิกํ รตฺตคมฺพลํ ปารุปีตุวา นิสินฺนา รณฺธา สทฺธิ
สมฺมูลปฺมานา รณโธ องฺคฺลิตฺโต สตสหสฺสคฺขณิกํ ราชมฺหฺทิกํ
นีหริตุวา อตฺตโน องฺคฺลियิ ปิลนฺธิ๗ ตสุมี สมเย หตุถิลิงคสฺกุโณ
อากาเสนาคจฺจนฺโต เทวี ทิสฺวา มํสเปสึติ สณฺณาย ปกฺเข
วิสฺสชฺเชตุวา โอตฺริ๗ ราชา ตสฺส โอตฺรณสทฺเทน ภิโต
อฺภูจาย อนฺโตนิเวสนํ ปาวิสึ๗ เทวี ครุคพฺภตาย เจว
ภีรูกษาศิกตาย จ เวเคน คนฺตุํ นาสกฺขิ๗ อถ นํ โส
สฺกุโณ อชฺฌปฺปตฺโต (๒) นขปฺลฺชเร นิสิตฺทาเปตุวา อากาสํ
ปกฺขนฺธิ๗ เต กิร สฺกุณา ปฺลจฺจนํ หตุถินํ พลํ ฐาเรนฺติ
ตสุมา อากาเสน เนตุวา ยถารุจิตฺฏจฺาเน นิสิตฺติตุวา มํสํ
ขาทฺนฺติ สापปี เตน นียมฺานา มรณฺภยภีตา จินฺเตสิ สจฺาหํ
วิรวิสฺสามิ มนฺุสฺสสทฺโท นาม ติรจฺจฺานคตฺานํ อฺพฺเพชฺนิโย
ตํ สุตฺวา มํ ฆทฺเทสฺสติ เอวํ สนฺเต สห คพฺภเณ ชีวิตฺกฺขยํ
ปาปฺณิสฺสามิ ยสฺมี ปน จฺาเน นิสิตฺติตุวา มํ ขาทฺติ
อารภิสฺสติ ตฺตร นํ สทฺทํ กตุวา ปลาเปสฺสามีติ๗ ส
๑. สี. ม. ยฺ. โหติ๗ ๒. สี. ยฺ. อชฺฌปฺปตฺโต๗

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 170

อตุตโน ปณฺฑิตตตาย อธิวาเสตี ฯ ตทา จ หิมวนฺตปฺปเทเส
โถกั วฑฺฒิตฺวา มณฺฑปกาเรน จิตฺโต เอโก มหานิโครฺโธ
โหติ ฯ โส สกุโณ มิคฺรุปาทีนึ ตตฺถ เนตฺวา ขาทติ
ตสฺมา ตํปี ตตฺถเวว เนตฺวา วิภูปฺนฺตเร จเปตฺวา อาคตมคฺคั
โโอลเกตี ฯ อาคตมคฺโคโลกนํ กิร เตสํ ชมฺมตา ฯ ตสฺมี
ขณฺเ เทวี อิทานึ อิมํ ปลาเปตฺุ วฏฺฏตีตี จินฺเตตฺวา อุโก
หตฺถเอ อุกฺขิปิตฺวา ปาณิสทฺทญฺเจว มุขสทฺทญฺจ กตฺวา ตํ
ปลาเปตี ฯ อถสฺสา สุริยตฺถงฺกมนฺกาเถ กพฺเพ กมฺมชวาทา
จลีสฺสุ ฯ สพฺพทิสาสฺสุ กชฺชนฺโต มหาเมโฆ อฏฺฐหึ ฯ สุขเ จิตาย
ราชมฺเหสิยา มา ภายึ อยฺเยติ วจนมคฺคตํปี อถกฺมานาย
ทูกฺขปฺเรตาย สพฺพรตฺตี นิตฺุทา นาม นาโหสิ ฯ วิภายมฺานาย
ปฺน รตฺติยา วลาหกฺวิโม จ อรฺุณฺคฺคฺกมนฺญจ ตสฺสา
กพฺภวฏฺฏจฺานญจ เอกกฺขณฺเเขว อโหสิ ฯ สทา เมฆอฺตุลฺลจ (๑)
อรฺุณฺคฺคฺกมนฺอฺตุลฺลจ กเหตุวา ชาตฺตฺตา ปฺตฺตฺตฺสุ อฺุเทโนตี
นามมกาสิ ฯ

อถลลปฺปตาปสฺสปี โข ตโต อวิทุเร วสนฺภูจฺานํ
โหติ ฯ โส ปกฺติยา วสฺสทิวเส สิตฺกเยน ผลาผลตฺถาย วนํ
น ปวิสตี ตํ รุกฺขมฺลํ คนฺตฺวา สกฺุณฺน ขาทิตมฺํสํ
อฏฺฐี (๒) อahrtฺวา โกฎฺเฏตฺวา รสํ ปจิตฺวา ปิวตี ตสฺมา
๑ สี. ม. ย. ปพฺพตฺอฺตุลฺลจ ฯ ๒ สี. ย. อฏฺฐี ฯ

เลมที่ 17 สามาวตีวตฺถ หนา 171

ตํทิวสํปี อฎฐี อหริสฺสามิติ ตตฺถ กนฺตฺวา รุกฺขมฺเเล อฎฐี
ปริเยสนฺโต อุปริ ทารกสทฺทํ สฺตฺวา โอลเณฺโต เทวี ทิสฺวา
กาสิ ตฺวนฺติ วตฺวา มานุสํมํหิติ กถํ อากตาสิติ
หตฺถิตํกสฺสเกณ อนํตมํหิติ วุตฺเต โอตฺราติ อห ๕
ชาติสมฺภทฺโต ภายามิ อຍฺยาติ ๕ กาสิ ตฺวนฺติ ๕ ขตฺติยาติ ๕
อหํปี ขตฺติโยวาติ ๕ เตนหิ ขตฺติยมาຍံ กเถหิติ ๕ โส กเถสิ ๕
เตนหิ อารุຍฺห ปุตฺตํ เม โอตฺเรหิติ ๕ โส เอเกน ปสฺเสน
อภิรุหณฺมคฺคํ กตฺวา อภิรุหิตฺวา ทารกํ กณฺหิตฺวา มา มํ
หตฺถเณ นฺุปีติ วุตฺเต ตํ อญฺุปีตฺวาว ทารกํ โอตฺเรสิ ๕
เทวีปี โอตฺริ ๕ อถ นํ อสฺสมปทํ เนตฺวา สีสฺภทํ อกตฺวา
อนุกมฺปาย ปฎิขคฺคิ นิมฺมกฺขิกมฺฐํ อหริตฺวา สณฺฺชาตฺสาสิ
อหริตฺวา ยาคุํ ปจิตฺวา อทาสิ ๕ เอวํ ตสฺมี ปฎิขคฺคนฺเต
สา อปรภาเค จินฺเตสิ อหํ เนว อากตมคฺคํ น กมนมคฺคํ
ชานามิ อิมินาปี เม สทฺธี วิสฺสาสมคฺคํปี นตฺถิ สเจ
ปนายํ อมฺเห ปหาย กตฺถจิ คมิสฺสติ อุโภปี อិเชว มรณํ
ปาปฺณิสฺสาม ยงฺกิลฺลิจิ กตฺวา อิมสฺส สีสํ ภิณฺหิตฺวา ยถา
มํ น มฺลจตฺ (๑) ตถา กาคุํ วญฺุจฺจิติ ๕ อถ นํ ทุนฺนํวตฺถ-
ทฺุปฺปารุตทสฺสเนน ปโลเกตฺวา สีสฺวินาสํ ปาเปสิ ๕ ตโต
ปญฺุจาย เทวปี สมคฺคสํวาสํ วสิสฺ ๕
๑ สී. ยฺ. มฺลจติ ๕

เล่มที่ 17 อปุปมาทวคควณณา หน้า 172

อถกทิวสิ ตาปโส นกขตุตโยคั ไอโโลเกนุโต ปรนุตปส
นกขตุตปีพนั ทิสวา ภทเท โกสมพิยั ปรนุตปราชา มโตติ
อาห ๗ กสุมมา อยยุ เอวั วเทสิ กิनुเต เตน สทฐี
อามาโต อตถิติ ๗ นตถิ ภทเท นกขตุตปีพนมสส ทิสวา
เอวั วทามิติ ๗ สา ปโรทิ ๗ อถ นั กสุมมา โรทสิตี
ปจจิติววา ตาย ตสส อตตโน สามิกภาว อกขาท อาห
มา ภทเท โรทิ ชาตสส นาม นียโต มจจติ ๗ ชานามิ
อยยาติ ๗ อถ กสุมมา โรทสิตี ๗ ปตุโต เม กุลสนตกสส
รชชสส อนุจจวิโก สเจ ตตรายั ภาวิสสตีเสตจจตต
อสุสาปยิสสตี อิทานิ มหาชานิกอ วต ชาโตติ โสเกน โรทามิ
อยยาติ ๗ โหตุ ภทเท มา จินตยิ สจสส รชชั ปตุเถสิ
อหมสส รชชลภนาการั กริสสามิติ ๗ อถสส หตถิกนุตวิณญเจว
หตถิกนุตมนเต จ อทาสิ ๗ ตทา อนเกทานิ หตถิสตสสสุทานิ
อาคนตุวา วฏฏฐกขมุเล นิสีทนต์ ๗ อถ นั อาห หตถิส
อนาคเตสุยเว รุกขั อภิรุหิตวา เตสุ อากเตสุ อิมั มนตัม
วตุวา อิมั ตนต์ ปุหระ สพุเพ นีวตติตุวา ไอโโลเกตุปี
อสกุโกนตา ปลายิสสนติ อโถตริตุวา อากจเจยยาสิตี ๗ โส
ตถา กตุวา อาคนตุวา ตัม ปวตตี อาโรเจสิ ๗ อถ นั
ทุตยทิวเส อาห อชช อิมั มนตัม วตุวา อิมั ตนต์ ปุหเรยยาสิ
หตถิ นีวตติตุวา ปจจโต ไอโโลเกนตา ปลายิสสนตีตี ๗ ตทาปี

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 173

ตถา กตฺวา อาคนฺตฺวา ตํ ปวตฺตี อาโรเจตี ฯ อถสฺส มาตฺรํ
อามนฺเตตฺวา ภาทฺเต ปฺตฺตสฺส เต สาสนํ เทหิ เอโต ว
คนฺตฺวา ราชา ภวิสฺสตีติ อาห ฯ สว ปฺตฺตํ อามนฺเตตฺวา
ตาท ตฺวํ โกสมฺพิยฺยํ ปฺรณตฺปฺรณฺโณ ปฺตฺโต มํ สคพฺภํ
หตฺถิลิงคสฺสฺสฺส อานะสีติ วตฺวา เสนาปติอาทินํ นามานิ
อาจิกฺขิตฺวา อสทฺทหนฺตानํ อิมํ ปิตุ ปารุปนกมฺพลเจว
ปิลนฺชนมฺหฺติกถจ ทสฺเสยฺยาสีติ วตฺวา (๑) อฺยโยเชตี ฯ กุมารो
ตปสฺสํ อิทานิ กิํ กโรมิตีติ อาห ฯ รุกฺขสฺส เหฏฺฐิมสาขาย
นินฺสีทิตฺวา อิมํ มนฺตํ วตฺวา อิมํ ตนฺตี ปหฺรฺ เชฏฺฐหตฺถิ
เต ปิฏฺฐิ อฺปนฺนเมตฺวา อฺปสงฺกมิตฺสตีติ ตฺวํ ตสฺส ปิฏฺฐิยฺย
นินฺสีทิตฺวา คนฺตฺวา รชฺชํ คณฺหาหิติ ฯ โส มาตาปิตโร
วณฺทิตฺวา ตถา กตฺวา อาคตสฺส หตฺถิโน ปิฏฺฐิยฺย นินฺสีทิตฺวา
ตํ กณฺเณ มนฺตยิ อหํ โกสมฺพิยฺยํ ปฺรณตฺปฺรณฺโณ ปฺตฺโต
เปตฺติกํ เม รชฺชํ คณฺหิตฺวา เทหิ สามิติ ฯ โส ตํ สุตฺวา
อนะกานิ หตฺถิสหฺสฺसानิ สนฺนิปตฺนฺตฺติ หตฺถิรวํ รวิ ฯ อนะกานิ
หตฺถิสหฺสฺसानิ สนฺนิปตีสุ ฯ ปฺนฺ ชินฺณหตฺถิ ปฺฏิกฺกมฺนฺตฺติ
รวํ รวิ ฯ ชินฺณหตฺถิ ปฺฏิกฺกมิตฺสุ ฯ ปฺนฺ อตฺติตรฺณา หตฺถิ
นินฺวตฺตฺนฺตฺติ รวํ รวิ ฯ เตปิ นินฺวตฺตีสุ ฯ โส อนะเกหิ
โยชหตฺถิสหฺสฺเสเหว ปฺริวฺโต ปจฺจนฺตคามํ ปตฺวา อหํ รณฺโณ
๑ ส. ย. ทตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 174

ปุตโต สมปตตี ปตถยมาณา มยา สทฐี อากจณตติ ตโต
ปฏฐาย มนุสสสงคหิ กโรนโต คนตวา นครี ปรีวาเรตวา
ยทฐี วา เม เทนตุ รชชั วาติ สาสัน เปเสสิฯ นาครา
อาหิสุมย์เทวปี น ทสสาม อมหากิ หิ เทวี ครุกพุกา
หตถิลิงคสทณณ นีตา (๑) ตสสา อตถิภาวึ วา นตถิภาวึ วา
น ชานาม ยาว ตสสา ปวตตี น (๒) สฺโณม ตาว เนว
ยทฐี ทสสาม น รชชนตติฯ ตทา กิร ตํ ปเวณิรชชั
อโหสิฯ ตโต กุมารโ อหิ ตสสา ปุตโตติ วตวา
เสนาปติอาทีนั นามานิ กเถตวา ตถาปี อสททหนตทานั
รตตกมพลณจ มุทฺทิกณจ ทสเสสิฯ เต ตํ รตตกมพลณจ
มุทฺทิกณจ สลชานิตวา นิกกงขา หุตวา ทวาริ วิวริตวา
ตํ รชเช อภิสสิญจิสฺสุฯ

อัย ตาว อูเทนสฺส อุปปตติฯ

อลลคปปรฎเจ (๓) ปน ทุพฺภิกเข อุปฺปนเน ชีวิทฺตุ
อสกโกนโต เอโก โกตฺทลิกโก นาม มนุสฺโส กาลี นาม
ตฺรณปุตติ ภริยิ อาทาย (๔) โกสมฺพิยิ คนตวา ชีวิสฺสามาติ (๕)
ปาเถยฺยิ คเหตุวา นิกฺขมิฯ อหิวาตกโรเคน มหาชเน มรณเต
๑ สฺตี. ย. หตถิลิงคสทณณาหตาฯ ๒ สฺตี. ย. นาติ นตถิฯ
๓. สฺตี. ย. อชิตฺรฎเจฯ
๔. สฺตี. ม. ย. กاپิ นาม ตฺรณปุตติ กาลี นาม ภริยิ อาทายฯ
๕. สฺตี. ม. ย. โกสมฺพิฯ ๗. ชีวิสฺสามิติฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 175

นิกขมีติปี วทนต์ิเยว ๑ เต คจจนุตตา ปาถเยเย ปริกขีณ
ขุทาทิฎฐตา ทารกั วหิตุ นาสกขีสุ ๑ อถ สามิโก ปชาปตี
อาห ภทเท มยี่ ชีวนต์ตา ปุณ ปุตตัม ลภิสสาม ฉทเทตวา
นั คจจนามาติ ๑ มาตุ หทยั นาม มุทกั โหติ ตสฺมา
สา อาห นานั ชีวนต์เมว ปุตตัม ฉทเทตตุ สกขิสสามิติ ๑
อถ กิ กโรมาติ ๑ วาเรน นั วหามาติ ๑ มาตา อตตโน
วาเร ปุปฺพทามั วिय นั อุกขิปิตฺวา อูเร นิปชชาเปตฺวา
องฺเคน วหิตฺวา ปิตุ เทติ ๑ ตสฺส ตั คเหตุวา จปีตจปีตจฺจน
ฉาทกโตปี พลวตฺรา เวทนา อุปฺปชชิ ๑ โส ตั ปุณปุณั
อาห ภทเท มยี่ ชีวนต์ตา ปุตตัม ลภิสสาม ฉทเทม
นนต์ิ ๑ สาปี ปุณปุณั ปฏิกขิปิตฺวา ปฏิวจัน นาทาสิ ๑
ทารโก วาเรน ปรีวตฺตियมาโน กิลนฺโต ปิตุ หตฺเถ นิตฺทายิ ๑
โส ตสฺส นิตฺทายนภาวั ฉตฺวา มาตฺรึ ปุโรโต กตฺวา เอกสฺส
คจจนสฺส เหฏฺฐา ปณฺณสนฺนเร ตั นิปชชาเปตฺวา ปายาสิ ๑
มาตา นีวตฺติตฺวา โอลเณตฺตี ปุตตัม อทิสฺวา สามิ กุหิ เม
ปุตฺโตติ ปุจฺฉิ ๑ เอกสฺส เม คจจนสฺส เหฏฺฐา นิปชชาปีโตติ ๑
สามิ มา มั นาสยิ ปุตตัม วินา ชีวิตุ น สกขิสสามิ
อานหิ เม ปุตตนต์ิ อูริ ปหริตฺวา ปรีเทวิ ๑ อถ นั
นีวตฺติตฺวา อานสฺสิ ๑ ปุตฺโตปี อนฺตรามคฺเค มโต โหติ ๑
อิติ โส เอตฺตเถ จาน ปุตตัม ฉทเทตฺวา ตสฺส นิสฺสนฺแทน

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 176

ภวนตฺเร สตฺต วาเร จจฺจทฺติโต ฯ ปาปกมมํ นามตํ
อุปฺปกนฺติ นาวมณฺณิตพฺพิ ฯ เต คจฺจนฺตา เอกํ โคปาลกฺกํ
ปาปฺณิสฺสุ ฯ

ตํทิวสณฺจ โคปาลกฺสฺส เชนฺมจฺจกฺกํ โหติ ฯ โคปาลกฺสฺส
เคเห นิพฺพุทฺธํ เอโก ปจฺเจกพฺพุทฺธो ภูณฺชติ ฯ โส ตํ โภเชตฺวา
มจฺจลมกาสี ฯ พหุ ปายาสฺส ปฏฺยิตฺโต โหติ ฯ โคปาลโก
เต อากเต ทิสฺวา กฺุโต อากตฺตถาติ ปุจฺฉิตฺวา สพฺพิ
ปวตฺตี สฺตฺวา มุทฺษาติโก กฺุลปฺตฺโต เตสฺส อนฺนํมปฺปี กตฺวา
ปหฺนฺเตน สปฺปีนา ปายาสํ ทาเปสิ ฯ ภริยา สามิ ตยิ
ชีวนฺเต อหํ ชีวามิ นาม ทิฆมฺมตฺตํ อุโนทโรสิ ยาวทตฺถํ
ภูณฺชติ วตฺวา สปฺปีนา สทฺธิ ตทภิมฺขณฺณเวว (๑) กตฺวา
อตฺตนา มนฺทสปฺปี โถกเมว ภูณฺชติ ฯ อิตโร พหุ ภูณฺชิตฺวา
สตฺตจฺจทิวเส ฉาตตฺยา ออาหารตฺตญฺหํ ฉินฺทิตฺถํ นาสกฺขิ ฯ
โคปาลโก เตสํ ปายาสํ ทาเปตฺวา สยํ ภูณฺชิตฺถํ อารภิ ฯ
โกตฺถลฺลิกโก ตํ โอลเณนฺโต นิสฺสิตฺวา เหฏฺฐาปีเจ นิปฺนฺนํย
สุนฺชียา โคปาลเณน วฏฺเฐตฺวา ทิยมนํ ปายาสปฺปิณฺฑํ
ทิสฺวา ปุณฺณวตฺยา สุนฺชิ นิพฺพุทฺธํ เอวรูปํ โภชนํ ลภฺตีติ
จินฺเตสิ ฯ โส รตฺติภาเค ตํ ปายาสํ ชีราเปตฺถํ อสกฺโกนฺโต
๑ ส. ย. ภูณฺชิตฺติ สปฺปี ตทภิมฺขณฺณเวว ฯ
ม. ภูณฺชิตฺติ สปฺปิณฺจ ทริณฺจ ตทภิมฺขณฺณเวว ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 177

กาลัม กตฺวา ตสฺสา สุนขิยา กุจฺฉิสฺมึ นิพฺพตฺติ ฯ อถสฺส
ภริยา สรรริกัจจํ กตฺวา ตสฺมีเยว เคเห ภตี กตฺวา
ตณฺฑุลนาฬี ลภิตฺวา ปจิตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส ปตฺเต
ปติฏฺฐาเปตฺวา ภนฺเต ทาสสฺส โว ปาปุณาตฺติ วตฺวา
จินฺเตสิ มยา อิเชว วสิตฺุ วฏฺฏติ นิพฺพุทฺธํ อโยโย อิธาคจฺฉติ
เทยฺยธมฺโม โหตุ วา มาวา เทวสิกํ วนฺทนฺตี เวยฺยาวจฺจํ
กโรนฺตี จิตฺตํ ปสฺสเทนฺตี พหุํ ปุณฺณํ ปสฺวิสฺสามีติ ส
ตตฺถเวว ภตี กโรนฺตี วติ ฯ

สาปี โข สุนชี ญฺเฐว วา สตฺตเม วา มาเส
เอกเมว กุกฺกัรํ วิชายี ฯ โคปาลโก ตสฺส เอกเชนฺยา
จิริ ทาเปสิ ฯ โส นจิริสฺเสว วฑฺฒิ ฯ อถสฺส ปจฺเจก-
พฺพุทฺธํ ภูณฺชนฺโต นิพฺพุทฺธํ เอกํ ภตฺตปิณฺฑํ เทติ ฯ โส
ภตฺตปิณฺฑํ นิสฺสาย ปจฺเจกพฺพุทฺธํ สินฺทมกาสิ ฯ โคปาลโก
นิพฺพุทฺธํ เทว วาเร ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส อุปฺภูจฺฉานํ ยาคี ฯ โส
คจฺฉนฺโตปี อนฺตรามคฺเค วาลมิกฺกฺจฺฉานเ ทณฺฑเนน คจฺฉ
จ ภูมิลฺลจ ปหริตฺวา สฺสูติ ติกฺขตฺตํ สทฺทํ กตฺวา วาลมิก
ปลาเปสิ ฯ สุนโขปี เตน สทฺธี คจฺฉติ ฯ โส เอกทิวสํ
ปจฺเจกพฺพุทฺธํ อห ภนฺเต ยทา เม โอกาโส น ภวิสฺสติ
ตทา อิมํ สุนขํ เปเสสฺสามิ อิมสฺส ปหิตฺสณฺณาณน
อากจฺเจยฺยาถาติ ฯ ตโต ปฏฺฐาย อโนกาสทิวเส คจฺฉ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 178

ตาด อัยยิ อานหีติ สุนขั เปเสสิ ฯ โส เอกวจนเนน
ปกุขนุทิตวา สามิกสส กจจภูมิโปถนฎจान (๑) ติกุขตตุ ฎสสิตวา
เตน สทุเทน วาลมิกานั ปลายนภาวิ ฌตวา ปาโต ว
สริรปุปฏิชคคณั กตวา ปณณสาลั ปวิสิตวา นิสินนสส
ปจเจกพุททสส วสนฎจानั คนตวา ปณณสาลาทวาร
ติกุขตตุ ฎสสิตวา อตตโน อากตภาวิ ชานาเปตวา เอกมนเต
นิปชชติ ฯ ปจเจกพุทเท เวลั สลลกเขตวา นิกขนเต โส
ฎสสนโต ปุโรโต ปุโรโตว กจจติ ฯ อนนตรนตรา ปจเจกพุทโ
ตั วิมัสนโต อณณั มคคั ปฏิปชชติ ฯ อถสส ปุโรโต
ติริยั ฌตวา ฎสสิตวา อิตรมคคเมว นั อารोเปสิ ฯ
อถกทิวสั อณณั มคคั ปฏิปชชิตวา เตน ปุโรโต ติริยั
ฌตวา วาริยามาโนปิ อนิวตติตวา สุนขั ปาเทน อปนุทิตวา
ปายาสิ ฯ สุนโข ตสส อนิวตตนภาวิ ฌตวา นิวตติตวา
นิวาสนกณณเ ฌสิตวา อากทตมโนโต อิตรมคคเมว นั
อารोเปสิ ฯ เอว โส ตสมี พลวสิเนหิ อุปปาเทสิ ฯ ตโต
อปรภาเค ปจเจกพุททสส จิวริ ชิริ ฯ อถสส โคपालโก
จิวรวตถานิ อทาสิ ฯ ตเมนนั ปจเจกพุทโ อหา อาวุโส
จิวรนนาม เอกเกน ทุกกรั กาคตุ ฬาสุกฎจानั คนตวา
การสสามิติ ฯ อิเชว ฆนเต กโรถาติ ฯ น สกกา
๑ สี่. ม. ย. กจจโปถนฎจามีโปถนฎจान ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 179

อาวโสดิฯ เตนหิ ฆนเต มา จิริ พหิ วสิตถาติฯ
สุนโข เตสั กถั สุนนุโตว อฎฐาสิฯ ปจเจกพุทโธ ติฎฐ
อุปาสกาติ โคपालกั นีวตตะปาเตตวา เวหาสิ อพฎฐกคณตวา
คณฐมาทนาภิมุโข ปฎฐามิฯ สุนขสส ตั อากาเสน คจจณตตั
ทิสวา ฎฎกริตวา (๑) จิตสส ตสมี จกขุปลั วิชนุเต ททย์
ผลิตัฯ

ติริจจนา [๒] นามเต อชชชาติกา โหนติ อฎฐิลา
มนุสสา ปน อณณั ททเยน จินุเตนติ อณณั มุเขน กเถนติ
เตเนวาท (๓) คหัน เหติ ฆนเต ยทิตั มนุสสา อุตตानัน เหติ
ฆนเต ยทิตั ปสโวติฯ อิติ โส ตาย อชชทิฎฐิตาย อฎฐิตตาย
กาลั กตวา ตาวตีสทวเน นีพพตโต อจจรัสทสสปริวุโต
มหาสมปตตี อนุโกสิฯ ตสส กสสจิ กณณมุเล มนุคยนตสส
สทโท โสพสโยชนฎฐานัน ฝรติ ปกคิกถาสทโท ปน สกถั
ทสโยชนสทสสิ ทเวนครี ฉาเทติฯ เตเนวสส โฆสทเทวปุตโตติ
นามั อโหสิฯ กสส ปเนส นิสสนุโทติ ปจเจกพุทเช เปเมน
ฎฎกรณสสฯ โส ตตถ น จิริ จตวา จวิฯ

เทวโลกโต หิ เทวปุตตะตา आयुภเยน ปุณณภเยน
อาหารภเยน โโกเปนาติ จตุหิ การณหิ จวนุติฯ ตตถ
เยน พหุ ปุณณภมมัม กถั โหติ โส เทวโลกเอ อูปชชิตวา
๑ สี่. ยู. ฎฎกริตวาฯ ๒ สี่. ม. ยู. เอตถนตเร กิราติ ทิสสติฯ
๓. ม. ม. ๑๓/๔ฯ

เล่มที่ 17 อุปมาทวคคุณณา หน้า 180

ยาวตาขุก จตวา อปรุปรุ นิพพตติ เอว आयुखेन
जति नाम च येन प्रित्तं पुण्यं क्तं होति तस्य
राखगोणुजाकारे पकुचित्तं जतुपयजनापिमत्तं विय षण्यं
अनुत्राव तं पुण्यं चियति अनुत्राव कालं कโรति एव
पुण्यखेन जति नाम च अपरो कामकुणे प्रिणुखमानो
सति समोसेन आहारं अप्रिणुखित्वा गिलनतकालो कालं
करोति एव आहारखेन जति नाम च अपरो प्रसस
सम्पत्तिं असहनोत् गुखमित्वा कालं करोति एव गोपेन जति
नाम च अयं पन कामकुणे प्रिणुखनोत् मुणुससति हुत्वा
आहारखेन जति (॑) च जित्वा च पन गोसम्पि
नक्र सोगिनिया

गुणिसुमी प्रिणुखि कन्हि च सा विखातविसे कि एतन्दि
तासी पुणित्वा पुत्तो अयेति वृत्ते ननुत से अिमं
तारकं कत्तरसुपे आरोपेत्वा सङ्कारगुणे ञ्णैति
ञ्णत्तापेति च नक्र सोगिनियो हि चित्रं प्रिणुखकुन्दि न पुत्तं
चित्ता हि तालं पवेणी ञ्णियति च तारकं काकपि सुनखापि
प्रिवारेत्वा निसिथिसु च प्रजेकपुत्ते सिनेहप्रिवासु णुकरणसु
निसुसुत्तेन ऐगोपि उपकुन्तु न विसि च तसुमी खणे ऐगो
मनुसुसो प्पहि निगुखनोत् तं काकसुनखसुनपिपात् तिसुवा गिनु
वो एतन्दि तत्तु कज्जन्तो (२) तारकं तिसुवा पुत्तसिने
॑ सी. म. यु. ज्वि च २ सी. म. यु. कनुत्वा च

เลมที่ 17 สามาวตีวตุ หนา 181

ปฏิลภิตวา ปุตโต เม ลทุโชติ เคหิ เนลลล

ตทา โกสมพิภเสฏฐี ราชกุลิ จจณนุโต ราชนิเวสนโต
อาคจณนุตติ ปุโรหิตติ ทิสวา กิ อจริย อชช เต
ติถิกรณนภขตุตโยโค โอลอกิตติ ปุจณิ อาม มหาเสฏฐี
อมุหากิ กิมณณิ กิจจณนุติ อชนปทสส กิ ภวิสสติ
อจริยาติ อณณิ นตติ อิมสมิ ปน นคเร อชช
ชาตทารโก เชฏฐกเสฏฐี ภวิสสตีติ อตทา เสฏฐีโน ภริยา
ครุคพุกา โหติ ตสมา โส ลีฆิ เคหิ ปุริลล เปเสลล จจณ
ชานาหิ น วิชาตา วา โน วาติ น วิชาตาติ สุตวา
ราชานิ ทิสวา เวเคน เคหิ คณตวา กาลี นาม ทาลี
ปกุโกลิตวา สหสลล ทตวา จจณ อิมสมิ นคเร อุปชาเรตวา
สหสลล ทตวา อชช ชาตทารกั คณหิตวา เอหิตติ อสา
อุปชาเรนตี ต เคหิ คณตวา ทารกั ทิสวา อัย ทารโก
กทา ชาโตติ คหปทานี ปุจณิตวา อชช ชาโตติ วุตเต (๑)
อิม มยหิ เทหิตติ เอกิ กหาปณิ อาที กตวา มุลล วทฒนตี
สหสลล ทตวา ต อานตวา เสฏฐีโน ทสเสลล อเสฏฐี
สเจ เม ริตา ชายิสสตี ตาย น สทฐี นิเวเสตวา
เสฏฐีจจณนสส สามิกิ กริสสามิ สเจ เม ปุตโต ชายิสสตี
มารเสสามิ นนตี จินเตตวา น เคเห กาทเรลล อถสส
๑ ลี. วุตตา

เล่มที่ 17 อุปปมาทกควณณา หน้า 182

ภริยา กติปาหจยเณ ปุตต์ วิชายี ฯ เสฎฐี อิมสมี่ อสติ
มม ปุตโต เสฎฐิจุจัน ลภิสฺสติ อิทาเนว ตํ มาเรตุ วฏฐิตฺติ
จินฺเตตฺวา กาลี อามนฺเตตฺวา คจฺฉ เชวชโต คุนฺนํ
นิกฺขมณเวลาย วชทฺวารมชฺเณ อิมํ ติริยํ นิปฺชชาเปหิ คาวิโย
นํ มทฺทิตฺวา มาเรตฺสสนฺติ มทฺทนามทฺทนภาวํ ปนฺสฺส ฅตฺวา
เอหิตฺติ อาท ฯ สทา คนฺตฺวา โคปาลเกณ วชทฺวารเร วิวฏฺฐมตฺเตเยว
ตํ ตถา นิปฺชชาเปหิ ฯ โคคณเชฎฐโก อุตฺโท อณฺณสมี่ กาล
สพฺพปจฺฉา นิกฺขมณฺโตปี (๑) ตํ ทิวสํ สพฺพปจฺฉํ นิกฺขมิตฺวา ทารกํ
จตฺตุนฺนํ ปาทานํ อนฺตเร กตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อนนฺกสตา คาวิโย
อฺสภสฺส เทว ปสฺसानิ ฌมฺสนฺติโย นิกฺขมึสฺสุ ฯ โคปาลโกปี
อโย อุตฺโท ปุพฺเพ สพฺพปจฺฉา นิกฺขมฺติ อชฺช ปนฺ สพฺพปจฺฉํ
นิกฺขมิตฺวา วชทฺวารเร นิจฺจโลว จิตฺโต กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ
จินฺเตตฺวา คนฺตฺวา ตสฺส เหฎฐา นิปนฺนํ ทารกํ ทิสฺวา
ปุตฺตสิเนหํ ปฏฺฐิตฺวา ปุตฺโต เม ลทฺโรติ เกหํ เนสิ ฯ
กาลี คนฺตฺวา เสฎฐิจินา ปุจฺฉิตา ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา คจฺฉ
นํ ปฺน สหสฺสํ ทตฺวา อานนฺทิตฺติ วุตฺตา สหสฺสํ ทตฺวา
ปฺน อานนฺตฺวา อทาสิ ฯ อถ นํ อาท อมฺม กาลี อิมสมี่
นคเร ปณฺจ สกฏฺสตานิ ปจฺจสกาเล อฏฺฐาย วณฺชิชชาย
คจฺฉนฺติ ตฺวํ อิมํ เนตฺวา จกฺกมคฺเค นิปฺชชาเปหิ โคณา
#๑ สี่. ม. ย. คจฺฉนฺโตปี ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 183

วา นั มหุทิสสนติ จกุกานิ วา ฉินุทิสสนติ ปวตติณจส
ณตวาว อากจเฉยยาตีติฯ สวา ตั เนตวา จกุกมคเค
นิปชชาเปตีฯ ตทา สกฏเชฏจโก ปุโรโต อโหสีฯ อตส
โคณา ตั จานั ปตวา ฐริ ฉทเทตสุ ปุนปปุณั อโรเปตวา
ปาชียมานาปี ปุโรโต น คจฉีสุฯ เอวั ตสส เตหิ สทฐี
วายนตสเสว อรุณั อฏฐหิฯ โส กินุนาเมตติ โคณา
กรีสสูติ มคคั ओโโลเกนโต ทารกั ทิสวา ภารियั วต เม
กมมนติ ฉินเตตวา ปุโตโต เม ลทุโรติ ตฎฐมานโส ตั
เคหั เนสีฯ กาลี คนตวา เสฏฐจिना पुञ्जिता ตั ปวตตี
อากิจิตวา คจฉ นั ปุน สหสสิ ทตวา อานหิติ วุตตา
ตถา อกาสิฯ อถ นั อหา อิทานินั อามกสุสานั
เนตวา คจฉนตเร นิปชชาเปตี ตตถ สุนขาทีหิ วา ขาทิโต
อมนุสเสน วา ปหโต มริสสุติ มตามตภาวณจสส ชานิตวา ว
อากจเฉยยาตีติฯ สวา ตั เนตวา ตตถ นิปชชาเปตวา
เอกมนเต อฏฐาสิฯ ตั สุนโข วา กาโก วา อมนุสโส
วา อุปสงกमित्तु นาสกขิฯ นนุ จสส เนว มาตา น
ปีตา น ภาตีกาทีสุ โกจि रकुञ्जा नाम अत्ति गो न
रकुञ्जितीฯ สุนขกาเล ปจเจกพุทเธ สินเนน ปวตติตติ
ภุกกรณมตตเมว นั รกุขติฯ อเถโก อชปาโล อนกตตสสสุสา
อชา โคจริ เนนโต สุตานปสเสน คจฉติฯ เอกา อชา

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 184

ปณณาทีนิ ขาทมานา คจณนตรี ปวิสิตฺวา ทารกํ ทิสฺวา
ชนฺนุเกหิ จตฺวา ทารกสฺส ถนํ อทาสฺย อชปาลเกน เห
เหติ สทฺเท กเตปี น นิกฺขมิฯ โส ยญฺญิยา นํ ปหริตฺวา
นีหริตฺสามิติ คจณนตรี ปวิญฺโจะ อชี ชนฺนุเกหิ จตฺวา
ทารกํ จิรี ปาเยนฺตี ทิสฺวา ทารเก ปุตฺตสิเนหํ ปฏฺลิภิตฺวา
ปุตฺโต เม ลทฺโธติ ตํ อาทาย ปกฺกามิฯ กาลี ตํ ทิสฺวา
คนฺตฺวาเสฏฺฐิณา ปุจฺฉิตา ตํ ปวตฺตี อจิกฺขิตฺวา คจณ
นํ ปฺน สหสฺสํ ทตฺวา อานนฺตี วุตฺตา ตถา อทาสฺย
อถ นํ อาห อมฺม กาลี อิมํ อาทาย โจรปฺปาตปพฺพตฺ
อภฺริหิตฺวา ปปาเต จิป ปพฺพตฺกฺจฺฉิยฺ ปฏฺิหณฺณมาโน
ขณฺฑาขณฺฑิโก หุตฺวา ญฺมียํ ปติสฺสติ มตามตฺถาวณฺจสฺส
ณตฺวาว อากฺขณฺเยยาสีติฯ สว ตํ ตตฺถ เนตฺวา ปพฺพตฺมตฺตเก
จตฺวา จิปีฯ ตํ โข ปน ปพฺพตฺกฺจฺฉิ นิสฺสาย มหาเวณฺณคฺคฺมโป
ปพฺพตฺานุสฺสारेเนว วฑฺฒิฯ ตสฺส มตฺถกํ ฆนฺชาโต
ชฺฉิขฺชุกคฺคฺมโป อวตฺถริฯ ทารโก ปตฺนุโต โภชเว วิย ตสฺมี
ปติฯ ตํทิวสํ นพการเชฏฺฐจกสฺส เวณฺณา อตฺโถ โหติฯ
โส ปุตฺเตน สทฺธี คนฺตฺวา ตํ เวณฺณคฺคฺมพิ นินฺทิตฺุ อารภิฯ
ตสฺมี จณฺเต ทารโก สทฺทมกาสฺย โส ทารกสทฺโท วียาติ
เอเกน ปสฺเสน อภฺริหิตฺวา ตํ ทิสฺวา ปุตฺโต เม ลทฺโธติ
ตฺถจฺฉิตฺโต อาทาย คโตฯ กาลี เสฏฺฐิสฺส สนฺตฺกํ คนฺตฺวา

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 185

เตน ปุจฉิตา ตมปวตตี อัจฉิตวา กจณ นํ ปุณ สหสฺสํ
ทตฺวา อานเหตี วุตฺตา ตถา อกาสิ ฯ

เสฏฺฐิโน อิทฺถจิทฺถจ กโรนฺตสฺเสว ทารโก วฑฺฒโต ฯ
โฆสโกเตววสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส เสฏฺฐิโน อภิขิมฺหิ กณฺณโก
วีย ขายิ ฯ อูชุกํ โอลเถตตปิ น วิสฺหิ ฯ อถสฺส มรณฺุปายํ
จินฺเตนฺโต อตฺตโน สหายกฺกมฺภการสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา กทา
อวาปํ อาลิมฺเปสฺสตีติ ปุจฉิตฺวา เสวติ วุตฺเต เตนฺหิ
อิทํ สหสฺสํ คเหตุวา มเมกํ กมฺมํ กโรหีติ อาห ฯ กิ
สามีติ ฯ เอโก เม อวชาตปฺตุโต อตฺถิ ตํ ทว สนฺตีกํ
เปเสสฺสามิ อถ นํ [๑] คพฺภํ ปเวเสตฺวา ติจินาย วาสิยา
ขณฺุทาทขณฺุทิกํ ฉินฺหิตฺวา จาญฺิยํ ปกฺกปิตฺวา อวาเป ปเจยฺยาสิ
อิทฺนฺเต สหสฺสํ ลจฺจการสฺทิสฺ (๒) อุตฺตริ ปุณ เต กตฺตพฺพยฺตุตฺกํ
ปจฺฉา กริสฺสามีติ ฯ กุมภกาโร สาธฺตุติ สมฺปญฺิจฺฉิ ฯ เสฏฺฐิ
ปุณทิวเส โฆสกํ ปกฺโกสาเปตฺวา (๓) ตาต หิโย มยา กุมภกาโร
เอกํ กมฺมํ อาณตฺโต (๔) เอหิ ตฺวํ ตสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา
เอวํ วเทหิ หิโย กิร เม ปิตฺรา อาณตฺตํ กมฺมํ นิปฺพาเทหีติ
ปหิณฺมิ ฯ โส สาธฺตุติ อคมาสิ ฯ ตํ ตตฺถ กจฺจณฺุตํ อิตโร
เสฏฺฐิโน ปฺตุโต ทารเกหิ สทฺธิ คฺคํ กิพฺนฺโต ทิสฺวา ตํ
๑ สี. ม. เอตฺถนฺฺตเร คเหตุวาติ อตฺถิ ฯ
๒ สี. ย. สจฺจการสฺทิสฺ ฯ ๓. สี. ม. ย. ปกฺโกสิตฺวา ฯ
๔. ม. ย. กุมภการสฺส เอกํ กมฺมํ อาณตฺตํ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 186

ปกุโกสิตวา กุหิ คจุนสิ ภาตีกาติ ปุจฉิตวา ปิตุ สาสนัน
คเหตุวา กุมภการสุส สนตีกนุติ วุตเต อหิ ตตถ คมิสุสามิ
อิเม ทารกา มํ พหุลกขํ ชินีสุ ตํ เม ปฏิชินิตวา เทหิติ
อาห ๑ อหิ ปิตุ ภายามิติ ๑ มา ภายิ ภาตีก อหนุตํ สาสนัน
หริสุสามิ พหุหิ ชิโต ยาวาหํ อากจฉามิ ตาว เม
ลกขํ ปฏิชินาหิติ ๑ โฆสโก กิร कुพกีพาย ฉเอโก เตน
ตํ เอวํ นิพพนุธิ ๑ โสปี นํ เตนหิ คนตุวา กุมภการ
วเทหิ ปิตรา กิร เม หีโย เอกํ กम्मํ อาณตตํ ตํ
นิปฺผาเทหิติ วตุวา อุยโยเชสิ ๑ โส ตสฺส สนตีกิ คนตุวา
ตถา อวจ ๑ อถ นํ กุมภกาโร เสฎฺฐจिณา วุตตนิยาเมเนว
มาเรตุวา อาวาเป จิปี ๑ โฆสโกปี ทิวสภาคํ กิพิตฺวา
สาयณฺหสมเย เกหํ คนตุวา เสฎฺฐจिณา ทิสฺวา กิ ตาต
น คโตสตีติ วุตเต อตฺตโน อกตการณญจ กนิญฺจสุส
คตการณญจ อาโรเจสิ ๑ เสฎฺฐจि ตํ สุตฺวา มา อวธีติ
มหาวิรวํ วิรวิตฺวา สกตสรีเร ปกฺกญฺจิตโลหิตโต วิย หุตฺวา
อมฺโถ กุมภการ มา มํ นาสยิ มา มํ นาสยิติ พาหา
ปกฺคยฺห กนฺทนฺโต ตสฺส สนตีกิ อคมาสิ ๑ กุมภกาโร ตํ
ตถา อากจฉนฺตํ ทิสฺวา สามิ มา สทฺทํ กิร กम्मนฺเต
นิปฺพนนฺนุติ อาห ๑ โส ปพฺพเตน วิย มหนฺเตน โสเกน
อวตฺถโรโต (๑) หุตฺวา อนฺปฺปกิ โทมนสุสํ ปฏิสฺเวเทสิ ยถาตํ
๑ สี. ม. ย. อวตฺถโรโต ๑

อปปทฎจสส ปทฎจมนโน ๑ เตนาห ภควา

โย ทณฺเฑน อทณฺเฑสฺส อปปทฎเจสฺส ทุสฺสติ
 ทสนฺนมนฺณตฺร จานํ จิปฺปเมว นิคจฺจติ
 เวทนํ พรุสฺสํ ชานี สรียฺรสฺส ว เกทนํ (๑)
 ครุกํ วาปี อาพาธํ จิตฺตฺกฺเขปิว ปาปฺเณ
 ราชโตะ วา อฺปสคฺคํ อพุกฺกขานํ ว (๒) ทารุณํ
 ปริกฺขยฺว ฅาตีนํ โภคานํว ปภงฺกฺคณํ
 อถ วาสฺส อคารานี อคฺคิ ทหฺติ ปาวโก
 กายสฺส เกทา ทฺุปฺปฺลฺโย นียฺม โส อฺปปฺชชฺตีติ ๑ (๓)

เอวํ สนฺเตปี ปฺน นํ เสฏฺฐิ อฺชฺรํ โอลเกตุํ น
 สกฺโกติ ๑ กิณฺติ นํ มาเรยฺยนฺติ จินฺเตนฺโต มม คามสฺเต
 อายฺตฺตฺกสฺส สนฺติกํ เปเสตฺวา มาราเปสฺสามีติ อฺปายํ ทิสฺวา
 อຍ် เม อวชาตฺปฺตฺโต อิมํ มาเรตฺวา วจฺจฺกุเป จิปฺตฺ อเอวํ
 กเต อหํ มาตฺลสฺส กตฺตพฺพยฺตฺตํ ปจฺจนา ชานิสฺสามีติ ตสฺส
 ปณฺณํ ลิขิตฺวา ตาต โฆสฺก อมฺหากํ คามสฺเต อายฺตฺตฺโก
 อตฺถิ อิมํ ปณฺณํ หริตฺวา ตสฺส เทหิตฺติ วตฺวา ปณฺณํ ตสฺส
 ทุสฺสฺนเต พนฺธิ ๑ โส ปนฺ อกฺขรสมຍํ น ชานาติ ๑
 ทหฺรกาลโต ปฏฺจาย หิ นํ มาราเปนฺโตว เสฏฺฐิ มาราเปตฺ
 นาสกฺขิ กิ อฺกฺขรสมຍํ สิกฺขาเปสฺสติ ๑ อิติ โส อตฺตโน

- # ๑ พุ. ธ. ๒๕/๓๓ สรียฺรสฺส ปเกทนํ ๑
- # ๒ พุ. ธ. ๒๕/๓๓ อพุกฺกขานณฺจ ทารุณํ ๑
- # ๓. ตพฺพณฺณนายํ ปนฺ ทณฺฑวคฺเค ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 17 อุปปมาทกควณณา หน้า 188

มาราปนปณฺณเมว ทุสฺสนเต พนฺธิตฺวา นิกฺขมฺนฺโต อาห
ปาเถยฺยํ เม ตาต นตฺถิติ ฯ ปาเถยฺเยน เต กิจฺจํ นตฺถิ
อนฺตรามคฺเค อตฺถกามे มม สหายโก เสฏฺฐิ อตฺถิ ตสฺส
จฺเร ปาตฺราสี กตฺวา ปุรฺโต กจฺฉาหิติ ฯ โส สาธฺวติ ปิตฺริ
วณฺทิตฺวา นิกฺขมฺนฺโต ตํ คามํ ปตฺวา เสฏฺฐิจฺฉริ ปุจฺฉิตฺวา
กนฺตฺวา เสฏฺฐิชาຍํ ปตฺสิตฺวา กุโธ อาคโธสฺสิติ วุตฺเต
อนฺโตนครโตติ อาห ฯ กสฺส ปตฺโตสฺสิติ ฯ ตุมฺหากํ สหายก-
เสฏฺฐิโน อมฺมาติ ฯ ตวมฺสึ โฆสโก นามาติ ฯ อาม อมฺมาติ ฯ
ตสฺสา สห ทสฺสเนเนว ตสฺมี ปุคฺคตฺสึเนโห อุปฺปชฺชติ ฯ

เสฏฺฐิโน ปเนกา ธีตา อตฺถิ ปณฺณรตฺสอพสวสฺสทุเทสิกา
อภิรฺฐปา ปาสาทิกา ฯ ตํ รกฺขิตฺตุํ เอกเมว เปสนการิกํ
ทาสี ทตฺวา สตฺตกฺกมิกสฺส ปาสาทสฺส อุปริตเล สิริคพฺเภ
วสาเปสิ ฯ (๑) เสฏฺฐิธีตา ตสฺมี ขณฺเ ตํ ทาสี อนฺตรูปณฺ
เปเสสิ ฯ อถ นํ เสฏฺฐิชาຍา ทิสฺวา กุหิ กจฺฉสฺสิติ ปุจฺฉิตฺวา
อยฺเย ธีตาย เปสเนนาติ วุตฺเต อิติ ตาว เอหิ ติฏฺฐตฺตุ
เปสนํ ปุคฺคตสฺส เม ปิจฺจํ อตฺถริตฺวา ปาเท โชวิทฺวา เตลํ
มกฺขิตฺวา สยณํ อตฺถริตฺวา เทหิ ปจฺฉา เปสนํ กริสฺสสฺสิติ
อาห ฯ सा तदा अगतिं च अथ नं जिरनाकत्तं सेठ्ठिธีता
सनुत्तुचेति च अथ नं सा आह अय्ये मा मे गुच्छि
๑ ส. ม. ย. วสาเปนฺติ ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 189

เสฏฺฐิปุตุโต โฆสโก อากโต ตสฺส อิทฺถจิทฺถจ กตุวา ตตฺถ
คฺนตุวา อากตามฺหิตี ฯ เสฏฺฐิธีตาย เสฏฺฐิปุตุโต โฆสโกติ
นามํ สุตฺตวาว เปมํ จวิอาทีนึ ฉินฺนํทิตฺตวา อฏฺฐิมิณฺชํ อาหจ
จิตํ ฯ โกตุหฺลิกกาลสฺมึ หิ สฺวา ตสฺส ปชาปตี หุตฺตวา
นาพิโกทนํ ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส อทาสี ฯ ตสฺसानุภาเวนาคฺนตุวา
อิมสฺมึ เสฏฺฐิจฺจุเล นิพฺพตฺตวา ฯ อิติ นํ โส ปุพฺพสิเนโห
อวตฺถุริตฺตวา กณฺหิ ฯ เตนานห ภควา

 ปุพฺพเพว สนฺนิวาเสน ปจฺจุปฺปนฺนํหิเตน วา

 เอวนตฺตํ ชายเต เปมํ อุปฺปลัวยโถทเกติ ฯ

 อถ นํ ปุจฺฉิ กุหึ โส อมฺมาติ ฯ อยฺเย สยเน

นิปฺนฺโน นิทฺททายตีติ ฯ อตฺถิ ปนฺตฺส หตฺถे กิณฺจิติ ฯ

ทฺสฺสนฺเต ปณฺณํ อตฺถิ อมฺมาติ ฯ สฺวา กิ ปณฺณํ นุ

โฆ เอตฺนฺติ ตสฺมึ นิทฺททายนฺเต มาตาปิตฺตุนํ อณฺณาวีหิตตาย (๑)

อปฺสฺสนฺตานิ โอตฺริตฺตวา สฺนฺตีกํ คฺนตุวา (๒) ตํ ปณฺณํ โฆเจตฺตวา

อาทาย อตฺตโน คพฺภํ ปวิสิตฺตวา ทฺวาริ ปิธาย วาตป่านํ

วิริตฺตวา อกฺขรสมฺเย กุสฺลตฺตาย ปณฺณํ วาเจตฺตวา อโห

พาโล อตฺตโน มรณฺปณฺณํ ทฺสฺสนฺเต พนฺธิตฺตวา วิจฺรติ สเจ

มยา น ทิฏฺฐํ อสฺส นตฺถิ ตสฺส จีวิตฺนฺติ ตํ ปณฺณํ

ผาเลตฺตวา เสฏฺฐิสฺส วจเนน อปริ ปณฺณํ ลีขิ อยฺม มม

๑ สี. ม. ยฺ. อณฺณาวีหิตตาย ฯ ๒ ยฺ. สฺนฺตีกํ คฺนตุวาติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 190

ปฺตุโต โฆสโก นาม คามสโต ปณฺณาการี อหฺราเปตฺวา
อิมสฺส ชนปทเสฏฺฐิโน ชีตรา สทฺธิ มงฺคลี กตฺวา อตฺตโน
วสนคามสฺส มชฺเฌ ทฺวิฏฺฐิมิกิ เคหิ การฺเตวา ปาการปริกฺเขเปน
เจว ปฺริสคฺคตฺติยา จ สฺสัวิหิตารกฺขิ กโรตฺ มยฺหฺลจ อิทฺถจิทฺถจ
มยา กตฺนฺติ สาสนํ เปเสตฺ เหวํ กเต อหิ มาตฺลสฺส
กตฺตพฺพยฺตฺตํ ปจฺจนา ชานิสฺสามีติ ลิจิตฺวา จ ปน สหฺริตฺวา
โอดริตฺวา ทฺสสนฺเตยฺเวสฺส พนฺธิ ฯ

โส ทิวสภาคํ นิทฺทหายิตฺวา อฏฺฐาย ภูณฺชิตฺวา
ปฺกคามิ ฯ ปฺนทิวเส ปาโตว ตํ คามํ กนฺตฺวา อายุตฺตํ
คามกิจฺจํ กโรนฺตยฺเฌว ปสฺสิ ฯ โส ตํ ทิสฺวา ก็ ตาตาติ
ปฺจฺจติ ฯ โส ปิตฺรา เม ตุมฺหากํ ปณฺณํ เปสิตนฺติ
อาห ฯ กิสฺส ปณฺณํ ตาต อหฺราติ ปณฺณํ คเหตฺวา
วาเจตฺวา ตฺถุจฺมานโส ปสฺสธ โภ มม สามิโน มยิ สิเนหิ
เชฏฺฐปฺตุตฺตสฺส เม มงฺคลี กโรตฺตติ มม สนฺตํ ปหิณฺธิ สีนฺหิ
ทารุอาทีนํ อหฺรธาติ คหปฺตีเก วตฺวา คามมชฺเฌ วฺตฺตปฺปการี
เคหิ การฺเตวา คามสโต ปณฺณาการี อหฺราเปตฺวา
ชนปทเสฏฺฐิโน ชีตรํ อานฺเตวา มงฺคลี กตฺวา เสฏฺฐิสฺส
สาสนํ ปหิณฺธิ อิทฺถจิทฺถจ มยา กตฺนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิโน ยิ การฺมิ ตํ น โหติ ยิ
น การฺมิ ตเทว โหตีติ มหนฺตํ โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ ฯ

ปุตตโสเกน สหุธี โส โสโก เอกโตว หุตฺวา กุจฺฉิทาหํ
อุปฺปาเทตฺวา อติสาร์ ชเนติ ฯ เสฏฺฐิธีตาปี สเจ โกจิ เสฏฺฐิโน
สนฺติกา อากฺขณฺติ ตุมฺहे มม อกเถตฺวา เสฏฺฐิปุตฺตสฺส ปจฺมตรํ
มา กถยิตฺถาติ ชเน อาณาเปสิ ฯ เสฏฺฐิปี โข นทานิ
ตํ ทฺวฺจฺจปุตฺตํ มม สापเตยฺยสฺส สามิกํ กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา
เอกํ आयุตฺตกํ อาห มาตุล ปุตฺตํ เม ทฺวฺจฺจกาโมมฺหิ เอกํ
ปาทฺมุทิกํ เปเสตฺวา มม ปุตฺตํ ปกฺโกสาเปหิตี ฯ โส สาธฺวตี
ปณฺณํ ทตฺวา เอกํ ปุริสํ เปเสติ ฯ เสฏฺฐิธีตาปี ตสฺสา-
กนฺตฺวา ทฺวาเร จิตฺภาวํ สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ก็
ตาตาติ ปุจฺฉิ ฯ เสฏฺฐิ กิลาโน ปุตฺตํ ปสฺสิตฺถุ ปกฺโกสาเปติ (๑)
อยฺเยติ ฯ ตาต เสฏฺฐิ พลฺวา ทฺพฺพลโลติ ฯ พลฺวา ตาว
อาหารํ ภูณฺชติเยว อยฺเยติ ฯ สว เสฏฺฐิปุตฺตํ อชานาเปตฺวา ว
ตสฺส นีวาสนฺจฺจ ปรีพฺพยฺจฺจ ทาเปตฺวา มยา เปสิตฺถาเล
คมิสฺสสฺสิ อจฺฉ มตาเวติ อาห ฯ มหาเสฏฺฐิ ปุณฺ आयุตฺตกํ
อโวจ ก็ มาตุล น เต มม ปุตฺตสฺส สนฺติกํ
ปหิตฺนฺติ ฯ ปหิตํ สามิ กตฺปุริโส น ตาว เอตีติ ฯ เตนฺหิ
ปุณฺ อปรํ เปเสหิตี ฯ โส เปเสติ ฯ เสฏฺฐิธีตาตสฺมีปี
ตเถว ปฏฺธิปชฺชิ ฯ อถ เสฏฺฐิโน โรโค พลฺวา ชาโต
เอกํ ภาชนํ ปวิสฺติ เอกํ นิกฺขมฺติ ฯ ปุณฺ เสฏฺฐิ
๑ ยู. ปกฺโกสาเปสิ ฯ

เล่มที่ 17 อปปมาทวคควณณนา หน้ 192

อายุตตกั ปุจณิ ก็ มาตุล น เต มม ปุตตสส สนตักั
ปหิตนุติฯ ปหิตั สามิ คตปุริโส ปน น เอตติฯ เตนหิ
ปุณ อปรึ เปเสหิติฯ โส เปเสสิฯ เสฎฐิธีตา ตติยวเร
อาคตปิ ตั ปวตตี ปุจณิฯ โส พาพหคิลานอ อยเย
เสฎฐิ อหาริ ปจณินุทิตวา มจจุปรายโน ชาโต เอกั ภาชนั
นิกุขมติ เอกั ปวิสตีติ อหฯ เสฎฐิธีตา จินุเตสิ อิทานิ
คนตุ กาลอติ เสฎฐิปุตตสส ปิตา กิร เต คิลานอติ
อาโรเจตวา ก็ วทสิ ภทเทติ วุคเต อผาสุกมสส สามิติ
อหฯ อิทานิ ก็ กาทพพนุติฯ สามิ กามสโต (๑)
อุฎฐานกั ปณณการิ อาทาย คนตุวา ปสสิสสาม นนติ
อหฯ โส สาฐุติ ปณณการิ อหาราเปตวา สกญหิ
อาทาย (๒) ปกุกามิฯ อถ นั สา ปิตา เต พุพพโล เอตตกั
ปณณการิ คเหตุวา กจจนนุทานัน ปปญโจ ภวิสสติ เอตติ
นิวคเตหิติ วตุวา ตั สพพิ อตตโน กุลเคหิ เปเสตวา
ปุณ อห สามิ ตวั อตตโน ปิตุ ปาทปสเส ตัญญเยยยาสิ
อหิ อุสสิสกปสเส จสสามิติ เคหิ ปวิสมานาเยว เคหสส
ปุโรโต จ ปจณโต จ อารกั คณุหถาติ อตตโน ปุริเส
อาณาเปสิฯ ปวิฎฐกาเถ ปน เสฎฐิปุตุโต ปิตุ ปาทปสเส
อฎฐาสิ อิตรา อุสสิสกปสเสฯ ตสมิ ขณ เสฎฐิ อุตตทานโก
๑. สิ. ย. กามสเตฯ ๒. สิ. ย. สกญนาทายฯ

เลมที่ 17 สามาวตีวตุถ หนา 193

นิปนโน โหติ ๑ आयुत्तโก पनसुस पाते प्रिमश्चनुโต
पुत्तो ते सामि आकतोति आह १ गहं सोति १ ऐस
पाथमुले जितोति आह १ अठ नं तिसुवा आयुत्तकं
पकुโกसापेतुवा मम केहे गित्तकं चननुति पुजुनितुवा सामि
चनसुसेव जत्तापिस गोणुयो उपगोकप्रिगोकण्णथानं पन
कामगुखेतत्तुपिपत्तुपुत्थयानवाहनानलज्ज ओयलज्ज ओयलज्ज
प्रिज्जेतोति वुत्ते ओहं ऐत्तकं मम पुत्तसुस षोसगसुस
न तेमिति वत्तुतामो तेमिति आह १ तं सुत्तुवा सेणुजिचित्ता
ओयं पुन गेणुतो ओल्लं गिल्लज्जि गेययत्ति जिनेत्तुवा सोकात्तरा
विय ऐसे विरित्तुवा रोथमाना गिनुनामेत्ति तात् वेत्ते
ओत्तिपि नाम वो वज्जं सुण्णे ओल्लज्जिगा वत्तुहात्ति वत्तुवा
मत्तुगेण तं उरम्मश्चे पहरन्ति पत्तित्तुवा यथा पुन वत्तु
न सगुगतोत्ति त्तासुस उरम्मश्चे मत्तुगेण षंसन्ति ओरोत्थं
त्तुसेत्ति १ सेणुजिपि तंखण्णेषुवाल्लमगालि १

सेणुजि मतोत्ति (॑) कनुत्तुवा उत्तेनसुस रणुणे ओरोत्ते १
राजा त्सुस सरिग्गिज्जं कारापेतुवा ओत्ति पनसुस पुत्तो
वा चित्ता वात्ति पुज्जि १ ओत्ति तेव षोसगो नाम त्सुस
पुत्तो सप्पं सापत्तेय्यं त्सुस निययात्तेत्तुवा मतोत्ते वात्ति १
राजा ओप्राका ऐणुजिपुत्तं पकुโกसापेत्ति १ त्सुमिण्ण तिवसे
॑ यु. सेणुजि मतोत्ति नत्ति १

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 194

เทโว วสุติ ราชงคณณ ตตถ ตตถ อุทกั สณจชาติ ฯ
เสฏฐิปุตุโต ราชานั ปสฺสิสฺสามิติ ปายาสี ฯ ราชชา วาตปานั
วิวริตฺวา ตั อากจณนุตั โอลเณนุโต ราชงคณณ อุทกั ลงฺเขตฺวา
อากจณนุตั ทิสฺวา อากนุตฺวา วนฺทิตฺวา จิตฺ ตฺวั โฆสโก
นาม ตาตาทิ ปุจฺฉิตฺวา อาม เทวาทิ วุตฺเต ปิตา เม
มโตติ มา โสจิ ตว เปตฺติกั เสฏฐิจฺญานัน ตฺยหเมว ทสฺสามิติ
ตั สมสฺสาเสตฺวา กจฺฉ ตาตาทิ อฺยโยเชติ ฯ ราชชา
กจฺฉนฺตมฺจ นั โอลเณนุโตว อฏฺฐาสี ฯ โส อากมนกาเล
ลงฺฆิตฺ อลงฺฆิตฺวา โอตริตฺวา สณิกั อคมาสี ฯ อถ นั
ราชชา ตโตว ปกโกสาเปตฺวา กิณฺนุ ตาต ตฺวั มม
สณฺติกั อากจณนุโต อุทกั ลงฺฆิตฺวา อากมฺม กจฺฉนุโต
อิทานิ โอตริตฺวา สณิกั กจฺฉสีติ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทว อหั
ตสฺมี ขณ กุมารโก กิพนกาโล นามโส อิทานิ ปน เม
เทเวน จานนฺตรั ปฏฺฐิสฺสุตฺติ ตสฺมา ยถาปุริ อจริตฺวา อิทานิ
สณิกณ หุตฺวา จริตฺุ วญฺญตีติ ฯ ตั สุตฺวา ราชชา ธิติมา
อฺย ปุริโส อิทานิวสฺส จานนฺตรั ทสฺสามิติ ปิตราภุตฺตโกกั
ทตฺวา สพฺพสตน เสฏฐิจฺญานัน อทาสี ฯ โส รเถ จตฺวา
นกรั ปทกฺขิณฺ อทาสี ฯ โอลเณนุโต โลกิตฺถุจฺฉานัน กมฺปติ ฯ
เสฏฐิธิตฺวาปี กาลีทาสียา สทฺธิ มนฺตยมานา นิสินฺนา อมฺม
กาลิ ปุตฺตสฺส เต เอตฺตกา สมฺปตฺติ มั นิสฺสาย นิปฺพนนาติ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 195

อาห ๗ กิการณา อมมาติ ๗ อัย หิ อตุตโน มรณปณณั
ทุสสนเต พนุชิตวา อมหากั ฆริ อากโต อถสส มยา ตั
ปณณั ฆาเลตวา มยา สทฐี มงคตกรณตถาย อญญั ปณณั
ลิจิตวา เอตุตถั กาลั ตตุถ อารกโข กโตติ ๗ อมม
ตุวั เอตุตถั ปสสสิ อิมั ปน เสฎฐี ทหรกาลโต ปฎุจาย
มาเรตุกาโม มาเรตุ นาสกขิ เกวลั อิมั นิสสาย พหุ ฐนั
ชียีติ ๗ อมม อติการियั วต เสฎฐินา กตุนติ ๗ สา นคริ
ปทกขินั กตวา เกหุ ปวิสนตั นั ทิสวา อัย เอตุตถา
สมปตติ มั นิสสาย นิปพพนาติ หสิตติ อกาลิ ๗ อถ นั
เสฎฐิปุโต ทิสวา กิการณา หสิตติ ปุจนิ ๗ เอกิ การณั
นิสสาชาติ ๗ กเถหิ นนติ ๗ สา น กเถสิ ๗ โส สเจ
น กเถสิ ทวิธา ตั ฉินทิสสามิติ ตชเชตวา อสิ นิกกขุทธิ ๗
สา อัย เอตุตถา สมปตติ ตยา มั นิสสาย ลทฐาติ
จินเตตวา หสินติ อาห ๗ เสฎฐี ยทิ มม ปิตรา อตุตโน
สนตถั มยหุ นิยยาทิตั ตวั เอตุถ กิโหสิติ ๗ โส
กิริ เอตุตถั กาลั กิณจि น ชานาติ เตนสสา วจัน น
สททหิ ๗ อถสส สา ตุมหากั ปิตา มรณปณณั ทตวา
เปเสสิ ตุมहे มยา อิทถจิทถจ กตวา รกขิตาติ สพพ
กเถสิ ๗ อภูตติ กเถสิติ อสททหนโต มาตรั กาลิ ปุจนิสสามิติ
จินเตตวา เอวั กิริ อมมาติ อาห ๗ อาม ตาต ทหรกาลโต

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 196

ปฏฺจาย ตํ มาเรตฺกานิ มาเรตฺ นาสกฺขิ ตํ นิสฺสาย
พหุ ฐนํ จิยิ สุตฺตสฺ จาเนสฺ ตฺวํ มรณฺโต มุตฺโต
อิทานิ โภคฺคามฺโต อากมฺม สพฺพสฺเตน สทฺธิ เสฏฺฐิฏฺฐานํ
ปตฺโตติ ฯ โส ตํ สุตฺวา ภาริยํ วัต เม กมฺมํ เอวรูปา
โฆ ปน มรณา มุตฺตสฺส มม ปมาทชีวิทํ ชีวิทํ อยฺยตํ
อุปฺปมตฺโต ภวิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา เทวตีกิ สหสฺสํ วิสฺซชฺเชตฺวา
อทฺธิกฺกปณฺาทีนํ ทานํ ปฏฺจเปตี ฯ มิตฺโต นามสฺส กณฺุมฺพิโก
ทานพฺยวโฏ อโหสิ ฯ

อิทํ โฆสกเสฏฺฐิโน อุปฺปตฺติ ฯ

ตสฺมี ปน กาลे ภทฺทวตีนฺกรे ภทฺทวตฺติยเสฏฺฐิ นาม
โฆสกเสฏฺฐิโน อทฺธิฏฺฐปฺพสฺสหายโก อโหสิ ฯ ภทฺทวตีนฺกรโต
อากตฺานํ วาณิขานํ สนนฺติเก โฆสกเสฏฺฐิ ภทฺทวตฺติยเสฏฺฐิโน
สมฺปตฺติลฺยจ วยฺปฺปเทสฺยจ สุตฺวา เตน สทฺธิ สหายกภาวํ
อิจฺจนฺโต ปณฺณาการํ เปเสตี ฯ ภทฺทวตฺติยเสฏฺฐิปี โกสมฺพิโต
อากตฺานํ วาณิขานํ สนนฺติเก โฆสกเสฏฺฐิโน สมฺปตฺติลฺยจ
วยฺปฺปเทสฺยจ สุตฺวา เตน สทฺธิ สหายกภาวํ อิจฺจนฺโต
ปณฺณาการํ เปเสตี ฯ เอวํ เต อณฺณมณฺณํ อทฺธิฏฺฐปฺพสฺสหายกา
หุตฺวา วสฺสีสุ ฯ อปรภาเค ภทฺทวตฺติยเสฏฺฐิโน เกเห
อหิวตฺกโรโค
ปตฺติโต ฯ ตสฺมี (๑) ปตฺติเต ปจฺมํ มกฺขิกา มรณฺติ ตโต
อนุกฺกเมเนว
๑ สී. ยฺ. ปตฺติ ฯ ตโต ตสฺมี ฯ

เลมที่ 17 สามาวตีวตุ หนา 197

กัฎา มุสัฎกา กุกกัฎา สุกกรา สุนขามชชาราคาโว ทาสั
ทาสา สพพปจณา ชมมานุสกา มรณตึฯ เตสุ เย กัตุตึ
กัณทุทวา ปลายนตึ เต ชัฎตึ ลกณตึฯ ตทาปี เสฎจึ
จ ภารึยา จ ชัฎตา จ ตถา ปลายิตวา โฆสกเสฎจึ ปสสัตึ
ปตถณตวา โกสมพึ ปฎึปชชัฎตึฯ เต อนตรามคเคเยว
จันปาถเยยา วาตาทปน เจว ชุบปึปาสาหึ จ กัถนตสรัรา
กัจเจณ โกสมพึ ปตวา (๑) อุทกผาสุกกัฎจันเน นหาตวา
นคทวาเร

เอกั สาลั ปวัสสัตึฯ ตตฺร (๒) เสฎจึ ภารึยั อาท ภาทเท
อึมินา นึหารเนน อากจณตวา วึชาตมาตยาปึ อมณาปา โหนตึ
สหาโย กัร เม อทฎกปณาทึนั เทวสักั สหสสั วึสสชชตวา
ทานั ทาเปสั (๓) ตตถ ชัฎตึเรเปสตวา อาหารั ออาหาราเปตวา
เอกาหั ทวึหึ อึเชว สรัรั สนตปเปตวา สหายกั
ปสสัตึสสามาตึ สาธุ สามัตึฯ เต सालายเมว วัสสัตึฯ
ปุนทิวเส กाले อาโรจึเต กปณทฎกาทึสึ ออาหารตถาย
คจณเตสุ มาตาปัดโร อมม คณตวา อมุหากั ออาหารั
ออาหาราตึ ชัฎตึเรเปสยึตึฯ มหาโกกกุลสส ชัฎตา วึปตุดึยา
อจณนลชชตาย อลชชมานาว ปาตึ คเหตุวา กปณชเนน
สทฎชึ ออาหารตถาย คตา มัตตกุกุมพึเกน กตึ ปฎึวึเส
คณหึสสสึ อมมาตึ ปุฎจา ตโยตึ อาทฯ อถสสา ตโย
#๑. สึ. ย. โกสมพึยั คณตวาฯ ๒. สึ. ย. ตโตฯ
๓. สึ. ย. เทตึฯ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทกคฺควณณา หน้า 198

ปฏฺวีเส อทาสี ๑ ตาย ภคฺเต อาหฺญฺ เตโยปี เอกโต
ภฺญชิตฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ ๑ อถ มาตาริฑฺติโร เสฏฺฐี อหฺสิ สามี
วิปคฺติ นาม มหากฺุถานมฺปิ อุปฺปชฺชติ อมฺเห อนโนโลเกตฺวา
ภฺญช มา จินฺตยฺตี อิติ นํ นานปฺปการเหหิ ยาจิตฺวา
โกเชตฺตํ ๑ โส ภฺญชิตฺวา อาหารํ ชีราเปตฺตํ อสกฺโกนฺโต อรุณ
อฺกคฺจณฺเต กาลมกาสี ๑ มาตาริฑฺติโร นานปฺปการเหหิ
ปริเทวิทฺวา
โรทิสฺสุ ๑ กุมาริกา ปฺนทิวเส โรทมานา อาหารตฺถาย คณฺตฺวา
เตน ตํ ทิสฺวา กติ ปฏฺวีเส คณฺหิสฺสตี อมฺมาติ วุตฺตา
เทวติ อาห ๑ โส เทว ปฏฺวีเส อทาสี ๑ สวา อหริตฺวา
มาตริ ยาจิตฺวา โภเชตี ๑ สวา ตาย ยาจียมานา ภฺญชิตฺวา
อาหารํ ชีราเปตฺตํ อสกฺโกนฺตี ตํทิวสํ กาลมกาสี ๑ กุมาริกา
เอกิกาว โรทิตฺวา ปริเทวิทฺวา ตาย ทฺกฺขุปฺปคฺติยา อติวีย
สฺลชฺชาตฺจฉาทกฺทฺกฺขฺวา ปฺนทิวเส ยาจเกหิ สทฺธี โรทนฺตี
อาหารตฺถาย คณฺตฺวา กติ ปฏฺวีเส คณฺหิสฺสตี อมฺมาติ
วุตฺเต (๑) เอกนฺติ อาห ๑ มิตฺตกฺกฺกมฺพิโก ตํ ตโย ทิวเส ภคฺตํ
คณฺหนฺตี สฺลชฺชานี (๒) เตน นํ นสฺส วสตี อชฺช ตว
กฺจฺฉิปฺปมาณํ
อณฺณาสีติ อาห ๑ หิโรตฺตปฺปสฺมปฺนนา กฺลชฺชิตา ปจฺโจรสฺมี
สคฺติปฺปหาริ วีย วณฺเ ขารปฺริเสกํ วีย จ ปตฺวา กิ
สามิตี อาห ๑ ตยา ปฺเร ตโย โภจฺจาสา คหิตา หิโย
เทว อชฺเชกํ คณฺหตี อชฺช เต อตฺตโน กฺจฺฉิปฺปมาณํ
๑ สฺตี. วุตฺตา ๑ ๒ สฺตี. ย. สฺลชฺชานิตฺวา ๑

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 199

ฌาตฺนุติ อห ๗ มา มํ สามิ อตฺตโนว อตฺถาย คณฺหิตี
มณฺญิตฺถาติ ๗ อถ กสฺมา ตโย คณฺหิ อมฺมาติ ๗ ปุเร
ตโย ชนา อหุมฺหา (๑) สามิ หิโย เทว อชฺช เอกิกาว
ชาตฺมฺหิตี ๗ โส เกน การณฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อาทิโต
ปฏฺจาย ตาย กถิตํ สพฺพมฺปวตฺตี สุตฺวา อสฺสูนิ สนฺธาเรตฺถุ
อสฺกโกนฺโต สลฺยชาตฺพลวโทมนสฺโส หุตฺวา อมฺม เอวํ สนฺเต
มา จินฺตยิ ตวํ ภาทฺทวคฺยเสฏฺฐิโน ชีตา อชฺชกาลโต ปฏฺจาย
มม ชีตาเยว นามาทิ วตฺวา สีเส จุมฺพิตฺวา ฌริ เนตฺวา
อตฺตโน เชฏฺฐิเชตฺถุจฺจานเณ จเปสิ ๗

สา ทานกฺเค อจฺจาสทฺถิ มหาสทฺถิ สุตฺวา ตาต
กสฺมา เอตํ ชนํ นิสฺสทฺถิ กตฺวา ทานํ น เทถาติ อห ๗
น สกฺกา กาทฺถุ อมฺมาติ ๗ สกฺกา ตาตาติ ๗ กถิ อมฺมาติ ๗
ตาต ทานกฺคํ ปริกฺขิปปิตฺวา เอเกกสฺเสว ปเวสนปฺปมาณเณ
เทว ทวารานิ โยเชตฺวา เอเกน ทฺวารเณ ปวิสิตฺวา เอเกน
นิกฺขมถาติ วเทถ เอวํ นิสฺสทฺทา หุตฺวาว คณฺหิสฺสนฺตฺตีติ ๗
โส ตํ สุตฺวา ภาทฺทโกว อมฺม อฺปาโยติ ตถา การสิ ๗
สาปี ปุพฺเพ สามา นาม วตฺติยา ปน การิตตฺตา สามาวตี
นาม ชาตา ๗ ตโต ปฏฺจาย ทานกฺเค โกลาหลํ ปจฺฉินฺนํ ๗
โฆสกเสฏฺฐิ ปุพฺเพ ตํ สทฺถิ สฺถนฺนฺโต มยฺหิ ทานกฺเค
สทฺโทติ ตฺสตี ทฺวิหตีหิ ปน สทฺถิ อสฺถนฺนฺโต มิตฺตคฺกุณฺมพิคํ
#๑. สี. ย. อหุมฺห ๗

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 200

อตุตโน อุปฏุจัน อาคคั ปุจุนิ ทียติ กปณทุริกาทีนั
ทานนุติ ๑ อาม สามิติ ๑ อถ กั ทูวิหตีหั สทโท น
สุยติติ ๑ ขถา นิสสุททา หุตุวา คณหนุติ ตถา เม อุปาโย
กโตติ ๑ อถ ปุพเพว กสุมา นากาสีติ ๑ อชานนตาย
สามิติ ๑ อิทานิ เต กถั ถาโตติ ๑ ชิตรา เม อกุขาโต
สามิติ ๑ มยหั อวิทิตา ตว ชิตา นาม อตุถิติ ๑ โส
อหิวาตกรอกุปรตติโต ปฏุจาย สพพิ ภูททวคคยเสฏุจโน ปวตุตี
อากิจิตวา ตสุสา อตุตโน เซฏุจชิตุฏุจानเน จปิตถาวั
อาโรเจสิ ๑ อถ นั เสฏุจชี เอวั สนุเต มม กสุมา น กถลสิ
म्म สหายกสุส ชิตา มม ชิตา นามาติ ตั ปกโกสาเปตุวา
ปุจุนิ อมม เสฏุจโน ชิตาสีติ ๑ อาม ตาตาทิ ๑ เตนหิ
มา จินุติ ตวั มม ชิตาสีติ ตั สีเส จุมพิตุวา ปริวารตุถาย
ตสุสา ปญจ อิตถิสตานิ ทตุวา ตั อตุตโน เซฏุจชิตุฏุจानเน
จเปสิ ๑

อถกทิวลั ตสุมี นครเ นกขตุต สขงฏุจัน โหติ ๑ ตสุมี
ปน นกขตุเต พหิ อนิกขมนกา กุชิตโรปี อตุตโน ปริวารเ
สทฐิ ปทสาว นที คนตุวา นหายนุติ ๑ ตสุมา ตัทิวลั
สามาวตีปี ปญจหิ อิตถิสเตหิ ปริวาริตา ราชงคณเนว
นหายิตุ อคมาสิ ๑ อุเทโน ราชาปี สีหปญชเร จิโต ตั
ทิสวา กสุสิมา นาฏุกิตุถิโยติ ปุจุนิ ๑ น กสุสจि นาฏุกิตุถิโย

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 201

เทวติ ฯ อถ กสฺส ชีตโรติ ฯ โฆสกเสฏฺฐิโน ชีตา เทว
สามาวตี นามเสติ ฯ โส ทิสฺวาว อุปฺปนฺนสิเนโห เสฏฺฐิโน
สาสนํ ปาหสิ ชีตริ กิร เม เปเสตฺตุติ ฯ น เปเสมิ
เทวติ ฯ มา กิร เอวํ กโรตุ เปเสตฺตุยฺเวติ ฯ มยํ
คหปติกา นาม กุมาริกานํ โปเถตฺวา วิเหเจตฺวา กทฺถนภเยน
น เทม เทวติ ฯ ราชชา กุชฺฌิตฺวา เคาหํ ลลฺญาเปตฺวา
เสฏฺฐิจฺฉจ ภิรยญจสฺส หตฺถเถ กเหตฺวา พหิ การาเปสิ ฯ
สามาวตี นหาตฺวา อากตา เคาหํ ปวิสิตฺตุํ โโอกาถํ อลภนฺตี
กี เอตํ ตาตาติ ปุจฺฉนํ ฯ อมฺม ราชชา ตว การณา ปหิฉิ
อถ มยํ น ทสฺสามาติ วุตฺเต ฆริ ลลฺญาเปตฺวา อมฺเห
พหิ การาเปสิติ ฯ ตาต ภาริยํ โว กมฺมํ กตํ รลฺญา
นาม ปหิเต น เทมาติ อวตฺวา สเจ เม ชีตริ สปริวาริ
คณฺหถ เทมาติ วตฺตพฺพิ ภาเวยฺย ตาตาติ ฯ สาธุ อมฺม
ตว รุจฺฉิยา สติ เอวํ กิริสฺสามิติ วตฺวา รลฺโย ตถา สาสนํ
ปาหสิ ฯ ราชชา สาธุติ สมฺปฺภิจฺฉิตฺวา ตํ สปริวาริ อานตฺวา
อภิสิฉฉิตฺวา อกฺคมเหสิฉฺฉาเน จเปสิ ฯ เสสา ตสฺสาเยว
ปริวาริตฺถิโย อหสิ ฯ

อิทํ สามาวตฺติยา วตฺถุ ฯ

อุเทนสฺส ปน อปราปี วาสฺสทตฺตา นาม เทวี อโหสิ
จณฺทปชฺโชตสฺส ชีตา ฯ อุชฺเชนฺนํ หิ จณฺทปชฺโชโต นาม

เลมที่ 17 อปปมาทวคควณณา หนา 202

ราชา อโหสิฯ โส เอกทิวสึ อูยยานโต อากจณฺโต อุตฺตโน
สมฺปตฺตึ โอลเกตฺวา อตฺถิ นฺ โข อณฺณสฺสปี กสฺสจि
เอวรูปา สมฺปตฺตึตี วตฺวา กึ สมฺปตฺติ นามเสา โกสมฺพิย
อุเทนสฺส รณฺโณ อติมหตี สมฺปตฺตึตี วุตฺเต อาห เตนหิ
คณฺหิสฺสามี นนฺตีฯ น สกฺกา โส คเหตฺุนฺตีฯ กิณฺจि กตฺวา
คณฺหิสฺสามวาตีฯ น สกฺกา เทวาตีฯ กึการณฺตีฯ โส
หตฺถิกนฺตึ นาม สิปฺปึ ชานาตี มนฺตึ ปรีวตฺเตตฺวา
หตฺถิกนฺตฺวีณฺ วาเทฺนโต นาเค ปลาเปตีปี คณฺหาตีปี
หตฺถิवाहनสมฺปนฺโน เตน สทิสฺโส นาม นตฺถิตีฯ น สกฺกา
มยา ตึ คเหตฺุนฺตีฯ สजे เต เทว เอกนฺเตน อัยฺ นิจฺจโย
เตนหิ ทารุหตฺถิ กಾರೆตฺวา ตสฺส วสนนฺจฺจานํ เปเสหิ โส
หตฺถิवाहनํ वा อสฺสวาहनํ वा สุตฺวา ทูรมฺปิ คจฺจติ ตตฺถ
นํ อากตฺ คเหตุํ สกฺกา ภวิสฺสตีตีฯ ราชา อตฺถेโส
อุปาโยตี ทารุณฺย ынฺตหตฺถิ กಾರೆตฺวา พหิ ปีโลตีกาหิ
เวเจตฺวา กตฺจิตฺตกมฺมํ กตฺวา ตสฺส วิชิตฺเต อาสนนฺจฺจานเ
เอกสมฺมึ สรตีเร วิสฺสชฺษาเปตีฯ หตฺถิโน อนฺโตกฺจฺจิมฺย สญฺจि
ปฺริสา อปฺราปฺริ จงฺกมนฺตี หตฺถิลณฺฑํ আহริตฺวา ตตฺถ ตตฺถ
จฺจทฺเทสฺสุฯ เอโก วนฺจโร หตฺถิ ทิสฺวา อมฺหากํ รณฺโณ
อนฺจฺจวิโกตี จินฺเตตฺวา คนฺตฺวา อุเทนสฺส รณฺโณ อาโรเจตี
เทว มยา สพฺพเสโต เกลาสญฺญปฺฏิภาโค ตุมฺหากณฺณเว

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 203

อนุจณวิโก วรवारโณ ทิฏโฐติฯ อุเทโน ราชา ตเมว
มคฺคทุเทศกํ กตฺวา หตฺถิ อภิรฺยุห สปริวารो นิกฺขมิฯ
ตสฺสาคมนํ ญตฺวา จรปฺริสา คนฺตฺวา จณฺทปชฺโชตสฺส
อาโรเจสุฯ โส อากนฺตฺวา มชฺเณ ตฺวจฺฉิ กตฺวา อุโภสุ
ปสฺเสสุ พลนิกายํ ปโยเชติฯ อุเทโน ราชา ตสฺสาคมนํ
อชานนฺโต หตฺถิ อนุพนฺธิฯ อนฺโตจितฺตมนุสฺสา เวเคน
ปลาเปสุฯ กฏฺจหตฺถิ รณฺโณ มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา วิณฺ
วาทนตฺสส ตนฺตีสทฺทํ อสฺสณฺโต วยิ ปลาตฺติเยวฯ ราชา
หตฺถินาคํ (๑) ปาปฺณิตฺตํ อสฺสโกนฺโต อสฺสํ อารฺยุห อนุพนฺธิฯ
ตสฺมี เวเคน อนุพนฺชฺนฺเต พลนิกายิ โอหियิฯ ราชา
เอกโกว ओहिसिฯ อถ นํ อุโภสุ ปสฺเสสุ ปยุตฺตา
จณฺทปชฺโชตสฺส ปฺริสา कन्हित्त्वा अत्तनो रण्णो अत्तु
अत्तसु พลนิกายि अमित्तवत्सं कत्तावं ญตฺวา पहि बन्धवारि
निवेसेत्त्वा अज्जिฯ

จณฺทปชฺโชโตปิ อุเทนํ ชีวคหาเมว คหาเปตฺวา เอกสฺมี
โจรเคเห ปกฺขิปิตฺวา ทฺวาริ ปิทหาเปตฺวา ตโย ทิวเส ชยปानํ
ปิวิ. อุเทโน ตตฺติยทิวเส อารกฺขเก ปุจฺฉิ กหํ โว ราชา
ตาตาคิฯ ปจฺจามิตฺโต เม कहित्तत्ति चयपानं पीवत्तिฯ กา
นามเสมา มาตฺคามสฺส วยิ तुम्हाकं रण्णो किरिया ननु
#๑ โปราณ. หตฺถินาคํฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณนา หน้า 204

ปฏิราชานัน คเหตุวา วิสขชเชตุ วา มาเรตุ วา วญญติ
อมุเห ทุกขัน นิสีทาเปตุวา ๗ ชยป้าน กิร ปิวตีติ ๗ เต
คนตุวา ตมตุถึ รัญโธ กเถสุ ๗ โส คนตุวา สจจัน กิร
ตุวั เอวั วเทตีติ ปุจจัน ๗ อาม มหาราชาติ ๗ สาธุ ตัน
วิสขชเชตุสามี เอวรูปุ กิร เต มนุโต อตุถิ ตัน มยหัน
ทสุสตีติ ๗ สาธุ ทสุสามี คหณสมเย มัน วนุทิตุวา ตัน
คณหาหิ กิ ปน ตุวั มัน วนุทิสสุสตีติ ๗ กุยาหัน ตัน
วนุทิสสุสามีติ ๗ กิ น วนุทิสสุสตีติ ๗ น วนุทิสสุสามีติ ๗
อหंपิ น ทสุสามีติ ๗ เอวั สนุเต ราชาณัน เต กริสสุสามีติ ๗
กโรหิ สริรสสุส เม อิสสุสโร น ปน จิตตุสสุสชาติ ๗ ราชา
ตสุส สुरुคชชิตัน สตุวา กถนุ นุ โข อิมสุส มนุตัน คณหิสสุสามีติ
จินเตตุวา อิมัน มนุตัน อณณัน ชานาเปตุ น สกกา มม
ชิตัน เอตสุส สนุติเก อุกคณหาเปตุวา อหัน ตสุสา สนุติเก
คณหิสสุสามีติ จินเตสิ ๗ อถ นัน อاه อณณสุส วนุทิตุวา
คณหนตสุส ทสุสตีติ ๗ อาม มหาราชาติ ๗ เตณหิ อมุหากัน
จเร เอกา ชุชชา อตุถิ ตสุสา อนุโตสธานี นิสินนาย
ตุวั พหิสธานี จิโตว มนุตัน วาเจหิติ ๗ สาธุ มหาราช
ชูชชา วา โหตุ ปิรสปิปี วา วนุทนต์ยา ทสุสามีติ ๗
ตโต ราชา คนตุวา ชิตัน วาสุตตุตุตัน อاه อมม เอโก
สขกุกุจัน อนคณัน มนุตัน ชานาติ ตัน อณณัน ชานาเปตุ น

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 205

สกุกา ตวั อนุโตสาณีย นิสีทิตวา ตั วนุทิตวา มนตุ คณห
โส พหิสานีย จตุวา ตยหิ วาเจสสติ ตว สนุติกาอห
คณหิสสามิติ ฯ เอวั โส เนสิ อณณมณณิ สนุถวกรณณเยน
ธีตริ ชุชชั อิตริ สงขกุกุจี กตุวา กเถสิ ฯ โส ตสสา
อนุโตสาณีย วนุทิตวา นิสินนาย พหิ จิตัว มนตุ วาเจสิ ฯ

อถ นั เอกทิวสั ปุณปุณั วุจจมานมปิ มนตปัท วตตุ
อสกโกนติ อเร ชุชเช อติพหโลฎจกโปถึ เต มุขั (๑) เอวั
นาม วเทหิติ อาห ฯ สวา กุชฉิตวา อเร ทฎจกุกุจี
กี วเทสิ (๒) มาทิสวา ชุชชา นาม โหติติ สามิกณณณ
อุกขิปิตวา

กาสิ ตวนติ วุตุเต รัณโณ ธีตา วาสุตตตุตา นามาหนติ
อาห ฯ ปิตา เต ตั มยหิ กเถนุโต ชุชชาติ กเถสิติ ฯ
มยหิ กเถนุโตปิ ตั สงขกุกุจี กตุวา กเถสิติ ฯ เต อุโกปิ
อมุหากั สนุถวกรณณเยน กถิตั ภาวิสตุตติ อนุโตสาณียณณเว
สนุถวั กรีสุ ฯ ตโต ปฎจาย มนตคคหณั วา สิปปคคหณั
วา นตติ ฯ ราชापิ ธีตริ นิจจั ปุจจติ สิปปั คณหสิ
อมุมาติ ฯ คณหามิ ตาตาติ ฯ อถ นั เอกทิวสั อุเทโน
อาห ภาทเท สามิเกน กตตพพุนนาม เนว มาตาปิตโร
น ภาติกกคินิโย กาคู สกโกนติ สเจ มยหิ จีวัตั ทสสสิ
ปณจ เต อติถิสตานิ ปริวาริ ทตุวา อคคมहेสิฎจัน
๑ ม. มุขั โปถยิสสามิ ฯ ๒ สี. ยู. กี เอวั วเทสิ ฯ

เลมที่ 17 อปุปมาทวคควณณนา หนา 206

ทสสามิติฯ สเจ อิมสมิ วจน ปติจฺจาทู สกฺขิสฺสถ ทสสามิ
โว ชีวิตทานนฺติฯ สกฺขิสฺสามิ ภาทเทติฯ สว สาธุ สามิติ
ปิตุ สนฺติกํ คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสิฯ อถ
นํ โส ปุจฺฉิ อมฺม นินฺจิตํ สิปฺปนฺติฯ น (๑) ตาว นินฺจิตํ
ตาท สิปฺปนฺติฯ อถ นํ ก็ อมฺมาติฯ อมฺหากํ เอกํ
ทวารณฺจ วาหนณฺจ ลทฺฐํ วญฺญติ ตาตาทิฯ อิทํ ก็
อมฺมาติฯ ตาท รตฺตี กิร ตารกสณฺณาย มนฺตสฺส อุปจารตฺถาย
เอกํ โอสถิ คเหตุพฺพิ อตฺถิ ตสฺมา อมฺหากํ เวลาย วา
อเวลาย วา นิกฺขมณกาเถ เอกํ ทวารณฺจ วาหนณฺจ ลทฺฐํ
วญฺญตีติฯ ราชว สาธุติ สมฺปฺปฺจฺฉิฯ เต อตฺตโน อภิรฺจิตํ
เอกํ ทวาริ หตฺถกคฺติ กรีสุฯ

รณฺโณ ปน ปณฺจ วาหนานิ อเหตุ ภาทวตี นาม
กเรณฺฐกา เอกทิวสํ ปณฺณาสโยชนานิ คจฺฉติ กาโก นาม
ทาโส สญฺจโยชนานิ คจฺฉติ เวลกํสิ จ มุณฺชเกสิ จาติ
เทว อสุสา โยชนสฺตํ คจฺฉนฺติ นาพาคิริ หตฺถิ วิสตี-
โยชนสตนฺติฯ โส กิร ราชว อนุปฺปนเน พุทฺเธ เอกสฺส
อิสฺสรสฺส อุปฺปฺจฺจโก อโหสิฯ อเถกทิวสํ ตสมิ อิสฺสเร
พหฺนฺคริ (๒)

คนฺตุวา นหาตฺวา อาคจฺฉนฺเต เอโก ปจฺเจกพุทฺโธ นคริ
ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา สกฺลนกรวาสินํ มารณ อวญฺญิตตฺตา เอกํ
๑ ยู. นาติ สทฺโท นตฺถิฯ ๒ สี. ม. ยู. พหฺนฺครเฯ

ภิกขมุปี อลภิตวา ยถาโชนเตน ปตุเตน นิกขมิฯ อถ นํ
นกรทวารํ สมปตุตกาเถ มาโร อญญาตกเวเสน อุปสงกมิตวา
อปี โว ฆนเต กิณฺจิ ลทฺชนฺติ ปุจฺฉิฯ กิ ปน เม
ตุํ อลภนาการํ ภิรฺติฯ เตนหิ นีวตฺติตวา ปุณ ปวิสถ
อิทานิ น ภิรฺตฺสํมิตฺติฯ นํหิ ปุณ นีวตฺติตฺสํมิตฺติฯ สเจ
หิ นีวตฺเตยฺย ปุณ โส สกถนกรวาสินํ สรีเร อธิมุจฺจิตวา
ปาณิ ปหริตวา หสนเกพี กเรยฺย ปจฺเจกพฺพุเช อนีวตฺเต
มาโร ตตุเถว อนฺตรธาเยฯ (๑) อถ โส อิตฺสโร ยถาโชนเตน
ปตุเตนาคจฺจนฺตํ ปจฺเจกพฺพุทฺธํ ทิสฺวาว วนฺทิตวา อปี ฆนเต
กิณฺจิ ลทฺชนฺติ ปุจฺฉิฯ จริตวา นิกขนฺตมฺหาวิโสติฯ โส
จินฺเตสิ อโย มยา ปุจฺฉิตํ อถเตตฺวา อญฺญํ วทติ น
กิณฺจิ ลทฺธิ ภิวิสฺสตีติฯ อถสฺส ปตุตํ โอลเอนฺโต ตฺจฺจํ
ปตุตํ ทิสฺวา เกเห ภตฺตสฺส อตฺตโน นิกฺขิตานิกฺขิตภาวํ
อชานนตฺยา สุโร หุตฺวา ปตุตํ กเหตุํ อวิสหนฺโต ฆนเต
โถกํ อธิวาเสถาติ วตฺวา เวเคน ฆริ คนฺตฺวา อมุหากํ
ภตฺตํ นิกฺขิตนฺติ ปุจฺฉิตวา นิกฺขิตนฺติ วุตฺเต ตํ อุปฺภุจํ
อาห ตาต อญฺโณ ตยา สมฺปนฺนเวกตโร นตฺถิ สีมฺน
ชเวน ตํ ภทฺนตํ ปตุตฺวา ปตุตํ [๒] ฆนเต เทถาติ วตฺวา
ปตุตํ กเหตุวา เวเคน เอหิตฺติฯ โส เอกวจนฺเนว ปกฺขนฺทิตวา
๑ สี. ยู. ปจฺเจกพฺพุเช เปฯ อนฺตรธาเยติ นตฺถิฯ
๒ สี. ยู. เอตฺถนฺตเร เมติ ทิสฺสตีติฯ

เล่มที่ 17 อปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 208

ปตฺตํ กเหตุวา อหริ ฯ อิตฺสโรปิ อตฺตโน โภชนสฺส ปตฺตํ
ปุเรตฺวา อิมํ สีฆํ คนฺตฺวา อຍຍສສ สมฺปาเทหิ อหนฺเต
อิโต ปตฺตํ เทมีติ อห ฯ โส ตํ กเหตุวา ชเวน คนฺตฺวา
ປຈເຈກພຸທສສ ปตฺตํ ทตฺวา ปณฺจປຕິຖຸຈິເຕນ ວນທິຕຸວາ ກນເຕ
เวลา อุปกฏฺฐา อหํ อติสีฆน ชเวน คโต จ อากโต จ
ເອຕສສ ເມ ສວສ ພເລນ ໂຍໝານີ ປຣຸຣາສສຸຈິສຕວິສຕິ-
ສຕກມນສມຕຸຖານີ ປຣຸຈ ວາໝານີ ນິພຸທຕນຕຸ ອາຄຈນຕສສ
จ เม กจฺจนຕສฺส จ สรีริํ สุริยเตเชน ตตฺตํ ตສສ ເມ ພເລນ
ນິພຸທຕນິພຸທຕຸຖາເນ ອາຣາ ສຸຣິຍເຕສທິສາ ໂຫຕຸ ອິມສຸມີ
ເມ ປິຣຸທປາເຕ ສາມິນາ ປຕຸຕິ ທິນຸນາ ຕສສາ ນິສສນເທນ
ຕຸມເຫີ ທິຖຸຈຣມສສ ກາຕິ ໂຫມີຕິ ອາຮ ຯ ປຈເຈກພຸໂ ເວົ
ໂຫຕຸຕິ ວຕຸວາ

อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตຸຍຸຸຸ	ຈີປຸປເມວ (๑) ສມິຊຸຣຕຸ
ສພເພ ປຸເຣນຕຸ ສງຄປຸປາ	ຈນຸໂຫ ປຣຸຣສໂສ (๒) ຍຄາ ຯ
อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตຸຍຸຸຸ	ຈີປຸປເມວ ສມິຊຸຣຕຸ
ສພເພ ປຸເຣນຕຸ ສງຄປຸປາ	ມຣິ ໂສຕິຣໂສ ຍຄາຕິ

ອນຸໂມທນີ ອກາສີ ຯ ປຈເຈກພຸທຸຮານີ ກິຣ ອິມາວ ທຸວ ຄາຄາ
ອນຸໂມທນຄາຄາ ນາມ ໂຫນຕິ ຯ ຕຕຸຄ ມຣິ ໂສຕິຣໂສຕິ
ສພຸພກາມທທິ
ມຣິຣຕນີ ວຸຈຸຈຕິ ຯ ອິທນຕສສ ປຸພຸພຈຣິຕິ ຯ ໂສ ເອຕຣຫີ
๑ ສີ. ສພຸພເມວ ຯ ๒ ຍຸ. ປຣຸຣສື ຯ

จณทปชโชโต อโหสิ ฯ ตสส จ กมมสฺส นิสฺสนุเทน อิมานิ
ปญจ วาหนานิ นิพฺพตฺตีสุ ฯ

อถกทิวสํ ราชา อุตฺตยานกิปาย นิกุมมิ ฯ อุเทโน อชฺช
ปลาญิตพฺพนฺติ มหนฺตมหนฺเต จมฺมปฺตีพฺพเก หิริณฺณสุวณฺณสฺส
ปฺุเรตฺวา กเรณฺณกปฺปิฏฺเจ จเปตฺวา วาสฺลทตฺตํ อาทาย ปฺลาญิ ฯ
อนฺเตปฺรปาลกา ปฺลาญนฺตํ ทิสฺวา คนฺตฺวา รณฺโณ อาโรเจตฺถิ ฯ
ราชา สีนฺหิ กจฺจถาติ พลํ ปฺหิณฺนิ ฯ อุเทโน พลสฺส
ปฺกฺขนฺตภาวํ ฅตฺวา กหาปณฺปฺตีพฺพกํ โมเจตฺวา ปาเตสิ ฯ
มนฺุสฺสา กหาปณฺ อจฺจจินฺตฺวา ปฺน ปกฺขนฺทีสุ ฯ อิตโร
สุวณฺณปฺตีพฺพกํ โมเจตฺวา ปาเตตฺวา เตสํ สุวณฺณโลเกน
ปฺปญฺจนฺตานณฺเวย พหิ นินฺวตฺถิ อตฺตโน ขนฺธาวาริ ปาปฺุณฺนิ ฯ
อถ นํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาว อตฺตโน พลกาโย ปฺริวารेतฺวา
นคฺริ ปเวเสสิ ฯ โส คนฺตฺวาว วาสฺลทตฺตํ อภิสฺสิญฺจิตฺวา
อคฺคฺมเหสิฏฺฐาเน จเปสิ ฯ

อิทํ วาสฺลทตฺตาย วตฺถุ ฯ

อปฺรา ปน มาคนฺุทฺธิยา นาม รณฺโณ สนฺุติกา
อคฺคฺมเหสิฏฺฐาณํ ลภิ ฯ สวา กิร กุรฺุฏฺฐเจ มาคนฺุทฺธิยสฺส
พฺุราหฺมณฺสฺส ธีตา มาตาปฺิสฺสา มาคนฺุทฺธิยาเตว นามิ ฯ
จฺุพฺปิตาปฺิสฺสา มาคนฺุทฺธิยว ฯ สวา อภิรฺุปา อโหสิ เทวจฺจร-
ปฺฏิภาคา ฯ ปิตา ปนฺุสฺสา อนฺุจฺจวิกิ สามีกิ อถภฺนฺุโต

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 210

มหนฺเตหิ มหนฺเตหิ กุเลหิ ยาจิโตปี ตุมฺเห น มยฺหํ
ชิตฺตุ อนุจฺฉวิกาติ ตชฺเชตฺวา อญฺโฆเชติ ฯ อถกทิวสํ สตุถา
ปจฺจสสมเย โลกํ โอลฺโลเกนฺโต มาคนฺทียพฺุราหฺมณฺสฺส
สฺปชาปติกฺสฺส อนาคามีผลฺปนฺนิตฺสยํ ทิสฺวา อตฺตโน ปตฺตจิวร-
มาทาย ตสฺส พหฺนิกเม อคฺคิปรฺจรรณฺญจํ อคฺมาสิ ฯ โส
ตถาคตฺสฺส รุโปโสภกฺคํ (๑) อตฺตภาวํ โอลฺโลเกตฺวา อิมฺสฺมี
โลเก

อิมินา ปฺริเสน สทฺธิโส อญฺโฆ ปฺริโส นาม นตฺถิ อญฺ
มยฺหํ ชิตฺตุ อนุจฺฉวิกา อิมฺสฺส ปฺริสฺสฺส โปสฺวานตฺถาย มม
ชิตฺตํ ทสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา สมณฺ เอกา เม ชิตฺตา อตฺถิ
อหํ เอตฺตํ กาลํ ตสฺสา อนุจฺฉวิกํ ปฺริสํ น ปสฺสามิ
ตุมฺเห ตสฺสา สฺวา จ ตุมฺหากณฺเวย อนุจฺฉวิกา ตุมฺหากํ
ปาทปรฺจจาริกํ ตสฺสา จ ภตฺตาริ ลทฺฐํ วญฺญติ ตํ โว
อหํ ทสฺสามิ ยาว มม คมนฺา อีเชว ติฏฺฐถาติ อาห ฯ
สตุถา กิณฺจิ อวตฺวา ตฺถนฺหิ อโหสิ ฯ พฺุราหฺมโณ เวเคน
จฺมรํ คนฺตฺวา โภติ โภติ ชิตฺตุ เม อนุจฺฉวิกา ทิฏฺฐโจ สฺนํ
สฺนํ ตํ อลงฺกโรหิตฺติ ตํ อลงฺการาเปตฺวา สทฺธิ พฺุราหฺมณฺนฺยา
อาทาย สตฺถุ สนฺตํ ปายาสิ ฯ สกฺลนฺคริ สงฺขุภิ อญฺ
เอตฺตํ กาลํ มยฺหํ ชิตฺตุ อนุจฺฉวิกา นตฺถิตฺติ กสฺสจฺจิ อทตฺวา
อชฺช เม ชิตฺตุ อนุจฺฉวิกา ทิฏฺฐโจติ กิร วทติ กิทฺธิโส นุ โข
๑ ม. ย. รุโปโสภกคฺคปฺตฺตํ ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 211

โส ปสฺสตีสุสาม นนฺติ ฯ มหาชโน เตเนว สทฺธิ นิกฺขมิ ฯ
 ตสฺมี ธีตฺริ คเหตุวา อากจฺจนฺเต สตุถา เตน วุตฺตญฺจानเ
 อจฺตวา ตตุถ ปทเจตฺยิ ทสฺเสตฺวา คนฺตฺวา อณฺณสฺมี จานเ
 อญฺจาสี ฯ พุทฺธานํ หิ ปทเจตฺยิ อธิญฺจหิตฺวา อกฺกนฺตญฺจानเเยว
 ปญฺญาติ น อณฺณตฺถ เยสญจ อตฺถาย อธิญฺจิตฺติ โหติ เต ว
 นํ ปสฺสนฺติ เตสํ ปน อทสฺสนกรณตฺถํ หตฺถิอาทโย วา
 อกฺกมนฺตฺ มหามโฆ วา วสฺสตุ เวรมฺพวาตา วา ปหรนฺตฺ
 น นํ โกจิ มกฺเขตฺถุ สกฺโกติ ฯ อถ พฺราหฺมณฺนิ พฺราหฺมณฺ
 อาห กุหิ โส ปฺริโสติ ฯ อิมสฺมี จานเ คิญฺจาทิ นํ
 อวํ กุหิ นฺ โข โส กโตติ โอลเณนฺโต ปทเจตฺยิ ทิสฺวา
 อยมสฺส ปทวลญฺไซติ อาห ฯ พฺราหฺมณฺนิ สลกฺขณฺมนฺตานํ
 ตินฺณํ เวทานํ ปกฺคตฺตาย ลกฺขณฺมนฺเต ปรีวตฺเตตฺวา ปทลฺกฺขณฺ
 อฺปฺชาเรตฺวา นยิทํ พฺราหฺมณฺ ปญฺจกามคฺคฺมเสวิโน ปทนฺติ
 วตฺวา อิมํ คาถมาห

รตฺตสฺส หิ อุกฺกุฏิกิ ปทํ ภาเว
 ทญฺจสฺส โหติ สหฺसानุปีพิตฺติ
 มุพฺพหฺสฺส โหติ อวกฺกตฺถิตฺติ ปทํ
 วิวญฺจทสฺส อิทมิตฺติสํ ปทนฺติ ฯ

อถ นํ พฺราหฺมโณ อาห โภติ ตฺวํ อุกฺกจาญฺยิ (๑)

๑ ส. ม. ย. อุกกปาติยิ ฯ

เล่มที่ 17 อปุปมาทวคควณณนา หน้ 212

กมุภิเล วิย เคหฆุฒ เวสนโจเร วิย มนุเต ปสสนสีลา
ตุณ्हี โหหิติ ๑ พุราหุณณ ยั อิจุณสิ ตั วเทหิ นยิทั
ปลุจกามคฺคณเสวิโน ปทนุติ ๑ อิตุ จิตุ จ โอลเกนุโต
สตถาริ

ทิสฺวา อัย โส ปุริโสติ วตุวา พุราหุณโณ กนุตุวา สมน
ชิตฺริ เต ปุสวณตุถาย ทมมิติ อาห ๑ สตถา ชิตฺรา
เต มยหิ อตุโธ อตุถิ วา นตุถิ วาติ อวตุวาว พุราหุณณ
เอกนุเต การณั กเถมิติ วตุวา กเถหิ สมนชาติ วุตุเต
มหาภินิกุขมนโต ปฎุจาย ยาว อชปาลนิกุชรมุลา มารณ
อนุพนุชกาวิ อชปาลนิกุชรมุเล จ อติโตทานิ เม เอส
วิสยนุติ ตสฺส โสกาตุรสุส โสกวุปสมนตุถิ อากตาหิ
มารชิตาหิ

กุมาริกวณณนาทิวเสน ปโยชิตปโลภนั อัจิกุชิตฺวา (๑)

ทิสฺวาน ตณ्हิ อรติณจ รากั

นาโหสิ ฌนุโท อปี เมณุณสุมิ

กิเมวิท มุตุตกริสปฺณณั

ปาทาปีมึ สมนุสฺสิตุ น อิจุณติ (๒)

อิมิ คากมาห ๑ คากาปฺริโยसानะ พุราหุณโณ จ พุราหุณณิ

จ อนากามิผละ ปติฎุจหิสุ ๑ มากนุทียาปี โข ชิตา

#๑ สี่. ม. ยุ. อัจิกุชิตฺวา ตทาปี มยหิ ๑

#๒ อัย ปฺรสุสปทสุส เอ-วตุตมานาวิกตุติ อตุตโนปทสุส

อตุตมปฺริเส วตุตติ น สตุตมียิ เอยฺยิ ๑

อยณจ กจฺจายนมุลสุส อาชฺยาคกปฺนเย โอลเกตพุพา ๑

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 213

สจฺสฺส สมนฺสฺส มยา อตุโธ นตฺถิ อนตฺถิกภาโว วตฺตพฺโพ
อัย ปน มํ มุตฺตกรีสปฺณณํ กโรติ โหตุ อตฺตโน
ชาติกฺลปฺเทศโภคยสวสฺมปฺตฺตี อากมฺม ตถารูปํ ภตฺตาริ
ลภิตฺวา สมนฺสฺส โคตมสฺส กตฺตพฺพยฺตฺตํ ชานิสฺสามิตี
สตฺถริ อาฆาตํ พนฺธิ ฯ กิ ปน สตฺถา ตสฺสา อตฺตนิ
อาฆาตฺวปฺตฺตี ชานาติ น ชานาตีติ ฯ ชานาติเยว ฯ
ชานนฺโต กสฺมา กถมาหาติ ฯ อิตเรถํ ทฺวินฺนํ วเสน ฯ
พฺพุชานาม อาฆาตํ อคฺเณตฺวา มคฺคผลาธิกมารหานํ วเสน
ธมฺมํ เทเสนฺติเยว ฯ มาตาปิตโร ตํ เนตฺวา จูพฺมากนฺทียิ
กนิฏฺฐํ ปฏิจฺฉาเปตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อุโภปิ ปพฺพชิตฺวา
อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ จูพฺมากนฺทียปิ จินฺเตสิ มม ชิตา
โอมกสฺตฺตสฺส นานฺจฺฉวิกา เอกสฺส รลฺโยว อนฺจฺฉวิกาติ ตํ
อาทาย โกสมฺพี คนฺตฺวา สพฺพาลงฺการเหติ อลงฺกริตฺวา อิมํ
อิตฺถิรตฺนํ เทวสฺส อนฺจฺฉวิกนฺติ อุเทนสฺส รลฺโยว อทาสิ ฯ
โส ตํ ทิสฺวาว อุปฺปนฺนพลวสิเนโห อภิเสกํ ทตฺวา ปญฺจ-

อิทํ มาคนฺทียาย วตฺถุ ฯ

เอวมสฺส ทิยพฺพตฺสทสฺสนาฏิกิตฺติปริวารา ติสฺโส อคฺค-
มเหสิโย อเหตุ ฯ

ตสฺมี โข ปน สมเย โฆสกเสฏฺฐิ กุกฺกุฏเสฏฺฐิ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 214

ปาวาริกเสฏฺฐิโก โสสมุพิยฺยํ ตโย เสฏฺฐิโน โหหนฺติ ฯ เต
อุปกฏฺฐาย วสุสฺสฺสนายิกาย ปณฺจสฺส เต ตาปเส หิมวณฺตโต
อาคณฺตฺวา นนฺเร ภิกฺขุทาย จรณฺเต ทิสฺวา ปสฺสิทฺตฺวา
นีสิตฺทาเปตฺวา โภเชตฺวา ปฏฺิณฺณํ กเหตฺวา จตฺตฺวาโร มาเส
อตุตฺตโน สนฺตฺติเก วาสาเปตฺวา ปุณฺ วสุสฺสฺสฺส เต อาคณฺตฺถาย
ปฏฺิษานาเปตฺวา อฺยโยเชตฺุ ฯ ตาปสฺสปี ตโต ปฏฺุชฺชาย อฏฺุช
มาเส หิมวณฺเต วสิตฺตฺวา จตฺตฺวาโร มาเส เตสฺส สนฺตฺติเก
วสนฺตฺติ ฯ เต อปรภาเค หิมวณฺตโต อาคณฺตฺตฺวา อรณฺณายตเน
เอกํ มหฺนนิโครธํ ทิสฺวา ตสฺส มฺเถ นีสิตฺุ ฯ เตสุ
เชฏฺฐกตฺวาปโส จินฺตฺเตสิ อิมสฺมึ รุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา น
โอรมตฺติกา ภวิสฺสฺสตี มหฺสทฺถเนเวตฺถ เทวราชาเน ภวิสฺสฺสตี
สฺสว วตสฺส สจายํ อสิคณฺตฺส ปานียํ ทเทยฺยชาติ ฯ โส
ปานียํ อทาสี ฯ ตาปโส นหาโนทกํ จินฺตฺเตสิ ฯ ตมฺปิ
อทาสี ฯ ตโต โภชนํ จินฺตฺเตสิ ฯ ตมฺปิ อทาสี ฯ อตฺส
เอตทโหสิ อํ เทวราชา อมฺเหหิ จินฺตฺติจินฺตฺติ สพฺพิ เทติ
อโห วต นํ ปสฺสเสยฺยมาติ ฯ โส รุกฺขกฺขนฺธิ ปทาเลตฺตฺวา
อตุตฺตํ ทสฺเสสิ ฯ อถ นํ เทวราชา มหฺตี เต สมฺปตฺติ
กิณฺนุ โข กตฺวา อํ ลทฺธาติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ มา ปุจฺฉ
อฺยชาติ ฯ อจิกฺข เทวราชาติ ฯ โส อตุตฺตนา กตฺกมฺมสฺส
ปริตฺตกตฺตฺวา ลชฺชมาโน กเถตฺถ น วิสฺสตี เตหิ ปุณฺปุณฺ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 215

นิปปีพียมาโน ปน เตนหิ สฺฐณณาทิ วตฺวา กเถสิ ฯ

โส กิร เอโก ทฺถคฺคตมฺนุสฺโส หุตฺวา ภตฺติ ปรีเยสนฺโต
อนาถปิ่นฺชกิสฺส สฺนฺตฺติเก ภตฺติกมฺมํ ลภิตฺวา ตํ นิสฺสาย ชีวิตํ
กปฺเปสิ ฯ อเถกสฺมี อฺโปสฺถทิวเส สฺมปฺตฺเต อนาถปิ่นฺชกิก
วิหารโต อากนฺตฺวา ปุจฺฉิ ตสฺส ภตฺติกิสฺส อชฺช อฺโปสฺถ-
ทิวสภาวัว เกนจิ กถิตฺติ ฯ น กถิตฺติ สามีติ ฯ เตนหิสฺส
สายนฺนํ ปจฺฉาติ ฯ อถสฺส ปตฺตฺโถทนํ ปจฺฉิสฺส ฯ โส ตํทิวสํ
อธฺมณฺเ กมฺมํ กตฺวา สายํ อากนฺตฺวา ภตฺเต วทฺธฺเตตฺวา
ทินฺนํ ฉาโตสฺมีติ สหสา อภฺยชิตฺวาว อธฺมณฺสฺ ทิวเสสฺ
อิมสฺมี เกเห ภตฺตํ เทถ สฺวปี เทถ พุยฺยชนํ เทถาติ
มหาโกลาหลํ โหติ อชฺช สพฺเพ นิสฺสทฺทา นิปชฺชีสฺ
มยฺหเมเวกิสฺส ออาหารํ วทฺธฺยีสฺส กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ จินฺเตตฺวา
ปุจฺฉิ อวเสสา ภฺยชฺชีสฺติ ฯ น ภฺยชฺชีสฺ ตาตาติ ฯ กิ-
การณฺนาติ ฯ อิมสฺมี เกเห อฺโปสฺถทิวเสสฺ สายนฺนํ น ปจฺฉนฺติ
สพฺเพ อฺโปสฺถิกา โหนฺติ อนฺตฺมโส ธนฺปาโยโนปี ทารเก
มุขํ วิภฺชาเลตฺวา จตฺมธฺรํ มุเข ปกฺขิปาเปตฺวา มหาเสฏฺฐิ
อฺโปสฺถิกเก การสิ คนฺธเตลปฺปทีเป ชาลนฺเต ชุทฺทกมฺหฺลล-
ทารกา สยฺนคฺตา ทวตฺตีสาการํ สชฺฌายนฺติ ตฺยหํ ปน
อฺโปสฺถทิวสภาวัว กเถตฺถุ สตี น กริมฺหา ตสฺมา ตเวว ภตฺตํ
ปกฺกํ ภฺยชฺสฺส นนฺติ ฯ สเจ อิทานิ อฺโปสฺถิกเณ ภวิตฺถุ

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 216

วภูฏติ อหंपิ ภูเวยุนติ อห ๑ อิหํ เสฏฐิ ชานาตีติ ๑
เตนहि นํ ปุจฺจถาติ ๑ เต คนฺตฺวา เสฏฐิ ปุจฺจิสฺสุ ๑ โส
เอวมมาห อิทานิ อภฺยชิตฺวา มุขํ วิกฺขาเลตฺวา อุโปสถกฺคานิ
อชิฏฺฐหนฺโต อุปฺทฺตฺวโปสถกมฺมํ ลภิสฺสตีติ ๑ อิตโร ตํ สุตฺวา
ถถา อกาสิ ๑ ตสฺส สกถทิวสํ กมฺมํ กตฺวา ฉาตสฺส
สรีเร วาตา กุปปีสุ ๑ โส โยตฺเตน (๑) อุทฺริ พนฺชิตฺวา
โยตฺตโกฏฺธิยํ กเหตฺวา ปรีวตฺตติ ๑ เสฏฐิ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา
อุกฺกาหิ ชาริยमानาหิ จตฺมธฺริ กหาเปตฺวา ตสฺส สนฺติกิ
อาคนฺตฺวา ก็ ตาตาติ ปุจฺจิ ๑ สามิ วาตา เม กุปปีตาติ ๑
เตนहि อุฏฺฐาย อิหํ เกสชฺชํ ขาทาหิตี ๑ ตฺมเหปี ขาทิตฺถ
สามิตี ๑ อุมหากํ อผาสุกํ นตฺถิ ตฺวํ ขาทาหิตี ๑ สามิ
อุโปสถกมฺมํ กโรนฺโต สกถํ กาคฺคํ นาสกฺขิ
อุปฺทฺตฺวโปสถกมฺมปี
เม วิกลํ มา อโหสีติ น อิจฺฉิ ๑ มา เอวํ กริ ตาตาติ
วฺจฺจมาโนปี อนิจฺฉิตฺวา อรุณฺเณ อุฏฺฐหนฺเต มิลาตฺมาลา วิย
กาลํ กตฺวา ตสฺมี นิโคฺรชฺรฺกฺเข เทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๑
ตสฺมา อิมมตฺถํ กเถตฺวา โส เสฏฐิ พุทฺธมามโก ธมฺมมามโก
สงฺฆมามโก ตํ นิสฺสาย กตสฺส อุปฺทฺตฺวโปสถกมฺมสฺส
นิสฺสนฺเทเนว सा सम्पत्ति मया लभ्वाति अह ॑
 พุทฺธิโรตี วจฺนํ สุตฺวาว ปญฺจสตา ตาปสา อุฏฺฐาย
๑ สี. ย. โยตฺตี ๑

เทวตย อณขลี ปคคยห พุทุชติ วเทสีติ (๑) พุทุชติ
วทามิติ

ติกขตตุ ปฎิจานาเปตวา โฆโสปี โข เอโส ทุลลโก
โลกสมินติ

อุทาน์ อุทานตวา เทเวเต อนนเกสุ กป্পตตสทสเสสุ
อสสุตปพพิ สททํ ตยา สุนาปีตมมหาติ อหํสุฯ อถนุเตवासิกา
อาจริยิ เอตทโวจ्ญิ เตเนหิ สตถุ สนตักกํ กจณามาทิฯ
ตาทา ตโย เสฎฐิโน อมฺหากํ พหุปรการา เสว เตสํ นิเวสเน
ภิกขุํ กณฺหิตวา เตสมปี อจิกขิตวา คมิสฺสาม อธิวาเสถ
ตาทาติฯ เต อธิवासยีสฺสุฯ ปฺนทิวเส เสฎฐิโน ยากุภตตุ
สมฺปาเทตวา อาसनานิ ปณฺญาเปตวา อชฺช โน อยฺยานํ
อาคมนทิวโสติ ญตวา ปจฺจुकฺคมนํ กตวา เต อาทาย นิเวสนํ
กนฺตวา นิสีทาเปตวา ภิกขุํ อหํสุฯ เต กตภตตคิจฺจา
มหาเสฎฐิโน มยํ คมิสฺสามาทิ วทีสฺสุฯ นนุ ภานฺเต ตุมฺเหหิ
จตฺตาริ วสฺสีเก มาเส อมฺหากํ คหิตา ปฎิญญา อิทานิ
กุหี กจณฺถาติฯ โลเก กิร พุทุชฺโ อูปฺปนฺโน ฐมฺโม อูปฺปนฺโน
สงฺโฆ อูปฺปนฺโน ตสฺมา สตถุ สนตักกํ คมิสฺสามาทิฯ กิ
ปนฺ ตสฺส สตถุ สนตักกํ ตุมฺหากถฺยเวว กนฺตุ วฏฺฐิตฺติฯ
อถฺยเวสมปี อวาริตํ อาวุโสติฯ เตเนหิ ภานฺเต อาคเมถ มยปี
ปริวจฺฉิ กตวา กจณฺามาทิฯ ตุมฺहेสุ ปริวจฺฉิ กโรนฺเตสุ
อมฺหากํ ปปญฺโจ โหติ มยํ ปฺรโต กจณฺาม ตุมฺเห ปจฺจโต
๑ สี. ย. วเทหิติฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 218

อากจเฉยยาถาติ วตุวา เต ปุเรตรี คนตุวา สมมาสมพุทธิ
ทิสฺวา อภิตฺตวิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺทิสฺสู อถ เนสํ
สตฺถา อนุพุพฺพิกถํ กเถตุวา ฐมฺมํ เทเสสิ ฯ เทสนา-
ปริโยसानเน สพุเพ สห ปฏิสฺมภิทาหิ อรหตุตํ ปตุวา ปพุพชฺชํ
ยาจิตฺวา เอถ ภิกฺขโวติ (๑) วจนสมนฺนตฺรเมว
อิทุธิมยปตฺตจิวฺร-

ชฺรธา วสุสฺสติกตฺเถรา วิย อเหตุํ ฯ

เตปี โข ตโย เสฏฺฐิโน ปณฺจหิ ปณฺจหิ สกฺกฺสฺเตหิ
วตฺตจฺฉาทนสฺปปีมฐฺผาณิตาทีนํ ทานุปรกฺรณานิ อาทาย
สาวตฺถึ ปตุวา เชตวนํ ปวิสิตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ฐมฺมกถํ
สุตฺตวา ถาปริโยसानเน โสตาปคฺตฺพิลลํ ปตฺติฏฺจาย อญฺฐมาสมตฺตํ
ทานํ ททมานา สตฺถุ สนฺติเก วสิตฺวา โกสมฺพิคฺมนตฺถาย
สตฺถารํ ยาจิตฺวา สตฺถารา ปฏฺิณฺณํ ททนฺเตน สุณฺณาการเ
โข คหปตโย ตถาคตา อภิรมนฺตึตฺติ วุคฺเต อณฺณาดํ
ภนฺเต อมฺเหหิ ปหิตฺสาสเนนาคนฺตุํ วฏฺฏตฺติตฺติ วตุวา โกสมฺพิ
คนฺตุวา โฆสกเสฏฺฐิ โฆสิตารามํ กุกฺกฺกฺเสฏฺฐิ กุกฺกฺกฺวารามํ
ปาวาริกเสฏฺฐิ ปาวาริการามนฺติ ตโย มหาวิหารเ การตุวา
สตฺถุ อากมนตฺถาย สาสนํ ปหิณฺณิสฺสู ฯ สตฺถา เตสํ สาสนํ
สุตฺตวา ตตฺถ อคฺมาสิ ฯ เต ปจฺจกฺคนฺตุวา สตฺถารํ วิหารเ
ปเวเสตุวา อิมํ วิหารํ จาคฺตุทิสฺสฺส พุทฺธปฺปมุขฺสฺส
๑ สี่. ม. ยู. เอหิ ภิกฺขุ ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถ หน้ 219

ภิกขุสงฆสส เทมีติ ติกขตุตุ๋ นียยาเทตวา วาเรน วาเรน
ปฏิชคคคตติ ๑ สตุถถา เทวสีกั เอเกกสุมี่ วิหารเว วสติ ยสส
วิหารเว วุคโถ โหติ ตสเสว ชมรทวาระ ปิณชทาย จรติ ๑

เตสั ปน ตินณัณ สเฏจันัณ อูปฎจจโก สุมโน นาม
มลาการโร อโหสิ ๑ โส เต สเฏจโน เอวมาย อหิ ตุมหากั
ทีชมรตุตุ๋ อูปการโก สตุถาริ โภเชตคกาโมมหิ มยหิ เอกทิวสั
สตุถาริ เทถาติ ๑ เตนหิ ภณเ เสว โภเชหิติ ๑ สาธุ
สามิติ โส สตุถาริ นิมนเตตวา สกการิ ปฏิยาเทสิ ๑ ตทา
ราชา สามาวติยา เทวสีกั ปุปผมุเล อฎจ กหาปณเ
เทติ ๑ ตสสา ชุชชตุตรา นาม ทาสี สุมนมลาการสส
สนตีกั คคตวา นิพทุชั ปุปผานิ คคคหาคิ ๑ อถ นั ตสุมี่
ทิวเส อาคคั มลาการโร อาย มยา สตุถา นิมนติโต
อชช อคคปุปผหิ สตุถาริ ปุเชสสามิ ติกฎจ ตาว ตวั
ปริเวสนาย สหายิกา หตุวา ชมมึ สตุวา อวเสทานิ ปุปผานิ
คคคควา คคคสสสิติ ๑ สทา สาธุติ อธิวาเสสิ ๑ สุมโน
พุทุชปุปผมุขั ภิกขุสงฆั ปรีวิสิตุวา อนุโมทนกรณตุถาย ปตุตุ
อคคคหสิ ๑ สตุถา อนุโมทนชมมเทสนั อารภิ ๑ ชุชชตุตราปิ
สตุถุ ชมมกถั สุนนตุติเยว โสตาปตุติฝเล ปติฎจหิ ๑ สทา
อณเณสุ ทิวเสสุ จตุตาโร กหาปณเ อตุตโน คคคควา จตุหิ
ปุปผานิ คคคควา คจจติ ตัทิวสั อฎจหิปี ปุปผานิ คคคควา

เล่มที่ 17 อุปปมาทกคความณณา หน้า 220

คตาฯ อถ นั สามาวตี อาท กิณฺณุ โข อมฺม อมฺหากั
รณฺณา ทฺวิกุณฺณิ ปุปฺพมฺมถั ทินฺนุนฺนติฯ โน อยฺเยติฯ อถ
กสฺมา พหฺนุณี ปุปฺพมานีติฯ อณฺเณสุ ทิวเสสุ อหิ จตฺตาโร
กหาปเณ อตฺตโน คเหตุวา จตฺตฺติ ปุปฺพมานิ อหฺรามิตีฯ
อชฺช กสฺมา น คณฺหสีตีฯ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมกถั สุตฺวา
ธมฺมสฺส อธิคตฺตตฺตาติฯ อถ นั อเร ทฺฏฺฐทาสี เอตฺตํ
กถั คยา คหิตฺตกหาปเณ เม เทหิตี อตฺตชฺเชตฺวา อมฺม คยา
ปีตี อมตฺ อมฺเหปี ปาเยหิตี วตฺวา เตนฺหิ มํ นหาเปหิตี
วตฺเต โสฬสฺหิ คนฺโรทกมฺเณหิ นหาเปตฺวา เทว มฺภูจฺสาณฺเณ
ทาเปสิฯ สว เอกํ นิวาเสตฺวา เอกํ ปารุปีตฺวา อาสนํ
ปณฺญาเปตฺวา เอกํ วิชฺณี อหฺราเปตฺวา อาสเน นิสิตฺติว
จิตฺตวิชฺณี (๑) อาทาย ปณฺจ มาคฺคามสฺตานิ อามนฺเตตฺวา ตาสั
สฺตถารว เทสิตนฺิยาเมเนว ธมฺมํ เทเสสิฯ ตสฺสา ธมฺมกถั
สุตฺวา ตา สพฺพปาปี โสตาปตฺติผลฺล ปตฺติฏฺฐหิสุฯ ตา สพฺพปาปี
ชฺชชฺชตฺตรํ วนฺทิตฺวา อมฺม อชฺชโต ปฏฺฐาย ตฺวํ กิถิฏฺฐกมฺมํ
มา กริ อมฺหากั มาคฺคฺจฺจฺจเน จ อจฺจริยจฺจฺจเน จ จตฺวา
สฺตถฺ สนฺตฺติกํ คนฺตฺวา สฺตถารว เทสิตํ ธมฺมํ สฺมิตฺวา
อมฺหากั กเถหิตี วทิสฺสุฯ สว ตถา กโรนฺติ อปรภาเค
ติปิฏฺกชฺชว ชาตาฯ อถ นั สฺตถา เอตฺตคฺคํ กิถฺชเว

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 221

มม สาวิกานํ อุปาสิกานํ ธมมกถิกานํ [๑] ยทิตํ ขุชชุตตราติ
เอตทกเค (๒) จเปสิ ฯ ตาปี โข ปญจสตา อิตถิโย ตํ
เอวมาหิสฺ

อมม สตถารํ ปสฺสิตุกามมฺห ตํ โน ทสฺเสหิ คนฺธมาลาทีหิ
นํ ปุเชสฺสามาติ ฯ อยเย ราชกุลํ นาม ภาริยํ ตุมฺเห
คเหตุวา พหิ คนฺตุํ น สกฺกาติ ฯ อมม มา โน นาเสหิ
ทสฺเสเหว อมหากํ สตถารนฺติ ฯ เตนหิ ตุมฺหากํ วสนคพฺพานํ
ภิตฺตีสุ ยตฺตเคน โอโลเกตุํ สกฺกา โหติ ตตฺตํ นิตฺทํ กตฺวา
คนฺธมาลาทีนํ อหฺราเปตฺวา สตถารํ ติณฺณํ เสฏฺฐิณํ
ฆรทวารํ กจฺจนตํ ตุมฺเห เตสุ เตสุ จานฺเส จตฺวา
โอโลเกถ เจว หตฺเถ ปสาเรตฺวา วนฺทถ จ ปุเชถ จาติ ฯ
ตาตถา กตฺวา สตถารํ กจฺจนตฺถเจว อากจฺจนตฺถจ
โอโลเกตฺวา วนฺทีสุ เจว ปุเชตุํ จ ฯ

อถกทิวสํ มากนฺทียา อตฺตโน ปาสาทลโต นิกฺขมิตฺวา
จงฺกมมานา ตาสํ วสนนฺจฺจํ คนฺตฺวา คพฺเภสุ นิตฺทํ ทิสฺวา
อิทํ กิณฺติ ปุจฺจิตฺวา ตาหิ ตสฺสา สตฺถริ พนฺธามาตํ
อชานนฺตีหิ สตฺถา อิมํ นครํ อากโต มยฺ เอตฺถ จตฺวา
สตฺถารํ วนฺทาม เจว ปุเชม จาติ วุตฺเต อากโต นาม อิมํ
นครํ สมโณ โคตโม อิทานิสฺส กตฺตพฺพํ ชานิสฺสามิ อิม่าปี
ตสฺส อุปฺภูจายิกา อิม่าปี กตฺตพฺพํ ชานิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
๑ ส. ม. ย. เอตฺถนฺตเร พหุสฺสุตฺตานนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ อจฺ. เอก. ๒๐/๓๔ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 222

คนตุวา รณโย อาโรเจสิ มหาราช สามาวตีมิสฺสกาณัน
ปลยจสตาณัน อิตฺถินัน พหิทฺธา ปตฺถนา อตฺถิ กติปาเหเนว เต
ชีวิตฺตํ น ภวิสฺสตีติ ๑ ราชา น ตา เอวรूपํ กริสฺสณฺตีติ
น สทฺทหิ ปฺน วุตฺเตปี น สทฺทหิเยว ๑ อถ นํ เอว
ติกฺขตฺตํ วุตฺเตปี อสทฺทหนฺตํ สเจ เม น สทฺทหสิ ตาสี
วสนญฺจานัน คนตุวา อุปฺชาเรหิ มหาราชาติ อาห ๑ ราชา
คนตุวา กพฺเภสุ นิทฺทํ ทิสฺวา อิทํ กินฺติ ปุจฺฉิตฺวา ตสฺมี
อตุเถ อาโรจิตฺ ตาสี อกุชฺฉิตฺวา กิลฺยจิ อวตฺวาว นิทฺทานิ
ปีทหาเปตฺวา สพฺพกพฺเภสุ ชุทฺทจฺฉิทฺทกฺวาตปานานิ กาเรสิ ๑
ชูทฺทจฺฉิทฺทกฺวาตปานานิ กิร ตสฺมี กाले อุปฺปนฺนानิ ๑

มากนฺทียา ตาสี กิลฺยจิ กาคฺคํ อสกฺกฉิตฺวา สมณฺสฺส
โคตมฺสฺเสว กตฺตพฺพํ กริสฺสามิติ นาคฺรานัน ลยฺจํ ทตฺวา
สมณฺณํ โคตมํ อนุโตนฺครํ ปวิสิตฺวา จรณฺตํ ทาสกมฺมกรไปริเสหิ
สทฺธี อุกโกสิตฺวา ปรีภาสิตฺวา ปลาเปถาติ ๑ มิจฺฉนาทิจฺฉิกา
ตีสุ รตนฺเสสุ อุปฺปสนฺนา อนุโตนฺครํ ปวิญฺจํ สตฺถารํ
อนฺุพฺนฺธิตฺวา โจโรสิ พาโลสิ มุพฺโหสิ โอญฺุจโรสิ โคโณสิ
คทฺุโรสิ เนรยิโกสิ ตีรจฺฉานคโตสิ นตฺถิ ตฺยฺหํ สุกฺติ
ทฺุคฺคตฺยฺเวว ตฺยฺหํ ปาฏิกงฺขาติ ทสฺหิ อุกโกสวตฺถุหิ อุกโกสนฺติ
ปรีภาสนฺติ ๑ ตํ สุตฺวา आयสฺมา อานนฺุโท สตฺถารํ เอตทโวจ
ภนฺเต อิเม นาคฺราอมฺเห อุกโกสนฺติ ปรีภาสนฺติ อิตฺโต

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 223

อดุลตถ กจณามาติ ฯ กุหิ อานนุทาติ ฯ อดุลย์ นครี
 ภนุเตติ ฯ ตตถ มนุสเสสุ อุกโกสนุเตสุ ปุณ กตถ คมิสสาม
 อานนุทาติ ฯ ตโตปี อดุลย์ นครี ภนุเตติ ฯ ตตถ มนุสเสสุ
 อุกโกสนุเตสุ กุหิ คมิสสามาติ ฯ ตโต อดุลย์ นครี ภนุเตติ ฯ
 อานนุท น เอว กาคู วญญติ ยตถ อธิกรณั อูปปนัน
 ตตถเอว ตสมี วุปสนุเต อดุลตถ คนตุ วญญติ เก ปน
 เต อานนุท อุกโกสนุตีติ ฯ ภนุเต ทาสกมมกร อูปาทาย
 สพเพ อุกโกสนุตีติ ฯ อหิ อานนุท สงคามั
 โอดิณณหตุติสทิส

สงคามั โอดิณณหตุติโน หิ จตุหิ ทิสาหิ อากเต สเร สหิตุ
 ภาโร ตถเอว พนุหิ ทุสสีเลหิ กถิตถานัน สหนั นาม
 มยหิ ภาโรติ วตุวา อตุตถานัน อารพภ ชมมึ เทเสนุโต อีมา
 นาควกุเต ติสุโส คธา อภาสิ

อหิ นาโคว สงคามเอ จาปาโต ปติต สริ
 อดิวากุยั ตติกขิสลั ทุสสีโล หิ พนุชชโน ฯ
 ทนุต นยนติ สมิตี ทนุต ราชากิรุหติ
 ทนุโต เสฎุโจ มนุสเสสุ โยติวากุยั ตติกขติ ฯ
 วมสุตตรา ทนุตา อาชานียา จ สินุชวา
 กุญชรา จ มหานาคา อตุตทนุโต ตโต วรรณติ ฯ
 ชมมกถา สมปตตมมหาชนสส สาคูติกา อโหสิ ฯ เอว
 ชมมึ เทเสตุวา มา จินตุยิตถ อานนุท เอเต สตุตทาหตุตเมว

เล่มที่ 17 อุปปมาทกคควณณา หน้า 224

อกุโกสิสสนฺติ อฏฺฐเม ทิวเส ตฺณฺหิ ภวิสฺสนฺติ พุทฺธานํ หิ
อุปฺปนฺนํ อธิกรณํ สตฺตาทโธ อุตฺตรํ น กจฺจตีติ ฯ

มากนฺทียา สตฺถาริ อุกุโกสาเปตฺวา ปลาเปตฺติ อสฺสโกนฺตี
กิณฺนุ โข ภวิสฺสามิตี จินฺเตตฺตฺวา อีมา เอตฺสฺส อุปฺตถมภฺภูตา
เอตาสํ พุยฺสนํ ภวิสฺสามิตี เอกทิวสํ รมฺโณ สุราปานภฺจฺจเน
อุปฺภฺจฺจานํ กโรนฺตี จุพฺปีตฺ สาสนํ ปหิณฺนิ อตฺถโธ เม กิร
กุกฺก
อากจฺจตฺ อากนฺตฺวา จ ปน โสปาณมตฺถเก จตฺวา อากตภาวํ
นิเวเทตฺตฺวา ปวิสฺตฺติ วุตฺเตปิ อปฺวิสิตฺวา ปจฺมํ อฏฺฐ สชิวฺกุกฺกฺกฺก
ปหิณฺนฺตฺ ปจฺฉา อิตฺเรติ จุพฺปฺภฺจฺจากสฺส จ มม วจฺนํ
กเรยฺยาสีติ ลลฺยํ อทาสี ฯ มากนฺทียโย อากนฺตฺวา รมฺโณ
นิเวทาเปตฺวา ปวิสฺตฺติ วุตฺเต รมฺโณ อาปานภฺจฺจิมิ น
ปวิสฺสสามิตี อาท ฯ อิตฺธา จุพฺปฺภฺจฺจากํ ปหิณฺนิ กจฺจ
ตาท มม จุพฺปีตฺ สนฺตีกนฺตี ฯ โส กนฺตฺวา เตน ทินฺเน
อฏฺฐ สชิวฺกุกฺก
ปหิโธติ อาท ฯ ราชา ภาทฺทโก วัต โน อุตฺตริงฺโก
อุปฺปนฺโน โก นฺ โข ปเจยฺยติ อาท ฯ มากนฺทียา
มหาราช สามาวตีปฺมุขา ปญฺจสตา อิตฺถิโย นิกฺกมฺมา
วิจฺจฺจนฺตี ตาสํ เปเสหิ ตา ปจิตฺวา อาทฺริสฺสนฺตีติ อาท ฯ
ราชา กจฺจ ตาสํ ทตฺวา อณฺณสฺส กิร หตฺถ
อทตฺวา สยเมว มารตฺตฺวา ปจฺจนฺตฺติ เปเสสิ ฯ จุพฺปฺภฺจฺจาก

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 225

สาธุ เทวาคี คนตุวา ตถา วตุวา ตาหิ มยิ ปาณาติปาตี
น กโรมาติ ปฏิกขิตโต อากนตุวา ตมตถิ รัญโธ
อาโรเจสิ ฯ มากนุทिया ทิฏฐัง เต มหาราช อิทานิ
ตาสั ปาณาติปาตสฺส กรณั วา อกรณั วา ชานิสฺสตี
สมณสฺส โคตมสฺส ปจิตฺวา เปเสนุตฺติ วเทหิ เทวาคี
อาห ฯ ราชชา ตถาวตุวาเปเสสิ ฯ อิตโร คเหตุวา
คจฺจนโต วिय หุตฺวา คนตุวา เต กุกฺกุญฺเฏ ปุโรหิตสฺส ทตุวา
มตกุกฺกุญฺเฏ คเหตุวา ตาสั สนฺติกั เนตุวา อิมะ กิร กุกฺกุญฺเฏ
ปจิตฺวา สตถุ สนฺติกั ปหิณฺณาติ อาห ฯ อาหฺร สามิ
อิทนนาม อมหากั กิจฺจุนฺติ ปจฺจुकฺคนตุวา คณฺหีสฺสุ ฯ โส
รัญโธ สนฺติกั อากนตุวา กิ ตาตาติ ปุญฺโโจ สมณสฺส
โคตมสฺส ปจิตฺวา เปเสถาติ วุตฺตมตฺเตเยว ปฏิมคฺคั อากนตุวา
คณฺหีสฺสูติ อากิจฺจิ ฯ มากนุทिया ปสฺส มหาราช น ตา
ตุมาหาทิสานั กโรนฺติ พหิทฺธา ปตฺถนา ตาสั อตฺถิตี วุตฺเต
น สทฺทหฺสีติ อาห ฯ ราชชา ตั สุตฺวาปิ อธิวาเสตุวา คฺคณฺหิเยว
อโหสิ ฯ มากนุทिया กิณฺนุ โข กริสฺสามิตี จินฺเตสิ ฯ

ตทา ปน ราชชา สามาวตिया จ วาสฺลทตฺตาย จ
มากนุทियาย จาติ ติสฺสนนฺปี เอตาสั ปาสาทตเล วาเรน
วาเรน สตฺตทาหิ วิตินาเมติ ฯ อถ เสว วา ประเสว (๑) วา
สามาวตिया ปาสาทตลั คมิสฺสตีติ ญตุวา มากนุทिया จุพปีตุ
๑ ยู. ปเร วา ฯ

เล่มที่ 17 อปปมาทวคควณณนา หน้ 226

สาสนัน ปหิณิ อลคทเทน กิร เม อตุโถ ทาจา อุทฐริตวา
เอกั สปปั เปเสตติ ฯ โส ตถา กตวา เปเสติ ฯ ราชา
อตุตโน คมนฎจัน หตถิกนตวิณิ อาทายเยว คจจติ ฯ
ตสสา ปอกุขเร เอกั นิททำ อตุติ ฯ มากนุทियाเตน
นิทเทน สปปั ปเวเสตวา นิททำ มาลาคุเลน ถเกสิ ฯ
สปปัโป ทวิหตีห อโนโตวิณายเมว อโหสิ ฯ มากนุทिया รณโณ
คมนทิวเส อชช กตริสสา (๑) ปาสาทำ คมิสสสิ เทวาทิ
ปจจิติตวา สามาวติยาติ วุตเต อชช มยา มหาราช
อมนาโป สปิโน ทิฎโจ น สกกา ตตถ คนตุ เทวาทิ ฯ
คจจนาเมวาทิ ฯ สวา ยาวตติยั วาเรตวา เอวั สนุเต อหปี
ตุมุเหติ สทฐี คมิสสามิติ วตวา นีวตติยมานาปี อนีวตติตวา
น ชานามิ กิ ภาวิสสติ เทวาทิ รณณา สทฐิณเณว
อคมาสิ ฯ ราชา สามาวติมิสสกาหิ ทินุนานิ วตถปุปผ-
คนุทธาภณานิ ชาเรตวา สุโกชนั ภูณชิตวา วิณิ อุตสิสเก
จเปตวา สยเน นีปชชิ ฯ มากนุทिया อปราปริ วิจรนุติ
วिय หุตวา วิณานิททโต ปุปผคูลิ อปเนสิ ฯ สปปัโป ทวิหตีห
นिरาหาโร เตน นิทเทน นิกขमितวา อสสสนโต (๒) ฌณิ
กตวา
สยนปีฎเจ นีปชชิ ฯ มากนุทिया ตั ทิสวา เทว สปปัโปติ (๓)
มหาสททำ กตวา ราชานญจ ตา จ อกโกสนตี อัย
ทนุทธราชา อลกุขิโก มยหิ วจัน น สุนาติ อีมาปี นิสสิริกา
๑ ส. ย. กตริสสา ฯ ๒ ส. ม. ย. ปสสนโต ฯ
๓ ม. ตั ทิสวา ธิธิ เทว สปปัโปติ ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตุถุ หน้า 227

ทพพินีตา กิณนาม รัญโธ สนุติกา น ลภนุติ กี่ นุ
ตุมุเห อิมสมี่ มเตเยว สุกข์ ชีวิสุสถ ชีวนุเต ทุกข์ ชีวถ
อชช มยา ปาปสุปีโน ทิฏฐโธ สามาวติยา ปาสาท คณตุ
น วฏฐิติ วิรวนุติยาปี เม ตยา สทุโท น สุโต เทวติ
อาห ๑ ราชา สปปี่ ทิสฺวา มรณภยตชฺชิตฺโต เอวรูปปี
นาม อิมํ กริสฺสนุติ อโห ปาปาหํ อิมาลํ ปาปภาว
อาจิกขนุติยาปี อิมิสฺสา วจัน น สททหี ปจมํ อตฺตโน
กพฺเภสุ ฉิทฺทานิ กตฺวา นิสินฺนา ปุณ มยา เปสิเต กุกฺกุฏ
ปฏฺิปปหิณฺสีสุ ๑ อชช สยเน สปปี่ วิสฺสชฺชิสฺสูติ โโกเชน
สมปชฺชชฺชิตฺโต วิย อโหสิ ๑ สามาวตีปี ปณจณนํ อิตฺถิสฺตานํ
โอาวาทํ อทาสี อมฺมา อมฺหากํ อณฺณํ ปฏฺิสฺสรณํ นตฺถิ
นรินฺเท จ เทวียา จ อตฺตนิ จ สมเมว เมตฺตจิตฺตํ ปวตฺเตถ
มา กสฺสจิ โกปี กริตฺถาติ ๑ ราชา สหสฺสธามํ สิงฺกชนํ
อาทาย ชฺชี่ โปเถตฺวา วิสปีตํ สรํ สนฺนยฺหิตฺวา สามาวตี
ปุเร กตฺวา สพฺพา ตา ปฏฺิปปาฏฺิยา จปาเปตฺวา สามาวติยา
อุเร สรํ วิสฺสชฺชเชสิ ๑ โส ตสฺสา เมตฺตานุภาเวน ปฏฺิณิวตฺติตฺวา
อาคตมคฺคาภิมุโขว หุตฺวา รัญโธ หทยํ ปวิสฺนุโต วิย อฏฺฐาสิ ๑
ราชา จินฺเตสิ มยา ชิตฺโต สโร สิลปี วิชฺฉิตฺวา คจฺฉติ
อากาเส ปฏฺิหนนฺนุจันปี นตฺถิ อถ ปเนส นิวตฺติตฺวา มม
หทยภิมุโข ชาโต อยํ หิ นิจฺจิตฺโต นิสฺสตุโต นิชฺชิว สโรปี
เอตฺติสฺสา คณฺณํ ชานาติ อหํ มนุสฺสญฺโตปี น ชานามิตี ๑

เลมที่ 17 อปุปมาทวคควณณา หนา 228

โส ธนุ ฌทเทตวา อณชถี ปคคยห สามาวติยา ปาทุมเล
อุกุกฎิกิ นิสิติตวา อิมิ คากมาห

สมมุยามิ ปมุยามิ สพพา มุยหนุติ เม ทิสา

สามาวติ มิมิ ตายสสุ ตวณจ เม สรณิ ภาวาติ ฯ

สา ตสสุ วณิ สุตวา สารุ เทว มิ สรณิ คจณาติ

อวตวา ยมมิ มหาราช สรณิ คตา ตเมว ตวมปิ สรณิ

คจณาติ ฯ

อิท วตวา สามาวติ สมมาสมพุทฐสาวิกา

มา มิ ตวั สรณิ คจณ ยมมิ สรณิ คตา

เอส พุทโธ มหาราช เอส พุทโธ อนุตตโร

สรณิ คจณ ตี พุทฐิ ตวณจ เม สรณิ ภาวาติ อห ฯ

ราชา ตสสา วณิ สุตวา อิทานาหิ อติเรกตริ ภายามิติ

วตวา อิมิ คากมาห

เอส ภियโย ปมุยามิ สพพา มุยหนุติ เม ทิสา

สามาวติ มิมิ ตายสสุ ตวณจ เม สรณิ ภาวาติ ฯ

อถ นัง สา ปุริมเนเนว ปุน ปฎิกขิปิตวา เตนหิ

ตณจ สรณิ คจณามิ สตุถารณจ วรณจ เต ทมมิติ วุตเต

วโร คหิตโต โหตุ มหาราชชาติ อห ฯ โส สตุถาริ

อุปสงกमितวา สรณิ คนุตวา นิมนเตตวา ภิกขุสงฆสส

สตุตทาหิ ทานัง (๑) ทตวา สามาวติ อามนเตตวา อุฎฐะหิ

๑ สี. ย. มหาทานัง ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตถุ หน้า 229

วริ คณหาหิติ อาห ๑ มหาราช มยหิ หิรณวาทิหิ อตุโถ
นตถิ อิทํ ปน เม วริ เทหิ ตถา กโรหิ ยถา สตุถา
นิพทฐํ ปญจหิ ภิกขุสเทหิ สทฐิ อีชาคจณติ ชมมํ
สุณิสสามาติ ๑ ราชา สตุถาริ วนุทิตฺวา ฆนฺเต ปญจหิ
ภิกขุสเทหิ สทฐิ นิพทฐํ อีชาคจณต สามาวตีมิสฺสกา (๑) ชมมํ
สุณิสสามาติ วทนฺตีติ อาห ๑ มหาราช พุทฺธานํ นาม เอกสฺมี
จानน นิพทฐํ คนฺตุํ น วฏฺฏติ มหาชนโน ปจฺจาสิสฺตีติ ๑
เตนหิ ฆนฺเต เอกํ ภิกขุํ อาณาเปถาติ ๑ สตุถา อานนฺทตฺเถริ
อาณาเปสิ ๑ โส ตโต ปฏฺจาย ปญจ ภิกขุสตานิ อาทาย
นิพทฐํ ราชกฺลํ จณฺติ ๑ ตาปี เทวีย นิพทฐํ เถริ สปริวาริ
โกเชนฺติ ชมมํ สฺสนฺติ ๑

ตา เอกทิวสํ เถรสฺส ชมมกถํ สุตฺวา ปสิทิตฺวา ปญจหิ
อฺตุตฺตราสงฺกสเทหิ ชมมปฺปฺชํ อํกฺสุ ๑ เอกโก อฺตุตฺตราสงฺโก
ปญจสตานิ อคฺจณติ ๑ ตาสํ เอกํ วตฺถํปี อทิสฺวา ราชา
ปฺจฺจนิ กุหิ อฺตุตฺตราสงฺกาคาติ ๑ อยฺยสฺส โน ทินฺนาติ ๑ เตน
สพฺเพ คหิตาติ ๑ อาม คหิตาติ ๑ ราชา เถริ อุปสงฺกมิตฺวา
ตาหิ อฺตุตฺตราสงฺกานํ ทินฺนภาวํ ปฺจฺจนิตฺวา ตาหิ ทินฺนภาวญ
เถเรน คหิตภาวญ สุตฺวา นนฺ ฆนฺเต อติพฺพุนิ วตฺถานิ
เอตฺตเกหิ ก็ กริสฺสเถาติ ปฺจฺจนิ ๑ อมฺหากํ ปโหนกานิ
คณฺหิตฺวา เสสานิ ชินฺณจิวรกานํ ทสฺสามิ มหาราชาคิ ๑
#๑ สี่. ยู. สามาวตีมิสฺสิกา ๑

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 230

เต อุตตโน ปุราณจิวรานิ ก็ กริสฺสนุตีติ ฯ ชินฺณตฺรจิวรกานํ
ทสฺสนุตีติ ฯ เต อุตตโน ชินฺณจิวรานิ ก็ กริสฺสนุตีติ ฯ
ปจฺจตุธณานิ กริสฺสนุตีติ ฯ ปุราณปจฺจตุธณานิ ก็
กริสฺสนุตีติ ฯ ภูมฺมตฺตธณานิ กริสฺสนุตีติ ฯ ปุราณ-
ภูมฺมตฺตธณานิ ก็ กริสฺสนุตีติ ฯ ปาทปฺปญฺณานิ กริสฺสนุตี
มหาราชาติ ฯ ปุราณปาทปฺปญฺณานิ ก็ กริสฺสนุตีติ ฯ
ขณฺฑาขณฺฑิกํ โกฎฺเฏตฺวา มตฺติกาย มทฺทิตฺวา ภิตฺตี
วิลิมฺปิสฺสนุตีติ ฯ ฆนฺเต เอตฺตํ กตฺวาปี อยฺยานํ ทินฺนานิ น
นสฺสนุตีติ ฯ อาม มหาราชาติ ฯ ราชา ปสนฺโน อปรานิ
ปฺลจ วตฺตสฺตานิ อหฺราเปตฺวา เธรสฺส ปาทมฺมุเล จปาเปสิ ฯ
เถโร กิร ปฺลจสฺสขณฺิกานิ วตฺถานิ ปฺลจสฺสทภาเคน ปาทมฺมุเล
จเปตฺวา ทินฺนานิ ปฺลจสฺสทกฺขตฺตํ ลภิ สหสฺสขณฺิกานิ วตฺถานิ
สทสฺสทภาเคน ปาทมฺมุเล จเปตฺวา ทินฺนานิ สหสฺสทกฺขตฺตํ ลภิ
สทสฺสทกฺขณฺิกานิ วตฺถานิ สทสฺสทภาเคน ปาทมฺมุเล จเปตฺวา
ทินฺนานิ สทสฺสทกฺขตฺตํ ลภิ ฯ เอกํ เทว ตีณิ จตฺตาริ
ปฺลจ ทสฺสตีอาทินา นเยน ลทฺธานํ ปน คณฺนา นาม
นตฺถิ ฯ ตถาคเต กิร ปรีนิจฺจเต เถโร สกฺลชมฺพุทฺธิปี วิจริตฺวา
สพฺพวิหาเรสุ ภิกฺขุณฺ อุตตโน สนฺตกาเนว ปตฺตจิวรานิ
อทาสิ ฯ

มาคฺนุทฺธิยา ชมฺหิ กโรมิ ตํ ตถา อหฺตฺวา อญฺญถา ว
โหติ กิณฺนุ โข กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อตฺเถโส อฺปาโยติ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 231

รณฺเณ อฺยฺยานกิลฺลํ คจฺจนฺเต (๑) จูฬปีตุ สาสนํ ปหิณฺนิ
สามาวตฺติยา ปาสาทํ คนฺตุวา ทุสฺสโกฏฺฐาคารเตลโกฏฺฐาคารานิ
วิวราเปตฺวา ทุสฺसानิ เตลจฺภาฏีสุ เตเมตฺวา ฅมฺเภ เวเจตฺวา
ตา สพุพา เอกโต กตฺวา ทวารํ ปิทฺทิตฺวา พหิ ฃนฺตกํ
ทตฺวา ทณฺฑทฺธิปกาหิ เคเห อคฺคิ ททมาโน โอตฺริตฺวา
คจฺจนฺตฺติ ฯ โส ปาสาทํ อภิรฺยุห โกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตฺวา
วตฺถานิ เตลจฺภาฏีสุ เตเมตฺวา ฅมฺเภ เวเจตฺมารภิ ฯ อถ นํ
สามาวตีปฺมุขา อิตฺถิโย ก็ เอตํ จูฬปีตาติ วทฺนฺติโย
อุปฺสงฺกมฺีสุ ฯ อมฺมา ราชา ทพฺุทฺทิมฺมตฺถาย อิเม ฅมฺเภ
เตลปิโลตฺติกาหิ เวจาเปติ ราชเคเห นาม สฺยตฺตทฺยตฺตํ ทุชฺชานํ
มา เม สนฺตฺติเก โหถ อมฺมาติ เอวํ วตฺวา ตา อาคตา
คพฺุเภ ปเวเสตฺวา ทวารานิ ปิทฺทิตฺวา พหิ ฃนฺตกํ ทตฺวา
อาทิตฺโต ปฏฺุจาย อคฺคิ ททนฺโต โอตฺริ ฯ สามาวตี ตาสํ
โไอวาทํ อทาสิ อมฺหากํ อนมตฺคฺเค สํสาเร วิจฺรณฺตีนํ เอวํ
อคฺคินา ฅมายมานานํ อตฺตภาวานํ พุทฺธธาณฺนปี ปฺริจฺเณโท
น สุกโร อปฺปมตฺตา โหถาติ ฯ ตา เคเห ฅมายนฺเต
เวทนาปฺริคฺคหกมฺมฏฺุจานํ มนสิกโรนฺติโย กาจิ ทฺุติยผลํ กาจิ
ตฺติยผลํ ปาปฺุณฺีสุ เตน วตฺตํ อถ โช สมฺพหฺุลา ภิกฺขุ
ปฺจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏฺิภฺกนฺตา เชน ภควา เตนฺอุปฺสงฺกมฺีสุ
อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทฺิสฺสุ
๑ สฺ. ยฺ. อตฺถเตโส อุปาโยติ อฺยฺยานกิลฺลํ คจฺจนฺติ..... ฯ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 232

เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ อิท
ภนฺเต รณฺโณ อุตฺตมสฺส อุตฺตมคตฺสฺส อนฺเตปฺริ ททฺธํ
ปญฺจ อิตฺถิสฺตานิ กาลกฺตานิ สามาวตีปฺมุขานิ ตาสํ ภนฺเต
อุปาสิกานํ กา คติ โภ อภิสฺมฺปฺราโยติ ฯ สนนฺเตตฺถ ภิกฺขเว
อุปาสิกานํ โสตาปฺนฺนา สนนฺติ สกฺทาคามินิโย สนนฺติ
อนาคามินิโย สพฺพา ตา ภิกฺขเว อุปาสิกานํ อนิปฺผลา
กาลกฺตาติ ฯ อถ โข ภควา เอตมฺตํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ
อิมํ อุทานํ อุทานํ

โมหสมฺพนฺธโน โลโก ภพฺพฐโปว ทิสฺสตี
อุปฺธิพนฺธโน พาลो ตมฺสา ปรีวาริโต
สสฺสตี วีย ขายตี ปสฺสโต นตฺถิ กิลฺยจฺจนฺตี ฯ (๑)

เอวญฺจ ปน วตฺวา ภิกฺขเว สตฺตา นาม วญฺญ
วิจฺรนฺตา นิจฺจกาลี อุปฺปมฺตฺตา หุตฺวา ปุณฺณกมฺมเมว
กโรนฺตี ปมาทินิ หุตฺวา ปาปกมฺมปิ กโรนฺตี ตสฺมา วญฺญ
วิจฺรนฺตา สุขํปี ทุกฺข์ปี อนฺุภวณฺตีติ ธมฺมํ เทเสตี ฯ ราชา
สามาวตฺยา เกหํ กิร ฌายตีติ สุตฺวา เวเคนาคจฺจนฺโตปี
อททฺธํ (๒) สมฺปาปฺณิตฺตํ นาสกฺขิ อากนฺตฺวา จ ปน เกหํ
นิพฺพาเปตฺวา อุปฺปนฺนพลวโทมนสฺโส อมจฺจคณฺปรีวฺโต
นีสิตฺตฺวา

สามาวตฺยา คุณฺเณ อนฺุสฺสรนฺโต กสฺส นฺ โข อิทํ กมฺมณฺตี
๑ ขุ. อุ. ๒๕/๒๐๕ ฯ ๒ ที. ยู. อททฺธเม ฯ

เลมที่ 17 สามาวตีวตุ หนา 233

จินเตตวา มากนุทียาย การิต์ ภาวิสุตตีติ ฌตวา ตาเสตวา
ปฺจุนิขมานา น กเถสุตตี สณิกั อฺปาเยน ปฺจุนิสฺสามีติ
จินเตตวา อมจฺเจ อห อมฺโก อห อิตฺ ปฺพเพ อฏฺจาย
สมฺภูจาย อาสฺงกิตฺปริสฺงกิตฺว โหมิ สามาวตี เม นิจฺจ
โอดารเมว คเวตตี สา กาลกตา อิทานิ ปน เม จิตฺต
นิพฺพตฺ ภาวิสุตตี สุเขน วสติํ ลภิสฺสามีติ ฯ เกน นฺ โข
เทว อิทํ กम्मํ กตฺนฺติ ฯ มยฺ สึเนเหน เกนจ กตฺ
ภาวิสุตตี ฯ มากนุทียา สมึเป จิตา ตํ สฺตฺวา อญฺโฆ
โกจิ กาคูํ น สกฺขิสฺสุตตี มยา กตฺ เทว อห จุฬปิตฺริ
อาณาเปตฺวา กอารสิณฺติ อห ฯ ราชา ตํ จเปตฺวา
อญฺโฆ มยฺ สึเนหสฺตฺโต นาม นตฺถิ ปสนฺโนสมิ วริ เต
ทम्मิ เทว ตฺวํ อตฺตโน ฌาติคณฺ ปรกฺโกสาเปหิตี ฯ สา
ฌาตกานํ สาสนํ ปหิณฺติ ราชา มม ปสนฺโน วริ เทติ
สีฆํ อากจฺจตฺตตี ฯ ราชา อากตาคตานํ มหนฺตํ สกฺการิ
กอารสิ ฯ ตํ ทิสฺวา (๑) ตฺสฺสา อญฺฌาตกาปี ลลฺจํ ทตฺวา
มยฺ มากนุทียาย ฌาตกาติ อากจฺจิสฺสุ ฯ ราชา เต สพฺเพ
คาหาเปตฺวา ราชจฺกเถ นาภิปรฺมาเถ อวาญฺ ฆนาเปตฺวา
เต ตตฺถ นิสึทาเปตฺวา ปิสฺสุ ปฺเรตฺวา อฺปริ ปลาถํ วิกีราเปตฺวา
อคุตี ทาเปสิ จมฺมสฺส ททฺฒกาเถ อยฺนงฺกเถหิ กสาเปตฺวา
๑ ยฺ. สฺตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณนา หน้า 234

ขณฺฑาขณฺฑํ หีราหิรั กอารสิ ๑ มาคนฺุทียาย สริโรโตปี
ติจฺฉเนเนว สตุเถน ฆนฆนญฺจานนฺสุ มํสิ อุปฺปาญฺเจตฺวา เตเลน
ปกฺกํ อุทฺธนํ อโรเปตฺวา ปฺุเว วีย ปจาเปตฺวา ตเมว
ขาทาเปสิ ๑

อถกทิวสํ ธมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมนฺุจฺจาเปสฺสุ อนนฺุจฺจวิกํ
วต อวฺุโส เอวรฺุปาย สทฺธาสมปฺนฺนาย อุปาสิกาย เอวรฺุปี
มรณฺนฺติ ๑ สตุถา อากนฺุตฺวา กาย นฺุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปฺุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต
ภิกฺขเว อิมสฺมี อตฺตภาเว สามาวตฺตีปฺมุขานํ อิตฺถินํ เอตํ
อยุตฺตํ ปฺุพฺเพ กตกมฺมสฺส ปนฺ ยุตฺตเมว เอตาทิ ลทฺธนฺติ
วตฺวา กิ ฆนฺเต เอตาทิ ปฺุพฺเพ กถํ อากฺขยถ โนติ
เตหิ ยาจิโต อตฺตํ อหาริ ๑

อติเต พารานฺสยํ พฺุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กอารนฺเต ราชเคเห
นิพฺพุธํ อญฺุช ปฺุจฺเจกพฺุทฺธา ญฺุณฺชนฺติ ๑ ปฺุญฺจสตา อิตฺถิโย
เต อุปฺญฺุชฺชนฺติ ๑ เตสฺ สตุตฺ ปฺุจฺเจกพฺุทฺธา หิมวณฺฺตํ กจฺฉนฺติ
เอโก นทิตฺเร เอกํ ติณฺคหนํ อตฺถิ ฆานํ สสมาปฺชฺชิตฺวา
นีสิติ ๑ อถกทิวสํ ราชา ปฺุจฺเจกพฺุทฺเธสฺสุ คเตสฺ ตา อิตฺถิโย
อาทาย นทียํ อุทกกีลํ กิพฺพิตุํ กโต ๑ ตตฺถ ตา อิตฺถิโย
ทิวสภากํ อุทกํ กิพฺพิตฺวา อุตฺตริตฺวา สิตฺปีพิตาว อคฺคิ
วีสิพฺเพตฺกามา อมฺุหากํ อคฺคิกิรณฺญฺจานํ โอลเอยยาถาติ

อปราปรึ วิจรนุติโย ตั ตินคหนั ทิสวา ตินราสีติ
สญญา ยปริวาเรตวา จิตา อคฺคี อํทสุ ตินฺเนสุ ฉายิตวา
ปตนฺเตสุ ปจฺเจกพุทฺธึ ทิสวา นฏฺจมห นฏฺจมห รญฺโธ
ปจฺเจกพุทฺโธ ฉายติ ราชา ญตวา อมฺเห นาเสสฺสตี
สุทฺทํ นั กริสฺสามาติ สพุพา อิตฺ จิตฺ จ ทารุณี
อาหริตวา ตสฺส อฺปรี ราสี กรีสฺฯ มหา ทารุราสี
อโหสิฯ อถ นั อาลิมฺเปตวา อิทานิ ฉายิตฺตีติ สญญา
ปกฺกมฺีสฺฯ ตา ปจฺมํ อสญฺเจตนิกา หุตฺวา อิทานิ กมฺฺนา
พชฺฉีสฺ ปจฺเจกพุทฺธึ ปน อนฺโตสมาปตฺติยํ สกฺกสฺสทสฺสทารุณี
อาหริตวา อาลิมฺเปตวาปี อฺสุมาการมตฺตีปี กาคฺ (๑) น สกฺโกนฺตีฯ
ตสฺมา โส สตฺตเม ทิวเส อฺญฺจาย ยถาสฺขํ อคฺมาสิฯ ตา
ตสฺส กมฺฺสฺส กตฺตตา พหุณี วสฺสสทสฺसानิ นิริเย ปจิตฺวา
ตสฺเสว กมฺฺสฺส วิปากาวเสเสน อตฺตภาวสเต อิมินาว นียาเมน
เกเห ฉายมาเน ฉายีสฺฯ อํทฺ เอตาสํ ปุพฺพกมฺฺนฺตีฯ

เอวํ วุตฺเต ภิกฺขุ สตฺถาริ ปุจฺฉีสฺ ชุชฺชุตฺตรา ปน
ภนฺเต เกน กมฺฺเนน ชุชฺชา ซาตา เกน มหาปญฺญา เกน
โสตาปตฺตีผลิ อธิคฺตา เกน ปเรสิ เปสนการิกา ซาตาติฯ
ภิกฺขเว ตสฺเสว รญฺโธ พาราณสิยิ รชฺชํ กรณกาเล เสว
ปจฺเจกพุทฺโธ โถกํ ชุชฺชชฺาตุโก อโหสิฯ อเถกา อฺปญฺจายิกา
๑ ยฺ. คเหตุํฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทคฺควณณา หน้า 236

อิติถิ กมฺพลี ปารุปีตฺวา สุวณฺณสรกั คเหตุวา อมฺหากั
ปจฺเจกพุทฺโธ เอวญจ เอวญจ วิจรตีติ ขุชฺชา หุตฺวา ตสฺส
วิจฺรณาการิ ทสฺเสตี ฯ ตสฺส นิสฺสนุนฺเทน ขุชฺชา ชาตา ฯ
เต ปน ปจฺเจกพุทฺเธ ปจฺมทิวเส ราชชา เกเห นิสีทาเปตฺวา
ปตฺเต คาหาเปตฺวา ปายาสตฺส ปุเรตฺวา ทาเปตี
อุนฺหปายาสตฺส ปุเร ปตฺเต ปจฺเจกพุทฺธา ปรีวตฺเตตฺวา
ปรีวตฺเตตฺวา คณฺหนฺติ ฯ สว อิติถิ เต ตถา กโรนฺเต
ทิสฺวา อตฺตโน สนฺตกานิ อฏฺฐ ทนฺตวลยานิ ทตฺวา
อิธ จเปตฺวา คณฺหถาติ อหา ฯ เต ตถา กตฺวา ตั
โอโลเกสฺสุ ฯ สว เตสั อิธิปฺปายั ญตฺวา นตฺถิ ฆนฺเต อมฺหากั
เอเตหิ อตฺถิถิ คฺคฺคาถาญญเวว ตานิ ปรีจฺจตฺตานิ คเหตุวา
คจฺจถาติ อหา ฯ เต คเหตุวา นนฺทมูลกปฺพุทฺธาริ อคมฺสฺสุ ฯ
อหฺชปี ตานิ วलयานิ อโรคาเนว ฯ สว ตสฺส กมฺมสฺส
นิสฺสนุนฺเทน อิทานิ ตีปฺปีฏฺฐกฺขรา มหาปญฺญา ชาตา ฯ
ปจฺเจกพุทฺธานั กตฺตอฺปฏฺฐจฺจานนิสฺสนุนฺเทน โสตาปตฺติผลั ปตฺตา ฯ
อิทฺมสฺสา พุทฺธนฺตเร ปุพฺพกมฺมํ ฯ กสฺสปสฺมมาสมฺพุทฺธสฺส
กาเล ปน เอกา พาราณสีเสฏฺฐจฺฉิโน ธีตา วฑฺฒมานกจฺฉายาย
อาทาสั คเหตุวา อตฺตานัน อลงฺกโรนฺตี นิสีทิ ฯ อถสฺสา
วิสุสาสิกา เอกา จีณฺสาสวา ภิกฺขุณี ตั ทฏฺฐุ อคฺมาสิ ฯ
ภิกฺขุณีโย หิ จีณฺสาสวาปี สายณฺหสมฺเม อุปฺภูจฺจากฺกุลานิ

เลมที่ 17 สามาวตีวตุถ หนา 237

ทภูจกามา โหนติฯ ตสมี่ ปน ขณ เสฏฐิธิตาย สนุติเก
กาจิ เปสนการิกา นตุถิฯ สว วนุทามิ อยเย เอต
ดาว เม ปสาธนเปพิก คเหตุวา เทถาติ อาหฯ เถริ
จินุเตสิ สจสสา อิม คณหิตุวา น ทสสามิ มยि อาฆาต
กตุวา นิรเย นิพพตติสสติ สเจ ปน ทสสามิ ประส
เปสนการิกา หตุวา นิพพตติสสติ นิรยสนุตาปโต โข
ปน ประสส เปสนภาโวว เสยโยติฯ สว อนุทยั ปฏิจ
ต คเหตุวา ตสสา อทาสิฯ ตสส กम्मสส นิสสนุแทน
ปเรต เปสนการิกา ซาตาติฯ

ปุเนกทิวต กิกขุ ชมมสภายั กถิ สมุจจาเปต
สามาวตีปมุขา ปญจสตา อิตถิโย เกเห อกุกินา ฉายีส
มากนุทียาย ฉาตกา อูปริ ปลาตคุกิ ทตุวา อยนงคเลหิ
ภินุณา มากนุทียา ปกุกุจิตเตเลน (๑) ปกุกา เก นุ โข เอตถ
ชีวนุติ นาม เก มตา นามาติฯ สตุถา อาคนตุวา กาย
นุตุถ กิกขเว เอตริหิ ถาย สนุสินินุณาติ ปุจิจิตวา อิมาย
นามาติ วุตเต กิกขเว เยเกจิ ปมตุตา เต วสสสต ชีวนุตาปี
มตาเยว นาม เย อปุปมตุตา เต มตาปี ชีวนุติเยว ตสม
มากนุทียา ชีวนุตีปี มตาปี มตาเยว นาม สามาวตีปมุขา
ปญจสตา อิตถิโย มตาปี ชีวนุติเยว นาม น หิ กิกขเว
๑ ส. ย. ปกุกุจิตเตเลฯ

เล่มที่ 17 อปฺปมาทวคควณณา หนา 238

อปฺปมตฺตา มรฺนฺติ นามาติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

อปฺปมาโท อมตฺปํทํ ปมาโท มจฺจุโน ปํทํ

อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา

เอตํ วิเสสโต ฉตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺทิตา

อปฺปมาเท ปโมทนฺติ อรียานํ โคจเร รตา

เต ฉายีโน สาทติกา นิจฺจํ ทพฺพปรุกฺกมา

มุสนฺติ ชีรา นิพฺพานํ โยคกฺเขมํ อนฺตฺตรนฺติ ฯ

ตตฺถ อปฺปมาโทติ ปํทํ มนฺตํ อตฺถํ ทีเปติ มนฺตํ

อตฺถํ กเหตุวา ติฏฺฐติ ฯ สกลฺปิ หิ เตปฺปิฏฺกํ พุทฺทวจนํ

อาหริตฺวา กถิยมานํ อปฺปมาทเมว โอตฺรติ เตน วุคฺตํ

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ กานิจิ ชงฺกลานํ ปาณานํ

ปทชาตานิ สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ กจฺจนฺติ

หตฺถิปํทํ เตสํ อคฺคมกฺขายติ ยทิทํ มนฺตตฺเตน เอวเมว

โฆ ภิกฺขเว เยเกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพเต อปฺปมาทมูลกา

อปฺปมาทสโมสฺรณา อปฺปมาโท เตสํ ธมฺมานํ (๑)

อคฺคมกฺขายตีติ ฯ (๒)

โส ปเนส อตฺถโต สติยา อวิปฺปวาโส นาม นิจฺจํ อุปฺภูจิตาย

สติยา เจตํ นามํ ฯ อมตฺปทนฺติ อมตํ วุจฺจติ นิพฺพานํ

ตณฺหิ อชาตตฺตา น ชียติ น มียติ ตสฺมา อมตฺนฺติ วุจฺจติ

ปชฺชนฺติ อิมินาติ ปํทํ อมตํ ปาปฺพนฺตีติ อตฺถโถ อมตฺสฺส

๑ อติเรกํ มณฺเณ ฯ ๒ ลี. มหา. ๑๕/๖๕ ฯ

เล่มที่ 17 สามาวตีวตฺถุ หน้า 239

ปทํ อมตํปทํ อมตสฺส อธิคมฺปาโยติ วุตฺตํ โหติ ฯ

ปมาโทติ ปมชฺชนภาโว ฯ มุฏฺฐสจฺจสงฺฆาตสฺส สติยา
โวสฺสคฺคสฺเสตํ นามํ ฯ มจฺจุโนติ มรณสฺส ฯ ปทนฺติ อุปาโย
มคฺโค ฯ ปมตฺโต หิ ชาตี นาทิวตฺตติ ชาโตปี ชียติ เจว
มียติ จาติ ปมาโท มจฺจุโน ปทนฺนาม โหติ มรณํ
อุปเนติ ฯ

อุปฺปมตฺตา น มียนฺตีติ สติยา สมนฺนาคตา หิ
อุปฺปมตฺตา น มรณฺติ อชฺรามรา โหนฺตีติ น สลฺลภฺเขตฺตพฺพา
น หิ โกจิ สตฺโต อชฺรามโร นาม อตฺถิ ปมตฺตสฺส ปน
วฏฺฏนฺนาม น ปริจฺฉินฺนํ อุปฺปมตฺตสฺส ปริจฺฉินฺนํ ตสฺมา
ปมตฺตา ชาติอาทีหิ อปริมุตฺตตฺตา ชีวนฺตาปี มตาเยว นาม
อุปฺปมตฺตา ปน อุปฺปมาทลภฺขณํ วทฺฺฒเตว จิปฺปํ มคฺคผลานิ
สจฺฉิกตฺวา พุติยตฺตियอตุตฺถาเวสฺสุ น นิพฺพตฺตนฺติ ตสฺมา เต
ชีวนฺตาปี มตาปี น มียนฺติเยว นาม ฯ

เย ปมตฺตา ยถา มตาติ เย ปน สตฺตา ปมตฺตา
เต ปมาทมรณฺน มตฺตตา ยถา ชีวิตินฺทริยฺอุปฺจเจเทน
มตา ทารุภฺขณฺชสฺทิสฺสา อปคตฺวิญญาณา ตเถว โหนฺติ เตสํปี
หิ มตานํ วยิ คหฺภูจฺจันํ ตาว ทานํ ทสฺสาม สีสํ
รภฺจิสฺสาม อุโปสถกมฺมํ กริสฺสามาติ เอกจิตฺตํปี น อุปฺปชฺชติ
ปพฺพชิตานํปี อจฺริยฺอุปฺชฌายวตฺตาทินิ ปุเรสฺสาม ชฺฐตฺงฺคานิ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณนา หน้า 240

สมทยิสสาม ภาวนั วทุฒเสสสามาติ เอกจิตตปิ น อุปปชชติ
มเตน เต กีนานากรรมว โหนติ เตน วุตตัม เย ปมตตทา
ยถา มตาคี ฯ

เอตัม วิเสสโต ฌตฺวาติ ปมตตสส วฏฺฏโต นิสฺสรณั
นตฺถิ อุปปมตตสส อตฺถิติ เอตัม วิเสสโต ชานิตฺวา ฯ เก
ปน เอตัม วิเสสํ ชานนฺตีติ ฯ อุปปมาทมหิ ปณฺชิตาคี เย
ปณฺชิตา เมธาวิโน สปปญญา อตฺตโน อุปปมาเท จตฺวา
อุปปมาทํ วทฺฺฒนฺติ เต เอตัม วิเสสการณั ชานนฺติ ฯ
อุปปมาเท ปโมทนฺตีติ เต เอวํ ฌตฺวา ตสฺมี อตฺตโน
อุปปมาเท ปโมทนฺติ ปหฺสิตมฺขา ตฎฺฐปทฎฺฐา โหนติ ฯ
อริยานั โคจร รัตาคี เต เอวํ อุปปมาเท ปโมทนฺตา ตัม
อุปปมาทํ วทฺฺฒิตฺวา อริยานั พุทฺฐปจฺเจกพุทฺฐสาวกานั
โคจรสงฺขาเต จตฺตติปฏฺฐานาภิเกเท สตฺตตฺตีสโพิธิปฏฺฐิยธมฺเม
นวิเว โลกุตฺตรธมฺเม จ รัตตา อภีรตา โหนตีติ อตฺถิ ฯ

เต ฌายิโนติ เต อุปปมตฺตา ปณฺชิตา อฏฺฐสมาปตฺติ-
สงฺขาเตน อารมฺมณฺูปนิชฺฌาเนน วิปฺสฺสนามกฺคผลสงฺขาเตน
ลกฺขณฺูปนิชฺฌาเนน จาติ ทุพฺพิเรนปี ฌาเนน ฌายิโน ฯ
สาตตฺกาคี อภินิภฺขมนโต ปฏฺฐาย ยาว อรหตฺตปฺปตฺตา สตตัม
ปวตฺตกาธิกเจตสิกวิริยา ฯ นิจฺจํ ทพฺุหปรกฺกมาติ ยนฺตัม
ปฺริสตฺถาเมน ปฺริสวิริเยน ปฺริสปรกฺกเมน ปตฺตพฺุพิ น ตัม

เล่มที่ 17 กุมภโฆสกวตถุ หน้า 241

อปาปญิตวา วิริยสุส สณจัน ภวิสสุตตีติ เอวรูปเน วิริเยน
อนุตตรา อโนสกุทิตวา นิจจํ ปวตเตน ทพฺเหน ปรกุกเมน
สมนฺนาคตาฯ ผุสนฺตตีติ เอตถ เทว ผุสนา ฅาณผุสนา
วิปากผุสนาฯ ตตถ จตฺตาริ มคฺคา ฅาณผุสนา นามฯ
จตฺตาริ ผลานิ วิปากผุสนา นามฯ เตสุ อิชฺ วิปากผุสนา
อชิปฺเปตาฯ อริยผเลน นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺตา ชีรา
ปณฺชิตา วิปากผุสนาย นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติฯ โยคกฺเขมํ
อนุตฺตรนฺติ เย จตฺตาริ โยคา มหาชนํ วฏฺเฐ โอสีทาเปนฺติ
เตหิ เขมํ นิพฺภยํ สพฺเพหิ โลกียโลตฺตตฺตรชมฺเมหิ เสฏฺฐจตฺตา
อนุตฺตรนฺติฯ

เทสนาปรีโยसानเ พหุ โสตาปนฺนาทโย อหฺลฺสุฯ เทสนา
มหาชนสุส สาคฺคิกา ซาตาคิฯ

สามาวตีวตถุฯ

กุมภโฆสกวตถุฯ

อุฏฺฐจานวโตติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
กุมภโฆสกเสฏฺฐี อารพฺภ กเถสิฯ

ราชคหนครสฺมี หิ ราชคหเสฏฺฐิโน เคเห อหฺิวตฺกโรโค
อุปฺปชฺชติฯ ตสฺมี อุปฺปนฺเน มกฺขิกํ อาที กตฺวา ยาว
คาโว ปจฺมํ ตีรจฺฉานคตา มรฺนฺติ ตโต ทาสกมฺมกรา

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณนา หน้า 242

สพพปจญา เคหสามิกา ตสฺมา โส โรโค สพพปจญา
เสฏฺฐจิญญ ภาริยญจ คณฺหิ ฯ เต โรคผฏฺฐจา ปุคฺคํ สนฺติเก
จิตฺตํ โอโลเกตฺวา อสฺสุปฺนฺณเณหิ เนตฺเตหิ ตํ อหํสุ ตาต
อิมสฺมิมํ กิร โรเค อุปฺปนฺเน ภิตฺตี ภินฺทิตฺวา ปลาตา ชีวิตํ
ลภนฺติ ตฺวํ อมฺเห อโนโลเกตฺวา ยถา ตถา ปลายิตฺวา
ชีวนฺโต ปฺนาคนฺตฺวา อมฺหากํ อสฺวกุญฺจาเน จตฺตาพีส ธนโกฏฺฐิโย
นิทฺทิตฺวา จปีตา ตา อุทฺธริตฺวา ชีวิตํ กปฺเปยฺยาสีตฺติ ฯ โส
เตลํ วจนฺํ สุตฺวา โรทฺมาโน มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา มรณภยภีโต
ภิตฺตี ภินฺทิตฺวา ปลายิตฺวา ปพฺพตคหฺนํ คนฺตฺวา ทฺวาทส
วสฺसानิ ตตฺถ วสิตฺวา มาตาปิตฺวสนฺนุจฺฉานํ (๑) ปจฺจาคจฺฉิ ฯ (๒) อถ
นํ ทหฺรกาเล คนฺตฺวา ปฺรพฺพทเกสฺมสฺสุกาเล อากตฺตฺตา น
โกจิ สลฺยชานํ ฯ โส มาตาปิตฺุหิ ทินฺนสฺลฺยฉาวเสน ธนฺนุจฺฉานํ
คนฺตฺวา ธนสฺส อโรคภาวํ ฃตฺวา จินฺเตสิ มํ น โกจิ
สลฺยชานาติ สจฺหาหํ ธนํ อุทฺธริตฺวา วลฺลชิสฺสุสามิ เอเกน
ทฺกคฺเตน นิธิ อุทฺธริโตติ มํ คเหตุวา วิเหเจยฺยํ ยนฺนุนาหํ
ภตี กตฺวา ชีเวยฺยนฺติ อเถกํ ปีโลตฺกํ นิวาเสตฺวา อตฺถิ
โกจิ ภติเกน อตฺถิโกติ ปฺจฺฉนฺโต ภตฺทวิถี ปาปฺณิ ฯ อถ
นํ ภตฺกา ทิสฺวา สเจ อมฺหากํ เอกํ กมฺมํ กริสฺสสิ
ภตฺตเวตฺนํ ทสฺสามาติ อหํสุ ฯ ก็ กมฺมํ นามาติ ฯ
๑ สฺตี. ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ สฺตี. ยฺ. ปจฺจาคจฺฉิ ฯ

เล่มที่ 17 กุมภโฆสกวตถุ หน้า 243

ปโปชนโจทนมมัม สเจ อุตสหสิ ปาโตว อฎุจาย ตาตา
อฎุจหด สกฏานิ สนนยหด โคนเ โยเชถ หตถิอสุสาทีน
ติณตถาย คมนเวลาย์ อมมา ตุมเหปี อฎุจหด ยาคุ ปจถ
ภตต ปจถาติ วิจริตวา อารโเจหิติ ฯ โส สาฐติ
สมปฏิจิจิ ฯ อถสส สนติเก วสนตถาย เอกั ฆริ อัทสุ ฯ
โส เทวสิกั ตั กम्म อกาสิ ฯ

อถสส เอกทิวสิ ราชา พิมพิสาโร สททมสุโสสิ ฯ โส
ปน สพุพรวณญ (๑) อโหสิ ตสฺมา มหาชนสฺส ปุริสสุเสโส
สทโทติ อหา ฯ อถสส สนติเก จิตา เอกา ปริจาริกา
ราชา ยั วา ตั วา น กถสฺสติ อิมั มยา ฌาตุ
วฎุฏตีติ จินเตตฺวา กจฺจ ตาต เอตั (๒) ชานาหิติ เอกั ปุริส
ปหิณิ ฯ โส เวเคน คนตฺวา ตั ทิสฺวา อากนตฺวา เอโก
ภตกานัน ภติการโก กปนมนุสุโส เอโสติ อารโเจสิ ฯ ราชา
ตสฺส วจัน สุตฺวา ตฺณหิ หุตฺวา ทุตฺยทิวเสปี ตติยทิวเสปี
ตสฺส สทท สุตฺวา ตเถวาท ฯ สापปี ปริจาริกา ตเถว
จินเตตฺวา ปุนปฺปุน เปเสตฺวา กปนมนุสุโสติ วุตเต จินเตสิ
ราชา กปนมนุสุโส เอโสติ วจัน สุตฺวาปี น สททหติ
ปุนปฺปุน มหาชนสฺส ปุริสสุเสโส สทโทติ วทติ ภวิตพุพเมตถ
การณน ยถาสภาวโต เอตั ฌาตุ วฎุฏตีติ ฯ สา ราชานัน
๑. ม. สพุพรทณญ ฯ ๒. ส. ม. ตาวเอตั ฯ ย. ตาวเอวั ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 244

อาห เทว อห สหสฺส ลภมานา ฐีตร อาทาย คนฺตวา
เอตฺ ฐนฺ ราชกฺลฺ ปเวเสสฺสามิตฺ ๑ ราชฯ ตสฺสา สหสฺส
ทาเปสฺ ๑ สฯ ตํ คเหตฺวา ฐีตรฺ เอกํ มลีนธาคฺกํ วตฺถํ
นิวาเสตฺวา ตาย สทฺธิ ราชเคหโต นิกฺขมิตฺวา มคฺคปฏฺฐิปนฺนา (๑)
วีย ภตทวีสฺ คนฺตวา เอกํ ฆรํ ปวิสิตฺวา อมฺม มยํ
มคฺคปฏฺฐิปนฺนา เอกาทฺทวีสฺ อิทฺ วิสฺสามิตฺวา คมิตฺสามาติ
อาห ๑ อมฺม พหฺนฺ ฆรมาณฺสกานฺ น สกฺกา อิทฺ วสฺตี
เอตํ กุมฺภโฆสฺกสฺส เกหํ ตฺวจฺฉํ ตตฺถ คจฺฉนฺตํ ๑ สฯ ตตฺถ
คนฺตวา สามิ มยํ มคฺคิกา เอกาทฺทวีสฺ อิทฺ วิสฺสามาติ
วตฺวา เตน ปฺนปฺปฺนํ ปฏฺฐิขิตฺตาปี สามิ อชฺเชกทิวสมตฺตํ
วสฺตีวา ปาโตว คมิตฺสามาติ นิกฺขมิตฺถํ น อิจฺฉิ ๑ สฯ
ตตฺถเอว วสฺตีวา ปฺนทิวเส ตสฺส อรณฺณคมนเวลาย สามิ
ตว นินฺวาปี ทตฺวา ยาหิ อหนฺเต (๒) ปจิสฺสามิตฺติ วตฺวา อถ
อหเมว ปจิตฺวา ภูณฺชิสฺสามิตฺติ วตฺเต ปฺนปฺปฺนํ นินฺนุชิตฺวา
เตน ทินฺเน คหิตมตฺตเกยว (๓) กตฺวา อนฺตราปณฺโต โภชนานิ
เจว ปฺริสฺททฺตณฺฑลาทีนฺิ จ ออาหาราเปตฺวา ราชกฺเล
ปจฺนนิยามนฺ สุปฺริสฺททฺธฺ โอนฺนํ สาธฺรฺสานิ จ เทว ติณฺนิ
สุปฺพยุณฺชนานิ ปจิตฺวา ตสฺส อรณฺณโต อากตสฺส อทาสิ ๑
๑ โปราณ. มคฺคา ปฏฺฐิปนฺนาติ ทิสฺสติ ๑ ๒ สฺ. ม. อาหารํ เต ๑
๓ เตน ทินฺนํ คหิตมตฺตเกยวติ ยุตฺตตรํ ๑

เล่มที่ 17 กุมภโฆสกวตถุ หน้า 245

อด นั ภูณชิตฺวา มุทฺจิตฺตํ อปฺนํ ฌตฺวา สามิ
กิลนฺตมฺห เอกาทฺวิหํ อีเชว โหมาติ อห ๗ โส สาฐฺติ
สมฺปฏฺิจฺฉิ ๗ อดสฺส สายมฺปิ ปฺนทิวเสปิ มฐฺรภตฺตํ ปจิตฺวา
อทาสิ ๗ มุทฺจิตฺตฌจฺส ฌตฺวา สามิ กติปาหํ อีเชว
วสิสฺสามาติ ตตฺถ วสมานา ติจิณฺณ สตฺถณ ตสฺส มณฺจฏฺจานํ (๑)
เหฏฺฐาอฏฺฐนึยฺ ตํ ตํ ฌินฺทิ ๗ มณฺโใจ ตสฺมี อากนฺตฺวา
นินฺนมนฺตเตเยว เหฏฺฐา โอลมฺพิ ๗ โส กสฺมา อຍฺ มณฺโใจ
เอวํ ฌิขฺชิตฺวา คโตติ อห ๗ สามิ ทหฺรทารเก นีวาเรตุํ
น สกฺโกมิ อากนฺตฺวา เอตฺถเว สนนฺิปตฺนฺตีติ ๗ อมฺม อิทํ
เม ทุกฺขํ ตุมฺहे นิสฺสาย ชาตํ อหฺลฺหิ ปฺพเพ กคฺถจฺจ กจฺฉนฺโต
ทฺวารํ ปิทฺทิตฺวา กจฺฉามิติ ๗ กิ กโรมิ ตาต วาเรตุํ
น สกฺโกมิติ ๗ สา อิมินาว นียาเมน เทว ตโย ทิวเส
ฌินฺทิตฺวา เตน อฺชฌายิตฺวา ฌียิตฺวา วุจฺจมานาปิ ตเถว
วตฺวา ปฺน เอกเทวฺรชฺชฺเก ฌเปตฺวา เสเส ฌินฺทิ ๗ ตํทิวสํ
ตสฺมี นินฺนมนฺตเตเยว สพฺพิ ฌานํ ภูมึยฺ ปติ ๗ สีสํ ชนฺนฺเกหิ
สทฺธิ เอกโต อโหสิ ๗ โส อฏฺฐาย กิ กโรมิ อิทานิ
กฺุหิ คมิสฺสามิ นิปฺชชนมณฺจสฺสาปิ ตุมฺहेหิ อสฺสามิโก
กโตมฺหิติ อห ๗ ตาต กิ กโรมิ ปฏฺิวิสฺสทารเก วาเรตุํ
น สกฺโกมิ โหตุ มา ฌินฺตฺยิ อิมาย เวลาย กฺุหิ คมิสฺสตีติ
๑ ม. มณฺจวณฺณ ๗

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคฺควณณนา หน้า 246

ชิตฺร อามนฺเตตฺวา อมฺม ตว ภาตฺกสฺส นฺปชฺชโนกาสิ
กโรหิตฺติ อห ๗ สา เอกปฺสฺเส สยิตฺวา อิธาคจฺจ สามิตฺติ
อห ๗ อิตฺราปี นํ คจฺจ ตาต ภคินฺยา สทฺธิ นฺปชฺชชาติ
วเทติ ๗ (๑) โส ตาย สทฺธิ เอกมณฺเจ นฺปชฺชิตฺวา ตํทิวสญฺเฆว
สนฺถวมกาสิ ๗ กุมาริกา ปโรทฺธิ ๗ อถ นํ มาตา ปุจฺฉิ
กึ อมฺม โรทฺสีติ ๗ อมฺม อิทนฺนาม ชาตฺนติ ๗ โหตุ
อมฺม กึ สกฺกา กาคฺคฺ ตยาปี เอกํ ภตฺตาริ อิมินาปี เอกํ
ปาทปริจาริกํ ลทฺฐํ วัณฺณสีติ ตํ ชามาตฺริ อกาสิ ๗ เต
สมคฺคถฺวาลํ วสีสุ ๗

สา กติปาหจฺเจน รมฺโย สาสนํ เปเสติ ภตฺทวิธิยํ
ณณํ กโรนฺตุ ยสฺส ปน ฆเร ณฺโณ น กรียติ ตสฺส
เอตฺตโก นาม ทณฺโทติ โฆสนํ การेतฺตฺว เทวติ ๗ ราชา
ตถา การสติ ๗ อถ นํ สสฺสุ อห ตาต ภตฺทวิธิยํ
ราชาณาย ณฺโณ กตฺตพฺโพว ชาโต กึ กโรมาติ ๗ อมฺม
อหํ ภตฺติ กโรนฺโตปี ชิวฺตุํ น สกฺโกมิ กึ กริสฺสามิตฺติ ๗
ตาต ฆราวาลํ วสนฺตา นาม อธิปปี คณฺหนฺติ รมฺโย
อาณา อกาตุํ น ลพฺภา อธิโต นาม เยน เกนจิ
อุปาเยน มุจฺฉิตฺตุํ สกฺกา คจฺจ ตาต กุโตจิ เอกํ วา เทว
กหาปณฺเ อาหฺราติ ๗ โส อุชฺฌายนฺโต ชียนฺโต คณฺตฺวา

เล่มที่ 17 กุมภโฆสกวมตฺถ หน้าที่ 247

จตุตทาพีสโกฏฺฐนฺภูจฺจานโต เอกเมว กหาปณฺ อหารติ ฯ (๑) ส
ตํ กหาปณฺ รัลโย เปเสตฺวา อตฺตโน กหาปณฺณ ฉณฺ
กตฺวา ปุณ กติปาหจฺเจน ตเถว สาสนํ ปหิณฺ ฯ ปุณ
ราชา ฉณฺ กโรนฺตุ อกโรนฺตานุ เอตฺตโก ทณฺโฑติ
อาณาเปสิ ฯ ปุณปิ โส ตาย ตเถว วตฺวา นิปฺปีพฺยมาโน
คนฺตฺวา ตโย กหาปณฺ อหาริ ฯ (๒) ส เตปิ กหาปณฺ รัลโย
เปเสตฺวา ปุณ กติปาหจฺเจน สาสนํ ปหิณฺ อิทานิ ปฺริเส
เปเสตฺวา อิมํ ปกฺโกสาเปตฺตติ ฯ ราชา เปเสสิ ฯ ปฺริสา
ตตฺถ คนฺตฺวา กุมภโฆสโก นาม กตโรติ ปุจฺฉิตฺวา
ปฺริยเสนฺตา ตํ ทิสฺวา เอหิ อมฺโภ ราชา ตํ ปกฺโกสตีติ
อาหฺสู ฯ โส ภีโต น มํ ราชา ชานาตีติอาทีนํ วตฺวา
คนฺตํ น อิจฺฉิ ฯ อถ นํ พลกฺกาเรน หตฺถาทิสฺส คเหตุวา
อากทฺธีสิ ฯ ส อิตฺถิ เต ทิสฺวา อเร ทฺพฺพินีตา ตุมฺเห
มม ชามาตรํ หตฺถาทิสฺส คเหตุํ อนนฺจฺฉวิกาติ ตชฺเชตฺวา
เอหิ ตาต มา ภายิ รชานํ ทิสฺวา ตว หตฺถาทิกาหฺกานํ
หตฺถเยว ฉินฺทาเปสฺสามิติ ธีตรํ อาทาย ปฺรโต คนฺตฺวา
ราชเลหํ ปตฺวา เวสํ ปฺริวตฺเตตฺวา สพฺพาลงฺการปฺฏิมณฺจฺฉิตา
เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ อิตฺรมฺปิ ปฺริกทฺฉิตฺวา อานยีสฺสเยว ฯ
อถ นํ วนฺทิตฺวา จิตํ ราชา อาห ตวํ กุมภโฆสโก
๑ ส. ม. ย. อหาริ ฯ ๒ ย. อหาริตฺวา อทาสิ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 248

นามาติ ฯ อาม เทวาติ ฯ ก็การณามหาชนั วนุเจตวา
ขาทสี่ติ ฯ กุโตะ เม เทว ชนั ภคี่ กตฺวา ชีวามีติ ฯ
มา เอวํ กริ ก็ อมฺเห วนุเจสี่ติ ฯ น วนุเจมิ เทว
นตฺถิ เม ชนฺนติ ฯ อตฺสฺส ราชา เต กหาปณเ ทสฺเสตฺวา
อิเม กหาปณา กตฺสาติ อหา ฯ โส สลฺยชานิตฺวา อโห
นฏฺโฆมฺหิ (๑) กถํ นุ โข อิเม รลฺโย หตฺถํ ปตฺตาติ อโโต
จิตฺ จ โอลเณนฺโต ตา เทวปี มณฺฑิตปฺสาธิตา กพฺภทวารมฺล
จิตา ทิสฺวา ภาริยํ วตฺถํ กมฺมํ อิมานิ รลฺยา ปโยจิตาหิ
ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตสิ ฯ อถ นํ ราชา วเทหิ โภ กสฺมา
เอวํ กโรสี่ติ อหา ฯ นิสฺสโย เม นตฺถิ เทวาติ ฯ มาทิส
นิสฺสโย น วนุญฺตฺติ ฯ กุลฺยาณํ เทว สเจ เม เทโว
นิสฺสโย โหตีติ ฯ โหมิ โภ กิตฺตํ เต ชนฺนติ ฯ จตฺตาฬิ
โกญฺโย เทวาติ ฯ ก็ ลทฺฐํ วนุญฺตฺติ ฯ สกฺวานิ เทวาติ ฯ
ราชา อนเกสฺตานิ สกฺวานิ โยชาเปตฺวา ปหิณฺติ ตํ ชนํ
อาหฺราเปตฺวา ราชงฺกณเ ราสี กาทฺตฺวา ราชคหฺวาสิโน
สนฺนิปาตาเปตฺวา อตฺถิ กตฺสจฺจ อิมสฺมี นคเร เอตฺตํ
ชนฺนติ ปุจฺจิตฺวา นตฺถิ เทวาติ ก็ ปนฺสฺส กาคฺตุ วนุญฺตฺติ
สกกฺการิ ตสฺส เทวาติ วุตฺเต มหฺนฺเตน สกฺกาเรน ตํ
เสฏฺฐิจฺจุจฺจาเน จเปตฺวา ตสฺสา ชีตฺริ ตสฺส ทตฺวา เตน
สทฺฐี สตฺถุ สนฺตํ กคฺนตฺวา วนฺทิตฺวา ภนฺเต ปสฺสณิ
๑ สี่. ยู. อโห หโตมฺหิ ฯ ม. อโห พาโลมฺหิ ฯ

ปุริส เอวรูปู ฐิติมา นาม นตฺถิ จตฺตาศิลาโกฏวิภาว
 โหนฺโตปิ อุพฺพิลาวิทาการิ วา อสฺมิมานมตฺตํ วา น กโรติ
 กปฺปน วิย ปิลาตํกํ นิวาเสตฺวา ภาตทวิถิยํ ภาตี กตฺวา
 ชีวนฺโต มยา อิมินา นาม อุปาเยน ฉาโต ชานิตฺวา จ ปน
 ปกฺโกสาเปตฺวา สชนภาวํ สมฺปฏิจฺฉาเปตฺวา ตํ ชนํ
 อหฺราเปตฺวา เสฏฺฐิฉฺฉาเน จปิโต ฐิตาปีสุส (๑) มยา ทินฺนา
 ภาเนเต มยาเอวรูปู ฐิติมา น ทิฏฺฐปฺพุโพติ อหฺ ๑
 ตํ สุตฺวา สตฺถา เอวํ ชีวนฺตฺสุส ชีวิทํ ชมฺมิกชีวิทํ
 นาม มหาราช จิริกาทิกมมํ ปน อิธ โลเก เจว ปิเพติ
 หีเสติ ปฺรโลเก จ ตโตนิทานํ สุขํ นาม นตฺถิ ปุริสสุส
 หิ ชนปาริชฺฌณกาเล ภาตี วา กสิ วา กตฺวา ชีวิทเมว
 ชมฺมิกชีวิทนนาม เอวรูปุสฺส หิ วิริยสมฺปนฺนสฺสสฺสตีสมฺปนฺนสฺส
 กายวาจาทีหิ ปฺริสฺสุทฺทกมฺมสุส ปณฺณาย นิสมฺมการิโน กายาทีหิ
 สลฺยตฺสุส ชมฺมชีวิทํ ชีวนฺตฺสุส สตีอวิปฺปวาเส จิตฺสุส อีสฺสรียา
 วฑฺฒนฺตฺติเยวาติ (๒) วตฺวา อิมํ คาถมาห

อุฏฺฐานวโต สตีมโต
 สฺวจิกมฺมสุส นิสมฺมการิโน
 สลฺยตฺสุส จ ชมฺมชีวิโน
 อปฺปมตฺตฺสุส ยโสภิวฑฺฒตีติ ๑

ตตฺถ อุฏฺฐานวโตติ อุฏฺฐานวิริยวตฺสุส ๑ สตีมโตติ
 # ๑ สตี. ม. ย. ฐิตา จสุส ๑ ๒ สตี. ม. ย. อีสฺสรียํ วฑฺฒตฺติเยวาติ ๑

เล่มที่ 17 อปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 250

สตฺติสมฺปนฺนสฺส ๑ สฺวจิภุมฺมสฺสชาติ นินฺทโทเสหิ นีรปราเชหิ
กายภุมฺมาทีหิ สมฺนุณาคตฺสฺส ๑ นิสฺมมการิโนติ เอวญฺเจ
ภวิสฺสตี เอวํ กริสฺสสามีติ วา อิมสฺมี กมฺเม เอวํ กเต
อิทฺนุณาม ภวิสฺสตีติ วา เอวํ นินฺทานํ สลฺลทกฺเขตฺวา โรคฺติกิจฺจนํ
วีย สพฺพภุมฺมานิ นิสฺสามเตฺวา อุปรฺชาเรเตฺวา กโรนฺตสฺส ๑
สลฺลตฺสฺสชาติ กายาทีหิ สลฺลตฺสฺส นิจฺฉินฺทสฺส ๑ ธรรมชีวิโนติ
อาการิกสฺส ตฺลาคฺกุฎาทีนํ วชฺเชเตฺวา กสิโครกฺขาทีหิ
อนาการิกสฺส เวชฺชภุมฺมทฺตภุมฺมาทีนํ วชฺเชเตฺวา ธรรมเม
สเมน ภิกฺขุจาริยา (๑) ชีวิทํ (๒) กปฺเปนฺตสฺส ๑ อปฺปมตฺตสฺสชาติ
อวิปฺปวตฺตสฺสตีโน ๑ ยโสภิวทฺตตีติ อีสฺสรียโกคสมฺมานสงฺขาโต
เจว กิตฺติวณฺณภณฺนสงฺขาโต จ ยโส วทฺตตีติ ๑

กาถาปริโยसाने กุมฺภโฆสโก โสตาปตฺติผลे ปติฏฺฐहि ๑
อญฺเฌปี พฺหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุ ๑ เอวํ มหาชนสฺส
สาตฺถิกา เทสฺนา ชาตฺตาติ ๑

กุมฺภโฆสกวตฺถุ ๑

๑. สී. ม. ภิกฺขุจาริยาย ๑ ๒. สී. ชีวิกํ ๑

จูพนนถกตุเถรวตุล

อุฏจนาเนนปฺปมาเทนาคิ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺพเว
วิหรนฺโต จูพนนถกตุเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ราชคเห กิร ชนเสฏฺฐิจฺกุลสุส ฐีตา วยฺยปฺตตกาเล
มาตาปิตฺตฺหิ สตุตฺตฺถุมิกสุส ปาสาทสุส อุปริตเล อติวिय
รกฺขियมาณา โยพฺพนมทมตฺตตาย ปุริสโลลา หุตฺวา อุตฺตโน
ทาเสเนว สทฺธิ สนฺถวํ กตฺวา อณฺเณปี เม (๑) อิทํ กมฺมํ
ชานเยยฺยุนฺติ ภูตฺตา เอวมาห อมฺเหหิ อิมสฺมี จาเน น
สกุทา วสิทฺถุ สเจ มม มาตาปิตโร อิมํ โทสํ ชานิสฺสนฺติ
ขณฺฑาขณฺฑทิกํ มํ (๒) กริสฺสนฺติ วิเทสํ คนฺตฺวา วสิทฺธามาคิ ฯ
เต เคเห หตุตฺตสาร์ คเหตฺวา อุตฺตเรณ ทฺวาเรณ นิกฺขมิตฺวา
ยตุถ วา ตตุถ วา อณฺเณหิ อชานนญฺจानํ คนฺตฺวา
วสิทฺธามาคิ อุโภปี อคมํสุ ฯ เตสํ เอกสฺมี จาเน วสนฺตานํ
สํวาสมนฺวาย ตสุสา กุจฺฉิสฺมี คพฺโภ ปตฺติจฺจาสิ ฯ सा
कपुत्रिप्रागमाकम्म तेन सत्थि मनฺเตสิ คพฺโภ เม ปฺริปากํ
คโต ฅาติพนฺธุวิริหิเต จาเน คพฺถวญฺจानํ นาม อุภินฺนํปี
อมฺหากํ ทุกฺขาวหํ กุลเคหเมว คจฺฉามาคิ ฯ โส สจฺาหํ
ตตุถ คมิสฺสามิ ชีวิตํ เม นตฺถิตฺติ ภาเยน อชฺช คจฺฉาม
เสว คจฺฉามาคิ ทิวเส อติกฺกामะสิ ฯ सा जिन्तेसि อยं पातो
๑ สี. โน ฯ ๒ ขณฺฑาขณฺฑทิกะ โน (?) ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคฺควณณา หน้า 252

อตุตโน โทสมหนุตตาย คนตุํ น อุตฺสหติ มาตาปีตโร นาม
เอกนุตฺหิตาว อัย คจฺจตุ วา มา วา อหํ คมิสฺสามิติ ฯ
สา ตสฺมีเคหา นิกฺขนฺเต เกหปริกฺขารํ ปฏิสาเมตฺวา
อตุตโน กุลฆรคมนภาวํ อนนฺตรเคหาสีนํ อาโรเจตฺวา มคฺคํ
ปฏิปชฺชติ ฯ โสปี ฆริ อากนฺตฺวา ตํ อทิสฺวา ปฏิวิสฺสเก
ปฺจุจฺฉิตฺวา กุลฆริ คตาติ สุตฺวา เวเคน อนฺุพฺนฺธิตฺวา
อนฺุตรามคฺเค สมฺปาปฺุณฺธิ ฯ ตสฺสาปี ตตฺถเวท กพฺภวฺภูจฺฉานํ
อโหสิ ฯ โส ก็ อิทํ ภาทฺเทติ ปฺจุจฺฉิ ฯ สามิ เอโก ปฺตุโต
ชาโตติ ฯ อิทานิ ก็ กริสฺสามาติ ฯ ยสฺสตุถาย มยํ
กุลฆริ คจฺเจยฺยาม ตํ กมฺมํ อนฺุตรามคฺเคว นิปฺพนฺนํ ตตฺถ
กนฺตฺวา ก็ กริสฺสามิ นินฺวตฺตามาติ เทว เอกจิตฺตา หุตฺวา
นินฺวตฺตีสุ ฯ ตสฺเสว ทารกสฺส ปนฺเถ ชาตตฺตา ปนฺถโกติ
นามํ กรีสฺสุ ฯ ตสฺสา นจฺริสฺเสว อปฺโรปี กพฺโภ ปติภฺจฺฉหิ ฯ
สพฺพิ ปฺุริมฺนเยเนว วิตฺถาเรตฺสพฺพิ ฯ ตสฺสาปี ทารกสฺส ปนฺเถ
ชาตตฺตา ปจฺฉมํ ชาตสฺส มหาปนฺถโกติ นามํ กตฺวา ปจฺฉา
ชาตสฺส จูพฺปนฺถโกติ นามํ กรีสฺสุ ฯ เต เทวปี ทารเก
คเหตฺวา อตุตโน วสนฺภูจฺฉานเมว คตา ฯ

เตสํ ตตฺถ วสนฺตฺตานํ มหาปนฺถกทารโก อญฺเญ ทารเก
จูพฺปีตา มหาปีตาติ อญฺยโก อญฺยิกาติ จ วทฺนฺเต สุตฺวา
มาตริ ปฺจุจฺฉิ อมฺม อญฺเญ ทารกา อญฺยโกติ วทฺนฺติ

เล่มที่ 17 จุพปนุถกตุเถรวตถุ หน้า 253

อัยยิกาติ วทนุติ กจุจิ อมุหาคัม ฌาตกา นตุถิติ ฯ อาม
ตาท อมุหาคัม เอตถ ฌาตกา นตุถิ ราชคชนคร ปน โว
ชนเสฏฐิ นาม อัยยโก ตตถ อมุหาคัม พหุ ฌาตกาติ ฯ
กสมา ตตถ น กจฺจาม อมุมาติ ฯ สา อตุตโน อากมนการณั
ปุตตสฺส อกเถตฺวา ปุตเตสฺส ปุณฺนปฺปฺนั กเถนฺเตสฺส สามิกั
อาห อิม มํ ทารกา อติวिय กิลเมนฺติ กิ โน มาตาปิตโร
ทิสฺวา มํสํ ขาทิสฺสนฺติ เอหิทานิ ทารกานํ อัยยกกุลั
ทสฺเสสฺสามาติ ฯ อหํ สมมุขา ภวิตฺตุ น สกฺขิสฺสามิ เต
ปน นยิสฺสามิติ ฯ สาธุ เยน เกนจิ อุปาเยน ทารกานํ
อัยยกกุลเมว ทฎฺฐั วฎฺฐติติ ฯ เทวปี ชนา ทารเก อาทาย
อนฺนุพฺพเพน ราชคหํ ปตฺวา นครทฺวาเร เอกิสฺสา สาถาย
วสีสฺส ฯ ทารกมาตาเทว ทารเก คเหตฺวา อากตภาวํ
มาตาปิตฺนํ อาโรจาเปสิ ฯ เต ตํ สาสนํ สุตฺวา สํสาเร
วิจฺรณฺตานํ น ปุตฺโต น ธีตา ฎตฺตพฺพพา นาม นตุถิ
เต อมุหาคัม มหาปราชิกา น สกฺกา เตหิ อมุหาคัม จกฺขุเปถ
จาคฺคฺ อุตตกนฺนาม ฐนํ คเหตฺวา เทวปี ชนา ฌาสกฺกฺจฺจานํ
คณฺตฺวา ชีวนฺตฺว ทารเก ปน อิช เปเสนฺตฺวติ ฯ เต เตหิ
เปสิตํ ฐนํ คเหตฺวา ทารเก อากตทฺตฺวานญเญว หตฺเถ (๑) ทตฺวา
ปหิณฺสีสฺส ฯ ทารกา อัยยกกฺกุเล วฑฺฒนฺติ ฯ
๑ หตฺเถสฺส (?) ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 254

เตสุ จูพปนุถโก อติทหโร มหาปนุถโก ปน อยฺยเกน
สทฐี ทสพลสฺส ธมฺมกถํ โสตุํ คจฺจนฺติ ฯ ตสฺส นิจฺจํ สตุถุ
สนฺติกํ คจฺจนฺตสฺส ปพฺพชฺชชย จิตฺตํ นมि ฯ โส อยฺยกํ
อาห สเจ มํ อนุชานเญยถ อหํ ปพฺพชฺชชยฺนฺติ ฯ กิ
วเทสิ ตาต สกฺลโลกสฺสาปี เม ปพฺพชิตโต ตว ปพฺพชฺช
ภทฺทกา สเจ สกฺโกสิ ปพฺพชชชิติ ตํ สตุถุ สนฺติกํ เนตฺวา
กิ คหปติ ทารโก เต ลทฺโหติ วุตฺเต อาม ภนฺเต อยฺ
เม นตฺตา ตุมฺหากํ สนฺติเก ปพฺพชิตฺตกาโมติ อาห ฯ สตุถา
อณฺตริ ปิณฺฑจาริกํ ภิกฺขุํ อิมํ ทารกํ ปพฺพชชชิติ
อาณาเปสิ ฯ เถโร ตสฺส ตจฺปญฺจกมฺมฏฺจานํ อาจิกฺขิตฺวา
ปพฺพชชชิติ ฯ โส พหุํ พุทฺธวจนํ อุกฺคณฺหิตฺวา ปริปฺปนฺนวสฺโส
อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา โยนิโสมนสิกาเร กมฺมํ กโรนฺโต อรหฺตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ

โส ฌานสุเขน ผลสุเขน วิดีนาเมนฺโต จินฺเตสิ สกฺกา
นุ โข อิมํ สุขํ จูพปนุถกสฺส ทาคฺนฺติ ตโต อยฺยกเสฏฺฐิ สฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา เอวมาห มหาเสฏฺฐิ สเจ อนุชานเญยถ
อหํ จูพปนุถกํ ปพฺพชชชยฺนฺติ ฯ ปพฺพชชชิติ นํ ภนฺเตติ ฯ
เสฏฺฐิ กิร สาสเน สุปฺปสนฺโน กตฺตริตฺตาย โว เอเต
ปุตฺตาติ ปุจฺฉิยาโม จ ปลาตริตฺตายาติ วตฺตํ ลชฺชติ ตสฺมา
สุเขเนว เตสํ ปพฺพชชช อนุชานาติ ฯ เถโร จูพปนุถกํ

เล่มที่ 17 จุพปนุถกตุเถรวตถุ หน้า 255

ปพพาเซตวา สีเสตุ ปติฏฐาเปติ ฯ โสปี ปพพชิตวาว ทนุโธ

อโหสิ ฯ เถโร ตั อนุสิทกขนุโต อิมิ คาคมาห

ปทุมมิ ยถา โกกนุทํ สุกนุธิ

ปาโต สียา ผลุลมวีตคนุธิ

องคิรัลํ ปสฺส วิโรจมานํ

ตปนุตมาทิจจิมิวนุตติกเขตติ ฯ

อิมิ เอกํ คาคํ จตุหิ มาเสหิ อุคคณหิตุํ นาสกขิ ฯ

กสฺมาติ ฯ โส กิร กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล ปพพชิตวาว

ปณฺณวา หุตวาว อณฺณตฺรสฺส ทนุชกิกขุโน อุทฺเทสคหณกาเล

ปริหาสเกพี อกาลิ ฯ โส กิกขุ เตน ปริหาเสน ลชฺชิตโต

เนว อุทฺเทสิ คณฺหิ น สชฺฌายมกาลิ ฯ เตน กมฺเมน

อัย ปพพชิตวาว ทนุโธ ชาโต คหิตคหิตปทํ อุปรุปริปทํ

อุคคณฺหนตฺสฺส นสฺสติ ฯ ตสฺส อิมเมว คาคํ อุคคเหตุํ

วายนนตฺสฺส จตฺตาโร มาสา อติกุกนุตา ฯ อถ นํ มหาปนุถโก

จุพปนุถก ตวํ อิมสฺมี สาสเน อภพฺโพ จตุหิ มาเสหิ เอกํ

คาคํปี คเหตุํ น สกโกสิ ปพพชิตกิจจํ ปน กถํ มตฺถกํ

ปาเปสฺสสิ นิกขม อิตฺติ วิหารา นิกกขุทฺธิ ฯ จุพปนุถโก

พุทฺธสาสเน สีเนเหน กิหิภาวํ น ปตฺเถติ ฯ

ตสฺมิณฺจ กाले มหาปนุถโก ฆตฺตุทฺเทสโก โหติ ฯ

ชีวโก โกमारภจฺโจ พหุํ มาลาคนุชวิเลปนมาทาย อมพวนํ

เลมที่ 17 อปปมาทวคควณณา หนา 256

คนตุวา สตุถาริ ปุเชตุวา ธมมิ สตุวา อฎจายาสนา ทสพลิ
วนุทธิตุวา มหาปนถกั อุปสงกมิตุวา กิตตุกา ฆนเต สตุถ
สนตุเก ฎกขุติ ปุจุฉิ ๑ ปญจมตุตานิ ฎกขุสตานิติ ๑ เสว
ฆนเต พุทฐปุปุฆานิ ปญจฎกขุสตานิ อาทาย อมุหากั
นิเวสเน ฎกขุ คณุหถาติ ๑ อุปาสก จุพปนถโก นาม
ทนุไซ ฎกขุ อวิรุฬุหิธมโม ตั จเปตุวา เสสานั นิมนตุณั
สมปฎิจจามิติ เถโร อาห ๑ ตั สตุวา จุพปนถโก จินุเตสิ
เถโร เอตตุگانั ฎกขุณั นิมนตุณั สมปฎิจจณุโต มั พาหิริ
กตุวา สมปฎิจจติ นิสัสัย มยหิ ภาติกสส มยิ จิตตุ ฆินุณั
ภวิสสุติ ก็ อิทานิ มยหิ อมินา สาสเนน กิหิ หตุวา
ทานาหิณิ ปุญญานิ กโรนุโต จีวิสสามิติ ๑ โส ปุนทิวเส
ปาโตว วิพุภมิตุ ปายาสิ ๑ สตุถา ปจจุสกาเลเยว โลกั
โวโลเกนุโต อิมิ การณั ทิสวา ปจมตริ คนตุวา จุพปนถกสส
คมนมคเค ทวารโกฎฐเก จงกมณุโต อฎจาสิ ๑ จุพปนถโก
คจจณุโต สตุถาริ ทิสวา อุปสงกมิตุวา วนุทธิ ๑ อถ นั
สตุถา กหิ ปน ตวั จุพปนถก อิมาย เวลาย คจจสีติ
อาห ๑ ภาตา มั ฆนเต นิกุกขุตติ เตเนาหิ วิพุภมิตุ
คจจามิติ ๑ จุพปนถก ตว ปพพชชา นาม มม สนตุเก
ภาตรา นิกุกขุตติโตปี กสุมมา มม สนตุกั นาคจฉิ เอหิ
กินุเต คิหิภาเวน มม สนตุเก ภวิสสุตติ จกุกงกิตตเลน

เล่มที่ 17 จุพปนถกตเถรวตถุ หน้า 257

ปาณินา ตัม สิริสิ ปรามสิตวา อาทาย คนตุวา คนุชฎุปมุเข
นีสีทาเปตวา จุพปนถก ปุรตถาภิมุโข หุตวา อิมัม ปิโลตัก
รโฆหรณัม รโฆหรณนติ ปริมชชนุโต อีเชว โหหีติ อิทุชียา
อภิสงขตัม ปริสทุทัง ปิโลตัก ทตวา กาลเอ อาโรจิต
ภิกขุสงฆมปริวูโต ชีวกสุต เคน्ह์ คนตุวา ปณตตาสเน
นีสีทิ ๗ จุพปนถโกปี สุริยัม โอลิเกนุโต ตัม ปิโลตัก
รโฆหรณัม รโฆหรณนติ ปริมชชนุโต นีสีทิ ๗ ตสุต ตัม
ปิโลตักขณนัม ปริมชชนุตสุต กิติญจัม อโหสิ ๗ ตโต จินเตสิ
อิทัม ปิโลตักขณนัม อติวिय ปริสทุทัง อิมัม ปน อตตภาวัม
นีสุสาย ปุริมปกตี ชหิตวา เอวัม กิติญจัม ชาตัม อนิจจา วต
สงขาราคี ขยวียม ปฎจเปนุโต วิปสสนัม วทฒเสสิ ๗ สตุถา
จุพปนถกสุต จิตตัม วิปสสนัม อารุพุนนติ ฌตวา จุพปนถก
ตวั เอตัม ปิโลตักขณนเมว สงกิติญจัม รชชชิตนติ มา
สญญัม กริ อพุนนตเร ปน เต รากรชชชโย อตถิ เต
หราชีติ วตวา โอลิเกนุโต วิสสชชชตวา ปุรโต นีสินโน วिय
ปณณายมานรูโป หุตวา อิมามา อภาสิ

ราโค รโฆ น จ ปน เรณู วุจติ

รากสเสตัม อธิวจัน รโฆติ

เอตัม รช วิปชชชิตว ภิกขโว

วิหรนติ เต วิคตชชชส สาสเน

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 258

โทโส รโชน จ ปน เรณู วุจติ
 โทสเสตํ อธิวณํ รโชนติ
 เอตํ รชํ วิปฺชหิตฺว ภิกฺขโว
 วิหรนฺติ เต วิคฺตรชสฺส สาสเน ๑
 โมโห รโชน จ ปน เรณู วุจติ
 โมหเสตํ อธิวณํ รโชนติ
 เอตํ รชํ วิปฺชหิตฺว ภิกฺขโว
 วิหรนฺติ เต วิคฺตรชสฺส สาสเนติ ๑

กาถาปริโยसानะ จูฬปนฺถโก สห ปฏิสมฺภิทาหิ
 อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๑ สห ปฏิสมฺภิทาหิเยวสฺส ติณฺนิ ปิฎฺฎกาณิ
 อากมฺมึสุ ๑ โส กิร ปุพฺพเพ ราชา หุตฺวา นครปทกฺขิณฺ
 กโรนฺโต นลาณฺโต เสเท มุณฺจนฺเต (๑) ปริสุทฺธเรนฺ สากฺกเกน
 นลาณฺนตฺตํ ปุณฺณิ ๑ สากฺกโก กิลิณฺโจ อโหสิ ๑ โส อิมํ
 สริริํ นิสฺสาย เอรูโป ปริสุทฺธโร สากฺกโก ปกตฺตี ชหิตฺวา
 กิลิณฺโจ ชาโต อนิจฺจา วต สงฺขาราติ อนิจฺจสณฺณํ ปฏิลภิ
 เตน การณฺนสฺส รโชนฺนเมว ปจฺจโย ชาโต ๑

ชีวกโกปิ โข โกมารภจฺโจ ทสพลสฺส ทกฺขิณฺนทกฺ
 อุปฺนಾಮสิ ๑ สคฺถา นนฺ ชีวก วิหารเ ภิกฺขุ อตฺถิติ
 หตฺถเณน ปตฺตํ ปิทฺติ ๑ มหาปนฺถโก นนฺ ภูณฺเต วิหารเ

เล่มที่ 17 จุพปนุถกตเถรวตถุ หน้า 259

นตถิ ภิกขุติ อาห ๑ สตุถา อตถิ ชีวกาติ อาห ๑
ชีวกโก เตนหิ ภณเ คจจ วิหารเ ภิกขุณิ อตถิภาวํ วา
นตถิภาวํ วา ชานาหิติ ปุริสํ เปเสติ ๑ ตสฺมี ขณ
จุพปนุถโก มยหํ ภาติโก วิหารเ ภิกขุ นตถิติ ภณติ
วิหารเ ภิกขุณิ อตถิภาวมสฺส ปกาเสสฺสามิติ สกถํ อมฺพวนํ
ภิกขุณณเเวว ปุเรติ เอกจเจ ภิกขุ จีวรกมฺมํ กโรนฺติ เอกจเจ
รชนกมฺมํ กโรนฺติ เอกจเจ สขฺฌมายํ กโรนฺติ เอวํ อณฺณมณฺณณํ
อสทิสํ ภิกขุสทิสํ มาเปติ ๑ โส ปุริโส วิหารเ พหู ภิกขุ
ทิสฺวา นีวตฺติตฺวา อยฺย สกถอมฺพวนํ ภิกขุหิ ปริปฺณณฺนติ
ชีวกสฺส อาโรเจติ ๑ เถโรปิ โข ตตฺถเว

สทสฺสทฺกขตฺตมตฺตทานํ นิมนฺนิตฺวาน ปนุถโก

นีสิตฺติ อมฺพวนเ รมฺเม ยาว กาลปฺปเวทนาติ ๑

อถ สตุถา ตํ ปุริสํ อาห วิหาริ คนฺตุวา สตุถา
จุพปนุถกํ นาม ปกฺโกสตีติ วเทหิตฺติ ๑ เตน คนฺตุวา ตถา
วตฺเต อหํ จุพปนุถโก อหํ จุพปนุถโกติ มุขสทิสํ
อฏฺฐหิ ๑ โส ปุริโส ปฺน คนฺตุวา สพฺเพปิ กิร ภนฺเต
จุพปนุถกาเเว นามาติ อาห ๑ เตนหิ คนฺตุวา โย
ปจฺมํ อหํ จุพปนุถโกติ วทติ ตํ หตฺถเ คณฺห อวเสสา
อนฺตรชายิสฺสนฺตีติ ๑ โส ตถา อกาสิ ๑ ตาวเทว สทสฺสมตฺตา
ภิกขุ อนฺตรชายิสฺสุ ๑ เถโร เตน ปุริเสน สทฺธิ อคมาสิ ๑

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 260

สตถา ภคตกิจจปริโยसानะ ชีวก อามนุเตสิ ชีวก จูพปนถกสส
ปคต คณหะ อยนุเต อนุโมทนํ กริสฺสตีติ ฯ ชีวโก ตถา
อกาสี ฯ เถโร สีหนาทํ นทนุโต ตรุณสีโห วิย ตีณิ
ปิฎกานิ สงฺโฆเกตฺวา อนุโมทนํ อกาสี ฯ สตถา อุฏฺฐายาสนา
ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต วิหาริ คนฺตฺวา ภิกฺขุหิ วตฺเต ทสฺสีเต
อุฏฺฐายาสนา คนฺธกฺกุปฺมุเข จตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สฺสคโตวาทิ
ทตฺวา กมฺมกฺกฺจํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ อโยเชตฺวา
สุรภินฺธวาลิตํ คนฺธกฺก
อุปลโต ฯ

อถ สาขณฺหสมเย ภิกฺขุ อิตฺ จิตฺ จ สโมสริตฺวา
รตฺตกมฺพลสาณิยา ปริกฺขิตฺตา วิย นิสิติตฺวา สตฺถุ คณกถิ
อารภิสฺส อวฺโส มหาปนฺถโก จูพปนฺถกสฺส อชฺฌาสยิ
อชานนฺโต จตฺถิ มาเสหิ เอกํ คากถิ อุกฺกณฺหาเปตฺถุ น
สกุโกติ ทนฺโร อยนุติ วิหารา นิกฺกทฺถติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
ปนฺ อตฺตโน อนุตฺตรธมฺมราชตฺยา เอกสฺมิณฺเฆว อนุตฺตราภคฺเต
สทฺ ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ อทาสี ตีณิ ปิฎกานิ สท
ปฏฺฐิสฺมภิทาหิเยว อากตานิ อโห พุทฺธานํ พลนฺนาม
มหนฺตฺนฺติ ฯ อถ ภควา ธมฺมสภายิ อิมิ กถาปวตฺตี ฌตฺวา
อชฺช มยา คนฺตํ วญฺญตีติ พุทฺธเสยฺยาเย อุฏฺฐาย สฺสรตฺตพฺปฏฺกฺก
นิวาเสตฺวา วิชฺชุตฺติ วิย กายพฺนฺธนํ พนฺธิตฺวา รตฺตกมฺพลสทิสฺ

เล่มที่ 17 จุพปนถกตเถรวตถุ หน้า 261

สุคตมหาปัสกุตจีวร ปารูปิตวา สุรภิกษุชฎิโต นิกขมม
มตตวรวารณสีหวิกนตวิลาเสน อนนตตาย พุทฐสีพุหาย
ธมมสภี คนตวา อลงกตมณฺฑลมาลมชฺเฒ สุปญฺญตตปว-
รพุทฺธาสนี อารุห ฌพพณฺณา พุทฺธร์สีโย วิสฺสชฺเชนฺโต
อณฺณวกฺกฺจฺฉี โขภยมาโน วีย ชุคนุชฺรมตฺถเก พาลสุริโย วีย
อาสนมชฺเฒ นิสีทิฯ สมฺมาสมฺพุทฺเฐ ปน อาคตมตฺเต
ภิกฺขุสงฺโฆ

กถิ ปจฺฉินฺนิตฺตวา ตฺถุหิ อโหสิฯ สตฺถา มุทฺเฏน จิตฺเตน
ปริสํ โอลเถตฺวา อัย ปริสา อติวีย โสภติ เอกสฺสาปี
หตฺถกฺกฺจฺฉิ วา ปาทกฺกฺจฺฉิ วา อุกฺกาสิตสทฺโท วา
จิปิตสทฺโท วา นตฺถิ สพฺเพปิเม พุทฺธการเวน สการวา
พุทฺธเตเชน ตชฺชิตา มยิ อายุกปฺปมฺปี อกเถตฺวา นิสินฺเน
เกจิ ปจฺฉมํ กถิ สมฺภูจาเปตฺวา น กเถสฺสนฺติ กถาสฺมฺภูจาป-
วตฺตนฺนาม มยา ชานิตพฺพิ อหเมว ปจฺฉมํ กเถสฺสามิติ
มธฺเรน พุรหฺมสเรน ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา กาย นตฺถิ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรา
กถา วิปฺปกตฺตาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น
ภิกฺขเว จุพปนถโก อิทาเนว ทนฺโธ ปุพฺเพปิ ทนฺโธ ว น
เกวลญฺจสฺสาหิ อิทาเนว อวสฺสโย ชาโต ปุพฺเพปิ อวสฺสโย
อโหสิเยว ปุพฺเพ ปนาหิ อิมํ โลกียกฺกฺกฺมพฺสฺส สามิกิ อกาสิ
อิทานิ โลกุตฺตรกฺกฺกฺมพฺสฺสชาติ วตฺวา ตมตฺถิ วิตฺถารโต

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺวณฺณา หน้า 262

โสตุกามาหิ ภิกฺขุหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสีนครวาสี เอโก มาณโว ตกฺกสิลํ คนฺตุวา
สิปฺปคฺคฺกหนฺตถาย ทิสปาโมกฺขสฺสาจริยสฺส ธมฺมนฺเตวาสิโก
หุตฺวา ปรณฺจณฺ์ มาณวกสตาณํ อนฺตเร อตีวีย อจริยสฺส
อุปการโก อโหสิ ปาทปริกมฺมาทีนึ สพฺพกิจฺจานิ กโรติ
ทนฺธตาย ปน กิณฺจิ อุกฺคณฺ์หิตฺุ น สกฺโกติ ฯ อจริโย
อํมฺม พหุปกฺกาโร สิกฺขาเปสฺสามิ นนฺติ วายมนฺโตปิ
กิณฺจิ สิกฺขาเปตฺุ น สกฺโกติ ฯ โส จิรํ วสิตฺวา เอกํ
กาถํปิ อุกฺคณฺ์หิตฺุ อสกฺโกนฺโต อุกฺคณฺ์จิตฺวา คมิสฺสามิติ
อจริยํ อปุจฺฉิ ฯ อจริโย จินฺเตสิ อํมฺม มยฺหํ อุปการโก
ปณฺฑิตกาวมสฺส ปจฺจาสิสามิ น จ นํ กาทฺุ สกฺโกมิ
อวสฺสํ มยา อิมสฺส ปจฺจุปกฺกาโร กาทพฺโพ เอกมสฺส
มนฺตํ พนฺธิตฺวา ทสฺสามิติ ฯ โส ตํ อรณฺณํ เนตฺวา
ฆณฺเฐสิ ฆณฺเฐสิ กิการณา ฆณฺเฐสิ อหํปิ ตํ ชานามิ ชานามิติ
อํมฺม มนฺตํ พนฺธิตฺวา อุกฺคณฺ์หาเปนฺโต อนฺนสทกฺขคฺคฺุ
ปรีวตฺตาเปตฺวา ปรณฺยายติ เตติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ปรณฺยายตีติ
วุตฺเต ทนฺธเรณฺ นาม วายามํ กตฺวา ปคฺคณฺ์ กตํ สิปฺปํ
น ปลายตีติ อัจฺฉิตฺวา มคฺคปริพฺพยํ ทตฺวา กจฺฉ
อํมฺม มนฺตํ นิสฺสาช ชีวิสฺสสิ อปลาชนฺตถาย ปนฺสฺส นิจฺฉ
สชฺฌายํ กรเยยาสีติ วตฺวา ตํ อญฺโยเชสิ ฯ อถสฺส

เล่มที่ 17 จุฬปนุถกตฺเถรวตฺถุ หน้า 263

พาราณสีสมปุตตกาเล ปุตุโต เม สิปปี สิกขิตฺวา อาคโตติ
มาตมาหาสกุการสมมานมกาสิ ฯ

ตทา พาราณสีราชา อตุถิ นุ โข เม กายกมุมาทิสู
โกจิ โทโสติ ปจฺจเวกฺขนุโต อตฺตโน อรุจฺจนกํ กิลฺลิจิ
กมฺมํ อทิสฺวา อตฺตโน วชฺชนุนาม อตฺตโน น ปญฺญาติ
ปเรตํ ปญฺญาติ นาครานํ ปริกฺคณฺหิตฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา
สายํ อญฺญาตกเวเสน นิกฺขมิตฺวา สายมาตํ ภูฏชิตฺวา
นิสินฺนมนุสฺसानํ กถาสลฺลาโป นาม นานปฺปการโก โหติ
สจฺหา อชฺมเมณ รชฺชํ การเมสิ ปาเปณ อชฺมมิกฺรณฺญา
ทณฺฑพฺลิตฺวาทิตฺติ หตฺมฺหาติ วกฺขนฺติ สเจ ชฺมเมณ การเมสิ
ทิตฺทายุโก โน โหตุ ราชาทิตฺวาทิตฺติ วตฺวา มม คฺคณฺํ กเถสฺสสนฺตฺติ
เตลฺลํ เตลฺลํ เถหานํ ภูตฺติตฺตฺวาเรณ วิจฺริ ฯ ตสฺมิมิ ขณฺเณ
อุมฺมงฺคโจรา ทฺวินฺนํ เถหานํ อนฺตเร อุมฺมงฺคํ ภูนฺทนฺติ
เอกอุมฺมงฺคเณว เทว เถหานิ ปวิสฺนตฺถาย ฯ ราชานํ เต ทิสฺวา
เกหจฺจายาย อญฺจาสิตฺติ ฯ เตลฺลํ อุมฺมงฺคํ ภูนฺทิตฺวาเกหํ ปวิสิตฺวา
ภณฺฑานํ โอลอฺกนกาเล มาณโว ปพฺพุชฺชิตฺวา ตํ มนฺตํ
สชฺฌายนุโต อญฺเฐสิ อญฺเฐสิ กิการณา อญฺเฐสิ อหํปี ตํ
ชานามิ ชานามิตฺติ อาห ฯ เต ตํ สุตฺวา อิมินา กิรฺมฺห
ณฺดา อิทานิ โน นาสฺสสฺสตีติ นีวตฺถวตฺถานิปิ จฑฺฑเตตฺวา
ภิตฺตา สมฺมุขสมฺมุขญฺจฺจฺจฺจเนว ปลาเยสิ ฯ ราชานํ เต ปลาเยนฺเต

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 264

ทิสฺวา อิตฺรสฺส จ มนฺตํ สชฺฌายนฺตฺสฺส สทฺทํ สุตฺวา
นาคฺรานํ ปฺริคฺคณฺหิตฺวา นิเวสนํ ปาวิสิ วิภาตาย ปน
รตฺตฺยา ปาโตว เอกํ ปุริสํ ปกฺโกสิตฺวา อาห คจฺฉ
ภณฺเ อสุกฺวียิ อสุกฺสฺมี (๑) นาม เคเห อุมฺมฺงฺโก ภินฺโน
ตตฺถ ตกฺกสิลโต สิปปํ อุกฺคณฺหิตฺวา อาคตฺมาณโว อตฺถิ
ตํ อานนฺทิตฺ ๗ โส กนฺตฺวา ราชฺวา ตํ ปกฺโกสตีติ วตฺวา
มาณวํ อานนฺทิตฺ ๗ อถ นํ ราชฺวา อาห ตฺวํ ตาต ตกฺกสิลโต
สิปปํ อุกฺคณฺหิตฺวา อาคตฺมาณโวติ ๗ อาม เทวาทิตฺ ๗
อมฺหากํปิ ตํ สิปปํ เทหิติตฺ ๗ สาธุ เทว สฺมาสเน นิสิตฺวา
คณฺหาติ ๗ อถ นํ ราชฺวา ตถา กตฺวา ตํ มนฺตํ คเหตฺวา
อยนฺเต อจฺริยภาโลคิตฺ สหสฺสํ อทาสิตฺ ๗

ตทา เสนาปติ รมฺโฆ กปฺปกํ อาห กทา รมฺโฆ
มสฺสํ กวิสฺสตีติ ๗ เสว วา ปฺรเสว วาติ ๗ โส ตสฺส
สหสฺสํ ทตฺวา กิจฺจํ โน อตฺถิติตฺ วตฺวา ก็ สามีติ
วฺจฺเจ รมฺโฆ มสฺสูกมฺมํ กโรนฺโต วิย หุตฺวา ขุริ อตีวีย
ปหฺสิตฺวา คลนาฬิ ฉินฺทิตฺวา เสนาปติ ภวิสฺสตี อห
ราชฺวาติ ๗ โส สาธุติ สฺมปฺญิจฺฉิตฺวา รมฺโฆ มสฺสูกฺรณฺทิวเส
คนฺโรทเกน มสฺสํ เตเมตฺวา ขุริ ปหฺสิตฺวา นลาณฺนเต
คเหตฺวา ขุโร โลกํ กุณฺจธาโร เอกปฺปหาเรเนว คลนาฬิ

เล่มที่ 17 จุฬปณุกตเถรวตถุ หน้า 265

ฉินุหิตุ วฏฏฐิตติ ปุณ เอกมณุต จตุวา ชุริ ปหิติ ฯ ตสุมิ
ขณ ราชา อตตโน มนุต สริตุวา สชฌาย กโรนโต
ฆณฐิติ ฆณฐิติ กิการณา ฆณฐิติ อหิปี ตัง ชานามิ ชานามิติ
อาห ฯ นหาปีตสุต นลาฏโต เสทา มุจจิสฺสุ ฯ โส ชานาติ
มัม ราชาคิ ธิโต ชุริ ภูมิมิ ชิปีตุวา ปาทุมเล อูเรน
นิปชชิตฺติ ฯ ราชานิน นาม ฌกา โหนุตติ เตน นิน อูวมาห
ออเร ทูฏฐนหาปีต นมัม ราชา ชานาคิตติ สณณัม กโรสตีติ ฯ
อภยัม เม เทหิ เทวาติ ฯ โหตุ มา ภายิ กเถหิตติ ฯ
เสนาปติ เม เทว สหสฺสํ ทตุวา รณโณ มสฺสํ กโรนโต
วिय ฌนาคิ ฉินุท ตสุมิ มเต อหิ ราชา หตุวา ตัง
เสนาปติ กโรสฺสามิติ อาหาคิ ฯ ราชาคิ ตัง สุตฺวา อัจริยัม
เม นิสฺสาย ชีวิตัม ลทฺฐนุตติ เสนาปติ ปกโกสาเปตุวา อุมโก
เสนาปติ กิ นาม ตยา มม สนุตติกา น ลทฺฐํ อิทานิ
ตัง ทฏฐุ น สกโกมิ มม รฏฐา นิกฺขมาติ ตัง รฏฐา
ปพฺพาเชตุวา อัจริยัม ปกโกสาเปตุวา อัจริย ตัง นิสฺสาย
มยา ชีวิตัม ลทฺฐนุตติ วตุวา มหนุตติ สกการํ กริตฺวา ตสฺส
เสนาปติฏฐานัน อทาสิ ฯ โส ตทา จุฬปณุกโก อโหสิ (๑) สตุถา
ทิสปาโมกฺขาจริโยติ ฯ

สตุถา อิมิ (๒) อติตติ อหริตุวา เอวํ ภิภฺขเว ปุพฺเพปี

๑ ตทา จุฬปณุกโก มาณโว อโหสตีติ ยุตตตรํ ฯ

๒ สี. ม. ย. ตสฺมา อิมิ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 266

จูปนถโก ทนุโชร อโหสิ ตถาปีสุส อหิ อวสุสโย หุตวา
ต โลภิกญุมเพ ปติญจาเปสินติ วตวา ปุเนกทิวส อโ
สตุถา จูปนถกสุส อวสุสโย ชาโตติ กถาย สมญจิตาย
จูปกเสฏจิชชาติเก อตีตวตุถุ กถตวา

อุปเพเนปี เมธาวิ ปากเตน วิจกขโณ

สมญจาเปติ อตุตทานิ อณู อคฺกิว สนุชมนติ (๑)

คาคิ วตวา น ภิกขเว อิทาเนวาคิ อิมสุส อวสุสโย
ชาโต ปุพเพปิ อวสุสโย อโหสิเมว ปุพเพ ปนาหิ อิม
โลกิกญุมพสุส สามิกิ อกาสิ อิทานิ โลกุตตรกญุมพสุสชาติ
วตวา ตทาปี จูปกนุเตวาสิโก จูปนถโก อโหสิ จูปกเสฏจิช
ปน ปณฺชิตโต พยตฺโต นกฺขตฺตโกวิทอ อหเมวาคิ ชาตกิ
สโมชานสิ ฯ

ปุเนกทิวส ชมมสภายิ ภิกขุ กถิ สมญจาเปสิ
อวสุส จูปนถโก จตุหิ มาเสหิ จตุปปทิ คาคิ กเหตุ
อสกโกนุโตปี วิริยิ อโนสุสชชิตวา อรหตุเต ปติญจิตโต อิทานิ
โลกุตตรชมมกญุมพสุส สามิกิ ชาโตติ ฯ สตุถา อากนตุวา
กถาย นุตถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺจิตวา
อิมาย นามาติ วตุเต ภิกขเว มม สาสเน อารทฺชวิริโย
ภิกขุ โลกุตตรชมมสุส สามิกิ โหติเยวาคิ วตวา อิมิ คาคมาห
๑. พุ. ชา. เอก. ๒๗/๒ ฯ

เล่มที่ 17 จุฬปนุถกตุเถรวตุถุ หน้า 267

อุฎฐาเนนปุปมาเทน สลลเมเน ทเมน จ

ทีป กยิราถ เมธาวิ ย โอโฆ นากิกรตีติ ฯ

ตตุถ ทีป กยิราถาติ วิริยสงขาเตน อุฎฐาเนน สติยา
อวิปฺปวาสสงขาเตน อปฺปมาเทน จตุปาริสุทฺธิสึลสงขาเตน
สลลเมเน อินฺทฺริยทมเนน จาติ อิเมหิ การณญฺเตหิ จตุหิ
ชมฺเมหิ ชมฺโมชปฺลญาถ สมฺนฺนาคโต เมธาวิ อิมสฺมี อติทฺลลภ-
ปติญฺจตาย อติคมฺภีเร สัสารสากระ อตฺตโน ปติญฺจานญฺติ
อรหตฺตผลทีป กยิราถ กเรยฺย กาคู สกฺกญฺเษยาติ อตุโถ ฯ
กิติสึ ย โอโฆ นากิกรตีติ ย จตุพฺพิโรปิ กิเลโสโฆ
อภิกิรตีตุ วิทฺธเสตุ น สกฺโกติ น หิ สกฺกาอรหตฺตี
โอเมเน วิกีริตฺนฺติ ฯ

กาถาวसान พหู โสตาปฺนฺนาทโย อเหตุ เอว
เทสนา สมฺปตฺตปริสาย สาคฺถิกา ซาตาติ ฯ

จุฬปนุถกตุเถรวตุถุ ฯ

พาลนกุขตุตฺตฺถ

ปมาทมนุญฺญชฺชุตฺติ อิมิ ธมฺมเทสนิ สตุถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต พาลนกุขตุตฺ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ กิร สมเย สาวตฺถิยิ พาลนกุขตุตฺ นาม
สงฺฆุญฺจ ฯ ตสฺมี นกุขตุเต พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา ฉาริกาย
เจว โคมเยน จ สิริริ มกุเขตฺวา สตุตฺตาหิ อสพฺภิวาจิ ภาณฺตฺวา
วิจฺรฺนฺติ กณฺจึ ฌาตี วา สุหฺชฺช วา ปพฺพชิตฺติ วา ทิสฺวา
ลชฺชฺชนฺตฺวา นาม นตฺถิ ทฺวาเร ทฺวาเร จตฺวา อสพฺภิ
ภาณฺตฺวา มนฺุสฺสา เตสํ อสพฺภิ โสตุ อสกุโกนฺตฺวา ยถาพลํ
อทฺถมฺ วา ปาถิ วา กหาปณฺ วา เปเสนฺติ เตสํ เตสํ
ฆรทฺวาเร ลทฺธิ ลทฺธิ คเหตุวา ปกุกมนฺติ ฯ ตทา ปน
สาวตฺถิยิ ปณฺจโกฎฺฐิมตฺตฺวา อริยสวกา โหนฺติ เต สตุถฺ สาสนํ
เปสยีสฺสุ ภควา ภาณฺเต สตุตฺตาหิ ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ นกริ
อปฺวิสิตฺวา วิหารเเยว โหตฺตุติ ตถจ ปน สตุตฺตาหิ ภิกฺขุ-
สงฺฆสฺส วิหารเเยว ยาคุกตฺตฺวาทีนํ สมฺปาเทตฺวา สขมฺปิ เคหา
น นิกฺขมฺีสฺสุ ฯ นกุขตุเต ปน ปรีโยสฺสิตฺเต อฏฺฐเม ทิวเส
พฺพุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา นกริ ปเวเสตฺวา มหาทานํ
ทตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺนา ภาณฺเต อติทฺถุเขน โน สตุต
ทิวสา อติกฺกนฺตฺวา พาลานํ อสพฺภิ สฺถนฺตฺวานํ กณฺณา
ภิกฺชฺชนาการปฺปตฺตา วิย โหนฺติ โกจึ กสฺสจึ น ลชฺชติ เตน

เลมที่ 17 พาลนภขตตวตถ หนา 269

มยั ตุมหากั อนุโตนกรั ปวิสติตุ น ทมหา มยัปี เกหโต
น นิกขมิมหาติ อาหิสุฯ สตุถา เตสั กถั สตุวา พาลานั
ทุมเมธานั กิริยา เอวรูปา โหติ เมธาวิโน ปน ธนสารั
วีย อปุปมาทั รกขิตวา อมตมทานิพพานสมปคตตี ปาปุณนตีติ
วตวา อีมา คากา อภาสิ

ปมาทมนุญจขนุติ พาลา ทุมเมธิโน ชนา

อปุปมาทลจ เมธาวิ ธนั เสฎจิว รกขติ ฯ

มา ปมาทมนุญจเชถ มา กามรติสนุถวั

อปุปมตโต หิ ฌายนุโต ปุปโปติ วิปุลั สุนนุติ ฯ

ตตถ พาลาติ พาเลชน สมนุนาคตา อิชโลกปรโลกตถั

อชานนตาฯ ทุมเมธิโนติ นิปปยุถาฯ เต ปมาเท อาทีนวั

อปสสนุตา ปมาทั อนุญจขนุติ [๑] ปมาเทน กาลั

วิตินาเมนุติ ฯ เมธาวิติ ธมโมชปยุถาย สมนุนาคโต ปน

ปณทิตโต กุลวัसानุคตั เสฎจิว อุตตมัม สตุตตรตนธนั วีย อปุปมาทั

รกขติ ขลา หิ อุตตมัม ธนั นิสุสาย กามคุณสมปคตตี

ปาปุณิสุสาม [๒] ปรโลกกมนนคคั โสเชสุสามาติ ธเน อานิสัลลั

ปสสนุตา ตั รกขนุติ เอวั ปณทิตโตปิ อปุปมตโต

ปจมชฎานาทีนิ ปฎิลภติ มคคผลาทีนิ ปาปุณาติ ติสุโส วิชชา

จ อภิญญา สมุปาเทตตีติ อปุปมาเท อานิสัลลั ปสสนุโต

๑ สี่. ม. ย. เอตถนุตเร ปวตเตนุติ ทิสุสตี ฯ

๒ สี่. ม. ย. เอตถนุตเร ปุตตทารั โปสิสุสามติ ทิสุสตี ฯ

เล่มที่ 17 อปุปมาททคควณณนา หน้้า 270

ธนั้ เสฎฐั้ วีย อปุปมาทั้ รกขตึตึ อตุ้โถ ๑ มา ปมาทนุติ
ตสุมมา ตุมเห มา ปมาทมนุญญเชถ มา ปมาเทน กาลั้
วึตึนณมยิตถ ๑ มา กามรตึสนถวนุติ วตถุกามกึเลสกาเมสุ
รตึสงขาคั้ ตณหสาสนถวัปี มา อนุญญเชถ มา จินตยิตถ มา
ปฎึถกิตถ ๑ อปุปมตุ้โต หึตึ อฎฐจึตสตึตาย หึ อปุปมตุ้โต
ณณนุ้โต ปุคคโถ วึปุลลั้ โอิพารั้ นึพพานสุขั้ ปาปุณาตึตึ ๑

กาถาปรีโยสานเน พหุ โสตาปนุณาทโย อเหตุ้ ๑
มหาชนสุส สาคถึถกา เทสนา ซาตาคึ ๑

พาลนกขตถวตถ ๑

มหากสสุสปตถเรวตถ

ปมาทั้ อปุปมาเทนาคึ อิมั้ ธมมเทสนั้ สตุถา เขตวเน
วึหรนุ้โต มหากสสุสปตถเรั้ อารพุก กถลึ ๑

เอกสุมี หึ ทิวเส เถโร ปึปผลึคหัย วึหรนุ้โต ราชคเห
ปึณหาย จริตวา ปจจนาถคตั้ ปึณหปาคปฎึกถนุ้โต อาโถถั้
วทเทตวา ปมตเต จ อปุปมตเต จ อุกถปจวึปพพตาคึสุ
จวนเก ออุปชชนเก (๑) สตุเต ทึพเพน จกขุณา โอิโถเกนุ้โต
นึสึทึ ๑ สตุถา เขตวเน นึสึนุ้โนถว เกน นุ้ โข วึหารเน
อชช มม ปุ้ตุ้โต กสสุสไป วึหรตึตึ ทึพเพน จกขุณา

๑ ย. ออุปชชนเก ๑

เล่มที่ 17 มหากัสสปเถรวาทุ หน้า 271

อุปราเนโต สตุตถานัน จตุปปาตัง โอลเอนโต วิหริตติ ฌตฺวา
สตุตถานัน จตุปปาโต นาม พุทฺธวณณาปี อปริจฺจินฺโน
มาตุกฺขณฺธิ ปฏิสนฺธิ คเหตฺวา มาตาปีโตร อชานาเปตฺวา
จวนกสตุตถานัน ปริจฺเจทํ กาคฺคํ น สกฺกาฯ เต ชานิตฺตุ
ตฺว อวิสโย อปฺปมตฺตโก ตฺว วิสโย สพฺพโส ปน จวนเต
จ อุปฺปชฺชนเต จ ชานิตฺตุ ปสฺสิตฺตุ พุทฺธานเมว วิสโยติ วตฺวา
โอภาสํ ฌริตฺวา สมฺมุเข นิสินฺโน วิย หุตฺวา อิมํ คาคมาห
ปฺมาทํ อปฺปมาเทน ยทา นฺหติ ปณฺทิตฺโต
ปณฺทิตฺวาปาสาทมารุหํ อโสโก โสกีนี ปชํ
ปพฺพตฺตฺวจิว ภูมฺมฏฺเจ ธีโร พาเล อเวกฺขตฺติติฯ
ตตฺถ นฺหตฺติติ ยถา นาม โปกฺขรณฺนิ ปวิสฺนตฺติ นโวทกํ
ปฺราโณทกํ สงฺโฆเถตฺวา ตสฺโสกาสํ อทตฺวา อตฺตโน มตฺถเกน
ปฺลาชนตฺติ นฺหติ นีหริติ เอวเมว ปณฺทิตฺโต อปฺปมาทลกฺขณํ
พุทฺธนฺโต ปมาทสฺโสกาสํ อทตฺวา ยทา อปฺปมาทเวเคน ตํ
นฺหติ นีหริติ อถ โส ปนฺนุนปมาโท อจฺจुकตฺตเถน ปริสุทฺธิ
ทิพฺพจกฺขุสงฺขาตํ ปณฺทิตฺวาปาสาทํ ตสฺส อนฺจจฺจวิกํ ปฏฺิปปทํ
ปฺเรนโต คาย ปฏฺิปปทาย นิสฺเสณฺธิยา ปาสาทํ วิย อารุหํ
ปหฺินโสทสฺสลตฺตาย อโสโก อปฺปหฺินโสทสฺสลตฺตาย โสกีนี ปชํ
สตุตฺตนิคายํ จวฺมานณฺจ อุปฺปชฺชวฺมานณฺจ ทิพฺพจกฺขุณา อเวกฺขติ
ปสฺสติฯ ยถา กิ ปพฺพตฺตฺวจิว ภูมฺมฏฺเจติ ปพฺพตฺตฺมทฺธนิฏฺฐิตฺโต

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หน้า 272

ภูมียิ จิต อุปปาสาทเท วา จิต ปาสาทปริเวณ จิต
อกิจเณน อเวกขติ ตถา โสปี ธีโร ปณฺทิตो มหาจีณาสโว
อสมฺมุจฺฉินฺนวุฏฺฐพีเช พาเล จวนฺเตจ อุปปชฺชนฺเตจ อกิจเณน
อเวกขตีติ ฯ

กาถาปริโยसाने พหู โสตาปตฺติผลาทีนึ สจฺฉิกรีสูติ ฯ

มหากสฺสปตฺเตรวตฺถุ ฯ

เทวสหายกภิกขุวตฺถุ

อุปฺปมตฺโต ปมตฺเตสูติ อิมิ ชมฺมเทสนิ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต เทว สหายเก ภิกขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เต กิร สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺจันนิ คเหตุวา อรณฺณกวิหาริ
ปวิสีสุ ฯ เตสุ เอโก สกาลสุเสว ทารุณิ อหาริตฺวา
องฺคารกปลลํ สชฺเชตฺวา วิสิพฺเพตฺวา (๑) ทหรสามเณเรหิ สทฺธิ
สลฺลปฺนฺโต ปจฺมยามิ นิสิตฺติ ฯ เอโก อุปฺปมตฺโต สมณชฺมมํ
กโรนฺโต อิตฺริ โอวทติ อวฺโส มาเอวํ กิร ปมตฺตสฺส
หิ จตฺตาโร อปายา สยนฉรสฺทิสสา พุทฺธา นาม สาถฺยเยน
อาราเชตฺถุ น สกฺกาติ ฯ โส ตสฺโสวาทํ น สฺนฺนาติ ฯ
อิตฺโร นายิ วจนฺกฺขโมติ ตํ อปตฺเตตฺวา อุปฺปมตฺโต สมณชฺมมํ
อกาสิ ฯ อลสฺตฺเถโรปิ ปจฺมยามเ วิสิพฺเพตฺวา อิตฺรสฺส
#๑ ส. ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 เทวสหายภิกขุขวตฺถุ หน้า 273

จงฺกมิตฺวา คพฺภิ ปวิญฺจกาเถ ปวิสิตฺวา มหากุสิตฺต นิปชฺชิตฺวา
สยนตฺถาย อรณฺธํ ปวิญฺจโจสิที กิ พุทฺธานํ สนฺตฺติเก กมฺมญฺจานํ
คเหตฺวา อญฺจาย รตฺตินฺทิวํ สมณธมฺมํ กาคฺคํ น วญฺญตฺตีติ
วตฺวา อตฺตโน วสนญฺจานํ ปวิสิตฺวา นิปชฺชิตฺวา สุปฺตี ฯ
อิตโรปี มชฺฌิมยามะ วิสฺสमितฺวา ปจฺฉิมยามะ ปจฺจญฺจาย
สมณธมฺมํ กโรติ ฯ โส เอวํ อปฺปมตฺโต วิหรนฺโต
นจิรสฺเสว สห ปญฺีสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ อิตโร
ปมาเทเนว วิตฺตินาเมสิ ฯ เต วุตฺถวสฺสา สตฺถุ สนฺตฺติกํ
คณฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา เตหิ
สทฺธี ปญฺีสนฺธาริ กตฺวา กจฺจิ ภิกฺขเว อปฺปมตฺตา สมณธมฺมํ
กริตฺถ กจฺจิ โว ปพฺพชิตฺกจฺจํ มตฺถกํ ปตฺตนฺตฺติ ปุจฺฉิ ฯ
ปมตฺโต ภิกฺขุ อาท กุโธ ฆนฺเต เอตฺสฺส อปฺปมาโท
คตฺกาลโต ปญฺจาย นิปชฺชิตฺวา นิทฺทายนฺโต วิตฺตินาเมสิติ ฯ
ตฺวํ ปน (๑) ภิกฺขุติ ฯ อหิ ฆนฺเต สกาลสฺเสว ทารุณี อahrtิตฺวา
องฺคารกปลลํ สชฺเชตฺวา ปจฺมยามํ วิสิพฺพนฺโต นิสฺสีทิตฺวา
อนิทฺทายนฺโต วิตฺตินาเมสินฺติ ฯ อถ นํ สตฺถา ตฺวํ ปมตฺโต
กालํ วิตฺตินาเมตฺวา อปฺปมตฺโตมฺหิตฺติ วทสิ อปฺปมตฺตํ ปน
ปมตฺตํ กโรสิ ตฺวํ มม ปุตฺตสฺส สนฺตฺติเก ชวจฺฉินฺโน ทพฺพลสฺโส
วีย เอส ปน ตว สนฺตฺติเก สีมชวสฺโส วียาติ วตฺวา
๑ ม. ย. กิ. ตฺวํ ปน ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 274

อิมิ คากมาห

อุปปมตโต ปมตเตสุ สุตเตสุ พหุชาโคร

อพลสฺสํว สีมฺสฺโส หิตฺวา ยาทิ สฺเมธฺโสติ ฯ

ตตถ อุปปมตโตติ สติเวปฺลุตปตฺตตาย อุปปมาทสมฺปนฺโน

จีณาสโว ฯ ปมตเตสุติ สติโวสฺสกุเ จิตฺเตสุ สุตเตสุ ฯ

สุตเตสุติ สติชากรียาภาเวน สพฺพิริยาปเถสุ นิทฺทายนฺเตสุเยว ฯ

พหุชาโครติ มหนฺเต สติเวปฺลุตชากรียे จิตฺโต ฯ อพลสฺสํวาทิ

กฺุณฺจปาทฉินฺนชวํ ทฺพพลสฺสํ สีมฺชโว สินฺชวาชานฺโโย วिय ฯ

สฺเมธฺโสติ อุตฺตมปฺลยโธ ตถารูปํ ปุคฺคํ อากเมนฺปิ อธิคเมนฺปิ

หิตฺวา ยาทิ มนฺทปฺลยลฺสํมี หิ เอกํ สุตฺตํ กเหตุํ วายมนฺเตเยว

สฺเมธฺโส เอกํ วคฺคํ กณฺหาติ เอวํ ตาว อากเมนฺ หิตฺวา

ยาทิ มนฺทปฺลยเ ปน รตฺติกฺุณฺจาทิวากฺุณฺจาทินิ กาคุ

วายนฺเตเยว กมฺมกฺุณฺจัน อุกฺกเหตุวา สหฺณายนฺเตเยว จ

สฺเมธฺโส ปุพฺพภาเคปี ปเรน กตฺติ รตฺติกฺุณฺจัน วา ทิวากฺุณฺจัน

วา ปวิสิตฺวา กมฺมกฺุณฺจัน สมฺมสนฺโต สพฺพกิลเสสฺส เขเปตฺวา

นว โลกุตฺตรธมฺเม หตฺถกเต กโรติ ฯ เอวํ อธิคเมนฺ หิตฺวา

ยาทิ วกฺุณฺเ ปน ตํ มนฺทปฺลยลฺ หิตฺวา จทฺเทตฺวา วกฺุณฺโโต

นิสฺสรนฺโต ยาทิเยวาทิ ฯ

คากาปริโยसानเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

เทวสหายกภิกฺขุวตฺถุ ฯ

สกุทวตถุ

อปรปมาเทน มฆวาทิ อิมิ ฐมมเทศนั สตุถา เวสาลี
นิสฺสาย (๑) กุฎาคารศาลายั วิหรนุโต สกุทึ เทวราชานั อารพุก
กเถสิ ฯ

เวสาลียั หิ มหาลึ นาม ลึจฺฉวี วสติ ฯ โส ตถาคตฺส
สกุทปญฺหสฺสตุตฺตนตฺเตสนั สตุทฺวา สมฺมาสมฺพุทฺโธ สกุทฺส
สมฺปตฺตี มหตี กตุวา กเถติ ทิสฺวา นุ โข กเถติ อุทาหุ
อทิสฺวา ชานาติ นุ โข สกุทึ อุทาหุ โน ปุจฺฉิสฺสามิ
นนฺติ จินฺเตสิ ฯ อถ โข มหาลึ ลึจฺฉวี เยน ภควา
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตุวา ภควนฺตึ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺ
นึสิทึ เอกมฺนตฺ นึสิโน โข มหาลึ ลึจฺฉวี ภควนฺตึ
เอตทโวจ ทิฏฺฐโ จ โข ภนฺเต ภควตา สกุโก เทวานมินฺโทติ ฯ
ทิฏฺฐโ จ โข เม มหาลึ สกุโก เทวานมินฺโทติ ฯ โส หิ นฺน
ภนฺเต สกุทปฏฺฐูปโก ภวิสฺสติ ทุทฺทโส หิ ภนฺเต สกุโก
เทวานมินฺโทติ ฯ สกุทญฺจาหึ มหาลึ ปชานามิ สกุทกรณ
จ ฐมเม เยสญจ ฐมฺมานั สฺมาทินฺนตฺตา สกุโก สกุทตฺตึ
อชฺฉคา เต (๒) จ ปชานามิ สกุโก มหาลึ เทวานมินฺโท ปุพฺเพ
มฺนุสฺสญฺโต สฺมาโน มโฆ นาม มาณโว อโหสิ ตสฺมา
มฆวาทิ วุจฺจติ สกุโก มหาลึ เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มฺนุสฺสญฺโต
๑. สึ. ม. ย. เวสาลียั อุปนึสฺสาย ฯ ๒. ตถฺจาติ ปาลี ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณา หนา 276

สมาโน ปุเร ทานํ อทาสี ตสฺมา ปุรินฺทโทติ วุจฺจติ
สกุโก มหาติ เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสภูโต สมาโน
สกุจฺจํ ทานํ อทาสี ตสฺมา สกุโกติ วุจฺจติ สกุโก มหาติ
เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสภูโต สมาโน อวสถํ อทาสี
ตสฺมา วาสโวติ วุจฺจติ สกุโก มหาติ เทวานมินฺโท สหสฺสํ
อตฺถํ มุหุตฺเตน จินฺเตตี ตสฺมา สหสฺสกุโขติ วุจฺจติ สกุสฺส
มหาติ เทวานมินฺทสฺส สุชาตา นาม อสุรคณฺณา ปชาปติ
ตสฺมา สุขมฺปตีติ วุจฺจติ สกุโก มหาติ เทวานมินฺโท เทวานํ
ดาวตีसानํ อิสฺสริยาธิปจฺจํ รัชฺชํ กาวเรตี ตสฺมา เทวานมินฺโทติ
วุจฺจติ สกุสฺส มหาติ เทวานมินฺทสฺส ปุพฺเพ มนุสฺสภูตสฺส
สมานสฺส สตฺต วัตตปทานิ สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อเหตุ
เยสํ สมาทินฺนตฺตา สกุโก สกุคฺคตํ อชฺฉคาฯ กตมานิ
สตฺต ยาวชีวํ มาตาเปตฺติภโร อสฺสํ ยาวชีวํ กุเล เชฏฺฐาปจายี
อสฺสํ ยาวชีวํ สณฺหวาโจ อสฺสํ ยาวชีวํ อปีสุณฺวาโจ
อสฺสํ ยาวชีวํ วิคตมฺลมฺจฺเชเรน เจตสา อการํ อชฺฉาวเสยฺยํ
มุคฺตจาโล ปยตปาณิ โวสุสคฺครโต ยาจโยโล ทานลํวิภาครโต
ยาวชีวํ สจฺจวาโจ อสฺสํ ยาวชีวํ อกุโกธโน อสฺสํ สจ
เม โโกโร อุปฺปชฺเชยฺย จิปฺปเมว นํ ปฏฺวิเนยฺยุนฺติ สกุสฺส
มหาติ เทวานมินฺทสฺส ปุพฺเพ มนุสฺสภูตสฺส สมานสฺส อิมานิ
สตฺต วัตตปทานิ สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อเหตุเยสํ

เล่มที่ 17 สกุกวตถุ หน้า 277

สมาทินนตตทา สกุกโก สกุกคตต์ อชฌคาคติ ฯ

มาตาเปติภร์ ชนุตต์ กุเล เชฎฐาปจายิน
สณห์ สขิลสมภาส์ เปสฺเณยฺยปฺปหายิน
มจฺเณรวินเย ยุตต์ สจจํ โกธากิภภ นร
ตํ เว เทวา ตาวตีสสา อามุ สปริโส อิติติ ฯ (๑)

อิหํ มหาติ สกุกเณ มฆมาณวกาลे กตํ กมฺมนฺติ
วตฺวา ปฺน เตน กถิ ฆนฺเต มฆมาณโว ปฏฺิพชฺชตีติ
ตสฺส ปฏฺิพตฺตี วิตฺถารโต โสตุกามเณ ปฏฺุโจ เตนหิ มหาติ
สฺุณฺหาตีติ วตฺวา อตีตํ อามริ ฯ

อตีเต มกธรรฎฺเฐ อจตคามเ มโฆ นาม มาณโว
คามกมฺมกธรรฎฺจานํ กนฺตฺวา อตฺตโน จิตฺฎฺฐาเน ปาทนฺเตน
ปัสฺสุ วิยฺหิตฺวา รมณียํ กตฺวา อฎฺฐาสี ฯ อปโร ตํ พานฺนา
ปหริตฺวา ตโต อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ อฎฺฐาสี ฯ โส
ตสฺส อกฺขมิตฺวา อณฺณํ จานํ รมณียํ กตฺวา อฎฺฐาสี ฯ
ตโตปิ นํ อณฺโณ พานฺนา ปหริตฺวา อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ
อฎฺฐาสี ฯ โส ตสฺสปิ อกฺขมิตฺวา อณฺณํ จานํ รมณียํ
กตฺวา จิตฺโต ฯ อิติ ตํ เคหโต นิกฺขนฺตา นิกฺขนฺตา ปุริสา
พานฺนา ปหริตฺวา โสธิตฺโสธิตฺฎฺฐานโต อปเนลฺลํ ฯ โส สพฺเพปิ
เต สฺุชิตา ชาตา อิมินา กมฺเมเน มยฺหิ สฺุขทายเณ

๑ ถี. ถี. ๑๕/๓๓๓- ๕ ฯ

เล่มที่ 17 อปุปมาทวคควณณา หน้า 278

ปฺญณกมฺเมน ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺตฺวา ปฺนทิวเส กุฑฺทาลมาทาย
ขลมนฺทลมนฺตํ จานํ รมณฺียํ อกาสิ ฯ สพฺเพ กนฺตฺวา
ตตฺถเว อฏฺฐํสุ ฯ อถ เนสิ สิตสมเย อคฺคิ กตฺวา อทาสิ
คิมฺหกาเล อุกกํ(๑) ฯ ตโต รมณฺียํ จานํ นาม สพฺเพสํ ปิยํ
กสฺสจฺจ อปฺปิยํ นาม นตฺถิ (๒) อิตฺโต ปฏฺจาย มยา มคฺคํ สมนํ
กโรนฺเตน วิจฺริตฺตํ วฏฺฐตฺติ จินฺเตตฺตฺวา ปาโตว นิกฺขมิตฺวา
มคฺคํ สมนํ กโรนฺโต ฉินฺนิตฺตฺวา หริตพฺพยุตฺตกา รุกฺขสาขา
หฺรนฺโต วิจฺรติ ฯ อถ นํ อปฺโร ทิสฺวา อาห สมฺม
กิ กโรสิตี ฯ มยฺหํ สกฺกํ อมฺนํ มคฺคํ กโรมิ สมฺมาติ ฯ
เตนฺหิ อหํปิ เต สหาโย โหมิตี ฯ โหหิ สมฺม สกฺโค
นาม พฺหุณํ ปิโย มนาไปตี ฯ ตโต ปฏฺจาย เทว ชนา
อหฺลํ ฯ เต ทิสฺวา ตเถว ปุจฺฉิตฺวา สุตฺตฺวา อปฺโรปิ เตสิ
สหาโย ชาโต เอวํ อปฺโรปิ อปฺโรปีติ สพฺเพปิ เตตฺถิสฺส ชนา
ชาตา ฯ เต สพฺเพปิ กุฑฺทาลาทิหตฺถา มคฺคํ สมนํ กโรนฺตา
เอกโยชนทฺวิโยชนมฺตํ จานํ กจฺฉนฺติ ฯ เต ทิสฺวา
คามโกชโก จินฺเตสิ อิเม มนฺุสฺสา อโยเค ยุตฺตา สเจปิ
อิเม อรณฺญโต มจฺฉมฺสาทีนิ วา อาหเรยฺยํ สุริ วา กตฺวา
ปิเวยฺยํ อณฺณํ วา ตาทิสํ กมฺมํ กเรยฺยํ อหํปิ กิณฺจ
ลเกยฺยนฺติ ฯ อถ เน ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ กิ กโรนฺตา
๑ สี. ม. ย. คิมฺหกาเล อุกกนฺติ นตฺถิ ฯ
๒ สี. ย. กสฺสจฺจ อปฺปิยํ นาม นตฺถิตฺติ นตฺถิ ฯ

เล่มที 17 สกฺกวตฺถุ หน้า 279

วิจรถาติ ฯ สกฺคมคฺคํ สามีติ ฯ ฆรราวาสํ วสนฺเตหิ
 นาม เอวํ กาคุํ น วฏฺฏติ อรณฺณโต มจฺจนํสาทีนิ
 อหริตุํ สุริํ กตฺวา ปาคุํ นานปฺปการเ จ กมฺมนฺเต
 กาคุํ วฏฺฏตีติ ฯ เต ตสฺส วจันํ ปฏิกฺขิปีสุ ปฺนปฺปุนํ
 วุจฺจมานาปี ปฏิกฺขิปีสุเยว ฯ โส กุชฺฉิตฺวา นาสฺสสामी
 เนติ รณฺโณ สนฺตํ กนฺตฺวา โจเร เทว วคฺคพฺนฺเชน
 วิจรนฺเต ปสฺสามีติ วตฺวา กจฺจ เต กเหตุวา อานเหตี
 วุตฺเต ตถา กตฺวา รณฺโณ ทสฺเสตี ฯ ราชา อวิมฺลิตฺวา ว
 หตฺถินา มทฺทาเปถาติ อาณาเปลี ฯ มโฆ เสสานํ โอวาทำ
 อทาสี สมฺมา จเปตฺวา เมตฺตํ อณฺโณ อมฺหากํ อวสฺสโย
 นตฺถิ ตฺมฺเห กตฺถจि โภปํ อกตฺวา รณฺเณ จ กามโฆชเก
 จ มทฺทนหตฺถิมฺหิ จ อตฺตนิ จ เมตฺตจิตฺเตน สมจิตฺตาว
 โหถาติ ฯ เต ตถา กรีสฺสุ ฯ อถ เนลํ เมตฺตทานุภาเวน
 หตฺถิ อฺปสฺงกมิตฺตํ น วิสฺหิ ฯ ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา พฺหุ
 มนฺุสฺเส ทิสฺวา มทฺทิตฺตํ น วิสฺหิสฺสตี กจฺจถ กฏฺสาเรน
 ปฏิจฺฉาทเหตุวา มทฺทาเปถาติ อาท ฯ เต กฏฺสาเรน
 ปฏิจฺฉาทเหตุวา มทฺทิตฺตํ เปลฺยมาโน หตฺถิ ทูรโตว ปฏิกฺกมิ ฯ
 ราชา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา การณฺเนนตฺถ ภาวิตพฺพนฺติ เต
 ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ ตาตา มํ นิสฺสาช ตฺมฺเห กี
 น ลภถาติ ฯ กิเมตํ เทวาตี ฯ ตฺมฺเห กิร วคฺคพฺนฺเชน

เล่มที่ 17 อุปปมาทคควณณา หน้า 280

โจรา หุตวา อรณฺเณ วิจรถาติ ฯ โโก เอวมมาห เทวาติ ฯ
คามโกชโก ตาตาติ ฯ น มยฺ เทว โจรา มยฺ ปน
อตุตโน สคฺคมคฺคํ โสเชนฺตา อิทฺถจิทฺถจ กโรม คามโกชโก
อมฺเห อกุสฺลกิริยาย นิโยเชตฺวา อตุตโน วจฺนํ อกโรนฺเต
นาเสตฺกาโม กุชฺฉิตฺวา เอวมมาหติ ฯ อถ ราชา เตสํ กถํ
สุตฺวา โสมนสฺสปฺตโต หุตฺวา ตาตา อยํ ติริจฺฉานโน
ตุมฺหากํ กุณฺเ ชานาติ อหํ มนฺสฺสภูโต ชานิตฺตุํ นาสกฺขี
ขมถ เมติ เอวณฺจ ปน วตฺวา สปฺตตทาริ คามโกชกํ
เตสํ ทาสํ ตํ หตฺถิ อารโหณฺมียํ ตณฺจ คามํ ยถาสุขํ
ปริโกถํ กตฺวา อทาสิ ฯ เต อีเชว โน ปุณฺณสฺสทานิสฺสโ
ทิกฺกุโจติ กิยโยโส มตฺตาย ปสนฺนมนฺสา หุตฺวา ตํ หตฺถิ
วารณ อารุยฺห คจฺฉนฺตา มนฺตยีสฺสุ อิทานิ อมฺเหหิ อติเรกตฺริ
ปุณฺณํ กาทพฺพนฺติ ฯ กิ กโรมาติ ฯ จาตุมฺมหาปเถ ธาวริ
กตฺวา มหาชนสฺส วิสฺสมนฺสาถํ กริสฺสามาติ ฯ เต วฑฺฒกิ
ปุกฺโกสาเปตฺวา สาลํ ปญฺจเปสฺสุ มาตฺตคามสฺส ปน วิคตจฺฉนฺตตาย
ตสฺสา สาลาย มาตฺตคามานํ ปตฺตี นาทฺสุ ฯ

มฆสฺส ปน เกเห สุนฺนุทา สฺวจิตฺตา สฺฐมฺมา สฺฐาตาติ
จตฺสฺโส อิตฺถิโย โหณฺติ ฯ ตาสฺ สฺฐมฺมา วฑฺฒกิณา สทฺธิ
เอกโต หุตฺวา ภาติก อิมิสฺสา สาลาย มํ เชฏฺฐกํ กโรหิตี
วตฺวา ลณฺจํ อทาสิ ฯ โส สาธฺติ สมฺปฺกฺกิจฺฉิตฺวา ปจฺมเมว

เล่มที่ 17 สกกวตถุ หน้า 281

กณณิกรุกข์ สุกขาเปตวา ตจเจตวา วิชฌิตวา กณณิกัม
นิฏฐาเปตวา สุขมมา นาม อัย สาลาติ อกฺขรานิ ฉินฺทิตวา
วตฺถเนน ปติเวเจตวา จเปตีฯ อถ เน วฑฺฒเกี สาลัม
นิฏฐาเปตวา กณณิกาโรปนทิวเส อโห อยฺยา เอกัม กรณียัม
น สรฺมฺหาคี อาหฯ กิ นาม โภคิฯ กณณิกนฺติฯ โหตุ
ตัม อหริสฺสามาติฯ อิทานิ ฉินฺนรฺกฺเขน กาคูํ น สกฺกา
ปฺพเพเวว ฉินฺทิตวา ตจเจตวา วิชฌิตวา จปีตกณณิกัม ลทฺฐัม
วฏฺฐตีติฯ อิทานิ กิ กาคพฺพนฺติฯ สเจ กสฺสจฺจิ เกเห
นิฏฐาเปตวา จปีตา วิกฺกાયิกกณณิกา อตฺถิ สา ปรีเย-
ลิตพฺพาติฯ เต ปรีเยสนฺดา สุขมฺมาย เกเห ทิสฺวา สหสฺสั
ทตฺวา มฺulen น ลกฺสิสุฯ สเจ มํ สาลาย ปตฺติกัม กโรถ
ทสฺสามิติ วุคฺเต มยฺ มาตฺคามานํ ปตฺตี น ทมฺหาคี
อาหฺสิสุฯ อถ เน วฑฺฒเกี อาห อยฺยา ตฺมฺเห กิ กเถถ
จเปตวา พฺรหฺมโลกัม อณฺณํ มาตฺคามรหิตญฺจานนฺนาม นตฺถิ
คณฺหาถ กณณิกัม เอวํ สนฺเต อมฺหากัม กมฺมํ นิฏฺฐัม
คมิสฺสตีติฯ เต สาธฺฐติ กณณิกัม คเหตฺวา สาลัม นิฏฐาเปตวา
ติธา วิภชฺสิ เอกสฺมึ โภญฺจาเส อิสฺสรานํ วสนฺญฺจานํ กรีสุ
เอกสฺมึ ทฺกคฺตานํ เอกสฺมึ คิลานานํฯ เตตฺตีสฺ ชนาเตตฺตีสฺ
ผลกานิ ปญฺญาเปตวา หตฺถิสฺส สณฺณํ อหฺสิ อากนฺตุโก
อากนฺตฺวา ยสฺส อตฺถตฺผลเก นิสฺสีทติ ตัม คเหตฺวา ผลกสามิกสฺเสว

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 282

เคเห ปติฏฺฐาเปหิ ตสฺส ปาทปริกมมํ ปิฏฺฐิจปริกมมํ
ขาทนียโกชนียสยนาณิ สพฺพานิ ผลกสามิกสฺเสว ภาโร
ภวิสฺสตีติ ฯ หตฺถิ อากตาคตฺติ คเหตุวา ผลกสามิกสฺเสว ฆริ
เนติ ฯ โส ตสฺส ตํทิวสฺสํ กตฺตพฺพํ กโรติ ฯ มโฆ สาลาย
อวิทุเร เอกํ โกวิลารรูกุขํ โรเปตฺวา ตสฺส มฺเถ ปาสาณผลกํ
อตุลริ ฯ สาลํ ปวิฏฺฐปวิฏฺฐา กณฺณิกํ โอลเถตฺวา อกฺขรานิ
วาเจตฺวา สฺฐมฺมา นาม สาลาติ วทนฺติ เตตฺถีสชนานํ
นามํ น ปณฺณายติ ฯ สุนนฺทา จินฺเตสิ อิเม สาลํ กโรนฺตา
อมฺเหหิ อปฺตฺติกํ (๑) กริสฺสุ สฺฐมฺมา ปน อตฺตโน พฺยตฺตตฺตาย
กณฺณิกํ กตฺวา ปตฺติกา ชาตา มยาปี กิลฺลิจิ กาคุ วกฺกฺกฺติ
กี นฺ โข กริสฺสามิตี ฯ อถสฺสา เอตทโหสิ สาลํ อากตानํ
ปานียญฺเจว นหาโนทกณฺจ ลทฺฐุ วกฺกฺกฺติ โปกฺขรณิ
ขนาเปสฺสามิตี ฯ สา โปกฺขรณิ การฺเสสิ ฯ สฺวจิตฺตา จินฺเตสิ
สฺฐมฺมาย กณฺณิกา ทินฺนา สุนนฺทาย โปกฺขรณิ การิตา
มยาปี กิลฺลิจิ กาคุ วกฺกฺกฺติ กี นฺ โข กริสฺสามิตี ฯ
อถสฺสา เอตทโหสิ สาลํ อากเตหิ ปานียํ ปิวิตฺวา นหาตฺวา
คมนกาเล มาลํ ปิลนฺธิตฺวา คนฺตุ วกฺกฺกฺติ ปุปฺฟารามํ
กาเรสฺสามิตี ฯ สา รณณียํ ปุปฺฟารามํ การฺเสสิ ฯ เขภฺยุเยน
ตสฺมี อารามे อสุโก นาม ปุปฺฟคผลลฺปครูกฺโข นาม
๑ ยู. อมฺเห หิ อปฺตฺติยา ฯ

เล่มที่ 17 สกฺกวดคฺถ หน้าที่ 283

นคฺถิตฺติ นาโหสิ ฯ สุชตา ปน อหํ มฆสฺส มาคฺลธิตฺตา
เจว ปาทปริจาริกา จ เอเตน กตํ กมฺมํ มยฺหเมว มยา
กตํ กมฺมํ เอตสฺเสวาทิ จินฺเตตฺวา กิณฺจิกิ อกฺตฺวา อคฺตฺทาวเมว
มณฺฑายมานา วิคินฺนามสิ ฯ

มโฆปิ มาคฺคปิคฺคอุปฏฺฐานํ กุเล เชฏฺฐจาปจายิกกมฺมํ
สจฺจวาจํ อพฺรุสวาจํ อปีสุณฺวาจํ มจฺเจรวิณฺยํ อกฺโกชนนฺติ
อิมานิ สคฺคตฺวตฺตปทานิ ปุเรตฺวา

มาตาเปติภริ ชนฺตุํ กุเล เชฏฺฐจาปจายินํ
สณฺ्हํ สจิลสมภาสํ เปสฺสณฺเยยฺยปฺปหายินํ
มจฺเจรวิณฺเย ยุตฺตํ สจฺจํ โกธาภิภนฺนํ
ตํ เว ทเวา ตาวตีสา อามุ สปฺปริโส อิตฺติ

เอวํ ปลฺลํสียภาวํ อาปชฺชิตฺวา ชีวิตปริโยसानเณ ตาวตีสภวเน
สกฺโก เทวราชา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เตปิสฺส สหายกา ตตฺถเอว
นิพฺพตฺตีสฺสุ ฯ วฑฺฒเก วิสฺสุกมฺมเทวปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ

ตทา ตาวตีสภวเน อสุรา วสนฺติ ฯ เต อภินฺวา
เทวปฺตฺตา นิพฺพตฺตาคิ ทิพฺพปानํ สชฺชยีสฺสุ ฯ สกฺโก อคฺตฺโน
ปริสาย กสฺสจฺจิ อปีวนตฺถาย สณฺ्हํ อทาสี ฯ อสุรา
ทิพฺพปानํ ปิวิตฺวา ปมชฺชยีสฺสุ ฯ (๑) สกฺโก ก็ เม อิมหิ
สาธารณเณ รชฺเชนาติ อคฺตฺโน ปริสาย สณฺ्हํ ทตฺวา เต
๑ มชฺชยีสฺสุ (?) ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคณาณนา หน้า 284

ปาเทสุ คาหาเปตฺวา มหาสมุทฺเท จิปาเปตี ฯ เต อวิสิรา
สมุทฺเท ปตีสุ ฯ อถ เนสิ ปุณฺณานุภาเวน สินรุโน เหนฺจิมเต
อสุรวิมานนฺนาม นิพฺพตฺติ ฯ จิตฺตปาตฺติ นาม นิพฺพตฺติ ฯ
เทवासฺสสงฺคามे ปน อสุเรสุ ปราชิตेषु ทสโยชนสหสฺสํ
ดาวตีสเทวนคฺร์ นาม นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส ปน นครสฺส
ปาจिनปจฺฉิมทวารานํ อนฺตรา ทสโยชนสหสฺสํ โหติ ตถา
ทกฺขินฺดฺตฺรทวารานํ ฯ ตํ ปน นครํ ทวารสหสฺสยฺยตฺตํ อโหสิ
อารามโปกฺขรณฺิปฏิมณฺฑิตํ ตสฺส มชฺเฌ सालาย นิสฺสนฺแทน
ติโยชนสตฺพฺเพเชหิ ฐเชหิ ปฏิมณฺฑิตो สत्ตฺรตนมโย
สत्ตฺโยชนสตฺพฺเพโช เวชยนฺโต นาม ปาสาโทน อุกฺกจฺฉิ ฯ
สุวณฺณยฺยจฺฉิสฺส มณฺธิชชา อहेสิ มณฺธิยฺยจฺฉิสฺส สุวณฺณชชา
ปวาลยฺยจฺฉิสฺส มุคฺตารชชา มุคฺตายฺยจฺฉิสฺส ปวาลชชา สत्ตฺรตนยฺยจฺฉิสฺส
สत्ตฺรตนชชา ฯ มชฺเฌ จิตฺโต ฐโช ติโยชนสตฺพฺเพโช
อโหสิ ฯ (๒) อิติ सालาย นิสฺสนฺแทน โยชนสหสฺสยฺยชฺชิตฺโต ปาสาโท
สत्ตฺรตนมโยว หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ โกวิลารรูกฺขสฺส นิสฺสนฺแทน
สมนฺตา ติโยชนสत्ตฺปริมณฺฑิตो ปาริจฺฉตฺตโก นิพฺพตฺติ ฯ
ปาสาณผลกฺสฺส นิสฺสนฺแทน ปาริจฺฉตฺตกมฺมูเล ทิมฺโต สญฺจิชฺชโยชฺชา
วิตถารโต ปณฺณาสโยชฺชา พหฺลโต ปณฺณรสโยชฺชา
ชยฺสมนาลตฺตกปาฏฺถลิวณฺณา ปณฺฑกมฺพลสิลา นิพฺพตฺติ ยตฺถ
๑ สี ย. มชฺเฌ จิตฺโต ฐโช ติโยชนสตฺพฺเพโช อโหสิตี นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 สกฺกวตฺถุ หน้า 285

นินฺนกาเถ อุปฺพตฺตกาโย ปวิสติ อฏฺฐิตกาเถ อุณฺนเมติ
ปฺน ปริปุเรติ ฯ (๑) หตฺถิ ปน เอราวโณ นาม เทวปฺตฺโต
หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เทวโลกสฺมี หิ ตฺริจฺจฺฉานคตา น โหนฺติ
ตสฺมา โส อฺยุยานกัิพาย นิกฺขมฺนกาเถ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา
ทฺิยทฺุณโยชนสฺติโก เอราวโณ นาม หตฺถิ อโหสิ ฯ โส
เตตฺถีสฺชนานํ อตฺถาย เตตฺถีสฺกฺมฺเก มาเปสิ ฯ อวฏฺฏเณ
ติกาเวตฺตปฺปมาโณ อายามโต อทฺุณโยชนปฺปมาโณ ฯ สพฺเพสํ
มชฺเฌ สกฺกสฺส อตฺถาย สฺทสฺสนํ นาม ตีสโยชนิกํ กุมภํ
มาเปสิ ฯ ตสฺส อฺปฺริ ทฺุวาทสโยชนิกโก รตนมณฺฑปโป
โหติ ฯ ตตฺถ อนฺตรนฺตฺรา สตฺตฺรตนมยา โยชนุพฺเพธา
ธฺชา อฏฺฐหนฺติ ฯ ปริยฺนเต กัิถิกฺกชาลํ โอลมฺเพติ ยสฺส
มนฺทวาทฺเรตฺตสฺส ปฺลยจฺจกิกตฺริยสทฺุทสฺมิมิสฺโส ทิพฺพทิตสทฺุโท วิย
สโร นิจฺจฺรติ ฯ มณฺฑปมชฺเฌ สกฺกสฺส โยชนิกโก มณฺธิปฺลลฺงโก
สฺอุปฺลยตฺโต โหติ ตตฺถ สกฺโก นิสึทติ ฯ เตตฺถีสฺเทวปฺตฺตา
อตฺตโน กุมฺภเ รตนปฺลลฺงเก นิสึทิสฺสุ ฯ เตตฺถีสฺสาย กุมฺภานํ
เอเกกสฺมี กุมฺภเ สตฺต สตฺต ทนฺเต มาเปสิ เตสฺ อเเกโก
ปฺณณาสโยชนายาโม เอเกกสฺมี ทนฺเต สตฺต สตฺต ปฺกฺขรณฺธิโย
โหนฺติ อเเกกาย ปฺกฺขรณฺธิยา สตฺต สตฺต ปทฺุมินิจฺจฺฉานํ
โหนฺติ อเเกกสฺมี คจฺเฌ สตฺต สตฺต ปุปฺพานิ โหนฺติ อเเกกสฺมี
๑ สึ. ยฺ. อุณฺ ปริปุเรติ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทกคควณณา หน้า 286

ปุปฺเพ สตุต สตุต ปตุตานิ โหนฺติ เอเกกสมฺมี ปตุเต สตุต
สตุต เทวธฺตโร นจฺจนฺติ เอวํ สมฺนฺตา ปญฺญาสโยชนญฺจานเนสุ
หตุถิทนฺเตสุเยว นจฺจสมชฺชา โหนฺติฯ เอวํ มหนฺตํ ยถํ
อนุกฺวณฺโต สกฺโก เทวราชา วิจฺรติ ฯ

สุธฺมมาปฺปี กาลํ กตุวา คนฺตุวา ตตุเถว นิพฺพตุติ ฯ
ตสุสา สุธฺมมา นาม ปญฺจโยชนสติกา เทวสกา นิพฺพตุติ ฯ
ตโต รมณฺียตฺริ กิร อญฺณํ จานํ นาม นตุถิ ฯ มาสสุส
อญฺจมีทิวเส ธมฺมสฺสวนํ ตตุเถว โหติ ฯ ยาวชฺชตุตนา อญฺจตฺริ
รมณฺียํ จานํ ทิสฺวา สุธฺมมา เทวสกา วิยาติ วทนฺติ ฯ
สุนฺนทาปฺปี กาลํ กตุวา คนฺตุวา ตตุเถว นิพฺพตุติ ฯ ตสุสา
ปญฺจโยชนสติกา นนฺทา นาม โปกฺขรณฺิ นิพฺพตุติ ฯ สฺจิจฺตทาปฺปี
กาลํ กตุวา คนฺตุวา ตตุเถว นิพฺพตุติ ฯ ตสุสาปฺปี
ปญฺจโยชนสติกํ จิตฺตลตาวนํ นาม นิพฺพตุติ ยตุถ อุปฺปนฺน-
ปฺพพฺพนิมิตฺเต เทวปฺตุเต เนตุวา โมหฺยมาณา วิจฺรนฺติ ฯ

สุชาตา ปน กาลํ กตุวา เอกิสฺสา คิริกนฺุทฺราย
พกสกุณฺิกา หตุวา นิพฺพตุติ ฯ สกฺโก อตุตโน ปฺริจาริกาโย
โอโลเกนฺโต สุธฺมมา อิเชว นิพฺพตุตาฯ ตถา สุนฺนทา
จ สฺจิจฺตทา จาติ ญตุวา สุชาตา นฺุ โข กุหฺี นิพฺพตุตาติ
จินฺเตนฺโต ตํ ตตุถ นิพฺพตุตํ ทิสฺวา อยํ พาลา กิณฺุจ
ปฺญญํ อกตุวา อิทานิ ตฺริจฺจานโยนฺิยํ นิพฺพตุตา อิทานิปฺปี
นํ ปฺญญํ การาเปตุวา อิทาเนตฺุ วฏฺฐตีติ อตุตถาวํ

เล่มที่ 17 สกกวตถุ หน้า 287

วิหิตฺวา อณฺฎาทกเวเสณ ตสฺสา สนฺติกั กนฺตฺวา ก็
กโรนฺติ อีช วิจรสีติ ปุจฺฉิ ฯ โโก ปน ตฺวํ สามีติ ฯ อหํ
เต สามิโก มโฆติ ฯ กุหิ นินฺพตฺโตติ สามีติ ฯ อหํ
ตาวตีสเทวโลเก นินฺพตฺโตมฺหิ ตว สหายิกานํ ปน
นินฺพตฺตญฺจานํ ชานาสีติ ฯ น ชานามิ สามีติ ฯ ตาปี
มเมว สนฺติเก นินฺพตฺตา ปสฺสิสฺสตี เต สหายิกาติ ฯ กถาหํ
ตตฺถ คมิสฺสามีติ ฯ สกโก อหํ ตํ ตตฺถ เนสฺสามีติ วตฺวา
เทวโลกํ เนตฺวา นนฺทาย โปกฺขรณฺิยา ตีเร วิสฺสชฺเชตฺวา
อิตราสํ ติสฺสนนํ อาโรเจติ ตุมฺหากํ สหายิกํ สุชาติ
ปสฺสิสฺสเถติ ฯ กุหิ सा तेवาทि ฯ นนฺทาย โปกฺขรณฺิยา
ตีरे จิตาติ อาห ฯ ता ติสฺโสปี ตตฺถ กนฺตฺวา อโ
อยุยาย รูปํ อโ อตฺตภาวมณฺฺนสฺส ผลํ อิทานิสฺสา ตฺถญฺํ
ปสฺสธ ชงฺฆมา ปสฺสธ ปาเท ปสฺสธ โสภติ วตฺสสา อตฺตภาโวติ
เกพี กตฺวา ปกฺกมिํสุ ฯ ปฺน สกโก ตสฺสา สนฺติกั กนฺตฺวา
ทิฏฺฐา เต สหายิกาติ วตฺวา ทิฏฺฐา มํ อุปฺผนฺเตตฺวา
คตา ตตฺถेว มํ เนหิตี วุตฺเต ตํ ตตฺถेว เนตฺวา อุทเท
วิสฺสชฺเชตฺวา ทิฏฺฐา เต ตาสํ สมฺปตฺตีติ ปุจฺฉิ ฯ ทิฏฺฐา मे
เทवาทि ฯ ตยาปี ตตฺถ นินฺพตฺตनुปายิं กาคुं วญฺ्ञตีติ ฯ ก็
กโรมิ เทวาทิ ฯ มया ทินฺนํ โอวาทํ รกฺขิสฺสตีติ ฯ รกฺขิสฺสามิ
เทวาทิ ฯ อถสฺสา ปญจ สีลานิ ทตฺวา อปฺปมตฺตา
รกฺขหาหิตี วตฺวา ปกฺกามิ ฯ सा ततो पृञ्चय स्थि

เล่มที่ 17 อปุปมาทวคควณณา หน้า 288

มตมจณเกเยว ปรีเยสิตฺวา ขาทติ ๗ สกฺโก กติปาหจฺเจเยน ตสฺสา
วิมฺสนตฺถาย คนฺตฺวา วาลุกาปิฏฺเจ มตมจณโก วิย หุตฺวา
อฺตุตฺตานโน นิปชฺชิ ๗ สฺวา ตํ ทิสฺวา มตมจณโกติ สลฺยณาย
อฺกฺกฺเขสิ ๗ มจฺโฆ คิลนกาเล นงฺคฺกุจฺจึ จาเลสิ ๗ สฺวา
ชีวมจณโกติ อฺทฺเท วิสฺสชฺเชสิ ๗ โส โลกํ วิตฺตินาเมตฺวา ปฺน
ตสฺสา ปฺรโต อฺตุตฺตานโน หุตฺวา นิปชฺชิ ๗ ปฺน สฺวา มตมจณโกติ
สลฺยณาย คฺเหตฺวา คิลนกาเล อฺกฺคนงฺคฺกุจฺจึ จาเลนฺตํ ทิสฺวา
ชีวมจฺโฆติ วิสฺสชฺเชสิ ๗ เอวํ ติกฺขตฺตํ วิมฺสิตฺวา สฺวาทฺถํ
สีลํ รกฺขสิตี อตฺตํ ชานาเปตฺวา อหํ ตว วิมฺสนตฺถาย
อฺกฺโต สฺวาทฺถํ สีลํ รกฺขสิ เอวํ รกฺขมานา นจิสฺเสว มม
สนฺติเก นิพฺพตฺติสฺสตี อปฺปมตฺตา โหหิติ วตฺวา ปกฺกามิ ๗
สฺวา ตโต ปฏฺจาย สยํ มตมจณํ ลภติ วา โน วา อลภมานา
กติปาหจฺเจเยน ว สฺสสิตฺวา กาลํ กตฺวา ตสฺส สีลสฺส ฝเลน
พาราณสิยํ กุมฺภการสฺส ฐิตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๗

อถสฺสา ปณฺณรสโสฬสวสฺสทฺเทสิกกาเล สกฺโก กุหิ
นฺ โข สฺวา นิพฺพตฺตาติ อวชฺเชนฺโต ทิสฺวา อิทานิ มยา ตตฺถ คนฺตํ
วฏฺฏตีติ เอลาพฺกวนฺณน ปณฺณายมานานิ สตฺตฺติ
รตฺเนหิ ยานํ ปฺเรตฺวา ปาเชนฺโต พาราณสิยํ ปวิสิตฺวา
เอลาพฺกานิ คณฺหถาติ อฺคฺโขเมสนฺโต วิถิ ปฏฺธิปชฺชิ มุคฺคมาสาทีนิ
คฺเหตฺวา อฺกฺเต ปนฺ มูเลน น เทมีติ วตฺวา กถํ
เทสีติ วุตฺเต อหํ สีลรกฺขิกาย อิตฺถิยา ทมฺมีติ อห ๗

เลมที่ 17 สกกวตถ หนา 289

สีล นาม สามิ กิทธิส กิ กาลิ อุทาหุ นีลาทิวณณนติ ฯ
ตุมุเห สีล กิทธิสนนติ น ชานาถ กิเมว นั รกขิสส
สีลรกขิกาย ปน ทสสามิติ ฯ สามิ เอสา กุมภการสส ชีตา
สีล รกขามิติ วิจรติ เอติสสา เทหิติ ฯ สปิ ตั เตนหิ
มยหิ เทหิ สามิติ อาห ฯ กาสิ ตวนนติ ฯ อหิ อวิชหิต-
ปณจสีลาติ อาห ฯ ตยหเมว ตานิ มยา อานิตานิติ ฯ สกโก
ยานกั ปาเชนโต ตสสา ฆริ คนตวา อณเเวหิ อนาหริย
กตวา เลาพุกวณณน เทวทตติยชนั ทตวา อตตาน
ชานาเปตวา อิหิ เต ชีวิตวตติยา ชนั ปณจ สีลานิ
อณณทานิ กตวา รกขาหิติ วตวา ปกคามิ ฯ

สปิ ตโต จิตวา อสุรภวเน อสุรเชฏจกสส ชีตา
หุตวา สกกสส เวริฆเร นิพพตติ ทวิสุ ปน อตตภาเวสุ
สีลสส สรกกขิตตตวา อภิรูปา อโหสิ สวณณวณณา
อสาธารณาย รูปสิริยา สมนนาคตา ฯ เวปจิตติ อสุรินโท
อากตาคตานั ตุมเห มม ชีตุ อณจจวิกา น โหถาติ
ตั กสสจि อทตวา มม ชีตา อตตนาเว อตตโน อณจจวิก
สามิกั อุปธาเรสสตีติ อสุรพลั สนนิปาตาเปตวา ตยหิ
อณจจวิก สามิกั กณหาหิติ ตสสา หตเถ ปุปพทาม
อทาสิ ฯ ตสมิ ขณ สกโก ตสสา นิพพตตจจจจ
โอโลเกนโต ตั ปวตตี ฌตวา อิทานิ มยา คนตวา ต
อานตु วภูฏตีติ มหุลลกอสรวณณั นิมนินิตวา คนตวา

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺควณณา หน้า 290

ปริสปริยฺนเต อฏฺฐาสิ ฯ สปิ อิตฺ จิตฺ จ โอลเณนฺติ
ตํ ทิฏฺฐมตฺตาว ปุพฺพสนฺนิวาสนฺเนน อุปฺปนฺเนน เปเมน
มโหเมเนว อชฺโฆตฺตตททยา หุตฺวา เอโส เม สามิโกติ
ตสฺส อุปฺริ ปุพฺพทามํ จิปี ฯ อสุรา อมฺหากํ ราชา
เอตฺตํ กาลํ ธีตฺ อนุจฺฉวิกํ อลภิตฺวา อิทานิ ลภิ
อยมเวตฺส ธีตฺ ปิตามหโต มหาลโล อนุจฺฉวิกฺติ ลชฺชมานา
ปกฺกมฺีสุ ฯ สกฺโกปี ตํ หตฺเถ คเหตุวา สกฺโกหมสฺมีติ
นทิตฺวา อากาเส ปกฺขนฺทิ ฯ อสุรา วณฺจิตฺมหา (๑) ชรสกฺเกนาติ
ตํ อนุพฺนฺธีสุ ฯ มาตลี สงฺกาหโก เวชยนฺตรณํ อหริตฺวา
อนฺตรามกฺเค จเปสิ ฯ สกฺโก ตํ ตตฺถ อโรเปตฺวา
เทวนคราภิมฺโข ปายาสิ ฯ อตฺสฺส สิมฺพลินํ สมฺปตฺตกาเล
รตฺสทฺทํ สุตฺวา ภูตา กรุพฺโปตฺกา วิรวีสุ ฯ เตสํ สทฺทํ
สุตฺวา สกฺโก มาตลี ปุจฺฉิ เก เอเต วิรวนฺตฺติ ฯ
กรุพฺโปตฺกา เทวาติ ฯ กิการณาติ ฯ รตฺสทฺทํ สุตฺวา
มรณฺภเยนาติ ฯ มํ เอกํ นิสฺสาย เอตฺตโก ทิโช รตฺเวเคน
วิจฺฉณฺนิตฺ มา นสฺสิ นิวตฺเตหิ รตฺนติ ฯ โส สินฺชวสฺสทฺสฺส
ทณฺฑเกน สณฺณํ ทตฺวา รณํ นิวตฺเตสิ ฯ ตํ ทิสฺวา
อสุรา ชรสกฺโก อสุรปฺรโต ปฏฺจาย ปลาณฺนโต อิทานิ
รณํ นิวตฺเตสิ อทฺธาเนน (๒) อุปฺตฺถมฺโก ลทฺโธ ภวิสฺสตีติ
นิวตฺติตฺวา อากตฺมกฺเคเนว อสุรปฺริ ปวิสิตฺวา ปุณ สีสํ น
๑ สี. วณฺจิตฺมหา ฯ ๒ ม. อทฺธาเนน ฯ

เลมที่ 17 สกกวตถ หนา 291

อุกขิปีสุ ฯ สกโกปี สุซ อสุรกณณิ เทวนคริ เนตวา
อหุตเตยยานิ อจจราโกณินิ เซฏฐกญฺจานเน จเปสิ ฯ สวา สกุกิ
วาริ ยาจิ महाराज मम ओम्सुमि तेवलोके मातापितरो
वा भातिककनिโย वा नत्ति यत्तु यत्तु कज्जलि तत्तु
त्तुत्तु मं कहेत्वा कज्जेयासीति ฯ โส สาธुति तत्सत्तापण्णियं
อทาสี ฯ

ตโต ปญฺจาย จ จิตตปาตลिया ปุปฺพิตตาย อสุรา อมหากิ
ทิพฺพปาริจฺจตตกสฺส ปุปฺพนกาโลติ สณฺณาย ยฺยทฺตถาย สกุกิ
อภियฺขณฺนิตฺตกามา อภิริหีสุ ฯ สกโก เหนฺจาสมฺมุเท นาคานิ
อารกขิ อทาสี ตโต สฺปนฺณานิ ตโต กุมฺภณฺฑานิ ตโต
ยฺกขานิ ตโต จตฺตุนิ महाराजानि सप्पुपरि पन
เทวนครทวารेषु วชิรहतฺธา อินฺทปญฺจिมา จเปสิ ฯ อสุรา
นาคาทโย ชินฺตีวา อากตปิ อินฺทปญฺจिมา ทูรโต ทิสฺวา สกโก
นิกฺขนฺโตติ ปลายนฺติ ฯ

เอว มหาลิม โฆ มาณโว อปฺปมาทปญฺจิปทํ ปญฺจิปชฺช
เอว อปฺปมตฺโต จ ปเนส เอวรูปิ อิสฺสรियิ ปตฺวา ทฺวิสุ
เทวโลเกสุ รชฺช กาลสิ อปฺปมาโท นามส พุทฺธาทีหิ ปสฺตโต
อปฺปมาทํ หิ นิสฺสาย สพฺเพสํปี โลกียโลกุตฺตรานิ วิเสสานิ
อธฺคโม โหตีติ วตฺวา อิมิ คาทมาห

อปฺปมาเทน มจฺวา เทวานิ เสฏฺฐจฺตํ คโต
อปฺปมาทํ ปัสฺสนฺติ ปมาโท ครหิโต สทาติ ฯ

เล่มที่ 17 อุปปมาทกคควณณา หน้า 292

ตตถ อุปปมาเทนาคี อจลคามे ภูมิปปเทเส โสธนั อาทิ
กตุวา กเตน อุปปมาเทน ๑ มฆวาคี อิทานิ มฆวาคี
ปลยญาโต มโฆ มาณโว ทูวินุณั เทวโลกานั ราชภาเวन
เทวานั เสฏฺฐัตถิ คโต ๑ ปลัสนุติติ พุทฺธาทโย ปลนุชิตา
อุปปมาทเมว โธเมนุติ วณฺณยณฺติ ๑ กิการณา สพฺเพสั
โลกียโลกุตฺตรานั วิเสสานั ปฏฺฐิตากการณตฺตา ๑ ปมาโท ครหิโต
สทาติ ปมาโท ปน เตหิ อริเยหิ นิจฺจึ ครหิโต นินฺหิโต ๑
กิการณา สพฺพวิปตฺตินั มุลภาวโต ๑ มนุสฺสโทภกฺขั วา
หิ อปายุปลตฺติ วา สพฺพา ปมาทมูลิกายเววาคี ๑

กาธปริโยसाने महालि लिज्ज्वी सोत्तापत्तिफल पतिगुञ्जहि
सम्पत्तप्रिसापि पनु सोत्तापनुनात्तो चात्तात्ति ॑
सकुकवत्तु ॑

อณฺณตรภิกฺขุวत्ตु

อุปปมาทรโต ภิกฺขุติ อิมั ธมฺมเทสนั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อณฺณตรั ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ๑

โส กิร สตุถุ สนฺติเก ยาว อรหตฺตา กมฺมฏฺฐานัน
กถาเปตฺวา(๑) อรณฺณั ปวิสิตฺวา ฆณฺเณนุโต วายมฺนุโต อรหตฺตึ
ปตฺตึ นาสกฺขิ ๑ โส วิเสเสตฺวา กมฺมฏฺฐานัน กถาเปสฺสามิตี
ตโต นิกฺขมิตฺวา สตุถุ สนฺติกั อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค

๑ อุกฺคเหตฺวา (?) ๑

เล่มที่ 17 อลฺลตฺรภิกฺขวตฺถุ หน้า 293

มหนฺตํ ทาวคฺคี อญฺจิตํ ทิสฺวา เวเคน เอกํ มุณฺฑปฺพพตฺตมตฺถกํ
อภฺริยฺห นิสฺนฺโน อรณฺณํ ทฺยฺหมานํ อคฺคี ทิสฺวา อารมฺมณํ
คณฺหิ ยถา อัย อคฺคิ มหนฺตานิ จ ชุทฺทกานิ จ
อุปาทานานิ ทฺหนฺโตว คจฺจติ เอวํ อริยมคฺคณณคฺคินาปี
มหนฺตานิ จ ชุทฺทกานิ จ สลฺยโลชนานิ ทฺหนฺเตน คนฺตพฺพํ
ภวิสฺสตีติ ฯ สตฺถา คนฺธกฺกฺขิยํ นิสฺนฺโนว ตสฺส จิตฺตวารี
ลตฺวา เอวเมว ภิกฺขุ มหนฺตานิปี ชุทฺทกานิปี อุปาทานานิ
วिय อิมลํ สตฺตานํ อพฺกนฺตเร อุปฺปชฺชมานานิ อณฺฺณลฺลานิ
สลฺยโลชนานิ ตานิ ฅาณคฺคินา ฅาเปตฺวา อภพฺพปฺปตฺติกาณิ
กาตุํ วฏฺฏตีติ วตฺวา โอภาลํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตสฺส ภิกฺขุโน
อภิมฺเข นิสฺนฺโน วिय ปญฺญาวยมาโน อิมํ คาถมาห

อุปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา

สลฺยโลชนํ อณฺณลฺลํ ทฺหํ อคฺคีว คจฺจตีติ ฯ

ตตฺถ อุปฺปมาทรโตติ อุปฺปมาเท รโต อภฺริโต อุปฺปมาเทน
วีดินาเมนฺโตติ อตฺถโล ฯ ปมาเท ภยทสฺสี วาติ นิริยฺอุปฺปตฺติอาทิกํ
ปมาเท ภยํ ปสฺสนฺโต ตาลํ วา อุปฺปตฺตินํ มุลตฺตา ปมาทํ
ภยโต ปสฺสนฺโต ฯ สลฺยโลชนนฺติ วฏฺฏทุกฺเขน สทฺธิ โยชนํ
พฺนฺธนํ วฏฺฏเณ โอสีทาปนสมตฺถํ ทสฺวีธํ สลฺยโลชนํ ฯ อณฺณลฺลนฺติ
มหนฺตลฺลจ ชุทฺทกลฺลจ ฯ ทฺหํ อคฺคีว คจฺจตีติ ยถา อัย
อคฺคิ ตํ มหนฺตลฺลจ ชุทฺทกลฺลจ อุปาทานํ ทฺหนฺโตว คจฺจติ
เอวเมว โส อุปฺปมาทรโต ภิกฺขุ อุปฺปมาทาธิกเตน ฅาณคฺคินา

เล่มที่ 17 อุปปมาทวคควณณนา หน้า 294

เอตํ สลยโชนํ ทหนุโต อภพพุปตติกํ กโรนุโต กจจตติ
อตุโถ ๑

คาถาปริโยसानะ โส ภิกขุ ยถานิสฺสินโน ว สพฺพ-
สลยโชนานิ ฌาเปตฺวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา
อากาศนาคนฺตฺวา ตถาคตสฺส สฺวณฺณวณฺณํ สริริ โถเมตฺวา
วณฺณตฺวา วนฺทมาโน ปกฺกามีติ ๑

อณฺตรภิกขุวตฺถ ๑

นิกมวาสิติสฺสตุเถรวตฺถ

อุปปมาทรโตติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
นิกมติสฺสตุเถโร อารพฺภ กเถสิ ๑

เอกสฺมี หิ สวตฺถิโต อวิหฺวเร นิกมคามะ ชาตสฺวทฺโธ
เอโก กุลปฺตฺโต สตุถุ สาสเน ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมฺปโท
นิกมติสฺสตุเถโร นาม อุปฺปิจฺโฆ สนฺตฺตฺตฺโจ ปวิวิตฺโต อารทฺทวิริโยติ
ปญฺญาธิ ๑ โส นิพทฺฐิ ฌาตिकाเมเยว ปิณฺฑาย จรติ ๑
อนาถปิณฺฑิกาทีสุ มหาทานานิ กโรนุเตสฺสปี ปเสนทิกอสเล
อสทิสทานํ กโรนุเตปี สวตฺถิ นาคจฺจติ ๑ ภิกขุ อโย
นิกมติสฺโส อญฺจาย สมฺมจฺจาย ฌาติสฺสตุโจ วิหรติ
อนาถปิณฺฑิกาทีสุ มหาทานานิ กโรนุเตสฺสปี ปเสนทิกอสเล
อสทิสทานํ กโรนุเตปี เนว อากจฺจตติ กถํ สมฺมจฺจาเปตฺวา

เล่มที่ 17 นิคมวาสิตีสตเถรวตถ หนา 295

สตถ อาโรจยีสุฯ สตถา ตํ ปกโกสาเปตวา สจจํ กิร
 ตวํ ภิกขุ เอวํ กโรสีติ ปุจจิตวา นตถิ ฆนเต มยหํ
 ฌาตีสัสสโก อหํ เอเต มนุสเส นิสสาเย อชโฆหรณียมตตํ
 ลภามิ ลูเข วา ปณีเต วา ยานมตเต ลทเช ปุณ กิ
 อาหารปริเยสเนนาติ นาคจนามิ ฌาตีหิ ปน เม สัสสโก
 นาม นตถิ ฆนเตติ วุตเต ปกตียาปี ตสส อชฌาสยํ ชานนุโต
 สาธุ สาธุ ภิกขุติ สาธุการิ ทตวา อนจจริยํ โข ปเนตํ
 ภิกขุ ยํ ตวํ มาทิสํ อจจริยํ ลภิตวา อปปีจโฆ อโหสิ
 อญญหิ อปปีจจตา นาม มม ตนติ มม ปเวณิติ วตวา
 ภิกขุหิ ยาจิตอติตํ อหริ ฯ

อตีเต หิมวเนเต กงกาตีเร เอกสมิ อุมพรวเน
 อนกสทสสา สุวกา วสีสุฯ ตตถ เอโก สุวราชา อตตโน
 นิवासนรูกขสส พลลสุ ชีณลสุ ยเทว อวสิญจํ โหติ
 องกูโร วา ปตตํ วา ตโจ วา ตํ ขาทิตวา กงคายํ
 ปานียํ ปีวิตวา ปรมปปีจโฆ สนตญุโจ หุตวา อญญตถ น
 คจจติฯ ตสส อปปีจจสนตญุจภาวคณณน สกกสส ฆานํ
 กมปีฯ สกโก อวชชมาโน ตํ ทิสวา ตสส วิมฺสนตถํ
 อตตโน อานุกาเวเน ตํ รุกขํ สุกขาเปสิฯ รุกโข โอบกคคา
 ขาณมตโตว หุตวา นิททาวนิทโท วาเต ปหรนเต อาโกฏิโต
 วิย สททํ นิจจจาเรนุโต อญจาสิฯ ตสส นิทเทหิ จณณานิ

เล่มที่ 17 อุปฺปมาทวคฺวณฺณา หน้า 296

นิกฺขมนฺติ สุวราชา ตานิ ขาทิตฺวา กงฺคายิ ปานียิ ปิวิตฺวา
อณฺยตฺถ อคฺนฺตฺวา วาตาทปี อคฺณตฺวา อุทฺมฺพรขาณฺมตฺถเก
นีสึทึ ๑ สกฺโก ตสฺส ปรมฺปิฏฺจภาวํ ฃตฺวา มิตฺตธมฺมคฺคณฺ
กถาเปตฺวา วมฺสฺส ทตฺวา อุทฺมฺพริ อมตผลํ กริตฺวา
อากมฺิสฺสามิตฺติ เอโก หัศฺรราชา หุตฺวา สุขํ อสุรคณฺณํ ปฺรโต
กตฺวา ตํ อุทฺมฺพรวณฺํ คนฺตฺวา อวิทฺุเร เอกสฺส รุกฺขสฺส
สาขาย นีสึทิตฺวา เตน สทฺธิ กถนฺโต อิมํ คาถมาห
 สนฺติ รุกฺขา หริตปฺตฺตา ทฺูมาเนกผลา พหุ
 กสฺมา นุ สุกฺเข โกลาเป สุวสฺส นฺริโต มโนติ ๑
 สพฺพิ สุวชาตกํ นวกนิปาเต (๑) อากตฺนเยเนว วิตฺถาเรตพฺพิ
อตุฏฺอุปฺตฺติเยว หิ ตตฺถ จ อธิ จ นานา เสสํ ตาทิสเมว ๑
 สตุถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาทฺริตฺวา ตทา สกฺโก อานนฺโท
อโหสิ สุวราชา อหเมวาทิ วตฺวา เอวํ ภิกฺขเว อุปฺปิฏฺจตา
นามเสา มม ตนฺติ มม ปเวณิ อนจฺจริยํ มม ปุคฺตสฺส
นิกฺมวาสิตฺติสฺส มาทิสํ อจฺริยํ ลภิตฺวา อุปฺปิฏฺจตา ภิกฺขุณา
นาม นิกฺมวาสิตฺติสฺเสน วิย อุปฺปิฏฺจเนน ภวิตพฺพิ เอวฺรูโป หิ
ภิกฺขุ อภพฺโพ มคฺคผลเอหิ ปฺริหานาย อณฺยตฺถ นฺิพพานสฺเสว
สนฺติเก โหตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห
๑ สพฺเพสุ โปคฺถเกสุ ทสนฺนิปาเตติ ทิสฺสติ ตตฺถ ปน อิทํ ชาตกํ นตฺถิ
นวกนิปาเตเยว วิชฺชติ ๑ ขุ. ชา. นวก. ๒๗/๒๕๖ ๑

เล่มที่ 17 นิคมวาสิติสฺสตุเถรวตฺถุ หน้ํ 297

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา

อกฺขุโปกฺก ปรึหานาย นึพฺพานสฺเสว สนฺตึเกตตี ๑

ตตฺถ อกฺขุโปกฺก ปรึหานายาตี โส เอวรูโป ภิกฺขุ

สมถวิปฺสฺสนาธมฺเมหึ วา มคฺคผลเหหึ วา ปรึหานาย อกฺขุโปกฺก

นาปี ปตฺเตหึ ปรึหายตี น อปฺปตฺตานึ น ปาปฺณาตี ๑

นึพฺพานสฺเสว สนฺตึเกตตี กึเลสปรึนึพฺพานสฺสาปี อนฺุปาทา-

ปรึนึพฺพานสฺสาปี สนฺตึเกยวาตี ๑

กาถาปรึโยสาเน นึคมตึสฺสตุเถโร สห ปฏึสมฺภึทาหึ

อรหตฺตึ ปาปฺณึ ๑ อณฺเณปี พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุ ๑

มหาชนสฺส มหปฺผลา เทสฺนา ซาตาตี ๑

นึคมวาสิตึสฺสตุเถรวตฺถุ ๑

อปฺปมาทวมคฺควณฺณนา นึฏฺจึตา ๑

ทุตึโย วคฺโค

จิตฺตวคฺควณฺณา

เมฆิมยฺตฺเตรวตฺถ

ผนฺทนํ จปฺลํ จิตฺตฺนฺตํ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา จาติกาย
ปพฺพเต วิหรนฺโถ อายสฺมนตํ เมฆิมยฺ อารพฺภ กเถตี ฯ

ตสฺส วตฺถุ อวिवกฺนตฺถิ สพฺพิ เมฆิมยฺสฺสฺตํ (๑) วิตฺถา-
เรตพฺพิ ฯ สตฺถา ปน ตีหิ วิตฺถเกหิ อนฺวาสตฺตตาย ตสฺมี
อมฺพวเน ปธานมนฺุชฺชิตฺตุ อสกฺกณฺิตฺวา อากตฺ เมฆิมยฺตฺเตร
อามนฺเตตฺวา อติภาริชฺชํ เต เมฆิมยฺ กตฺ อากเมหิ ตาว
เมฆิมยฺ เอกโกมฺหิ (๒) ยาว อณฺโณปี โกจิ ภิกฺขุ ทิสฺสตีติ (๓)
มํ ยาจนตฺ อเอกํ ปหาย กจฺจนฺเตน ภิกฺขุณา นาม เอว
จิตฺตวสิเกน ภวิตฺตุ น วฏฺฏติ จิตฺตํ นามตํ ลหุํ ตํ อตฺตโน
วเส วตฺเตตฺตุ วฏฺฏตีติ วตฺวา อีมา เทว คธา อภาสิ

ผนฺทนํ จปฺลํ จิตฺตํ ทฺรภฺขํ ทฺนฺนฺวาริชฺชํ
อุจฺจุํ กโรติ เมธาวิ อฺสุกาโรว เตชนํ
วาริชฺชว ฤเต จิตฺโต โอกโมกตฺตฺตฺตฺต
ปริผนฺทตฺตี จิตฺตํ มารเชยฺย ปหาตเวตี ฯ

ตตฺถ ผนฺทนฺตํ รูปาทีสุ อารมฺมณฺเสสุ วิปฺผนฺทมานํ ฯ
จปฺลนฺตํ ฯ เอกอิริยาปเณน อสณฺจหนฺโถ คามทารโก วิย
๑ บ. อ. ๒๕/๑๒๓ ฯ ๒ เอตฺถนฺตเร ปาลียฺ ตาวาติ ทิสฺสตีติ ฯ
๓. อากจฺจตีติ ปาลี ฯ

เล่มที่ 17 เมฆียตุเถรวตตุ หน้า 299

เอกสุมี อารมมณ อสณจนันต์ (๑) จปถิ ฯ จิตตุนติ วิญญาณิ ฯ
ภูมिवตตุอารมมณกิริยาทิวิจิตตตาย ปเนติ จิตตุนติ วุตติ ฯ
ทุรกขณติ กิฏฐสมพาเช กิฏฐขาทกโคณิ วีย เอกสุมี
สปลายารมมณเยว ทุฏฐปนโต ทุรกขั ฯ ทุนนิวารยุนติ
วิสภาคารมมณิ กจนันต์ ปฏิสะเรต্তু ทุรกขตตุา ทุนนิวารยั ฯ
อุสุกาโรว เตชนนติ ยถา นาม อุสุกาโร อรณญโต เอกิ
ทณห์ อหริตฺวา นิตฺตจํ กตฺวา กถฺชียเตเลน มกฺขิตฺวา
องฺการกปลุเล ตาเปตฺวา รุกฺขาพเก อุปฺปีเพตฺวา นิงฺกั อุหฺ
วาลวิชฺฌนโยคฺคิ กโรติ กตฺวา จ ปน ราชราชหมตฺตานั
สิปฺปี ทสฺเสตฺวา มหนฺติ สกฺการสมฺมานั ลภฺติ เอวเมว
เมธาวิ ปณฺชิโต วิญญู ปฺริโส ฆนฺทนาทิสภาวเมตฺติ จิตฺติ
ฐตฺตฺการณฺณวาสวเสน นิตฺตจํ อปคตโอฟาริกกิเลสฺสิ กตฺวา
สทฺธาสิเนเหน เตเมตฺวา กายิกเจตฺตสิทวิริเยน ตาเปตฺวา
สมถวิปสฺสนาพเก อุปฺปีเพตฺวา อุหฺ อญฺญิตฺติ นิพฺพิเสวนั กโรติ
กตฺวา จ ปน สงฺขारे สมฺมสิตฺวา มหนฺติ อวิชฺชาทฺขนฺธิ
ปทาเลตฺวา ติสฺโส วิชฺชา ฉ อภิญญา นว โลกุตฺตรชมฺเมติ
อิมิ วิเสสฺสิ หตฺถคตฺเมว กตฺวา อคฺคทกฺขิณฺณยฺยภาวึ ลภฺติ ฯ
วาริชฺวาติ มจฺโฆ วีย ฯ ถเล ขิตฺโตติ หตฺถณ วา
ปาเทน วา ชาลาทีนั วา อญฺตเรน ถเล ฉทฺทิโต ฯ
๑ สี. ม. ยู. อสณจนโต ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 300

โอกโมกตอุพุกโตติ โอกปฺณณเหหิ จีวเรหิตติ (๑) เอตฺถ อุทกํ โอกํ
โอกํ ปหาย อนิกตสาร์ติติ (๒) เอตฺถ อาลโย อิช อุภยปี
ลพุกติ ฯ โอกโมกโตติ เอตฺถ โอกโมกโต อุทกสงฺฆาตา
อาลยาติ อยมตฺโต ฯ อุพุกโตติ อุทฺธโต ฯ ปริพนฺทติทํ จิตฺตฺนฺติ
ยถา โส อุทกกาลยโต อุพุกโต เถล จิตฺโต มจฺโณ อุทกํ
อลกนฺโต ปริพนฺทติ เอวมิตํ ปญฺจกามคฺคณาถายาภริตํ จิตฺตํ ตโต
อุทฺธริตฺวา มารเชยฺยสงฺฆาตํ วฏฺฏํ ปหาตํ วิปฺสฺสนากมฺมฏฺฐาเน
จิตฺตํ กายิกเจตฺตสิกฺวิริเยน สนฺตฺตปิยมาณํ ปริพนฺทติ ตตฺถ
สณฺจาทํ น สกโกติ เอวํ สนฺเตปี ชฺฐํ อนิกฺขิปิตฺวา เมธาวิ
ปฺกุคฺโล ตํ วุตฺตฺนเยเนว อุชฺฐํ กมฺมณียํ กโรตฺติ อตฺถโต ฯ
อปโร นโย ฯ อิทํ มารเชยฺยํ กิเลสวฏฺฏํ อวิชฺหิตฺวา
จิตฺตํ จิตฺตํ โส วาริโช วิย ปริพนฺทติ ตสฺมา มารเชยฺยํ
ปหาตเว เยน กิเลสวฏฺฏสงฺฆาเตน มารเชยฺเยเนตํ ปริพนฺทติ
ตํ ปหาตพฺพนฺติ ฯ

คาถาปริโยसानเน เมฆิมตฺเตโร โสตาปคฺคตฺสเล ปติฏฺฐิจิโต ฯ
อญฺเณปี พหุ โสตาปฺนฺนาทโย ชาตฺตาติ ฯ

เมฆิมตฺเตรวตฺถุ ฯ

๑. วิ. มหาวคค. ทตฺย. ๕/๑๓๕ ฯ ๒ . ส. ขนฺธ. ๑๓/๑๒ ฯ

อณตตรภิกขุวตถ

ทูนุคคหสส ลหุโนติ อิมม ฐมมเทสนน สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อณตตร ภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ

โกสสรณโณ กิร วิชิตะ ปพพตปาเท มาตีกคาโม นามะโก
ฉนวาโส คาโม อโหสิ ฯ อเถกทิวส สภุจิมตตะ ภิกขุ สตุถ
สนุติเก ยาว อรหตตะ กम्मภุจัน กถาเปตฺวา (๑) ตํ คามํ
คนฺตฺวา ปิณฺทาย ปวิสิสฺส ฯ อถ เน โย ตสฺส คามสฺส
สามโก มาติโก นาม ตสฺส มาตา ทิสฺวา เกเห นิสิตาเปตฺวา
นानคฺครเสน ยาคฺคตฺเตน ปรีวิสิตฺวา ฆนฺเต กตฺถ
คนฺตฺกามตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ ยถาผาสฺสภุจัน มหาอุปาสิเกติ ฯ
สา วสฺสาวาสภุจัน อຍฺยา ปรีเยสนุติ มณฺเณติ ฌตฺวา
ปาทมฺเณ นิปชฺชิตฺวา สเจ อຍฺยา อิมํ เตมาสํ อิช วสิสฺสนุติ
อหํ ตินฺนิ สรณานิ ปญฺจ สีลานิ คเหตุวา อุโปสภกมมํ
กริสฺสามิติ อาท ฯ ภิกขุ มยฺ อิมํ นิสฺสาย ภิกฺขาย
อกิลมนฺตฺวา ฆวนิสฺสรณํ กาคฺคํ สภฺขิสฺสามาติ อธิวาสยีสฺส ฯ
สา เตสํ วสนฺภุจัน วิหารํ ปฏฺิษคฺคิตฺวา อทาสิ ฯ เต
ตตฺถ วสนฺตฺวา อเถกทิวส สนนฺิปตฺติตฺวา อณฺณมณฺณํ โอมทิสฺ
อาวฺโส อมฺเหหิ ปมาทจาร์ จริตฺตํ น วญฺญติ อมฺหากํ หิ
สภฺคเห วิย อญฺจ มหฺนริยา วิวญฺจทวารายเว ฐรมานกพฺพุทฺทสฺส
๑ อุกฺคเหตุวา (?) ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคคณณา หน้า 302

โฆ ปน สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ กเหตุวา มยฺ อากตา พุทฺธา
จ นาม ปทานุปทิกํ วิจฺรณฺเตนปี สเจน อาราเชตฺตุน
สกุกา ยถาชฺฌาตเยเนว อาราเชตฺตํ สกุกา อปฺปมตฺตา โหถ
ทฺวิหิ เอกฺกุฏฺฐาเน น จาตพฺพํ น นิสีทิตพฺพํ สายํ โฆ
ปนฺ เถรฺปฏฺฐานกาเล ปาโตว ภิกฺขุจาจรกาเล เอกโต
ภวิสฺสาม เสสกาเล เทว เอกโต น ภวิสฺสาม อปีจ โฆ ปน
อผาสฺสเกน ภิกฺขุณา อากนฺตฺวา วิหารมชฺฌเม คณฺฑิยา ปหตาย
คณฺฑิสถณฺวาย อากนฺตฺวา ตสฺส เกสชฺชํ กริสฺสามาติ ฯ

เตสุ เอวํ กตฺติ กตฺวา วิหรณฺเตสุ เอกทิวสํ สว อุปาสิกา
สปริพฺภาณิตาทีนํ คาหาเปตฺวา ทาสกมฺมกราทีนํ ปริวฺธา
สายณฺหสมเย ตํ วิหารํ กนฺตฺวา วิหารมชฺฌเม ภิกฺขุ
อทิสฺวา กหํ นฺ โฆ อยฺยา คตาติ ปฺริเส ปุจฺฉิตฺวา
อตฺตโน รตฺตฺวิญฺญาณทิวาญฺฐาเนสุ นิสินฺนา ภวิสฺสนฺติ อยฺเยติ
วฺตุเต กิ นฺ โฆ กตฺวา ทญฺจํ สกฺขิสฺสามิติ อห ฯ
อถ นํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส กตฺติกวตฺตชานนมนฺุสฺสา อหํสุ
คณฺฑิยา ปหตาย สนนฺิปตฺติสฺสนฺติ อยฺเยติ ฯ สว คณฺฑิ
ปหาราเปสิ ฯ ภิกฺขุ คณฺฑิสทฺทํ สุตฺวา กสฺสจฺจ อผาสฺสกํ
ภวิสฺสตีติ สกสฺสกุฏฺฐาเนหิ นิกฺขมิตฺวา วิหารมชฺฌเม สนนฺิปตฺติสุ ฯ
เทวปี ชนา เอกมกฺเขนาคตา นาม นตฺติ ฯ อุปาสิกา
เอเอกฺกุฏฺฐานโต เอกเมกเมว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา มม ปฺตุเตหิ

เล่มที่ 17 อณตตรภิกขุวตถุ หน้า 303

อณตมณณั กถโห กโต ภวิสสตีติ จินุตตวา ภิกขุสงฆั
วณทิตวา ปุจจติ กถหั นุ โข ฆนเต กริตถาติ ฯ น
กโรม มหาอุปาสีเกติ ฯ สเจ โว ฆนเต กถโห นตถิ
อถ กสุมมา ขถา อมุหากั เกหิ อากจจนตวา สพุเพ
เอกโต อากจจถ เอวิ อนาคนตวา เอเกกกุจจันโต เอเกกา ว
อากตาติ ฯ มหาอุปาสีเก เอเกกสมิ จาเน นิสีทิตวา สมณธมมั
กริมุหาคติ ฯ โก เอส ตาตา สมณธมโม นามาติ ฯ ทวตตีสาการสขมัย กโรม อตตภาเว
ขวยัย ปฏจเปม
มหาอุปาสีเกติ ฯ กิ ปน ฆนเต ทวตตีสาการ สขมัย
กาคู อตตภาเว จ ขวยัย ปฏจเปตุ ตุมหากเมว วฏฐติ
อุทาหุ อมุหาคปีติ ฯ กสฺสจจิ ภควตา อวาริต เอส ธมโม
มหาอุปาสีเกติ ฯ เตนหิ มยหิปี ทวตตีสารี เทถ อตตภาเว
จ ขวยัย ปฏจปนั อากิจขถาติ ฯ เตนหิ อุคคณห
มหาอุปาสีเกติ สพุพิ อุคคณหาเปสุ ฯ สา ตโต ปฏจาย ทวตตีสาการ สขมัย กถวา
อตตนิ ขวยัย ปฏจเปตวา
เตหิ ภิกขุหิ ปุเรตรเมว ตโย มคฺเค ตินิ จ ผลานิ
ปาปฺณิ ฯ มคฺเคนเนว จสฺสา จตสฺโส ปฏิสมฺภิทา
โลกียอภิญญา จ อากมีสุ ฯ สา มคฺคผลสุขโต อุฏจาย ทิพพจกฺขุณา
โอโลเกตวา กทา นุ โข มม ปุตเตหิ อัย ธมโม อธิคโตติ
อุปฺชาเรนฺตี สพุเพปิเม สราคา สโทสา สโมหา

เลมที่ 17 จิตตวคควณณา หนา 304

ณานวิปสสนามตติ เตลล นตติ กิณนุ โข มยหิ ปุตตานัน
อรหตตสส อุปนิสสโย อตติ นตติติ อวชเชตวา อตติติ
ทิสวา เสนาสนสปปายัน นุ โข อตติ นตติติ อวชเชตวา
เสนาสนสปปายันปี ทิสวา ปุคคสปปายัน นุ โข น ลกนตติติ
อวชเชตวา ปุคคสปปายันปี ทิสวา อาหารสปปายัน นุ โข
น ลกนตติติ อุปชาเรนตี อาหารสปปายัน เนลล นตติติ ทิสวา
ตโต ปฎจาย นานาวิธึ ยาคู อเนกปปรการึ ขชชกั
นानคฺรตสจ โภชนัน สมฺปาเทตวา ภิกขุ นิสีทาเปตวา
ทกฺขิณทกั ทตฺวา ฆนเต ตุมหากั ยั ยั รุจฺจติ ตั ตั
คเหตุวา ปรีภฺยชธาติ นียยาเทสิ ๙ เต ยถารุจฺยา ยาคฺคาทีนึ
คเหตุวา ปรีภฺยชนตี ๙ เตลล สปปายาหารึ ลกนตฺตานัน จิตตึ
เอกคฺคั อโหสิ ๙ เต เอกคฺเคน จิตฺเตน วิปสฺสนัน วทฺเตตวา
นจิสฺเสว สห ปฎิสมฺภิทาหิ อรหตฺตึ ปตฺวา จินฺตยีสฺสู อโห
มหาอุปาสิกา อมฺหากั ปติภฺจฺจา ชาตา สจ มยฺ สปปายาหารึ
น ลภิมฺหา น โน มคฺคผลปฎิวโธ อภวิสฺส อิทานึ วุตฺถวสฺสา
ปวาเรตฺวา สตฺถุ สนฺตีกั คมิสฺสามาติ ๙ เต สตฺถารึ
ทฎฺฐกามมฺหาติ มหาอุปาสิกั อาปฺจุจฺฉีสฺสู ๙ มหาอุปาสิกา สาธุ
อຍฺยาติ เต อนฺนคฺนตฺวา ปฺนปี ฆนเต อมฺเห โอลเกยฺยาธาติ
พฺหุนึ ปยวจนานึ วตฺวา ปฎินิวตฺติ ๙ เตปี โข ภิกขุ สาวตฺถึ
คฺนตฺวา สตฺถารึ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺตึ นิสินฺนา กจฺจึ ภิกฺขเว

เล่มที่ 17 อณตตรภิกขุวตถุ หน้า 305

ขมณีย กจจิ ยาปณีย น จ ปิณฑเกน กิลมิตถาติ วุตตา
ขมณีย ฆนเต ยาปณีย ฆนเต ปิณฑเกน ปน (๑) เนว กิลมิมหา
อมุหากิ หิ มาติกมาตา นามกา อุปาสิกา จิตตวารี ฌตฺวา
อโห วต โน เอวรูปนนาม อาหาริ ปฎิยาเทยฺยาติ จินฺตเต
ยถาจินตติ อาหาริ ปฎิยาเทตฺวา อทาสีติ ตสฺสา कुณณถิ
กถยีสฺสุ ฯ

อณตโร ภิกขุ ตสฺสา कुณณถิ สุตฺวา ตตถ
กนฺตุกาโม หุตฺวา สตถุ สนฺติเก กम्मฏฺฐานันฺ คเหตุวา
ฆนเต ติ คามิ คมิสฺสามิติ สตถาริ อปุจฺจิตฺวา เขตฺตนา
นิกขมิตฺวา อนุปฺพุเพน ติ คามิ ปตฺวา วิหาริ ปวิฏฺจทิวเส
จินฺเตสิ อยิ กิร อุปาสิกา จินฺตติจินฺตติ ชานาติ อหฺยจ
มกุเค กิลนฺโต วิหาริ สมฺมชฺชิตฺุ น สกฺขิสฺสามิ อโห วต
เม วิหารปฏฺิขกุกิ มนฺสฺสํ เปเสยฺยาติ ฯ อุปาสิกา เกเห
นินฺนาว อวชฺเชนฺตี ตมตถิ ฌตฺวา กจฺจ วิหาริ
ปฏฺิขกุกิตฺวา เอหิตี มนฺสฺสํ เปเสสิ ฯ อิตโรปิ ปานียิ ปิวิตฺกาโม
อโห วต เม สกฺขรปานกิ กตฺวา เปเสยฺยาติ จินฺเตสิ ฯ
อุปาสิกา ติ เปเสสิ ฯ ปุณทิวเส ปาโตว สินฺทฺชยาकु เม
อุตฺตรภิกฺกํ เปเสตฺติ จินฺเตสิ ฯ อุปาสิกา ตถา อกาสิ ฯ
โส ยาकु ปิวิตฺวา อโห วต เม เอวรูปิ ชชฺชกํ เปเสยฺยาติ
๑ จ (?) ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 306

จินฺเตสิ ฯ อุปาสิกา ตปี เปเสสิ ฯ โส จินฺเตสิ อัย
อุปาสิกา มยา สพพฺ จินฺติตฺตจินฺติตฺต เปเสสิ อหิ เอตฺ
ทฏฺฐกาโม อโห วัต เม นานคฺครสโกชนํ คาทาเปตฺวา
สยเมว อากฺขณฺยชาติ ฯ อุปาสิกา มม ปุตฺโต มํ ทฏฺฐกาโม
คมนํ (๑) เม ปจฺจาสิสฺสตีติ โภชนํ คาทาเปตฺวา วิหาริ คนฺตฺวา
ตสฺส อทาสิ ฯ โส กตฺถตฺตกฺกิจฺโจ มาติกมาตา นาม ตฺวํ
มหาอุปาสิกเกติ ปุจฺฉิ ฯ อาม ตาตฺตติ ฯ อุปาสิกเก ตฺวํ
ปรจิตฺตํ ชานาสีติ ฯ กิ มํ ปุจฺฉสิ ตาตฺตติ ฯ มยา
จินฺติตฺตจินฺติตฺตํ สพฺพมกาสิ เตน ตํ ปุจฺฉามิตี ฯ ปรจิตฺต-
ชานนภิกฺขุ พหู ตาตฺตติ ฯ นาทิ อณฺเณ ปุจฺฉามิ ตฺวํ
ปุจฺฉามิ อุปาสิกเกติ ฯ เอวํ สนฺเตปี อุปาสิกา ปรจิตฺตํ
ชานามิตี อวตฺวา ปรจิตฺตํ ชานนฺตา นาม เอวํ กโรนฺติ
ปุตฺตตฺตติ อาท ฯ โส ภาริยิ วัตถิ กมฺมํ ปุณฺณชฺชานา นาม
โสภนฺปี อโสภนฺปี จินฺเตนฺติ สจฺหาหิ อยฺยตฺตํ จินฺตยิสฺสสามิ
สท ฆณฺฑเกน โจริ จูพาย คณฺหนฺตี วิย มํ วิปฺปการิ
ปาเปยฺย มยา อิตฺโต ปลายิตฺตุํ วฏฺฏตีติ จินฺเตตฺวา อุปาสิกเก
อหิ คมิสฺสามิตี อาท ฯ กหิ อยฺยชาติ ฯ สตฺถุ สนฺตฺกิ
อุปาสิกเกติ ฯ วสถ ตาว ฆนฺเต อิทฺตติ ฯ น วสิสฺสามิ
อุปาสิกเก คมิสฺสามเววตี นิภฺขมิตฺวา สตฺถุ สนฺตฺกิ อคฺมาสิ ฯ

เล่มที่ 17 อถยตฺรภิกขุวตฺถ หน้า 307

อถ นํ สตฺถา กิ ภิกขุ น ตฺวํ ตตฺถ วสสีติ ปุจฺฉิ ฯ
 อาม ภนฺเต น สกฺกา ตตฺถ วสีตฺนติ ฯ กิการณา
 ภิกขุติ ฯ ภนฺเต สา อุปาสิกา จินฺตติจินฺตติ สพฺพิ ชานาติ
 ปุถุชฺชนา จ นาม โสภนํปี อโสภนํปี จินฺเตนฺติ สจาหํ
 กิณฺจ อยฺตํ จินฺเตสฺสามิ สห ภณฺทเกน โจรํ จูพาย
 คณฺหนฺติ วิย มํ วิปฺปการํ ปาเปสฺสตีติ จินฺเตตฺวา
 อากโตมฺหีติ ฯ ภิกขุ ตตฺถเว ตยา วสีตฺถุ วฏฺฐตีติ ฯ น
 สกฺโกมิ ภนฺเต นาหํ ตตฺถ วสีสฺสามีติ ฯ เตนหิ ตฺวํ
 ภิกขุ เอกเมว รกฺขิตฺถุ สกฺขิสฺสตีติ ฯ กิ ภนฺเตติ ฯ ตว
 จิตฺตเมว รกฺข จิตฺตํ นามตํ ทฺรกรํ อตฺตโน จิตฺตเมว นิกฺคณฺห
 มา อถณฺ กิณฺจ จินฺตยิ จิตฺตํ นามตํ ทฺนฺนิกฺคหนฺติ วตฺวา
 อิมํ คาถมาห

ทฺนฺนิกฺคหสฺส ลหฺโน ยตฺถ กามนิปาติโน
 จิตฺตสฺส ทมโถ สารุ จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหนฺติ ฯ
 ตตฺถ จิตฺตํ นามตํ ทฺกฺเขน นิกฺคยฺหตีติ ทฺนฺนิกฺคหํ
 ลหฺนุ อุปฺปชฺชติ จ นฺริชฺชติ จาติ ลหฺ ตสฺส ทฺนฺนิกฺคหสฺส
 ลหฺโน ฯ ยตฺถ กามนิปาติโนติ ยตฺถ กตฺถจิทฺเว
 นิปาตฺนสีลสฺส ฯ เอตํ หิ ลภิตพฺพญฺจานํ वा อลภิตพฺพญฺจานํ
 वा ยตฺตญฺจานํ वा อยฺตฺตญฺจานํ वा น ชานาติ เนว
 ชาตี โอลเกติ น โคตฺตํ น วยํ ยตฺถ ยตฺถเว อิจฺฉติ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 308

ตตถ ตตถเวว นิปตตีติ ยตถ กามนิปาตีติ วุจติ ตสส
เอวรูปสส จิตตสส ทมโถ สาธุ จตุหิ อริยมคฺเคหิ
ทนฺตภาโว ยถา นิพฺพิเสวนํ โหติ ตถา กตภาโว
สาธุ ฯ กิการณา อิํ หิ จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ ทนฺตํ
นิพฺพิเสวนํ กตํ มคฺคผลสฺสํ ปรมตฺถนิพฺพานสุขญจ อวหตีติ ฯ
เทสณาปริโยसानเ สมฺปตฺตปริสา (๑) พหุ โสตาปนฺนาทโย
อเหตุ มหฺขณสฺส สาทฺธิกาเทสณา ซาตา ฯ
สตุถา ตสฺส ภิกฺขุโน อิมํ โอวาทํ ทตฺวา กจฺฉ
ภิกฺขุ อญฺญํ กิลฺลิจิ อจินฺตยิตฺวา ตตฺถเวว วสาหีติ ปหิณฺนิ ฯ
โส ภิกฺขุ สตุถฺ สนฺติกา โอวาทํ ลภิตฺวา ตตฺถ
อคมฺมาสี ฯ กิลฺลิจิ พหิทฺธา จินฺตณํ นาม น จินฺเตสี ฯ
มหาอุปาสิกาปี ทิพฺเพน จกฺขุณา โอลเณนฺตี เถรํ ทิสฺวา
อิทานิ โอวาททายกํ อจฺริยํ ลภิตฺวา ปฺนาคโต มม ปฺตฺโตติ
อตุตฺถโน ฌาณเนว ปฺริจฺฉินฺนิตฺวา ตสฺส สປฺປายาหารํ
ປฺฏิยาเทตฺวา อทาสิ ฯ โส สປฺປายโกชนํ ลภิตฺวา กติປาເນວ
ອຣຫຸດຕໍ່ ປຕຸວາ ມຄຸຄຸສຸເນນ ວິດີນາເມນຸໂຕ ອໂໂ ມາອຸປາສິກາ
ມຍຸຫໍ່ ປຕິຖຸຈາ ສາຕາ ອຫໍ່ ອິມໍ ນິສຸສາຍ ກວນິສຸສຣຸນໍ ປຕຸໂຕມຸຫິດີ
ຈິນເຕຕຸວາ ອິມສຸມີ ຕາວ ເມ ອຕຸຕຸກາເວ ປຕິຖຸຈາ ສາຕາ
ສໍສາເຣ ປນ ເມ ສໍສຣນຸຕສຸສ ອຸຸເລສຸປີ ອຕຸຕຸກາເວສຸ ອຍິ
๑ ອຕິເຣກໍ ມຸເລ ຯ

เล่มที่ 17 อณตตรภิกขุวตถุ หน้า 309

ปติฏฐา ภูตปฺพพา โน วาติ อุปฺชาเรนฺโต เอณฺนอตฺตภาวสํ
อนุสฺสริ ฯ สปิ เอณฺนอตฺตภาวส เต สส ปาทปริจาริกา หุตฺวา
อณฺเณสุ ปฏฺิพทฺฐจิตฺตา หุตฺวา ตํ ชีวิตา โวโรปาเปสี ฯ เถโร
ตสฺสา เอตฺตํ อคฺฉํ ทิสฺวา อโห อยฺ มหาอุปาสิกา
ภาริยํ กมฺมํ อกาสิตี จินฺเตสิ ฯ มหาอุปาสิกายี เเคเห
นินฺนินาว กิณฺนุ โข มยฺหํ ปุตฺตสฺส ปพฺพชิตฺกิจฺจํ มตฺถกํ
ปตฺตํ โนติ อุปฺชารยมาณา ตสฺส อรหตฺตปฺตตี ฌตฺวา
อุตฺตริ อุปฺชารยมาณา มม ปุตฺโต อรหตฺตํ ปตฺวา อโห
วต เม อยฺ อุปาสิกา มหตี ปติฏฐา ซาตาติ จินฺเตตฺวา
อตีเตปี นุ โข เม อยฺ ปติฏฐา ภูตปฺพพา โนติ อุปฺชาเรนฺโต
เอณฺนอตฺตภาวสํ อนุสฺสริ อหํ โข ปน เอณฺนอตฺตภาวส เต
อณฺเณหิ สทฺฐี เอกโต หุตฺวา เอตํ ชีวิตา โวโรเปสี อยฺ
เม เอตฺตํ อคฺฉํ ทิสฺวา อโห ภาริยํ กมฺมํ กตํ
อุปาสิกายาติ จินฺเตสิตี อณฺเณสิ นตฺถิเอา นุ โข สํสारे
สํสรนฺติยา มม ปุตฺตสฺส อุปกาโร กตปฺพโพติ อุปฺชารยมาณา
ตโต อุตฺตริ สติมํ อตฺตภาวํ อนุสฺสริตฺวา สติเม อตฺตภาเว
มยา เอตสฺส ปาทปริจาริกาย หุตฺวา เอกสฺมี ชีวิตา
โวโรปนฺนฺจानเ ชีวิตทานํ ทินฺนํ อโห มยา มม ปุตฺตสฺส
มหาอุปกาโร กโตติ ฌตฺวา เเคเห นินฺนินาว อุตฺตริ
วิเสเสตฺวา อุปฺชารเถาติ อาห ฯ โส ทิปฺพาย โสตธาตฺยา

เล่มที่ 17 จิตตวคฺวณฺณา หน้า 310

สทฺทํ สุตฺวา วิเสเสตฺวา สติมฺ อตฺตภาวํ อนุสฺสริตฺวา ตตฺถ
ตาย อตฺตโน ชีวิตฺสฺส ทินฺนภาวํ ทิสฺวา อโห มม อิมาย
มหาอุปาติกา ย อุปการโ กตปุพฺโพติ จินฺเตตฺวา อตฺตมโน
หุตฺวา ตสฺสา ตตฺถเว จตฺตฺส มคฺคผลเสฺสฺส ปณฺหํ กเถตฺวา
อนุปาติเสสาย นิพฺพานชาตฺยา ปรินิพฺพายี ฯ

อณฺตรภิกฺขุวตฺถ ฯ

อุกฺกณฺจิตภิกฺขุวตฺถ

สุทฺททสนฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา สาวตฺถิยํ วิหรนฺโต
อณฺตรํ อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สตฺถริ กิร สาวตฺถิยํ วิหรนฺเต เอโก เสฏฺฐิปุตฺโต อตฺตโน
กฺลุปฺกเถริ อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต อหํ ทุกฺขา มุจฺจิตฺกาโม
เอกํ เม ทุกฺขโต มุจฺจนาการิ กเถถาติ อห ฯ สาธาวุโส
สเจสิ ทุกฺขา มุจฺจิตฺกาโม สลาภคฺคตํ เทหิ ปกฺขิภคฺคตํ เทหิ
วสุสวาสิกํ เทหิ จีวราทโย ปจฺจเย เทหิ อตฺตโน สาปเตยฺย
ตโย โกฏฺฐาเส กตฺวา เอเกน กมฺมนฺตํ ปโยเชหิ เอเกน
ปุตฺตทาร์ โปเสหิ เอกํ พุทฺธสาสเน เทหิติ อห ฯ โส
สาธฺ ฆนฺเตติ วุตฺตปฺปฏิปาฏิยา สพฺพิ กตฺวา ปฺน เถริ ปุจฺฉิ
อิโต อุตฺตรํ อณฺถํ ก็ กโรมิ ฆนฺเตติ ฯ อาวุโส ตีณิ
สรณานิ ปณฺจ สีลานิ คณฺหาหิติ ฯ ตานปี กเหตุวา ตโต

เล่มที่ 17 อุกถจติภิกขวตถุ หน้ 311

อุตตรี ปุจนิ ฯ เตนหิ ทส สีลاني คณหาหิติ ฯ โส
 สาธุ ฆนเตติ คณหิ ฯ โส เอว อนุปุพเพน ปุณณกมมุตส
 กตตตทาอนุปุพเพสฏฐิปุคฺโต นาม ชาโต ฯ อิตฺ อุตตรีปี
 กาทพพิ ปุณณํ อตฺถิ ฆนเตติ ปุณ ปุจนิตฺวา เตนหิ
 ปพพชาหิติ วุตเต นิกขमितฺวา ปพพชฺ ฯ ตสฺเสโก อภิธมฺมิโก
 ภิกขุ อจริโย อโหสิ เอโก วินยธโร อุปชฌายโ ฯ ตสฺส
 ลทฐปสมปทสฺส อจริโย อตฺตโน สนนฺติํ อากตกาเล อภิธมฺเม
 ปณฺหํ กเถสิ พุทฺธสาสเน นาม อิทํ กาคฺคํ วฏฺฐติ อิทํ
 กาคฺคํ น วฏฺฐตฺติ ฯ อุปชฌายปิตฺส อตฺตโน สนนฺติํ
 อากตกาเล วินยํ ปณฺหํ กเถสิ พุทฺธสาสเน นาม อิทํ
 กาคฺคํ วฏฺฐติ อิทํ กาคฺคํ น วฏฺฐติ อิทํ กปฺปติ อิทํ น
 กปฺปตฺติ ฯ โส จนนฺเตสิ อโห ภาริยํ อิทํ กมฺมํ อหํ
 ทุกฺขา มุจฺจิตฺกามา ปพพชฺโต อธิ จ เม หตฺถป-
 ปสารถฺฏจานเมว น ปณฺณายติ เคเห จตฺวา วฏฺฐทุกฺขา
 มุจฺจิตฺคํ สกกา มยา คิหิณา ภวิตฺคํ วฏฺฐตฺติ ฯ โส ตโต
 ปฏฺฐาย อุกถจติ อนภฺริโต ทวตฺตีสากาเร สชฌายํ น
 กโรติ อุกุทฺถํ น คณฺหาติ กิโส ลฺลโ ข ฐมนิสฺนถตคฺคฺโต
 อาลลียาภิกฺขโต กจฺจุปริกิณฺโณ อโหสิ ฯ อถ นํ ทหรสามณฺเระ
 อาวุโส กิํ ตวํ จิตฺฏจानํ จิตฺว นิสฺนฺนฏจानํ นิสฺนฺโน ว
 อโหสิ ปณฺฑโรคาภิกฺขโต กิโส ลฺลโ ข ฐมนิสฺนถตคฺคฺโต

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 312

อาลลียาภิกุโต กจจุปรกิณโณ กิณเต กตุนติ ปุจันีสุ ฯ
 อุกุกณจโอมุหิ อาวโสติ ฯ กิการณาคิ ฯ โส ตํ ปวตตี
 อาโรเจสิ ฯ เต ตสส อาจริยุปชฌายานัน อัจจิชีสุ ฯ
 อาจริยุปชฌายา ตํ อาทาย สตถุ สนตักิ อคมัสสุ ฯ สตถา
 กิ ภิกุขเว อาคตตถาติ อาห ฯ ฆนเต อัย ภิกุขุ คุมุหาคิ
 สาสเน อุกุกณจโอมุหิ ฯ เอว กิร ภิกุขุติ ฯ อาม ฆนเตติ ฯ
 กิการณาคิ ฯ อห ฆนเต ทุกุขา มุจิจตุกาโม ปพพชโโต
 ตสส เม อาจริโย อภิธมมกถิ กเถสิ อุปชฌาโย วินยถถิ
 สุวาหิ อธิ เม หตถปปसारณญจานเมว นตถิ กิหิณา หตถวา
 สกุกา ทุกุขา มุจิจตุ กิหิ ฆวิสสามิติ สนนญจานมกาสิ
 ฆนเตติ ฯ สเจ ตวั ภิกุขุ เอกเมว รกขิตุ สกขิสสสิ
 อวเสसानัน รกขนภิกุจัน นตถิติ ฯ กิ ฆนเตติ ตว จิตตเมว
 รกขิตุ สกขิสสสิติ ฯ สกขิสสามิ ฆนเตติ ฯ เตนหิ อคตโน
 จิตตเมว รกขาหิ สกุกา ทุกุขา มุจิจตุนติ อิมิ โอวาหิ
 ทตถวา อิมิ กถมาห

สุทททลั สุนิปุณั ยตถกามนิปาตินัน

จิตตัม รกขเขต เมธาวิ จิตตัม กุคตัม สุขาวหนติ ฯ

ตตถ สุกุททสนติ สุกุจ สุกุททลั ฯ สุนิปุณนติ สุกุจ นิปุณั
 ปรมสณหิ ฯ ยตถ กามนิปาตินนติ ชาติอาทีนิ อนโนโลเกตถวา
 ลภิตพพาลภิตพพยุตตายุตตญจานเนสสุ ยตถ กตถจจิ นิปตนสิลลั ฯ

เล่มที่ 17 ภาคินยยสงฆรชิตตเถรวตถ หนา 313

จิตต์ รกเขต เมธาวิตติ อษฐพาโล ทุมเมโธ อตตโน จิตต์
รกชิต্ত์ สมตโต นาม นตถิ จิตตวสิโก หุตฺวา อนยพฺยสนัน
ปาปฺณาติ เมธาวิ ปน ปณฺหิตฺวา จิตต์ รกชิต্ত์ สกโกติ
ตสฺมา ตฺวปี จิตตเมว โค เปหิ อิทํ หิ จิตต์ กุตฺตํ สฺวาวหํ มคฺคผลนินฺพฺพานสฺขานิ อวหตีติ ฯ
เทสนาปริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิ
อณฺเณปี พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุํ เทสนา มหาชนสฺส
สาตฺถิกา อโหสีติ ฯ

อุกฺกณฺจจิตฺตภิกฺขวตฺถุ ฯ

ภาคินยยสงฆรชิตตเถรวตถ

ทฺวรกมํ เอกจฺรณฺติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต สงฆรชิต্ত์ นาม ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สาวตฺถิยํ กิเรโก กุลปฺตฺโต สตฺถุ ชมฺมเทสนํ สุตฺวา
นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺโต ลทฺฐปสมฺปโท สงฆรชิตตเถโร นาม
หุตฺวา กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ ตสฺส กนิฏฺโจ ปฺตฺตํ
ลภิตฺวา เถรสฺส นามํ อกาสิ ฯ โส ภาคินยยสงฆรชิตฺโต
นาม หุตฺวา วยปฺตฺโต เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
ลทฺฐปสมฺปโท อณฺเณตรสฺมี คามการาเม วสฺสํ อุปกฺนตฺวา เอกํ
สตฺตหตฺถํ เอกํ อฏฺฐหตฺถนฺติ เทว วสฺสาวาสิกสาณฺเณ ลภิตฺวา

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 314

อฏฐหตุถิ อุปชฌายสตุส เม ภวิสตุตตีติ สตุลลกเขตฺวา สตุตฺตหตุถิ
มยฺหิ ภวิสตุตตีติ จินฺเตตฺวา วุตฺตวสฺโส อุปชฌายํ ปสฺสิสฺสตามีติ
อากจฺฉนฺโต อนุตฺตรามคฺเค ปิณฺฑทาย จรฺนฺโต อากนฺตฺวา เถเร
วิหาริ อนากเตเยว วิหาริ ปวิสิตฺวา เถรสฺส ทิวาฏฺจานํ
สมฺมชฺชิตฺวา ปาโททกํ อุกฺกุจฺจาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา
อากมนฺนคฺคํ โอลเณนฺโต นิสิทธิฯ อถสฺส อากมนฺนภาวํ ฌตฺวา (๑)
ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ปตฺตจิวริ ปฏิกฺคเหตฺวา นิสิตฺถ ฆนฺเตติ
เถริ นิสิตฺทาเปตฺวา ตาลวณฺณํ อาทาย วิชิตฺวา ปานียํ ทตฺวา
ปาเท โชรฺวิตฺวา ตํ สากฺกํ อานตฺวา ปาทมฺมุเล จเปตฺวา
ฆนฺเต อิมํ ปรีกฺขชฺชธาติ วตฺวา วิชยมาโน อฏฺฐาสิ ฯ
อถ นํ เถโร อาห สงฺฆรฺกขิต มยฺหิ จิวริ ปรีปฺพณฺณํ
ตฺวเมว ปรีกฺขชฺชธาติฯ ฆนฺเต มยา ลทฺฐกาลโต ปฏฺฐาย อยํ
ตฺวมฺหากเมว สตุลลกขิตฺโต ปรีโกคํ กโรธาติฯ โหตุ สงฺฆรฺกขิต
ปรีปฺพณฺณํ เม จิวริ ตฺวเมว ปรีกฺขชฺชธาติฯ ฆนฺเต มา
เอวํ กโรธ ตฺวมฺเหหิ ปรีกฺขเต มยฺหิ มหปฺพลํ ภวิสตุตตีติ ฯ
อถ นํ ตสฺส ปฺนปฺปนํ กเถนฺตสฺสาปี เถโร น อิจฺฉิ ฯ
เอวํ โส วิชยมาโน จิตฺว จินฺเตสิ อหิ เถรสฺส คิหิกาล
ภาคินฺยโย ปพฺพชิตกาลล สทฺฐิวิหาริโก เอวํปี มยา สทฺฐิ
อุปชฌายโย ปรีโกคํ น กาคฺคาโม อิมสฺมี มยา สทฺฐิ ปรีโกคํ
๑ ส. ย. อถ นํ อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ฯ

เล่มที่ 17 ภาคินยขสงฆรขิตตเถรวตถ หนา 315

อกโรนเต ก็ เม สมณภาเวน คีหิ ภวิสสามิติ ฯ อถสฺส
เอตทโหสิ ทุสฺสณจาปิโย ฆราวาโส กิณฺฺนุ โข กตฺวา
คิหิภูโต ชีวีสสามิติ ตโต จินฺฺเตสิ อฏฺฐหตฺถสาฏฺกํ วิภิกฺกิตฺวา
เอกํ เอพิกํ คณฺฺหิสฺสามิ เอพิกา นาม จิปปิ วิชายนฺฺติ สุวาทํ
วิชาตํ วิชาตํ วิภิกฺกิตฺวา มฺฺถํ กริสฺสามิ มฺฺเถ พหู กตฺวา
เอกํ ปชาปตี อานสฺสามิ सा एकं पुतुत् विचयिस्सति अถसฺส
म्म มาตฺลสฺส นามํ กตฺวา จุพฺพานเก นิสีทาเปตฺวา มม
ปฺฺตตณฺจ ภริยณฺจ อาทาย มาตฺลํ วนฺฺทิตฺุ อากมิสฺสามิ
อากจฺจนฺฺโต อนฺฺตรามคฺเค มม ภริยํ วภฺขามิ อานเหิ ตาว
เม ปฺฺตตํ วหิสฺสามิ นนฺฺติ सा กิณฺฺเต ปฺฺตเตน เอहि ยานกํ
ปาเชหิติ วตฺวา ปฺฺตตํ คเหตุวา อหํ เนสฺสามิ นนฺฺติ สนฺฺชาราเรตฺุ
อสกโกนฺฺตี จกฺกปาเท ฉทฺเตสฺสติ อถสฺส สริริ อภิรฺุหิตฺวา
จกฺกํ คมิสฺสติ อถ นํ ตฺวํ มม ปฺฺตตํ เนว มยฺหํ อทาสि
นํ สนฺฺชาราเรตฺุ นาสกฺขิ(๑) นาสิโตสิ ตยาติ วตฺวา ปโตทฺยภูจिया
ปิภูจि प्हरिसฺสามิติ ฯ โส เอวํ จินฺฺเตนฺฺโต จตฺวา วิชยมาโน ว
เถรสฺส สีสํ ตาลวณฺฺเณน ปหริ ฯ เถโร กิณฺฺนุ โข อหํ
สงฆรขิตเตน สีสเ ปหโตติ อุปฺชารนฺฺโต เตन จินฺฺติตจินฺฺตितํ
สพฺพิ ฅตฺวา สงฆรขิต มาตฺคามสฺส ปหารํ ทาตุํ นาสกฺขิ
เอตถ มหฺลลคฺคเถรสฺส โก โทโสติ อาห ฯ โส อโ
๑ สี. ย. น สนฺฺชาราเรตฺุ อสกฺขิ ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณนา หน้ 316

นญุโจมุหิ ฉาตํ กิร เม อุปชฌาเยน จินตติจันตติํ กิ เม
สมณภาเวนาติ ตาลวณญุํ จฑฑเตตวา ปลายิตุ อารทุโร ๗
อด นํ ทหรสามณเระออนุพนุชิตวา อาทาย สตุถุ สนตักิ
อาคมีสุ สตุถา เต ภิกขุ ทิสวา กิ ภิกขเว อาคตตุถ
เอโก โว ภิกขุ ลทุโรติ ปุจัน ๗ อาม ภนุเต อิม
ทหริ อุกกณจิตวา ปลายนตํ คเหตุวา ตุมหากํ สนตักิ
อาคตมฺหาติ ๗ เอวํ กิร ภิกขุติ ๗ อาม ภนุเตติ ๗ กิมตถํ
เต ภิกขุ เอวํ ภาริยํ กมมํ กตํ นนุ ตวํ อารทุรวิริยสุส
เอกสุส พุทฺธสุส ปุตุโต มาทิสสุส นาม พุทฺธสุส สาสเน
ปพฺพชิตวา อดตานิ โสตาปนโนติ วา สกทาคามีติ วา
อนาคามีติ วา อรหาคิ วา วทาเปตุํ นาสกฺขิ กิมตถํ เอวํ
ภาริยํ กมมมกาสีติ ๗ อุกกณจิตโตสุมิ ภนุเตติ ๗ กิการณา
อุกกณจิตโตสีติ ๗ โส วสุสวาสิกสาฎกานํ ลทุททิวสโต
ปญฺจาย ยาว เทรสุส ตาลวณญฺเณน ปหารา สพฺพิ ตํ
ปวตฺตี สตุถุ อารุเจตวา อิมินา การณน ปลาโตสุมิ
ภนุเตติ อาห ๗ อด นํ สตุถา เอหิ ภิกขุ มา
จันตยิ จิตตํ นามตํ ทูเร โหนตํปี อารมฺมณํ
สมฺปฏฺิจจกชาตักิ รากโทสโมหพนุชนา มุจจนตฺถาย วายมิตุํ
วญฺญูตฺตีติ วตฺวา อิมํ คากมาห

ทฺรุงคัม เอกจริ

อสริริ คุหาสย

เย จิตตํ สญฺญเมสุสนฺติ โมกฺขนฺติ มารพนุชนาติ ๗

เลมที่ 17 ภาคินยขสงฆรกขิตตเถรวตถ หนา 317

ตตถ ทูรงคมนตรี จิตตสส หิ มกุกฏสตุตมตตกัปี
ปรัตติมาทิติสภาเคน คมนาคมนั นาม นตถิ ทูเร สนตปี
อารมมณั สมุปปฏิจจตีติ ทูรงคมี นาม ชาตึฯ สตุตฎจจิตตานี
ปน เอกโต กณณิกพทธานิ เอกกขณเ อุปชชิตุ สมตถานี
นาม นตถิ อุปตติกาเล เอกกเมว จิตตึ อุปชชติ
ตสมี นีรุตเท ปุน เอกกเมว อุปชชตีติ เอกจรี นาม
ชาตึฯ จิตตสส สวีรสณจัน วา นีลาทิปกาโร วณณเกโท
วา นตถิตี อสรีรี นาม ชาตึฯ กุหา นาม จตุมหาภูตกุหา
อิทลจ ททชรูปึ นิสสาย ปวตตตีติ กุหาสยั นาม
ชาตึฯ เย จิตตุนติ เย เกจิ ปรีสา วา อิตถี วา
กหฎฐา วา ปพพชิตา วา อนุปชชนกกิเลสสส อุปชชิตุ
อเทนุตตา สติสมโมเสน อุปปนุนกิเลสั ปชหนุตตา จิตตึ
สณณเมสสนติ สณณตึ อวิกขิตตึ กรีสสนติฯ โมกขนติ
มารพนุชชาติ สพเพ เต กิเลสพนุชนาภาเวน มารพนุช-
สงฆาตา เตภูมิกวฎฎา มุจจิสสนตีติฯ

เทสนาปรีโยसानเ ภาคินยขสงฆรกขิตตเถโร โสตาปตติผลั
ปาปฺณิ อญญเปปี พหุ โสตาปนุนาทโย ชาตา มหาชนสส
สาตถิกา เทสนา อโหสีติฯ

ภาคินยขสงฆรกขิตตเถรวตถุฯ

จิตตหตตฤรเวรตฤ ๑ (๒๘)

อนวณจิตจิตตสสาติ อิมั ชมมเทศนั สตฤตา เขตวเน
 วิหรนุโต จิตตหตตฤเรั นาม อารพุก กเถสิ ๑
 เอโก กิร สาวตถิวาสี กุลปุตโต นณฺจโคณั ปริเยสนุโต
 อรณญั ปวิสิตฺวา มชฺชนตฺติกกาล โคณั ทิสฺวา ยฺยูเถ
 วิสฺสชฺเขตฺวา อวสฺสั อัยยานั สนฺติเก ออาหารมตฺตํ ลภิสฺสามีติ
 ขุปฺปิปาสาปฺพิโต วิหาริ ปวิสิตฺวา ภิกฺขุณั สนฺติกั คนฺตฺวา
 วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อณฺจาสี ๑ ตสฺมี โข ปน สมเย ภิกฺขุณั
 อวการปาทิยั กุตฺตาวเสสํ กตฺตํ โหติ ๑ เตะ ตั ฉาตกปฺพิตํ
 ทิสฺวา อิงฺฆ กตฺตํ กเหตฺุวา กุณฺชาติ วทีสุ ๑ พุทฺธกาเถ
 จ นาม อนนฺกสฺสพฺพยฺยชนั อฺปฺปชฺชติ ๑ โส ตโต ยฺยาปนมตฺตํ
 กเหตฺุวา กุณฺชิตฺวา ปานียั ปวิสิตฺวา หตฺเถ โชรฺวิตฺวา ภิกฺขุ
 วนฺทิตฺวา ก็ ฆนฺเต อชฺช อัยยา นิมนฺตณฺจณฺจัน อคมัสนฺติ ๑
 นตฺถิ อฺปาสก ภิกฺขุ อิมินาว นีหาเรณ นีพทฺธั ลภนฺตีติ ๑
 โส มยั อณฺจาย สมณฺจาย รตฺตินฺทิว นีพทฺธั กมฺมํ กโรนฺตฺวาปี
 เอวั มนฺตรพฺพยฺยชนกตฺตํ น ลภาม อิเม กิร นีพทฺธั กุณฺชนฺติ
 ก็ เม คิหิภาเวณ ภิกฺขุ ภวิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ภิกฺขุ
 อฺปฺปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชั ยฺยจึ ๑ อถ นั ภิกฺขุ สาธุ
 อฺปาสกาติ ปพฺพชฺชั ๑ โส ลทฺฐปฺปสมฺปโต สพฺพปการิ
 วตฺตปฺภิวตฺตํ อกาสิ ๑ โส พุทฺธานั อฺปฺปนฺเนน ลากสฺสกาเรณ

เล่มที่ 17 จิตตหตฺตเถรวตฺถุ หน้า 319

กติปาหจฺเจน ญฺลสรโร อโหสิ ตโต จินฺตสิ กิ เม
ภิกฺขาย จริตฺวา ฐีวเตน คิหิ ภวิสฺสามิติ ฯ โส วิพฺภมิตฺวา
เคหํ ปาวีสิ ฯ ตสฺส เคเห กมฺมํ กโรนฺตสฺส กติปาเหเนว
สรโร มิตายิ ตโต กิ เม อิมินา ทฺกฺเขน สมโณ ภวิสฺสามิติ
จินฺตตฺวา ปฺนาคนฺตฺวา ปพฺพชฺ ฯ โส กติปาหํ วิตินาเมตฺวา
ปฺน อุกฺกณฺจิตฺวา วิพฺภมฺ ฯ ปพฺพชิตฺกาเล ปน ภิกฺขุณฺ
อุปการโก อโหสิ ฯ โส ปฺนปี กติปาเหเนว อุกฺกณฺจิตฺวา
กิ เม คิหิภาเวน ปพฺพชิตฺสามิติ คนฺตฺวา ภิกฺขุ วนฺทิตฺวา
ปพฺพชฺชฺ ยาจิ ฯ อถ นํ ภิกฺขุ อุปการวเสน ปฺน
ปพฺพชชฺชิสฺส เอว โส ญฺกขตฺตํ ปพฺพชิตฺวา อุปฺปพฺพชิตฺโต ฯ
ตสฺส ภิกฺขุ เอส จิตฺตวสิโก หุตฺวา วิจรตีติ จิตฺตหตฺตเถโรติ
นามํ กรีสฺส ฯ ตสฺสเสวํ อปฺราปรํ วิจรนฺตสฺสเสว ภริยา คพฺภินิ
อโหสิ ฯ โส สตฺตเม วาเร อรณฺณโต กสิภณฺฑํ อาทาย
เคหํ คนฺตฺวา ภาณฺฑกํ จเปตฺวา อตฺตโน กาสาวํ คณฺหิตฺสามิติ
คพฺภํ ปาวีสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ ตสฺส ภริยา นิปฺชชิตฺวา
นิทฺทายติ ฯ ตสฺสา นีวตฺถสฺสาญฺโก อปฺลโต ฯ มฺขโต ลาลา
ปคฺฉมฺรติ นาสา ฆฺรฺฆฺรายติ มฺขํ วิวฺภุํ ทนฺตํ ฆฺมฺสติ ฯ (๑) ส
ตสฺส อฺทฺทฺมาตคฺสรโร วิย อุปฺภูจาสิ ฯ โส อนิจฺจํ ทฺกฺขํ
อิทํ อิหํ เอตฺตํ กาลิ ปพฺพชิตฺวา อิมิ นิสฺสาย ภิกฺขุภาเว
๑ ส. ม. ย. ทนฺตํ ฆฺมฺสติติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้ 320

สณจาคู นาสกขินนุติ กาสาวโกฏियิ คเหตุวา อุทเร พนุชนุโต ว
เคหา นิกขมิ ฯ อถสฺส อนนุตรเคเห จิตา สสฺส ตํ ตถา
คจณมานํ ทิสฺวา อัย ปฏิกุกนุโต อิทาเนว อรณฺณโต
อากจณฺโตว กาสาวุ อุทเร พนุชิตฺวา นิกขนุโต วิหาราภิมุโข
คจณฺติ กิณฺนุ โขติ เคหํ ปวิสิตฺวา นินุททายมานํ ชีตริ ปสฺสิตฺวา
โส อิมํ ทิสฺวา วิปฺปฏิสําริ หุตฺวา คโตติ ฌตฺวา ชีตริ
ปหริตฺวา อุฏฺเจหิ กภาพกณฺณนิ สามิโก เต ตํ นินุททายมานํ
ทิสฺวา วิปฺปฏิสําริ หุตฺวา คโต นตฺถิ โส อิตฺโต ปฏฺจาย
ตฺยฺหนฺติ อาห ฯ อเปหิ อเปหิ อมฺม กุโต ตสฺส คมนํ
กติปาเหเนว ปฺน อากมิสฺสตีติ ฯ โสปี อนิจฺจํ ทฺกขนฺติ
วตฺวา คจณฺนุโต คจณฺนุโตว โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิ ฯ โส
คนฺตฺวา ภิกฺขุ วนุทิตฺวา ปพฺพชฺช ยาจิ ฯ น สกฺขิสฺสาม มยิ
ตํ ปพฺพาเชตฺถุ กุโต ตฺยฺหํ สมณฺणाโว สตฺถกนิสาทนปาสาณสทิสํ
ตว สีสฺนฺติ ฯ ฆนฺเต อิทานิ มํ อนุกมฺบาย เอกวาริ
ปพฺพาเชถาติ ฯ เต ตํ อุปการวเสน ปพฺพาชยีสฺสุ ฯ โส
กติปาเหเนว สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตปี ตํ
อาหํสฺสุ อาวุโส จิตฺตหฺตฺถ ตว คมนสมยิ ตฺวเมว ชาเนยฺยาสิ
อิมสฺมี เต วาเร จิรายิตนฺติ ฯ ฆนฺเต สํสคฺคสฺส อตฺถิภาวกาเล
คตฺมฺห โส โน สํสคฺโค ฉินฺโน อิทานิ อคมนธมฺมา
ชาตฺมฺหาติ ฯ ภิกฺขุ สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา ฆนฺเต อัย

เล่มที่ 17 จิตตหตฺตเถรวตฺถุ หน้า 321

ภิกฺขุ อมฺเหหิ เอวํ วุตฺโต เอวํ นาม กเถติ อณฺณํ พุยากรโธติ
อภฺตํ วทตีติ อ่าหฺสุ ฯ สตุถา อาม ภิกฺขเว มม ปฺตฺโต
อตุตโน อนนฺวญฺจิจิตฺตกาเล สทฺธมฺมํ อชานนกาเล คมนาคมนํ
อภาสิ อิทานิสฺส ปฺณฺณณฺจ ปาปณฺจ ปหีนนฺติ วตฺวา อีมา
เทว คธาตา อภาสิ

อนนฺวญฺจิจิตฺตสฺส สทฺธมฺมํ อวิชานโต
ปริปลวปสาทสฺส ปณฺณาน ปริปฺรูติ
อนนฺวสฺสจิตฺตสฺส อนนฺวาทเจตโส
ปฺณฺณปาปปหีนสฺส นตฺถิ ชาครโต ภยนฺติ ฯ

ตตุถ อนนฺวญฺจิจิตฺตสฺสชาติ จิตฺตํ นามตํ กสฺสจि นีพทฺธ
วา ถาวรํ วา นตฺถิ โย ปน ปุคฺคโล อสฺสปีฏฺเจ
จปีตกฺมภณฺฑํ วยิ ถุสฺราสิมฺหิ โภกฺกิตฺตขานฺนโก วยิ ขลฺลาตสีเส
กทมฺพปฺปฬิ วยิ กตฺถจิ น สณฺจชาติ กทาจิ เสวโก โหติ
กทาจิ อาชีวโก กทาจิ นิคณฺโจ กทาจิ ตาปโส เอวฺรูโป
ปุคฺคโล อนนฺวญฺจิจิตฺโต นาม ตสฺส อนนฺวญฺจิจิตฺตสฺส
สตุตตฺตีสโทธิปฺกขิยธมฺมเกทํ อิมํ สทฺธมฺมํ อชานนฺตสฺส
ปริตฺตสทฺธตาย วา อุลลวณสทฺธตาย วา ปริปลวปสาทสฺส
กามาวจรापि รูปาวจรापि เกทาปิ ปณฺณาน ปริปฺรูติ
กามาวจรายปิ อปริปฺรูยมานาย กุโต ว รูปาวจรรูปาวจร-
โลกุตฺตรปณฺณา ปริปฺรูสิสฺสตีติ ทีเปติ ฯ อนนฺวสฺสจิตฺตสฺสชาติ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 322

ราเคน อตินุตจิตตสฺส ฯ อนนฺวาทเจตโสตติ อาหตจิตฺโต
จิตฺตาโสตติ (๑) อาคตภูจกถาเน โทเสน จิตตสฺส ปหตภาโว วุตฺโต
อิธ ปน โทเสน อปฺปฏิหตจิตตสฺสชาติ อตฺโถ ฯ ปุณฺณ-
ปาปปหีนสฺสชาติ จตฺตมคฺเคน ปหีนปุณฺณสฺส เจว ปหีนปาปสฺส
จ จีณาสวสฺส ฯ นตฺถิ ชาครโต ภยนฺติ จีณาสวสฺส
ชาครนุตฺสเสว ภยาภาโว กถิตฺโต วิย โส ปน สทฺธาทีหิ
ชาครชฺมเมหิ สมฺนฺนาคตตฺตา ชาครโร นาม ตสฺมา
ชาครนุตฺสสาปฺปี อชาครนุตฺสสาปฺปี กิเลสภยํ นตฺถิ กิเลสํ
อปฺจจาวตฺตนโต น หิ ตํ กิเลสา อนฺุพฺนชฺนฺติ เตน เตน
มคฺเคน ปหีนํ ปฺน อนฺุปรคฺมนโต เตนาห โสตาปตฺติมคฺเคน
เย กิเลสา ปหีนา เต กิเลสํ น ปฺเนติ น ปฺจจกจฺจติ
สทฺทาคามิอนาคามิอรหตฺตมคฺเคน เย กิเลสา ปหีนา เต กิเลสํ
น ปฺเนติ น ปฺจจกจฺจตีติ ฯ

เทสฺนา มหาชนสฺส สาคฺคิภา สผลา อโหสิ ฯ

อถกทิวสํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจกถาเปสฺสุ ภาริยา วติเม

อาวุโส กิเลสา นาม เอวรูปฺ อรหตฺตฺปนฺนิตฺสยสมฺปนฺโน
กุลปฺตฺโต กิเลสํ อาลูลิตฺโต สตฺต วาเร คิหิ หุตฺวา สตฺต
วาเร ปพฺพชิตฺติ ฯ สตฺถา เตสํ กถาปวตฺตี สุตฺวา
ตํชณฺณรูปเณ คมเนน ชฺมมสํกํ กนฺตุวา พุทฺธาสเน นิสินฺโน
กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปฺจจิตฺวา

๑ อภ. วิ. ๓๕/๕๑๐ ฯ ม. ม. ๑๒/๒๐๖

เล่มที่ 17 จิตตหตถตุเถรวตฺถุ หน้า 323

อิมาย นามาทิ วุตฺเต เอวเมว ภิกฺขเว กิเลสํ นาม ภาริยา
สเจ เอเต รูปิโน หุตฺวา กตฺถจि ปกฺขิปีตฺถ สกฺกา ภเวยฺย
จกฺกวาลิ อติสมฺพาริ พุรฺหมโลโก อติเนจโก โอกาโส เนสิ
น ภเวยฺย มาทิสฺปี นามเต ปญฺญาสมฺปนฺนํ ปุริสาชาเนยฺย
อาโลเลนฺติ อวเสเสสุ กา กถา อหฺลหิ อทฺตนาพิมฺตฺถ
วรกโจรฺกิ(๑) กุณฺจกฺกทฺทาลญจ นิสฺสาย ฉ วาเร ปพฺพชิตฺวา
อุปฺปพฺพชิตฺปุพฺโพติ ฯ กทา ภนฺเตติ ฯ สฺมุติสฺสธ ภิกฺขเวติ ฯ
อาม ภนฺเตติ ฯ เตนหิ สฺมณฺธาติ อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
กฺกทฺทาล- ปญฺชิตฺโต นาม พาทิรฺกปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อญฺจ
มาเส หิมวณฺเต วสิตฺวา วสฺสสารตฺตสมฺเย จ ภูมียา ตินฺตฺต
เคเห เม อทฺตนาพิมฺตฺถิตฺโต วรกโจรฺโก จ กุณฺจกฺกทฺทาลโก
จ อตฺถิ วรกโจรฺกพิชฺช มา นสฺสึติ อุปฺปพฺพชิตฺวา เอกกฺกจฺจ
กฺกทฺทาลน กสิตฺวา ตํ พิชฺช วปีตฺวา วตี กตฺวา ปกฺกกาเล
อุทฺทริตฺวา นาพิมฺตฺถํ พิชฺช ฐเปตฺวา เสสิ ขาทิ ฯ โส ก็
เมทานิ เคเห นฺ อญฺจมาเส ปพฺพชิสฺสามิติ นิกฺขมิตฺวา
ปพฺพชิ ฯ อิมินาว นีหาเรณ นาพิมฺตฺถํ วรกโจรฺกญจ
กุณฺจกฺกทฺทาลญจ นิสฺสาย สตฺต วาเร คิหิ หุตฺวา สตฺต
วาเร ปพฺพชิตฺวา สตฺตเม ปน วาเร จินฺเตสิ อหิ สตฺต
วาเร อิมิ กุณฺจกฺกทฺทาลิ นิสฺสาย คิหิ หุตฺวา ปพฺพชิตฺโต
#๑ วรกโปรกนฺติปี ปาโจ ฯ ฅ. ว.

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 324

กตฺถจิทฺเว นํ ฌทฺทสฺสํมิตฺติ ๑ โส กงฺกาคีรี กนฺตฺวา
 ปตฺติฏฺจํ ปสฺสนฺโต โอตฺริตฺวา คณฺเหยฺย ยถาสฺส ปตฺติฏฺจํ
 น ปสฺสํมิตฺติ นํ ฌทฺทสฺสํมิตฺติ จินฺตฺวา นํ พิมฺตฺติ
 พิชฺช ปิโถติกฺกย พนฺธิตฺวา ปิโถติกฺกํ กุทฺททลฺพลฺล พนฺธิตฺวา
 กุทฺททลฺลํ อคฺคทณฺฑทฺเท กเหตุวํ กงฺกาคีรี จิโถ อกฺขิณฺนิ
 นิมนฺมิเลตฺวา อุปริสีเส ติกฺขตฺตํ อวชฺชิตฺวา กงฺกาย จิปิตฺวา
 นีวตฺติตฺวา โอลเกตฺวา ปตฺติฏฺจํ อทิสฺวา ชิตฺ
 เม ชิตฺ เมติ ติกฺขตฺตํ สทฺททกาสี ๑ ตสฺมี ขณฺ พาราณสี ราชํ
 ปจฺจนฺตํ วุสฺสมตฺวา อากนฺตฺวา นทีตีเร ขนฺธวารี นีวาเสตฺวา
 นหํนตฺถาย นที โอลิตฺถนํ ตํ สทฺทํ อสฺโสติ ๑ ราชุนณฺจ
 นาม ชิตฺ เม ชิตฺ เมติ สทฺโท อมฺนาโป โหติ ๑ โส
 ตสฺส สนฺตํ กนฺตฺวา อหํ อิทานิ อมิตฺตมทฺทนํ กตฺวา
 ชิตฺ เมติ อากโต ตฺวํ ปน ชิตฺ เม ชิตฺ เมติ วิรวลี
 กิ นํเมตฺนฺติ ปุจฺฉิ ๑ กุทฺททลฺปณฺฑิตฺโต ตฺวํ พาทฺริเก โจเร
 ชินฺนิ ตยา ชิตฺ ปน อชิตฺเมว โหติ มยา ปน อชฺชตฺติโก
 โลกโจโร จิโถ โส ปน มํ น ชินฺนิตฺติ ตสฺเสว ชโย
 สาธฺตํ วตฺวา อิมํ กถมาห

น ตํ ชิตฺ สาธฺตํ ชิตฺ ยํ ชิตฺ อวชฺชิตฺติ
 ตํ โข ชิตฺ สาธฺตํ ชิตฺ ยํ ชิตฺ นาวชฺชิตฺติ (๑) ๑

๑ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๒๒ ๑

เล่มที่ 17 จิตตหตุตตุเถรวตถุ หน้า 325

ตังณเวย คงคัม โอลเณนโต อาโปกสิณนิ นีพุตเตตวา
อชิตวิเสโส อากาเส ปลุลงเณ นีสึทึฯ ราชา มหาปุริสสุต
ชมมกถึ สุตวา วนุทิตวา ปพพชชั ยาจิตวา สทฐึ พลกาเยน
ปพพชชึฯ โยชนมตฺตา ปริสา อโหสิฯ อปโรปี สามนฺตราชา
ตสฺส ปพพชิตภาวึ สุตวา ตสฺส รชชั คณฺหิสฺสามิติ
อาคนฺตวา ตถา สมิตฺถึ นครึ สุลณฺณึ ทิสฺวา เอวรूपึ
นครึ ฉทฺเทตฺวา ปพพชนฺโต ราชาน โอรเก จานเ
ปพพชิสฺสตี มยาปี ปพพชิตฺถุ วฏฺฐิตฺติ จินฺเตตฺวา ตตฺถ
คนฺตวา มหาปุริสึ อุปสงกมิตฺวา ปพพชชั ยาจิตวา สปริโส
ปพพชชึฯ เอเตเนว นีหาเรน สตฺต ราชาน ปพพชชึสุฯ
สตฺตโยชนโก อสฺสโม อโหสิฯ สตฺต ราชาน โภเก ฉทฺเทตฺวา
เอตฺตกั ชนฺ กเหตุวา ปพพชชึสุฯ มหาปุริโส พุรฺหมจริยวาลึ
วสิตฺวา พุรฺหมโลกุปโป อโหสิฯ

สตุถา อิมิ ชมฺมเทสนึ อหริตฺวา อหิ ภิกฺขเว
ตทา กุฑฺฑทาลปณฺฑิตโต อโหสิฯ (๑) กิเลสานาเมเต เอวํ ภาริยาตี
อาหฯ

จิตตหตุตตุเถรวตถุฯ

๑ สึ. ม. ยู. อโหสิฯ

อารทฐวิปสสภิกขุวตถ

กมุฏปมนติ อิมั ชมมเทศนั สตุถา สาวตุถิยั วิหรนุโต
อารทฐวิปสสเก ภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตุถิยั กิร ปญจสตา ภิกขุ สตุถุ สนฺติเก ยาว อรหตุตา
กมุฏจानัน คเหตุวา สมนชมมัม กิรสฺสามาติ โยชนสทมคัค
คนตุวา เอกั มหาคามั อคมัสสุ ฯ อถ เน มนุสฺสา ทิสฺวา
ปญฺจตฺตาสเนสุ นิสฺทาเปตฺวา ปณฺเฑหิ ยาคฺคาทิสฺหิ ปวิวิตฺวา
กตฺถ ฆนฺเต กจฺจถาติ ปุจฺฉิตฺวา ขตาฬาสฺสภจฺจานนฺติ วุตฺเต
ฆนฺเต อิมั เตมาสั อิเชว วสถ มยฺปิ ตุมฺหากั สนฺติเก สรณฺesu
ปติฏฺจาย สิลานิ รกฺขิสฺสามาติ ยาจิตฺวา เตสั อธิวาสนั วิทิตฺวา
อวิทุเร จานเน มหนฺโตว วนสนฺโข อตุถิ เอตฺถ วสถ ฆนฺเตติ
วตุวา อฺยโยเชสฺสุ ฯ เต ภิกขุ ตั วนสนฺโข ปวิสฺสุ ฯ ตสฺมี
วนสนฺเฑ อธิวตฺถา เทวตา สิลวนฺโต อฺยยา อิมั วนสนฺโข อนุปฺปตฺตา
อฺยตุตฺตํ โข ปน อมฺหากั อฺยเยสุ อธิ วสนฺเตสุ ปุตฺตภาติกั (๑)
คเหตุวา รุกฺเข อภิรฺยุห วสฺติคฺนฺติ โอตริตฺวา ภูมิมิ นิสฺหิตฺวา
จินฺตยิสฺสุ อฺยยา อิมฺสฺมี จานเน อชเชกรตฺตี วสฺติวา อทฺธา
เสว คมิสฺสนฺตฺติ ฯ ภิกขุปี ปฺนทิวเส อนุโตคามเ ปณฺฑาย
จริตฺวา ปฺน ตเมว วนสนฺโข อากมฺิสฺสุ ฯ เทวตา ภิกขุสงฺโฆ
๑ สฺ. ย. ปุตฺตภาติเก ฯ

เล่มที่ 17 อารทฺฐวิปสฺสภิกฺขุวตฺถ หน้า 327

สฺวาตนาถ เกนจิ นิมนฺติโต ภวิสฺสติ ตสฺมา ปฺน อากจฺฉติ
อชฺช คมนํ น ภวิสฺสติ เสฺว คมิสฺสนฺติ มณฺเณติ อิมินา
อุปาเยน อชฺชมาสมตฺตํ ภูมียเมว อจฺฉิสฺสุฯ ตโต จินฺตยฺสิ
ภทฺนตา อิมํ เตมาลํ อีเชว มณฺเณ วสิสฺสนฺติ อีเชว โข
ปฺน วสนฺเตสฺส อมฺหากํ รุกฺเข อภิริหิตฺวา นิสฺสิตตปิ อยฺยตฺตํ
เตมาลํ ปุคฺคตภาติเก กเหตุวา ภูมียํ นิสฺสิทนฺนุจฺจานานิปี อมฺหากํ
ทฺถุขานิ กิลฺลิจิ กตฺวา อิมํ ภิกฺขุ ปลาเปตฺตุ วฏฺฏตีติฯ ตา
เตสฺส เตสฺส รตฺตติญฺจานทิวาญฺจานเนสฺส เจว จงฺกมณโกฏฺฐิ
จ ฉินฺนํสฺสานิ กพฺนธฺชานิ ทสฺเสตฺตุ อมฺนุสฺสสทฺททจฺจ สวาเวตฺตุ
อารภิสฺสุฯ ภิกฺขุณํ จิปีตกาสาทโย โรคา ปวตฺตีสฺสุฯ เต
อณฺณมณฺณํ ตฺยหํ อาวฺโส กิ รุชฺชติ ตฺยหํ กิ รุชฺชตีติ
ปุจฺฉิตฺวา มยฺหํ จิปีตโรโค มยฺหํ กาโสติ วตฺวา อาวฺโส
อหํ อชฺช จงฺกมณโกฏฺฐิ ฉินฺนํสฺสํ อทฺทลํ อหํ รตฺตติญฺจาน
กพฺนธฺ อทฺทลํ อหํ ทิวาญฺจานเน อมฺนุสฺสสทฺทํ อสฺโสสิ
ปริวชฺเขตพฺพยฺยตฺตกมิทํ จานํ อมฺหากํ อชฺช อผาสุกํ โหติ สตฺถ
สนฺติกํ คมิสฺสามาติฯ เต นิภฺขมิตฺวา อณฺุพฺพเพน สตฺถ
สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสิทิสฺสุฯ อถ
เน สตฺถา อาห กิ ภิกฺขเว ตสฺมี จานเน วสิตฺตุํ น
สทฺทวิสฺสธาติฯ อาม ภนฺเต อมฺหากํ ตสฺมี จานเน วสนฺตานิ
เอวรูปานิ เภรวารมฺมณานิ อุปฺนุจฺจนฺติ เตน เอวรูปํ อผาสุกํ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 328

โหติ เตน มยั วชเขตพพยุตตกมิทัง จานนุติ ตัง ฉทเทตวา
ตุมหากัง สนุติกัง อากตาดิฯ ภิกขเว ตตเถว ตุมหากัง คนตุ
วฏฐิติฯ น สกกา ฆนเตติฯ ภิกขเว ตุมเห อวูธ
อกเหตุวา คตา อิทานิ อวูธ คเหตุวา คจณเถติฯ
กตราวูธ ฆนเตติฯ สตุธา อหัง โว อวูธ ทสสามิ
มยา ทินฺनावูธ คเหตุวา คจณเถติ วตุวา

กรณียมตตูกุสเลน ынตุ สนตุ ปทัง อภิสเมจ
สกุโก อชฺช จ สหฺช จ สุวโจ จสฺส มุทฺ อนติมานิติ

สกลัง เมตตสตุตัง (๑) กเถตุวา ภิกขเว อิมัง ตุมเห พหิ วิหารสฺส
วนสมฺชทโต ปฏฺจาย สชฺชฌายนฺตา อนฺโตวิหารัง ปวิเสยฺยาเถติ
อฺยโยเชสิฯ เต สตุถารัง วนฺทิตฺวา นิกฺขมิตฺวา อนฺปุพฺเพน
ตัง วนสมฺชทัง ปตุวา พหิวิหารเ คณสชฺชฌายัง สชฺชฌายมานาว
วนสมฺชทัง ปวิสึสุฯ สกลวนสมฺชเท เทวตา เมตตจิตฺตัง ปฏฺฐิตภิตฺวา
เตสํ ปจฺจุคฺคมนัง กตุวา ปตฺตจิวรปฏฺฐิกคฺคณัง อापฺจุจฺฐิสุ
คตฺตสมฺพาหนัง อापฺจุจฺฐิสุ เตสํ ตตฺถ ตตฺถ อารกฺขัง สฺสัวิหิตัง
กรึสุ จกฺกฐปนัง (๒) วิย สนฺนินฺนินา อเหตุสุฯ กตฺถจि อมนุสฺสสทฺโท
นาม นาโหสิฯ เตสํ ภิกฺขุณฺณัง จิตฺตัง เอกคฺคัง โหติฯ (๓) เต
รตฺตัญฺจานทิวาญฺจานเสุ นินฺนินา วิปฺสฺสนาย จิตฺตัง โอตารเหตุวา
อตุตฺถนิ ขยวยั ปฏฺจเปตุวา อยั อตุตฺถภาโว นาม ภิชฺชนตฺถเณ
๑ ขุ. ขุ. ๒๕/๑๓. ๒. สี. ปกฺกฐปนังฯ ๓. ย. อโหสิฯ

เล่มที่ 17 อารทฐวิปสฺสกกิกฺขวตฺถ หน้า 329

อถาวรตฺถณ กุลาถภาชนสทิสฺสทิสฺส วิปสฺสนํ วฑฺฒยีสฺส ฯ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ คนฺธกฺกฺขิยํ นิสฺสินฺโนว เตสํ วิปสฺสนาย
อารทฐภาวํ ญตฺวา เต กิกฺขุ อามนฺเตตฺวา (๑) เอวเมว กิกฺขเว
อโย อตฺตภาโว นาม กิกฺขชนตฺถณ อถาวรตฺถณ กุลาถ-
ภาชนสทิสฺส เอวาติ วตฺวา โอภาสํ ฝริตฺวา โยชนสเต จิตฺตปี
เตสํ อภิมุขํ นิสฺสินฺโน วิย ญพฺพณฺณรสมฺมโย วิสฺสชฺเชตฺวา
ทิสฺสมานนํ รุเปณ อิมํ คาถมาห

กฺมฺภฺรปมฺมํ กายมิมํ วิทิตฺวา

นคฺรฺรูปมํ จิตฺตมิมํ ญตฺวา (๒)

โยเชถ มารี ปญฺญาวุเชน

ชิตฺตญ รกฺเข อนิเวสฺสโน สฺยชาติ ฯ

ตตฺถ กฺมฺภฺรปมฺนตฺติ อพฺลทฺพุพฺลตฺถณ อนทฺฐนฺยตฺาย
ตาวกาลิกตฺถณ อิมํ เกสาทิสฺสมุหฺสงฺฆาตํ กายํ กฺมฺภฺรปมฺมํ
กุลาถภาชนสทิสฺสํ วิทิตฺวา ฯ นคฺรฺรูปมํ จิตฺตมิมํ ญตฺวาติ
นคฺริ นาม พหิทฺฐา ถิริ โหติ คมฺภีรปริชํ ปาการปริกฺขิตฺตํ
ทวารญฺญาลกฺขตฺตํ อนฺโต สฺวิภตฺตํ วิถิจตฺกฺกสฺงฆาญกสมฺปนฺนํ
อนฺตราปณฺณํ ตํ วิลุมฺปีสฺสามาติ พหิทฺฐา โจรา อาคณฺตฺวา
ปวิสิตฺตุํ อสฺสโกณฺตา ปพฺพตฺติ อาสชฺช ปฏฺิหตา วิย คจฺจนฺตฺติ
เอวเมว ปญฺญทิตฺโต กุลปฺตฺโต อตฺตโน วิปสฺสนาจิตฺตํ ถิริ
๑. สฺ. ม. ยฺ. อามนฺเตสฺสิ ฯ ๒. สฺ. ม. ยฺ. จเปตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 330

นครสทิสํ กตฺวา ถเกตุวา นครเร จิตฺโต เอกโตธราทีนา
 นานปฺปการณ อวูเชน โจรคณํ วิย วิปสฺสนามเยน จ
 อริยมคฺคมเยน จ ปญฺญาวูเชน ตํ ตํ มคฺควชณํ กิเลสํ
 ปฏิพาหนุโต ตํ กิเลสมารํ โยเชถ ปหเรยฺยาติ อตุโธ ฯ
 ชิตฺตจ รกฺขติ ชิตฺตํ อปฺปาทิตํ ตฺรณวิปสฺสนํ อวาส-
 สปฺปายอตุสฺปฺปายโกชนสฺปฺปายปฺกคฺลสฺปฺปายธมฺมสฺสวณสฺปฺปายาทินิ
 อาเสวนุโต อนฺตรนฺตรรา สมาปตฺตี สมาปชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺฏาย สุตฺตจิตฺเตน สงฺขาร
 สมฺมสนฺโต รกฺขเยยฺย ฯ อนิเวสโน
 สียาติ อนาลโย ภเวยฺย ฯ ยถา นาม โยโธ สงฺคามสึเส
 พลโกฏฺจกํ กตฺวา อมิตฺเตหิ สทฺธี ยฺชฺชณฺนุโต ฉาโต วา
 ปิปาสิโต วา หุตฺวา สนฺนาเห สึถิเล อวูเช วา ปติเต
 พลโกฏฺจกํ ปวิสิตฺวา วิสฺสมิตฺวา ภูยฺชิตฺวา ปิวิตฺวา
 สนฺนยฺหิตฺวา อวูชํ กเหตุวา ปฺนํ นิกฺขมิตฺวา ยฺชฺชณฺนุโต
 ปฺรเสนํ มทฺทติ อชิตํ ชินาติ ชิตํ รกฺขติ โส หิ สเจ
 พลโกฏฺจเก เอวํ วิสฺสมนฺนุโต ตํ อสฺสาเทนุโต อจฺเจยฺย
 รชฺชํ ปฺรหตฺถคตํ กเรยฺย เอวเมว ภิกฺขุ ปฏฺฐิตฺตํ
 ตฺรณวิปสฺสนํ ปฺนํปฺนํ สมาปตฺตี สมาปชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺฏาย
 สุตฺตจิตฺเตน สงฺขารे สมฺมสนฺโต รกฺขิตฺตํ สกฺโกติ
 อุตฺตริมคฺคปฏฺฐิตาณ กิเลสมารํ ชินาติ สเจ ปน โส
 สมาปตฺติเมว อสฺสาเทติ สุตฺตจิตฺเตน ปฺนํปฺนํ สงฺขารे น

เล่มที่ 17 ปุติคตฺตติสฺสตุเถรวตฺถ หน้า 331

สมฺมสติ ฯ มกฺคผลปฏฺิเวธึ กาคูํ น สกฺโกติ ตสฺมา
รกฺขิตพฺพยุตฺตํ รกฺขนฺโต อนิเวสโน สียา สฺมาปตฺตี นิเวสนํ
กตฺวา ตตฺถ น นิเวเสยฺย อาลยํ น กรยฺยาติ อตุโถ ฯ
ตุมฺเห เอวํ กโรถาติ เอวํ สตฺถา เตสํ ภิกฺขุณฺํ ชมฺมํ
เทเสสิ ฯ

เทสนาวสานเ ปณฺจสตา ภิกฺขุ นิสินฺนญฺจานเ นิสินฺนาว
สทฺ ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา ตถาคตฺตสฺ สุวณฺณวณฺณํ
สรีริ วณฺเณนฺตา โถเมนฺตา วนฺทนฺตาว อากฺขณฺิสฺสูติ ฯ
อารทฺฐวิปฺสฺสภิกฺขุวตฺถ ฯ

ปุติคตฺตติสฺสตุเถรวตฺถ

อจิริ วตฺย กายิทธิ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา สวาคฺขิยํ
วิหรนฺโต ปุติคตฺตติสฺสตุเถริ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอโก กิร สวาคฺขิวาสี กุลปฺตฺโต สตฺถุ สนฺติเก
ชมฺมกถํ สุตฺวา สาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺถ ลทฺฐปฺสมฺปโท
ติสฺสตุเถโร นาม อโหสิ ฯ กจฺจนฺเต กจฺจนฺเต กาลเ ตสฺส
สรีเร โรโค อุตฺปาติ ฯ สาสปมฺตฺติโย ปิพกา อุกฺขหฺิสฺสู ฯ ตา
อนฺุพฺพเพน มกฺคมตฺตา กายามตฺตา โกลญฺจิมตฺตา อามลกมตฺตา
เพลฺวมตฺตา หุตฺวา ปภิชฺชีสฺสู ฯ สกฺลสรีริ ฉิทฺทาวฉิทฺทํ อโหสิ ฯ
ปุติคตฺตติสฺสตุเถโรเตววสฺส นามํ อุตฺปาติ ฯ อถสฺส อปรภาเค

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 332

อฏฐินิ ภิชชีสุฯ โส อปปฏิชคฺคิโย อโหสิฯ นิवासนปารูปน
ปฺพุพลโหิตมกฺขิตฺ ฆาลปฺวสทิสฺ อโหสิฯ สทฺธิวิหาริกาทโย
ปฏิชคฺคิตฺ อสกโกนฺตนา ฉทฺทฺธิสุฯ โส อนาโถ หุตฺวา
นิปชฺชิตฺฯ

พฺพุธานญจ นาม เทว วาเร โลกโวโลกนํ อวิชหิตํ
โหติ ปจฺจฺฐสกาเถ โลกํ โวลเณนฺตนา จกฺวาพมฺขวภูฏิตฺ
ปฏฺจาย คนฺธกฺกุฏิกิมฺขํ ฌาณํ กตฺวา โอลเณนฺติ สายํ
โอลเณนฺตนา คนฺธกฺกุฏิตฺ ปฏฺจาย พาทิราภิมฺขํ ฌาณํ กตฺวา
โอลเณนฺติฯ ตสฺมี ปน สมเย ภควโต ฌาณฆาลสฺส อนฺโต
ปฺพุคิตฺตตฺตสฺสเถโร ปณฺณายิตฺฯ สตฺถา ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน
อรหตฺตสฺส อุปนีสฺสยํ ทิสฺวา อยํ สทฺธิวิหาริกาทิหิ ฉทฺทฺธิโต
อิทานิสฺส มํ ฐเปตฺวา อณฺณํ ปฏฺฐิสรณํ นตฺถิตฺติ คนฺธกฺกุฏิตฺ
นิภฺขมิตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน วिय อคฺคิสาลํ คนฺตฺวา
อฺกฺขลึ ฐเวิตฺวา อฺกฺกํ ทตฺวา อฺกฺกนฺนํ อารोเปตฺวา อฺกฺกสฺส
ตตฺตภาวํ อากมยมาโน อคฺคิสาลายเมว อฏฺฐาสฺสิ ตตฺตภาวํ
ฆานิตฺวา คนฺตฺวา ติสฺสภิกฺขุโน นิปนฺนมณฺจกโกฏฺฐิยํ คณฺหิตฺติฯ
ตทา ภิกฺขุ อเปถ ฆนฺเต มยํ คณฺหิตฺสสามาติ มณฺจกํ
คเหตฺวา อคฺคิสาลํ อานยีสฺสุฯ สตฺถา อมฺพณฺกํ อหฺราเปตฺวา
อฺกฺกโหทกํ อาสฺถิจิตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ตสฺส ปารูปนํ กหาเปตฺวา
อฺกฺกโหทเกน มทฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺษาเปสิฯ อถสฺส

เล่มที่ 17 ปุติคตตติสฺสตุเถรวตฺถ หน้า 333

สนฺตฺติเก จตฺวา ตํ สรฺรํ อุณฺโหทเกณ เตเมตฺวา ตสฺส สรฺรํ (๑)

จํสิตฺวา นหาเปสิ ฯ ตสฺส นหानปฺริโยसानเ ปารุปนํ

สุกฺขิ ฯ อถ นํ ตํ นิวาสาเปตฺวา นีวตฺถกาสาวิ อุทเกณ

มทฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺษาเปสิ ฯ อถสฺส คตฺเต อุทเก

ฉินฺนมนตฺเต ตํ สุกฺขิ ฯ โส เอกํ กาสาวิ นีวาเสตฺวา

เอกํ ปารุปีตฺวา สลลหุกสรฺโร เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา มณฺจเก

นิปฺชชฺชิ ฯ สตฺถา ตสฺส อุตฺถีสเก จตฺวา ภิกฺขุ อัยฺย ตว

กาโย อเปตฺวิณฺณาโณ นีรฺูปกาโร หุตฺวา กलिํครํ วีย

ปจฺวีย สยิสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

อจิริ วตฺยํ กาโย ปจฺวี อธิเสสฺสตี

นฺจฺจฺโง อเปตฺวิณฺณาโณ นีรฺตฺถํว กलिํครนฺติ ฯ

ตตฺถ อจิริ วตฺตี ภิกฺขุ น จิรฺสฺเสวายํ กาโย ปจฺวี

อธิเสสฺสตี อิมิสฺสา ปกตฺสยเนน สยิตาย ปจฺวียา อูปริ

สยิสฺสตี ฯ นฺจฺจฺโงติ อปฺวิทฺโธ อปคตฺวิณฺณาณตาย ตฺจฺจฺโง

หุตฺวา เสสฺสตีติ ทสฺเสตี ฯ ยถากิ นีรฺตฺถํว กलिํครนฺติ

นีรฺูปการํ นีรฺตฺถกํ กญฺจขณฺท์ วีย ฯ ทพฺพสมฺภารตฺถิกา หิ

มนฺุสฺสา อรณฺถํ ปวีสิตฺวา อูชฺกํ อูชฺกสณฺจฺจานน วงฺกํ

วงฺกสณฺจฺจานน ฉินฺทิตฺวา ทพฺพสมฺภารํ คณฺหนฺติ อวเสตี

ปน สฺตฺริณฺจ ปุติคณฺจ อสารถณฺจ คณฺจิกฺชาตณฺจ ฉินฺทิตฺวา

๑ ส. ม. ย. ตสฺส สรฺรํนฺติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 334

ตตุเถว ฉพฺพเทนฺติ อณฺเณ ทพฺพสมภารตฺติกา อากนฺตฺวา ตํ
คเหตุวา อากงฺขนฺตา นาม นตฺถิ ตํ โอลฺลเกตฺวา อตฺตโน
อุปการกเมว คณฺหนฺติ อิตฺริ ปจฺวีคตเมว โหติ ตํ ปน เตน
เตน อุปาเยน มลฺลจปฺปฏิปาทกํ วา ปาทกจฺลิกํ วา ผลกปฺิจกํ
วา กาคฺตุ สกฺกาปํ ภาเวยฺย อิมสฺมี ปน อตฺตภาเว ทวตฺตีสาย
โกฏฺฐาเสสฺส เอกโกฏฺฐาโสปี มลฺลจปฺปฏิปาทกาทิวเสน วา อณฺเณน
วา อุปการมฺเขน คยฺหุปโก นาม นตฺถิ เกวํ นีรตฺถํ
กลิงฺกริ อัย กายิ อปคตวิญฺญาโณ กติปาหสฺเสว ปจฺวิย
เสสฺสตีติ ฯ

เทสนาวसाने ปุติคตฺตติสฺสตฺเถโร สห ปฺฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ อณฺเณปี พหุ โสตาปนฺนาทโย อหฺลฺสุ ฯ
เถโรปี อรหตฺตํ ปตฺวา ปรีนฺิพฺพายิ ฯ สตฺถา ตสฺส สรีริกิจฺจ
การาเปตฺวา ธาตุโย คเหตุวา เจตฺธิ์ การาเปสิ ฯ

ภิกฺขุ สตฺถาริ ปุจฺฉิสฺสุ ภนฺเต ปุติคตฺตติสฺสตฺเถโร กุหิ
นฺิพฺพตฺโตติ ฯ ปรีนฺิพฺพตฺโต ภิกฺขเวติ ฯ ภนฺเต เอวรูปสฺส
อรหตฺตฺปนฺิสฺสยสมฺปนฺนสฺส ภิกฺขุโน กิการณา คตฺตํ ปุติกํ
ชาตํ กิการณา อฏฺฐินิ ภินฺนानิ กิมสฺส การณํ
อรหตฺตสฺส อุปนฺิสฺสยภาวํ ปตฺตฺนฺติ ฯ ภิกฺขเว สพฺพเมตฺ
เอตสฺส อตฺตนา กตกมฺเมน นฺิพฺพตฺตฺนฺติ ฯ กิ ปน เตน
ภนฺเต กตฺนฺติ ฯ เตนหิ ภิกฺขเว สฺฐนาถาติ อตีตํ อหริ ฯ

อัย กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเถ สาकुณฺิโก หตฺวา พหุ

เล่มที่ 17 ปุติคตตติสตุเถรวตถ หน้า 335

สกุณ วริตฺวา อิศฺสรชนํ อุปฏฺฐหิ เตสํ ทินฺนาวเสเส
 วิกฺกิตฺตํ วิกฺกิตฺตาวเสเส มาเรตฺวา จปีตา ปุติกา ภวิสฺสนฺตฺติ
 ยถา อุปฺปติตฺตํ น สกฺโกนฺตฺติ ตถา เตสํ ชงฺฆฏฺฐิณี จ ปกฺขฏฺฐิณี
 จ ภินฺนิตฺตฺวา ราสี กตฺวา จเปสี ๗ เต ปุณฺทิวเส วิกฺกิตฺตํ
 อติพฺหุณฺํ ลทฺธกาเล อตฺตโน อตฺถาย ปจาเปสี ๗ ตสฺส
 เอกทิวสํ รสโกชนํ ปกฺเก เอโก จีณาสโว ปิณฺฑาย จรฺนฺโต
 ตสฺส เกหทฺวารํ อฏฺฐาสิ ๗ โส เถรี ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา
 มยา พฺหุ ปาณา มาริตา (๑) อโยโย จ เม เกหทฺวารํ จิตฺโต
 อนฺโตเคเห จ รสโกชนํ สํวิชฺชติ ปิณฺฑปาตมสฺส ทสฺสามิตี
 ตสฺส ปตฺตํ อาทาย ปุเรตฺวา รสปีณฺฑปาตํ ทตฺวา เถรี
 ปณฺจปติฏฺฐิตฺเตน วฺนฺทิตฺตฺวา ภนฺเต ตุมฺเหหิ ทิฏฺฐชฺมมสฺส
 มตฺถกํ ปาปุณฺเณยฺยฺนฺติ อาห ๗ เถโร เอวํ โหตุติ อนฺโมทนํ
 อกาสิ ๗

ภิกฺขเว ตทา ติสฺสสฺส กตฺกมฺมวเสเนว เอตํ ติสฺสสฺส
 นิปฺพนฺนํ สกฺณานํ อฏฺฐิภทฺทนิสฺสนฺเทน ติสฺสสฺส กตฺตํ ปุติกํ
 ชาตํ อฏฺฐิณี จ ภินฺนานิ จีณาสวสฺส รสปีณฺฑปาต-
 ทานนิสฺสนฺเทน อรหตฺตํ ปตฺโตติ ๗

ปุติคตตติสตุเถรวตถ ๗

๑ ส. ม. ย. มาเรตฺวา ขาทิตา ๗

นนทโคपालกวตถ

ทิส ทิสนติ อิมม เทสนัน สตุถา โกลลชนปะเท
วิหรนุโต นนทโคपालกั อารพุก กเถสิ ฯ
สาวตถุธิยั กิร อนาถปิณฺฑทิกสุส คหปติโน นนุโท นาม
โคपालโก โคยุดฺธั รกฺขติ อฑฺโฒ มหทฺชโน มหาโกโค ฯ
โส กิร ยถา เกณฺโฆ ชฎิลो ปพฺพชิตเวเสน เอว โคपालกตฺเตน ราชปิลั ปรีหรนุโต อตฺต
โน กุณฺมพั รกฺขติ ฯ โส
กาลานุกาลั ปญฺจโครเส อาทาย อนาถปิณฺฑทิกสุส สนฺติกั
อาคนตุวา สตุถารั ปสฺสตี รมฺมึ สุณฺณาติ อตฺตโน
วสนฺภูจานัน อากมนตุถาย สตุถารั ยาจติ ฯ สตุถา ตสฺส
ณฺณปริปากั อากมยมาโน อาคนตุวา (๑) ตสฺส ปรีปกุกภาว
ณตุวา เอกทิวสั มหาภิกฺขุสงฺฆปรีวุโต จาริกั จรณุโต มคฺคา
โอกุกมฺม ตสฺส วสนฺภูจานาสนฺเน อณฺณตรสฺมี รุกฺขมฺมุเล
นีสีทิ ฯ นนุโท สตุถุ สนฺติกั คนตุวา (๒) วนุทิตฺวา ปฏิสนฺถารั
กตุวา สตุถารั นิมนฺเตตุวา สตุถาหิ พุทฺธปฺปมุขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปณฺธิตั ปญฺจโครสทานัน อทาสี ฯ สตุตฺเต
ทิวเส สตุถา อณุโมทนัน กตุวา ทานกถาทิเกทํ อณุปฺพุพิถถั
กเถสิ ฯ กถาปริโยสาเน นนทโคपालโก โสตาปตฺติผล
ปตฺติจฺจาย สตุถุ ปตฺตํ คเหตุวา สตุถารั อณุคจฺจนุโต
๑ ม ฯ อคนตุวา ฯ ๒ สี. ย. อาคนตุวา ฯ

เล่มที่ 17 นนทโคปาลกวดถ หน้า 337

ทฐิ คนตุวา ติฎฐ อุปาสกาคิ นีวตติยมาโน วนทิตวา
นีวตติ ๗ อถ นั เอโก ลุทฐโก วิชฌิตวา มาเรสิ ๗
ปจจโต อากจจนฺตา ภิกขุ ทิสฺวา คนตุวา สตถาริ อ่าหฺส
นนโท ภนฺเต โคปาลโก ตุมฺหํ อีชาคตตฺตา มหาทานิ
ทตฺวา อนุกนตุวา นีวตตฺนโต มาริตฺโต สเจ ตุมฺहे นากจฺจิสฺส
นาสฺส มรณิ อภวิสฺสาคิ ๗ สตฺถา ภิกขเว มยิ อากเตปี
อนากเตปี ตสฺส จตฺสฺโส ทิสฺวา จตฺสฺโส อนุกทิสฺวา
คจฺจนฺตสฺสาปี มรณโต มุจฺจนฺปาโย นาม นตฺถิ ยิ หิ
เนว โจรา น เวรินฺโน กโรนฺติ ตํ อิมลฺลํ สตฺตานํ อนฺโต
ปวตฺตํ มิจฺจนาปณฺนิตํ จิตฺตเมว กโรตฺติ วตฺวา อิมิ คากมาห
ทิสฺวา ทิสฺ ฆนฺตํ กยิรา เวรि วา ปน เวรินิ
มิจฺจนาปณฺนิตํ จิตฺตํ ปาปิโย นํ ตโต กรตฺติ ๗
ตตฺถ ทิสฺวา ทิสฺนฺติ โจโร โจริ ๗ ทิสฺวาติ
ปาสเสโส ฆนฺตํ กยิราติ ฆนฺตํ ตสฺส อนนยพฺยสนํ
กรยฺย ๗ ทุตฺติยปเทปี เอสเว นโย ๗ อิทํ วุตฺตํ โหติ
เอโก เอกสฺส มิตฺตทพฺพิโจโร ปุตฺตทวารเขตฺตวตฺถุโคมทิสฺวาทิสฺ
อปรชฺชนฺโต ยสฺส อปรชฺชตฺติ ตํปี ตเถว อตฺตนิ อปรชฺชนฺตํ
โจริ ทิสฺวา เวรि วา ปน เกนจิทเวว การณน พนฺชเวริ
เวริ ทิสฺวา อตฺตโน กกฺขพตฺตาย ทารุณตฺตาย ยิ ตสฺส
อนนยพฺยสนํ กรยฺย ปุตฺตทวาริ วา ตสฺส ปิเพยฺย เขตฺตาทินิ

เล่มที่ 17 จิตตวคฺควณณา หน้า 338

วา นาเสยฺย ชีวิตา วา ปน นํ โวโรเปยฺย ทสฺสุ
อกุสลกมฺมปถสฺสุ มิจฺฉาจรปิตตฺตา มิจฺฉาปณฺหิตํ จิตฺตํ ปาปิโย
นํ ตโต กเร ตํ ปุริสํ ตโต การณโต ปาปตรํ กเรยฺย
วุตฺตปฺปกาโร หิ ทิโส วา เวรี วา ทิสฺสฺส วา เวรีโน
วา อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว ทุกฺขํ วา อุปฺปาเทยฺย ชีวิตกฺขยํ
วา กเรยฺย อิทํ ปน อกุสลกมฺมปถสฺสุ มิจฺฉาจรปิตํ จิตฺตํ ทิฏฺฐเจปิ
ธมฺเม อนนฺยพฺยสนฺนํ ปาเปติ อตฺตภาวสทฺสเสสฺสุปี จตฺตฺส อปาเยสฺสุ
จิปิตฺวา สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ น เทตฺติ ๑

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปตฺตา มหาชนสฺส
สาตฺถิกา เทสฺนา ซาตา ๑ อุปาสเกน ปน ภาวนฺตเร กตํ
กมฺมํ ภิกฺขุหิ น ปุจฺฉิตํ ตสฺมา สตฺถาราน น กถิตนฺนติ ๑
นนฺทโคปาลกาวตฺถ ๑

โสรยฺยตฺเถรวคฺถ

น ตั มาตา ปิตา กยฺราติ อิมั ฐมฺมเทสนัน สคฺถา
โสรยฺยนคเร สมฺภูจิตฺ สวคฺถยฺย นิกฺขจําเปตี ฯ
สมฺมาสมฺพุทฺธเส สวคฺถยฺย วิหรนฺเต โสรยฺยนคเร
โสรยฺยเสฏฺฐจิปฺตุโต เอเกน สหายเกน สทฺธิ สุขยานเก นิสฺสิตฺวา
มหนฺเตน ปรีวารเณ นหฺนตฺถาย นครา นิกฺขมฺยํ ตสฺมํ
ขณฺเณ มหาจจายนคฺเถโร โสรยฺยนคฺร์ ปิณฺฑทาย ปวิสิตฺวากาโม
พหฺนคเร สงฺฆาณํ ปารุปฺติ ฯ เถรสฺส จ สุวณฺณวณฺณํ
สรีริ ฯ โสรยฺยเสฏฺฐจิปฺตุโต ตั ทิสฺวา จินฺเตสิ อโห วัต
อโย เถโร มม ภริยา ภเวยฺย มม วา ภริยาย สรีรวณฺโณ
เอตสฺส สรีรวณฺโณ วิย ภเวยฺยาติ ฯ ตสฺส จินฺติตมตฺเตยเว
ปฺริสฺลิลฺงคํ อนุตฺรธาโย อิตฺถิลิลฺงคํ ปาตฺรโหสิ ฯ โส ลขฺขมาโน
ยานกา โอรุยฺห ปลาโย ฯ ปรีชโน ตั อสฺสขานนฺโต
กิเมตํ กิเมตฺนฺติ อาห ฯ สปิ ตกกฺกิลมคฺคํ ปฺฏิปชฺชํ ฯ
สหายโกปิสฺสา อิตฺถิ จิตฺถิ จ วิจฺริตฺวาปิ นาทุทส ฯ สพฺเพ
นหายิตฺวา เกหํ อคฺมํสุ กหํ เสฏฺฐจิปฺตุโตติ วุตฺเต นหาตฺวา
อาคฺโต ภวิสฺสตีติ มณฺณิมฺหาติ วทิสฺสุ ฯ อถสฺส มาตาปิตโร
ตตฺถ ตตฺถ ปรีเยสฺสิตฺวา อปฺสฺสนฺตา โรทิตฺวา ปรีเทวิตฺวา มโต
ภวิสฺสตีติ มตฺกภตฺตํ อทฺสฺสุ ฯ สวา เอกํ ตกกฺกิลคามิสฺสคฺถวาหํ
ทิสฺวา ยานกํ ปจฺจโต ปจฺจโต อนุพฺนฺธิ ฯ อถ นํ มนฺุสฺสา

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 340

ทิสวา อมหากัม ยานกสฺส ปจฺจนโต ปจฺจนโต อากจฺจนสิ มยฺ
กสฺสเสสา ทาริกาติ ตํ น ชานามาติ วทีสุ ฯ สามี ตุมฺเห
อตุตโน ยานกัม ปาเชถ อหํ ปทสา คมิสฺสามิตี กจฺจนนฺตี
กจฺจนนฺตี องฺคุลิมุทฺธิกํ ทตฺวา เอกสฺมี ยานเก โโอกาสํ การเสตี ฯ
มนุสฺสา จินฺตยีสฺส ตกฺกสลิณคเร อมหากัม เสฏฺฐิปุตฺตสฺส
ภริยา นตฺถิ มยฺ ตสฺส อัจฺจิชฺสสาม มหาลณฺณากาโร โน
ภวิสฺสตีตี ฯ เต คนฺตฺวา สามี อมฺเหหิ ตุมฺหากัม อิตฺถิรตนํ
อานีตฺนติ ฯ โส สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อตุตโน วยานูรูปํ
อภिरูปํ ปาสาทิกํ ทิสฺวา อุปฺปนฺนสินเนโห อตุตโน เกเห
อกาสิ ฯ

ปุริสา หิ อิตฺถิโย อิตฺถิโย วา ปุริสา อญฺตปุพฺพา
นาม นตฺถิ ฯ ปุริสา หิ ปรสฺส ทาเรสุ อติจริตฺวา กาลํ
กตฺวา พฺหุณี วสฺสตสฺสทสฺसानิ นริเย ปจิตฺวา มนุสฺสชาติ
อากจฺจนฺตา อตุตทาวสเต อิตฺถิภาวํ อาปชฺชนฺติ ฯ
อานนฺทเถโรปี กปฺปสฺตสฺสทสฺสปุริตปารมี อริยสาวโก สํสาเร
สํสรนฺโต เอกสฺมี อตุตทาวเ กมฺมารกฺขเต นิพฺพตฺโต ปรทารกมฺมํ
กตฺวา นริเย ปจิตฺวา ปกฺกทาวเสเสน จุทฺทสฺส อตุตทาวสฺ
ปุริสสฺส ปาทปริจาริกา อิตฺถิ อโหสิ สตฺตสฺส อตุตทาวสฺ
วิชฺฐุทฺธรณํ ปาปฺณิ ฯ อิตฺถิโย ปน ทานาทินิ ปุณฺณานิ
กตฺวา อิตฺถิภาเว จนนํ วิราเชตฺวา อิทํ โน ปุณฺณํ

เล่มที่ 17 โสเรยฺยตฺเถรวตฺถุ หน้า 341

ปฺริสฺตตฺถาวํ ปฏฺฐิตาภาย สํวตฺตตฺตฺติ จิตฺตํ อธิกฺขฺยหิตฺวา
กาลํ กตฺวา ปฺริสฺตตฺถาวํ ปฏฺฐิตภนฺตฺติ ฯ ปติเทวตา หุตฺวา
สามีสมฺมาปฏฺฐิตฺตฺติวเสนาปี ปฺริสฺตตฺถาวํ ปฏฺฐิตภนฺตฺเตว ฯ อยญฺจ
เสฏฺฐิจิปุตฺโต เถเร อโยนิโส จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา อิมสฺมีเยว
อตฺตภาเว อิตฺถิภาวํ ปฏฺฐิตฺติ ฯ

ตฺถกฺกสิลาขํ เสฏฺฐิจิปุตฺเตน สทฺธิํ สํวาสมนฺวาย ปนสฺสา
กฺขณฺณิยํ กพฺโปกํ ปติกฺขฺยาสี ฯ สว ทสฺมาสจฺจเยน ปุตฺตํ ลภิตฺวา
ตสฺส ปทฺธา กมนกาเล อปริปี ปุตฺตํ ปฏฺฐิตฺติ เอวมสฺสา
กฺขณฺณิยํ วุตฺตา เทว ปุตฺตา อเหตุํ โสเรยฺยนครํ ตํ ปฏฺฐิจ
นิพฺพตฺตา เทวติ จตฺตาโร ปุตฺตาอเหตุํ ฯ

ตสฺมี กालํ โสเรยฺยนครโต โย ตสฺสา สหายโก
เสฏฺฐิจิปุตฺโต โส ปณฺจหิ สกฺกฺสฺเตหิ ตฺถกฺกสิลํ กนฺตฺวา สุขยานเก
นิสินฺโน นครํ ปาวีสี ฯ อถ นํ สว อุปริปาสาทตฺเต
วาทปานํ วิวริตฺวา อนฺตรวีถิํ โอลอยมานา จิตฺตา ทิสฺวา
ตํ สลฺขานิตฺวา ทาสี เปเสตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา มหาตฺเต
นิสีทาเปตฺวา มหนฺตํ สกฺกการสมฺมานํ อกาสิ ฯ อถ นํ
โส อหา ภทฺเท ตฺวํ อิตฺโต ปุพฺเพ อมฺเหหิ น ทิฏฺฐปุพฺพา
อถ จ ปน โน มหนฺตํ สกฺกการํ กโรสี ชานาสี ตฺวํ
อมฺเหติ ฯ อาม สามี ชานามิ นนฺตฺมฺเห โสเรยฺยนคร-
วาสีโนติ ฯ อาม ภทฺเทติ ฯ สว มาดาปีตฺตฺนญฺจ ภริยาย

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 342

จ ปุตุตตานณจ อโรคภาวํ ปุจฺฉิ ฯ อิตโร อาม ภทฺเท
อโรคาคิ วตุวา อมฺม ชานาสี ตฺวํ เอเตติ อาห ฯ อาม
สามิ ชานามิ เตสํ เอโก ปุตุโต อตฺถิ โส กหนฺติ ฯ
ภทฺเท เอตํ มา กเถสิ มยํ เตน สทฺธิ อเอกทิวสํ สุขยานเก
นีสิตฺตวา นหายิตฺตํ นิกฺขนฺตา เนวสฺส คตฺติ ชานาม อิตโต
จิตโต จ วิจฺจิตฺวา ตํ อทิสฺวา มาตาปิตฺตุนํ อารอฺจยิมฺหา เตปิสฺส
โรทิตฺตวา กนฺทิตฺตวา เปตกิจจํ กรีสฺสูติ ฯ อหํ โส สามีติ ฯ
อเปหิ ภทฺเท ก็ กเถสิ มยฺหํ สหายโก เทวกฺุมารอ วิย
โสภณิเอโส ปุริโสติ ฯ โหตุ สามิ อหํ โสติ ฯ อถ นํ
อิทํ ก็ นามาคิ ฯ ตํทิวสนฺเต อโยโย มหากจฺจายนตฺเถโร
ทิกฺกุโจติ ฯ อาม ทิกฺกุโจติ ฯ อหํ อโยโย มหากจฺจายนตฺเถโร
โอลเอกตฺวา อโห วต อโย วาเถโร มม ภริยา ภเวยฺย
เอตสฺส วา สรโรวณฺโณ วิย มม ภริยาย สรโรวณฺโณ
ภเวยฺยาคิ จินฺเตสิ จินฺติตกฺขณฺเวยว ปุริสลิงคํ อนฺตรชาโย
อิตฺถิลิงคํ ปาตุภวอิ อถาหํ ลชฺชชาย กสฺสจอิ วตฺตํ อสกฺกณฺณิตฺตวา
ตโต ปลายิตฺตวา อีชากตา สามีติ ฯ อโห เต ภาริโย
กมฺมํ กตํ กสฺมา มยฺหํ นาจิกฺขิ อปิจ ปน เตเถโร
ขมาปิตฺติ ฯ น ขมาปิตฺติ สามิ ชานาสี ปน ตฺวํ กหํ
เถโรติ ฯ อิมเมว นครํ อุปนิสฺสาย วิหฺรตฺติติ ฯ สเจ
ปิณฺฑาย จรฺนฺโต อีชากจฺเจยฺย อหํ มม อโยยสฺส ภิกฺขุขาทาริ

เล่มที่ 17 โสเรยฺยตฺถรวตฺถุ หน้า 343

ทเพยฺยามิตฺติฯ เตนฺหิ สีนฺมฺ สกฺกาโร กโรหิ อมฺหากํ อยฺย
ขมาเปสฺสามาติฯ โส เณรสฺส วสนฺภูจฺานํ คนฺตุวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสินฺโน ฆนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขํ คณฺหธาติ
อาหฯ นนฺ ตวํ เสฏฺฐิปฺุตฺต อากนฺตุโกสฺตีติฯ ฆนฺเต มา
อมฺหากํ อากนฺตุกภาวํ ปุจฺจถ เสว เม ภิกฺขํ คณฺหธาติฯ
เถโร อธิวาเสสฺสิฯ เคเหปี เณรสฺส มหาสกฺกาโร ปฏฺิยตฺโตติฯ
เถโร ปฺนทิวเส ตํ เคทฺทวาริ อคฺมาสิฯ อถ นํ นิสฺิทาเปตฺวา
ปณฺิเตน อาหารเณ ปรีวีสิตฺวา เสฏฺฐิปฺุตฺโต ตํ อิตฺถิ
คเหตฺวา เณรสฺส ปาทมฺูเล นิปฺชชาเปตฺวา ฆนฺเต มยฺหํ
สหายิกาย ขมธาติ อาหฯ กิเมตฺนฺติ อยฺย ฆนฺเต ปุพฺเพ
มยฺหํ ปิยสหายโก หุตฺวา ตุมฺเห โอลิเกตฺวา เอวํ นาม
จินฺเตสิ อถสฺส ปรีสฺลิ่งคํ อนฺตรชายิ อิตฺถิลิ่งคํ ปาคฺภวิ
ขมถ ฆนฺเตติฯ เตนฺหิ อุกฺกฺจหถ ขมามิ โว อหนฺติฯ
เถเรน ขมามิตฺติ วุตฺตมตฺเตยฺว อิตฺถิลิ่งคํ อนฺตรชายิฯ
ปรีสฺลิ่งคํ ปาคฺภวิฯ

ปรีสฺลิ่งเค ปาคฺภุตฺตมตฺเตยฺว ตํ ตกฺกสฺตีลา ย เสฏฺฐิปฺุตฺโต
อาห สมฺม สหายก อิเม เทว ทารกา ตว กุจฺฉิยํ วุตฺถตฺตา
มํ ปฏฺิจจ นิพฺพตฺตตฺตา อุกฺกฺนํปี โน ปุตฺตาเอว อិเชว วสฺสิสาม
มา อุกฺกณฺจิสฺสิติฯ สมฺม อหิ เอเกน อตฺตภาเวน ปจฺมํ
ปรีโส หุตฺวา ปฺน อิตฺถิภาวํ ปตฺวา ปฺน ปรีโส ชาโตติ

เล่มที่ 17 จิตตวคควณณา หน้า 344

วิปการปคโต ปจมี มํ ปฏิจ ทเว ปคตา นิพคตา
อิทานิ เม กุจนิโต ทเว นิกขนคตา สุวาคิ เอเคนคตภาเวน
วิปการิ ปควา ปูน เคเห วสิสสามิติ สณณิ มา กริ
อหิ มม อยยสส สนคิเก ปพพชิสสาม อิเม ทเว ทารกา
คว ภารา โหนคตุ อิเมสุ มา ปมชชิติ วควา ปคเต
ปริจุมพิควา ปริมชชคควา ปิตุ นิยยาเทควา นิกขมคควา
เอรคส สนคิเก ปพพชิฯ เถโรปี คํ ปพพาเชควา
อุปสมปาเทควา คณคคควา จาริกณจรมานอ อนุกุกเมน
สาวคคิ อคมาสิฯ คคส โสเรยคเตโรติ นามํ อโหสิฯ

ชนปทวาสิโน คํ ปวคคิ คควา สงขุภคควา โกคคหลชาคตา
อุปสงกมคควา ปุจณิสสุ เอวํ กริ ภนคเตคิฯ อามาวุโสคิฯ
ภนคเต เอวรूपปี การณํ นาม โหคิ คคมหาคํ กริ กุจณิยิ
ทเว ปคตา นิพคคตา คคมุเห ปฏิจ ทเว ชาคตา เตสํ
โว กคเรสุ พลวสิเนโห โหคคคิฯ กุจณิยิ วุคคเกสุ
อาวุโสคิฯ อาคคาคคตา นิพทุคิ คคเว ปุจณนคคิฯ เถโร
กุจณิยิ วุคคเกสุเยว สิเนโห พลวาคิ ปูนปปูนํ กคณคโต
หรายมานอ เอโกว นิสสิทคิ เอโกว คคภจคคิฯ โส เอวํ
เอคคคคปคโต อคคคภาเว ขยวยิ ปกุจเปคควา สห ปกุสมภคทาหิ
อรคคคคํ ปาปคคิฯ อถ นํ อาคคาคคตา ปุจณนคคิ ภนคเต
เอวํ กริ นามาโหสิคคิฯ อาม อาวุโสคิฯ กคเรสุ โว สิเนโห

เล่มที่ 17 โสเรยตเถรวตถุ หนา 345

พลวาติ ๗ มยหิ กตถจิ สีนโห นาม นตถิติ ๗ ภิกุช
 อัย อภูต กเถติ ปุริมทิวเสสุ กุจณิย วุตตปุตเตสุ สีนโห
 พลวาติ วตฺวา อิทานิ มยหิ กตถจิ สีนโห นตถิติ วทติ
 อญฉิ พุยากรโรติ ฆนุเตติ สตถาริ อาหิสฺ ๗ สตถา น
 ภิกุชเว มยหิ ปุตฺโต อญฉิ พุยากรโรติ มม ปุตฺตสฺส
 สมุมาปณิหิตน จิตฺเตน มกฺกทสฺสนิ (๑) ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺฐาย น
 กตถจิ สีนโห ชาโต ยิ สมฺปตฺตี เนว มาตา น
 ปิตา กาคู สกฺโกติ ตํ อิมสฺ สตฺตานํ อพฺภนฺตเร ปวตฺตํ
 จิตฺตเมว เทตฺติ วตฺวา อิมํ กถมาห

น ตํ มาตา ปิตา กยิรา อญฺเฒ วาปิจ ฉาตกา
 สมุมาปณิหิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ ๗

ตตฺถ น ตนฺติ ตํ การณํ เนว มาตา กเรยฺย
 น ปิตา น อญฺเฒ ฉาตกา ๗ สมุมาปณิหิตนฺติ ทสฺสุ
 กุสลกมฺมปเถสุ สมุมาจปีตตฺตา สมุมาปณิหิตํ ๗ เสยฺยโส นํ
 ตโต กเรติ ๗ ตโต การณโต เสยฺยโส นํ วรตฺริ อุตฺตริตฺริ
 กเรยฺย กโรตฺติ อตฺถโถ ๗ มาตาปิตโร หิ ปุตฺตานํ ฌนํ
 ททมานา เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว กมฺมํ อกตฺวา สฺเขน
 จีวิตปวตฺตนกํ ฌนํ ทาคู สกฺโกนฺติ วิสาขาย มาตาปิตโรปี
 ตาวมทฺชณา มหาโภกา ตสฺสา เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว สฺเขน
 # ๑ ม ๗ มกฺกทสฺส ๗

เล่มที่ 17 จิตตวถวณนา หน้า 346

ชีวิตกปป์นั ธนั อทสุ จตุสุ ปนั ทีเปสุ จกกวตติสิริ ทาคู
สมตถา มาตาปิตโร นาม ปุตตานัน นตถิ ปเลว ทิพพสมปตตี
วา ปจมชฌานาติสมปตตี วา โลกุตตรสมปตติทานเ กถา ว
นตถิ ๑ สมนมาปณิหิตั ปนั จิตตัง สพพมเปตัง สมปตตี ทาคู
สกุโกติ เตน วุตตัง เสยโยโส นัน ตโต กเรติ ๑

เทสนาวสานเ พหุ โสตาปตติผลาทีนั ปตตะตา เทสนา
มหาชนสุส สาคูถิกา ซาตาติ ๑

โสเรยยตเถรวตถุ ๑

จิตตวถวณนา นิฏฐิตา ๑

ตติโย วกุโถ ๑

ปฺปศวกคฺคณณนา

ปจฺวีกถาปสฺสฺตปญฺจสฺตภิกฺขุขุตฺถ

โก อิมํ ปจฺวี วิเชสฺสตีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สฺตถา
สวตฺถึยํ วิหรนฺโต ปจฺวีกถาปสฺสฺเต ปญฺจสฺเต ภิกฺขุ อารพฺภ
กเถสี ๑

เต กิร ภควตา สทฺธิ ชนปทจาริกํ จริตฺวา เขตวนํ
อาคนฺตฺวา สายณฺหสมเย อุปญฺจานสาลาย์ นิสินฺนา อตฺตโน (๑)
คตฺตญฺจานเ อสุกคามโต อสุกคามคฺคณณญฺจานเ สมนํ วิสมํ
กทฺทมพฺหุํ สกฺขรพฺหุํ กาพฺมตฺตํ ตมฺพมตฺติกนฺติ ปจฺวีกถํ
กเถสฺสํ ๑ สฺตถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนินฺนนาตี ปุจฺฉิตฺวา ฆนฺเต อมฺเหหิ วิจริตฺญฺจานเ
ปจฺวีกถายาตี วุตฺเต ภิกฺขเว เอสา พาทิรปจฺวี นาม ตฺมฺเหหิ
อชฺชตฺติกปจฺวียํ ปริกมฺมํ กาคฺคํ วญฺญตีตี วตฺวา อิมํ เทว
คาถา อภาสี

โก อิมํ ปจฺวี วิเชสฺสตี

ยม โลกญฺจ อิมํ สเทวํ

โก ธมฺมปทํ สฺสเทสตี

กฺสโล ปุปฺผมิว ปเจสฺสตี

๑ สී. ม. ย. อตฺตนา ๑

เล่มที่ 17 ปุ่ปวคฺวณฺณา หนา 348

เสโฆ ปจวี วิเชสฺสติ

ขมโลกณฺจ อิมํ สเทวํ กํ ฯ

เสโฆ ธมฺมปทํ สุเทสิตํ

กุสโล ปุ่ปมฺวิว ปเจสฺสติติ ฯ

ตตฺถ โโก อิมฺนฺติ โโก อิมํ อตฺตภาวสงฺขาตํ
 ปจวี ฯ วิเชสฺสติติ อตฺตโน ณาณน วิชานิสฺสติ
 ปฏฺวิขฺมฺิสฺสติ สจฺฉนฺกริสฺสติติ อตฺโถ ฯ ขมโลกณฺจาติ จตฺพุพิชํ
 อปายโลกณฺจ ฯ อิมํ สเทวกนฺติ อิมํ มนุสฺสโลกณฺจ
 เทวโลเกน สทฺธี โโก วิเชสฺสติ วิชานิสฺสติ ปฏฺวิขฺมฺิสฺสติ
 สจฺฉนฺกริสฺสติติ ปุ่จฺฉติ ฯ โโก ธมฺมปทํ สุเทสิตนฺติ ยถาสภาวโต
 กถิตตฺตา สุเทสิตํ สจฺฉตฺตฺตีสโพิชปฺกฺขิขมฺมสงฺขาตํ ธมฺมปทํ
 กุสโล มาลาการโ ปุ่ปฝํ วิจฺฉนฺโต วิย โโก วิเชสฺสติ วิจฺฉนฺิสฺสติ
 อฺปปริกฺขิสฺสติ ปฏฺวิขฺมฺิสฺสติ สจฺฉนฺกริสฺสติติ อตฺโถ ฯ เสโฆติ
 อธิสฺสติกฺขา อธิจิตฺตสิกฺขา อธิปฺลฺยณาสิกฺขาติ อีมา ติสฺโส
 สิกฺขา สิกฺขนฺโต โสตาปตฺตมคฺคณฺจํ อาทิ กตฺวา ยาว
 อรหตฺตมคฺคณฺจา สจฺฉตฺวิโร เสโฆ อิมํ อตฺตภาวสงฺขาตํ ปจวี
 อรหตฺตมคฺเคน ตโต ญนฺทรากํ อปฺกทฺฒนฺโต วิเชสฺสติ
 วิชานิสฺสติ ปฏฺวิขฺมฺิสฺสติ สจฺฉนฺกริสฺสติ ฯ ขมโลกณฺจาติ ตถา
 วุตฺตปฺปการํ ขมโลกณฺจ อิมํ มนุสฺสโลกณฺจ สห เทเวหิ
 สเทวํ เสว วิเชสฺสติ วิชานิสฺสติ ปฏฺวิขฺมฺิสฺสติ

เล่มที่ 17 มริจิกมมฏจานิกตเถรวตถ หน้าที่ 349

สจจิกิริสฺสตี ฯ เสโชติ เสวว สตฺตวิโร เสโช ฯ ยถา
นาม กุสโล มาลาการโ ปุปฺฟารามํ ปวิสิตฺวา ตฺรณมกฺุถานิ
ปาณกวิฑฺฐานิ จ มิลาตานิ จ คณฺจิกษตานิ จ ปุปฺฟานิ
วชฺเชตฺวา โสภณานิ สุชตานิ ปุปฺฟานิ วิจฺจนาติ เอวเมว
อิมํ สุกฺกิตํ สุนิฑฺธิญฺจํ โปธิปกฺกขิยธมฺมปทํปิ ปญฺญาถ ปเจสฺสตี
วิจฺจิสฺสตี อุปฺปริกฺกขิสฺสตี ปฏฺวิษณฺิสฺสตี สจจิกิริสฺสตีตี ฯ

สตุถา สยเมว ปญฺหํ วิสฺสชฺเชตี ฯ เทสนาวसान
ปญฺจสตา ภิกฺขุ สห ปฏฺิสสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ
สมฺปตฺตปริสายปิ สาคฺคิกาเทสนา อโหสิตี ฯ

ปจวิกถापสฺตปญฺจสตภิกฺขุวตฺถ

มริจิกมมฏจานิกตเถรวตฺถ

เพณฺูปมนฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา สวตฺถิยํ วิหรนฺโต
อญฺญตรํ มริจิกมมฏจานิกํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิริ สตุถุ สนฺติเก กมฺมฏจานํ คเหตุวา สมณธมฺมํ
กิริสฺสามิตี อรญฺญํ ปวิสิตฺวา ฆฏฺิตฺวา วายมิตฺวา อรหตฺตํ
ปตฺตํ อสฺกโกนฺโต วิเสเสตฺวา กมฺมฏจานํ กถापสฺสามิตี
สตุถุ สนฺติกํ อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค มริจึ ทิสฺวา ยถายํ
คิมฺหสมเย อญฺุจิตา มริจิ ทูเร จิตานํ รูปคตํ วิย ปญฺญาถติ
สนฺติกํ อากจฺจนฺตานํ เนว ปญฺญาถติ อยํ อตฺตภาโวปิ

เล่มที่ 17 วิชาทททททท หน้า 351

วภูณานิ อริยมคเคน จินฺทิตฺวา จีณาสโว ภิกขุ มจฺจุราชสฺส
อทสฺสนํ อวิสยํ อมตํ มหานิพฺพานํ กจฺเจยฺยาติ ฯ

คาถาปริโยสานเน เถโร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา
สตฺถุ สุวณฺณวณฺณํ สรีริ โธเมนฺโต วณฺเณนฺโต วนฺทนฺโต
อาคโตติ ฯ

มรีจิกมฺมภูจกถานิกตฺเถรวตฺถุ ฯ

วิชาทททททท

ปฺปฺพานิ เหว ปจฺฉินฺนตฺนฺติ อิมํ ฐมฺมเทสํ สตฺถา
สาวตฺถิยํ วิหรนฺโต สปริสํ โอเมน อชฺโฆตฺถริตฺวา มาริตํ
วิชาททท (๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตฺตฺรายํ อนุปฺพุพฺพิททา สาวตฺถิยํ มหาโกสฺสรณฺโฆ ปฺตฺโต
ปเสนทิกฺมาโร นาม เวสาลียํ ลิจฺฉวิภฺวาโร มหาลิ นาม
กุสินารายํ มลฺลราชปฺตฺโต พนฺธุโล นามาติ อิเม ตโย
ทิสปาโมภฺยสฺสาจริยสฺส สนฺติเก สิปฺปฺคฺคหณฺตํ ตกฺกสิลํ
คณฺตฺวา พหฺนฺคเร สาถายํ สมากตา อณฺณมณฺณสฺส
อาคตฺการณฺณจ กุลณฺจ นามณฺจ ปฺจฺฉิตฺวา สหายกา หุตฺวา
เอกโตว อาจริยํ อุปสงฺกมิตฺวา น จิรฺสฺเสว อุคฺคหิตฺสิปฺปา
อาจริยํ อาปฺจฺฉิตฺวา เอกโตว นิภฺยมิตฺวา สกสฺสภูจกถานานิ
๑ วิภูฏกถานติปิ ปทํ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่ปวคฺควณณา หน้า 352

อคมฺสฺฯ เตสฺ ปเสนทิกฺมาโร ปิตฺ สิปฺปี ทสฺเสตฺวา ปสนฺเนน
ปีตรา รชเช อภิสิตฺโตฯ มหาลิกฺมาโร ลิจฺฉวินฺ สิปฺปี
ทสฺเสนฺโต มหนฺเตน อุตฺสาเหฺน ทสฺเสสิฯ ตสฺส อุกฺขิณี
ภิชฺชิตฺวา อคมฺสฺฯ ลิจฺฉวิราชาโน อโห วัต อมฺหากํ
อาจริโย อุกฺขิวินาถํ ปตฺโต น ตํ ปริจฺจชิตฺสาม อุกฺกุจฺหิตฺสาม
นนฺติ ตสฺส สตสฺสทสฺสุจฺจานกํ เอกํ ทฺวาริ อํทฺสฺฯ โส
ตํ นิสฺสาย ปวฺจสฺเต ลิจฺฉวิราปฺตฺเต สิปฺปี สิกฺขาเปฺนฺโต
วสิฯ พนฺชุลกฺมาโร สฏฺฐิ เวฬุ คเหตฺวา มชฺเฒ อยฺสลาถํ
ปกฺกขิปิตฺวา สฏฺฐิกลาเป อุตฺสาเปตฺวา จปีเต มลฺลราชกฺุเลหิ
อิม กปฺเปตฺติ วุตฺเต อสฺตีหตฺถํ อากาถํ อุตฺลลงฺฆิตฺวา อสินา
กปฺเปนฺโต อคฺมาสิฯ โส โอสานกลาเป อยฺสลาถาย กิริติ
สทฺทํ สุตฺวา กิเมตฺนฺติ ปุ่จฺฉิตฺวา สพฺพกลาเปสฺ อยฺสลาถานํ
จปีตภาวํ สุตฺวา อสิ ฌทฺเทตฺวา โรทฺมาโน มยฺหํ เอตฺตเกสฺ
ณาคิสฺสหฺเชสฺ เอโกปี สสิเนโห หุตฺวา อิมํ การณํ นาจิกฺขิ
สเจ หิ อํ ฆานะยฺยํ อยฺสลาถาย สทฺทํ อนุจฺจฺหาเปฺนฺโต ว
ฉินฺนฺเทยฺยนฺติ วตฺวา สพฺเพปิเม มาเรตฺวา รชฺชํ กาทฺเรสฺสนฺติ
มาตาปีตฺถนํ กเถสิ ปเวณฺรชฺชํ นาม ตาต อิทํ น ลพฺภา
เอวํ กาทฺถนฺติ นานปฺปกาเรน วาริโต เตนฺหิ มม สหายสฺส
สนฺติกํ คมฺิสฺสามิติ สาทฺถึ อคฺมาสิฯ ปเสนทิราชา
ตสฺสาคมนํ สุตฺวา ปจฺจुकฺคนฺตฺวา มหนฺเตน สกฺกาเรน นคริ

ปเวเสตวา เสนาปติฎจนาเน จเปลิ ฯ โส มาตาปิตโร

ปกุโกสาเปตวา ตตเถว วาสึ กปุเปลิ ฯ

อเถกทิวสิ ราชา อุปริปาสาเท จิตฺ อนนฺตรวีถึ

โอโลกยมาโน อนาถปิณฺฑิกสุส จูพอนาถปิณฺฑิกสุส วิสาขาย

สุปุปฺวาสาชาติ เอเตสิ เคะเห ภตฺตกิจจตุถาย กจฺจนฺเต

อนกสฺหสุเส ภิกฺขุ ทิสฺวา กหํ อຍฺยา กจฺจนฺตีติ ปุจฺฉิตฺวา

เทว อนาถปิณฺฑิกสุส เคะเห นิจฺจภตฺตสฺลาภภตฺตกิลานภตฺตาทินํ อตุถาย เทวสิกํ เทว

ภิกฺขุสฺหสุสานิ กจฺจนฺติ จูพอนาถ-

ปิณฺฑิกสุส เคะหํ ปญฺจสฺตา ภิกฺขุ นิจฺจํ กจฺจนฺติ ตถา

วิสาขาย ตถา สุปุปฺวาสาชาติ วุตฺเต สยฺปิ ภิกฺขุสงฺฆํ

อุปฏฺฐหิตฺคาโม วิหารํ คนฺตุวา ภิกฺขุสฺหสุเสน สทฺธิ สตุถาริ

นิมนฺเตตฺวา สตุถาหํ สหตุถา ทานํ ทตุวา สตุตฺเม ทิวเส

สตุถาริ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ปญฺจหิ เม ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ

นิพฺพุธิ ภิกฺขุํ คณฺหเถติ อาห ฯ มหาราช พุทฺธา นาม

เอกญฺจนาเน นิพฺพุธิ ภิกฺขุํ น คณฺหนฺติ พหุ พุทฺธานํ อากมนํ

ปจฺจาสิสนฺตีติ ฯ เตนหิ เอกํ ภิกฺขุํ นิพฺพุธิ เปเสเถติ ฯ

สตุถา อานนฺตฺเถรสฺส ภารมกาสิ ฯ ราชา ภิกฺขุสงฺฆเม

อากเต ปตฺตํ คเหตุวา อิเม นาม ปรีวิสนฺตฺติ อวิจาเรตฺวา

สตุถาหํ สยเมว ปรีวิสิตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส วิกฺขิตฺโต ปปญฺจ

อกาสิ ฯ ราชกุเถ จ นาม อนาถตุตา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา

เล่มที่ 17 ปุ่ฬวคฺวณณนา หน้า 354

ภิกฺขุ นิสึทาเปตฺวา ปรีวิสิตฺตํ น ลภนฺติ ฯ ภิกฺขุ น มยํ
อิธ จาคฺตุ สกฺขิสฺสามาติ พหุ ปกฺกมึสฺสุ ฯ ราชา ทฺตยทิวเสปี
ปมชฺชชฺชํ ทฺตยทิวเสปี พหุ ปกฺกมึสฺสุ ฯ ตตยทิวเสปี ปมชฺชชฺชํ
ตทา อานนฺทตฺเตโร เอกกเมว จเปตฺวา อวเสสา ปกฺกมึสฺสุ ฯ

ปฺลฺลวณฺตนา นาม การณฺวสิกา โหนฺติ กุลาณํ ปสาทํ
รกฺขณฺติ ฯ ตถาคตฺตสฺส จ สารีปฺตตฺเตโร มหาโมคฺคฺลฺลา-
นตฺเตโรติ เทว อคฺคสาวกา เขมา อุปลวณฺณาติ เทว
อคฺคสาวิกา อุปาสเกสฺส จิตฺโต คหปติ หตฺถโก อาพวโกติ
เทว อคฺคสาวกา อุปาสิกาสุ เวฬุณฺณกฺกึ นนฺทมาตา
ขุขฺชุตฺตราติ เทว อคฺคสาวิกา อิติ อิเม อฏฺฐ ชเน อาทิ
กตฺวา จานนฺตรปฺตตฺตา สพฺเพปี สาวกาเอกเทเสน ทสนฺนํ
ปารมีนํ ปูริตตฺตา มหาปฺลฺลวณฺ อภินิหารสมฺปนฺนา ฯ

อานนฺทตฺเตโรปี กปฺปสฺตสฺสพฺริตปารมี อภินิหาร-
สมฺปนฺโน มหาปฺลฺลวณฺ อตฺตโน การณฺวสิกตฺยา กุลสฺส ปสาทํ
รกฺขณฺโต อฏฺฐจาสิ ฯ ตํ เอกกเมว นิสึทาเปตฺวา ปรีวิสิสฺสุ ฯ
ราชา ภิกฺขุณฺํ คตกาเล อาคนฺตฺวา ขาทนียโกชนียานิ ตเถว
จิตานิ ทิสฺวา ก็ อยฺยา นาคมึสฺสูติ ปุ่จฺจิตฺวา อานนฺทตฺเตโร
เอกโกว อากโต เทวาติ สุตฺวา อทฺธา เอตฺตกมฺเม
เลทนมกํสูติ ภิกฺขุณฺํ กุทฺโธ สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา ภนฺเต
มยา ปลฺลจฺจนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ ภิกฺขา ปฏฺยิตฺตา อานนฺทตฺเตโร

กิริ เอกโกว อากโต ปฎิยตตฎิฎกา ตเถว จิตา ปณจสตา
ฎิฎฐ มม เคเห สณณํ น กรีสุ กิณฺณุ โข การณนฺติ
อาห ๑ สตุถา ฎิฎฐนํ โทสํ อวตฺวา มหาราช มม
สวากานํ ตุมฺเหหิ สทฺธี วิสุสาโส นตฺถิ เตน น คตา
ฎิวิสุสนฺตฺติ วตฺวา กุลานํ อนุปคฺมนการณณจ อนุปคฺมนการณณจ
ปกาสณฺโต ฎิฎฐ อามนฺเตตฺวา อิมํ สุตตฺมาห (๑)

นวหิ ฎิฎฐเว องฺเคหิ สมนฺนาคตํ กุลํ อนุปคฺนตฺวา
จ (๒) นาลํ อนุปคฺนตฺตุ อนุปคฺนตฺวา จ (๓) นาลํ อนุปนิสฺสีทิตฺตุ ๑ กตเมหิ
นวหิ น มนาเปน ปจฺจฎฐเณนฺติ น มนาเปน อฎิวาเทนฺติ
น มนาเปน อาสนํ เทนฺติ สนตฺมสฺส ปรีคฺยหนฺติ พหุฎมิหิ (๔)
โถกํ เทนฺติ ปณฺตีตฺมิหิ (๕) ลูบํ เทนฺติ อสกฺกจฺจํ เทนฺติ โน
สกฺกจฺจํ น อนุปนิสฺสีทิตฺตุ ฐมฺมสฺสวนาย ภาสนฺตฺสฺส (๖) น
รณฺชียนฺติ ๑ (๗) อิมหิ โข ฎิฎฐเว นวหิ องฺเคหิ สมนฺนาคตํ
กุลํ อนุปคฺนตฺวา จ (๘) นาลํ อนุปคฺนตฺตุ อนุปคฺนตฺวา จ (๙) นาลํ
อนุปนิสฺสีทิตฺตุ ๑

นวหิ ฎิฎฐเว องฺเคหิ สมนฺนาคตํ กุลํ อนุปคฺนตฺวา
จ อลํ อนุปคฺนตฺตุ อนุปคฺนตฺวา จ อลํ อนุปนิสฺสีทิตฺตุ ๑ กตเมหิ

๑ องฺ. นวก. ๒๓/๔๐๑ ๑

๒- ๓. ปาลีขํ จสทฺทฎฐาเนสุ วาสทฺโท ทิสฺสติ ๑

๔. พหุฎมิหิ ๑ ๕. ปณฺตีตฺมิหิ ๑ ๖. ภาสิตฺมสฺส ๑ ๗ ๑ รมิสุสนฺติ ๑

๘-๙ ปาลีขํ จสทฺทฎฐาเนสุ วาสทฺโท ทิสฺสติ ๑ สุกฺกปกฺเข ปน

เอกสทิสเมว ๑ ฃ. ว.

เล่มที่ 17 ปุฬวคควณณา หนา 356

นหวหิ มนาเปน ปจจุณฺเฐนฺติ มนาเปน อภิวาเทนฺติ มนาเปน
อาสนํ เทนฺติ สนฺตมสฺส น ปรีคฺยฺหนฺติ พหุภุมฺหิ พหุภุํ
เทนฺติ ปณฺตีตฺมฺหิ ปณฺตีตํ เทนฺติ สกฺกจฺจํ เทนฺติ โน อสกฺกจฺจํ
อุปนีสีทฺหนฺติ ชมฺมสฺสวนาย ภาสฺนตฺสฺส รณฺชียนฺติ ฯ อิมฺหิ
โฆ ภิกฺขเว นหวหิ องฺเคหิ สมนฺนาคตํ กุถํ อนุปนฺนตฺวา
จ อถํ อุปฺกนฺตุ อุปฺกนฺตฺวา จ อถํ อุปฺนีสีทิตฺตฺนฺติ ฯ

อิตฺติ โฆ มหาราช มม สวกา ตุมฺหากํ สนฺติกา
วิสุตฺตํ อลภฺนตฺวา น คตา ภวิสฺสฺสฺสฺสํ โปราณกปณฺฑิตา
หิ อวิสุตฺตํ นียฺญฺจ
เวทณํ ปตฺวา วิสุตฺตํ กญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
รณฺญา ปุญฺญโธ อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสีขํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต เกสโว
นาม ราชา รชฺชํ ปหาย อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชํ ฯ ตํ
ปญฺจ ปุริสฺสตานิ อนุปนฺพพฺพชฺชํ ฯ โส เกสวตฺวาปโส นาม
อโหสิ ฯ ปสาธนกปฺปโก ปนฺสฺส อนุปนฺพพฺพชฺชิตฺวา กปฺปโก
นาม อนุตฺวาสิโก อโหสิ ฯ เกสวตฺวาปโส ปรีสาย สทฺธี
อญฺจ มาเส หิมวฺนฺเต วสิตฺวา วสุตฺวารตฺเต โลณฺมพิลเสวณฺตฺถาย
พาราณสี ปตฺวา ภิกฺขเว นคฺริ ปาวีสี ฯ อถ นํ ราชา
ทิสฺวา ปตีทิตฺวา จาตุมฺมาสี อตฺตโน สนฺติเก วสนฺตฺถาย
ปฏฺิณฺณํ กเหตุวา อุยฺยานเว วสาเปณฺโต สายํ ปาตํ ตสฺส

อุปฏฺจณํ คจฺจติ ฯ อวเสสา ตาปสา กติปาหํ วสิตฺวา
หตฺถิสทฺทาทีหิ อุพฺพาพฺหา อจฺริย อุกฺกณฺจิตฺมฺหา คจฺจมาติ
อาหํสุ ฯ กหนฺดาตฺติ ฯ หิมวณฺต์ อจฺริยาติ ฯ ราชา
อมฺหากํ อาคตฺทิวเสยว จาตฺมฺมาสํ อีธ วสนตฺถาย ปฏฺิณฺณํ
คณฺหิ กถํ คมิตฺสสถ ตาตฺติ ฯ ตฺมฺเหหิ อมฺหากํ
อนาจิกฺขิตฺวาว ปฏฺิณฺณา ทินฺนา มยฺ อีธ น สกฺโกม
วสิตฺถุ อีโต อวิทฺุเร ตฺมฺหากํ ปวตฺติสฺสวณฺจฺจเน วสิสฺสามาติ
วณฺทิตฺวา ปกฺกมิตฺสุ ฯ กปฺปกนฺตฺวาสิเกน สทฺธิ อจฺริโย
โอหิยฺ ฯ ราชา อุปฏฺจณํ อากโต กุหิ อยฺยาติ
ปฺจฺฉิ ฯ อุกฺกณฺจิตฺมฺหาติ วตฺวา หิมวณฺต์ คตา มหาราชาติ ฯ กปฺปโกปี น จิรสฺเสว อุกฺกณ
จิตฺวา อจฺริเยน ปฺนปฺปฺนํ
วาริยมาโนปี น สกฺโกมิตฺติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ อิตเรสํ ปน
สนฺติกํ อคณฺตฺวา อจฺริยสฺส ปวตฺติ สฺสนฺโต อวิทฺุเร จาเน
วสิ ฯ อปรภาเค อจฺริยสฺส อนฺตฺวาสิเก อนฺตฺสฺสรนฺตสฺส
กฺจฺฉิโรโค อุปฺปชฺชิ ฯ ราชา เวชเชหิ ติกฺกจฺจนาเปติ ฯ โรโค
น วุปฺสมมฺติ ฯ ตาปโส อาห มหาราษ อิจฺฉสิ เม
โรคํ วุปฺสมิตฺตฺนฺติ ฯ ฆนฺเต สจฺหา สกฺกฺกณฺณยฺ อิทาเนว โว
ผาสฺกํ กรยฺยณฺติ ฯ มหาราษ สเจ เม ผาสฺกํ อิจฺฉสิ มํ
อนฺตฺวาสิกาณํ สนฺติกํ เปเสหิตฺติ ฯ ราชา สาธฺ ฆนฺเตติ
ตํ มณฺจเก นิปฺชฺชาเปตฺวา นารทามจฺจปฺมฺเช จตฺตาโร อมจฺเจ

เล่มที่ 17 ปุ่ปุพวคฺควณณนา หน้ 358

มม อยฺยสฺส ปวตฺตี ฉตฺวา มยฺหิ สาสนํ ปหิณฺเยยถาติ
อฺยโยเชติ ฯ กปฺปกนฺตฺวาสิโก อจฺริยสฺสาคมนํ สุตฺวา
ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา อิตเร กหนฺติ วุตฺเต อสฺสกุฏฺฐาเน กิร
วสนฺตีติ อห ฯ เตปี อจฺริยสฺสาคตภาวํ สุตฺวา ตตฺถ
สโมสริตฺวา อจฺริยสฺส อฺณโหทกํ ทตฺวา ผลาผลิ อํทฺสู ฯ
ตํขณฺณเวย โรโค วุปฺสมิ ฯ โส กติปาเหเนว สฺวณฺณวณฺโณ
อโหสิ ฯ อถ นํ นารโท ปุ่จฺฉิ

มนุสฺสสินุทํ ชหิตฺวาน สพฺพกามสมิทฺธินํ
กถนฺนุ ภควา เกสิ กปฺปสฺส รมสิ อสฺสเมติ ฯ
สาทฺฐนิ รมณฺิยานิ สนฺติ รุกฺขมา มโนรมา
สฺภาสิตานิ กปฺปสฺส นารท รมยฺนฺติ มนฺติ ฯ
สาสินํ โอทนํ ภูตฺวา สฺจิมํสุปฺเสจนํ
กถํ สามากนิวารา อโลณฺา สาทฺยนฺติ ตนฺติ ฯ
อสาทํ ยทิวา สาทท อปฺปํ วา ยทิวา พหุ
วิสฺสภูโจ ยตฺถ ภูณฺเชยฺย วิสฺสาสปรมา รสาติ ฯ
สตุถา อิมิ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ (๑) สโมชานนฺโต

ตทา ราชา โมคฺคฺลฺลาโน อโหสิ นารโท สาริปุ่ตฺโต
กปฺปกนฺตฺวาสิโก อานนฺโท เกสวตาปโส อหเมวาทิ วตฺวา
เอวํ มหาราช ปุ่พฺเพ ปณฺฑิตา มรณฺนฺตีกํ เวทนํ ปตฺวา
๑ ข. ชา. จตุกฺก. ๒๓/๑๖๐ ฯ ตทฎจกถา ๔/๔๕๘ ฯ

เล่มที่ 17 วิชาททวตถุ หน้า 359

วิสุตาสักกภูจกถา อคมंस มม สวกา ตุมหากัง สนตติเก วิสุตาสัง
น ลภนติ มณเฑติ อาห ๗ ราชา ภิกขุสงฆเมน สทฐี
มยา วิสุตาสัง กาคู วฏฐติ กถนุโข กริสสามีติ
สมมาสมพุทฐสส ฌาติธัตถิ์ เคเห กาคู วฏฐติ เอวัง สนเต
ทหรา จ สามเณรา จ สมมาสมพุทฐสส ฌาติ ราชาคี
म्म สนตติกัง วิสุตภูจกา นิพทฐิ์ อากมิตสนตติติ จินเตตวา
เอกัม เม ธัตถิ์ เทนตติ สากุยานัง สนตติกัง สาสนัง เปเสสิ
กตรสกกสส ธัตถาคี ปุจจติตวา อากจเฉยยาถาคี วตวา ทูเต
อาณาเปสิ ๗ ทูตา กนตวา สากิเย ทาริกัง ยาจิสฺสุ ๗
เต สนนิปตติตวา ปกขนตริโย ราชา สเจ น ทสสาม
วินาสสสตี โน น โข ปน อมเหหิ กุเลน สทิส
กิณฺนุ โข กาทพพนตติ จินตยีสฺสุ ๗ มหามาโม มม ทาสिया
กุกุณิสฺมี ชาตา วาสภขตติยา นาม ธัตถาคี รูปโสภกคปตตคา
อตุถิ ตัม ทสสามาคี วตวา ทูเต อาห สาธุ รมโย
ทาริกัง ทสสามาคี ๗ กสส ธัตถาคี ๗ สมมาสมพุทฐสส จุฬปีตุ
ปุตตสส มหามาสมกกสส ธัตถาคี วาสภขตติยา นามาคี ๗
เต กนตวา รมโย อาโรจยีสฺสุ ๗ ราชา ยทิ เอวัง สาธุ
สิฆัม อาเนถ ขตติยา จ นาม พหุมายา ทาสีธัตถิ์ปี
ปหิณฺณยฺยุ ปิตรา สทฐี เอกภาชเน ภูณชนตติ์ อาเนยยาถาคี
เปเสสิ ๗ เต กนตวา เทว ตุมเหหิ สทฐี เอกโต ภูณชนตติ์

เลมที่ 17 ปุฬวคควณณา หนา 360

ราชา อิจนตีติ อาหสูฯ มหاناโม สาธุ ตาตาดิ ตั
อลงการาเปตวา อุตโน ภูษนกาเล ตั (๑) ปุกโกสาเปตวา ตาย
สทฐี เอกโต ภูษนการุ ทสเสตวา ทุตานัน นิยุยาเทสิฯ
เต ตั อาทาย สวคถี คนตวา ตั ปวตตี รณโย
อาโรเจสูฯ ราชา ตุฏจมานโส ตั ปณจนัน อิตถีสถานัน
เชฏจกั กตวา อคคมहेสิฏจाने अगिस्सिजिฯ सा न जिरुसेव
सुवणवण्णं पुत्तं विषायिฯ अठसुस नामककहमत्तिवसे
ราชา [๒] อยฺยิกาย สนตฺกั เปเสสิ สากยราชสีตา
वासภตฺติยา पुत्तं विषाता गिमसुस नामं कโรनुत्तिฯ तं
पन सासनं कहेत्वा कโต अमज्जो णोक्कं पञ्चरात्तुโกฯ
सो कनत्तवा रणयो अय्यिकाय आरोजेसुฯ सा तं पवत्ति
सुत्तवा वासภत्तिया पुत्तं अविषायित्वापि सपुप्पं चनं अगिण्वि
अथानि पन रणयो अत्तिविय वल्लणा गविसुत्तिติ आहฯ
पञ्चरामज्जो वल्लणात्ति वण्णं तुसुत्तं सुत्तवा विणुत्तणोत्ति
सल्लणखेतवा राชानं उप्पकनत्तवा เทव गुमारसुส विणुत्तणोत्ति
नामं कโรत्तात्ति आहฯ ราชา पोरानกं नो गुलसनत्तकं
नामं गविसुत्तिติ जिनुत्เตत्तवा विणुत्तणोत्ति नामं अกาसिฯ अठसुस
त्तरกาเลयेव ราชา सत्तु ปियं कโรมिति सेनापत्तिगुजानं
अथासिฯ सो गुमारपरिहारेण वणुत्तणोत्ति सत्तवसुत्तिकกาเล

เล่มที่ 17 วิชาททวตถุ หน้า 361

อญเฒสั กุมารานั มาตามหกุลโต หตุถิรูปกอสุสรูปกาทีนิ
อาหริยมานานิ ทิสฺวา มาตริ ปุจฺฉิ อมฺม อญเฒสั
มาตามหกุลโต ปณฺณาการโ อาหริยติ มยฺหิ โกจิ กิณฺจि น
เปเสติ กิ ตฺวํ นิมนฺมาตาปิตฺกาติ ฯ อถ นั สฺวา ตาต
ตว สกฺยราชาโน มาตามหา ทูเร ปน วสนฺติ เตน เต
น กิณฺจิ เปเสนฺตีติ วญฺเจติ ฯ ปุณฺ โสฬสวสฺสติกกาเล อมฺม
มาตามหกุลั ปสฺสิตฺกาโมมฺหิตี วตฺวา อถ ตาต กิ ตตฺถ
คนฺตฺวา กริสฺสตีติ วาริยมาโนปี ปุณฺปฺปุณฺ ยาจิ ฯ อถสฺส
มาตา เตนหิ กจฺฉาติ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ โส ปิตฺ อาโรเจตฺวา
มหนฺเตน ปรีวาเรน นิภฺขมิ ฯ วาสภตฺติยา ปุเรตรเมว
ปณฺณั เปเสติ อหิ อธิ สฺขั วสามิ มาสฺส กิณฺจิ สามิโน
อนฺตรั ทสฺสยีสฺสูติ ฯ สากิยา วิชฺฐทภสฺสาคมนั ฅตฺวา วนฺทิตฺถุ
น สกฺกาติ ตสฺส ทหฺรทหฺเร กุมารे ชนปฺทํ ปหิณฺตีตฺวา
ตสฺมี กปิลปฺริ สมฺปตฺเต สณฺจาคาเร สนฺนิปฺตีสุ ฯ กุมารโ
ตตฺถ คนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ อถ นั อยนฺเต ตาต มาตามโ
อัย มาตุโลติ วทิสฺสุ ฯ โส สพฺเพ วนฺทมาโน วิจริตฺวา
เอกํปี อตฺตานัน วนฺทนฺตํ อทิสฺวา กิณฺนุ โข มํ วนฺทนฺตา
นตฺถีติ ปุจฺฉิ ฯ สากิยา ตาต กนิฏฺฐกุมารา เต ชนปฺทํ
คตาติ วตฺวา ตสฺส มหนฺตํ สกฺกาเร กรีสฺสุ ฯ โส กติปาหิ
วสิตฺวา มหนฺเตน ปรีวาเรน นครา นิภฺขมิ ฯ อเถกา ทาสี

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หน้า 362

สณจาคาระ สส นินนผลกั (๑) อิทั วาสภคตติยาย ทาสียา
ปุ่ตตสส นินนผลกนติ อกโกสิตวา อกโกสิตวา จีโรทเกน
โรวติฯ เอโก ปุริโส อตตโน อวูธั ปมมุสสิตวา นิวตโต
ตั คณหนโต วิชุกทกุมารสส อกโกสนสทุทั สุตวา ตั อนนตรี
ปุ่จจิตวา วาสภคตติยา ทาสียา กุจจิมิหิ มหานามสกกสส
ชาตาคิ ถตวา พลกายสส กเถสิฯ วาสภคตติยา กิร
ทาสีธิตาคิ มหาโกลาหลั อโหสิฯ ตั สุตวา วิชุกทโก เอเต
ตาว มม นินนผลกั จีโรทเกน โรวนตุ อหั ปน รชเช
ปติฎจิตกาละ เอเตลั กลโลหิตั กเหตุวา มม นินนผลกั
โรวิสสามิติ (๒) จิตตั จเปสิฯ ตสมี สาวตถิ คเต อมจจา
สพพิ ปวตถิ รยโล อโรจยีสุฯ ราชา มยหั ทาสีธิตริ
อหัสติ สากิยานั กุชจิตวา วาสภคตติยาย จ ปุ่ตตสส จ
ทินนปริหารั อจจินุทิตวา ทาสทาสีหิ ลททพพมตตเมว
ทาเปสิฯ ตโต กติปาหจเยน สตถา ราชนิเวสนั คนุตวา
นินิทิฯ ราชา อากนุตวา วนุทิตวา ฆนเต ตุมุหากั กิร
ถาคเทหิ ทาสีธิตา มยหั ทินนา เตนสสา อหั สปุ่ตตาย
ปริหารั อจจินุทิตวา ทาสทาสีหิ ลททพพมตตเมว ทาเปสินติ
อาหฯ สตถา อยุตตั มหาราช สากิเยหิ กตั ททนเตหิ
นาม สมชาคิกา ทาดพพา อสส ตั ปน มหาราช วทามิ
๑ ไปราณไปฎจเก เตน นินนั ผลกนติ ทิสสติฯ
๒ สี. ย. โรวาเปสสามิติฯ

เลมที่ 17 วิชาททวตถ หนา 363

วาททขตติยา ขตติยราชธีตา ขตติยรณโย เกเห อภิเสก
ลภี วิชาทโทปี ขตติยราชานเมว ปฏิจจ ชาโต มาตุโคตต
นาม ก็ กริสฺสตี ปิตุโคตตเมว ปมาณนติ โปราณก-
ปณฺฑิตา ทลิตุทิตติยา กฏจหาริกาย อคฺคมहेสิฏฺจานํ อํทสุ
ตสฺสา จ กุจฺฉิมฺหิ ชาตกุมารโ ทวาทสโยชนิกาย พารานสิย
รชฺชํ ปตฺวา กฏจวาทนราชานาม ชาโตติ กฏจหารियชาตํ (๑)
กเถสิ ฯ ราชานมมกถํ สุตฺวา ปิตุโคตตเมว กิร ปมาณนติ
ตฺสิตฺวา มาตาปุตฺตานํ ปกตฺติปริหารเมว ทาเปสิ ฯ

พนฺธุลเสนาปตฺตสปี โข กุสินารายํ มลลราชธีตา
มลฺลิกานาม ภริยา ทิฆมรตฺตํ น วิชายี ฯ อถ นํ พนฺธุโล
อตฺตโน กุลมรเมว กจฺฉาติ อญฺโยเชสิ ฯ สวา สตฺถารํ
ทิสฺวาว คมิสฺสามีติ เขตวานํ ปวิสิตฺวา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา
จิตฺตา กหํ กจฺฉสิตี วุตฺตา สามิโก มํ ภนฺเต กุลมรํ
เปเสตีติ อหา ฯ ก็การณาติ ฯ วญฺจมา กิรสมฺมิ อปฺตฺติกาติ ฯ
ยทิ เอวํ คมนกิจจํ นตฺถิ นีวตฺตสฺสตี ฯ สวา ตฺถจฺจมานสา
หุตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา นีเวสนํ คนฺตฺวา กสฺมา
นีวตฺตาสีติ วุตฺเต (๒) ทสพเลน นีวตฺติตฺมฺหีติ อหา ฯ พนฺธุโล
ทิจฺฉํ ภวิสฺสตี ทิฆมทสฺสินา การณนติ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ สวา
๑ บ. ชา. เอก. ๒๗/๓ ฯ ตทภูจกถา ๑/๒๔๐ ฯ ๒ ส. ย. วุตฺตา ฯ

เลมที่ 17 ปุพวคควณณา หนา 364

น จิสเสว คพภิ ปฏิลภิตวา อุปปนุโทหพา โทหโพ
เม อุปปนุโนติ อาโรเจสิฯ กิ โทหโพติฯ เวสาลินคร
คณราชกุลานัน อภิสกมจกุลโปกขรณีย โอตริตวา นหาตวา
ปานีย ปาตุคามมฺหิ สามิติฯ พนฺชโล สาฐติ วตวา
สทสฺสตถามชฺนุ กเหตวา ตํ รถํ อาโรเปตวา สวตฺถิตโต
นิกขมิตวา รถํ ปาเชนฺโต มหาลิจฺฉวินโน ทินฺนทวารน
เวสาลี ปาวีสิฯ มหาลิจฺฉวินโน จ ทวารสมิเปเอว นิเวสนัน
โหติฯ โส รตสฺส อุมมาเร ปฏิจฺฉาตสทฺทํ สุตวาว พนฺชุลสฺส
รตสทฺโทติ ฅตวา อชฺช ลิจฺฉวินัน ภยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ
อาหฯ โปกขรณียา อนฺโต จ พหิ จ อารกฺโข (๑) พลวา
อุปริ โลหชาลํ ปตฺถณฺณํ สกฺขณานฺปิ โอกาโส นตฺถิฯ
พนฺชุลเสนาปติ ปน รถา โอตริตวา อารกฺขเก มนฺสฺเส
เวตฺเตน ปหรนฺโต ปลาเปตวา โลหชาลํ ฉินฺทิตวา
อนฺโตโปกขรณียา ภริยํ นหาเปตวา สยฺปิ นหาตวา ปฺน
ตํ รถํ อาโรเปตวา นครา นิกขมิตวา อาคตมกฺเคเนว
ปายาสิฯ อารกฺขกา ลิจฺฉวินัน อาโรเจสิฯ ลิจฺฉวิราชาโน
กฺขมิตวา ปญฺจ รตสฺตานิ อารุยฺห พนฺชุลมลฺลํ คณฺหิสฺสามาติ
นิกขมิตฺวา ตํ ปวตฺตี มหาลิสฺส อาโรเจสิฯ มหาลิ มา
คมิตฺถ โส หิ โว สพฺเพ ฅมาเตสฺสตีติ อาหฯ เตปิ มย
#๑ สี. ม. ย. อารกฺขาฯ

เล่มที่ 17 วิชาททวตถุ หน้า 365

คมิสสามเอวาทิ วทีสุฯ เตนหิ รตจกุกสฺส ยาว นากิโต
ปจวี ปวิฏฐฏฐานัน ทิสฺวา นีวตฺเตยฺยาถ ตโต อนีวตฺตฺนฺตา
ปฺรโต อสนิสทฺทํ วิย สฺถิสฺสถ ตมฺหา จานา นีวตฺเตยฺยาถ
ตโต อนีวตฺตฺนฺตา ตมฺหากํ รตฺฐเรสุ ฉิทฺทํ ปสฺสิสฺสถ
ตมฺหา จานา นีวตฺเตยฺยาถ [๑] ปฺรโต มา คมิสฺสธาติ
อาหฯ เต ตสฺส วจเนนानีวตฺติตฺวา ตํ อญฺพนฺธิสฺสฺเยวฯ
มลฺลิกา ทิสฺวา รธา สามิ ปญฺญาชนฺตีติ อาหฯ เตนหิ
เอกสฺเสว รตฺสฺส ปญฺญาชนกาเถ อาโรเจยฺยาตีติฯ สฺยา ยทา
สพฺเพ เอโก วิย หุตฺวา ปญฺญาธิสฺสฺ ตทา เอกเมว สามิ
รตฺสฺสํ ปญฺญาชนตีติ อาหฯ พนฺธุโล เตนหิ อีมา
รตฺสมิโย คณฺหาติ ตสฺสา รตฺสมิโย ทตฺวา รเถ จิตฺว
ธนฺุ อาโรเปสิฯ รตฺจกุกํ ยาว นากิโต ปจวี ปาวีสิฯ
ลิจฺฉวิโน ตํ จานัน ทิสฺวา น นีวตฺตีสฺสุฯ อิตโร โถกํ
คณฺตฺวา ชยิ โปเถสิฯ อสนิสทฺโท วิย อโหสิฯ เต ตโตปิ
น นีวตฺตีสฺสุ อญฺพนฺธฺนฺตา คจฺฉนฺเตวฯ (๒) พนฺธุโล รเถ จิตฺโก ว
เอกํ สฺริ จิปีฯ โส ปญฺจนฺนํ รตฺสฺตานัน รตฺสฺเส ฉิทฺทํ
กตฺวา ปญฺจ ราชสฺตานิ ปริกฺรพฺนฺธฺนฺฏฐานเ วินฺวิชฺฉิตฺวา
ปจฺวิย ปาวีสิฯ เต อตฺตโน วิทฺธภาวํ อชานิตฺวา ติฏฺฐ
เร ติฏฺฐ เรติ วทฺนฺตา อญฺพนฺธิสฺสฺเยวฯ พนฺธุโล รถํ
๑ ม.เอตฺถนฺตเร ตโต อนีวตฺเตนฺตฺตาติ ทสฺสตีฯ
๒ คจฺฉิสฺสฺเยวาทิ ยุตฺตตฺริฯ

เล่มที่ 17 ปุ่ปฬวคฺควณณา หน้า 366

จเปตุวา ตุมเห มตกา มตเกหิ สทฐิ มยหิ ยุฑฐิ นาม
นตฺถิติ อห ๑ มตกา นาม อมหาสทิสาน (๑) โหนตฺติ ๑
เตนหิ สพฺพปจฺฉิมสฺส ปริกัร โมเจถาติ ๑ เต โมจยีสฺส ๑
โส มุตตมตฺเตยว มริตฺวา ปติ ๑ อถ เน สพฺเพปิ ตุมเห
เอวรูปา อตฺตโน อตฺตโน ฆรานิ คนฺตฺวา สัวิทาทพฺพ
สัวิทหิตฺวา ปุตฺตทาริ อนฺุสาสิตฺวา สนนานหิ โมเจถาติ
อห ๑ เต ตถา กตฺวา สพฺเพปิ ชีวิทกฺขยิ ปตฺตา ๑
พนฺุชฺโลปิ มลฺลิกิ สวตฺถิ อานนฺติ ๑ สว โสพสกฺขตฺต
ยเมก ยเมก ปุตฺเต วิชยิ ๑ สพฺเพปิ สุรธาถมสมฺปนฺนา
อหฺลฺ ๑ สพฺพลิปฺปานิ นิปฺผตฺติ ปาปฺณีสฺส ๑ เอเกกสฺส
ปฺริสสทฺสสั ปริวาริ อโหสิ ๑ ปิตฺรา สทฐิ ราชนินเวสนิ
กจฺจนฺเตหิ เตหฺว ราชจฺกณิ ปฺริปฺุริ ๑

อถกทิวสั วินิจฺฉเย กุญฺญกฺุปราชิตา มนฺุสฺสา พนฺุชฺถิ
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา มหาวิริวํ วิรวนฺตา วินิจฺฉยมจฺจานํ
กุญฺญกฺุกรณิ ตสฺส อโรเจสิ ๑ โส วินิจฺฉยิ คนฺตฺวา ตํ
อญฺญํ ตีเรตฺวา สามิกเมว สามิกิ อกาสิ ๑ มหาชโน
มหาสทฺเทน สาธุการิ ปวตฺเตสิ ๑ ตํ สุตฺวา (๑) ราชาก็
อิทนฺติ ปุ่ฉฉิตฺวา ตมตฺถิ สุตฺวา ตฺถิตฺวา สพฺเพปิ เต
อมจฺเจ หราเปตุวา พนฺุชฺลสฺเสว วินิจฺฉยิ นินฺยทาเทสิ ๑ โส
๑ นสทฺโท นตฺถิ ๑ ๒ สิ. ม. ย. ตํ สุตฺวาติ นตฺถิ ๑

ตโต ปฏฺจาย สมฺมา วินิจฺฉยฺ ๑ ตโต โปราณกวินิจฺฉยิกา
อมจฺจา ลลฺยํ อลภนฺตา อปฺปลาภา หุตฺวา พนฺธุโล
รชฺชํ ปตฺเตตฺติ ราชกฺุเล ปรีภินฺทิสฺสุ ๑ ราชา เตสํ กถํ
คเหตฺวา จิตฺตํ นิคฺคเหตฺตํ นาสกฺุขิ อิมสฺมึ อีเชว ฆาตियมาเน
ครหา เม อฺุปฺปชฺชิสฺสตีติ ปฺน จินฺเตตฺวา ปยฺตฺตปรีเสหิ
ปจฺจนฺตํ ปหฺราเปตฺวา พนฺธุลํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปจฺจนฺโต
กิริ กุปีโต ตวํ ปตฺเตหิ สทฺธิ กนฺตฺวา โจเร คณฺหาติ
ปหฺนิตฺวา เอตฺถเวสฺส ทวตฺตีสาย ปตฺเตหิ สห สีสํ
ฉินฺทิตฺวา อหฺรธาติ เตน สทฺธิ อณฺเณปี สมตฺถ
มหาโยเช เปเสติ ๑ ตสฺมึ ปจฺจนฺตํ กจฺจนฺเตยฺเว เสนาปติ กิราคจฺฉตีติ ปยฺตฺตโจรา ปลาเยสฺสุ
๑ โส ตํ ปเทสํ
อวาสาเปตฺวา สณฺจาเปตฺวา นีวคฺติ ๑ อถสฺส นกรโต
อวิหฺเร จาเน เต โยธา สทฺธิ ปตฺเตหิ สีสํ ฉินฺทิสฺสุ ๑
 ตํ ทิวสํ มลฺลิกาย เทวีย ปณฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ
เทว อคฺคสาวกา นิมฺนฺติตา โหนฺติ ๑ อถสฺสา ปุพฺพณฺเหเยว
สามิกสฺส เต สทฺธิ ปตฺเตหิ สีสํ ฉินฺทนฺตีติ ปณฺณํ
อหฺริตฺวา อทฺิสฺสุ ๑ สาคํ ปวตฺตี ฌตฺวา กสฺสจि อวตฺวา
ปณฺณํ อจฺจนฺเต กตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเมว ปรีวีสิ ๑ อถสฺสา
ปรีจาริกาโย ภิกฺขุณํ ภตฺตํ ทตฺวา สปฺปีจฺฉี อหฺรนฺติโย
เถรานํ ปุโรโต จาฉี ภินฺทิสฺสุ ๑ ธรรมเสนาปติ เกทนธมฺมํ

เล่มที่ 17 ปุฬวคควณณา หนา 368

ภินัน น จินเตตพพุนติ อาห ๗ สว อุจจนงคโต ปณณ
นีหริตวา ทวตตีสาย ปุตเตหิ สทธี ปิตู สีล จินทนต์ติ
เม อิม ปณณ อาหรีสุ อห อิท สุตวาปี น จินเตตี
สปปิจาภูยา ภินนาย ก็ จินเตสสามิ ภนเตติ อาห ๗
ชมมเสนาปติ

อนิมิตตมนนลลาคี มจจัน อธิ ชีวิต

กสิรลจ ปริตตลจ ตลจ ทกขณ สยตตุนติ (๑)

อาทีนิ วตวา ชมม เทเสตวา อุจจาษาสนา วิหาริ
อคมาลี ๗ สวปี ทวตตีสสุณิสาย โปกโกสาเปตวา ตุมหาก
สามิกา นีรปราธา อตตโน ปริมกมมผล ลภีสุ ตุมเห มา
โสจิตถ มา ปรีเทวิตถ รลโย อุปริ มโนปโทส มา
กริตถาติ โอวทิ ๗ รลโย จรปรีสา ต กถ สุตวา เตส
นิทโทสภาว รลโย กถยีส ๗ ราชว สเวคปตโต ตสสา
นิเวสนัน คนุตวา มลลิกลจ สุนิสาย จสสา ขมาเปตวา
มลลิกาย วริ อทาลี ๗ สว วโร คหิต เม โหตุติ
วตวา ตสมิ คเต มตกภตต์ ทตวา นหาตวา ราชาน
อุปสงกมิตวา เทว ตุมเหหิ เม วโร ทินโน มยลลจ
อณเณน อตุโถ นตติ ทวตตีสาย จ เม สุนิสานัน มมลจ
กุลฆรรคมัน อนุชานาถาติ อาห ๗ ราชว สมปภูิจุติ ๗ สยปี
๑ พ. ส. ๒๕/๔๔๗ ๗

เล่มที่ 17 วจุททวตถุ หน้ 369

ทวตตีตสูณิสา ยถาสกานิ กุลานิ เปเสลีย ๗ สากุสินาราย
อตุตโน กุลมริ อคมาลีย ๗ ราชานปี พนุชูลเสนาปติโน
ภากิเนยยุสส ทิมการายนสส นาม เสนาปติภูจจัน อทาสีย ๗
โส ปน มาตุโล เม อมินา มาริตติ รลโย โอตาร์
คเวสนุโต วจิรติ ๗ ราชากิร นิรปราธสส พนุชูลสส
มาริตกาลโต ปภูจาย วิปปฏิสาร์ หุตวา จิตตสสาท น
ลภติ รชชสขัม นานุโกติ ๗

ตทา สตุถา สากิยานัม เมทพูป นาม นิคมัม นิสสาย
วิหริติ ๗ ราชากิร คตุถ กนตุวา อารามโต อวิหุเร ขนุชวาวริ
นิวาเสตุวา มหนุเตน ปรีวาเรน สตุถาร์ วนุทิสสามิติ
วิหาร์ กนตุวา ปลจ ราชกกุชภณณทานิ ทิมการายนสส
ทตุวา เอกโกว กนุชกุฎี ปาวิสีย ๗ สพพิ ชมมเจตียสตุตตนิยาเมน (๑)
เวทิตพพิ ๗ ตสมิ กนุชกุฎี ปวิภูเจ ทิมการายนโน ตานิ
ราชกกุชภณณทานิ คเหตุวา วจุททภัม ราชานัม กตุวา รลโย
เอกัม อสูลิ เอกลจ อุปภูจจานการิกัม มาตุคามัม จเปตุวา
นิวตเตตุวา สวตถี อคมาลีย ๗ ราชากิร สตุถารา สทฐี ปียกถัม
กเถตุวา นิกุขนุโต เสนัม อทิสวา ตัม มาตุคามัม ปุจจิตตุวา
ตัม ปวตตี สตุตุวา ภากิเนยยุย อาทาย กนตุวา วจุททภัม
คเหตุสามิติ ราชคหนคริ คจจนุโต วิกาเถ ทวาเรสุ ปิททิตเตสุ

เล่มที่ 17 ปุ่ปฬวคฺควณณา หน้า 370

นคร์ ปตุวา เอกิสฺสา สาลาย นปชฺชิตฺวา วาตาทปกิสฺนโต
รตุติภาเค ตตุเถว กาลมกาสีฯ วิภาตาย รตุติยา เทว
โกสฺลนรินฺท อนาโธ ชาโตสฺตีติ วิลปนฺติยา ตสฺสา อิตฺติยา
สทฺทํ สุตฺวา รณฺโณ อาโรเจสิฯ โส มาตุลสฺส มหนฺเตน
สกุกาเรน สรฺริริกฺจํ กอารสิฯ

วิฑฺฐทโกปี รชฺชํ ลภิตฺวา ตํ เวริ สรฺริตฺวา สพฺเพปี
สากิเย มารสฺสามิตี มหฺติยา เสนาย นิกฺขมิฯ ตํ ทิวลํ
สตุถา ปจฺจสกาเล โลกํ โอลเณนโต ฅาตสงฺฆวินาสํ ทิสฺวา
ฅาติสงฺกหํ กาคุ ฎฎุสฺตีติ จินฺเตตฺวา ปุ่พฺพณฺหสมเย ปิณฺฑทาย
จริตฺวา ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺโต กนฺชกฺกุญฺยํ สีหเสยฺยํ กปฺเปตฺวา
สายนฺหสมเย อากาเสน คนฺตฺวา กปฺลวตฺถุสามนฺเต กพรจฺฉาเย รุกฺขมฺมุเล นิสฺสีทิฯ ตโต
วิฑฺฐทภสฺส รชฺชสีมายํ มหนฺโต
สณฺฑทจฺฉาโย นิโครฺชรุกฺโข อตฺถิฯ วิฑฺฐทโก สตุถาริ ทิสฺวา
อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต กิการณา เอวรฺูปาย
อุณฺ्हเวลาย อิมสฺสมิ กพรจฺฉาเย รุกฺขมฺมุเล นิสฺสินฺตถฺ เอตสฺสมิ
สณฺฑทจฺฉาเย นิโครฺชรฺมุเล นิสฺสีถ ฆนฺเตติ วตฺวา โหตุ
มหาราช ฅาตกานํ ฉายา นาม สีสฺลาคิ วุตฺเต ฅาตกานํ
รุกฺษณฺตฺถาย สตุถา อากโต ฆวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา สตุถาริ
วนฺทิตฺวา นินฺตฺติตฺวา สาวตฺถิเมว ปจฺจจากมิฯ สตุถาปี
อุปฺปตฺติตฺวา เซตวนเมว คโตฯ ราชา สากิยานํ โทลํ สรฺริตฺวา

เล่มที่ 17 วิชาทวารวดี หน้า 371

ทุติยมฺปิ นิกฺขมิตฺวา ตตฺถเว สตุถาริ ปสฺสิตฺวา ปฺน
นิวตฺติ ฯ ตติยวเรปิ นิกฺขมิตฺวา ตตฺถเว สตุถาริ ปสฺสิตฺวา
นิวตฺติ ฯ จตุตฺถวเร ปน ตสฺมี นิกฺขนฺเต สตุถา สากิยานิ
ปฺพุพฺพกมฺมํ โอลเกตฺวา เตสํ นทึยิ วิสปกฺขิปปนปฺปกมฺมสฺส
อปฺปฏิพาหิยภาวํ ฌตฺวา จตุตฺถวเร นาคมาสิ ฯ วิชาทวโ
สากิเย ฌาเตสฺสามิตี มหนฺเตน พเลน นิกฺขมิ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส ปน ฌาตกา อสตุตฺตมาตกา นาม
มรณฺดาปี ปเรสํ ชีวิตํ น โวโรเปนฺติ ฯ เต จินฺตยีสฺส มยิ
สิกฺขิตฺตหตฺถา กตฺวาสนา มหิสฺสาสา น โข ปน สกฺกา
อมฺเหหิ ปริ ชีวิตา โวโรเปตฺถุ อตฺตโน กมฺมํ ทสฺเสตฺวา
ปลาเปสฺสามาติ ฯ เต กตฺสนฺนาหา นิกฺขมิตฺวา ยฺพุทฺธิ
อารภีสฺส ฯ เตหิ จิตฺตา สรา วิชาทวสฺส ปุริสานิ อนฺตรนฺตเรน
คจฺจนฺติ ผลกนฺตรกณฺณจฺฉิทฺตฺราทีหิ นิกฺขมฺนฺติ ฯ วิชาทวโ
ทิสฺวา นนฺ ภาณฺ สากิยา อสตุตฺตมาตกมฺหาติ วทฺนฺติ อถ
จ ปน เม ปุริเส นาสนฺตีติ ฯ อถ นํ เอโก ปุริโส
อาห กิ สามิ นิวตฺติตฺวา โอลเกสฺตีติ ฯ สากิยา เม
ปุริเส นาสนฺตีติ ฯ ตุมฺหากํ โกจิ ปุริโส มโต นาม
นตฺถิ อิงฺม เน คณาเปถาติ ฯ คณาเปนฺโต เอกสฺสปี
ขยิ น ปสฺสึ ฯ โส ตโต นิวตฺติตฺวา เย เย ภาณฺ
สากิยมฺหาติ ภาณฺนฺติ สพฺเพ มาเรถ มาตามหสฺส ปน เม

เล่มที่ 17 ปุ่ปวคฺควณณา หน้า 372

มหานามสกุสฺส สนฺติเก จิตานํ ชีวิตํ เทถาติ อห ๑
สาเกีย คเหตุพพคฺคหณํ อปฺสฺสนฺตา เอกจฺเจ ตินฺนํ ํสฺสิตฺวา
เอกจฺเจ นลํ คเหตุวา อฏฺฐิตฺสฺ ตุมฺเห สาเกีย โนติ ปุ่จฺฉิตฺตา
ยสฺมา เต มรณฺดาปี มุสฺวาทำ น ภาณฺนติ ตสฺมา ตินฺนํ
ํสฺสิตฺวา จิตา โน สาโก ตินฺนฺติ วทฺนฺติ นลํ คเหตุวา
จิตา โน สาโก นโฬติ วทฺนฺติ ๑ เต จ มหานามสฺส
สนฺติเก จิตา จ ชีวิตํ ลภีสุ ๑ เตสุ ตินฺนํ ํสฺสิตฺวา
จิตา ตินฺนสาเกีย นาม นลํ คเหตุวา จิตา นพสาเกีย
นาม ชาตา ๑ อวเสเส จีรปเกปี ทารเก อวิสฺสชฺเชตฺวา
ฆาตาเปนฺโต โลหิตนฺที ปวตฺเตตฺวา เตสํ กลโลหิตนฺ ผลกํ
โรวาเปสิ ๑ เอวํ สาเกียวโส วิทฺฐาเกน อฺปฺจฺฉินฺโน ๑ โส
มหานามสกุํ กหาเปตฺวา นีวคฺโต ปาตฺราสเวลาย ปาตฺราสํ
ริสฺสามาติ เอกสฺมี จาเน โอตฺริตฺวา โภชนเ อฺปฺนิตเ
เอกโต ภูณฺชิสฺสามาติ อຍຍกံ ปกฺโกสาเปสิ ๑ ขตฺติยา ปน
ชีวิตํ จชนฺดาปี ทาสีปฺคฺเตน สทฺธิ น ภูณฺชนฺติ ตสฺมา
มหานาโม เอกํ สริ โอลเกตฺวา กิลิฏฺจคฺคฺโตมฺหิ นหายิสฺสามิ
ตาตาติ อห ๑ สาธฺ อຍຍก นหายถาติ ๑ โส อຍฺ มํ
เอกโต อภฺณฺชนฺตํ ฆาเตสฺสติ สยเมว เม มตฺ สยโยติ
เกเส มฺณฺจิตฺวา อคฺเค คณฺจึ กตฺวา เกเสสฺ ปาทฺงคฺกุฏฺจเก
ปเวเสตฺวา อฺทเก นิมุชฺชิ ๑ ตสฺส คฺควณฺเตเชน นาคภวณํ
อฺณฺหาการํ ทสฺเสสิ ๑ นาคราชา กิณฺนุ ไซติ อฺปฺชาเรนฺโต

เล่มที่ 17 วิชาททวตถุ หน้า 373

ทิสวา ตสส สนตักิ อากนตุวา ผณ นิสีทาเปตวา
นากภวนั ปเวเสตี ๑ โส ทวาทสวสฺสานิ ตตฺเถว วสิ ๑
วิชาทโกปี มยหิ อยฺยโก อิทานิ อากมิสฺสตีติ อากมยมาโน ว
นิสึตี ตสฺมี อติจิรายนฺเต สเร วิจيناเปตวา ทีปาโลเกน
ปฺริสพฺภนฺตฺรานิปี โอลเกตฺวา อทิสฺวา คโต ภวิสฺสตีติ
ปกฺกามิ ๑ โส รตฺติภาเค อจิริวตี ปตฺวา ขนฺธาวาริ
นิเวเสตี ๑ เอกจฺเจ อนฺโตนทึยิ วาลิกาปฺลิเน นิปชฺชีสุ
เอกจฺเจ พหิ ฉเล อนฺโตฏฺฐ นิปนฺเนสุปี ปุพฺเพ อกตปาปกมฺมา
อตุถิ พหิ นิปนฺเนสุปี ปุพฺเพ กตปาปกมฺมา อตุถิ เตสึ
นิปนฺนญฺจानฺเส กิปลฺลิกา อฏฺฐหึสุ ๑ เต มยหิ นิปนฺนญฺจानฺ
กิปลฺลิกา มยหิ นิปนฺนญฺจानฺ กิปลฺลิกาติ อฏฺฐหิตฺวา
อกตปาปกมฺมา อุตฺตริตฺวา ฉเล นิปชฺชีสุ กตปาปกมฺมา
โอตฺตริตฺวา วาลิกาปฺลิเน นิปชฺชีสุ ๑ ตสฺมี ขณฺ มหาเมโฆ
อฏฺฐหิตฺวา ฆนฺกรกฺวสฺสั วสฺสิ ๑ นทึยา โอโฆ อากนฺตุวา
วิชาทกั สทฺธี ปฺริสาย สมฺมทฺทเมว ปาเปสิ ๑ สพฺเพ ตตฺถ มจฺจกจฺจปภฺกขา อเหตุ ๑

มหาชโน กถิ สมฺมญฺจาเปสิ สากิยานั มรณั อยฺยตฺติ
เอวนฺนาม โกฏฺฐเกตฺวา โกฏฺฐเกตฺวา สากิยา มาเรตพฺพาติ
อนฺจฺจวิกเมตฺนติ ๑ สตุถา ตั กถิ สุตฺวา ภิกฺขเว อิมสฺมี
อตุตฺถาเว กิณฺจาปี สากิยานั เอว มรณั อยฺยตฺติ ปุพฺเพ
กตปาปกมฺมวเสน ปนฺ ยุตฺตเมว เอเตหิ สทฺธฺนฺติ อาห ๑

เล่มที่ 17 ปุ่ปุฬวคควณณา หน้า 374

กี ปน ฆนเต เอเต ปุ่ปุฬเอ อังสูติ ฯ ปุ่ปุฬเอ เอกโต

หุตวา นทีย วิส ปกขิปีสูติ ฯ

ปุ่ปุฬทิวสั ภิกุช ฐมมสภายั กถิ สมุฏจาเปสั วิชุตโท
เอตตเก สากิเย มาเรตวา อากจณนโต อตตโน มโนรเถ
มตถกั อปฺปตเต เอว เอตตกั ชนั อาทาย สมุททมจกจกฏปภกโ
ชาโตติ ฯ สตุถา อากนตุวา กาย นุตถ ภิกุชเว เอตริหิ
กถาย สนนินฺนนาติ ปุ่ปุฬิตฺวา อิมาย นามาติ วุตเต
ภิกุชเว อิมสั สตุตานิ มโนรเถ มตถกั อปฺปตเตเอว
มจจุราชา สุตตัม คามั อชฺโฆตฺถรนฺโต มโหโฆ วิย
ชีวิตินฺทริยั ฉินฺทิตฺวา จตุราปายสมุทเท นิมุชฺชาเปตีติ วตุวา
อิมิ คากมาห

ปุ่ปุฬานิ หเว ปจันนตัม พุยาสตุตมณสั นริ
สุตตัม คามั มโหโฆว มจจุ อาทาย กจณตีติ ฯ

ตตุถ พุยาสตุตมณสั นรฺนฺติ สมุปฺตเต วา อสมฺปตเต
วา ลกฺกมานสั ฯ อิทิ วุตตัม โหติ ยถา มาลาการโ
ปุ่ปุฬารามั ปวิสิตฺวา ปุ่ปุฬานิ ปจันนิตฺวา สมิติ ตโต ปุ่ปุฬานิ
อคฺคเหตุวา อณฺณมณฺณั วา กจจัน ปฏฺเจนฺโต สกเล ปุ่ปุฬาราม
มณั เปเสสิ อิตฺ จ ปุ่ปุฬานิ ปจันนิตฺวา สมิติ ตโต ปุ่ปุฬานิ
อคฺคเหตุวา อณฺณตฺถ มณั เปเสติ ตเมว กจจัน ปจันนฺโต
ปมาทึ อปชฺชติ เอวเมว เอกจฺโจ ปุ่ปุฬารามสทิสั
ปญฺจกามคฺคณฺมชฺฉั อิตฺริตฺวา มโนรมั รูปิ ลกฺกิตฺวา มโนรมานั

สทฺทคนฺธรสโฝฏฺฐพฺพานํ อณฺฺตรํ ปฏฺฐเจติ เตสุ วา อณฺฺตรํ
ลภิตฺวา อณฺฺตรํ ปฏฺฐเจติ รูปเมว วา ลภิตฺวา อณฺฺตรํ (๑)
ปฏฺฐเจฺนโต ตเมว อสฺสาเทติ สทฺทาทิสฺสุ วา อณฺฺตรํ ๑ เอเสว
นโย โคมหิสทาสีทาสเขตฺตวตฺตคฺวณฺนิคมชนปทาทิสฺสุ ปพฺพชิตานมฺปิ
ปรีเวณฺวิหารปตฺตจิวราทิสฺสุติ เอวํ ปญฺจกามคฺุณสงฺฆาตานิ
ปฺปฺพานิเอว ปจฺฉินนฺตํ สมฺปตฺเต วา อสมฺปตฺเต วา กามคฺุณ
พฺยาสตฺตมฺนสํ นรํ ๑

สุตฺตํ กามนฺฺติ กามสฺส เกหภิตฺติอาทินํ สุปนฺนเวสน
สุปนํ นาม นตฺถิ สตฺตานิ ปนฺ สุตฺตปฺปมตฺตํ อูปาทาย
สุตฺโต นาม โหติ เอวํ สุตฺตํ กามํ เทว ติณฺนิ โยชนานิ
อายตคฺมภีโร มโหโหมว มจฺจุ อาทาย กจฺฉติ ยถา โส
มโหโหม อิตฺถิปฺริสโคมหิสกฺกุกฺฎาทิสฺสุ กณฺจจิ อนฺนเวเสตฺตวา
สพฺพนฺตํ กามํ สมฺภูทํ ปาเปตฺตวา มจฺฉกจฺฉปภกฺขํ กโรติ
เอวเมว พฺยาสตฺตมฺนสํ นรํ มรณฺมจฺจุ อาทาย ชีวิตินฺนุทฺริยมสฺส
ฉินฺนุทิตฺวา จตฺตราปายสมฺภูเท นิมนฺุชาเปตีติ ๑

เทสนาวสานเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปตฺตา ๑
มหาชนสฺส สาคฺุติกา เทสนา ชาตาคิ ๑

วิชาทวารวดี ๑

๑ ม. ย. อณฺฺณ ๑

ปติปฺฐิกาวตฺถ

ปฺปฺพานิ เหวาติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตฺถา สวาคฺถิยํ
วิหรนฺโต ปติปฺฐิกํ นาม อิตฺถิ อารพฺภ กเถสิ ฯ
วตฺถ ดาวตฺตีสเทวโลเก สมฺภูจิตฺตํ ฯ ตตฺถ กิร มาลาภาริ
นาม เทวปฺตฺโต อจฺจราสหสฺสปริวฺโต อุตฺถยานํ ปาวิสิ ฯ
ปฺลยจสตา เทวธิตโร รุกฺขํ อารุหฺห ปฺปฺพานิ ปาเตนฺติ ฯ
ปฺลยจสตา ตาหิ ปาติตานิ ปฺปฺพานิ กเหตุวา เทวปฺตฺตํ
อลงฺกโรนฺติ ฯ ตาสฺ เอกา เทวธิตา รุกฺขสาขายเมว
จฺจตา ฯ สรีริ ทิปฺลิตฺวา วิย นิพฺพายิ ฯ सा สวาคฺถิยํ
เอกสมฺมิ กุลเกहे ปฺภูตฺสนฺธิ กเหตุวา ชาตกาเล ชาติสฺสรာ หุตฺวา
มาลาภาริเทวปฺตฺตสฺส ภิรियมฺหิติ अनुसฺสรนฺติ วุฑฺฒिमनुวาย
คณฺฐมาลาทิปฺฐํ กเหตุวา สามิกสฺส สนฺติเก อภินิพฺพตฺตี
ปฺภูเจสิ ฯ सा โสฬสวสฺสกาเล ปฺรกุลฺลํ คตาปี สลากภตฺต-
ปฺกฺขิกภตฺตวสฺสวาสิกาทีนํ ทเหตุวา อयํ เม สามิกสฺส
สนฺติเก นิพฺพตฺตनฺตฺถาย ปฺจฺจโย (๑) โหตฺตุติ วทติ ฯ อถสฺสา
ภิกฺขุ อयํ อญฺจาย สมฺภูจาย ปติเมว ปฺภูเจตฺติ ปติปฺฐิกาคิ
นามํ กรีสุ ฯ साปี นิพฺพุทฺธํ आसनसालं ปฺภูชकुคฺติ ปานियं
อุปฺภูจเปติ आसनानि प्लयणापेति ฯ अण्णेषी मनुसฺสา
सลาภकฺตฺताทีนํ ทาทुकामา อम्म อิมานिปี ภิกฺขุสงฺฆสฺส
๑ สจฺจกาโรติปี ปทํ ฯ

เล่มที่ 17 ปติปฐิกาวตฺถุ หน้า 377

ปฏิปาเทยยาสิตี อหริตฺวา เทนฺติ ฯ สปิ เอเตน นียาเมน
อากฺขณฺตี กฺขณฺตี เอกปทฺวาเร ฉปฺปณฺนาสกุสฺสธมฺเม
ปฏฺฐิถิ ฯ ตสฺสา กุจฺฉิยํ คพฺโถ สมฺภูจฺหิ ฯ ส
ทสฺมาสจฺเจยน ปุคฺคํ วิชายิ ฯ ตสฺส ปทฺสา คมนกาเล
อณฺณมฺปิ อณฺณมฺปิติ จตฺตาริ ปุคฺคเต ถิ ฯ ส อเอกทิวสฺ
ทานํ ทตฺวา ปุชฺช กตฺวา ฆมฺมํ สุตฺวา สิภฺขาปทานิ
รกฺขิตฺวา ทิวสปริโยसानเ ตํขณฺนิ นินฺพพฺตฺเตน เกนจิ โรเคน
กาลํ กตฺวา อตฺตโน สามิกสฺเสว สนฺติเก นินฺพพฺตฺติ ฯ

อิตรปิ เอตฺตํ กาลํ เทวปุคฺคํ อลงฺกโรนฺติเอว ฯ
เทวปุคฺคโต ตํ ทิสฺวา ตฺวํ ปาโต ปฏฺจาย น ทิสฺสสิ กุหิ
กตาสีตี อห ฯ จุตามฺหิ สามิติ ฯ ก็ วเทสิตี ฯ เอวเมตํ
สามิติ ฯ กุหิ นินฺพพฺตฺตาสีตี ฯ สวตฺถิยํ กุลเคเหติ ฯ กิตฺตํ
กาลํ ตตฺถ จิตาสีตี ฯ ทสฺมาสจฺเจยน มาตฺตกุจฺฉิโต นินฺพพฺตฺตวา
โสฬสวสฺสกาเล ปติกฺกํ คนฺตฺวา จตฺตาริ ปุคฺคเต วิชายิตฺวา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ตุมฺहे ปฏฺเจตฺวา อากนฺตฺวา
ตุมฺหากเมว สนฺติเก นินฺพพฺตฺตมฺหิ (๑) สามิติ ฯ มนฺุสฺसानํ กิตฺตํ
อายุนฺติ ฯ วสฺสสฺตมตฺตุนฺติ ฯ เอตฺตกเมวาทิ ฯ อาม สามิติ ฯ
เอตฺตํ อายุํ คเหตุวา นินฺพพฺตฺตา มนฺุสฺสา กิณฺุ โข
สุตฺตปฺปมตฺตา กาลํ อติภฺกามาเนนฺติ อุทาหุ ทานาทินิ ปุณฺณานิ
๑ นินฺพพฺตฺตามฺหิติ ภวิตพฺพํ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หน้า 378

กโรนุตีติ ฯ กิ วเทถ สามี อสงเขยย์ आयु คเหตุวา นิพพตฺตา
วีย อชรามรา วีย นิจฺจปฺมตฺตา มนุสฺสชาติ ฯ มาลา-
ภาริเทวปฺตฺตสฺส มหาสัเวโค อุทปาที วสฺสตมตฺตํ आयु
คเหตุวา นิพพตฺตา มนุสฺสา กิร ปมตฺตา นิปชฺชิตฺวา
นิตฺททายนฺติ กทา นฺ โข ทุกฺขา มุจฺจิสฺสนฺตีติ ฯ

อมฺหากํ ปน วสฺสตํ ตาวตีสานํ เทวานํ เอโก
รตฺตินฺทิวํ ตาย รตฺติยา ตีส รตฺติโย มาโส เตน มาเสน
ทฺวาทสมาสิโก สัวจฺฉโร เตน สัวจฺฉเรน ทิพฺพิ วสฺสสทฺสฺสํ
อายุปฺปมาณํ ฯ ตํ มนุสฺสคณฺณาย ติสฺโส วสฺสโกฏฺฐิโย สฏฺฐิ
จ วสฺสตตสทฺสฺसानิ ตสฺมา ตสฺส เทวปฺตฺตสฺส เอกทิวโสปี
นาติกกนฺโต มุหุตฺตสทิสฺสว กาลอโหสิ ฯ เอวํ อปฺปายุกานํ
ปมาโท นาม อติวีย อยฺตุโตติ ฯ

ปฺนทิวเส ภิกฺขุ คามํ ปวิญฺจา อาสนสาละ อปฺปฏฺษคฺคิตํ
อาสนานิ อปฺปณฺณตฺตานิ ปานียํ อนฺุปฏฺฐปีตํ ทิสฺวา กหํ
ปติปฺุชีกาติ อาหํสุ ฯ ภนฺเต กหํ ตุมฺเห ตํ ทกฺขิสฺสถ
หิโย อยฺเยสุ ภูณฺชิตฺวา คเตสุ สายณฺุหสมเย มตาติ ฯ ตํ
สุตฺวา ปุ่ชฺชนภิกฺขุ เอติสฺสา อุปการํ สรณฺตา อสฺสูนิ
สนฺธาเรตฺตุํ นาสกฺขีสุ จีณฺาสวานํ ชมมสัเวโค อุทปาที ฯ
เต ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา
ปุ่จฺฉิสฺสุ ภนฺเต ปติปฺุชีกา นาม อุปาสิกา อุฏฺฐาย สมฺภูจฺาย

เล่มที่ 17 ปติปฐิกาวตฺถุ หน้า 379

นานปฺปการานิ ปุณฺณานิ กตฺวา สามิกเมว ปฏฺเจสิ ส
 อิทานิ มตา กหํ นฺ โข นิพฺพตฺตาทิฯ อตฺตโน สามิกสุเสว
 สนฺติเก ภิกฺขเวติฯ นตฺถิ ฆนฺเต สามิกสุส สนฺติเกติฯ
 น สภา ภิกฺขเวเอตํ สามิกํ ปฏฺเจสิ ตาวตีสภวเน
 ตสฺสา มาลาภาริเทวปฺตุโต นาม สามิกโก สภา ตสฺส
 ปุปฺผปิลนฺชนฺฏจฺจานโต จวิตฺวา ปุณฺ คนฺตฺวา ตสฺเสว สนฺติเก
 นิพฺพตฺตาทิฯ เอวํ กิร ฆนฺเตติฯ อาม ภิกฺขเวติฯ
 อโห ปฺริตฺตํ ฆนฺเต สตฺตฺตานํ ชีวิทํ ปาโตว อมฺเห
 ปฺริวีสิตฺวา สายํ อุปฺปนฺนพฺยาธินา มตฺตาทิฯ สตฺถา อาม
 ภิกฺขเว ปฺริตฺตํ สตฺตฺตานํ ชีวิทํ นาม เตเนวิเม สตฺเต
 วตฺถุกาเมหิ เจว กิเลสกาเมหิ จ อตฺตเต เอว อนฺตโก อตฺตโน
 วเส วตฺเตตฺตฺวา กนฺทนฺเต ปฺริเทวนฺเต กเหตุวา คจฺฉตฺตีติ วตฺวา
 อิมํ คาถมาห

ปุปฺผานิ เหว ปจฺฉินฺนตฺตํ พฺยาสตฺตมนสํ นริ
 อตฺติตฺตฺเตว กามesu อนฺตโก กุเรว สนฺติฯ

ตตฺถ ปุปฺผานิ เหว ปจฺฉินฺนตฺตฺตํ ปุปฺผาราม มาลาภาโร
 นานาปุปฺผานิ วิย อตฺตภาวปฺปฎฺธิพฺพฺพานิ เจว อุปฺกรณปฺ-
 ปฎฺธิพฺพฺพานิ จ กามคฺคณปุปฺผานิ โอยจฺฉินฺนตฺตเมวฯ พฺยาสตฺตมนสํ
 นรฺนฺติ อสมฺปตฺเตสุ ปตฺถนาวเสน สมฺปตฺเตสุ เคชวเสน
 วิวิเชนาการเณ อาสตฺตจฺจิตฺตํฯ อตฺติตฺตฺเตว กามesuติ วตฺถุ-

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณนา หน้ 380

กามกเลศกามเส ปรีเยสเนนปี ปฎีลาเกนปี ปรีโกเคนปี
นรีชานนปี อตตุต อเว สมนัน ๗ อนนุตโก กุรุเต วสนนต
มรณสงขาทอ อนนุตโก กนุทนต์ ปรีเทวนนต กเหตุวา คจจณนโต
อตุตโน วส ปาเปตตี อตุโต ๗

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตตุตผลาที่น ปาปญ์สุ ๗ เทสนา
มหาชนสสุ สาคตุถิกา ซาตาดิ ๗

ปตปุชีกาวตุตุ ๗

มจจรีโกสียเสฎจิวตุตุ (๑)

ยถาปี รมโร ปุ่พนต อิม ชมมเทสนัน สตุถา สาวตุถีย
วทรนโต มจจรีโกสียเสฎจิว อารพภ กเถส ๗

วตุตุ ราชคเห สมญจิต ๗ ราชคหนครสสุ กิร อวิทุเร
สกุกร นาม นิคโม อโหสิ ตตุเถโก มจจรี โกสียโย นาม
เสฎจิว อสตีโกฏิวิกโว ปฎิวสตี ๗ โส ตินคเคน เตลพินนุหมปี
ปเรส น เตติ ๗ น อตุตนา ปรีญชตี ๗ อตีสส
ต วิภวซาต เนว ปตุตทาทาที่น น สมณพุราหมณน
อตุถิ อนนุโกติ รกขสปรคคหิตา ปอกขรณิ วีย อปรีโกค
ตฎจตีตี ๗

สตุถา เอกทิวส ปจจสสมเย มหากรุณาสมาปตุตโต

๑ ส. ม. มจจรีโกสียเสฎจิวตุตุ ๗

เล่มที่ 17 มจฺจรีโกถียเสฏฺฐิวตฺถุ หน้า 381

วุฏฺฐาย สกถโลกธาตฺยํ โปชนเยยพฺนฺชเว โอลเณนโต
 ปณฺจํ ตฺตาฬิสโยชนมตฺถเก วสนตฺตสฺส เสฏฺฐิโน สปฺชาปติกสฺส
 โสตาปตฺติผลสฺส อุปนิสฺสยํ อทุทสฺส ๑ ตโต ปุริมทิวเส ปน
 โส ราชานํ อุปฺภูจาดุํ ราชเคหํ คนฺตฺวา ราชูปฺภูจานํ
 กตฺวา อากจฺจนฺโต เอกํ ฉาตชฺฉตฺตํ ชนปทมนฺนุสฺสํ กุมฺมาสปุวํ
 กปลฺลปุวํ ขาทนฺตํ ทิสฺวา ตตฺถ ปิปาถํ อุปฺปาเทตฺวา
 อตฺตโน ฌริ คนฺตฺวา จินฺเตสิ สจําหํ กปลฺลปุวํ
 ขาทิตฺถกาโมมฺหีติ วกฺขามิ พฺหุ มยา สทฺธิ ขาทิตฺถกามา
 ภวิสฺสนฺติ เอวํ เม พฺหุ นิ คิลตฺถนฺตฺสปฺปิผาณิตาทีนํ ปริกฺขยํ
 คมิสฺสนฺติ น กสฺสจิ กเถสฺสามีติ ตณฺหํ อธิวาเสนฺโต
 จรติ ๑ โส กจฺจนฺเต กจฺจนฺเต กเถ อุปฺปณฺนฺตฺสปฺปิผาณิตฺวา
 ธมนิสฺสนฺตคตฺโต ชาโต ตโต ตณฺหํ อธิวาเสตฺถุ อสกุโกนฺโต
 คพฺภํ ปวิสิตฺวา มณฺจกํ อุปฺคฺยุหิตฺวา นิปฺชชฺช ๑ เอวํ คโตปิ
 ธนทานิภเยน กสฺสจิ กิณฺจิ น กเถสิ ๑

อถ นํ ภริยา อุปฺสงฺกมิตฺวา ปิณฺฑี ปริมชฺชิตฺวา
 กิณฺเต สามิ อผาสฺสกนฺติ ปุจฺจิ ๑ น เม กิณฺจิ อผาสฺสกํ
 อตฺถิติ ๑ กิณฺนุ โข เต ราชา กุปีโตติ ๑ ราชานิ เม น
 กุปฺปตีติ ๑ อถ กิณฺเต ปุตฺตฺธีตาหิ วา ทาสกมฺมกฺราทีหิ วา
 กิณฺจิ อมฺนาปี กตฺถํ อตฺถิติ ๑ เอวรูปฺปิ นตฺถิติ ๑ กิสฺมึ
 ปน เต ตณฺหา อตฺถิติ ๑ เอวํ วุตฺเตปี ธนทานิภเยน

เล่มที่ 17 ปุ่ปวคฺควณณา หน้า 382

กิญจ อวตฺวา นิสฺสทฺโทว นิปชฺชิตฺถํ อถ นํ ภริยา
กเถหิ สามี กิสมิ เต ตณฺหาติ อหํ โส วจันํ ปรีกิลฺลโต
วีย อตฺถิ เม ตณฺหาติ อหํ กิ ตณฺหา สามีติ
กปลฺลปฺวํ ขาทิตฺตกาโมมฺหิตฺติ อถ กิมตฺถํ เม น กเถสิ
กิ ตฺวํ ทลฺลิตฺตทฺโถสิ อิทานิ สกฺลสฺสกรณฺนิคฺคมาสีนํ ปโหนเก
กปลฺลปฺวเว ปจิสฺสามิตฺติ กิ นฺเต เอเตหิ อตฺตโน กมฺมํ กตฺวา
ขาทิสฺสนฺตีติ เตนหิ เอกฺรจฺจวาสีนํ ปโหนเก กปลฺลปฺวเว
ปจิสฺสามิตฺติ ชานามหํ ตว มหทฺชณภาวนฺติ อิมสมิ
เคหสามนฺเต สพฺเพสํ ปโหนกํ กตฺวา ปจามิตฺติ ชานามหํ
ตว มหชฺฌาสนภาวนฺติ เตนหิ เต ปุ่ตฺตทารมตฺตสฺเสว
ปโหนกํ กตฺวา ปจามิตฺติ กิ นฺเต เอเตหิตฺติ กิ ปน
ตฺยฺหฺลจ มยฺหฺลจ ปโหนกํ กตฺวา ปจามิตฺติ ตฺวํ กิ
กริสฺสตีติ เตนหิ เอกกสฺเสว เต ปโหนกํ กตฺวา ปจามิตฺติ
อิมสมิ จาเน ปจฺจมาเน พหุ ปจฺจาสีสนฺติ สกฺลตณฺฑุเล
จเปตฺวา ภินฺนตณฺฑุเล จ อุตฺถนกปลฺลทานิ จ อาทาย โถกํ
จิสฺสปิรมฺฐผาณฺตลฺลจ คเหตุวา สตฺตตณฺฑุมิคฺคสฺส ปาสาทสฺส
อุปริมตฺลํ อารุยฺห ปจ ตตฺถาหํ เอกโกว นิสฺสิตฺตวา
ขาทิสฺสามิตฺติ สว สาธฺตติ ปฏิสฺสนฺตฺตวา คเหตุพฺพํ
คทาเปตฺวา ปาสาทํ อารุยฺห ทาสฺโย วิสฺสชฺเชตฺวา เสฏฺฐี
ปฏฺโถสวาเปสิ โส อาทิตฺโต ปฏฺจาย ทฺวารานิ ปิทหนฺโต

เล่มที่ 17 มจจรีโกถียเสฏฐจิวตถุ หน้ 383

สพพทวารเรสุ สุธจฎฎิกานี ทตฺวา สตตม้ ตล้ อกรุหิตฺวา
ตตถปปี ทวารั ปทหิตฺวา นิสีทึฯ ภริยาปัสส อุตฺทเน
อคฺคี ชาเลตฺวา กปลล้ อารโเปตฺวา ปุเว ปจิจฺจ อารภีฯ
 อถ สตถา ปาโถว มหาโมคคฺคถถานตฺถเร อามนฺเตสิ
เอโส โมคคถถาน ราชคหสฺส อวิทฺฐเร สกฺกกรนิคเม มจจรีเสฏฐี
กปลลปุเว ชาทิสฺสามีติ อญฺเฒล้ ทสฺสนภเยน สตตฎฎิมิเก
ปาสาเท กปลลปุเว ปาจาเปติ ตฺวํ ตตถ คนฺตฺวา เสฏฐี
ทเมตฺวา นีพพิเสวนัน กตฺวา อฺโภปี ชายปติเก ปุเว จ จีรสปปีมฐผาณิตานี จ กาหาเปตฺวา
อตฺตโน พเลน เขตวานัน
อานนฺทึ อชฺชาหํ ปญฺจหิ ภิกขุสเทหิ สทฺธิ วิหารเรเยว
นีสีทิสฺสามี ปุเวเหว ภตฺตจิจฺจ กริสฺสามีติ อาทฯ เถโรปี
สาธฺม ญนฺเตติ สตถุ วจัน สมฺปญฺจิจิตฺวา ตาวเทว อิทฺธิพเลน
ตํ นิคม้ คนฺตฺวา ตสฺส ปาสาทสฺส สึหปญฺชรทฺวารเร
สุนิวตฺโต สุปารุโถ อากาเส เอว มณฺธิรูปกั วีย อญฺจาสีฯ
มหาเสฏฐีโน เถรํ ทิสฺวาว หทยม้ล้ กมฺปิฯ โส อหํ
เอวรูปานันเยว ภเยน อิมิ จานัน อาคโถ อยญจ อาคนฺตฺวา
วาทปานทฺวารเร จิโถติ คเหตุพพคฺคหณัน อปสฺสนุโถ อคฺคิมฺหิ
ปฏฺชิตฺตโลณสภฺชรา วีย โรเสนุโถ ตฎฎฎายนุโถ เอวมมาห
สมณ อากาเส จตฺวา กิ ลภิสฺสสึ อากาเส อปเท ปทํ
ทสฺเสตฺวา จงกมนุโถปี เนว ลภิสฺสสึตีฯ เถโร ตสฺมีเอว

เล่มที่ 17 ปุ่ปุฬวคฺควณณา หน้าที่ 384

จานเ อปราปรึ จงกมิ ฯ เสฎฺฐี จงกมนุโต ก็ ลภิสฺสตี
อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสฺสึทฺตปิ น ลภิสฺสตีเยวาติ อาท ฯ
เถโร ปลฺลงฺกั อากุชิตฺวา นิสฺสึทฺติ ฯ อถ นั อากาเส
นิสฺสินโน ก็ ลภิสฺสตี อากนฺตฺวา วาตปานอุมฺมาเร จิตฺปิ
น ลภิสฺสตีติ อาท ฯ เถโร อุมฺมาเร อฏฺฐาสี ฯ อถ นั
อุมฺมาเร จิตฺ ก็ ลภิสฺสตี ฐฺมายนฺโตปิ น ลภิสฺสตีเยวาติ
อาท ฯ เถโรปิ ฐฺมายิ ฯ สกฺลปาสาโท เอกฐฺโม อโหสิ ฯ
เสฎฺฐิโน อกฺขิณั สฺตฺธิยา วิชฺฌนกาโล วิย อโหสิ ฯ
เคหชฺฌายนภเยน ตั ปชฺชณฺโตปิ น ลภิสฺสตีติ อวตฺวา
อัย สมนโณ สฺสฎฺฐ ลคฺโค อลทฺธา น กมิสฺสตี เอกมสฺส
ปุวั ทาเปสฺสามิติ ภริยั อาท ภทฺเท เอกั ชุทฺทกปุวั
ปจิตฺวา สมนสฺส ทตฺวา อฺยโยเชหิ นนฺติ ฯ สว โถกัเอว
ปิฎฺฐั กปลฺลปาตฺธิยั ปกฺขิปี ฯ มหาปุวั หุตฺวา สกฺลปาตี
ปุเรตฺวา อฺทฺฐมาโต อฏฺฐาสี ฯ เสฎฺฐี ตั ทิสฺวา พหุ
ตยา ปิฎฺฐั คหิตั ภวิสฺสตีติ สยเมว ทพฺพิกณฺเณน โถกั
ปิฎฺฐั คเหตุวา ปกฺขิปี ฯ ปุวั ปุริมปุวัโต มหนฺตตโร
ชาโต ฯ เอวั ยั ยั ปจติ โส โส มหนฺตมหนฺโต ว
โหติ ฯ โส นิพฺพินฺโน ภริยั อาท ภทฺเท อิมสฺส เอกั
ปุวั เทหิติ ฯ ตสฺสา ปจฺฉิตฺโต เอกั คณฺหนฺตฺติยา สพฺเพ
เอกาทฺฐา อลฺลยิยฺสฺสุ ฯ สว เสฎฺฐี อาท สามี สพฺเพ

เล่มที่ 17 มจจรีโกสยเสฏฐิวตถุ หน้า 385

ปุวา เอกาพทฐา วิสุ กาคู น สกโกมิตี ฯ อหิ กริสสามิติ
โสปิ กาคู นาสกขิ ฯ อุโภปี ชนา โภภุยิ คเหตุวา
กทุฒนตูปิ วิโยเชตุ นาสกขิสูเอว ฯ อตสส ปุเวหิ สทฐี
วายนนตสเสว สรโรโต เสทา มจจิสู ปิปาสา อุปัจฉิซชิ ฯ
ตโต ภริยิ อาห ภทเท น เม ปุเวหิ อตุโถ สมนสส
เทหิตี ฯ सा पञ्चि आथाय देरि उपसङ्गमि ฯ देरो
อุภินนปี चम्म तेเสति तिณณं रदनानं कुณं गेत्ति
อตุติ ทินน อตุติ ยिฏจนติ ทินนทานาทินน ผลิ ककन्दले
จนท วิย ทสเสติ ฯ ตัง สุตวา ปสนนจิตโต เสฏฐิ ฆนเต
อาคนตวา อิมสมี ปลลนเก นิสิติตวา ปริภุชชถาติ อาห ฯ
เดโร มหาเสฏฐิ สมมาสมพุทโธ ปุเว ขาทิสสามิติ ปญจหิ
ภิกขุสเดหิ สทฐี วิหารเ นิสินโน ตุมหากัง รุจिया สติ
เสฏฐิ ภริยิ ปุเว จ ชีราทีนิ จ คณหาเปถ สตุถุ สนตักิ
คมิสสามาติ อาห ฯ กหิ ปน ฆนเต เอตริหิ สตุถาติ ฯ
อิโต ปญจตุตาฬิสโยชนมตถเก เขตวนวิหารเ เสฏฐิจิตี ฯ ฆนเต
กาลัง อนตักกमितวา เอตตัก อทธานัง กถิ คมิสสามาติ ฯ
มหาเสฏฐิ ตุมหากัง รุจिया สติ อหิ वो अत्तनो पलेन (॑)
เนสสามิ ตุมหากัง ปาสาเท โสปาณสีส อตุตโน จาเนเอว
ภวิสสติ โสปาณปริโยसानัง ปน เขตวนทวารโกภุชเก ภวิสสติ
๑ สี. ยู. อิทพิเพลน ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หนา 386

อุปริปาสาทา เหฏฐา(๑)โอตรณกาลมคเตเนว เขตวนัน เนสฺสามิตี ฯ
โส สาธุ ฆนฺเตติ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ เถโร โสปาณสีลัน
ตคฺเตว กคฺวา โสปาณปาทมูลัน เขตวนทวารโกฏฐเก โหตุติ
อชฺชิสฺสํ ฯ ตเถว อโหสิ ฯ เถโร เสฏฺฐิณฺจ ภริยณฺจ
อุปริปาสาทา เหฏฐาโอตรณกาลโต ชิปฺปตฺริ เขตวนัน
สมฺปาเปสิ ฯ เต อุโภปี สคฺถารัน อุปสงฺกมิตฺวา กาลัน
อาโรเจสุ ฯ สคฺถา ภคฺคคฺคํ ปวิสิตฺวา ปณฺณตคฺคพุทฺธาสน
นินฺสีทิ สทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆน ฯ มหาเสฏฺฐิ พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทกฺขิณฺมทกฺ อทาสิ ฯ ภริยา ตถาคคฺคสฺส ปคฺเต
ปฺปวํ ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ มหาเสฏฺฐิปี ภริยาย สทฺธิ ยาวทคฺค
ปฺปวํ ขาทิ ฯ ปฺปวานัน ปรีโยसानเมว น ปณฺณายติ ฯ
สกลวิหारे ภิกฺขุนณฺจ วิฆาสาทานณฺจ ทินฺเนสุปี ปรียนฺโต
น ปณฺณายเตว ฯ ฆนฺเต ปฺปวา ปรีกฺขยัน น กจฺจนฺติตฺติ ภควโต
อาโรเจสุ ฯ เตเนหิ เขตวนทวารโกฏฐเก นทฺเทถาติ อาห ฯ
เต ทวารโกฏฐกคฺคสฺส อวิทฺุเร ปพฺุการณฺจानเน นทฺทยีสฺสุ ฯ
อชฺชปิ ตัน จานัน กปฺลลปฺปวปพฺุการณฺจเตว ปณฺณายติ ฯ
มหาเสฏฺฐิ สห ภริยาย ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมฺนตํ
อชฺชิสฺสํ ฯ ภควา อนฺุโมทนัน อทาสิ ฯ อนฺุโมทนาวसानเน อุโภปี
โสตาปคฺคตฺติผลे ปตฺติฏฺฐาย สคฺถารัน วนฺุทิตฺวา ทวารโกฏฐเก

เล่มที 17 มจจรีโกถียเสฏฐีจตุถ หน้า 387

โศปานิ อารุห อตุตโน ปาสาเทเยว ปติฏฐหีสู ฯ ตโต
ปฏฐาย เสฏฐี อสีติโกฏฐนั พุทธสาสเนเยว วิกกิริ ฯ
ปุนทิวเส สายณหสมเย ชมมสภายั สนุnipติตา ภิกขุ
ปสุสธาวุโส มหาโมคคัลลนตเถรสสุ อานุกาวั อนุปหจจ นาม
สทฐั อนุปหจจ โภเค มจจรีเสฏฐี มุหุตเตน ทมิตวา นิพพิเสวานั
กตวา ปุเว คาหาเปตวา เขตวานั อานตวา สตุถ สมนุขั
กตวา โสตาปตติผล ปติฏฐาเปสิ อโห มหานุกาโว เถโรติ
เถรสสุ कुณกถั กเถนตวา นิสีทีสุ ฯ สตุถา ทิพพาย
โสตธาตยา ภิกขุณั กถั สตุถวา อากนตวา กาย นุตถ
ภิกขเว เอตริท กถาย สนุณิสินุนาติ ปุจจิตวา อิมาย
นามาติ วุตเต ภิกขเว กุลทมเกน นาม ภิกขุณา อนุปหจจ
สทฐั อนุปหจจ โภเค กถั อกิลเมตวา อวิहेเจตวา ปุปฺผโต
เรณु कुณहनเตน ฆมเรน วิย อุปสงกमितวา พุทธคุณั
ชานาเปตพุพิ ตาทิโส มม ปุตุโต โมคคัลลนโนติ เถริ ปัสสีตวา
อิมิ คากมาห

ยถาปี ฆมโร ปุปฺผิ วณฺณคนธั อหจยั

ปเลติ รสมาทาย เอวั คามะ มุนี จเรติ ฯ

ตตุถ ฆมโรติ ยากาจิ มฐุกรชาติ ฯ ปุปฺผนติ

ปุปฺผารามะ จรฺนุโต ปุปฺผญจ วณฺณญจ คนฺธญจ อहेเจนุโต
อวินาเสนุโต จเรตีติ อตุโก ฯ ปเลตีติ เอวั จริตวา ยาวทตถั

เล่มที่ 17 ปุ่ปุฬวคฺควณณา หน้าที่ 388

รลั ปวีตฺวา อปรมปี มฐฺกรณตฺถาย อาทาย ปเลตฺติฯ โส
เอกั (๑) วนคหนั อชฺโฆคาเหตุวา เอกสฺมี รุกฺขสุสิเร ตั รชมิสฺสกั
รลั จเปตฺวา อนุปุฬุเพน มฐฺรลั มฐฺ กโรติ น ตสฺส
ปุ่ปุฬารามे จริตฺปฺจฺจยา ปุ่ปุฬั วัฒนคณฺธิ์ วาสฺส วิคฺจฺจติ
อถโข สฬุฬั ปากติกเมว โหติฯ เอวั คามे มุนี จเรติ
เอวั เสขาสฺเสขเกโท อนาคาริยมนิ กุลปฺฏิปฺฏิยา คามे ภิกฺขั
คณฺหนโต จรตีติ อตุโธฯ น หิ ตสฺส คามे
จรณปฺจฺจยา กุลานั สทฺธาหანი วา โภคหანი วา โหติ
สทฺธาปี โภคาปี ปากติกา ว โหนติ เอวั จริตฺวา จ
ปน นิภขมิตฺวา เสขมนิ ตาว พหิคามे อุตฺกฬาสฺสกุญฺจाने
สงฺฆาญ्ญี ปณฺญาเปตฺวา นิสินฺโน อภขภณฺชนวณฺปฺฏิจฺจนาทน-
ปุ่ตฺตมัสฺสุมาวเสน ปจฺจเวกฺขนโต ปิณฺฑปาตั ปรีกฺขชิตฺวา
ตถารูปั วนสณฺฑั อนุปวีตฺวา อชฺคตฺติกมฺมญฺจानั
สมฺมสนฺโต จตฺตารโ มคฺเค จตฺตาริ จ ฝลანი หตฺถคตาเนว
กโรติ อเสขมนิ ปน ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารมนฺยุลฺลชติฯ อยมสฺส
ภมเรน สทฺธิ์ มฐฺกรณสริกฺขตา เวทิตฺพุพา อธิ ปน จีณาสโว
อธิปฺเปโตฯ

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปุณฺสีสุฯ สตฺถา
อิมิ ธมฺมเทสนั วตฺวา อุตฺตริปี เถรสฺส คณฺธิ์ ปกาเสตฺตุน
#๑ สี่. ยู. เอวัฯ

เล่มที่ 17 ปาฎิกาชีวกวตถ หนา 389

ภิกขเว อิทาเนว โมคคัลลานน มจฺจนริเสฏฺฐิ ทมิโต ปุพฺเพปิ

นํ ทเมตฺวา กมฺมผลสมฺพนุชฺชํ ชานาเปสิเอวาติ อิมมตฺถํ

ปกาสเนนฺโต อตีตํ อหริตฺวา

อุโภ ขณฺษา อุโภ กุณฺณี อุโภ วิสมจกฺขกา

อุภินฺนํ ปีพกา สีเส (๑) นาหิ ชานามิ อิลฺลิสฺสนฺติ ฯ

อิมํ อิลฺลีสฺสชาติกํ (๒) กเถสีติ ฯ

มจฺจนริโกตฺติยเสฏฺฐจิวตฺถ ฯ

ปาฎิกาชีวกวตถ

น ปเรสํ วิโลมานิติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา สาวตฺถิยํ

วิหรนฺโต ปาฎิกิํ นาม อาชีวกิํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิร เอกา คหปตานิ ปุคฺคตฺถฺจฺจเน จเปตฺวา

ปาฎิกิํ นาม อาชีวกิํ ปฏฺิขกฺคตฺติ ฯ ตสฺसानนฺตรมฺเรสุ มนุสฺสา

สตฺถุ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา อาคนฺตฺวา อโห อจฺจนฺริยา พุทฺธานํ

ธมฺมเทสนาติ นานปฺปกारेหิ พุทฺธคฺคฺเณ วณฺเณนฺติ ฯ ส

พุทฺธานํ คฺคณกฺกํ สุตฺวา วิหาริ คนฺตฺวา ธมฺมํ โสตฺถกามา

ตมตฺถํ อาชีวกสฺส กเถตฺวา คจฺฉิสฺสสามหิ พุทฺธสฺส สนฺติกิํ

อยฺยาติ อาห ฯ โส มา คจฺฉาหิติ นิวาเรตฺวา ตํ ปุณฺนปฺปุนํ

ยาจมานมฺปิ นิวาเรสิ เอว ฯ ส อยิ มม วิหาริ คนฺตฺวา

๑ สี. ยุ. ชาตา ฯ ๒ พุ. ชา. เอก. ๒๗/๒๕ ฯ

ตทฎกถา ๒/๑๘๕ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 390

ธมมํ โสคํ น เทติ สตุถารํ นิมนฺเตตฺวา อิเชว ธมมํ
สฺมุติสฺสามีติ สายณฺหสมเย ปฺตํ ปกฺโกสิตฺวา คจฺฉ สฺวาตนาถ
สตุถารํ นิมนฺเตหีติ เปเสตี ๗ โส คจฺฉนฺโต ปจฺมตรํ อาชีวกสฺส
วสนฺภูจฺฉานํ คนฺตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา นิสีทิ ๗ อถ นํ โส
กหํ คจฺฉสีติ อาห ๗ มาตุ วจฺเนน สตุถารํ นิมนฺเตตฺ
คจฺฉามีติ ๗ มา ตสฺส สนฺติกํ คจฺฉาหีติ ๗ อถ อຍ [๑] คจฺฉิสฺสามหนฺติ ๗ เอตสฺส กตสฺส
การํ อุโกปี ขาทิสฺสาม
มา คจฺฉาติ ๗ อถ อຍ มาตา เม ตชฺเชสฺสตีติ ๗ เตนหิ
คจฺฉ คนฺตฺวา จ ปน นิมนฺเตตฺวา อมฺหากํ เกหํ อสุกฺภูจฺฉาน
วา อสุกวีถิยํ วา อสุกมฺกุเคน วา คนฺตพฺพนฺติ มา อาจิกฺข
สนฺติเก จิโต วีย อญฺเณน มฺกุเคน คจฺฉนฺโต วีย ปลายิตฺวา
เอหีติ ๗ โส อาชีวกสฺส กถํ สฺตฺวา สตุถฺ สนฺติกํ คนฺตฺวา
นิมนฺเตตฺวา อาชีวกเณ วุตฺตนิยามเณว สพฺพํ กตฺวา ตสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา กิณฺเต กตฺนฺติ ปุ่ญฺโจ สพฺพํ กถํ
อຍฺยาติ อาห ๗ ภาทฺทกนฺเต กถํ ตสฺส กตสฺสการํ อุโกปี
ขาทิสฺสามาติ วตฺวา ปุ่ทิวเส อาชีวกโก ปาโตว ตํ เกหํ
อคมาสี ๗ ตํ กเหตุวา ปจฺฉาคพฺุเ นิสีทาเปสฺสุ ๗ ปุ่ญฺวิสฺสก-
มนฺุสฺสา ตํ เกหํ อลฺลโคมฺเยน อุปลิมปีตฺวา ลาขปลฺยจฺมานิ
ปุ่พฺพานิ วิกฺกิริตฺวา สตุถฺ นิสีทฺนตฺถาย มหารหํ อาสนํ
๑ สී. ม. ยฺ. เอตฺถนฺตเร มม มาตุ ภายามีติ อตฺถิ ๗

เล่มที่ 17 ปาฏีกาชีวกตถุ หน้า 391

ปลยณาเปสิ์ ฯ พุทฺเธหิ สทฺธิ อปริจิตมนุสฺสา หิ อาสนปลยณตฺตี
น ชานนฺติ ฯ พุทฺธานญจ มคฺคเทศเคน กิจฺจํ นาม นตฺถิ
โพธิมฺมุตฺเต ทสสทฺสฺสีโลกธาคู กมฺเปตฺวา สมฺโพธิ ปตฺตทิวเสเยว
หิ เนสิ์ อัย มคฺโค นิริยํ คจฺจติ อัย ติริจฺจานโยนี
อัย เปตฺตวิสยํ อัย มนุสฺสโลกํ อัย เทวโลกํ อัย
อมตฺมหานิพฺพานนฺติ สพฺเพ มคฺคา อาวิภูตา คามนิกฺมาทีนํ
มคฺเค วตฺตพฺพเมว นตฺถิ ตสฺมา สตฺถา ปาโต ว
ปตฺตจิวรมาทาย มหาอุปาสิกาย เคะทฺวารํ คโต ฯ สว เคะหา
นิกฺขมิตฺวา สตฺถารํ ปลยจปติฏฺฐิเตน วนฺทิตฺวา อนฺโตจฺมเร
ปเวเสตฺวา อาสเน นิสีทาเปตฺวา ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา ปณฺธิเตน
ชาทนีเยน โภชนีเยน ปรีวสิ ฯ อุปาสิกา กตฺถตฺตกิจฺจสฺส
สตฺถุโน อนฺโมทนํ กาทเรตฺกกามา ปตฺตํ คณฺหิ ฯ สตฺถา
มรฺุสฺสเรณ อนฺโมทนธมฺมกถํ อารภิ ฯ อุปาสิกา สาธุ
สาธุติ สาธุการํ ททฺมานา ธมฺมํ สฺมุณฺนิ ฯ อาชีวโก ปจฺจกาคพฺเพ
นินฺนโนว ตสฺสา สาธุการํ ทตฺวา ธมฺมํ สฺมุณฺนิตฺยา สทฺทํ
สฺตฺวา สนฺธาเรตฺถุ นาสกฺขิ น อิทาเนว สว มยฺहनฺติ
นิกฺขมิตฺวา นญฺจาสี กาทพฺกณฺณิ เอตฺสฺส เอตํ สกฺกการํ
กโรหิตฺติ นานปฺปการเณ อุปาสิกญจ สตฺถารญจ อกฺโกสนฺโต
ปฺลาโย ฯ อุปาสิกา ตสฺส กถาย ลชฺชิตา อณฺณตฺตํ คตํ
จิตฺตํ เทสนานฺุสฺสเรณ เปเสตฺถุ นาสกฺขิ ฯ อถ นํ สตฺถา

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หน้า 392

ก็ อูปาสิเก จิตต์ เทสนานุกต์ [๑] กาคู้ น สกุกอสีตี ฯ
ภนุเต เอตสฺส เม กถาย จิตต์ อญญตฺตํ อูปคตฺนติ ฯ
สตุถา เอวรฺอุปสฺส วิสภากชนสฺส กถิตํ กถิ นาม อวชฺชิตฺตุ
น วฏฺฐติ เอวรฺูป อสมนฺนาหริตฺวา อตฺตโน กตาทเมว
โไอเกตุ วฏฺฐิตีติ วตฺวา อิมิ คาทมาห
น ปเรตี วิโลมานิ น ปเรตี กตาทคํ
อตฺตโนว อเวกฺเขยฺย กตานิ อกตานิ จาตี ฯ
ตตฺถ น ปเรตี วิโลมานีติ ปเรตี วิโลมานิ ผรุสฺสานิ
มมฺมจฺเจทวจนานิ น มนสิกาตพฺพานิ ฯ น ปเรตี กตาทคตฺนติ
อสฺสโก อูปาสิโก อสฺสทฺโร อปฺปสนฺโน นาปีสฺส เกเห
กฏฺจฺญกฺกขาทีนิ ทิยฺนติ น สลาภตฺตาทีนิ น จีวราทิปฺ-
ปจฺจยทานิ เอตสฺส อตฺถิ ตถา อสฺสกา อูปาสิกา อสฺสทฺธา
อปฺปสนฺนา นาปีสฺสา เกเห กฏฺจฺญกฺกขาทีนิ ทิยฺนติ น
สลาภตฺตาทีนิ น จีวราทิปฺปจฺจยทานิ เอตฺสฺสา อตฺถิ ตถา
อสฺสโก กิภฺขุ อสฺสทฺโร อปฺปสนฺโน นาปี อูพฺชฌายวตฺตํ
กโรตี น อจฺริยวตฺตํ น อากนฺตฺกวตฺตํ น คมิกวตฺตํ น
เจตฺยงฺกณวตฺตํ น อูโปสฺถาคารวตฺตํ น โภชนสาลา ยวตฺตํ
น ชนฺตามรวตฺตาทีนิ นาปีสฺส กิณฺจิ รุตฺงคํ อตฺถิ น
ภาวนารามตฺตาย อสฺสสาหฺมตฺตมฺปีติ เอวํ ปเรตี กตาทคํ นาม
๑ สี. ม. ย. เอตฺถนฺตเร ฌาณนฺติ อตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 นตฺตปาณิอุปาสกวตฺถุ หน้า 393

น โอลเกตพฺพิ ๑ อตฺตโน ว อเวกฺเขยฺยาติ กถมฺภูตสฺส เม
รตฺตินฺทิวา วิตฺตปตฺนตฺติ ปพฺพชิตฺน อภินฺหํ ปจฺจเวกฺขิตฺตพฺพนฺติ
อิมํ โอลวาทํ (๑) อนฺนสฺสรนฺโต สทฺธาปพฺพชิตฺโต กุลปฺตฺโต กิณฺนุ
โฆ อหํ อนิจฺจํ ทฺกขํ อนตฺตาทิ ติลกฺขณฺณํ อาโรเปตฺวา
โยคกฺขมํ กาคฺตุํ นาสกฺขินฺติ เหวํ อตฺตโน กตฺถากตฺถานิ
โอลเกยฺยาติ ๑

เทสฺนาวสาเน อุปาสิกา โสตาปตฺตคิผลฺเล ปตฺติฎฺจิตฺตา ๑
เทสฺนา มหาชนสฺส สาทฺตติกา ซาตฺตติ ๑
ปาฎิีกาชีวกวตฺถุ ๑

นตฺตปาณิอุปาสกวตฺถุ

ยถาปี รุจิริ ปุปฺพนฺติ อิมํ ธมฺมเทสฺนํ สตฺถา สวาคฺถิยํ
วิหรนฺโต นตฺตปาณิอุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ๑
สวาคฺถิยํ หิ นตฺตปาณิ นาม อุปาสโก (๒) ติปิฎฺกธโร
อนาคามี ๑ โส ปาโตว อุโปสธิโก หุตฺวา สตฺถุ
อุปฺภูจฺจัน อคมาสิ ๑ อนาคามีอริยสวากัน หิ สฺมาทฺทานวเสน
อุโปสถกมฺมํ นาม นตฺถิ ๑ มคฺเคเนว เตสํ พฺรหฺมจริยญฺจ
เอกภตฺตคิณฺญจ อาคตฺ ๑ เตเนวาท (๓) ฆฎิีกาโร โฆ มหาราช
กฺุมภกาโร เอกภตฺตคิโก พฺรหฺมจาริ สีสฺวา กถฺยาณธมฺโมติ ๑
๑ อจฺ. ทสฺก. ๒๔/๕๒ ๑ ๒ อิติ ปรี อโหสิตฺติ ปเทน ภวิตพฺพิ ๑
๓. ม. ม. ๑๓/๓๗๕ ๑

เล่มที่ 17 ปุ่พวคคุณณา หนา 394

เอว อนาคามิโน ปกคิยาว เอกภคตติกา จ พุรหุมจาริโน จ
 โหนติ ฯ โสปี ตเถว อุโปสธิโก หุตฺวา สตุถาริ อุปสงกมิตฺวา
 วนฺทิตฺวา ฌมมกถิ สฺถนฺโต นิสฺสิทฺธิ ฯ ตสฺมี สมเย ราชา
 ปเสนทิกอสโล สตุถ อุปฏฺจันนํ อคมาสิ ฯ อุปาสโก ตํ
 อากจฺจนตํ ทิสฺวา อุฏฺจาทพฺพิ นฺุ โข โนติ จินฺเตตฺวา
 อหํ อคฺคฺราชสฺส สนฺติเก นิสฺสินฺโน ตสฺส เม ปเทสราชานํ
 ทิสฺวา อุฏฺจาทฺตุ น ยุตฺตํ ราชา โข ปน เม อนฺนุฏฺจหนตฺส
 กุชฺฉิสฺสติ เอตสฺมี กุชฺฉนฺเตปี เนว อุฏฺจหิสฺสามิ ราชานํ
 ทิสฺวา อุฏฺจหนฺเตน หิ ราชา ครุกฺโต โหติ โน สตุถา
 เนว อุฏฺจหิสฺสามิติ น อุฏฺจหิ ฯ ปณฺฑิตปฺริสา จ นาม
 ครุตฺรานํ สนฺติเก นิสฺสิทิตฺวา อนฺนุฏฺจหนตํ ทิสฺวา น
 กุชฺฉนฺติ ฯ ราชา ปน ตํ อนฺนุฏฺจหนตํ ทิสฺวา กุปีตมานโส
 สตุถาริ วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสิทฺธิ ฯ สตุถา(๑) กุปีตภาวํ ฌตฺวา
 มหาราช อัย ฉตฺตปาณิ อุปาสโก ปณฺฑิตโต ทิฏฺจธมฺโม
 ติปิฏฺกธโร อตฺถานตฺถกฺสโลติ อุปาสกสฺส กุณฺถกถิ กเถสิ ฯ
 รมฺโฆ ตสฺส กุณฺถกถิ สฺถนฺตสฺเสว จิตฺตํ มฺุทกํ ชาตํ ฯ

อเถกทิวสํ ราชา อุปฺริปาสาทะ จิโต ฉตฺตปาณิอุปาสกํ
 กตภคตฺทิกิจฺจ ฉตฺตมาทาย อุปาหนํ อารุยฺห ราชงฺคเณน
 คจฺจนตํ ทิสฺวา ปกฺโกสาเปสิ ฯ โส ฉตฺตปาหนา อปเนตฺวา
 #๑ อิติ ปรี ตสฺสาติ ปเทน ภวิตพฺพิ ฯ

เล่มที่ 17 ฉตตปาณิอุปาสกวตถุ หน้า 395

ราชานํ อุปสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสี ฯ
อด นํ ราชานํ โภ อูปาสก กิณฺเต ฉตตปาหนํ
อปนีตฺนฺติ ฯ ราชานํ ปกฺโกสตีติ สุตฺวา อากโตมฺหีติ ฯ อชฺช
อมฺหากํ ราชานํ ทุมฺเหหิ ฌาโต ภวิสฺสตีติ ฯ สทาปี มยํ
ทุมฺหากํ ราชานํ ชานามาติ ฯ เอวํ กสมฺมา ปุริมทิวเส
สฺตถุ สนฺติเก นิสินฺโน มํ ทิสฺวา น อฏฺฐหีติ ฯ มหาราช
อภฺรราชสฺส สนฺติเก นิสินฺโน ปเทสราชานํ ทิสฺวา อฏฺฐหนฺโต สฺตถฺริ อการโว ภเวยฺยํ ตสฺ
มา น อฏฺฐหิณฺติ ฯ โหตุ โภ
ติฏฺฐเตตํ ทุมฺเห กิร ติฏฺฐชฺมมิกสมฺปรายิกานํ อตฺถานตฺถานํ
กฺสลา ติปิฏฺฐกรรานํ อมฺหากํ อนฺเตปุเร ชมฺมํ วาเจถาติ ฯ
น สกฺกา เทวาติ ฯ กิการณฺตาติ ฯ ราชเคหํ นาม
มหาสาวชฺชํ ทฺยตฺตสฺยตฺตกานิ ครฺุگانฺเตถ เทวาติ ฯ มา
เอวํ วเทถ ปุริมทิวเส มํ ทิสฺวา น อฏฺฐโตมฺหีติ มา
กุกฺกัจจํ กโรถาติ ฯ เทว กิหิณํ วิจฺรณฺณจฺานํ นาม
สาวชฺชํ เอกํ ปพฺพชิตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ชมฺมํ วาเจถาติ ฯ
ราชานํ สาธู โภ กจฺจถ ทุมฺเหหิ ตํ อญฺโยเชตฺวา สฺตถุ
สนฺติกํ คนฺตฺวา สฺตถฺริ ยาจิ ภนฺเต มลฺลิกา จ เทวี
วาสภวตฺติยา จ ชมฺมํ ปรียาปฺณิสฺสามาติ วทฺนฺติ ปญฺจหิ
ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ นีพทฺธิ มม เคหํ คนฺตฺวา ตาสี ชมฺมํ
อฏฺฐทิสฺถาติ ฯ พุทฺธานํ นีพทฺธิ เอกกฺษานกมนํ นาม นตฺถิ

เล่มที่ 17 ปุ่ฬวคฺควณณา หน้าที่ 396

มหารราชาติ ๗ เตนหิ ฆนฺเต อณฺณํ ฆิกฺขุํ เทถาติ ๗
สตุถา อานนฺทเถรสฺส ฆารมกาสิ ๗ เถโร นีพฺพุํ คนฺตุวา
ตาสิ อฺุทฺเทสิ อฺุทฺทิสติ ๗ ตาสฺ มลฺลิกา สกฺกจฺจํ คเหตุวา
สชฺฌายิตฺวา อฺุทฺเทสิ (๑) ปฏฺิจฺฉาเปสิ ๗ วาสภยตฺติยา ปน เนว
สกฺกจฺจํ คณฺหาติ น สชฺฌายติ น อฺุทฺเทสิ ปฏฺิจฺฉาเปตฺตุ
สกฺโกติ ๗

อเถกทิวสิ สตุถา เถโร ปุ่ฉิ กิ อานนฺท อฺุปาสิกา
ธมฺมํ ปรียาปฺุณฺนตีติ ๗ อาม ฆนฺเตติ ๗ กา สกฺกจฺจํ
คณฺหาตีติ ๗ มลฺลิกา ฆนฺเต สกฺกจฺจํ คณฺหาติ สกฺกจฺจํ
สชฺฌายติ สกฺกจฺจํ อฺุทฺเทสิ ปฏฺิจฺฉาเปตฺตุ สกฺโกติ ตุมฺหากิ
ปน ฌาติธิตา เนว สกฺกจฺจํ คณฺหาติ น สชฺฌายติ น
อฺุทฺเทสิ ปฏฺิจฺฉาเปตฺตุ สกฺโกตีติ ๗ สตุถา เถรสฺส วจฺนํ สตุถวา
อานนฺท มยา กถิตธมฺโม นาม สกฺกจฺจํ อสฺสุณฺนตฺส
อคฺคณฺหนตฺส อสชฺฌายนฺตฺส อเทเสนฺตฺส วณฺณสมปฺนฺนํ
อคนฺธกํ ปุ่ฬํ วิย อฬโล โหติ สกฺกจฺจํ ปน สวานาทินิ
กโรนฺตฺส มหปฺฬโล โหติ มหานิสฺสโรติ วตุวา อีมา เทว
คาถา อภาสิ

ยถาปี รุจิริ ปุ่ฬํ วณฺณวนฺตํ อคนฺธกํ
เอวํ สฺุภาสิตา วาจา อฬลา โหติ อฺุทฺพุพโต

๑ สี่. ม. ย. อาจริยิ ๗

เล่มที่ 17 ฉตตปาณิอุปาสกวตถุ หน้า 397

ยถาปี รุจิริ ปุ่ปฝั่ง วรรณวนต์ สคนุรค์
เอวี่ สุภาสิตา วาจา สผลา โหติ สุกุพพโตติ ฯ

ตตถ รุจिरนติ โสภนั ฯ วรรณวนตุนติ วรรณ-
สณฺจานสมฺปนฺนั ฯ อคนุรคณฺติ คนุรหิตั ปาถิกททกคิริกณฺณิก-
ชยกุสุมาทิเกทั ฯ เอวี่ สุภาสิตา วาจาติ สุภาสิตา วาจา
นาม เตปิฏกั พุทฺทวจนั ตั วรรณสณฺจานสมฺปนฺนอคนุรค-
ปุ่ปฝสทิสั ฯ ยถา ปน อคนุรค์ ปุ่ปฝั่ง โย นั ชาเรติ
ตสฺส สรีเร คนุโร น ฝรติ เอวี่ เอตปิ โย นั สกุกจจึ
สวานาทีหิ น สมาจรติ ตสฺส สกุกจจึ อสมาจรนตสฺส ยั
ตตถ กตตพพั ตั อุกุพพโต สุตคณฺธั ชารณคณฺธั
ปฏิบัติคณฺธณฺจ น อวหติ อผลั โหติ เตน วุตตั เอวี่
สุภาสิตา วาจา อผลา โหติ อุกุพพโตติ ฯ สคนุรคณฺติ
จมุปกนิลุปปลาทิเกทั ฯ เอวนฺติ ยถา ตั ปุ่ปฝั่ง ชาเรนตสฺส
สรีเร คนุโร ฝรติ เอวี่ เตปิฏกพุทฺทวจนสงฺขาตา สุภาสิตา
วาจาปี สุกุพพโต โย สกุกจจึ สวานาทีหิ ตตถ กตตพพั
กโรติ อสฺส ปุ่กุกลสฺส สผลา โหติ สุตคณฺธชารณคณฺธปฏิบัติ-
คตติคณฺธานั อวहनโต มหปุผลา โหติ มหานิสฺสาติ อตุโถ ฯ
เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตติผลาทีนึ ปตฺตา ฯ เทสนา
มหาชนสฺส สาคุถิกา ชาตาติ ฯ

ฉตตปาณิอุปาสกวตถุ ฯ

วิชาชาวตุล

ยถาปี ปุพฺพราสิมฺหาคี อิมํ ชมฺมเทศนํ สตุถา สาวตฺถิ
อุปนีสฺสาย ปุพฺพาราม วิหรนฺโต วิสาขํ อุปาสิกํ อารพุก
กเถสิ ฯ

สา กิร องฺกรญฺเจ ภทฺทियนฺนเร เมณฺฑกเสณฺฑิจฺจปุตฺตสฺส
ชนฺนชยเสณฺฑิจฺจโน อคฺคฺมเหสิยา สุมฺนาเทวียา กุจฺฉิสฺสมี นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺสา สตฺตวสฺสติกกาเล
สตุถา เสลพฺรหฺมณานิ น โปชนฺนย-
พฺนชฺวานํ อุปนีสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวารो
จาริกํ จรมาโน ตํ นครํ ปาปุณฺนิ ฯ ตสฺมิณฺจ สมเย
เมณฺฑโก คหฺปติ ตสฺมี นนฺเร ปณฺจณฺนํ มหาปุณฺณานํ
เชณฺฑจโก หุตฺวา เสณฺฑิจฺจจฺฉานํ การเถติ ฯ ปณฺจ มหาปุณฺณา
นาม เมณฺฑโก เสณฺฑิจฺจ จนฺทปทุมมา นาม ตสฺเสว
เชณฺฑจกภริยา ตสฺเสว เชณฺฑจกปุตฺโต ชนฺนชโย นาม ตสฺส
ภริยา สุมฺนาเทวี นาม เมณฺฑกเสณฺฑิจฺจสฺส ทาสี ปุณฺณโณ
นามาติ ฯ น เกวลณฺจ เมณฺฑกเสณฺฑิจฺจเยว พิมฺพิสาร์รณฺโณ
ปน วิชิตฺ ปณฺจ อมิตโกกา นาม อเหตุํ โชติโย ชฺฉิลो
เมณฺฑโก ปุณฺณโก กากวลฺลิตฺโยติ ฯ เตสุ อโย เมณฺฑกเสณฺฑิจฺจ
ทสฺพลสฺส อตฺตโน นครํ สมฺปตฺตภาวํ ญตฺวา ปุตฺตสฺส
ชนฺนชยเสณฺฑิจฺจโน ชีตฺรํ วิสาขํ ทาริกํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาห
อมฺม ตฺยหฺปี มงฺคัลลํ อมฺหากํปี มงฺคัลลํ ตว ปริวารเหหิ

ปญจหิ ทาริกาตเตหิ สทฐี ปญจ รตตทานิ อารุหุห ปญจหิ
ทาสีตเตหิ ปริวตา ทสพลสฺส ปญจคฺคมนฺ กโรหิตีฯ ส
สาธฺตติ ปฏิสฺสูณิตฺวา ตถา อกาสิฯ การณาการณฺสฺ ปน
กฺุสลตฺตทา ยาวติกา ยานสฺส ภูมิ ยานนฺ คนฺตฺวา ยานา
ปฺจโจโรหิตฺวา ปตฺตติกา สตฺถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมฺนตฺ อฏฺฐาสีฯ อตฺสฺสา ปุพฺพจริยวเสน สตฺถา ชมฺม
เทเสตีฯ ส เทสนาวसानฺ ปญจหิ ทาริกาตเตหิ สทฐี
โสตาปตฺติมฺเล ปตฺติฏฺฐหิฯ เมณฺทกเสฏฺฐีปิ โข สตฺถาริ
อฺปสงฺกมิตฺวา ชมฺมกถิ สฺตฺวา โสตาปตฺติมฺเล ปตฺติฏฺฐาย
สฺวตฺตนาถ นิมนฺเตตฺวา ปฺนทิวเส อตฺตโน นิเวสเน ปณฺเฑน
ชาทนีเยน โภชนีเยน พุทฺธปฺมฺขํ ภิกฺขุสงฺขมฺ ปรีวิสิตฺวา
เอเตเนว อฺปาเยน อจฺจฺจมาสิ มหาทานิ อทาสีฯ สตฺถา
ภทฺทียนคเร ยถาภิรฺนตฺ วิหริตฺวา ปกฺกามิฯ

เตน โข ปน สมเยน พิมฺพิสาโร จ ปเสนทิกอสฺโล
จ อญฺญมญฺญํ ภคินีปตฺติกา โหนฺติฯ อเถกทิวสิ กอสฺลราชา
จินฺเตสิ พิมฺพิสารสฺส วิชิตฺ ปญจ อมิตฺโกคา มหาปฺญญา
วสนฺติ มยฺหํ วิชิตฺ เอโกปี ตาทิสฺส นตฺถิ ยนฺนุนาหิ
พิมฺพิสารสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา เอกํ มหาปฺญญํ ยาเจยฺยนฺติฯ
โส ตตฺถ คนฺตฺวา รณฺญา กตฺปฏฺฐสนฺธาโร กิการณา
อาคโตสิตี ปุญฺโจ ตุมฺหากํ วิชิตฺ ปญจ อมิตฺโกคา

เล่มที่ 17 ปุ่ปุฬวคฺควณณา หน้าที่ 400

มหาปุณณา วสนติ ตโต เอกํ คเหตุวา คมิสฺสามิติ อากโตมฺหิ
เตสุ เม เอกํ เทถาติ อาห ๑ มหากุลานิ อมฺเหหิ จาเลตุ
น สกฺกาติ ๑ อหิ อลทฺธา น คมิสฺสามิติ ๑ ราชา
อมจฺเจหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา โชติยาทีนํ มหากุลานํ จาลนํ
นาม ปจฺวิยา จาลนสทิสํ เมณฺฑกมฺมหาเสฏฺฐิสฺส ปฺตุโต
ชนลฺลชยเสฏฺฐิ นาม อตฺถิ เตน สทฺธิ มนฺเตตฺวาว ปฏฺวิจนํ
เต ทสฺสามิติ วตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต โกสลราชา
เอกํ ชนเสฏฺฐิ คเหตุวา คมิสฺสามิติ วทติ ตํ เตน สทฺธิ
คจฺฉาหิติ ๑ ตุมฺเหสุ ปหิณฺนเตสุ คมิสฺสามิ เทวาติ ๑ เตนหิ
ปริวจฺฉํ กตฺวา คจฺฉ ตาตาติ ๑ โส อตฺตโน กตฺตพฺพยฺยตฺถกํ
อกาสิ ๑ ราชาปิสฺส มหนฺตํ สกฺการํ กตฺวา อิมํ อาทาย
คจฺฉถาติ ปเสนทิกอสฺลราชานํ อฺยุโยเชสิ ๑ โส ตํ อาทาย
สพฺพตฺถ เอกฺรตฺติวาเสน คจฺฉนฺโต เอกํ ฝาสฺกฺกุจฺฉานํ ปตฺวา
นิวาสิ คณฺหิ ๑ อถ นํ ชนลฺลชยเสฏฺฐิ ปฺจุฉิ อิทํ กสฺส
วิชิตฺนติ ๑ มยฺหิ เสฏฺฐิฉิ ๑ กิ่วทฺโร อิตฺโต สาวตฺถิฉิ ๑
สจฺจตโยชนมตฺถเกติ ๑ อนฺโตนคฺริ สมฺพาธํ อมฺหากํ ปรีชโน
มหนฺโต สเจ โรเจถ อีเชว วเสยฺยาม เทวาติ ๑ ราชา
สาธฺตติ สมฺปฏฺิจฉิตฺวา ตสฺมี จาเน นคฺริ มาเปตฺวา ตสฺส
ทตฺวา อคฺมาสิ ๑ ตสฺมี ปเทเส สายํ (๑) วสนญฺจานสฺส คหิตฺตฺตา
นคฺรสฺส สาเกตฺนเตวว นามํ อโหสิ ๑

๑ ม. สยิ ๑

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 401

สาวตถุติมปิ โข มิคารเสฏฐิโน ปุตุโต ปุณณวฑฒนกุมารโ
นาม วยปปุตุโต อโหสิฯ อถ นั มาตาปิตโร วทีสุ ตาต
ตว รุจจนฎุจนาเน เอกั ทาริกั อุปชาเรหีติฯ มยหั เอวรูปาย
ภริยาย กิจจัน นตถีติฯ ปุตุต มา เอวั กริ กุลั นาม
อปุตุตกั น ติฎฐตติติฯ โส ปุณปุณัน รุจจมาโน เตนหิ
ปญจกถุยาณสมนุณาคัตถั ทาริกั ลภมาโน ตุมุหากั วจัน
กริสสามีติ อาหฯ กานิ ปเนตานิ ปญจ กถุยาณานิ นาม
ตาตาทิฯ เกสกถุยาณั มัสกถุยาณั อฎุจิกถุยาณั ฉวิกถุยาณั
วยกถุยาณนุติฯ

มหาปุณญาย หิ อิตถุยา เกสา โมรกลาปสทิสสา หุตวา□
มุณจิตวา วิสุสฎุจา นิवासนนุติ ปหริตวา นีวตติตวา อุทฐคคา
ติฎฐนุติ อิทั เกสกถุยาณั นามฯ ทนุตาवरณั พิมุพผลสทิส
วณณสมปนุณั สมิ สุมุสุสิตั โหติ อิทั มัสกถุยาณั นามฯ
ทนุตา สุกกา สมา อวิวรา อสุสาเปตวา จปีตวชिरปนุติ
วिय สมุจฉินนสงขปนุติ วिय จ โสภนุติ อิทั อฎุจิกถุยาณั
นามฯ กापिया วณณกาทีหิ อวิทิตุโตเอว ฉวิวณุโณ สินิทุโ
นีลุปปลทามสทิส โหติ โอทาทาย กณณิการปุพทามสทิส
โหติ อิทั ฉวิกถุยาณั นามฯ ทสกุขตตุ วิชาตาปี โข ปน
สกี วิชาตา วिय อวิกตโยพพनाव โหติ อิทั วยกถุยาณั
นามาติฯ

เล่มที่ 17 ปุ่ฬวคฺควณณา หน้า 402

อถสฺส มาตาปิตโร อฏฺฐุตฺตรสฺตพฺรหฺมณฺเณ นิมฺนเตตฺวา
 โภเชตฺวา ปฺลยจกฺลฺยาณสมฺนฺนาคตา อิตฺถิโย นาม โหนฺตีติ
 ปุ่จฺฉิสุ ๑ อาม โหนฺตีติ ๑ เตนฺหิ เอวฺรูปึ ทาริกึ ปฺริเยสฺสํ
 อฏฺฐ ชนา กจฺจนฺตฺติ พหุชนึ ทตฺวา อาคตฺกาเล จ โว
 กาทพฺพิ ชานิสฺสาม กจฺจนฺตฺ เอวฺรูปึ ทาริกึ ปฺริเยสฺส ทิฏฺฐกาเล
 จ อิมึ ปิณฺนเชยฺยาถาติ สตฺสทฺสคฺคฺชนิกึ สุวณฺณมาถึ ทตฺวา
 อฺยโยเชตฺสุ ๑ เต มหนฺตฺมหนฺตานิ นกรานิ กนฺตฺวา ปฺริเยสฺमानา
 ปฺลยจกฺลฺยาณสมฺนฺนาคตึ ทาริกึ อทิสฺวา นิวตฺติตฺวา อาคจฺจนฺตา
 วิวฏฺฏนฺกฺขตฺตทิวเส สาทฺถํ อณฺุปฺปตฺตา อชฺช อมฺหากึ กมฺมํ
 นิปฺปชฺชิสฺสตีติ จินฺตยิสุ ๑ ตสฺมี ปน นกรे อณฺุสํวจฺจํ
 วิวฏฺฏนฺกฺขตฺตํ นาม โหติ ๑ ตทา พหิอนิกฺขมฺนฺกฺลฺยานิปี
 ปฺริวารเณ สทฺธิ เคหา นิกฺขมิตฺวา อปฺปฏฺิจฺจนฺเนน สรีเรน
 ปทฺสาว นทีตีริ กจฺจนฺตฺ ๑ ตสฺมี ทิวเส ขตฺติยมหาสาลาทีนํ
 ปุ่ตฺตาปี อตฺตโน สฺमानชาติกึ มนาปี กฺลทาริกึ ทิสฺวา
 มาลาकुเลน ปฺริกฺขิปิสุสามาติ ตํ ตํ มคฺคํ นิสฺสาย ติฏฺฐนฺตฺ ๑
 เตปี พฺรหฺมณา นทีตีเร เอถึ สาลึ ปวิสิตฺวา อฏฺฐํสุ ๑
 ตสฺมี ขณฺเ วิสาขา ปณฺณรสฺโสพฺสวสุสุทฺเทสิกา หุตฺวา
 สพฺพาทฺรณปฺปฏฺิมณฺจिता ปฺลยจฺหิ กุมาริสฺเตหิ ปฺริวฺตา นที
 กนฺตฺวา นหายิสฺสามีติ ตํ ปเทสิ ปุ่ตฺตา ๑ อถโย เมโฆ
 อฏฺฐหิตฺวา ปาวสุสิ ๑ ปฺลยจฺสตา กุมาริโย เวเคน กนฺตฺวา

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หนา 403

สาลั ปวิสีสุฯ พุราหุมนา โอลเอนตา ตาสู เอกปี
ปลจกถยานสมนุนาคต น ปสสีสุฯ วิชา ปกตคมนาเนน
สาลั ปาวีสีฯ วตถาภรณานิ เตมีสุฯ พุราหุมนา ตสสา
จตุตารี กถยานานิ ทิสวา ทนเต ปสสีตุกามา อลสชาติกา
อมุहां ซีตา เอตีสสา สามโก กถชคกมตตมปี น ลกีสสตี
มถเลตี อถมมถลั กถยีสสุฯ อถ เน วิชา อาห กั
วเทถ ตมุเหตีฯ ตั กถม อมมาตีฯ มฐโร กิร ตสสา
สทุโท กัสตาลสสุโร วย นิจจรตีฯ อถ เน ปุน มฐรสทุเทน
กัการณา กถถาตี ปจุฉิฯ ตว ปรีวาริตติโย วตถาลงกาเร
อเตเมตวา เวเคน สาลั ปวีจจา ตยหึ เอตตกั จานั เวเคน
อาคมนาตตมปี นตติ วตถาภรณานิ เตเมตวา อาคตาสี
ตสุมมา กถมาตีฯ ตาตา มา เอวั วเทถ อหึ เอตาหึ
พลวตรา การณั ปน สลลกขेतวา ชเวน นาคตมูหิตีฯ
กั อมมาตีฯ ตาตา จตุตาโร ชนา ชวมานา น โสภนตี
อปรมปี เอกั การณั อตถิตีฯ กตเม จตุตาโร ชวมานา
น โสภนตี อมมาตีฯ ตาตา อภิสิตโต ราชา ตาว
สพพาภรณปปฏิมณหิตโต กจันั พนฐิตวา ราชงคเณ ชวมาโน
น โสภตี กั อัย ราชา คหปติโก วย ชาวตีตี อถยทตถุ
ครหึ ลกตี สฉกั กจจनुโตว โสภตี รัยโย มงคลหตถิปี
อลงกโต ชวมาโน น โสภตี วารณลีพุหาย กจจनुโตว

เลมที่ 17 ปุฬวกคฺควณณา หนา 404

โสภติ ปุฬวกชโต ชวมาโน น โสภติ ก็ อัย สมโณ คิหิ
วีย ชาวตีติ เกวลั ครหเมว ลภติ สมิตคมเนน ปน
โสภติ อิตถิ ชวมานา น โสภติ ก็ เอสา อิตถิ ปุริโส
วีย ชาวตีติ ครหิตพุพาว โหติ ปกติกมเนน โสภติ (๑) อิเม
จตุตารโ ชวมานา น โสภนุติ ตาตาทิ ๗ กตมึ ปเนกั
อปริ การณั อมฺมาติ ๗ ตาตา มาตาปิตโร นาม ชีตริ
องคฺปุจจกานิ สณฺจเปตฺวา โปเสนฺติ มยั หิ วิกกัณฺณภณฺฑั
นาม อมฺเห ปรกฺกั เปสนตฺถาย โปเสนฺติ สเจ ชวมานานั
นิวตฺตทฺสสกณฺเณ วา อกฺกมิตฺวา ภูมियั วา ปกฺขลิตฺวา
ปติตกาเล หตฺโต วา ปาโท วา กิขฺเชยฺย กุลสฺเสว ภาโร
ภเวยฺยาม ปสาชนภณฺฑั ปน เตเมตฺวา สุกฺขิสฺสติ อิมั
การณั สลลกฺเขตฺวา น ชาวิทฺมฺหิ ตาตาทิ ๗ พุราหฺมณา
ตสฺสา กถนกาเล ทนฺตสมฺปตฺตี ทิสฺวา เอวรูปา โน
สมฺปตฺติ น ทิฏฺฐปุฬฺพาติ ตสฺสา สาธุการึ ทตฺวา อมฺม
ตฺยฺเหเวสา อนฺจฺจวิกาติ วตฺวา ตั สฺวณฺณมมาลั ปิสนฺธิสฺสุ ๗
อถ เน ปุจฺฉิ กตฺรนฺครโต อากตฺตถ ตาตาทิ ๗ สาวตฺถิโต
อมฺมาติ ๗ เสฏฺฐิกุลั กตฺริ นามาทิ ๗ มิการเสฏฺฐิ นาม
อมฺมาติ ๗ อยฺยปฺตฺโต โโก นามาทิ ๗ ปุณฺณวทฺตมฺกฺมาโร
นาม อมฺมาติ ๗ สวา สมานชาติกั โน กฺลนฺติ อธิวาเสตฺวา
๑ ส. ม. ย. ปกติกมเนน โสภตีติ นตฺถิ ๗

ปีตุ สาสัน ปหิณิ อมฺหากํ รถํ เปเสนฺตฺติ ฯ กิณฺจาปี
หิ สา อากมนกาเถ ปทสา อากตา สุวณฺณมาลา ย ปน
ปีตนฺชนกาลโต ปฏฺจาย ตถา กนฺตุํ น ลภติ อีสฺสรทาริกา
รธาทีหิ กจฺจนฺติ อิตรา ปกตฺยานกํ อภิรฺหฺนฺติ ฉตฺตํ วา
ตาลปณฺณํ วา อุปริ กโรนฺติ ตสฺมีปี อสติ นีวตฺถสาฏฺกสฺส
ทสนฺตํ อุกฺขิปิตฺวา องฺเส จิปนฺติเอว ฯ ตสฺสา ปน ปีตา
ปณฺจ รตฺสทานิ เปเสตี ฯ สา สปริวารา รถํ อารุห
คตา ฯ พุราหฺมณปี เอกโตว อคมฺสุ ฯ อถ เน เสฏฺฐี
ปฺจฺฉิ กฺโต อากตฺตถาติ ฯ สาวตฺถิโต มหาเสฏฺฐีติ ฯ เสฏฺฐี
กตโร นามาติ ฯ มิการเสฏฺฐี นามาติ ฯ ปฺตฺโต โก
นามาติ ฯ ปฺณณวทฺฒนกุมาริ นามาติ ฯ ฌนํ กิตฺตกนฺติ ฯ
จตฺตาฬิส โกฏฺโฆ มหาเสฏฺฐีติ ฯ ฌนํ ตาว อมฺหากํ ฌนํ
อุปาทาย กากณฺณิกมตฺตํ ทาริกาย ปน อารกฺขมตฺตาย
ลทฺฐกาลโต ปฏฺจาย ก็ อณฺเณน การณฺณาติ อธิวาเสตี ฯ
โส เตสํ สกฺกาเร กตฺวา เอกาหํ ทฺวีหํ วสาเปตฺวา
อุยฺโยเชตี ฯ เต สาวตฺถี กนฺตฺวา [๑] ลทฺฐา โน ทาริกาติ
อาโรจยฺสีสุ ฯ กสฺส ธีตาติ ฯ ฌนณฺชยเสฏฺฐิโนติ ฯ โส มหากุลฺสฺส
เม ทาริกา ลทฺฐา จิปปเมว นํ อาเนตฺตุํ วฏฺฐีตีติ ตตฺถ
คมนตฺถํ รมฺโถ อาโรเจตี ฯ ราชา มหากุลฺลํ เอตํ มยา
๑ สี่. ยู. เอตฺถนฺตเร มิการเสฏฺฐีสฺสาติ อตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่ปวคควณณา หนา 406

พิมพิสารสุส สนติกา อาเนตวา สากเต นิเวสิต์ ตสุส
สมมานัน กาคู วฎฎตีติ อหปี คมิสุสามิติ อาห ๗ โส
สาธู เทวาคิวตวา ธนลชยเสฎฐิโน สาสัน เปเสสิ มย
อากจณนเต ราชานปี อากมิสุสติ มหนตัง ราชพลัง เอตตคกสุส
ชนสุส กาคพพยุดตัง กาคู สกขิสสุสสิ น สกขิสสุสสิตี ๗
อิตโรปี สเจปี ทส ราชานโน อากจณนติ อากจณนตุติ
ปฎิสาสัน เปเสสิ ๗ มิคารเสฎฐิ ตาวมหนเต นคร
เคหโคปกมตตัง จเปตวา เสสชนัน อาทาย คนตวา อทฒ-
โยชนมกเค จตวา อากตมมหาติ สาสัน ปหิณิ ๗ ธนลชยเสฎฐิ
พหุปลณณาการ เปเสตวา ธีตรา สทฐิ มนเตสิ อมม สสุโร
กิร เต โกสตรลญา สทฐิ อากโต ตสุส กตรั เคห
ปฎิซกคิตพพิ รณโย กตรั อุปราชานิน กตรานิติ ๗ ปณพิตา
เสฎฐิธีตา วชิรคคตติชินณญาณา กปปลตตสหัสสั ปตติตปตตณา
อภินีหารสมปนุณา สสุรสสุส เม อสุกั เคห ปฎิซกคถ
रणโย อสุกั อุปราชานิน อสุกานิติ สัวิทหิตวา ทาสกมมกเร
ปกโกสาเปตวา เอตตกา रणโย กตตพพิจจัง กโรถ
เอตตกา อุปราชานิน หตติอสุสาทโยปี ตุมเหเยว ปฎิซกคถ
อสุสพนุธาทโยปี อากนตวา มงคลจณณัน อณุภวิสสนติตี
สัวิทหิ ๗ กิการณา มย วิสาขาย มงคลจณณัน คนตวา
น กิณจิ ลภิมห อสุสรกขณาทีนิ กโรนตา สุกั น

เล่มที่ 17 วิชาชาวตุถุ หน้า 407

วิจริมหาติ เกจิ วตุตุ มา ลภีสุฯ ตัทิวสเมว วิชาชาย
ปีตา ปญจสเท สุวณณการเ ปกโกสาเปตุวา ฐิตู เม
มหาลตาปสาธน์ นาม กโรธาติ รตุตสุวณณสสุ นิกขสหัสส์
ตทนุรูปานี จ รชตมณิมตุตาปวาพวชिरาทีนิ ทาเปลิฯ ราชา
กติปาหํ วสิตุวา ธนญชยเสฏฐิจิสฺส สาสน์ ปหิณิ น
สกุกา เสฏฐิณาอมุหากํ ภรณโปสนํ กาคู ทาริกาย
คมนกาลํ ชานาคูติฯ โสปี รณโย สาสน์ เปเสสิ อิทานิ
วสุสกาโล อาคโต น สกุกา จาตุมมาส์ วิจริตุํ ตุมหากํ
พลกายสฺส ยํ ยํ ลทฐํ วฏฐติ สพพนตุํ มม ภาโร มยา
เปสิตกาเล เทโว คมิสฺสตีติฯ ตโต ปฏุจาย สาเกตนกริ
นิจจนกขตุตํ วิย อโหสิฯ ราชานํ อาที กตุวา สพเพลํ
มาลาคนุชวตุธาทีนิ ปฎิยตุตาเนว โหนติฯ เต เต ชนา
จินุตยีสฺส เสฏฐิ อมุหากเมว สกุการิ กโรตีติฯ เอวํ ตโย
มาสา อติกุกนุตา ปสาธน์ ปน น ตาว นิฏฐาติฯ
กมุมาธิฏฐายิกา อากนตุวา เสฏฐิโน อาริเจสิ อณณิ อสนตุํ
นาม นตุติ พลกายสฺส ปน ภตุตปจนทารุณี นปโปหนุตีติฯ
คจจถ ตาตา อิมสฺมี นคเร ปรัชิณณหตุติสาลาทโย เจว
ชิณณกานี จ เคหานี คเหตุวา ปจธาติฯ เอวํ ปจนตานิปี
องทุตมาโส อติกุกนุโตฯ ตโต ปุณปี ทารุณี นตุตีติ
อาริเจยีสฺสฯ อิมสฺมี กाले น สกุกา ทารุณี ลทฐํ

เล่มที่ 17 ปุฬวกคุณณา หนา 408

ทุสสโกฎจาการานี วิวิตวา ถุลลาฎเกหิ วฎฎิโย กตวา
เตตจาฎีสู เตเมตวา ฎตตํ ปจถาติฯ เต อฎฎมาลํ ตถา
อํสุฯ เอวํ จตฺตาโร มาสา อติฎกนฺตาฯ ปสาคนฺมปิ
นิฎฐิตํ ฯ

ตสฺมี ปิลนฺธเน จตฺโส วชิรนาฬิโย อุโปโยคํ อคมํสุ
มุตฺตานิ เอกาทส นาฬิโย ปวาฬสฺส พาฬิตติ นาฬิโย
มณินํ เตตฺตีส นาฬิโยฯ อิติ เอเตหิ จ อณฺเฑหิ จ
รตเนหิ นิฎฺฐานํ อคมาลีฯ (๑) อสุตฺตมยํ ปสาคนํ ราชเตน
สุตฺตกิจจํ ฎริสฺสํ ตํ สีเส ปฎิมุฏกํ ปาทปฎิฎฐิ กจฺฉติฯ
ตสฺมี ตสฺมี จานะ มุฑฺทิกา โยเชตฺวา กตา สุวณฺณมยา
กณฺจิกา โหนฺติ ราชตมยา ปาสกา มตฺถกมฺชฺเฒ เอกา
มุฑฺทิกา ทุวิสฺส กณฺณปฎิฎฐิสฺส เทว กลวาทฺถเก เอกา ทุวิสฺส
ชนฺนุเกสฺ (๒) เทว ทุวิสฺส กปฺปเรสฺ เทว ทุวิสฺส กฎิปปเทเสสฺ
เทวติฯ ตสฺมี โข ปน ปสาคเน เอกํ โฆรํ ฎริสฺสฯ ตสฺส
ทกฺขิณปสฺเส(๓)สุวณฺณมยานิ ปณฺจ ปตฺตสฺตานิ อเหตุํ วามปสฺเส(๓)
ปณฺจ ปตฺตสฺตานิ ตฺถนํ ปวาฬมยํ อฏฺฐิณี มณฺิมยานิ ตถา
คิวา จ ปิลฺลานิ จ ปตฺตนาฬิโย ราชตมยา ตถา ชงฺฆาฯ
โส วิสาขาย มตฺถกมฺชฺเฒ ปพฺพตฺถุฎฺเฏ จตฺวา นจฺจนมฺยูโร
วีย ขายติฯ ปตฺตนาฬิสฺสสฺสสฺส สทฺโท ทิพฺพสํกิตฺตํ วีย
๑ สี. ย. ตสฺมีฯเปฯ อคมาลีติ นตฺถิฯ ๒ ม. ชตฺตฺตฺสฯ
๓. สี. ม. ย.ปกฺเข ฯ

ปลยจฺกิกคฺคฺริยโฆโส วย จ ปวตฺตติฯ สนฺตํ อูปคตาเยว
ตสฺส อโฆภาวํ ชานนฺติฯ ปสาธนํ นวโกฏฺโฏคฺคณนํ อโหสิฯ
สตสฺสสฺสํ หตฺถกมฺมมฺมํ ทัยฺยิตฺถฯ

กิสฺส ปน นิสฺสนฺเทน ตาเยตํ ปสาธนํ ลทฺชนฺติฯ
สา กิร กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล วัสติยา ภิกฺขุสฺสสฺสํ
จิวฺรสาฎกํ ทตฺวา สุตฺตมฺปิ สฺวจิโยปิ รชนมฺปิ อตฺตโน สนฺตกเมว
อทาสิฯ ตสฺส จิวฺรทานสฺส นิสฺสนฺเทน อิมํ ปสาธนํ
ลภิฯ อิตฺถินํ หิ จิวฺรทานํ มหาตปาสาธเนน มตฺถกํ
ปไปฺปติ ปุริสานํ อิทฺธิมยปตฺตจิวฺเรนาติฯ

เอวํ มหาเสฎฺฐจฺจิ จตฺตฺหิ มาเสหิ ธีตฺถุ ปริวจฺจํ กตฺวา
ตสฺสสา เทยฺยชมฺมํ ททมาโน กหาปณฺปุรานิ ปลยจ สกฺกฺสฺตานิ
อทาสิ สุวณฺณภาชนฺปุรานิ ปลยจ สกฺกฺสฺตานิ รชตภาชนฺปุรานิ ปลยจ ตมฺพภาชนฺปุรานิ ปล
จ กัสมฺภาชนฺปุรานิ ปลยจ
สฺส
เตลฺปุรานิ ปลยจ ผาณิตฺปุรานิ ปลยจ สาลิตฺตณฺฑลฺปุรานิ ปลยจ
นงฺกคฺคผลาธาตูปกรณฺปุรานิ ปลยจ สกฺกฺสฺตานิ อทาสิฯ เอวํ
กิสฺส อโหสิ มม ธีตฺตาย คตฺถุจฺจเนน อสุเกน นาม เม
อตุโถติ มา ปสฺส
ทาเปสิฯ เอเกกสฺมึ รเถ สพฺพาลงฺการปฺปฏฺธิมณฺฑิตา ติสฺโส
ติสฺโส วณฺณทาสิโย จเปตฺวา ปลยจ รตฺสฺตานิ อทาสิ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 410

เอตตกา นหาเปนฺติโย โภเชนฺติโย อลงฺกโรนฺติโย วิจรธาติ
ทียทฺตสทสฺสปรึจาริกาโย อทาสี ๗ อถสฺส เอตทโหสิ มม
ชึตฺถุ คาโว ทสฺสามิติ ๗ โส ปฺริเส อาณาเปสิ คจฺจนถ
ภณฺเ จุพวชฺสทฺทวาริ วิวริตฺวา ตีสุ คาวุเตสุ ติสฺโส เภริโย
คเหตุวา ติฏฺฐถ ปฺฤตฺโต อฺสภมตฺเต จานฺเ อฺโภสุ ปสฺเสสุ
ติฏฺฐถ คาวิํนฺ ตโต ปฺริ คนฺตุ มา เทถ เอวิ จิตฺกาเล
ภริสณฺณํ กเรยฺยาถาติ ๗ เต ตถา อํสุ ๗ เต คาวิํน
วชฺโต นิภขมิตฺวา คาวุตฺ คตฺกาเล ภริสณฺณํ อํสุ ปฺน
อทฺตโยชนํ คตฺกาเล ภริสณฺณํ อํสุ ปฺน ติกาวุตฺ คตฺกาเล
ปฺฤตฺโต กมนนฺจ นีวาเรสุ ๗ เอวิ ทิมฺโต ติกาวุเต ปฺฤตฺโต
อฺสภมตฺเต จานฺเ คาวิโย อณฺณมณฺณํ นิฆมฺสนฺติโย อฏฺฐิสฺสุ ๗
มหาเสฏฺฐิ มม ชึตฺถุ เอตตกา คาโว อลํ ทวาริ ปิพฺพธาติ
วชฺทวาริ ปิพฺพธาติ ๗ ตสฺมี ปิพฺพิตฺเต วิสาขาย ปฺนุณฺณผลน
พลวคาโว จ เชนฺโย จ อฺปฺปติตฺวา นิภขมิํสุ ๗ มนฺุสฺสานํ
นีวาเรนฺตานเมว สฏฺฐิสฺสทฺสสา พลวคาโว จ สฏฺฐิสฺสทฺสสา
เชนฺโย จ นิภขนฺตา ตตฺตกา พลววจฺฉา ตาสํ เชนฺนํ
อฺสภา อฺนุพฺนฺธา (๑) อฺหฺลํ ๗ กิสฺส ปนฺ นิสฺสนฺเทน เอวิ
คาโว คตฺตาติ ๗ นีวาเรนฺตานํ นีวาเรนฺตานํ ทินฺนทานสฺส
ผลน ๗ สว กิร กสฺสปสฺมมาสมฺพทฺทกาเล กิกิสฺส รณฺโณ
#๑ ส. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 411

สตตุนัน ฐิตานัน กนิฎฐา สงฆมหาสี นาม หุตฺวา วิสติยา
ภิกขุสฬสฺสานัน ปณจโครสทานัน ททมานา ทหรานณจ
สามณฺเธรานณจ ปตฺตํ ปิทฺทิตฺวา อลฺลํ อลนฺตฺติ นีวาเรณฺตฺตานํปี
อิทํ มฐฺรํ อิทํ มนาปฺนฺตฺติ อทาสีฯ เอวํ ตสฺส นิสฺสนฺนฺเทน
ตา วาริชฺมานปี กาโว นิกฺขมฺมีสุฯ เสฎฺฐจินา เอตฺตกสฺส
ชนสฺส ทินฺนกาเล เสฎฺฐิจิริยา อาห ตุมฺเหหิ มยฺหํ ฐิตฺ
สพฺพํ ลํวิทฺทิตํ เวยฺยาวจฺจกรา ปน ทาสทาสีโย น ลํวิทฺทิตา
กึการณฺตฺติฯ มม ฐิตฺริ สฺสตีเนหนิสฺสตีเนหานัน ชานนตฺตํ อิ
หิ ตาย สทฺธิ อจฺจมนเก คีวํยํ คเหตุวา น ปหิณฺนามิ
ยานัน อารุญฺห กมนกาเลเยว ปน เอตฺตาย สทฺธิ คนฺตฺตฺกามา
กจฺจนฺตฺตฺ มา อคนฺตฺตฺกามาติ วกฺขามิติฯ

อถ เสว มม ฐิตา คมิสฺสตีติ คพฺเภ นิสฺสินฺโน ฐิตฺริ
สมีเป นิสฺสีทาเปตฺวา อมฺม ปตฺติเกเล วสนฺตฺติยา นาม อิมณฺจ
อิมณฺจ อาจารํ รกฺขิตฺตุ วญฺญตฺตีติ โอวาทํ อทาสีฯ อยมฺปี
มิการเสฎฺฐี อนนฺตรคพฺเภ นิสฺสินฺโน ชนณฺชยเสฎฺฐีโน โอวาทํ
อสฺสอสฺสีฯ โสปี เสฎฺฐี ฐิตฺริ เอวํ โอวทฺติ อมฺม สสุรฺกฺเล
วสนฺตฺติยา นาม อนฺโตอกฺคิ พหิ น นีหริตฺตฺตฺโป พหิอกฺคิ
อนฺโต น ปเวเสตฺตฺตฺโป ททนฺตฺตฺเสว ทาทพฺพํ อททนฺตฺตฺส
น ทาทพฺพํ ททนฺตฺตฺสปี อททนฺตฺตฺสปี ทาทพฺพํ สฺขํ
นีสฺสีทิตพฺพํ สฺขํ ญฺชิตพฺพํ สฺขํ นีปฺชชิตพฺพํ อกฺคิ ปริงริตฺตฺตฺโป

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 413

โปถาเปตฺวา ปลาเปตฺวา เสสเก อลํ อมฺหากํ เอตฺตเกหีติ
คเหตุวา ปายาสี ฯ

อถ วิชาขา สาวตฺถีนครทวารํ สมฺปตฺตกาเล จินฺตลล
ปฏิจฺจนฺนยานสฺมี นฺุ โข นิสฺสิทฺตฺวา ปวิสฺสิตฺตํ อฺุทาหุ
รเถ จตฺวาติ ฯ อถสฺสา เอตทโหสิ ปฏิจฺจนฺนยานเนน เม
ปวิสฺสนฺติยา มหาตปาสาธนสฺส วิเสโส น ปญฺญายิสฺสตีติ ฯ
สา สกถนกรสฺส อตฺตानํ ทสฺเสนฺตี รเถ จตฺวา นครํ
ปาวิสฺสิตฺวาติโน วิชาขาย สมฺปตฺตี ทิสฺวา เอสา
กิริ วิชาขา นาม เอวรฺูปา อํยํ สมฺปตฺติ เอตฺติสฺสา ว
อนฺุจฺจวีกาติ อาหํสฺสุ ฯ อิติ สา มหาสมฺปตฺติยา เสฏฺฐิจิโน
เคหํ ปาวิสฺสิตฺวาติโน อากตทิวเส (๑) จสฺสา สกถนกรวาติโน อมฺหากํ
ธนญฺชเสฏฺฐิจิ อตฺตโน นครํ สมฺปตฺตानํ มหาสกฺกการํ อกาสิตี
ยถาพลํ ปญฺณาการํ ปหิณฺสีสุ ฯ วิชาขา ปหิตปฺปหิตํ
ปญฺณาการํ ตสฺมีเยว นครเ อญฺจมญฺญเวสฺสุ กุเลสฺสุ สพฺพตฺตกเมว
ทาเปสิ ฯ อิติ สา อิทํ มยฺหํ มาตฺสฺ เทถ อิทํ มยฺหํ
ปีตฺสฺ เทถ อิทํ มยฺหํ ภาตฺสฺ เทถ อิทํ มยฺหํ ภคินิยา เทถาติ
เตสฺสฺ เตสฺสฺ วยานฺุรูปํ ปิยวจฺนํ วตฺวา ปญฺณาการํ เปเสนฺตี
สกถนกรวาติโน ฌาตเก วิย อกาสิ ฯ

อถสฺสา รตฺติภาคสมนฺนตเร อาชญฺญวพวาย คพฺพฏฺฐจฺานํ
๑ ลี. ม. ยฺ. คตทิวเส ฯ

อโหสิฯ สา ทาสีหิ [๑] ทณททีปเก คาหาเปตฺวา ตตถ
คนฺตฺวา วพฺวิ อฺณโหทเคน นหาเปตฺวา เตเลน มกฺขาเปตฺวา
อตฺตโน วสนภูจกถาเมว อคมาสิฯ

มิการเสฏฺฐิ ปุตฺตสฺส อวาหมงฺคถิ กโรนฺโต ฐรวินาเร
วสนฺตฺปิ ตถาคตฺ อมนสิกตฺวา ทีฆรตฺตํ นกคสมณฺเส ปตฺติภูจิตฺน
เปเมน โจทฺธิมาโน มยฺหิ อยฺยานํปิ สกฺกาโร กริสฺสามีติ
เอกทิวสํ อนนฺกสเทสฺส นวภาชนฺเส นฺริทกปายาสํ ปจาเปตฺวา
ปญฺจสเท อเจลก นิมนฺตฺวาเปตฺวา อนฺโตเคหํ ปเวเสตฺวา
อากจฺจตฺ เม สฺมุณฺสา อรหนฺโต วนฺตฺตฺติ วิสาขาย สาสนํ
ปหิณฺนิฯ สา อรหนฺโตติ วจนํ สุตฺวา โสตาปนฺนา
อริยสาวิกา ภูจฺจตฺตฺวา หุตฺวา เตสํ โภชนภูจกถา อากนฺตฺวา
เต โอโลเกตฺวา เอวรูปา หิโรตฺตปฺปวิริหิตา อรหนฺโต นาม
น โหนฺติ กสมฺมา มํ สสุโร ปกฺโกสาเปสฺสิติ เสฏฺฐิ ครหิตฺวา
อตฺตโน วสนภูจกถาเมว คตาฯ อเจลกํ ตํ ทิสฺวา สพฺเพ
เอกปฺปหารเนว เสฏฺฐิ ครหิสฺสํ กิ ตฺวํ คหปติ อญฺณํ นาลตฺถ
สมณฺสสฺส โคตมสฺส สาวิกํ มหากาพกณฺณิ อิทฺ ปเวเสสิ
เวเคน ตํ อิมสมฺมา เกหา นิกฺกทฺตฺวาเปหิติฯ โส น สกฺกา
มยา อิมสํ วจนมตฺเตเนว นิกฺกทฺตฺวาเปตฺว มหาภูจกถา สา
ธีตาติ จินฺเตตฺวา อยฺยาทหฺรา นาม ชานิตฺวา วา

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 415

อชานิตฺวา วา กรเยย ตุมฺเห ตฺณฺหี โหถาติ เต อฺยโยเชตฺวา
มหารเห อาสเน นิสฺสิตฺวา สฺวณฺณปาตฺยํ อปฺโปทกํ
มรฺฐปายาสํ ปริภุชฺชติ ฯ ตสฺมี สฺมเย เอโก ปิณฺฑจจาริกตฺเถโร
ปิณฺฑทาย จรฺนฺโต ตํ นิเวสนํ ปาวิสฺสํ ฯ วิชาชา สฺสุรํ
วิชฺมานา จิตฺตา ตํ ทิสฺวา สฺสุรฺสฺส อจฺจิกฺขิตฺตุ อฺยตฺตฺนฺติ
ยถา โส เถรํ ปสฺสฺติ เอวํ อปฺคนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ โส
ปฺน พาลो เถรํ ทิสฺวาปี อปฺสฺสนฺโต วีย หุตฺวา อโธมฺโข
ภุชฺชเตว ฯ วิชาชา เถรํ ทิสฺวาปี เม สฺสุโร สลฺยํ
น กโรตฺตีติ ฅตฺวา อติจฺฉถ ฆนฺเต มยฺหํ สฺสุโร ปฺรารณํ
ขาทฺตีติ อาห ฯ โส นิกฺคณฺเจหิ กถิตกาเล อธิวาสตฺวาปี [๑]
ปฺรารณํ ขาทฺตีติ วุตฺตกฺขณฺเวยว หตฺถํ อปฺเนตฺวา อิมํ ปายาสํ
อิโต หรถ เอตํ อิมสฺมา เกหา นิกฺกทฺตฺถ อยํ มํ เอวรฺูเป
มจฺจกกาเล อสฺสฺจิทกํ นาม กโรตฺตีติ อาห ฯ ตสฺมี โข
ปฺน นิเวสเน สพฺเพ ทาสกมฺมกรรา วิชาชาย สนฺตกา ว
อฺปฺคนฺตฺุ น วิสฺหนฺติ ฯ (๒) โโก นํ หตฺเถ วา ปาทฺเ วา
คณฺหิสฺสฺสฺสตี มุขเน กเถตฺตุ สฺมตฺโถปี นตฺถิ ฯ วิชาชา สฺสุรฺสฺส
กถํ สุตฺวา อาห ตาต น เอตฺตฺเกเนว มยฺ นิกฺขมาม
นาหํ ตุมฺเหหิ อฺทกตฺตฺถโต กุมฺภทาสี วีย อานีตา
ชรฺมานกมาตาปีตฺถุนํ ชีตโร นาม น เอตฺตฺเกเนว นิกฺขมฺนฺติ
๑ สฺ. ย. เอตฺถนฺตฺเร นิสฺสินฺโนติ ทิสฺสฺสตี ฯ
๒ สฺ. ย. อฺปฺคนฺตฺุ น วิสฺหนฺตีติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 416

เอเตเนว เม การณน ปิตา อิธาคมนกาเถ อฎฐ กุฎุมพิเก
ปกุโกสาเปตฺวา สเจ เม ชิตฺโต โทโส ออุปฺชชติ โสเธยยาถาติ
วตฺวา มํ เตสํ หตฺถเถ จเปสิ เต ปกุโกสาเปตฺวา มยฺหํ
โทสํ โสธาเปถาติ ฯ เสฎฐิ กุลฺยาณํ เอสา กเถตีติ อฎฐ
กุฎุมพิเก ปกุโกสาเปตฺวา อัย ทาริกา มจฺจลกาเถ นิสีทิตฺวา
สุวณฺณปาตียํ นิรุทกปายาสํ ปริฎฺฐชนฺตํ มํ อสุจิทาทโกติ
วทติ อิมิสฺสา โทสํ อารोเปตฺวา อิมํ อิตฺโต นิกุกทฺตเถาติ ฯ
เอวํ กิร อมฺมาติ ฯ นานํ เอวํ วทามิ เอกสฺมี ปน
ปิณฺฑจจาริกตฺเถเร ฆรทฺวารเอ จิตฺเต สสุโร เม อปโปทกํ
มรฺชปายาสํ ปริฎฺฐชนฺโต ตํ น มนสิกโรติ อหํ มยฺหํ สสุโร
อิมสฺมี อตฺตถาเว ปุณฺณํ น กโรติ ปุราณปุณฺณเมว ขาทิตฺติ
จินฺเตตฺวา อติจฺจนฺต ฆนฺเต มยฺหํ สสุโร ปุราณํ ขาทิตฺติ
อวจํ เอตฺถ เม โโก โทโสติ ฯ อยฺย อิธ โทโส นตฺถิ
อมฺหากํ ชิตฺตา ยุตฺตํ กเถติ ตฺวํ กสฺมา กุชฺฌสิตี ฯ อยฺยา
เอส ตาว โทโส มา โหตุ อัย ปน เอกทิวสํ มชฺฌิมยาม
ทาสทาสีหิ ปรีวฺตา ปจฺจนาเคหํ อคฺมาสีตี ฯ เอวํ กิร
อมฺมาติ ฯ ตาตา นานํ อญฺเณน การณน คตา อิมสฺมี
ปน เคเห อาชานียวพฺวาย วิชิตาย สลฺยํปี อกตฺวา นิสีทิตฺ
อยุตฺตุนฺติ ทณฺฑททีปกเถ คาทาเปตฺวา ทาสีหิ สทฺธี คนฺตฺวา
วพฺวาย วิชิตาย ปรีหารํ การาเปสี เอตฺถ เม โโก

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 417

โทโสติ ฯ อยฺย อมฺหากํ ธีตา ตว เกเห ทาสีหิปี
อกคตพพกมมํ กโรติ ตฺวํ เอตถ ก็ โทสํ ปสฺสสีติ ฯ
อยฺยา อิชาปี ตาว โทโส มา โหตุ อิมิสฺสา ปน ปิตา
อิชากมนกาลเอ อิมํ โอวทนฺโต คุยฺหปฺปฏิจฺจนฺเน ทส โอวาเท
อทาสี เตสํ อตฺถํ น ชานามิ เตสํ เม อตฺถํ กเถตุ อิมิสฺสา
ปน ปิตา อนฺโตอกฺคิ พหิ น นีหริตพฺโพติ อาห สกฺกา
นฺ โข อมฺเหหิ อุกฺโต ปฏฺวิสฺสทเกหานํ อคฺคิ อทตฺวา
วสีตฺตุนฺติ ฯ เอวํ กิร อมฺมาติ ฯ ตาตา มยฺหํ ปิตา น
เอตํ สนฺชาย กเถสิ อิํ ปน สนฺชาย กเถสิ อมฺม ตว
สสฺสสฺสรสํมิگانํ อคฺฉํ ทิสฺวา พหิ ตสฺมี ตสฺมี เกเห
จตฺวา มา กเถสีติ เอวรฺูเปน หิ อคฺคินา สทิสฺโส อคฺคิ
นาม นตฺถีติ ฯ อยฺยา เอตํ ตาว โหตุ อิมิสฺสา ปน
ปิตา พาทฺริโต อคฺคิ น อนฺโต ปเวเสตพฺโพติ อาห ก็
สกฺกา อมฺเหหิ อนฺโตอกฺคิมฺหิ นินฺพุเต พาทฺริโต อคฺคิ
อนาหริตฺตุนฺติ ฯ เอวํ กิร อมฺมาติ ฯ ตาตา มยฺหํ ปิตา
น เอตํ สนฺชาย กเถสิ อิํ ปน สนฺชาย กเถสิ สเจ
เต ปฏฺวิสฺสทเกเหสุ อิตฺถิโย วา ปุริสา วา สสฺสสฺสรสํมิگانํ
อคฺฉํ กเถนฺติ เตหิ กถิตํ อหริตฺวา อสุโก นาม ตฺมฺหากํ
เอวํ อคฺฉํ กเถสีติ ปฺน มา กเถยฺยาสีติ เอเตน หิ อคฺคินา
สทิสฺโส อคฺคิ นาม นตฺถีติ ฯ เอวํ อิมฺสฺมี การเณ ส

เล่มที่ 17 ปุ่ปฬวคฺควณณา หน้า 418

นิทฺโทสา อโหสิ ฯ ยถา จ เอตถ เอวํ เสเสสุปี ฯ เตสุ
 ปน อัย อธิปฺปาโย ยํปี หิตฺตสา ปิตรา อมฺมเย
 ททฺนฺติ เตสํเยว ทาทพฺพนฺติ วุตฺตํ ตํ ยาจิตฺตํ อุปรกรณํ
 คเหตุวาเย ปฏฺิเทนฺติ เตสํเยว ทาทพฺพนฺติ สนฺชาย
 วุตฺตํ ฯ ये น เทนฺติเตสํ น ทาทพฺพนฺติ อิทํปี ये
 ยาจิตกํ คเหตุวา น ปฏฺิเทนฺติ เตสํ น ทาทพฺพนฺติ สนฺชาย
 วุตฺตํ ฯ ททฺนฺตฺตฺสาปี อททฺนฺตฺตฺสาปี ทาทพฺพนฺติ อิทํ ปน
 ทลิตฺทฺเตสุ ฌาติमितฺเตสุ สมฺปตฺเตสุ เต ปฏฺิทาตุํ สกฺโกนฺตุ วา
 มา วา เตสํ ทาทฺเมว วฏฺฏฺิตฺติ สนฺชาย วุตฺตํ ฯ สฺขํ
 นิสิตฺตพฺพนฺติ อิทํปี สสฺสฺสฺสฺรสามิเก ทิสฺวา วฏฺฏฺาตพฺพฏฺจानเ นิสิตฺตํ น วฏฺฏฺิตฺติ สนฺชาย
 วุตฺตํ ฯ สฺขํ ภูณฺชิตพฺพนฺติ
 อิทํ ปน สสฺสฺสฺรสามิเกหิ ปุเรตรํ อภูณฺชิตฺวา เต
 ปรีวีสิตฺวา สพฺเพหิ ลทฺทฺชาลทฺทฺ ฌตฺวา ปจฺจนา สยํ ภูณฺชิตฺตุ
 วฏฺฏฺิตฺติ สนฺชาย วุตฺตํ ฯ สฺขํ นิปฺชฺชิตพฺพนฺติ อิทํปี
 สสฺสฺสฺรสามิเกหิ ปุเรตรํ สยํ อารุญฺห น นิปฺชฺชิตพฺพํ เตสํ
 กตฺตพฺพยฺยตฺกํ วตฺตปฺปฏฺิวตฺตํ กตฺวา ปจฺจนา สยํ นิปฺชฺชิตฺตุ
 ยุตฺตนฺติ อิทํ สนฺชาย วุตฺตํ ฯ อถฺกิ ปรีจฺริตพฺโพติ อิทํ
 ปน สสฺสฺสฺปี สสฺรํปี สามิกํปี อถฺกิกฺขนฺธํ วิย อฺรคฺราชานํ
 วิย จ กตฺวา ปสฺสฺสฺตํ วฏฺฏฺิตฺติ สนฺชาย วุตฺตํ ฯ อนฺโตนฺเตวตา
 นมฺสฺสฺสฺตพฺพาติ อิทํปี สสฺสฺสฺญจ สสฺรญฺจ สามิกญฺจ เทวตํ

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 419

วีย กตฺวา ทฎฺฐุ วฎฺฐิตฺติ สนฺชาย วุตฺตํ ๑ เอวั เสฎฺฐิ
อิมสํ ทสนนํ โฉวาทานํ อตฺถํ สุตฺวา ปฎฺวิจฺจนํ อปฺสฺสนฺโต
อโฆมฺโข นิสฺสีทึ ๑

อถ นํ กุฎฺฐมฺพิกา กิ เสฎฺฐิ อลฺโยปิ อมฺหากํ ฐิตฺ
โทโส อตฺถิตฺติ ปุจฺฉนฺสู ๑ นตฺถิ อຍฺยาติ ๑ อถ กสฺมา นํ
นิตฺโทสํ อการณฺน เกหา นิกฺกทฺตมาเปสฺสีติ ๑ เอวั วุตฺเต
วิชาขา อห ตาตา กิณฺจาปี มยฺหํ สสรฺสฺส วจฺเนน
ปรจฺมเมว คมนํ น ยุตฺตํ ปิตา ปน เม อากมนฺกาเล มม
โทสฺโสธฺนตฺถาย (๑) มํ ตุมฺหากํ หตฺถे จเปสฺสี ตุมฺเหหิ จ เม
นิตฺโทสกาโว ฉาโต อิทานิ มยฺหํ กนฺตุํ ยุตฺตฺนฺติ ทาสีทาเส
ยานาทีนึ สขฺชาเปถาติ อาณาเปสฺสี ๑ อถ นํ เสฎฺฐิ เต
กุฎฺฐมฺพิกะ กเหตุวา อมฺม มยา อชานิตฺวา กถิตํ ขมาหิ
เมติ อห ๑ ตาต ตุมฺหากํ ขมิตพฺพิ ตาว ขมามี อห
ปน พุทฺธสฺสเน อเวจฺจปฺปสฺนฺนฺสฺส กุลสฺส ฐิตา น มย
วินา ภิกฺขุสฺสงฺเขน วตฺตาม สเจ มม รุจฺยา ภิกฺขุสฺสงฺฆ
ปฎฺธิชฺคฺคิตฺตุํ ลภามิ วสฺสิสฺสามิติ ๑ อมฺม ตวํ ยถารุจฺยา ตว
สมฺเณ ปฎฺธิชฺคฺคาหิตี อห ๑ วิชาขา ทสพฺลํ นิมฺนฺตาเปตฺวา
ปฺนทิวเส นินฺเวสนํ ปเวเสสฺสี ๑ นคฺคสมฺณานิ สตฺถุ มิคารเสฎฺฐิโน
เลหคมนฺภาวํ สุตฺวา คนฺตฺวา เกหํ ปรีวาเรตฺวา นิสฺสีทึ ๑
๑ สී. ย. โทสาโทสฺโสธฺนตฺถาย ๑

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺวณณนา หน้า 420

วิสาขา ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา สพุโพ สกฺกาโร ปฏฺยชาติโต
สสุโร เม อากนฺตฺวา ทสพลํ ปรีวิสตฺตติ สาสนํ เปเสติ ฯ
อถ นํ อากนฺตฺกามํ อาชีวกา มา โข ตฺวํ คหปติ
สมณฺสส โคตมฺสส สนฺตํกํ คจฺจชาติ นิวาเรสุ ฯ โส สฺมุณิสา
เม สยเมว ปรีวิสตฺตติ ปหิณฺนิ ฯ สวา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
ปรีวิสิตฺวา นิฏฺฐิจิเต ฆตฺตกฺกิจฺเจ ปฺน สาสนํ เปเสติ สสุโร
เม อากนฺตฺวา ธมฺมกถํ สฺมุณาสฺสติ ฯ อถ นํ อิทานิ อคฺมณํ
นาม อติวีย อยฺยตฺตฺนฺติ ธมฺมํ โสตฺตฺกามตฺยา คจฺจนฺตํ ปฺน
เต อาหํสุ เตนฺนํ สมณฺสส โคตมฺสส ธมฺมํ สฺมุณฺโต
พหิสานฺนํ นิสิตฺติตฺวา สฺมุณานํตี ปฺเรตฺรเมวสฺส กนฺตฺวา
सानํ ปรีกฺขิปีสุ ฯ โส กนฺตฺวา พหิสานฺนํ นิสิตฺติ ฯ สตฺถา
ตฺวํ พหิสานฺนํ วา นิสิตฺท ปรีกฺขฺเต วา ปรีเสเล วา
ปรีจกฺกวาเพ วา ปน นิสิตฺท อหํ พุทฺธโร นาม สกฺโกมิ ตํ
มม สทฺทํ สวาเวตฺตฺนฺติ มหาชมฺพุกฺขนฺนฺเช คเหตฺวา จาเลนฺโต
วีย อมตฺวสฺสํ วสฺสนฺโต วีย จ ธมฺมํ เทเสตฺตํ อนฺนํพุพฺพิกถํ
อารภิ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺธเช ปน ธมฺมํ เทเสนฺเต ปฺรโต จิตฺตาปี
ปจฺจโต จิตฺตาปี จกฺกวาพสฺสํ จกฺกวาพสฺสํ อติกฺกมิตฺวา
จิตฺตาปี อกฺกนฺนิจฺจวเน จิตฺตาปี สตฺถา มณฺเฑว โอลเกติ
มยฺหเมว ธมฺมํ เทเสตฺตีติ วทฺนฺติ ฯ สตฺถา หิ ตํ ตํ โอลเกนฺโต
วีย เตนฺนํ เตนฺนํ สทฺธี สลฺลปฺนฺโต วีย จ โหติ ฯ จนฺตฺวา

กิริ พุทธา ยถา จนุโท คคณมชฎเ จิโต มยหิ อุปริ
จनुโท มยหิ อุปริ จनुโทติ สพุพสตุตทานิ ขายติ เอวเมว
ยตุถ กตุถจิ จิตานิ อภิมุเข จิตา วิย ขายนติ ฯ อิหิ
กิริ เตสั อลงกตสีลั ฉินุทิตวา สุอณชนอกุขิณี อุปปาญตุวา
หทยมัลลั อพุพตุเตตุวา ปรสสุ ทาสตุถาย ชาลิสทิสเ ปตุเต
กณหาชินาสทิสา ฐิตโร มททิสทิสา ปชาปติโย ปริจจชิตวา
ทินุทนทานสสุ ผลั ฯ มิคารเสฎฐิปี ตถาคเต ธมมเทศนั
วินิวตเตนเต วินิวตเตนเต พหิสานิยิ นิสินโนว สหสสนยป-
ปฎิมณฺฑิตเ โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฎจาย อจลสทฺธาย สมณฺนาคโต
ติสุ รตเนสุ นิวกงฺโข หตุวา สานิกณฺณั อุกฺขิปิตวา อากนตุวา
สุณิสาย ถนั มุเขน กเหตุวา ตฺวั เม อชชโต ปฎจาย
มาตาคติ ตั มาตฺติฎจानเ จเปลิ ฯ ตโต ปฎจาย มิคารมาตา
นาม ชาตา ฯ ปจฺจนาภาเ ปตุตฺติ ลภิตวา มิคาริติสสุ
นามิ อกาลิ ฯ มหาเสฎฐิ สุณิสาย ถนั วิสฺสชชชตุวา
คนตุวา ภกวโต ปาเทสุ ปตฺติตุวา ปาเท ปาณิหิ จ
ปริสมุพาหนโต มุเขน จ ปริจุมพฺนโต มิคาริ อหิ ภนฺเตติ
ติกฺขตฺตุ นามิ สวาเวตุวา อหิ ภนฺเต เอตฺตกั กาลิ เอตฺถ
ทินุณิ มหปฺผลนฺติ น ชานามิ อิทานิ เม สุณิสั นิสฺสาย
ถาติ สพุพา อปายทูกฺขา มุตฺโตมฺหิ สุณิสา เม อิมิ เกหิ
อากจฺจนฺตี มม อตุถาย หิตาย สุขาย อากตาคิ วตุวา

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้าที่ 422

อิมิ คากมาห

โศหิ อชช ปชานามิ ยตุถ ทินนํ มหปผลํ

อตุถาย วต เม ภททา สุณิสสา ฆรรมาคตาคิ ฯ

วิสาขา ปุนทิวสตุถายปี สตุถาริ นิมนเตสิ ฯ ปุนทิวเสปี
สตุสุ โสตาปตุติผลํ ปตุตา ฯ ตโต ปฎุจาย ตํ เกหิ สาสนตุส
วิฎุทวาริ อโหสิ ฯ ตโต เสฎุจิ จินเตสิ พหุปการรา เม
สุณิสสา ปณณาการมตุสา กริสฺสามิ เอติสฺสา หิ ภารिय
ปสาธนํ นิจกกาลิ ปสาธิตุํ น สกุกา สลลหุคมตุสา ทิวา จ
รตุโต จ สพพิริยาปเถสุ ปสาธนโยคคิ ปสาธนํ การตุสามิติ
สตุสหัสสคฺกนิกิ ฆนณฎุจกํ นาม ปสาธนํ การตุวา ตสุมิ
นิฎุจิตเต พุทฺธปฺปมุขํ ภิกขุสงฺฆํ นิมนเตตุวา สกุกจจํ โภเชตุวา
วิสากํ โสพสหิ คนุโชทกฆฎุหิ นหาเปตุวา สตุถุ สมมุเข
จเปตุวา สตุถาริ วนุทาเปสิ ฯ สตุถา อนุโมทนํ กตุวา
วิหารเมว คโต ฯ

วิสาขาปี ตโต ปฎุจาย ทานาทินิ ปุณณานิ กโรนฺติ
สตุถุ สนฺติกา อฎุจ วเร ลภิตฺวา คุํณตเต จนุทเลขา วิย
ปณณายมานา ปตุตฺตริตาคิ วุฑฺฒิ ปาปุณิ ฯ ตตุสา กิร ทส
ปตุตา ทส ฐิตโร อहेสิ เตสุ เอเกกตุส ทส ทส ปตุตา
จ ฐิตโร จ อहेสิ เตสุปี เอเกกตุส ทส ทส ปตุตา
จ ฐิตโร จาคิ เอวมตุสา ปตุตฺตนตุตปนตุตฺตสนฺตานวเสน

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 423

ปวตตานิ วิสาธิกานิ จตตาริ สตานิ อฏฐ จ ปาณสทสตานิ
อเหตุ ๗ (๑) สย วิสวสสสตี อฏฐาสี สีเส เอกปี ปลิต
นาม นาโหสิ นิจจ โสพสวสสุทเทสิกา วिय อโหสิ ๗ ต
ปุตตตตตปริวาริ วิหาริ คจจนตี ทิสวา กตมา เขตต
วิสาชาติ ปฏิปจจिताโร [๒] โหนติ ๗ เย น คจจนตี ปสสนติ
อิทานิ โถก คจจต คจจมานาว โน อยยา โสภตตี
จินเตนติ ๗ เย น จิต นินนิน นินนิน ปสสนติ อิทานิ
โถก นินชชต นินนาว โน อยยา โสภตตี จินเตนติ ๗
อติ สจ จตต อิริยาปเตสุ อสุกอิริยาปเต นาม น โสภตตี
น วตตพพา อโหสิ ๗ ปณจจัน โข ปน หตถิน ถาม
ธเรตี ๗ ราชา วิสาชา กิร ปณจจัน หตถิน ถาม
ธเรตีตี สุตวา ตสสา วิหาริ คนตวา ชมม สุตวา
อากมนเวลาช ถาม วิมิตถกาโม หตถี วิสชชชาเปสิ ๗ โส
โสณจ อุกขิปิตวา วิสาชาภิมุโข อคมาสิ ๗ ตสสา ปริวาริตถโย
ปณจตตา เอกจจา ปลายีสู เอกจจา น อปริจจชิตวา
กิมิตนติ วุตเต ราชา กิร เต อยเย ถาม วิมิตถกาโม
หตถี วิสชชชาเปสิตี วทิส ๗ วิสาชา อิม ทิสวา กิ
๑ ม. ย. วิสาชา วิสตีปุตตา นตตจ จจจโร สตา
ปนตตตา อฏฐสทสสา ชมพพิเปสุ ปากฐาติ ๗
๒ สี. ย. เขตถนตเร นาคี ทิสตติ ๗

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หนา 424

ปลาญเตน กณนุ โข ตํ คณหิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา สเจ
ตํ ทพฺหํ คณหิสฺสามิ วินสฺเสยฺยาติ ทฺวิหิ องฺคุลีหิ โสณฺฑาย
คเหตุวา ปฏิปฺปณฺนามสฺสิ ๑ หตฺถิ อตฺตณํ สณฺจาทุํ นาสกฺขิ
ราชงฺคณ อุกฺกุฏโก หุตฺวา ปติ ๑ มหาชโน สาธฺถาริ
อทาสี ๑ สฺวา สปริวารา โสตฺถินา เคหํ อคฺมาสิ ๑

เตน โข ปน สมเยน สวตฺถึยิ วิสาขา มิคารมาตา
พหุปฺตฺตา โหติ พหุนตฺตา อโรคฺปฺตฺตา อโรคนตฺตา
อภิมงฺกลสมฺมตา ๑ ตาวตเกสฺส ปฺตฺตณตฺตสฺสเสสฺส เอโกปี
อนุตฺตรา มรณปฺตฺโต นาม นาโหสิ ๑ สวตฺถึวาสิโน มงฺคเสสฺส
ฉณฺเส วิสาขํ ปจฺมํ นิมนฺเตตฺวา โภเชนฺติ ๑ อถกสฺมี
อุสฺสวทิวเส มหาชเน มณฺฑิตปฺปสาธิตे ธมฺมสฺสวานาย วิหาริ
คจฺจนฺเต วิสาขापิ นิมนฺติตฺถฺจฺจเน ภุญฺชิตฺวา มหาตปาสาธนํ
ปสาธเตตฺวา มหาชเนน สทฺธิ วิหาริ คนฺตฺวา อภรณานิ
มฺลฺยจิตฺวา ทาสียา อทาสี ยํ สนฺธาย วุตฺตํ (๑) เตน โข
ปน สมเยน สวตฺถึยิ อุสฺสโว โหติ มนฺุสฺสา อลงฺกตปฺปฺยิตฺตา
อารามํ คจฺจนฺติ ๑ วิสาขापิ มิคารมาตา อลงฺกตปฺปฺยิตฺตา
วิหาริ คจฺจนฺติ ๑ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา อภรณานิ
มฺลฺยจิตฺวา อุตฺตราสงฺเค ภณฺฑิกํ พนฺชิตฺวา ทาสียา อทาสี
หนฺนทฺ เช อิมํ ภณฺฑิกํ คณฺหาหิติ ๑ สฺวา กิร วิหาริ

๑ วิ. มหาวิภงฺก. ๒/๔๘๕ ๑

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 425

คจณนตี เอวรูป มหคัม ปสาธน์ สีเส ปฏิมุกกั
ยาวปาทปฏิจี อลงการ์ อลงกริตวา วิหาร์ ปวิสิตุ อยตุตุนตี
ตัม มุณจิตวา ภาณท์กั กตวา อตตโน ปุณเณเนว นิพพตตาย
ปณจหตติตถามชราย ทาสียา หตุเถ อทาสีฯ สวา เอว ตัม
คณหิตุ สกโกติ เตน ตัม อาห อมม อิม ปสาธน์ คณห
สตถุ สนตีกา นีวตตทนกาล ปสาธเสตสามิ นนตีฯ ตัม
ปน ทตวา ขนมนฏจกั ปสาธน์ ปสาธตวา สตถาร
อุปสงกมิตวา ชมมัม อสุโสติฯ ชมมสุสวานาวสานเน ภควนตัม
วนุทิตวา อุกุจายาสนา ปกุกามิฯ สวาปีสุสา ทาสี ตัม
ปสาธน์ ปมมฏจกัฯ ชมมัม สุตวา ปน ปกุกนตตาย ปริสาย
สเจ กิลยจิ ปมมฏจกั โหติ ตัม อานนุทตเถโร ปฏิสาเมติฯ
อิตติ โส ตัม ทิวสั มหาลดาปสาธน์ ทิสวา สตถุ อาโรเจติ
ภนเต วิสาขา ปสาธน์ ปมมสุสิตวา คตาคิฯ เอกมนเต
จเปหิ อานนุทาคิฯ เถโร ตัม อุกุจิปิตวา โสปานปสเส
ลคเคตวา จเปหิฯ วิสาขาปี สุปปียาย สทฐี อากนตูก-
คมิกคิลานาทีนั กตตพพยตตกั ชานิสสามิติ อนุโตวิหาร
วิจริฯ ตา ปน อุปาสิกาโย อนุโตวิหาร ทิสวา สปปีมฐ-
เตลาทีหิ อตติกา ปกตियาว ทหรา จ สามเณรา จ ถาลกาทีนั
คเหตุวา อุปสงกมนนตีฯ ตสมมีปี ทิวเส ตเถว กรีสสุฯ อเถกั
คิลานั ทิสวา สุปปียา เกนตุโถ อยยสสาติ ปุจันตวา

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 426

ปฏิจณาหนีเณนาติ วุตเต โหตุ อยฺย เปเสสฺสามีติ ทุตยทิวเส
กปฺปิยมํสํ อถนฺตี อตฺตโน อูรมฺเสน กตฺตพฺพกิจฺจํ กตฺวา
ปุณฺ สตุถริ ปสาเทน ปากตฺกสรีราว อโหสิ ฯ วิสาขาปี
กิลานเ ทหเร จ สามเณเร จ โอลเเกตฺวา อณฺเณน ทฺวารเณ
นิกฺขมิตฺวา วิหารุปจาเร จิตา อมฺม ปสาธน์ อاهر
ปสาเชสฺสามีติ อاهر ฯ ตสฺมี ขณเ สาทาสี ปมฺมุสฺสิตฺวา
นิกฺขนฺตภาวํ ฅตฺวา อยฺเย ปมฺมุฏฺฐมฺหีติ อاهر ฯ เตนหิ
คณฺตฺวา คณฺหิตฺวา เอหิ สเจ ปน มยฺหํ อยฺเยน
อานนฺทตฺเถเรน อุกฺขิปิตฺวา อณฺณสฺมี ฅาเน จปิตํ โหติ มา
อاهرยฺยาสิ อยฺยสฺเสว ตํ มยา ปริจฺจตฺตนฺติ ฯ ฅานาติ กิร
สา มนฺุสฺसानํ ปมฺมุฏฺฐกณฺฑกํ เถโร ปฏิสาเมตีติ ตสฺมา
เอวมาห ฯ เถโรปี ตํ ทาสี ทิสฺวาว กิมตฺถํ อากตาสีติ
ปุจฺจิตฺวา อยฺยาย เม ปสาธน์ ปมฺมุสฺสิตฺวา อากตมฺหีติ
วุตเต เอตสฺมี เม โสปาณปสฺเส จปิตํ คณฺหาหีติ อاهر ฯ
สา อยฺย คฺมุหาคํ หตฺเถน อามฺมุฏฺฐกณฺฑกํ มยฺหํ อยฺยาย
อนาหรณฺณิยํ กตฺนฺติ วตฺวา ตฺจฺจหตฺถาว คณฺตฺวา ก็ อมฺมาติ
วิสาขาย ปุ่ฎฺฐา ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ อมฺม นานํ มม อยฺเยน
อามฺมุฏฺฐกณฺฑกํ ปิสนฺธิสฺสามิ ปริจฺจตฺตํ มยา อยฺยานํ ปน
ปฏิฅคฺคิตฺุํ ทฺกขํ ตํ วิสฺสชฺเชตฺวา กปฺปิยกณฺฑกํ อุปเนสฺสามิ
คจฺจ ตํ อاهرานฺหีติ ฯ สา คณฺตฺวา อاهر ฯ วิสาขา

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 427

ตํ อปิลนุชิตวา กมมาระ ปกโกสาเปตวา อคฺฆมาเปสิ ฯ เตหิ
นว โกฎฺฐิโย อคฺฆมติ การาปณิยํ ปน สตสหัสสนติ วุตเต
ปสาธนํ ยานะ จเปตวา เตนหิ ตํ วิกุกิณณาติ อาห ฯ
ตตตํ ฐนํ ทตฺวา คณฺหิตุํ น โกจิ สกฺขิสฺสตีตํ หิ ปสาธนํ
ปสาธตุํ อนุจฺฉวิกา อิตฺถิโย ทูลลภา ฯ ปจฺวิมณฺฑลสฺมี หิ
ติสุสฺสว อิตฺถิโย มหาลตาปสาธนํ ลภิสฺสุ วิชาชา มหาอุปาสิกา
พณฺธุลลเสนาปติสฺส ภริยา มลฺลิกา พาราณสีเสฏฺฐิโน ฐีตาติ
ตสฺมา วิชาชา สยเมว ตสฺส มฺลํ ทตฺวา สตสหัสสาธิกา
นวโกฎฺฐิโย สกฺเก อาโรเปตวา วิหาริ เนตฺวา สตฺถาริ
วณฺทิตฺวา ฆนฺเต มยฺหิ อยฺเยน อานนฺทตฺเถเรน มม
ปสาธนํ หตฺเถน อามฏฺจํ เตนามฏฺจกาลโต ปฏฺจาย น สกฺกา
มยา ปิลนุชิตุํ ตํ ปน วิสฺสชฺเชตฺวา กปฺปิยํ อุปเนตฺตสํมิตฺติ
วิกุกิณาเปนฺตี อณฺณํ คณฺหิตุํ สมตฺถํ อทิสฺวา อหเมวสฺส
มฺลํ คาทาเปตฺวา อากตา จตฺตฺส ปจฺจเยสฺสุ กตฺรปฺปจฺจเย
อุปเนมิ ฆนฺเตติ ฯ ปาจฺฉินทฺวาเร สงฺฆสฺส วสนฺนฺจฺฉานํ กาคุ
เต ยุตฺตํ วิชาเชติ ฯ ยุตฺตํ ฆนฺเตติ วิชาชา ตฺถุจฺฉมานสา
นวโกฎฺฐิหิ ภูมิมะว คณฺหิ อปราหิ นวโกฎฺฐิหิ วิหาริ กาคุ
อารภิ ฯ

อเถกทิวสํ สตฺถา ปจฺจฺจสสมเย โลกํ โวลเณโต เทวโลกา
จวิตฺวา ฆทฺทियนคเร เสฏฺฐิเกเล นิพฺพตฺตสฺส ฆทฺทियสฺส นาม

เล่มที่ 17 ปุฬวกุคณาณนา หน้า 428

เสฏฐิปุตตสฺส อุปนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา อนาถปิณฺฑิกสฺส
เคเห ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา อุตฺตรทวารารามิโข อโหสิ ฯ ปกฺติยาปี
สตุถา วิสาขาย เคเห ภิกฺขุํ คณฺหิตฺวา ทกฺขิณทวารเณ
นิกฺขมิตฺวา เขตวเน วสติ อนาถปิณฺฑิกสฺส เคเห ภิกฺขุํ
คณฺหิตฺวา ปาจिनทวารเณ นิกฺขมิตฺวา ปุฬพาราเม วสติ ฯ
อุตฺตรทวาริ สนฺธาย กจฺจนฺตฺยเว ภควนฺตํ ทิสฺวา จาริกํ
ปกฺกมิสฺสตีติ ชานนฺติ ฯ วิสาขาปี ตํทิวสํ สตุถา อุตฺตร-
ทวารารามิโข คโตติ สุตฺวาว เวเคน คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อาห
จาริกํ คนฺตฺกามตฺถ ฆนฺเตติ ฯ อาม วิสาเขตฺติ ฯ ฆนฺเต
เอตฺตํ ฆนฺ ประิจฺจชิตฺวา ตุมฺหากํ วิหาริ การเมมิ นีวตฺตถ
ฆนฺเตติ ฯ อนีวตฺตคมนํ อิทํ วิสาเขตฺติ ฯ สา อทฺธา
เหตุสมฺปนฺนํ กณฺจิ ปสฺสตี ภควาติ จินฺเตตฺวา เตนหิ
ฆนฺเต มยฺหิ กตาคตฺวิชานนํ เอกํ ภิกฺขุํ นีวตฺตาเปตฺวา
กจฺจถาติ อาห ฯ ยํ โรเจสิ ตสฺส ปตฺตํ คณฺห วิสาเขตฺติ ฯ
สา กิณฺจาปี อานนฺทตฺเถริ ปิยายติ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถโร
อิทฺธิมา เอตํ เม นิสฺสาย กมฺมํ ลหุํ นิปฺปชฺชิสฺสตีติ
ปนฺ จินฺเตตฺวา เทรสฺส ปตฺตํ คณฺหิ ฯ เถโร สตุถาริ
โอโลเกสิ ฯ สตุถา ตว ปรีวारे ปญฺจสเต ภิกฺขุ คเหตุวา
นีวตฺต โมคฺคฺลฺลานาติ ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ ตสฺसानุภาเวณ
ปญฺญาสสฺสกุจิโยชนานิปี รุกฺขตฺถาย จ ปาสาณตฺถาย จ คตา

เล่มที่ 17 วิชาชาวตถุ หน้า 429

มนุสฺสา มหนฺเต มหนฺเต รุกฺเข จ ปาสาณฺ จ คเหตุวา
ตํทิวสเมว อากฺขณฺติ เนว สกฺเณ รุกฺขปาสาณฺ อโรเปนฺตา
กิลมนฺติ น อฺกฺโข ภยฺชติ น จิรสฺเสว เทวภูมิกํ ปาสาทํ
กรีสฺสุฯ เหฏฺฐาภูมิมิํ ปณฺจ คพฺภสฺตานิ อฺปฺริภูมิมิํ ปณฺจ
คพฺภสฺตานีติ คพฺภสฺสสฺสปฏิมณฺทีโต ปาสาทโ อโหสิฯ สฺตถา
นวหิ มาเสหิ จาริกํ จริตฺวา ปฺน สวตฺถิ อคฺมาสิฯ
วิสาขายปี ปาสาทเ กมฺมํ นวหิ เอว มาเสหิ นิฏฺฐิตํฯ
ปาสาทกฺกํ ฆนโกฏฺมิรตฺตสฺวณฺณเนว สฏฺฐิจูทกฆฏฺกคณฺหนกํ
การสิฯ สฺตถา เขตวนมฺหาวิหาริ คจฺฉตีติ สฺตฺวา ปจฺจुकฺคมนํ
กตฺวา สฺตถาริ อตฺตโน วิหาริ เนตฺวา ปฏฺิณฺณํ คณฺหิ
ภนฺเต อิมิํ จาตฺมมาสิํ ภิกฺขุสงฺฆํ คเหตุวา อิเชว วสถ
ปาสาทมฺหิ กริสฺสามิติฯ สฺตถา อธิวเสสิฯ สฺา ตโต
ปฏฺุจาย พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส วิหารเเยว ทานํ
เทติฯ อถสฺสา เอกา สฺหายิกา สฺสสฺสคฺคณฺนิกํ เอกํ
วตฺถิ อาทาย อากฺนฺตฺวา สฺหายิเก อหิ อิมิํ วตฺถิ ตว
ปาสาทเ ภูมฺมตฺถรณฺสงฺเขเปน อตฺถริตฺกามา อตฺถรณฺภูจฺานํ
เม อจิกฺขถาติ อาหฯ สฺหายิเก สเจ ตฺยาหิ อโกาโส
นตฺถิติ วฺกฺขามิ ตฺวํ เม อโกาสิ อทาตฺกามาติ มณฺณิสฺสสิ
สยเมว ปาสาทสฺส เทว ภูมฺิโย คพฺภสฺสสฺสญจ อโโลเกตฺวา
อตฺถรณฺภูจฺานํ ฆานาหิติฯ สฺา สฺสสฺสคฺคณฺนิกํ วตฺถิ คเหตุวา

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 430

ตตถ ตตถ วิจฺรณฺตี ตโต อปฺปตฺรมลฺลํ วตฺถํ อทิสฺวา นาหิ
อิมสฺมี ปาสาเท ปุ่ณณภากํ ลภามิตฺติ โทมนสฺสปฺปตฺตา เอกสฺมี
จฺานเ รโหนฺตี อฏฺฐาสี ๗ อถ นํ อานนฺทตฺเถโร ทิสฺวา
กสฺมา รโหฺตีติ ปุ่จฺฉิ ๗ สฺวา ตมตฺถํ อารโจะสิ ๗ เถโร
มา จินฺตยิ อหํ เต อตฺถรณฺณจฺานํ อจิกฺขิตฺตสฺสามิตฺติ วตฺวา
โสปาณเ ปาทปุ่ณณนํ กตฺวา อตฺถราหิ ภิกฺขุ ปาเท
โหวิตฺวา ปจฺฉมํ ตตฺถ ปาหํ ปุ่ณณิตฺวา อนฺโต ปวิสิตฺตสนฺติ
เอวณฺเต มหปฺพลํ ภวิสฺสตีติ อหา ๗ วิสาขาย กิเรตฺ
อสลลกฺขิตฺตจฺานํ ๗ วิสาขา จตฺตาโร มาเส อนฺโตวิหาร
พฺุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ อทาสี ๗ โอสานทิวเส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส จิวฺรสาฎฺเเก อทาสี ๗ สงฺฆนวเกน ลทฺธจิวฺร-
สาฎฺเภา สหสฺสํ อคฺคฺมิสฺสุ ๗ สพฺเพสํ ปตฺตานิ (๑) ปุ่เรตฺวา เกสชฺชํ
อทาสี ๗ ทานปริจฺจาเค นว โกฏฺโฆ อคฺคฺมิสฺสุ ๗ อิติ วิหารสฺส
ภูมิกฺคหณเ นว โกฏฺโฆ วิหารการาปนเ นว วิหารมเห
นวาติ สพฺพาปี สตฺตวิสฺติ โกฏฺโฆ พุ่ทฺธสาสเน ปริจฺจชิ ๗
อิตฺถิภาเว จตฺวา มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส เคเห วสฺมานาย เอวรูโป
ปริจฺจาโค นาม อณฺณิสฺสา นตฺถิ ๗

สฺวา วิหารมสฺส นิฏฺฐิตทิวเส วทฺธมฺมานกจฺฉายาย
ปฺุตฺตนตฺตปฺริวฺตา ยํ ยํ มยา ปุ่พฺเพ ปตฺถิตํ สพฺพเมว
๑ ปตฺเต (?) ๗

มตถกั ปตตุนตติ ปาสาทั อนุปริยายตติ ปลยจหิ คาทาหิ
มฐุรสาทุเทน อิมิ อุทานั อุทานเนสิ

กทาหิ นวปฺปาสาทั (๑)	สุธามตติกเลปนั
วิหารทานั ทสฺสามิ	สงฺกปฺโป มยฺห ปุริโต ๑
กทาหิ มลยจปฺปจลยจ	ภิสสิพิมุโพหนานิ จ
เสนาสนภณฺฑั ทสฺสามิ	สงฺกปฺโป มยฺห ปุริโต ๑
กทาหิ สลากภตฺตั	สุจิมฺสฺสฺสฺเสจัน
โภชนทานั ทสฺสามิ	สงฺกปฺโป มยฺห ปุริโต ๑
กทาหิ กาสิกวตฺถั	โฆมกปฺปาสิกานิ จ
จิวรทานั ทสฺสามิ	สงฺกปฺโป มยฺห ปุริโต ๑
กทาหิ สปฺปินวนนิตฺตั	มฐฺเตลลยจ ผาณิตฺตั
ภเสษฺฐทานั ทสฺสามิ	สงฺกปฺโป มยฺห ปุริโตติ ๑

ภิกฺขุ ตสฺสา สทฺทั สุตฺวา สตถุ อาโรจยีสฺสุ ภนฺเต
อมฺเหหิ เอตฺตเก อทฺธานเน วิสาขาย คายัน นาม น ทิฏฺฐปฺพุพฺพิ
สา อชฺช ปตฺตุนตตฺตปฺริวฺตฺตา คายมานา ปาสาทั อนุปริยายติ
ภินฺนุ ขวสฺสา ปิตฺตั กุปิตฺตั อุทาหุ อุมมตฺติกา ซาตฺตาติ ๑
สตถา น ภิกฺขเว มยฺหิ ธีตา คายติ อตฺตโน ปนสฺสา
อชฺฌาสโย ปฺริปฺณฺโณ สา ปตฺถิตปฺปตฺถนา เม มตถกั
ปตฺตฺตาติ ตฺถุจฺมานสา อุทานั อุทานเนตฺติ วิจฺรตีติ วตฺวา
๑ สี. ม. ย. ปาสาทั รมมึ ๑

เล่มที่ 17 ปุฬวกคควณณา หน้า 432

กทา ปน ฆนเต ตาย ปตถนา ปตถิตาติ วุตเต สุนิสสถ
ภิกขเวติ สุนิสสาม ฆนเตติ วุตเต อตีต อหาริ

ภิกขเว อีโต กป্পตตสทสสมตถเก ปทุมุตโตโร นาม
พุทโธ โลเก นิพพตติ ตสส วสสตตสทสส อายุ อโหสิ
จีณาสวาน สตสทสส ปริวาโร นคร หังสวตี นาม ปิตา
สุนนโท นาม ราชา มาตา สุชาตา นาม เทวีฯ ตสส
สตถุ อคคุปฎจายิกา อุปาสิกา อฏฐ เวร ยาจิตวา
มาติฎจानะ จตวา สตถาริ จตฺหิ ปจฺเจเหหิ ปฎิขคฺคนฺตี
สายิ ปาตี อุปฎจानิ คจฺฉติฯ ตสสา เอกา สหายิกา
ตาย สทฺธี นิพพธิ วิหาริ คจฺฉติฯ สทา ตสสา สตถารา
สทฺธี วิสสาเสน กถนญจ วลลภภาวญจ ทิสฺวา กิณฺนุ
โฆ กตฺวา เอว พุทฺธานิ วลลภา โหตีติ จินฺเตตฺวา
สตถาริ ปุจฺฉนิ ฆนเต เอสา อิตฺถิ ตุมฺหากิ กิ โหตีติฯ
อุปฎจายิกานิ อคฺคาติฯ ฆนเต กิ กตฺวา อุปฎจายิกานิ
อคฺคา โหตีติฯ กป্পตตสทสส ปตถนํ ปฎฺเจตฺวาติฯ อิทานิ
ปฎฺเจตฺวา ลทฺฐุ สกฺกา ฆนเตติฯ อาม สกฺกาติฯ
เดหนี ฆนเต ภิกขุสทสทสเสน สทฺธี สตฺตาหิ มยฺหิ ภิกขํ
คณฺหถาติ อหาฯ สตถา อธิวาเสสิฯ สทา สตฺตาหิ ทานํ
ทตฺวา โอสานทิวเส จีวรสาฎฺเถ ทตฺวา สตถาริ วนฺทิตฺวา
ปาทมฺULE นิปชฺชิตฺวา ฆนเต นาหิ อิมสฺส ทานสฺส ฝเลน

เล่มที่ 17 วิชาชาวตุถุ หน้ 433

เทวิสตรียาทีนั อณณตริ ปฏุเจมิ ตุมหาทิสสุส พุทธสุส
สนนุติเก อฏุจ วเร ลกิตุวา มาติฏุจนาเน จตุวา จตุหิ ปจเจเยหิ
ปฏุชคคิตุ สมนตุณัน อคคา ภาเวยุยนุติ ปตุณัน ปฏุเจสิ ๑
สตุถา สมิชฌิสสุติ นุ โข อิมิสสุตา ปตุณนาติ อนาคต
อวชเชนุโต กปปสตุสทสส อโโลเกตุวา กปปสตุสทส-
ปริโยसानเน โคตโม นาม พุทุโร อุปชชิสสุติ ตทา ตวั
วิชาขา นาม อุปาสิกา หุตวา ตสุส สนนุติเก อฏุจ วเร
ลกิตุวา มาติฏุจนาเน จตุวา จตุหิ ปจเจเยหิ ปฏุชคคิตุ
อุปฏุจายิกานัน อคคา ภาวิสสุตีติ อาห ๑ ตสุสตา ตา สมนปตุติ
เสวว ลทุชพุพา วิย อโหสิ ๑ ตา ยาวตายุกั ปุณณัน กตุวา
ตโต จตุตา เทวโลเก นิพพุตติตุวา เทวมนุสเสสุ สัสนนุติ
กสุสปสมมามสมพุทุชกาลเ กิกิสสุ กาสิรวุโย สตุตุนัน ฐิตานัน
กนิฏุจา สงฆมหาสิ นาม หุตวา ปรงุถัน อคคตุวา ตาหิ
ภคินิหิ สทุฐี ทีฆรรตุตัม ทานาทีนิ ปุณณานิ กตุวา
กสุสปสมมามสมพุทุชปาทุมเลปี อนาคเต ตุมหาทิสสุส พุทธสุส
สนนุติเก อฏุจ วเร ลกิตุวา มาติฏุจนาเน จตุวา จตุปจเจเย-
หิ ยิกานัน อคคา ภาเวยุยนุติ ปตุณัน อกาสิ ตโต ปฏุจาย
ปน เทวมนุสเสสุ สัสนนุติ อิมสุมี อตุตภาเว เมณฆก-
เสฏุจิปตุตสุส ฐนณชยเสฏุจโน ฐิตา หุตวา นิพพุตติ มยหิ
สาสเน พหุณี ปุณณานิ อกาสิ ๑

เล่มที่ 17 ปุ่ปุฬวคฺควณณา หน้า 434

อิติ โข ภิกฺขเว น มยหิ ธีตา คายติ ปตฺถิตปฺปตฺถนายน
ปน นิปฺพตฺตี ทิสฺวา อุทานํ อุทานตฺตีติ วตฺวา สตฺถา
ธมฺมึ เทเสนฺโต ภิกฺขเว ยถา นาม เจโก มาลาการโ
นนานปุ่ปุฬานํ มหนฺตํ ราสี กตฺวา นานปุ่ปุฬการเ มาลาคุณ
กโรติ เอวเมว วิสาขาย นานปุ่ปุฬการานิ กุสลานิ กาคุ่ จิตฺตํ
นมตีติ วตฺวา อิมิ คาทมาห

ยถาปิ ปุ่ปุฬราสีมหา กยิรา มาลาคุณ พหู
เอว ชาเตน มจฺเจน กตฺตพฺพิ กุสลํ พหุนฺติ ฯ
ตตฺถ ปุ่ปุฬราสีมหาติ นานปุ่ปุฬการานํ ปุ่ปุฬานํ
ราสีมหา ฯ กยิราติ กรเยย ฯ มาลาคุณ พหุติ เอกโต
วณฺฏิกมาลาทีเกทา นานปุ่ปุฬการา มาลาวิกติโย ฯ มจฺเจนาติ
มริตพฺพสภาวตายน มจฺโจติ ลทฺธนาเมน สตฺเตน จีวรทานาทีเกทํ
พหู กุสลํ กตฺตพฺพิ ฯ ตตฺถ ปุ่ปุฬราสีคุคฺคหณฺนิ พหูปุ่ปุฬ-
ทสฺสนตฺถํ ฯ สเจ หิ อปุ่ปุฬานิ ปุ่ปุฬานิ โหนฺติ มาลาการโ
จ เจโก เนว พหู มาลาคุณ กาคุ่ สกฺโกติ อจฺเจโก ปน
อปฺเปสฺสุปี พหูสฺสุปี ปุ่ปุฬเสสฺ วิชฺขมาเนสฺ น สกฺโกติเยว พหูสฺ
ปน ปุ่ปุฬเสสฺ สติ เจโก มาลาการโ ทกฺโข กุสลโ พหู
มาลาคุณ กโรติ เอวเมว สเจ เอกจฺจสฺส สทฺธธา มนฺทา
โหติ โภคา จ พหู สํวิชฺชนฺติ เนว สกฺโกติ พหุนิ กุสลานิ
กาคุ่ มนฺทาย จ ปน สทฺธธาย มนฺเทสฺ จ โภเคสฺ น

เล่มที่ 17 อานนุตฺตเถรปญฺหตฺถุ หน้า 435

สกุโกติ อุพาราย จ ปน สทฺธาย มนุเสฺสุ จ โภเคสุ น
 สกุโกติเยว อุพาราย จ ปน สทฺธาย อุพาเรสุ จ โภเคสุ สติ
 สกุโกติ ตถารูปาว วิสาขา อุปาสิกา ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ
 ยถาปี ปุพฺพราสีมฺหา กยิรา มาลาคุณฺเฬ พหุ
 เอวํ ชาเตน มจฺเจน กตฺตพฺพํ กุสลํ พหุณฺติ ฯ
 เทสนาวसानเ พหุ โสตาปฺนฺนาทโย อเหตุํ ฯ มหาชนสฺส
 สาทฺถิกา เทสนา ชาตาคิ ฯ
 วิสาขาवตฺถุ ฯ

อานนุตฺตเถรปญฺหตฺถุ

น ปุพฺพคนฺโธ ปฏฺิวาตเมตฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
 สวตฺถึยํ วิหรนฺโต อานนุตฺตเถรสฺส ปญฺหํ วิสฺสชฺเชนฺโต
 กเถสิ ฯ

เถโร กิร สายณฺุหสมเย ปฏฺิสลฺลีนฺโ จินฺุเตสิ ภาวตา
 มุลคนฺโธ สารคนฺโธ ปุพฺพคนฺโธติ ตโย อุตฺตมคนฺธา วุตฺตา
 เตสํ อนฺุวาทเมว คนฺโธ คจฺจติ โน ปฏฺิวาตํ อตฺถิ นฺุ โข ตํ
 คนฺุชชาตํ ยสฺส ปฏฺิวาตํปี คนฺโธ คจฺจตีติ ฯ อถสฺส
 เอตทโหสิ ก็ มยฺหํ อตฺตนา วินิจฺฉิตฺเตน สตฺถารึเยว
 ปุจฺฉิสฺสามีติ ฯ โส สตฺถารึ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ ฯ เตน วุตฺตํ (๑)
 # ๑ อญฺ. ติก. ๒๐/๒๕๐ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่ปฬวกคฺควณณนา หน้า 436

อถโข आयสฺมา อานนุโท สายณฺหสมยฺ ปฏิสถฺลانا วุฏฺจโธ (๑)
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตุวา [๒] ภควนฺตํ เอตทโวจ
 ตีณฺิมานิ ฆนฺเต ฆนฺชชาตานิ เยสํ อนุวาทเมว ฆนฺโธ
 ฆจฺจติ โน ปฏฺวิวาทํ ๑ กตฺมานิ ตีณฺิ มฺลฆนฺโธ สารฆนฺโธ
 ปุ่ปฬฆนฺโธติ ๑ (๓) อิมานิ โข ฆนฺเต ตีณฺิ ฆนฺชชาตานิ เยสํ
 อนุวาทเมว ฆนฺโธ ฆจฺจติ โน ปฏฺวิวาทํ ๑ อตฺถิ นฺุ โข
 ฆนฺเต กิณฺจ ฆนฺชชาตํ ยสฺส อนุวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจติ
 ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจติ อนุวาทปุ่ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจตฺติติ ๑
 อถสฺส ภควา ปฬฺหํ วิสฺสชฺเชนฺุโธ อตฺถานนฺุท ฆนฺชชาตํ
 ยสฺส อนุวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจติ ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจติ
 อนุวาทปุ่ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจตฺติติ ๑ กตมํ ปนฺ ตํ ฆนฺเต
 ฆนฺชชาตํ ยสฺส อนุวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจติ ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ
 ฆจฺจติ อนุวาทปุ่ปฏฺวิวาทํปี ฆนฺโธ ฆจฺจตฺติติ ๑ อิทานนฺุท
 ยสฺมี กามเ วา นิกเม วา อิตฺถิ วา ปฺริโส วา พุทฺธํ
 สรณฺํ คโต โหติ ธมฺมํ สรณฺํ คโต โหติ สงฺฆํ สรณฺํ
 คโต โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺุนาทานา
 ปฏฺวิโรโต โหติ กามสฺสุ มิจฺจณาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มฺุสาวาทา
 #๑ สายณฺหสมยฺ ปฏิสถฺลانا วุฏฺจโธติ อิเม ปาลิยฺ น ทิสฺสนฺุติ ๑
 #๒ ม. เอตฺถนฺุตเร ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมฺนฺุตํ นิสฺสีทิ ๑
 # เอกมฺนฺุตํ นิสฺสินฺุโน โข आयสฺมา อานนุโทติ ทิสฺสตีติ ๑
 # ๓ อิตฺติสทฺุโท นตฺถิ ๑ ฉ. ว.

เล่มที่ 17 อานนุทเถรปญหวตถุ หน้า 437

ปฏิวิโรโต โหติ สุราเมรยชชปมาทญฺจานา ปฏิวิโรโต โหติ
สีลวา โหติ กลุยาณชฺชโม วิคตมถมจฺเจเรน เจตสา อคาริ
อชฺชวาสติ มุตตจาโค ปยตปาณิ โวสุสคฺครโต ยาจโยโค
ทานสํวิภาครโต ตสฺส ทิสาสฺส สมณพฺรหฺมณา วณฺณ
ภาสนฺติ อสุกสฺมี นาม คามะ วา นิคมะ วา อิตฺถิ วา ปุริโส
วา พุทฺธํ สรณํ กโต โหติ ฯเปฯ ทานสํวิภาครโตติ ฯ
เทวตาปิสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ อสุกสฺมี นาม คามะ วา นิคมะ
วา อิตฺถิ วา ปุริโส วา พุทฺธํ สรณํ กโต โหติ ฯเปฯ
ทานสํวิภาครโตติ ฯ อิทํ โข ตํ อานนุท กนฺธชาตํ ยสฺส
อนฺวาทปี กนฺโห กจฺจติ ปฏิวาทปี กนฺโห กจฺจติ อนฺวาทป-
ปฏิวาทปี กนฺโห กจฺจตีติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสี (๑)

น ปุพฺผกนฺโห ปฏิวาทเมติ

น จนฺทนํ ตกรรมลฺลิกา วา

สตถฺยจ กนฺโห ปฏิวาทเมติ ฯ

สพฺพา ทิสสา สปุริโส ปวายติ ฯ

จนฺทนํ ตครํ วาปี อฺปปลํ อถ วสฺสีกิ

เอเตสํ กนฺธชาตานํ สีลกนฺโห อนฺุตฺตโรติ ฯ (๒)

ตตฺถ น ปุพฺผกนฺโหติ ตาวตีสกฺวเน ปาริจฺจตฺตกรุกฺโข

๑ วตฺวา อีมา คาถา อภาสีติ น ทิสฺสตีติ ฯ ถ. ว.

๒ จนฺทนํ ฯเปฯ อนฺุตฺตโรติ น ทิสฺสตีติ ฯ ถ. ว.

เลมที่ 17 ปุฬวกคควณณา หนา 438

อายามโต จ วิตุถารโต จ โยชนสตโก ตสฺส ปุฬวนํ อภา
ปณฺวสโยชนานิ คจฺฉติ คนฺโห โยชนสตํ โสปี อนุวตเมว
คจฺฉติ ปฏิวาตํ ปน อฑฺฒงฺคฺลํปี คนฺตุํ น สกฺโกติ เอวรูปปี
น ปุฬคนฺโห ปฏิวาตเมติ ฯ จนฺทนนฺติ จนฺทนคนฺโห ฯ
ตกรรมลลิกา วาติ อิมํสํปี คนฺโห เอว อธิปฺเปโต ฯ สารคนฺธานํ
อคฺคสฺส หิ โลहितจนฺทนสฺสาปี ตกรรมลลิกายปี อนุวตเมว
ยาติ โน ปฏิวาตํ ฯ สตถจฺจ คนฺโหติ สปฺปริสํนํ ปน
พฺพุทฺสปฺจเจกพฺพุทฺสวากานํ สีสคนฺโห ปฏิวาตเมติ ฯ กิการณา ฯ
สพฺพา ทิสสา สปฺปริโส ปวายตีติ ยสฺมา สปฺปริโส สีสคนฺเชน
สพฺพา ทิสสา อชฺโณตฺถริตฺวา คจฺฉติ ตสฺมา ตสฺส คนฺโห
ปฏิวาตเมตีติ วตฺตพฺโพ เตน วุตฺตํ ปฏิวาตเมตีติ ฯ วสฺสีกิติ
ชาติสุมฺนา ฯ เอเตสนฺติ อิมํสํ จนฺทนาทินํ คนฺธชาตํ
คนฺธโต สีสวนฺตํ สปฺปริสํนํ สีสคนฺโหว อนุตฺตโร อสทิส
อปฺปฏิกฺภาโคติ ฯ

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปตฺตา ฯ เทสณา
มหาชนสฺส สาทฺธิกา ชาตาทิ ฯ

อานนฺตฺเถรปณฺหวตฺถ

มหากุสสปตฺเถรปิณฑปาตทานวตฺถุ (๑)

อปฺปมตฺโต อัยฺ คนฺโชติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตฺถา เวพฺพเว
วิหรนฺโต มหากุสสปตฺเถรสฺส ปิณฑปาตทานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี หิ ทิวเส เถโร สตฺถาหจฺเจเนน นิโรธา วุฏฺฐาย
ราชคเห สฺปทานํ ปิณฑาย จริสฺสามิตฺติ นิกฺขมฺมิ ฯ ตสฺมี
สมเย สกฺกสฺส เทวรัญโย ปริจาริกา กกุฏปาทีนฺโโย ปณฺจสตา
อจฺจราย เถรสฺส ปิณฑปาตํ ทสฺสามาติ อุตฺสาหชาตา
ปณฺจ ปิณฑปาตสฺตานิ สขฺเขตฺวา อาทาย อนฺตรามคฺเค
จตฺวา ฆนฺเต อิมํ ปิณฑปาตํ คณฺหถ สงฺคหํ โน กโรธาคิ
วทีสุ ฯ กจฺจถ ตุมฺเห อหํ ทฺถคฺคานํ สงฺคหํ กริสฺสามิตฺติ ฯ
ฆนฺเต มา โน นาเสถ สงฺคหํ โน กโรธาคิ ฯ เถโร
ถตฺวา ปฺน ปฏิกฺขิปีตฺวา อปฺคนตฺตุ อนิจฺจมาณา ยาจฺนฺติโย
อตฺตโน ปมาณํ น ชานาถ อปฺคจฺจถาคิ อจฺจรั ปฺหริ ฯ ตา
เถรสฺส อจฺจรสทฺทํ สุตฺวา สนฺถมฺภิตฺวา จาคฺตุ อสฺกโกนฺหฺติโย
ปลายิตฺวา เทวโลกเมว คนฺตฺวา สกฺเกน กหํ คตฺตถาคิ
ปฺนุจฺจา สฺมาปตฺติวุฏฺฐิตฺสส มหากุสสปตฺเถรสฺส ปิณฑปาตํ
ทสฺสามาติ คตฺมฺหา เทวาคิ ฯ ทินฺโน ปน โวติ ฯ คณฺหิตฺตุ
น อิจฺจตีติ ฯ ก็ กเถสิตีติ ฯ ทฺถคฺคานํ สงฺคหํ กริสฺสามิตฺติ
อาห เทวาคิ ฯ ตุมฺเห เกนากาเรน คตฺวาติ ฯ อิมินาว
๑ มหากุสสปตฺเถรปิณฑปาตทินฺนวตฺถุติ สพฺพตฺถ ทิสฺสตีติ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 440

เทวติ ๑ สกโก คุมหาทิสโย เถรสฺส ปิณฺฑปาตํ ก็
ทสฺสนฺตฺติ สยํ ทาคฺคาโม หุตฺวา ชราชฺฌโณ มหฺลลโก
ขณฺฑทนฺโต ปลิตเกโส โอบคฺคสรีโร มหฺลลคตฺนฺตฺวาโย หุตฺวา
สุขมฺปิ เทวธฺตฺริ ตถารูปเมว มหฺลลิกํ กตฺวา เอกํ เปสการวฺถี
มาเปตฺวา ตนฺตํ ปสาเรนฺโต อจฺฉิ ๑

เถโรปี ทุกคตฺนํ สงฺคหํ กริสฺสามิตฺติ นคราภิมุโข
คจฺฉนฺโต พหฺนฺนเร เอว ตํ วฺถี ทิสฺวา โอลเกนฺโต เทวชน
อทุทส ๑ ตสฺมี ขณฺ สกโก ตนฺตํ ปสาเรติ สุชาตา ตสฺริ
วฏฺฏเฐติ ๑ เถโร จินฺเตสิ อิม มหฺลลคกาลีปี กมฺมํ กโรนฺติ
อิมสฺมี นฺนเร อิมหิ ทุกคตฺโร นตฺถิ มณฺเณ อิมหิ ทินฺนํ
อุพฺพกมตฺตมฺปิ กเหตุวา อิมสฺสํ สงฺคหํ กริสฺสามิตฺติ ๑ โส เตสฺ
เคหาภิมุโขว อโหสิ ๑ สกโก ตํ อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา สุขํ
อาห ภาทฺเท มยฺหํ อโยโย อิตฺ อากจฺฉติ ตํ อปฺสฺสนฺตฺติ วีย
หุตฺวา นิสฺสิท ขณฺน นํ วณฺเจตฺวา ปิณฺฑปาตํ ทสฺสามาติ ๑
เถโร อากนฺตฺวา เคทฺวารเ อฏฺฐาสิ ๑ เตปี อปฺสฺสนฺตา
วีย อตฺตโน กมฺมเมว กโรนฺตา โถกํ อากมฺิสฺสุ ๑ อถ
สกโก เคทฺวารเ เอโก เถโร วีย จิตฺ อุปฺชาเรหิ
ตาวาติ อาห ๑ คนฺตฺวา อุปฺชาเรธ สามิตฺติ ๑ โส เคหา
นิกฺขมิตฺวา เถริ ปณฺจปฺปติฏฺฐิตฺน วนฺทิตฺวา อุโกหิ หตฺเถหิ
ชนฺนุกานิ โอลมฺพิตฺวา นิตฺถนฺโต อฏฺฐาย กตฺรตฺเถโร นุ

เล่มที่ 17 มหากัสสปตเถรปิณฑปาตทานวตถุ หน้า 441

โฆ อโยโยติ โลกั โอสกุกิตฺวา อกฺขิณี เม ฐฺมายนฺตฺติ
วตฺวา นลาญฺเฏ หตฺถั จเปตฺวา อุตฺถั โอลเเกตฺวา อโ
ทฺกขั อโยโย โน มหากัสสปตเถโร จิรสฺสั เม กุญฺหิวารั
อาคโต อตฺถิ นุ โฆ กิณฺจิ เคะเหติ อาห ๑ สุชาตา
โลกั อากุลา วิย หุตฺวา อตฺถิ สามิตี ปญฺจวณฺ
อทาสี ๑ สกโก ฆนฺเต ลฺลขั วา ปณฺตี วาติ อจินฺเตตฺวา
สงฺกหั โน กโรธาติ ปตฺตั คณฺหิ ๑ เถโร เอเตหิ ทินฺนั
สากั วา โหตุ กุณฺฑกมฺภุจฺจि วา สงฺกหั เนสั กวิสฺสามิตี
ปตฺตั อทาสี ๑ โส อนฺโตเคหั ปวิสิตฺวา ฆญฺโฆทณฺ นาม
ฆญฺโฆ อุตฺถริตฺวา ปตฺตั ปุเรตฺวา เถรสฺส หตฺถเ จเปสิ ๑
โส อโหสิ ปิณฑปาโต อนกฺสูปพฺยลฺลขโน สกฺลราชคฺคหนคร
คณฺเชน อชฺโฆตฺถริ ๑ ตทา เถโร จินฺเตสิ อัยฺ ปุริโส
อปฺเปสฺกโฆ ปิณฑปาโต มหฺสฺกโฆ สกฺกสฺส โภชนสฺทิสฺโส โโก
นุ โฆ เอโสติ ๑ อถ นั สกโกติ ฌตฺวา อาห ภาริยั
เต กมฺมึ กตฺ ทุคฺคตานิ สมฺปตฺตี วิลฺลมฺปนฺเตน อชฺช มยฺหั
ทานั ทตฺวา โภจิวเท ทุคฺคโต เสนาปตฺติจฺจานั วา เสญฺจิจฺจานั
วา ลเกยฺยาติ ๑ มยา ทุคฺคตโร นตฺถิ ฆนฺเตติ ๑ กิการณา
ตฺว ทุคฺคโต เทวโลเก รชฺชสิริ อนฺภวานฺโตติ ๑ ฆนฺเต
เอวนฺนาเมตฺ มยา ปน อนฺปฺปนฺเน พุทฺเธ กลฺยาณกมฺมึ กตฺ
พุทฺธปฺปาเท วตฺตมาเน กลฺยาณกมฺมึ กตฺวา จุพรธเทวปฺตฺโต

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺควณณา หน้า 442

มหารถเทวปุ่โต อนกวนณเทวปุ่โตติ อิม เตโย สมาน-
เทวปุ่ตา มม อาสนนุฏจาเน นิพพตฺตา มยา เตชวณุตตรา
อหฺลหิ เตสฺ เทวปุ่เตสฺ นกฺขตฺตํ กิพิสฺสามาติ ปริจฺจาริกาโย
คเหตุวา อนฺตรวี้ถิ โอตินฺณเสฺสฺ ปลายิตฺวา เกหํ ปวิสามิ
เตสํ หิ สรริโรโต เตโซ มม สรริโรโตจฺจโรติ มม สรริโรโต
เตโซ เตสํ สรริโร น โอตฺจโรติ โก มยา ทุกฺกตฺตโร
ภนฺเตติฯ เอวํ สนฺเตปี อิตฺโต ปฏฺจาย มยฺหํ มา เอวํ
วณฺเจตฺวา ทานํ อทาสีติฯ วณฺเจตฺวา ตุมฺหากํ ทานเน ทินฺเน
มยฺหํ กุสฺลํ อตฺถิ นตฺถิตีติฯ อตฺถิ อวฺโสตีติฯ เอวํ สนฺเต
กุสฺลกมฺมกรณํ นาม มยฺหํ ภาโร ภนฺเตติฯ โส เอวํ วตฺวา
เถโร วณฺทิตฺวา สุขํ อาทาย เถโร ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เวหาสํ
อพฺภกฺกนฺตฺวา

อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สุปฺติฏฺฐิตฺนฺติ
อุทานํ อุทานเสีติฯ

เตน วุคฺคํ (๑) เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหฺรติ
เวพฺพวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยเน อายสฺมา
มหากสฺสโป ปิปปฺพลิกฺกุหาญํ วิหฺรติ สตฺตทาหํ เอกปลฺลลงฺเกน
นินฺนโน โหติ(๒) อณฺณตฺโร สมาริ สฺมาปชฺชิตฺวาฯ อถ โข
อายสฺมา มหากสฺสโป ตสฺส สตฺตทาหสฺส อจฺจเยเน ตมฺหา
๑ ขุ. อุ. ๒๕/๑๑๔ฯ ๒ ปาลีโย โหติสทฺโท นตฺถิฯ

เล่มที่ 17 มหากัสสปตเถรปิณฑปาตทานวตถุ หน้า 443

สมาธิมหา วุฏฐาสี ๗ อถโฆ อายสมโต มหากัสสปส
ตมมหา สมาธิมหา วุฏฐิตส อตทโหสิ ยนฺนุนาหิ ราชคหิ
ปิณฑาย ปวิเสยฺยนฺติ ๗ เตน โข ปน สมเยน ปณฺจมตฺตานิ
เทวตาสตานิ อุตฺตูกํ อापนฺนานิ โหนฺติ อายสมโต
มหากัสสปส ปิณฑปาตปฏฺฐิลาภาย ๗ อถโฆ อายสฺมา
มหากัสสป ตานิ ปณฺจมตฺตานิ เทวตาสตานิ ปฏฺฐิจิปีตฺวา
ปฺพพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหิ ปิณฑาย
ปาวีสี ๗ เตน โข ปน สมเยน สกฺโก เทวานมินฺโท อายสมโต
มหากัสสปส ปิณฑปาตํ ทาดุกาโม โหติ เปสการกฺวณฺณํ
อภินิมฺมินฺตฺวา ตนฺตํ วายมาโน (๑) สุชตา อสุรกฺกณฺวา ตสรํ
วฏฺฏเฐติ (๒) ๗ อถโฆ อายสฺมา มหากัสสป [๑]เยน สกฺกสฺส
เทวานมินฺทสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อทฺทสา โข สกฺโก
เทวานมินฺโท อายสมนฺตํ มหากัสสปํ ทูโรโต ว อากจฺจนฺตํ
ทิสฺวา (๔) ฆรา นิกฺขมิตฺวา ปจฺจุคฺคณฺตฺวา หตฺถโต ปตฺตํ
คเหตฺวา ฆรํ ปวิสิตฺวา ฆฏฺฐิโธทนํ (๕) อฺทฺทริตฺวา ปตฺตํ
ปฺุเรตฺวา อายสมโต มหากัสสปส อทาสี ๗ โส อโหสิ
ปิณฑปาโต อนेกสฺสูโป อนेกพฺยณฺชโน ๗ อถโฆ อายสมโต
มหากัสสปส อตทโหสิ โโก นฺ โข อยํ สตฺโต ยสฺสายํ

๑ วินาศิตฺติ ทิสฺสตี ๗ ๒ ปฺุเรตีติ ๗

๓. เอตฺถนฺตเร จ ราชคเห สปทานํ ปิณฑาย จรมาโนติ ทิสฺสตี ๗

๔. ทิสฺวานาติ ๗ ๕. ฆฏฺฐิยา โธทนนฺติ ทิสฺสตี ๗

เล่มที่ 17 ปุ่พวคฺวณณนา หน้า 444

เอวรूपิ อิทฺธานุภาโวติ ฯ อถโฆ อายสุมโต มหากสฺสปลสฺส
เอตทโหสิ สกฺโก โข (๑) อัย เทวานมินฺุโทติ ฯ วิทิตฺวา (๒)
สกกํ เทวานมินฺุทํ เอตทโวจ กตํ โข เต อิทํ โกสิย มา ปฺนปี
เอวรूपมกาสีติ ฯ อมหากํปี ฆนฺเต กสฺสปล ปุณฺณตฺโถ (๓)
อมหากํปี ปุณฺณน ฆรณฺยณฺติ ฯ อถโฆ สกฺโก เทวานมินฺุโท
อายสุมนฺุตํ มหากสฺสปี อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺ์ กตฺวา เวหาถํ
อพฺภกฺกนฺุตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข ติกฺขตฺตุ อฺุทานํ อฺุทานนฺสิ

อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สฺสปติฏฺจิตํ
อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สฺสปติฏฺจิตํ
อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สฺสปติฏฺจิตนฺติ ฯ (๔)

ภควา วิหารเ จิโต เอว ตสฺส สทฺทํ สฺตฺวา ภิกฺขุ
อามนฺเตตฺวา ปสฺสถ ภิกฺขเว สกกํ เทวานมินฺุทํ อฺุทานํ
อฺุทานนฺุตฺวา อากาเสน กจฺจนฺตนฺติ อาห ฯ กิ ปนฺ เตน
กตํ ฆนฺเตติ ฯ วณฺเจตฺวา เตน มยฺหํ ปุตฺตสฺส กสฺสปลสฺส
ปิณฺฑปาโต ทินฺุโน ตํ ทตฺวา ตฺกฺขฺมานโส อฺุทานํ อฺุทานนฺุโต
กจฺจนฺตีติ ฯ เณรสฺส ปิณฺฑปาตํ ทาตุ วฏฺฏตีติ กถนฺเตน ฆนฺเต
ณานฺติ ฯ ภิกฺขเว มม ปุตฺตสทิสนฺนาม ปิณฺฑปาติกํ เทวาปี
มนุสฺสาปี ปิณฺฑนฺตีติ วตฺวา สยฺปิ อฺุทานํ อฺุทานนฺสิ ฯ

๑ สกฺโก นฺุ โขติ ฯ ๒. อิติ วิทิตฺวาติ ฯ

#๓. ปุณฺณน อตฺโถติ ฯ ฉ. ว.

#๔. อิเม วิสมสมปาทาน ทิสฺสนฺติ ฯ ฉ. ว.

เล่มที่ 17 มหากัสสปตเถรปิณฑปาตทานวตถุ หน้า 445

สุตเต ปน เอตตกเมว อากตฺ อสฺโสสิ โข ภควา
ทิพฺพาย โสตราตุยา วิสุทฺธาย อติกนฺตมานุสิกาเย สกฺกสฺส
เทวานมินฺทสฺส เวหาสิ อพฺภุคฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข
ติกฺขตฺตํ อุทานํ อุทานนฺตสฺส

อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สฺสปติภูจิตฺ

อโห ทานํ ปรมทานํ กสฺสเป สฺสปติภูจิตฺนฺติ ฯ

อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ
อุทานนฺติ

ปิณฑปาติกสฺส ภิกฺขุโน

อตฺตกรสฺส อนนฺยโปลิโน

เทวา ปิหฺยนฺติ ตาทิโน

อุปฺสนฺตสฺส สทา สตีมโตติ ฯ

อิมญจ อุทานํ อุทานนฺตฺวา ภิกฺขเว สกฺโก เทวานมินฺโท
มม ปฺตฺตสฺส สีลคฺนฺเรน อากนฺตฺวา ปิณฑปาตํ อทาสีติ วตฺวา
อิมํ คาถมาห

อปฺปมตฺโต อัย คนฺโธ ยฺวายํ ตฺครจฺนฺทนี

โย จ สีลวตฺ คนฺโธ วาติ เทเวสุ อุตฺตโมติ ฯ

ตตฺถ อปฺปมตฺโตติ ปฺริตฺตปฺปมาโณ ฯ โย จ สีลวตฺนฺติ

โย ปน สีลวตฺตานํ สีลคฺนฺโธ โส ตฺครเว วีย โลหิตจฺนฺทเน
วีย จ ปฺริตฺตโก น โหติ อติวีย อุพาโร วิปฺฟาริตฺเตเนว

เล่มที่ 17 ปุ่ฬวกุคฺคณฺณา หน้าที่ 446

การณฺน วาติ เทเวสุ อุตฺตโม วโร เสฏฺโฐ หุตฺวา เทเวสุ
จ มนุสฺเสสุ จ สพฺพตฺถกเมว วาติ โอตฺถรนฺโต กจฺจตีติ ฯ
เทสนาวสานฺน พฺหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปตฺตา ฯ เทสนา
มหาชนฺนํ สาคฺคิกา ชาตาคี ฯ
มหากสฺสปตฺเตรปฺปิณฑปาททานวตฺตุ ฯ

โคธิกตฺเตรปฺรินิพฺพานวตฺตุ

เตถํ สมฺปนฺนํ สีสานนฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา ราชคหํ
อุปนิสฺสาย เวพฺพวน วิหรนฺโต โคธิกตฺเตรสฺส ปฺรินิพฺพานํ
อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ อายสฺมา อีสึคฺคิปลฺเส กาลสิลาญํ วิหรนฺโต
อฺปฺปมตฺโต อาตปิ ปหิตตฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตี สฺสิตฺวา
เอกสฺส อนุสายิกสฺส โรคสฺส วเสน ตโต ปฺริหาโย ฯ โส
ทฺถุคฺคิมฺปิ ตตฺถิมฺปิ กฺกขตฺตุ ฌานํ นิพฺพตฺเตตฺวา ปฺริหีนो
สตฺถเม วาเร อฺปฺปาเทตฺวา จินฺเตสิ อหํ กฺกขตฺตุ ฌานา
ปฺริหีนो ปฺริหีนชฺฌานสฺส โข ปน อนฺนิตา คติ อิทาเนว
สตฺถํ อหริสฺสามีติ เกโสโรปนสตฺถํ กเหตุวา กลนาสิ
จินฺนํ มจฺเจเก นิปฺชชฺชํ มาโร ตสฺส จิตฺตํ ญตฺวา อโย
ภิกฺขุ สตฺถํ อหริตฺถกาโม สตฺถํ อหฺรณฺตา โข ปน
ชีวิเต นฺริเปกฺขา โหนฺติ เต วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา อรหฺตฺตํ

เลมที่ 17 โคธคฤเอรปรนพพานวตุ หนา 447

ปาปณนต สจहां เอตं वारसुसामि न मे वज्जं क्रिसुसति
सतुतारं वारापेसुसामिति ओणुवातकवेसेन सतुतारं ओपसुगमित्वा
ओवमाह

महावीर महापुणुण ओथुथिया यससा खल
सपुपवेरयातीत पाते वनुथामि जकुमु ५
सावओ ते महावीर मरुणं मरुणागिणु
ओअगुखति जेतयति तं निसेख खुतिनुखर ५
कथं हि णकवा तुयुहां सावओ सासनेरुते
ओपुत्तुतमानुसो सेओ कालं कथिरा खनेसुताति ५ (१)
तसुमी खणे ऐरेन सतुतं ओहरितं ओहि ५ सतुता

मारो ओयनतु वितुता ओमं कओमाह

ओवं हि तीरा कुपुणुणुति नुवागुखनुति खीवितं
समुत्तं तणुहां ओपुपुयुह ओथुओ प्रनपुपुतेति ५
ओओ णकवा समुपुहलेहि णकुणुहि सथुठी ऐरसुस
सतुतं ओहरितुवा निपनुणुणुजानं ओकमाति ५ तसुमी खणे
मारो पापिमा ककुठ नु ओ ओमसुस प्रुणुसनुखिवुणुणाणं
प्रुतिणुजितनुति णुमराति विय तिमिरपुणुओ विय ज हुतुवा
सपुपुथिसासु ऐरसुस वुणुणाणं समनुवेसति (२) ५ तं णकवा
णुमतिमिरणुवां णकुणुणं तसुसेतुवा ऐओ ओ णकुखवे मारो
१ ती. ती. १ॡ/१ॢॢ ५ ॢ. ती. यु. समनुनेसति ५

เล่มที่ 17 ปุฬวคควณณา หนา 448

ปาปีมา โคธิกสุส กุลปุตตสุส วิญญาณั สมนเวสตี กคถ
 โคธิกสุส กุลปุตตสุส วิญญาณั ปติญฺจิตนฺตี อปฺปติญฺจิตเนว
 ภิกฺขเว วิญญาเนน โคธโก กุลปุตฺโต ปรีนิจฺจโถตี อาห ๑
 มาโรปี ตสุส วิญญาณญฺจานันฺ ทญฺจันฺ อสกโกนฺโถ กุมารวณฺโณ(๑)
 หุตฺวา เพลฺลวปณฺฑิตฺวินฺ อาทาย สตฺถารึ อุปสงกมิตฺวา ปุจฺฉนึ
 อุทฺธึ อโห จ ตีริยึ ทิสาสฺ จ วิทิสาสฺ จ (๒)
 อนฺเวสึ นาทิกจฺฉามิ โคธโก โส กุหึ กโถตี ๑

อด นั สตฺถา อาห

โย (๓) ชีโร ชีตีสมนฺปโน ฉายี ฉานรโถ สทา
 อโหระตฺตึ อนฺยุจฺฉึ ชีวิตฺ อนิกามยึ
 ชิตฺวาน มจฺจโน เสนึ อนาคนฺตฺวา ปฺนพฺภวึ
 สมฺมตฺตึ อพฺพุชฺชห โคธโก ปรีนิจฺจโถตี ๑

เอวํ วุตฺเต [๔]

ตสุส โสภปเรตสุส วิณา กจฺฉา อภสุสถ
 ตโถ โส ทุมฺมโน ชกฺโข ตตฺถเววนฺตรชายถาตี ๑
 สตฺถาปี กิณฺเต ปาปีม โคธิกสุส กุลปุตตสุส

นิพฺพตฺตญฺจานเนน ตสุส หิ นิพฺพตฺตญฺจานันฺ คุมฺหาทิสานันฺ สตมฺปิ

- # ๑ สึ. ย. กุมารวณฺณึ ๑ ม. กุมารวณฺณึ ๑
- # ๒. สึ. ม. ย. ทิสานฺ อุนฺทิสาสฺวหึ ๑ ๓. สึ. ย. โส ๑
- # ๔. สึ. ย. เอตฺถนฺตเร มาโร ปาปีมา ภควนฺตึ คากาย อชฺฌภาสึตี
- # ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 17 โคธกถเถรปรินิพพานวตฺถุ หน้า 449

สทสฺสมปี ทฏฺฐํ น สกฺโกตฺตี วตฺวา อิมํ คถมาห
เตสํ สมฺปนฺนสีลานํ อปฺปมาทวิหารินํ
สมฺมทญฺญา วิมุตฺตานํ มาโร มคฺคํ น วินฺทตีติ ฯ
ตตฺถ เตสนฺติ ยถา อปฺปติฏฺฐิเตน วิญฺญาณฺเณ
โคธิโก กุลปฺปโต ปรินิพฺพุโต เย จ เอวํ ปรินิพฺพายนฺติ
เตสํ ฯ สมฺปนฺนสีลานนฺติ ปริปุณฺณสีลานํ ฯ อปฺปมาท-
วิหารินนฺติ สติอวิปฺปวาสสงฺขาเตน อปฺปมาเทน วิหรนฺตานํ ฯ
สมฺมทญฺญา วิมุตฺตานนฺติ เหตุนา นเยน การณฺเณ ชานิตฺวา
ตทฺถวิมุตฺติยา วิกขมฺภนวิมุตฺติยา สมฺมจฺเจทวิมุตฺติยา ปฏฺิ-
ปฺสฺสทฺทวิมุตฺติยา นิสฺสรณวิมุตฺติยาติ อิมานิ ปญฺจหิ วิมุตฺติหิ
วิมุตฺตานํ ฯ มาโร มคฺคํ น วินฺทตีติ เอวรูปานํ มหาชีณาสวานํ
สพฺพตฺถาเมน มคฺคนฺโตปี มาโร คตมคฺคํ น วินฺทติ น
ปฏฺิภทฺติ น ปสฺสตีติ ฯ
เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปตฺตา ฯ เทสนา
มหาชนสฺส สาทฺธิกา ชาตฺาติ ฯ
โคธกถเถรปรินิพพานวตฺถุ ฯ

ครหทินนวดถ

ขถา สงการชานสนมินติ อิมม ชมมเทศน สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต ครหทินน นาม นิคคณจสาวก อารพุก กเถสิ ฯ
สาวตถิย หิ สิริคตุโต จ ครหทินโน จ เทว
สหายกา อเหตุ ฯ เตสุ สิริคตุโต อุปาสโก ฯ ครหทินโน
นิคคณจสาวโก ฯ ตํ นิคคณจ อภิกขณํ เอวํ วทนติ ตว
สหายกํ สิริคตุตํ ก็ ตวํ สมณํ โคตมํ อุปสงกมสิ ตสส
สนตฺติเก ก็ ลภิสสสิติ วตุวา ขถา อมเห อุปสงกมิตวา
อมุหากํ เทยชมมํ ทสสติ ก็ เอวํ โอวทิตุ น วญฺญตฺติ ฯ
ครหทินโน เตสํ วจันํ สุตวา อภิกขณํ คนตุวา
จิตนินฺนญจนาทิสฺส สิริคตุตํ เอวํ วเทสิ สมม กิเนเต
สมณเนน โคตเมน ตํ อุปสงกมิตวา ก็ ลภิสสสิ กิเนเต มม
อยุเย อุปสงกมิตวา เตสํ ทานํ ทาทุ น วญฺญตฺติ ฯ สิริคตุโต
ตสส กถํ สุตวาปี พหุทิวเส ตถหิ หุตวา นิพพิชชิตวา
เอกทิวสํ สมม ตวํ อภิกขณํ อากนตุวา มํ จิตญจนาทิสฺส
เอวํ วเทสิ สมณํ โคตมํ อุปสงกมิตวา ก็ ลภิสสสิ มม
อยุเย อุปสงกมิตวา เตสํ ทานํ เทหิติ กเถหิ ตาว เม ตว
อยุยา ก็ ชานนตฺติ ฯ อโห สามิมา เอวํ วทิ มม
อยุยานํ อญฺญาตุนนาม นตฺติ สพฺพิ อตฺตทานาคตปฺปจฺจูปฺปนํ

เล่มที่ 17 ครหทินนวดถุ หน้า 451

สพฺพํ กายวจิมโนกมมํ อิทํ ภวิสฺสตี อิทํ น ภวิสฺสตีตี
สพฺพํ ภพฺพาภพฺพํ ชานนฺตีตี ฯ ชานนฺตีตี วเทสีตี ฯ อาม
วเทมีตี ฯ ยทิ เอวํ ภาริยนฺเต กตํ เอตฺตํ กาลํ มยฺหิ
เอตมตฺถํ อนาจิกฺขนฺเตน อชฺช มยา อยฺยานํ ฌาณานุภาโว
ฌาโต คจฺจน สมฺม อยฺเย มม วจเนน นิมนฺเตหีตี ฯ โส
นิกฺคณฺจํ สนฺตํ กนฺตฺวา เต วนฺทิตฺวา มยฺหิ สหายโก
สิริคฺคฺโต สฺวาตนาถ ตุมฺहे นิมนฺเตหีตี อาท ฯ สิริคฺคฺเตน
สามํ ตฺวํ วุตฺโตตี ฯ อาม อยฺยาตี ฯ เต หฎฺฐคฺคฺจฺจา หุตฺวา
นิปฺพนํ โน กิจฺจํ สิริคฺคฺตสฺส อมฺเหสุ ปสนฺนกาลโต
ปฏฺจาย กา นาม สมฺปตฺติ อมฺหากํ น ภวิสฺสตีตี วทีสุ ฯ
สิริคฺคฺตสฺสาปี มหนฺตํ นิเวสนํ ฯ โส ตสฺมี ทฺวินนํ เกหานํ
อนฺตเร อุกฺโต ทิฆมฺ อาวาภูํ ขนาเปตฺวา กฺุณฺถลลสฺส ปุราเปสิ
พหิอวาญฺเฏ ทฺวีสุ ปรียนฺเตสุ ขานฺนเก โกฏฺฐาเปตฺวา เตสุ
รชฺชโย พนฺธาเปตฺวา อาสนานํ อฺุปริมปาเท อวาฏฺฐสฺส
บุริมปฺสฺเส จปาเปตฺวา ปจฺฉิมปาเท รชฺชเกสุ จปาเปสิ เอวํ
นินฺนกาเลเยว อํสิรา ปตฺติสฺสนฺตีตี มลฺลมาโน ยถา อวาโฏ
น ปญฺญาตี เอวํ อาสนานํ อฺุปริ ปจฺจตฺถรณานิ ทาเปสิ
มหนฺตมหนฺตา จาญฺโย โธวาเปตฺวา กทฺธิปณฺณเหหิ จ ปีโลตฺติกาหิ
จ มุขานิ พนฺธาเปตฺวา ตา ตฺจฺจนา เอว เกหสฺส ปจฺฉาภาเค
พหิยาคฺคฺตฺตฺสตีตฺตฺสปีผาณิตฺปฺวจฺฉณฺมกฺขิตา กตฺวา จปาเปสิ ฯ

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หน้า 452

ครหทินโน ปาโตว ตสฺส ฌริ เวเคน คนฺตฺวา อฺยฺยานํ
สกุกาโร สชฺชิตฺติ ปุ่จฺฉิ ฯ อาม สมฺม สชฺชิตฺติ ฯ กหํ
ปนฺเนโสติ ฯ เอตาสฺส เอตตฺกาสฺส จาภฺฐิสฺส ยากุ เอตตฺกาสฺส ภตฺตํ
เอตตฺกาสฺส สปิพฺผาณิตฺตฺวาทีนํ อาสนานํ ปญฺจตฺตานิติ ฯ โส
สาธฺฐิตํ วตฺวา กโธ ฯ ตสฺส คตฺกालํ ปญฺจสตา นิคฺคณฺจ
อาคมิสฺส ฯ ลีริคฺคฺโต เคาหา นิกฺขมิตฺวา ปญฺจปฺปติฏฺฐิตฺน
นิกฺคณฺเจ วนฺทิตฺวา เตสํ ปฺรโต อญฺชลี ปคฺคยฺห จิโต
จินฺเตสิ ตุมฺเห กิร อตีตาทีเกทํ สพฺพํ ชานาถ เอวํ ตุมฺหากํ
อุปฺภูจฺจาเกน มยฺหํ กถิตํ สเจ สพฺพํ ตุมฺเห ชานาถ มยฺหํ
เคทํ มาปวิสถ มม เคทํ ปวิฏฺจฺจํ หิ โว เนว ยากุ
อตุถิ น ภตฺตาทินิ สเจ อชานิตฺวา ปวิสฺสสถ กฺุถอวาเว
โว ปาเตตฺวา โปถฺสสามิติ เอวํ จินฺเตตฺวา ปฺริสานํ สญฺฉํ
อทาสิ เอเตสํ นิสิตฺนภาวํ ฌตฺวา ปจฺฉิมปฺสฺเส จตฺวา
อาสนานํ อุปฺริ ปจฺจตฺตฺรณานํ อปฺเนยฺยถ มา ตานํ
อาห ฯ นิคฺคณฺจ ปวิสิตฺวา ปตฺถริตาสเนสฺส นิสิตฺตํ
อารภฺฐิสฺส ฯ อถ เน มนุสฺสา วทีสฺส อากเมถ ฆนฺเต มา ตาว
นีสิตฺถาติ ฯ กิการณาติ ฯ อมฺหากํ เคทํ ปวิฏฺจฺจํ อฺยฺยานํ
วตฺตํ ฌตฺวา นีสิตฺตํ วฏฺฐิตฺติ ฯ กิ กาคํ วฏฺฐิติ อาวฺโสติ ฯ
อตุตโน อตุตโน ปตฺตาสนฺมุเลสฺส จตฺวา สพฺเพหิ เอกปฺปหารเเนว

เล่มที่ 17 ครหทินนวดตุ หน้า 453

นีสิติ์ตุ วฎฎตีติ ๑ อิทิ์ กิร โส เอกสุมิ์ อาวาญุ ปติเต
มา อวเสธา นีสิติ์สูติ กาวเรสิ ๑ เต สาฐติ วตุวา
อิมหิ กถิตถถิ์ อมุเหหิ กาคุ วฎฎตีติ จินตยีสุ ๑ อถ
สพเพ อตตโน อตตโน ปตตาสนมุเต ปฎิปาฎิยา อฎุจิสุ ๑
อถ เน ฆนเต จิปปี เอกปฺปหารเนว นีสิตถาติ วตุวา
เตสิ์ นีสิตนภาวิ์ ฆตุวา อาसनานิ์ อูปริ ปจจตุถรณานิ์
นิหริ์สู ๑ นิกุคณฐา เอกปฺปหารเนว นีสินุนา รชชุนิ์ อูปริ
จปีตา อาสนปาทา ฎฎฐา ๑ นิกุคณฐา อวิสิรา อาวาญุ
ปตีสู ๑ สิริคฺคฺโต เตสุ ปติเตสุ ทวาริ์ ปิทหิตฺวา อุตฺติณฺณต-
ติณฺณเณ อตีตานาคตปฺจจฺปฺนนิ์ กสฺมา น ชานาถาติ
ทณฺเฑหิ โปถาเปตุวา เอตฺตกิ์ เอเตสิ์ วฎฎิสฺสตีติ ทวาริ์
วิวราเปสิ ๑ เต นิกุขมิตุวา ปลายิตฺตุ อารกิสฺสุ ๑ คมนมกุเค
ปน เตสิ์ สุกุฐาปริกมฺมกตฺ ฎุมิ์ ปิจฺฉิลิ์ การาเปสิ ๑ เต
ตตฺถ อสณฺฐหิตฺวา ปติเต ปติเต ปุณ โปถาเปตุวา อถิ์
เอตฺตกิ์ คุมฺหากนฺติ อุกฺโขเชสิ ๑ เต นาสิตมฺมหา ตยา
นาสิตมฺมหา ตยาติ กนฺทนฺตา อฺปฎฺฐจกสฺส เคหทวาริ์
อคมฺสู ๑ ครหทินโน เตสิ์ ตํ วิปฺปการิ์ ทิสฺวา กุฑุโ
นาสิตมฺหิ สิริคฺคฺเตน หตฺถิ์ ปสาเรตุวา วนฺทนฺตานิ์ ฆ
เทวโลเก ยถารุจฺยา ทาคุ สมตฺเถ นาม ปุณฺณกฺเขตฺตฎฺฐเต
มม อยฺเย โปถาเปตุวา พุยสนิ์ ปาเปสิตี ราชกฺลิ์ คนฺตุวา

เล่มที่ 17 ปุ่พวคควณณา หน้า 454

ตสส กหาปณสหสฺสึ ทณฺฑํ การเสถิ ฯ อตสฺส ราชา
สาสนํ เปเสถิ ฯ โส คนฺดฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา เทว
อุปปริกฺขิตฺวา ทณฺฑํ คณฺหิสฺสธ มา อนุปปริกฺขิตฺวาติ
อาห ฯ อุปปริกฺขิตฺวา คณฺหิสฺสามิติ ฯ สาธุ เทว เตนหิ
คณฺหาหิติ ฯ เตนหิ ภาณาหิติ ฯ เทว มยฺหํ สหายโก
นิกฺคณฺจสาวโก มํ อุปสงฺกमितฺวา จิตฺนิตินฺนฏฺจานาที่สุ อภินฺหํ
เอวํ วเทสิ สมฺม กิณฺเต สมณฺเนน โศตเมน ตํ อุปสงฺกमितฺวา
กี ลภิสฺสตีติ อิทํ อาที กตฺวา สิริคุตฺโต สพฺพํ ตํ ปวตฺตี
อาโรเจตฺวา เทว สเจ อิมสฺมี การณฺ ทณฺฑํ คเหตุ
ยฺตุตํ คณฺหธาติ ฯ ราชา ครหทินฺนํ โอลเกตฺวา สจฺจํ
กิริ เต เอวํ วุตฺตฺนฺติ อาห ฯ สจฺจํ เทวาติ ฯ ตวํ
เอตฺตกมฺปิ อชานนฺเต สตฺถาโรติ คเหตุวา วิจฺรนฺโต สพฺพํ
ชานนฺตีติ กิการณา ตถาคตสาวกสฺส กเถสิ ตยา อาโรปีต-
ทณฺโฑ คุยฺหเมว โหตฺติ ฯ เอวํ เสวว ทณฺฑํ ปาปีโต
ตสฺเสว กุลฺปกา โปเถตฺวา นิหฺญา ฯ

โส ตํ กุชฺฌิตฺวา ตโต ปฏฺจาย อทฺตมาสมตฺตํ สิริคุตฺเตน
สทฺธี อกเถตฺวา จินฺเตสิ เอวํ วิจฺริตฺตํ มยฺหํ อยฺตุตํ (๑) เอตสฺส
กุลฺปกานํปี มยา พุยสนํ กาคฺตุ วฏฺฏตีติ สิริคุตฺตํ อุปสงฺกमितฺวา
อาห สหาย สิริคุตฺตาติ ฯ กี สมฺมาติ ฯ ชาติสุหฺชชานํ
#๑ สี. ยู. นาคฺฆมติ ฯ

เล่มที่ 17 ครหทินนวดตุ หน้า 455

นาม กลโหปี โหติ วิวาโทปี ตฺวํ กิณฺจि น กเถสิ กสฺมา
เอวํ กโรสีติ ฯ สมฺม ตว มยา สทฺธิ อกถนโต น กเถมิ
ยํ กตํ กตเมว ตํ น มยํ เมตฺตี ภันฺทิสฺสามาติ ฯ

ตโต ปฏฺจาย อุโภปี เอกฏฺจานเน ติฏฺจนฺตํ นิสฺสํนฺตํ ฯ
อเถกทิวสํ สิริคฺคฺโต ครหทินนํ อหา กิณฺเต นิคฺคณฺเจหิ
เต อุปสงฺกมิตฺวา ก็ ลภิสฺสสิ มม สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวํ วา
อยฺยานํ ทานํ ทาตุํ วา กิณฺเต น วฏฺฏตีติ ฯ โสปี เอตเมว
ปจฺจาสิสฺสติ เตนสฺส กณฺฑวณฺณฏฺจานเน นเขน วิเลจิตํ วิย
อโหสิ ฯ โสปี สิริคฺคฺตํ ตว สตฺถา ก็ ชานาตีติ ปจฺจํ ฯ
อมฺโภ มา เอวํ วท สตฺถุ เม อชานิตพฺพํ นาม นตฺถิ
อตีคาทิเกทํ สพฺพํ ชานาติ โสพฺสหาการเหหิ สตฺถานํ จิตฺตํ
ปฺริจฺฉินฺทตีติ ฯ เอวํ น ชานามิ กสฺมา มยฺหํ เอตฺตํ
กาลํ น กเถสิ เตนหิ กจฺจ สตฺถาริ สุวตฺตนาถ นิมฺนฺเตหิ
โภเชสฺสามิ ปญฺจหิ ภักฺขุสฺเตหิ สทฺธิ มม ภักฺขํ คณฺหิตฺวํ
วเทหิตฺวํ สิริคฺคฺโต สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอวมาห
ภนฺเต มม สหายโก ครหทินฺโน ตุมฺเห นิมฺนฺตาเปติ ปญฺจหิ
กิริ ภักฺขุสฺเตหิ สทฺธิ เสว ตสฺส ภักฺขํ คณฺหิตฺวํ ปุริมทิวเส
โฆ ปน ตสฺส กุลุปกานํ มยา อิทํ นาม กตํ มยา
กตสฺส ปฏฺธิกฺกรณฺปี น ชานามิ ตุมฺหากํ สุทฺธจิตฺเตน ภักฺขํ
ทาตุกามตฺปี น ชานามิ อวชฺเชตฺวา ยุตฺตณฺเจ อธิวาเสถ

เล่มที่ 17 ปุ่ปฬวคควณณนา หน้า 456

โน เจ มา อธิวาสยิตถาติ ๑ สตุถา ก็ นุ โข โส
อมุหาคั ทาตุกาโมติ อวชเชตวา อททส ทูวินัน เคหานัน
อนุตเร มหนุตัน อวาภู ขนาเปตวา อสีตีสกฏมตตานี
ขทীরทารุณี อหระเปตวา ปุเรตวา อคคิ ทตวา อมเห
องการอวาญเ ปาเตตวา นิกคณหิตกาโมติ ปุน อวชเชสิ
กินนุ โข ตตถ กตปฺปจจา อตโต อตติ นตถิติ ตโต
อิท อททส อห องการอวาญเ ปาท ปสาเรสุสามิ ต
ปฏิจจนาเทตวา ฐปิตกิลณฺช อนุตธาอิสฺสติ องการกาตุ
กนิทิตวา จกมตตัม มหาปทุมม อญฺจหิสฺสติ อถาห ปทุมกณณิก
อกกมนโต คนตวา อาสเน นิสิติสฺสามิ ปณจสตาปี กิกข
ตถเว คนตวา นิสิติสฺสนติ มหาชโน สนฺนปติสฺสติ อห
ตสฺมี สมากเม ทวีหิ คาถาหิ อนุโมทนํ กริสฺสามิ อนุโมทนา-
ปรีโยसानเ จตุราสีติยา ปาณสหฺสสานํ ชมฺมาภิสฺสมโย ภวิสฺสติ
สิริคฺคโต จ ครหทินฺโน จ โสตาปนฺนา ภวิสฺสนติ อตตโน
ชนราสี สาสเน วิกฺกกริสฺสนติ อิมํ กุลปฺตตัม นิสฺสาย มยา
คนตุม วฏฏฐิติ กิกข อธิวาเสสิ ๑ สิริคฺคโต สตุถ อธิวาสน
วิทิตวา ครหทินฺนสฺส อโรเจตวา โลกเชฏฺจสฺส สกการ
กโรหิติ อห ๑ ครหทินฺโน อิทานิสฺส กตตพฺพยุตตก
ชานิสฺสามิติ ทูวินัน เคหานัน อนุตเร มหนุตัน อวาภู
ขนาเปตวา อสีตีสกฏานี (๑) ขทীরทารุณี อหระเปตวา [๒] อคคิ
๑ ส. ย. อสีตีสกฏมตตานี ๑
๒ ส. ย. เอตฺถนุตเร ปุเรตวาติ ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 17 ครหทินนวัตถุ หน้า 457

ทตฺวา สพฺพรตฺตี ฐมาเปตฺวา ขทึรํการราสี การตฺวา
อาวาทุมตฺถเก รุกฺขปทฺรานี จเปตฺวา กิลลฺเชน ปฏิจฺจาทตฺวา
โคมเยน ลิมฺปาเปตฺวา เอเกน ปสฺเสน ทฺพพฺลทณฺฑเก
อตฺถริตฺวา คมนมคฺคํ การตฺตี เอวํ อกฺกนฺตกฺกนฺตกาเล
ทณฺฑเกสฺส ภคฺเคสฺส ปรีวตฺติตฺวา อํการกาสุยํ ปตฺติสฺสนฺตฺตี
มลฺลมาโน เคาพจฺจนาภาเก สิริคฺคฺตฺเตน จปีตฺนียาเมเนว
จาฎฺฐิโย จปาเปสี อาสนานิปี ตเถว ปญฺญาเปสี ฯ สิริคฺคฺตฺโต
ปาโตว ตสฺส เคาหํ คนฺตฺวา กโต เต สมฺม สกฺกาโรติ
อาห ฯ อาม สมฺมาติ ฯ กหํ ปเนโสติ ฯ เอหิ ปสฺสามาติ
สพฺพํ สิริคฺคฺตฺเตน ทสฺสิตฺนียาเมเนว ทสฺเสสี ฯ สิริคฺคฺตฺโต
สาธฺว สมฺมาติ อาห ฯ มหาชโน สนนฺิปติ ฯ มิจฺจาทิฏฺฐิเกน
หิ นิมฺนฺตฺเต สตฺถริ มหนฺโต สนนฺิปาโต โหติ ฯ มิจฺจาทิ-
ทิฏฺฐิเกปิ สมณฺสสฺส โคตมสฺส วิปฺปการํ ปสฺสิสฺสามาติ
สนนฺิปตฺนฺติ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิเกปิ อชฺช สตฺถา มหาชมฺมเทสนํ
เทเสสฺสตี พุทฺธวิสยํ พุทฺธสีพฺพํ อุปฺชารเสสฺสามาติ สนนฺิปตฺนฺติ ฯ
ปฺนทิวเส สตฺถา ปญฺจหิ ภิกฺขุสเตหิ สทฺธิ ครหทินนฺสฺส
เคททฺวารํ อคมาสี ฯ โส เคาหา นิกฺขมิตฺวา ปญฺจปตฺติฏฺฐิเตน
วณฺฑิตฺวา ปฺรโต อญฺชลี ปคฺคยฺห จิตฺโต จินฺเตสี ฆนฺเต
ตฺตุมฺเห กิร อตฺตีตาทิเกทํ สพฺพํ ชานาถ สตฺตฺตานํ
โสฬสหาการเหหิ จิตฺตํ ปรีจฺฉินฺนทถาติ เอวํ ตฺตุมฺหากํ อุปฺปฏฺฐาเกน

เลมที่ 17 ปุฬวคฺควณณา หนา 458

มยหิ กถิตฺ สเจ ชานาถ (๑) มยหิ เคะหิ มา ปวิสถ ปวิญจานํ
หิ โวเนว ยาคู อตฺถิ น ภตฺตาทีนํ สพฺเพ โข ปน
ตุมฺเห องฺการกาสุยฺ ปาเตตฺวา นิคฺคณฺหิสฺสามิตฺติ เอวํ จินฺเตตฺวา
สตุถฺ ปตฺตํ คเหตฺวา อิตฺโต เอตฺถ ภควาติ วตฺวา ฆนฺเต
อมฺหากํ เคะหิ อากตฺตานํ วตฺตํ ญตฺวา อากนฺตํ วญฺญตฺตี
อาห ๑ ที กาคู วญฺญตฺติ อาวฺโสติ ๑ เอเกกสฺส ปวิสิตฺวา
ปุรฺโต คนฺตฺวา นิสินฺนกาถ ปจฺจมา อณฺเณน อากนฺตํ
วญฺญตฺตี ๑ เอวํ กิรฺสฺส อโหสิ ปุรฺโต กจฺจนฺตํ องฺการกาสุยฺ
ปตฺติตฺติ ทิสฺวา อวเสสา นาคจฺฉิสฺสนฺติ เอเกกเมว ปาเตตฺวา
นิคฺคณฺหิสฺสามิตฺติ ๑ สตุถา สาธฺตฺติ วตฺวา เอกโกว ปาวิสิตฺ ๑
ครหฺทินฺโน องฺการกาสุํ ปตฺวา อปสฺสกิตฺวา จิตฺโต ปุรฺโต
ยาถ ฆนฺเตติ อาห ๑ อถ สตุถา องฺการกาสุมฺตฺถเก
ปาทํ ปสาเรสิ กิลฺยชฺชํ อนุตฺตรชาโย องฺการกาสุํ ฆินฺทิตฺวา
จกฺกมฺตฺตานํ ปทุมฺมานํ อญฺจหิํสุ ๑ สตุถา ปทุมกณฺณณิกา
อกฺกมฺนฺโต คนฺตฺวา ปณฺณตฺตพฺพุทฺธาสเน นิสิตฺติ ๑ ฆิกฺขุปี
ตเถว คนฺตฺวา อาสเน นิสิตฺตีสุ ๑ ครหฺทินฺนสฺส กายโต
ชาโห อญฺจหิ ๑ โส เวเคน คนฺตฺวา สิริคฺคตฺตํ อฺปสฺงกมิตฺวา
สามิ ตาณํ เม โหหิตฺติ อาห ๑ กิเมตฺนฺติ ๑ ปณฺจณฺนํ
ฆิกฺขุสฺตานํ เคะเห ยาคู วา ภตฺตาทีนํ วา นตฺถิ ที นุ
โฆ กโรมีติ ๑ ที ปน ตยา กตฺนฺติ ๑ อหํ ทฺวินฺนํ เคะหานํ
๑ สี่. ม. สเจ น ชานาถ ๑

เล่มที่ 17 ทรททททททท หนา 459

อนุดเร มหนต อวาภู องการปฐ กาเรสี ตตถ ปาเตตวา
นคคณหิสสามิตี อถ นั กนทิตวา มหาปทุมานี อฎฐหีส
สพเพ ปทุมกณณิกา อกุกมิตวา คนุตวา ปณณตตาสเน
นินินนา อิทานี กิ กโรมีติ ๗ นนุ ตวั อิทานนว มยห
เอตตกา จาฎฐโย ยาคูยา เอตตกา ฆตตาทินนุติ ทสเสสีตี ๗
มุสา ตั สามิตจจว จาฎฐโยตี ๗ โหตุ กจจ ตาส
จาฎฐิส ยาคูอาทีน โอลเกหีตี ๗ ตังณณณเวว เตน ยาส
จาฎฐิส ยาคู วุตตา ตา ยาคูยา ปฐิส ยาส ฆตตาทิน
วุตตานี ตา ฆตตาทิน ปฐปณณณว อเหตุ ๗ ตั สมปตตี
ทิสวา ทรทททททท สรริ ปิตปาโมชเชน ปฐิต จิตต
ปสนน ๗ โส สกุกจจ พุทฐปมจจ กิกขุสงจจ ปฐิติตวา
กตฆตตทิจจส สตถโน อนนุโมทน กาทะตกาโม ปตต คณหี ๗
สตุถา อนนุโมทน กโรนุโต อิม สตุถา ปณณจกขุโน
อภาเวเนว มม สวากาน พุทฐสาสนส จ कुณ น ชานนุติ
ปณณจกขุวิริททา อนฐา นาม ปณณวโนโต สจกขุกา
นามาติ วตวา อีมา คาทา อภาลี

ยถา สงการชานสมิ อชฉิตสมิ มหาปเถ
ปทุม ตตถ ชาเขต สจจคณธิ มโนรม
เอวั สงการภูเตส อนฐภูเต ปุณชชเน
อติโรจติ ปณณาย สมมาสมพุทฐสาวโกตี ๗
ตตถ สงการชานสมินุติ สงการภูชานสมิ กจจวราสมิหีตี

เล่มที่ 17 ปุ่ฬวคฺวณณนา หน้า 460

อตุโถ ๑ อุชฺฌิตสุมิ มหาปเถติ มหามคฺเค ฉฑุฑิตสุมิ ๑
สุจิกนฺชนฺติ สุรภิกนฺธ ๑ มโนรมนฺติ มโน เอตถ รมตีติ
มโนรม ๑ สงฺการภูเตสุติ สงฺการมิวภูเตสุ ๑ ปุ่ณฺชฺชนฺติ ปุ่ณฺ
กิลฺลสถานํ ชนฺนโต เอวํลทฺชฺชานาเม โลกียมหาชเน ๑ อิํ
วุตฺตํ โหติ ยถา นาม มหาปเถ ฉฑุฑิตฺเต สงฺการชานสุมิ
อสุจิชฺเชจฺจปฏิกฺกฏเลปี สุจิกนฺธ ปทุมํ ชายเถ ตํ ราชราช-
มหามตฺตาทินํ มโนรมํ ปิยํ มนํปํ อุปริมตฺถเก ปตฺติจฺจา-
นารหเมว ภเวยฺย เอวเมว สงฺการภูเตสุปี ปุ่ณฺชฺชนฺตฺ
ชาเตสุ นิปฺปลณฺตฺส มหาชนฺตฺส อจฺกขุกฺสฺส อนฺตเร นิพฺพตฺโตปี
อตุตฺโน ปณฺณวพฺเลน กามฺสฺส อาทินํว เนกขมฺเม จ อานิสฺสํ
ทิสฺวา นิกขมิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺโต ปพฺพชฺชามตฺเตนปี ตโต อตุตฺตริ
สีลสมํชิปฺปลณฺวามิตฺติวิมุตฺติฉานทสฺสนานิ อารोเปตฺวาปี
สมฺมาสมฺพุทฺทสวโก จินฺนสโว ภิกฺขุ อนฺธภูเต ปุ่ณฺชฺชน
อติกฺกมิตฺวา วิโรจติ โสภตีติ ๑

เทสนาวสานเน จตฺราสีติยา ปาณสทฺสสถานํ ชมฺมาภิสฺมโย
อโหสิ ๑ กรหทินฺโน จ สิริคฺคฺโต จ โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิสฺสุ ๑
เต สพฺพํ อตุตฺโน ชนํ พุทฺทสสเน วิปฺปกฺกิริสฺสุ ๑ สตฺถา
อฺภูจายาสนา วิหารํ อคฺมาสิ ๑

ภิกฺขุ สายณฺนสมฺเย ชมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจําเปสฺสุ อโห
อจฺฉริยา พุทฺทคฺคณา นาม ตถารูปํ นาม ขทฺิรฺงการราสี

เล่มที่ 17 ทรหทินนวัตถุ หน้า 461

ภินุทิตวา ปทุมธานี อุฎฐหีสูติ ๙ สตุถา อากนตุวา กาย
นตุถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ ปุจจติวา อิมาย
นามาติ วุตเต อนจจริยิ ภิกขเว ยิ มม เอตริหิ พุทธฎตส
องการราสีโต ปทุมธานี อุฎฐิตานิ ตานิ ปุพเพ ปเทสณา
วตตมานสส โปธิสตุตฎตสปี เม อุฎฐหีสูติ วตุวา กทา
ภนุเต อากิกขถ โนติ เตหิ ยาจิโต อตีต อหริตุวา
กามิ ปตามิ นริยิ อุทฐปาโท (๑) อวิสิโร
นानริยิ กริสสามิ หนุท ปิณนํ ปฎิกคหาติ
อิมิ ขทริจการชาตกั (๒) วิตุถาเรตุวา กเถสีติ ๙

ทรหทินนวัตถุ ๙

ปุพพวคคควณณา นิฎฐิตา ๙

จตุตุโถ วคโค ๙

๑ อุทฐปาโทติปิ อตุถิ ๙ ๒ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๑๓ ๙

ตทฎจกถา ๑/๓๕๘ ๙

พาลวคควณณา

อณฺตรปฺริสวตฺถุ

ทีฆา ชาครโต รตฺติติ อิมํ ชมฺมเทศนํ สตฺถา เขตวเน
วิหรนฺโต ปเสนทโกสลยเจว อณฺตรณฺจ ปฺริสํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

ราชา กิร ปเสนทโกสโล เอกสมิ ฌณทิวเส
อลงฺกตปฺปฺภยตฺตํ สพฺพเสตํ เอกํ ปุณฺฑริกํ นาม หตฺถิ
อารุหฺ มหนฺเตน ราชานุกาเวเน นครํ ปทกฺขิณฺ กโรติ ฯ
อุสฺสารณาย วตฺตมานาย เลทฺททฺทณฺฑาทิหิ โปถียมาโน
มหาชนํ ปลายนฺโต คีวํ ปรีวตฺเตตฺวาปิ โอลเกติเยว ฯ
ราชันํ กิร สฺทินฺนทานสฺเสตํ ผลํ ฯ อณฺตรสฺสาปิ
ทฺกคตปฺริสสฺส ภารียา สตฺตณฺณมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริมตเล จิตา
เอกํ วาตปานสฺส กวาภูํ วิวริตฺวา ราชานํ โอลเกตฺวา ว
อปคฺจฺฉิ ฯ รมฺโถ ปุณฺณจฺนโท วลาหกฺนฺตรํ ปวิญฺโจ วิย
อุปญฺจาสิ ฯ โส ตสฺสา ปฺฏิพฺทฺชจิตฺโต หตฺถิกฺขนฺธโต
ปตนาการปฺปตฺโต วิย หุตฺวา ขิปปํ นครํ ปทกฺขิณฺ กตฺวา
อนฺเตปฺรํ ปวิสิตฺวาเอกํ วิสฺสาสิกํ อมจฺฉิ อหา อสฺสกุญฺจาเน
เต มยา โอลกิตปาสาทอ ทิญฺโจติ ฯ อาม เทวาติ ฯ ตตฺถเอกํ
อิตฺถิ อทฺทสาติ ฯ อทฺทสํ เทวาติ ฯ กจฺฉ ติสฺสา สสฺสามิก-

เล่มที่ 17 อถุถตรปริสวตถุ หน้า 463

อสุสามิกภาวํ ชานาหิตี ฯ โส คนตุวา ตสุสา สสุสามิกภาวํ
ถตุวา อาคนตุวา รณฺโฆ สสุสามิกาทิ อาโรเจสิ ฯ อถ
रणฺวา เตนหิ ตสุสา สามิกํ ปกุโกสาหิตี วุตเต โส คนตุวา
เอหิ โภ ราชา ตํ ปกุโกสตีติ อาห ฯ โส ภริยํ เม
นิตฺสสาย ภเยน อุปฺปนฺเนน ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา รณฺโฆ
อาณํ ปฏฺิพาหิตุํ อสกุโกนฺโต คนตุวา ราชานํ วนฺทิตฺวา
อฏฺุจาสิ ฯ อถ นํ ราชา มํ อุปฏฺุจาสิตี อาห ฯ อถ
เทว อหํ อตฺตโน กมฺมํ กตฺวา ตุมฺหากํ สุกํ ททามิ सा
เอว เม ชีวिका โหตฺติ ฯ ตว สุกฺเณน มยํ อตฺโต นตฺถิ
อชฺชโต ปฏฺุจาย มํ อุปฏฺุจาสิตี ตสุส ผลกณฺจ อาวฺรณฺจ
ทาเปสิ ฯ เอวํ กิรฺสฺส อโหสิ กณฺจเทวสุส โทสํ आरोपेतฺวา
จมาเตตฺวา ภริยํ कन्हिसुसामिती ฯ อถ นํ โส มरणฺภยํ
อปฺปมตฺโต หุตฺวา อุปฏฺุจาสิ ฯ ราชา ตสุส วิวริํ อปฺสฺสนฺโต
กามปริพาเห วจฺจณฺเต (๑) เอกมฺสฺส โทสํ आरोपेतฺวา ราชานํ
กิรฺสฺसामิती ตํ ปกุโกสาเปตฺวา เอวมาห อมฺโภ อิตฺโต
ปณฺจโยชนมตฺถเก นทिया อสุกฺกุจानํ นาม คนตุวา สายํ
म्म นหानเวลาย กุมฺพุปฺปลานิ เจว อรุณฺวตีมตฺติกณฺจ อاهر
สเจ ตสฺมี ขณฺเ นาคจฺเจยฺยาสิ อาณํ เต กิรฺสฺसामิती ฯ
เสวโก กิร จตฺถิปี ทาเสหิ กิลิฏฺุจตโร ฯ ธนุกีตาทโย หิ
๑ สี่. ยู. วจฺจณฺโต ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 464

ทาสา สีลั เม รุชชติ ปิฎฺฐิ เม รุชชตีติ วตฺวา อจฺฉิตฺตุ
ลภฺนฺติ ฯ เสวกสฺเสตฺติ นตฺถิ อาณตฺตกมฺมํ กาคฺคูเมว วฏฺฏติ
ตสฺมา โส อวสฺสํ มยา คนฺตพฺพิ กุมฺพุปฺเปลฺหิ สทฺธิ
อรุณวตีมตฺติกา นาม นาคภวเน อุปฺปชฺชติ อหํ กุหิ ลภิสฺสามิตี
จินฺเตนฺโต มรณภยภีโต เคหํ คนฺตฺวา ภทฺเท นิฎฺฐิตํ เม
ภตฺตฺนฺติ อาห ฯ อุทฺธนฺมตฺถเก สามิตี ฯ โส ยาว ภตฺตํ
โอตฺตรติ ตาว สนฺธาเรตฺตุ อสฺกโกนฺโต อุพฺงฺเกน กณฺชิกํ
หฺราเปตฺวา ยถาลทฺเชน พุยฺชเนน สทฺธิ อลฺลเมว ภตฺตํ
ปจฺฉิยํ โอปิเพตฺวา อาทาย โยชนิกํ มคฺคํ ปกฺขนฺโต ตสฺส
กจฺฉนฺตสฺเสว ภตฺตํ ปกฺกํ อโหสิ ฯ โส อนฺจฺฉิณฺจํ กตฺวา ว
โถกํ ภตฺตํ อุเปเนตฺวา ภูณฺชนฺโต เอกํ อทฺธิกํ ทิสฺวา มยา
อุปนีตํ โถกํ อนฺจฺฉิณฺจํ ภตฺตเมว อคฺฉิ กเหตฺวา ภูณฺช
สามิตี ฯ โส กณฺหิตฺวา ภูณฺช ฯ อิตโรปี ภูณฺชิตฺวา เอกํ
ภตฺตมฺภูจฺฉิ อุทฺเท จิปีตฺวา มุขํ วิกฺขาลेतฺวา มหฺนฺเตน สทฺเทน
อิมสฺมี นทีปเทเส อธิวตฺถา นาคา สุปฺณฺณา เทวตา จ
วจฺนํ เม สฺขณฺนฺตุ ราชา มยฺหํ อาณํ กตฺตกาโม กุมฺพุปฺเปลฺหิ
สทฺธิ อรุณวตีมตฺติกํ อาหฺราติ มํ อาณาเปสิ อทฺธิกมฺนุสฺสสฺส
จ เม ภตฺตํ ทินฺนํ ตํ สหสฺसानิสฺสํ อุทฺเท มจฺฉานํ ทินฺนํ
ตํ สตานิสฺสํ เอตฺตํ ปุณฺณผลํ ตุมฺหากํ ปตฺตี กตฺวา
เทมิ มยฺหํ กุมฺพุปฺเปลฺหิ สทฺธิ อรุณวตีมตฺติกํ อาหฺรธาติ

เล่มที่ 17 อณฺตรปริสวตฺถุ หน้า 465

ติภขตฺตํ อณฺสสาเวสิ ฯ ตตฺถ อธิวตฺโต นาคราชา ตํ สทฺทํ
สฺตฺวา มหุลลเกเวเสน ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ก็ วเทสิติ
อาห ฯ โส ปุณฺปิ ตเถว วตฺวา มยฺหํ ตํ ปตฺตี เทหิติ
วฺตฺเต เทมิ สามิติ อาห ปุณฺปิ เทหิติ วฺตฺเต เทมิ
สามิติ อาห ฯ เอวํ โส เทว ตโย วาเร ปตฺตี อหฺราเปตฺวา
กฺมฺทฺปปเลหิ สทฺธิ อรฺณวตฺติมตฺตํ อทาสิ ฯ

ราชา ปน จินฺเตสิ มนฺสฺสา นาม พหุมนฺตา
สเจ โส เกนจิ อฺปาเยน ลเกยฺย กิจจํ เม น
นิปฺปชฺชเยยฺยติ ฯ โส สกาลสฺเสว ทฺวารํ ปิทฺทาเปตฺวา
มฺทฺทิกํ อตฺตโน สนฺติกํ อหฺราเปสิ ฯ อิตโรปิ ปฺริโส
รณฺโณ นหฺนเวลายเมว อากนฺตฺวา ทฺวารํ อลภฺนฺโต
ทฺวารปาลํ ปกฺโกสิตฺวา ทฺวารํ วิวราติ อาห ฯ น
สกฺกา วิวริตฺถุ ราชา สกาลสฺเสว มฺทฺทิกํ ราชเกหํ
หฺราเปสิติ ฯ โส ราชทฺโถ อหํ ทฺวารํ วิวราติ วตฺวาปิ
ทฺวารํ อลภฺนฺโต นตฺถิ เม อิทานิ ชีวิตํ กิณฺนุ โข
กฺริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา ทฺวารสฺส อฺปริอุมฺมาเร มตฺติกาปิณฺจํ
จิปิตฺวา ตสฺสฺสปฺริ ปุปฺพานิ ลคฺเคตฺวา มหาสทฺทํ กโรนฺโต
อมฺโถ นคฺรวาสิโน มยา รณฺโณ อาณตฺตฺติยา กตฺถาวํ
ชานาถ ราชา มํ อการณฺน วินาเสตฺกาโมติ ติภขตฺตํ
วิวริตฺวา กตฺถ นฺ โข คมิสฺสามิติ จินฺเตนฺโต ภิกฺขุ นาม

เลมที่ 17 พาลวคควณณา หนา 466

มทททา วิหาริ คนตุวา นิปชชิสสามิติ สนนินุจจานมกาสิ ฯ

อิเม นาม สตุตา สุขิตกาเล ภิกขุณิ อตุติภาวปี อชานิตวา

ทุกขาภิกขุตาวิ วิหาริ คนตุกามา โหนติ ตสฺมา โสปี อณฺณ

เม ตาณิ นตุถิติ วิหาริ คนตุวา เอกสฺมี ผาสุกกุจฺจาน

นิปชชิ ฯ รณฺโณปี ตํ รตุตี นิทฺทํ อลภนตุสฺส อิตฺถิ

อนุสฺสรนตุสฺส กามปริพาโห อูปฺชชิ ฯ โส จินฺเตสิ

วิภาตคฺขณฺเนยว ตํ ปุริสํ มาเตตฺวา ตํ อิตฺถิ อานสฺสามิติ ฯ

ตสฺมี ขณฺเนยว สกุจฺจโยชนิกาย โลหฺกฺมฺภิกขา นิพฺพตฺตา

จตุตาโร ปุริสา ปกุกฺกุจฺจิตาย อุกฺขลिया ตณฺฑุลา วิย

สมปริวตฺตกา ปจฺจมานา ตีสาย วสฺสสหฺสเสหิ เหนฺจิมตฺถ

ปตุวา อปเรหิ ตีสาย วสฺสสหฺสเสหิ ปฺน มฺขวณฺฎิ

ปาปฺณิสฺสุ ฯ เต สีสํ อุกฺขิปิตฺวา อณฺณมณฺณํ โอลเกตฺวา

เอเกกํ คากํ วตฺตูกามา วตฺตุํ อสฺกโกนฺตุตา เอเกกํ อุกฺขริ

วตุวา ปริวตฺติตฺวา โลหฺกฺมฺภิกเฆว ปวิญฺจา ฯ ราชา นิทฺทํ

อลภนฺโต มชฺฌิมยามสมนฺนตุเร ตํ สทฺทํ สตุวา ภีโต อตุรฺสตุมานโส กิณฺนุ โข มยฺหํ

ชีวิตนฺตราโย ภวิสฺสติ

อุทาหุ อคฺคมเหสียา อุทาหุ เม รชฺชํ วินสฺสิสฺสตีติ

จินฺเตนฺโต สกฺลรตุตี อุกฺขินิ นิมนฺนิตฺตุํ นาสกฺขิ ฯ โส

อรุณฺคฺคมนกาเลยว ปุโรหิตํ ปกุกโกสาเปตฺวา อจฺริย

มชฺฌิมยามสมนฺนตุเร มหนฺตา เภรวสทฺทา สตุตา รชฺชสฺส วา

มเหสียา วา มยฺหํ วา กสฺส อนฺตราโย ภวิสฺสติติ น

เล่มที่ 17 อณฺวตฺรปฺริสวตฺถุ หน้า 467

ชานามิเตน เม ตฺวํ ปกฺโกสิโตติ อห ๑ มหาราช
กิณฺเต สทฺทา สุตฺตํ ๑ อจฺริย ทฺวติ สติ นติ โสติ
อิเม สทฺเท อสฺโสสิ อิมํ นิปฺพตฺตี อฺปฺธาเรหิตี ๑
พฺรหฺมณฺสฺส มหฺนฺธกํ ปวิญฺจฺสฺส วิย น กิณฺจิ
ปฺลฺวยตฺตี ๑ น ชานามิตี วุตฺเต ปน ลากฺสกฺกาโร เม
ปฺริหายฺสฺสตีติ ภายิตฺวา ภาริยํ มหาราชฺติ อห ๑ ก็
อจฺริยาติ ๑ ชีวิตฺนฺตฺราโย เต ปฺลฺวยตฺตีติ ๑ โส ทิณฺณํ
กิตฺโต อจฺริย อตฺถิ กิณฺจิ ปฺริฆาตการณฺนฺติ อห ๑ อตฺถิ
มหาราช มา ภายิ อหํ ตโย เวเท ชานามิตี ๑ ก็
ปน ลทฺฐํ วญฺญตฺตีติ ๑ สพฺพสฺตํ ยณฺณํ ยชิตฺวา ชีวิตํ
ลภิสฺสตี เทวตี ๑ ก็ ลทฺฐํ วญฺญตฺตีติ ๑ หตฺถิสฺตํ
อสฺสสฺตํ อฺสภสฺตํ เชนฺสฺตํ อชสฺตํ อฺรพฺภสฺตํ กุกฺกฺภสฺตํ
สฺวกรสฺตํ ทารกสฺตํ ทาริกาสตฺนฺติ เอวํ เอเกกํ ปาณชาติ สํ
สํ กตฺวา คณฺหาเปนฺโต สเจ มิกชาติเมว คณฺหาเปสฺสํ
อตฺตโน ขาทนฺนิยเมว คณฺหาเปตีติ วกฺขณฺตีติ ตสฺมา หตฺถิอฺสฺส
มนฺุสฺเสปี คณฺหาเปตี ๑ ราชา มม ชีวิตเมว มยํ
ลาโกติ จินฺเตตฺวา สพฺพปาณฺเ สันนํ คณฺหาตี อห ๑
อาณตฺตมนฺุสฺสา อธิกตฺเร คณฺหีสฺสุ ๑

วฺตุตฺตํปี เจตฺติ โกสลสฺสยฺตฺเต (๑) เตน โข ปน สมเยน
รณฺโณ ปเสนทิกอสฺลสฺส มหายณฺโณ ปจฺจุปฺภฺจฺจฺโต โหติ ปฺลฺย
๑ ส. ส. ๑๕/๑๐๕ ๑

เล่มที่ 17 พาลวกคฺควณณา หน้า 468

จ อุตภตตานิ ปณจ จ วจฺจตรสตานิ ปณจ จ วจฺจตริสตานิ
ปณจ จ อชสตานิ ปณจ จ อูรพฺภสตานิ ญฺญปฺนีตานิ โหนฺติ
ยณฺณตฺถาย เยปีสฺส เต โหนฺติ ทาสาติ วา ทาสีติ วา (๑)
เปสฺสชาติ วา กมฺมกราทิ วา เตปี ทณฺฑตฺตชฺชิตา ภยตฺตชฺชิตา
อสุสฺสุฆา รุทมาณา ปริกมฺมานิ กโรนฺตีติ ฯ

มหาชนฺ อตฺตโน อตฺตโน ฌาตีนํ อตฺถาย ปรีเทวมาโน
มหาสทฺทมกาสิ ฯ มหาปจฺวีอุทฺริยนสทฺโท วิย อโหสิ ฯ อถ
มลฺลิกาเทวี ตํ สุตฺวา รณฺโณ สนฺตํกํ กนฺตฺวา ก็ นุ
โฆ เต มหาราช อินฺทฺริยานิ อปากตฺติกานิ กิลนฺตฺรฺปา วิย
ปณฺณายตฺติ ปุจฺฉิ ฯ ก็ ตฺยหํ มลฺลิกเก ตฺวํ มม กณฺณมฺมุเล
อาสีวิสิ กจฺฉนฺตํ น ชานาสีติ ฯ ก็ ปเนตํ เทวาทิ ฯ
รตฺตติกาเค เม เอวรฺูโป นาม สทฺโท สฺวโต สฺโสหํ ปุโรหิตํ
ปุจฺฉิตฺวา ชีวิตนฺตฺรฺรายิ เต ปณฺณายติ สพฺพสฺตํ ยณฺณํ ยชิตฺวา
ชีวิตํ ลภิสฺสสีติ สุตฺวา มม ชีวิตเมว มยฺหํ ลาโภติ อิม
ปาณเ คณฺหาเปสินฺติ ฯ มลฺลิกา เทวี อนฺธพาโลสิ มหาราช
กิลฺจายิ มหาภกฺโขสิ อนเกสฺสปฺพยณฺชนวิกตึ (๒) โภชนฺโทณปาถํ
ภฺยชฺชิ ทฺวีสุ รณฺเจสุ รชฺชํ การสิ ปณฺณา ปน เต
มนฺทาติ อาห ฯ กสฺมา เอวํ วเทสิติ ฯ กหํ ตยา อณฺณสฺส
มรณฺน อณฺณสฺส ชีวิตลาโภ ทิณฺณปฺพุโป อนฺธพาลสฺส
๑ ปาลียํ ม. ทาสีติ วาติ นตฺถิ ฯ ๒ สී. ม. ยฺ.วิกตํกํ ฯ

เล่มที่ 17 อถยตรปริสวตถุ หน้า 469

พราหฺมณสฺส ถถิ คเหตุวา กสฺมา มหาชนสฺส อฺปรี ทุกฺขํ
จิปฺปสิ ฐรวีหारे สเทวกสฺส โลกสฺส อคฺคปฺคฺคโต อตีตาทีสุ
อปฺปฏิหตณาโณ สตุถา วสติ ตํ ปุจฺฉิตฺวา ตสฺโสวาทํ
กโรหีตี ฯ

อถโข ราชา สลฺลหุเกหิ ยานะหิ มลฺลิกาย สทฺธิ วิหารํ
คนฺตฺวา มรณภยตฺทชฺชิตฺโต กิณฺจิ วตฺตํ อสฺกโกนฺโต
สตุถาริ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ อถ นํ สตุถา นนฺท
กุโต นฺ ตวํ มหาราช อากฺขณฺสิ ทิวา ทิวสฺสาตี ปจฺมตฺริ
อาลปี ฯ โสปี ตฺถนฺหิเยว นิสีทึ ฯ ตโต มลฺลิกา ภควโต
อาโรเจสิ ภาณฺเต รณฺณา กิร มชฺฌิมยามสมนฺนตฺเร สทฺโท
สุโต อถ นํ ปุโรหิตสฺส อาโรเจสิ ปุโรหิตฺโต จีวิตนฺตฺราโย
เต ภวิสฺสติ ตสฺส ปฏฺิฆาตนฺตฺถาย สพฺพสฺเต ปาณฺเ คเหตุวา
เตสํ คลโลหิตฺเตน ยณฺเเย ยิณฺุเจ จีวิตํ ลภิสฺสตีตี อหา
ราชา ปาณฺเ พหุ คณฺหาเปสิ เตนายิ มยา อิธานิโตตี ฯ
เอวํ กิร มหาราชาคี ฯ เอวํ ภาณฺเตตี ฯ กิณฺเต สทฺโท
สุโตตี ฯ โส อตฺตนา สุตฺนียาเมน อัจฺฉิ ฯ ตถาคตฺสฺส
ตํ สุตฺวาว เอโกภาโส อโหสิ ฯ อถ นํ สตุถา อหา
มา ภายิ มหาราช ตว อนฺตฺราโย นตฺถิ ปาปกมฺมิโน
สตุถา อตฺตโน ทุกฺขํ อวิกโรนฺตา เอวมาหฺสูตี ฯ กิ ปน
เตหิ ภาณฺเต กตฺนฺตี ฯ ภควา เตสํ กมฺมํ อัจฺฉิขิตฺตํ เตนหิ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 470

มหาราช สุณาหิตี วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต วิสตีวสุสสหัสสายเกสุ มนุสเสสุ กสฺสโป ภควา
โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา วิสตียา จีณาสวสหัสเสหิ สทฺธิ จาริกํ
จรมานโน พาราณสี อคมาสิ ฯ พาราณสีวาสิโน เทวปี ตโยปี
พหุตราปี เอกโต หุตฺวา อากนฺตูกทานํ ปวตฺตยีสฺสุ ฯ ตทา
พาราณสียํ จตฺตافیตโกฏีวิภาวา จตฺตาวโร เสฏฺฐิปปฺตฺตา สหายกา
อहेลฺลํ ฯ เต มนฺตยีสฺสุ อมฺหากํ เกเห พหุชนํ เตน กิ
กโรมาติ ฯ เอวรูเป พุทฺเธ จาริกญจรมานเน ทานํ ทสฺสาม
ปฺปชฺชํ กริสฺสาม สิลํ รกฺขิสฺสามาติ อวตฺวา เตสุ เอโก
ตาว เอวมาห ติจิณฺณํ สุริํ ปีนฺนตา มชฺชรมฺลํ ขาทฺนฺตา
วิจริสฺสาม อิทํ อมฺหากํ ชีวิทํ สพลนฺติ ฯ อปโร เอวมาห
ตีวสุสิทํ คนฺชสาติตณฺฑลภตฺตํ นานกฺครเสหิ ญญชฺชนฺตา
วิจริสฺสามาติ ฯ อปโร เอวมาห นานปฺปการํ ขชฺชวิกตี
ปาจาเปตฺวา ขาทฺนฺตา วิจริสฺสามาติ ฯ อปโร เอวมาห
สมฺมม อณฺณปี กิลฺลิจิ น กริสฺสาม ชนํ ทสฺสามาติ วุคฺเต
อนิจฺจมานา นาม อิตฺถิโย นตฺถิ ตสฺมา ชนํ ปโยเชตฺวา
ปโลเกตฺวา ปฺรทาริกกมฺมํ กริสฺสามาติ ฯ สาธุ สาธุติ สพุเพ
ตสฺส กถาย อญฺจิสฺสุ ฯ เต ตโต ปญฺจาย อภิรฺูปานํ อิตฺถินํ
ชนํ เปเสตฺวา วิสตีวสุสสหัสสานิ ปฺรทาริกกมฺมํ กตฺวา กาลํ
กตฺวา อวิจิมหานิรเย นิพฺพตฺตา ฯ เต เอกํ พุทฺธนฺตรํ นิรเย

เล่มที่ 17 อณฺณตฺรปฺริสวตฺถุ หน้า 471

ปจิตฺวา ตตฺถ กาลํ กตฺวา ปกฺกาวเสเสน สฎฺฐิจโยชนิกาย
โลหกฺุมภฺยง นินฺพพตฺติตฺวา ตีสาย วสฺสสทฺสเสหิ เหญจิมตลํ
ปตฺวา ปฺน ตีสาย วสฺสสทฺสเสหิ กฺุมภฺยงํ ปตฺวา เอเกกํ
คากํ วตฺตูกามา หุตฺวา วตฺตํ อสฺกโกนฺตา เอเกกํ อกฺขรํ
วตฺวา ปฺน ปฺริวตฺติตฺวา กฺุมภฺยเมว ปฺวิฎฺฐา วเทหิ มหาราช
ปจฺมํ เต กีสทฺโท นาม สฺวโตติ ฯ ทฺวอติ ฆนฺเต สทฺโทติ ฯ
สทฺถา เตน อปฺริปฺณณํ กตฺวา วตฺตคากํ ปฺริปฺณณํ กตฺวา
ทสฺเสนโต เอวมหา

ทฺวอติ วิตฺตมชฺชิวิมหา เยสนฺโน น ททามฺห เส
วิชฺชมาเนสุ โภเคสุ ทิปํ นากมฺห อตฺตโนติ ฯ (๑)

อถ รัชโย อิมิสฺสา คากาย อตฺถํ ปกาเสตฺวา กิณฺเต
มหาราช ทฺวอติ สทฺโท ตติยสทฺโท จตฺตตฺตสทฺโท สฺวโตติ ปฺจจฺฉิตฺวา
เอวณฺนามาติ วตฺเต อวเสสํ ปฺริปฺเรนฺโต อาห

สฎฺฐิจ วสฺสสทฺสทานิ ปฺริปฺณณานิ สพฺพโส
นินฺเร ปจฺจมานานํ กทา อนฺโต ภวิสฺสติ
นตฺถิ อนฺโต กฺุโต อนฺโต น อนฺโต ปฺฏิทิสฺสติ
ตทา หิ ปกตํ ปาปํ มม คฺยฺหญฺจ มาริสฺสา ฯ
โสหํ นฺน อโต คนฺตฺวา โยนี ลทฺธาน มานุสฺสี
วทญฺญ สีสสมปฺนโน กาทามิ กุสลํ พหฺนฺติ ฯ

๑ ขุ. เปต ฯ ๒๖/๒๕๖ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 472

ปฏิปาฎิยา อีมา คาคา วตุวา อตุถิ ปกาเสตุวา อิติ
โฆ มหาราช เต จตุตาโร ชนา เอเกกั คาคั วตุตุกามา
วตุตุ อสกุโกนตุตา เอเกกเมว อกขรุ วตุวา ปุน ตั
โลหกุมภิมิว ปวิฏฐาติ อาท ฯ

รณณา กิร ปเสนทิกอสเลน ตสฺส สททสฺส สุตกาลโต
ปฏฐาย เต เหฏฐา ภสฺสนตุตา เอว อชฺชาปี เอกั วสฺสสทสฺสตั
นาติกุมนฺติ ฯ รณโธ ตั เทสนั สตุวา มหาสัเวโค
อุปฺปชฺชิ ฯ โส ภาริยั วติทั ปรทาทิกมมัม นาม เอกั
กิร พุทฺทนฺตรั อวีจिनฺรเย ปจิตฺวา ตโต จตุตา สฏฺฐิจโยชนิกาย
โลหกุมภิยา นิพฺพตฺติตุวา อฏฺฐสฏฺฐิวสฺสสทสฺसानิ(๑) ปจิตฺวา เอวปี
เตสั ทุกฺขา มุจฺจนกาโล น ปณฺณายติ อหฺมปี ปรทาทเร
สิเนหั กตุวา สพฺพรตฺตี นิทุทั น ลภี อิทานิ อิตโต ปฏฐาย
ปรทาทเร มานสั น พนฺธิสฺสามิติ จินฺเตตุวา ตถาคตฺ อาท
ภนฺเต อชฺช มยา รตฺติยา ทิมฺภาโว ณาโตติ ฯ โสปี ปุริโส
ตตุเถว นิสินฺโน ตั กถั สตุวาลทุโร เม พลวปฺปจฺจโยติ
สตุถาริ อาท ภนฺเต รณณา ตาว อชฺช รตฺติยา
ทิมฺภาโว ณาโต อหั ปน หิโย สยเมว โยชนสฺส ทิมฺภาว
อณฺณาสินฺติ ฯ สตุถา ทุวินนฺมปี กถั สัสนฺเตตุวา เอกจฺจสฺส
รตฺติ ทิมฺมา โหติ เอกจฺจสฺส โยชนั ทิมฺ โหติ พาลสฺส
๑ ส. ม. ย. ตตุถ สฏฺฐิวสฺสสทสฺसानิ ฯ

เล่มที่ 17 อถยตรปฐวตถุ หน้า 473

ปน สัสาโร ทีโฆติ วตุวา ชมมึ เทเสนโต อิมิ คากมาห
 ทีฆา ชาครโต รตุติ ทีฆม สนตสสุส โยชนั
 ทีโฆ พาลาน สัสาโร สทุชมมึ อวิชานตตุติ ฯ
 ตตุถ ทีฆาติ รตุติ นามเสา ตียมมตตุตา ชาครนตสสุส
 ปน ทีฆา โหติ ทีถุณตตุถุณา วีย หตุวา ขายติ ตตุสา
 ทีฆภาว อตุตถานั มงกุณสงฆสสุส ภูตตุ กตุวา ยาว สุริยुकคมนา
 สมปฐวตตุกั เสมาโน มหากุสิโตปิ สุกุชณั ภูถุชตุวา สิริสยเน
 สยมาโน กามโกสิปิ น ชานาติ สพุพรตุติ ปน ปธานั
 ปทหนโต โยกาจโร จ ชมมกถั กถนโต ชมมกถิโก จ
 อาสนสมิเป นิสิตตุวา ชมมึ สุนนโต จ สีสโรคาทีหิ สุกุโโจ
 วา หตุถปาทจุเจทาทีนึ ปตุโต วา เวทนาภิกุโต จ รตุตี
 มคคปฐิปนโน อทุธิโก จ ชานาติ ฯ โยชนนตุติ โยชนมปิ
 จตุคคาฐตมตตุเมว สนตสสุส ปน กิลนตสสุส ทีฆม โหติ
 ทุวิคณั ตตุคณั วีย ขายติ ฯ สกถทิวสั หิ มคคั กนตุวา
 กิลนโต ปฐิปถั อากจถนตุ ติสวา ปุรโต คาโม กิวทูโรติ
 ปุจถิตวา โยชนนตุติ วตุเต โถกั กนตุวา อปรมปิ ปุจถิตวา
 เตนาปิ โยชนนตุติ วตุเต ปุณ โถกั กนตุวา อปรปิ
 ปุจถติ ฯ โสปี โยชนนตุติ วตติ เต ปุจถิตปุจถิตา โยชนนตุติ
 วทนตุติ ทีฆม วตติ โยชนนตุติ เอกั โยชนั เทว ตัถิ
 โยชนานึ วีย มถุถตุติ ฯ พาลานนตุติ อธิโลกปรโลกตุถั ปน

เล่มที่ 17 พาลวกคควณณา หน้า 474

อชานนุตานัน พาลานัน สัสารวฏฏสส ปริญนุต กาคู
อสกโกนุตานัน ยั สตุตตุตตีสโพธิปกุชิกาทิเกทัง สทุทหมมิม ฌตวา
สัสารสส อนุต กโรนุติ ตัง สทุทหมมิม อวิชานตัง สัสารโร ทีโฆ
นาม โหติ ๑ โส หิ อตุตโน ฌมมตาย เอว ทีโฆ นาม ๑
วุตตมปิเจตัง (๑) อนมตคโคยั ภิกขเว สัสารโร ปุพพา โภฏี น
ปญญาตตีติ ๑ พาลานัน ปน ปริญนุต กาคู อสกโกนุตานัน
อติทีโฆเอวาทิ ๑

เทสนาวसानเน โส ปุริโส โสตาปตุตติผลัง ปตุโต ๑
อญญเปปี พหุ โสตาปตุตติผลาทินี ปตุตา ๑ มหาชนสส
สาตุติกาเทสนา ซาตาคิ ๑

ราชา สตุถาริ วนุทิตวา กจจนุโตว เต สตุเต
พนุชานา โมเจสิ ๑ ตตุถ อิตถิปุริสา พนุชานา มตุตา สีสั
นหาตุวา สกานิ เกหานิ กจจนุตา จิรญชีวัต โน อຍယ
มลลิกา เทวี ยั นิสุสาย ชีวัติ ลภิมุหาคิ มลลิกาย कुณัง
กถยีสุ ๑ สายญุหสมเย ฌมมสภายั กถัง สมฏฐาเปสิ อโห
ปญุชิตา วตายั มลลิกา อตุตโน ปญญัง นิสุสาย ๑ เอตุตกสส
ชนสส ชีวัตทานัน อทาสีติ ๑ สตุถา อาคนตุวา กาย นตุถ
ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนุสินินนาติ ปุจจิตวา อิมาย นามาติ
วตุเต น ภิกขเว มลลิกา อิทาเนว อตุตโน ปญญัง

๑ สั. นิทาน. ๑๖/๒๑๒ ๑

เล่มที่ 17 อณฺณตรปริสวตฺถุ หน้า 475

นิสฺสาย มหาชนสฺส จีวิตทานํ เทติ ปุพฺเพปิ อทาสีเยวติ
วตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสีรณฺโณ ปุตฺโต เอกํ นิโคธรรุกฺขํ
อุปสงฺกมิตฺวา ตตฺถ นิพฺพตฺตาย เทวตาย อายาจิ สามิ
เทวราช อิมสฺมี ชมฺพุทีเป เอกสตราชาโน เอกสตอกฺกมเหสีโย
สจาหํ ปิตุ อจฺเจยน รชฺชํ ลภิสฺสามิ เอเตสํ กลโลหิเตน
พลี กริสฺสามิติ ๗ โส ปิตริ กาลกเต รชฺชํ ปตฺวา เทวตาย
เม อานฺุภาเวน รชฺชํ ปตฺตํ พลิมสฺสา กริสฺสามิติ มหติยา
เสนาย นิกฺขมิตฺวา เอกํ ราชานํ อตฺตโน วเส วตฺเตตฺวา
เตน สทฺธิ อปรมฺปิ อปรมฺปีติ สพฺเพ ราชาโน อตฺตโน
วเส กตฺวา สทฺธิ อกฺกมเหสีหิ อาทาย กจฺจนฺโต อุกฺกเสนสฺส
นาม สพฺพกนิฏฺฐสฺส รณฺโณ ชมฺมทินฺนา นาม อกฺกมเหสี
ครุคฺคพฺภา ตํ โอหาย คนฺตฺวา เอตฺตํ ชนํ วิสฺปานกํ
ปาเยตฺวา มาเรสฺสามิติ รุกฺขมฺมูลํ โสธาเปสิ ๗

เทวตา จินฺเตสิ อัย ราชา เอตฺตเก ราชาโน คณฺหนฺโต
มํ นิสฺสาย คณฺหาติ เตสํ กลโลหิเตน มยฺหํ พลิกมฺมํ
กาตฺถกาโม สเจ ปนายํ เอเต ฆาเตสฺสติ ชมฺพุทีเป ราชวฺโส
อฺจฺฉิขฺชิสฺสติ รุกฺขมฺมูลํปี เม อสฺสิจิ ภวิสฺสติ สกฺขิสฺสามิ นุ
โฆ ตํ นิวาเรตฺถุนฺติ ๗ सा อุปฺธาเรตฺติ นาหํ สกฺขิสฺสามิติ
ณตฺวา อณฺณํ เทวตํ อุปสงฺกมิตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา ตฺวํ

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 476

สกขิสฺสตีติ อาห ๑ ตายปี ปฏิกุจิตฺตา อณฺณปี อณฺณปีติ
เอวํ สกตจกุกวาทเวตฺตาโย อุปสงฺกมิตฺวา ตาหิปี ปฏิกุจิตฺตา
จตุณฺน์ มหาราชาณํ สนฺตีกํ คนฺตุวามยํ น สกโกม
อมุหํ ปน ราชา อมฺเหหิ ปฺลฺยเณน จ ปฺลฺยถาย จ วิสิญฺโจ
ตํ ปุจฺฉาติ เตหิปี ปฏิกุจิตฺตกาเล สกํ อุปสงฺกมิตฺวา
ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา(๑) เทว ตุมฺเหสุ อปโปสฺสูกตฺตํ อาปนฺเนสุ
ขตฺติยวฺโส อฺจฺฉิขฺชิสฺสตี ตสฺส ปฏิสฺสรณํ โหถาติ อาห ๑
สกโก อหํปี ตํ ปฏฺิพาหิตุํ น สกขิสฺสามิ อุปายํ ปน
เต วกฺขามิติ วตฺวา อุปายํ อาจิกฺขิ กจฺฉ ตวํ รณฺโณ
ปฺสฺสนฺตสฺเสว รตฺตวตฺถํ นิวาเสตฺวา อตฺตโน รุกฺขโต นิกฺขมิตฺวา
กมนาการิ ทสฺเสหิ อถ ตํ ราชา เทวตาเม กจฺฉติ
นิวตฺตาเปสฺสามิ นนฺติ นานปฺปกาเรน ยาจิสฺสตี อถ นํ
วเทยฺยาสิ ตวํ เอกสตราชาโน สทฺธิ อคฺคมเหสีหิ อาเนตฺวา
เตสํ คลโลหิเตน พลี กริสฺสามิติ มยฺหํ อายาจิตฺวา
อฺจฺฉเสนสฺส รณฺโณ เทวี โอหાય อาคโต นาหํ ตาทิสฺส
มุสวาทิสฺส พลี สมฺปฏฺิจฺฉิสฺสามิติ เอวํ กิร วุตฺเต ราชา
ตํ อานาเปสฺสตี สา รณฺโณ ชมมํ เทเสตฺวา เอตฺตกสฺส
ชนสฺส ชีวิตทานํ ทสฺสตีติ ๑ อิมินา การเณน สกโก
เทวตฺาย อิมิ อุปายํ อาจิกฺขิ ๑ เทวตาตถา อกาสิ ๑
๑ สี. ย. ตํ ปุจฺฉาติ วทิสฺส ๑ สา คนฺตุวามยํ สกกสฺส ตมตฺถํ
อาโรเจตฺวา ๑

เล่มที่ 17 อถถตรปริสวตถุ หน้า 477

ราชาปี ตั อานาเปสี ฯ

สา อากนตุวา เตสั ราชนั ปริยนเต นิสินนมปี
อตุตโน ราชานเมว วนุที ฯ ราชา มยิ สพพเสฏฐเก จิต
สพพกนิฏฐั อตุตโน สามิกั วนุทีตี ตสสา กุชมิ ฯ อถ
นั สา อาก ก็ มยัหิ ตยิ ปฏิพทุธิ อัย ปน เม
สามิโก อิสสรियสส ทาตา อิมิ อวณุทีตวา กสุมมา ตั
วณุทีสสามิติ ฯ รุกขเทวตา ปสสนตสเสว ตสส ชนตส เอวั
ภทเท เอวั ภทเทตี วตวา ตั ปุปผมฏจินา ปุเชตี ฯ ปุน
ราชา อาก สเจ มั น วนุทีล มยัหิ รชชสิริทายิกั
เอวั มหานุภาวั เทวตี กสุมมา น วนุทีตี ฯ महाराज
ตยา อตุตโน ปุณเเว จตวา ราชานโน กหิตา น เทวตยา
กเหตุวา ทินุนาติ ฯ ปุนปี ตั เทวตา เอวั ภทเท เอวั
ภทเทตี วตวา ตเถว ปุเชตี ฯ ปุน สา ราชานัน อาก
ตุวั เทวตยา เม เอตุตกา ราชานโน กเหตุวา ทินุนาติ วเทสิ
อิทานิ เต เทวตยา อุปริ วามปสเส รุกโข อकुคินา
ททโธ สา ตั อकुคิ นิพพาเปตุ กสุมมา नासगुचि यति
เอวั มหานุภาวาติ ฯ ปุนปี ตั เทวตา เอวั ภทเท เอวั
ภทเทตี วตวา ตเถว ปุเชตี ฯ सा गद्यमाना जिता रोति
जेव हति ज० अ० नुं राजा किं उममत्तिकासीति अह०
कसुमा त्वे एव वतसि न मातिसियो उममत्तिका षोडसिती ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 478

อถ กิการณา โรทสิ เจว หสิ จาติ ฯ สุณาหิจ มหาราช
อหญหิ อตีเต กุฐีตา หุตฺวา ปติกุเล วสนฺตี สามิกสฺส
สหายกั ปาหุณกั อาคตฺ ทิสฺวา ตสฺส ภตฺตํ ปจิตฺตมา
มัสสิ อหาราติ ทาสียา กหาปณิ ทตฺวา ตาย มัสสิ อลภิตฺวา
อากตาย นตฺถิ มัสสนฺตี วุตฺเต เคหสฺส ปจฺฉิมภาเค สยิตาย
เอฬิกาย สีสสิ ฉินฺทิตฺวา ภตฺตํ สมฺปาเทสิ สาหิ เอภิสฺสา
เอฬิกาย สีสสิ ฉินฺทิตฺวา นิรเย ปจิตฺวา ปกฺกาวเสเสน ตสฺสา
โลมคณนาย สีสจฺเจทํ ปาปฺณิ ตฺวํ เอตฺตกั ชนฺ วัธิตฺวา
กทา ทุกฺขา มุจฺฉิสฺสตีติ เอว มหนฺตํ ตว ทุกฺขํ อนุสฺสรณฺตี
โรทามิตี วตฺวา อิมิ กาดมาห

เอภิสฺสา กณฺจํ ฉินฺทิตฺวา โลมคณนาย ปจฺฉิสฺสิ

พหุณฺณํ กณฺเจ เจตฺวาน กถิ กาทสิ ขตฺติยาติ ฯ

อถ กสฺมา เต หสิตฺนฺตี ฯ เอตฺสฺมา ทุกฺขา มุตฺตมฺหิตี
ตฺสิตฺวา หสิ มหาราชาติ ฯ ปุณฺปี ตํ เทวตา เอว ภาทเท
เอว ภาทเทติ วตฺวา ปุปฺพมุจฺฉินา ปุเชสิ ฯ ราชา อโห
ภาริยํ เม กมฺมํ อัย กิร เอกํ เอฬิกํ วัธิตฺวา นิรเย ปจิตฺวา
ปกฺกาวเสเสน ตสฺสา โลมคณนาย สีสจฺเจทํ ปาปฺณิ อหิ
เอตฺตกั ชนฺ วัธิตฺวา กทา โสตฺถิ ปาปฺณิสฺสามิตี สพฺเพ
ราชาโน โมเจตฺวา อตฺตนา มหฺลลกตฺเร วณฺทิตฺวา ทหฺรตฺรานํ
อณฺชสิ ปฺคฺคยฺห สพฺเพ ขมาเปตฺวา สกสฺสกุจฺจานเมว ปหิณฺตี ฯ

เล่มที่ 17 มหาภคสพตเถรสสทฐิวิหริภวตถุ หน้า 479

สตุถา อิมั ชมมเทสนั อหริตฺวา เอวั ภิกฺขเว น
อิทาเนว มลฺลิกา อตฺตโน ปณฺณั นิสฺสาย มหาชนสฺส
ชีวิททานั เทติ ปุพฺเพปิ อทาสิเยวติ วตฺวา อตีตํ
สโมชานสิ ตทา พาราณสีราชา ปเสนทิโกสลอ อโหสิ
ชมมทินฺนาเทวี มลฺลิกา รุกฺขเทวตา อหเมวติ ฯ เอวั อตีตํ
สโมชานตฺวา ปุณ ชมมํ เทเสนฺโต ภิกฺขเว ปาณาติปาโต
นาม อกตตพฺพยตฺตโก ปาณาติปาติโน หิ ทิฆรตฺตํ โสจนฺตีติ
วตฺวา อิมั คถมาห

เอวณฺเจ สตุตา ชานเยยฺยั ทุกฺขายฺย ชาติสมฺภโว
น ปาโณ ปาณินํ หนฺนเว ปาณณาติ หิ โสจตีติ ฯ (๑)

อณฺตรปริสวตฺตุ ฯ

มหาภคสพตเถรสสทฐิวิหริภวตถุ

จรณฺเจ นาธิคฺจเจยฺยติ อิมั ชมมเทสนั สตุถา สวตฺถิยั
วิหรนฺโต มหาภคสพตเถรสส สทฐิวิหริภั อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทสนา ราชนเห สมฺภูจिता ฯ เถริ ภิร ราชนหํ นิสฺสาย
ปิปฺพลิกฺุหายฺย วสนฺตํ เทว สทฐิวิหริกา อฺปฺภูจหีสุ ฯ เตสุ
เอโก สกฺกจฺจํ วตฺตํ กโรติ เอโก เตน กตํ วตฺตํ อตฺตนา
กตํ วิย ทสฺเสนฺโต มุโขทกทนฺตกฺุจันนํ ปฺภิยาทิตภาวํ ญตฺวา

๑ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๖ ฯ ตทภูจกถา ๑/๒๕๕ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 480

ภนเต มุโขทกทนต์กฏจاني ปฎิยาทิตานิ มุขัง โชรธาติ วทติ
ปาทโชรนนหานาทิกาเลปี เอวเมว วทติฯ อิตโร จินเตสิ
อัย นิจุกกาลิ มยา กติ วตุติ อตุตนา กติ วิย ทสุเสติ
โหตุ กตุตพพมสุส (๑) กริสสามิติ ตสุส ภูณชิตวา สุปนตสุเสว
นหาโนทกั ตาเปตวา เอกสุมิ กุญเ กตุวา ปิฎจิกโกฎจเก จเปสิ
อุทกตาปนภาชเน ปน นาพิมตติ อุทกั เสเสตวา อุสุมิ
มุณจันติ จเปสิฯ อิตโร สายณหสมเย ปพุชฌิตวา อุสุมิ
นิกขมนุตติ ทิสวา อุทกั ตาเปตวา โโกฎจเก อุทกั จปีติ
ภวิสสุตติ เวเคน คนตุวา เถริ วนุทิตวา ภนเต โโกฎจเก
อุทกั จปีติ นหายธาติ วตุวา เถเรน สทฐีเยว โโกฎจกั
ปาวิสิฯ เถโร อุทกั อปสุสนุโต กหิ อุทกั อาวุโสติ
อาหฯ ททโร อคคิสาลิ คนตุวา ภาชเน อุพุงกั โอตาระตวา
ตุจจนภาวั ฌตุวา ปสุสถ ทพพินิตสุส กมมัม ตุจจนภาชนั
อุทุชเน อาโรเปตวา กุหิ คโต อหิ โโกฎจเก อุทกนติ
สญญาช อาโรเจสินติ อุชฌายนุโต ฌฎั อาทาย ติตถั
อคมาสิฯ อิตโรปี ปิฎจิกโกฎจกโต อุทกั อหริตวา โโกฎจเก
จเปสิฯ เถโรปี จินเตสิ อัย ททโร อุทกั เม ตาเปตวา
โกฎจเก จปีติ เอถ ภนเต นหายธาติ วตุวา อิทานิ
อุชฌายนุโต ฌฎั อาทาย ติตถั กจจติ กิณนุ โจ เอตนติ
๑ สี. ย. กตุตพพยตุตมสุสฯ

เล่มที่ 17 มหาภคสप्तเถรสสทฐีวิหาริกวตถุ หน้า 481

อุปชาเรนุโต เอตตัก กาลัง เอส ททโร อิมินา กตัง วตตัง
อตุตนา กตัง วिय ปกาเสสีติ ฌตุวา สายัง อากนตุวา
นินินุสส โอวาทัง อทาสี อาวุโส ภิกขุณา นาม อตุตนา
กตเมว กตนุติ วตตัง วฏฐิติ โน อกตัง ตัง อิทานิ โภกฏเก
อุทกั จปีตัง นหายถ ฆนุเตติ วตุวา มยิ ปวิสิตวา จิต
ฆฏัง อาทาย อุชฌายนุโต กจณสิ ปพพชิตสส นาม เอวัง
กาตุ น วฏฐิตีติ ฯ โส ปสสธ เถรสส กम्मัง อุทกมตตัง
นินิสาย มัง เอวัง วเทสีติ กุชฌิตวา ปุนทิวเส เถเรน สทฐี
ปิณฑาย น ปาวีติ ฯ เถโร อิตเรน สทฐี เอกัง ปเทสั
อคมาสี ฯ โส ตสุมิ์ กเต เถรสส อุปฏจากกุกัง กนตุวา
เถโร กหัง ฆนุเตติ ปฏุโจ เถรสส อผาสุกัง ชาตัง วิหาระเยว
นินินุโนติ อาห ฯ กิ ปน ฆนุเต ลทฐัง วฏฐิตีติ ฯ
เอวรूपัง กิร นาม อาหารัง เทธาติ ฯ เตน วุตตนิยามเนว
สมุปาทะตุวา อทังสุ ฯ โส อนุตรามคฺเคว ตัง ภูชิตวา
วิหารัง คโต ฯ เถโรปิ คตฏุจानะ มหนตัง สุขุมวตตัง ลภิตวา
อตุตนา สทฐี คตทหรัสส อทาสี ฯ โส ตัง รชิตวา อตุตโน
นิवासนปารูปนัง อกาสี ฯ เถโร ปุนทิวเส ตัง อุปฏจากกุกัง
กนตุวา ฆนุเต ตุมหากัง กิร อผาสุกัง ชาตนุติ อมเหหิ
ทหเรน วุตตนิยามเนว ปฏियाเทตุวา อาหาโร เปสีโต
ปริภุชิตวา โว ผาสุกัง ชาตนุติ วุตเต ตุน्हี อโหสิ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 482

วิหาร ปน คนตุวา ตั ทหริ สายั วนุทิตวา นิสินัน
เอวมาห อาวุโส ตยา กิร หีโย เอวั นาม กต อิท
ปพพชิตานัน อนนุจจวิก วิลลตตี กตุวา ภูลชิตู น
วภูตตี ๑ โส กุชมิตุวา เถเร อาฆาต พนุชิ ปุริมทิวเส
อุทกมตตี นิสสาย มั มุสาวาที กตุวา อชช อตุตโน
อุปฏจากกุเล กตตมฏจिया กตตการณา มั วิลลตตี กตุวา
ภูลชิตู น วภูตตี วเทสิ วตถมปี เตน อตุตโน อุปฏจากสุเสว
ทินัน ओโฮ เถรสส ภารियั กम्म ชานิสสามิสส กตตพพ-
ยตุตกนติ ปุนทิวเส เถเร คามั ปวิสนเต สยั วิหารเ
โอหียิตวา ทณห์ คเหตุวา ปรีโกคภาชนาทีนิ กิณฑิตวา
เถรสส ปณณสาลาช อคฺคิ ทตุวา ยั น ฉายติ ตั มุคฺคเรน
ปหรนุโต กิณฑิตวา นิภขมิตุวา ปลาโต กาลิ กตุวา
อวีจิมหานิรเย นิพพตติ ๑ มหาชโน กถิ สมภูจาเปสิ เถรสส
กิร สทฺธิวิหาริโก โอวาทมตตี อสหนุโต กุชมิตุวา ปณณสาถิ
ฉาเปตุวา ปลาโตติ ๑

อเถโก ภิกฺขุ อปรภาเค ราชคหา นิภขมิตุวา สตุถาริ
ทฏฺฐกาโม เขตวนัน คนตุวา สตุถาริ วนุทิตวา สตุถารา
ปฏิสนุถาริ กตุวา กุโต อากโตสิตี ปุฏฺฐโจ ราชคหโต
ภนฺเตติ อาห ๑ มม ปุตุตสฺส มหากสฺสปสฺส ขมนียนฺติ ๑
ขมนียั ภนฺเต เอโก ปนสฺส สทฺธิวิหาริโก โอวาทมตเตน

เล่มที่ 17 มหากัสสปเถรสูตรวิหริกวตถุ หน้า 483

กษมิตฺวา ปณฺณสาถํ ฌาเปตฺวา ปลาโตติ ฯ สตุถา น
โส อิทาเนว โอวาทํ สุตฺวา กษมิตฺติ ปุพฺเพปิ กษมียะว น
จ อิทาเนว กุฏฺฐิ ทฺุเสติ ปุพฺเพปิ ทฺุเสติเยวาติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเตเต รชชํ การนฺเต
หิมวณฺตปฺปเทเส เอโก สิงฺกิลสกุโณ กุลาวกํ กตฺวา วสี ฯ
อถกทิวสํ เทเว วสฺสนฺเต เอโก มกฺกโก ฐีเตน กมฺปมาโน
ตํ ปเทสํ อคมาสี ฯ สิงฺกิโล ตํ ทิสฺวา คาถมาห

มนุสฺสสฺเสว เต สีสํ หตฺถปาทา จ วานร
อถ เกน นฺ วณฺณเณน อการนฺเต น วิชฺชตีติ ฯ (๑)

มกฺกโก กิลฺจาปี เม หตฺถปาทา อตฺถิ ยาย ปน
ปญฺญา ยิจาเรตฺวา อการํ กระยฺยํ สา เม ปญฺญา นตฺถิติ
จินฺเตตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสตฺกามา อิมํ คาถมาห

มนุสฺสสฺเสว เม สีสํ หตฺถปาทา จ สิงฺกิล
ยาหุ เสฏฺฐา มนุสฺเสสุ สา เม ปญฺญา น วิชฺชตีติ ฯ (๑)

อถ นํ เอวรฺุปฺสฺส ตว กถํ ฆราราโส อิชฺหมิสฺสตีติ
ครหนฺโต สิงฺกิโล อิมํ คาถาทฺวยมาห

อนวญฺจิตฺจิตฺตสฺส ลหุจิตฺตสฺส ทฺุพฺภิน
นิจฺจํ อทฺฐวสีตสฺส สุขภาโว น วิชฺชติ ฯ

๑ ขุ. ชา. จตุกก. ๒๓/๑๔๒ ฯ ตทฎจกถา ๔/๓๘๓ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกุคณา หน้า 484

โส กรสฐานภาวํ ตูวํ วิติตตตสฺส สีสฺย

สีตวาตปริตฺตานิ กรสฺส กุฏิกํ กปีติ ฯ (๑)

มกุกโฏ อยํ มํ อนวภูจิจิตฺตํ ลหุจิตฺตํ มิตฺตทพฺภี

อหฺฐวสีลํ กโรติ อิทานิสฺส ทพฺภีภาวํ ทสฺเสสฺสามิติ กุลาวกํ
วิทฺเสตฺวา วิปฺปกีริ ฯ สกุโณ ตสฺมี กุลาวกํ คณฺหนฺเตเยว
เอเกน ปสฺเสน นิกฺขมิตฺวา ปลายิ ฯ

สตุถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ
ตทา มกุกโฏ กุฏีทฺสกกิกฺขุ อโหสิ สิงฺกิลสกุโณ กสฺสไปติ
ชาตกํ สโมชานตฺวา เอวํ กิกฺขเว น อิทาเนว ปุพฺเพปี
โส โอวาเท กุชฺฉิตฺวา กุฏี ทฺเสสิ มม ปุตฺตสฺส กสฺสปสฺส
เอวฺรูเปน พาเลน สทฺธี วสนโต เอกกสฺเสว นีวาโส เสยฺโยติ
วตฺวา อิมํ คาถมาห

จรณฺเจ นาธิกฺจฺเจยฺย เสยฺยํ สทิสฺมตฺตโน

เอกจฺริยํ ทพฺหํ กยิรา นตฺถิ พาเล สหายตาดิ ฯ

ตตฺถ จรณฺติ อิริยาปถจาร์ อคฺคเหตฺวา มนสา จาโร
เวทิตพฺโพ กลฺยาณมิตฺตํ ปรีเยสนฺโตติ อตฺถโถ ฯ เสยฺยํ
สทิสฺมตฺตโนติ อตฺตโน สีสฺสมาธิปญฺญากุณฺเหสิ อธิกตฺร วา
สทิสฺ วา น ลภฺยเย เจ ฯ เอกจฺริยณฺติ เอเตสฺส หิ เสยฺยํ
ลภฺมาโน สีสฺลาทีหิ วทฺตติ สทิสฺ ลภฺมาโน น ปรีหายติ
๑ ขุ. ชา. จตุกก. ๒๓/๑๔๒ ฯ ตทฎกถา ๔/๓๘๓ ฯ

เล่มที่ 17 มหาภสสปตเถรสสทฐิวิหาริกวตถุ หน้า 485

หีนน ปน สทฐี เอกโต วสนโต เอกโต สมโภคปริโภค
กโรนโต สีลาทีหิ ปริหายติฯ เตน วุตต์ เอวรูปุ ปุคคโล
น เสวิตพุโพ น ภชิตพุโพ น ปยิริปาสิตพุโพ อณุลตร
อนุททหาย อณุลตร อนุกมฺปายาติฯ ตสฺมา สเจ การุณณ
ปฏิจจ อัย มํ นิสฺสาย สีลาทีหิ วฑฺฒิสฺสตีติ ตมฺหา
ปุคคลา กิณฺจิ อปฺปจจาสิสฺนโต ตํ สงฺกณฺหิตุํ สกฺโกติ
อิจฺเจตํ กุสฺลํ โน เจ สกฺโกติ เอกจริยํ ทพฺหํ กยิรา
เอกีกาวเมว ติริ กตฺวา สพฺพิริยาปฺเถสุ เอกโกว วิหเรยฺยฯ
กึการณา นตฺถิ พาเถ สหายตาติ สหายตา นาม จุฬสีล
มชฺฌิมสีล มหาสีล ทส กถาวตฺถุณี เทรส ฐตฺงกฺกุณา
วิปฺสฺสนากุณา จตฺตารโ มคฺคา จตฺตาริ ผลานิ ติสฺโส วิชฺชา
น อภินฺณา อัย สหายตาคฺโณ พาลํ นิสฺสาย นตฺถิติฯ

เทสนาวसानเ อาคนตฺถุภิกฺขุ โสตาปตฺติผลํ ปตฺโตฯ
อณฺเณปี พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺณีสฺสุฯ เทสนา มหาชนสฺส
สาตฺถิกา อโหสีติฯ

มหาภสสปตเถรสสทฐิวิหาริกวตถุฯ

อานนทเสฏฺฐิวิตถุ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 486

ปุตตา มตฺถิ ชนมตฺถิตฺติ อิมํ ชมมเทศนํ สตฺถา สวตฺถิย
วิหรนฺโต อานนฺทเสฏฺฐิ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สวตฺถิย กิร อานนฺทเสฏฺฐิ นาม อสีติโกฏฺฐิวิโก
มหามจฺฉริ อโหสิ ฯ โส อนฺวฑฺฒมาลํ ฅาตเก สนฺนิปาเตตฺวา
ปุตฺตํ มฺลสิริ นาม ตีสุ เวลาสุ เอวํ โอวทติ อิทํ
จตฺตาพีสโกฏฺฐนํ พหุติ สลฺยํ มา อกริ วิชฺชมานํ ชนํ
น ทาทพฺพิ นวํ ชนํ อุปฺปาเตตพฺพิ (๑) เอเกกมฺปิ หิ กหาปณํ
วยํ กโรนฺตสฺส ชนํ ขิยเตว ตสฺมา

อณฺชนานํ ขยํ ทิสฺวา อุปฺจิกานณฺจ อางยํ

มรฺฐนณฺจ สมหาโร ปณฺทิตฺโต ชมรมาเวตฺติ ฯ

โส อปเรน สมเยน อคฺคตโน ปณฺจมหานิธี ปุตฺตสฺส
อนาจิกฺขิตฺวา ชนนิสฺสิตฺโต มจฺฉเรมลฺมลินิ กาลํ กตฺวา ตสฺเสว
นกรสฺส เอกสฺมี ทฺวารคามเก จณฺฆาลานํ กุสสฺหสฺสํ ปฏฺิวสฺติ
ตตฺถเอกิสฺสา จณฺฆาลิยา กุจฺฉิสฺมี ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ราชา
ตสฺส กาลกิริยํ สุตฺวา ปุตฺตมสฺส มฺลสิริ ปกฺโกสาเปตฺวา
เสฏฺฐิฏฺฐาเน จเปสิ ฯ ตมฺปิ จณฺฆาลกุสสฺหสฺสํ เอกโตว ภาติยา
กมฺมํ กตฺวา ชีวฺมานํ ตสฺส ปฏฺิสนฺธิคฺคกฺคณกาลโต ปฏฺุจาย
เนว ภาตี ลภติ น ยาปนมตฺตโต ปรี ภาตฺตปิณฺฑมฺปิ ฯ

๑ ส. ย. นิปฺพาเตตพฺพิ ฯ

เล่มที่ 17 อานนุทเสฏฐิวตฺถุ หน้า 487

เต มยฺ เอตฺรหิ กมฺมํ กโรนฺตปิ ปิณฺฑมคฺคํ น ลภาม
อมฺหากํ อนฺตเร กาลกณฺณิยา ภวิตพฺพนฺติ เทว โภจฺจสา
หฺตุวา ยาว ตสฺส มาตปิโตร วิสฺสุ โหนฺติ ตาว วิภิชิตฺวา
อิมสฺมี กุเล กาลกณฺณิ อุปฺปนฺนาติ ตสฺส มาตฺริ นีหรีสุ ฯ
ยวสฺสา โส กุจฺฉิโกตฺ ตาว ยวปนฺมตฺตมฺปิ กิจฺเจน ลภิตฺวา
ปฺตฺตํ วิชยิ ฯ ตสฺส หตฺถปาทา จ อกฺขิณี จ กณฺณา
จ นาสา จ มฺขณฺจ น ขถาญฺจเน อหฺลํ ฯ โส เอวรฺูเปน
องฺคเวกฺกเลน สมฺนฺนาคโต ปฺสฺสปีสาจโก วิย อติวิย วิรฺูโป
อโหสิ ฯ เอวํ สนฺเตปิ นํ มาตานิ ปริจฺจชิ ฯ มาตุ
กุจฺฉิยํ วสิตปฺตฺตสฺมี หิ สินฺเนโห พลฺวา โหติ ฯ สาคํ
กิจฺเจน โปสยมาเนตํ อาทาย คตฺทิวเส กิจฺฉิ อลภิตฺวา
เลहे กตฺวา สยเมว คตฺทิวเส ภตฺตี ลภติ ฯ อถ นํ
ปิณฺฑทาย จริตฺวา ชีวิทํ สมตฺถกาเล สว กปาลํ หตฺถ
จเปตฺวา ตาต มยา ตํ นิสฺสาย มหาทฺกขํ ปตฺตํ (๑) อิทานิ
น สกฺโกมิ ตํ โปเสตฺถ อิมสฺมี นนฺเร กปณฺทฺธิกาทีนํ
ปฺภฺยตฺตภตฺตาทินี อตฺถิ ตตฺถ ภิกฺขาย จริตฺวา ชีวาหิตํ
วิสฺสชฺเชสิ ฯ โส ฆรปฺปฺธิปาภฺยิยา จรฺนฺโต อานนุทเสฏฐิจกาเล
นิพฺพตฺตญฺจันํ คนฺตฺวา ชาติสฺสโร หฺตุวา อตฺตโน เกหํ
ปาวิสฺสิ ฯ ตีสุ นํ ทวารโภจฺเจสฺสุ น โภจฺจิ สลฺลทฺเทสิ ฯ จตฺตถ-
๑ สี่. ม. ยฺ. ตาต มยฺ ฯ เป ฯ มหาทฺกขํ ปตฺตา ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หนา 488

ทวารโกฏฐเก มุตสิริเสฏฐิโน ปุตตกา ทิสวา อุพพิคคหทยา
 ปโรทิสฺส ๑ อถ นํ เสฏฐิปริสา นิกขม กาลกณณตี
 โปเถนตา นีหริตวา สงฺการภูจฺจเน จิปีสฺส ๑ สตุธา อานนฺทต-
 เถเรน ปจฺจาสมเณน ปิณฺฑทาย จรฺนโต ตํ จานํ ปตุโต
 เถโร โอลเถตฺวา เตน ปุฏฺโฐ ตํ ปวตฺตี อัจจิกขิ ๑
 เถโร มุตสิริ ปกโกสาเปสิ ๑ มหาชนกาโย สนนฺปิตี ๑
 สตุธา มุตสิริ อามนฺเตตฺวา ชานาสิ เถตนฺติ ปุจฺจิตฺวา
 น ชานามิตี วุตฺเต ปิตา เต อานนฺทเสฏฐิจิตี วตฺวา
 ตํ อสททหนฺตํ อานนฺทเสฏฐิ ปุตฺตสฺส เต ปณฺจมหานีธี
 อัจจิกขาหีตี อัจจิกขาเปตฺวา สททหาเปสิ ๑ โส สตุถาริ
 สรณํ อคมาสิ ๑ สตุธา ตสฺส ชมมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาห
 ปุตฺตมา มตฺถิ ชนมตฺถิ (๑) อิติ พาโล วิหฺลฺลติ
 อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ กุโต ปุตฺตกา กุโต ชนนฺติ ๑
 ตสฺสสฺสโต ปุตฺตกา เม อตฺถิ ชนํ เม อตฺถิ อิติ
 พาโล ปุตฺตตคฺคฺหาเย เจว ชนตคฺคฺหาเย จ หฺลฺลติ วิหฺลฺลติ
 ทุกฺขิยตี ปุตฺตกา เม นสฺสีสฺสูตี วิหฺลฺลติ นสฺสนฺตีตี วิหฺลฺลติ
 นสฺสีสฺสนฺตีตี วิหฺลฺลติ ๑ ชเนปิ เอเสว นโย ๑ อิติ
 ฉหากาเรหิ วิหฺลฺลติ ปุตฺเต โปเสสฺสามิตี รตฺติญฺจ ทิวา
 จ ถลปถชลปถาทิสฺส นานปฺปการโต วายมนฺโตปิ วิหฺลฺลติ
 # ๑ สี. ปุตฺตมา มตฺถิ ชนมมตฺถิ ๑ ม. ปุตฺตมตฺถิ ชนมตฺถิ ๑
 # ย. ปุตฺตมา มตฺถิ ชนํ มตฺถิ ๑

เล่มที่ 17 อานนุทเสฏฺฐิวิตุฏฺฐ หน้าที่ 489

ฌนํ อุปฺปาเทสฺสามีติ กสิวณฺชิชาทีนึ กโรนฺโตปี วิหณฺณเตว
 เอวํ วิหณฺณนฺตสฺส จ อตฺตทา หิ อตฺตโน นตฺถิ เตน วิมาเตน
 ทุกฺขิตํ อตฺตทานํ สฺขิตํ กาคฺคํ อสกุโณนฺตสฺส ปวตฺตียมฺปิสฺส
 อตฺตทา หิ อตฺตโน นตฺถิ มรณมฺนฺเจ นิปนฺนสฺส มรณนฺตีกาหิ
 เวทนาหิ อคฺคิชาลาหิ วิย ปริทฺยหฺมานสฺส ฉิขฺชฺมาเนสฺส
 สนฺธิพฺนฺชเนสฺส กิขฺชฺมาเนสฺส อฏฺฐิสงฺฆมาเตสฺส นิมฺมิเลตฺวา ปรโลกํ
 อุมฺมิเลตฺวา อีธโลกํ ปสฺสนฺตสฺสาปี ทิวเส ทิวเส ทฺวิกฺขตฺตํ
 นหาเปตฺวา ติกฺขตฺตํ โภเชตฺวา กนฺธมาลาทีหิ อลงฺกริตฺวา
 ยาวชิวํ โปสีโตปี (๑) สหายภาเวน ทุกฺขปริตฺตาดํ กาคฺคํ
 อสมตฺตตาย อตฺตทา หิ อตฺตโน นตฺถิ กุโต ปฺตฺตา กุโต
 ฌนํ ปฺตฺตา วา ฌนํ วา ตสฺมี สมเย กิเมว กริสฺสนฺติ
 อานนุทเสฏฺฐิโนปี กสฺสจฺจิ กิณฺจิ อทตฺวา ปฺตฺตสฺสตฺถาย ฌนํ
 สณฺจเปตฺวา ปุพฺเพ วา มรณมฺนฺเจ นิปนฺนสฺส อิทานึ วา
 อิมํ ทุกฺขํ ปตฺตสฺส กุโต ปฺตฺตา กุโต ฌนํ ปฺตฺตา วา
 ฌนํ วา กิ ทุกฺขํ หรีสฺส กิ วา สฺขํ อุปฺปาทยีสฺสูติ ฯ

เทสนาวसाने จตุราสีติยา ปาณสหัสสานํ ธมฺมาภิสฺสมโย
 อโหสิ ฯ เทสฺนา มหาชนสฺส สาคฺคิกา อโหสีติ ฯ

อานนุทเสฏฺฐิวิตุฏฺฐ ฯ

๑ ส. ย. ปุฎฺโฐปี ฯ ม. อุปฺภูจาย ฯ

คณฺจิกะทกโจรวตุล

โย พาลอ มณฺญตี พาลุยนฺตี อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา
เชตวน วิหรนฺโต คณฺจิกะทกโจเร อารพุก กเถสิ ฯ

เต กิร เทว สหายกา ฐมฺมสุสฺวนตุถาย คจฺจนฺเตน
มหาขเนน สทฺธิํ เชตวนํ คนฺตุวา เอโก ฐมฺมกถํ
อสุโสสิ ฯ เอโก อุตฺตนา (๑) คยฺหุปกํ โอลเกสิ ฯ เตสุ ฐมฺมํ
สุณฺนฺโต (๒) โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิ ฯ อิตโร เอกสุสฺ ทุสฺสนฺเต
พทฺธิํ ปณฺจมาสกมตฺตํ ลภิ ฯ ตสุสฺ ตํ เกเห ปากวตฺตํ
ชาตํ อิตฺรสุสฺ เกเห น ปจฺจติ ฯ อถ นํ สหายกโจโร
อุตฺตโน ภริยาช สทฺธิํ อฺปฺผนฺทฺยมาโน ตฺวํ อติปณฺทิตตาย
อุตฺตโน เกเห ปากวตฺตมฺลุมฺปิ น นิปฺผาเทสิตี อาห ฯ
อิตโร พาลภาเวนาว วตายํ อุตฺตโน ปณฺทิตภาวํ มณฺญตีติ
ตํ ปวตฺตี สตุถ อารอเจตฺตุ ฅาตีหิ สทฺธิํ เชตวนํ คนฺตุวา
อารอเจสิ ฯ สตุถา ตสุสฺ ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

โย พาลอ มณฺญตี พาลุยํ ปณฺทิตอ วาปีเตน โส
พาลอ จ ปณฺทิตมานิ ส เว พาลอติ วุจฺจตีติ ฯ

ตตุถ โย พาลอติ โย อุตฺตนา พาลอ อปณฺทิตอ
สมาโน พาลอ อหนฺติ ตํ อุตฺตโน พาลุยํ พาลภาวํ
มณฺญตี ฅานาติ ฯ เตน โสติ เตน การณฺเนน โส ปุคฺคโล
๑ ส. ม. ย. อุตฺตโน ฯ ๒ ม. เตสุ เอโก ฐมฺมํ สุณฺมาโน ฯ

เล่มที่ 17 คณจิกทกโจรวตุฎ หน้า 491

ปณจติโต วาปี โหติ ปณจติตสทิสโต วาปีฯ โส หิ พาโล
อหนติ ชานมาโน อณณํ ปณจติํ ออุปสงกมนุโต ปยิริปาสนุโต
เตน ปณจติททาวตุฎาย โอวทียมาโน อนุสาสียมมาโน ตํ โอวาทํ
อุคคณหิตวา ปณจติโต วา โหติ ปณจติตโร วาฯ ส เว
พาโลติ โย จ พาโล สมานโ โก อณโณ มยา สทิสโต
พหุสสุโต ธมมกถิกโ วินยธโร ฐตวาโท อตถิติ เอวํ
ปณจติมานิว โหติ โส อณณํ ปณจติํ อนุอุปสงกมนุโต
อปยิริปาสนุโต เนว ปริยตติ อุกคณหาติ น ปฏิปตติ ปุเรติ
เอกนตํ พาลทาวเมว ปาปณาติ โส คณจิกทกโจโร วียฯ
เตน วุตติ ส เว พาโลติ วุจจติติ ฯ

เทสนาวसान อิตรสสุส ฉาตเกหิ สทฐิ มหาชโน
โสตาปตติผลิ ปาปณิติ ฯ

คณจิกทกโจรวตุฎ ฯ

อุทายิตเถรวตฺถ

ยาวชีวมฺปิ เจ พาโลติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต อุทายิตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส ภิร มหาเถเรสุ ปกฺกนฺเตสุ ฐมฺมสํ กนฺตฺวา
ฐมฺมาสเน นิสิตฺติ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ อากนฺตฺกภิกฺขุ ทิสฺวา
อัย พุทฺธสุโต มหาเถโร ภวิสฺสตีติ มลฺลมานา ขนฺธาทิป-
ปฺภิสฺสยฺยตฺตํ ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺวา ภิณฺจิ อชานมานํ โภ เอโส
พุทฺธเชหิ สพุทฺธี เอกวิหาเร วสฺมาโน ขนฺธธฺมาตฺถายตฺนมตฺตมฺปิ
น ชานาตีติ ภิรหิตฺวา ตํ ปวตฺตี ตถาคตฺตสฺส อารโจะสิ ฯ
อถ สตฺถา เตสํ ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กถมาห

ยาวชีวมฺปิ เจ พาโล ปณฺชิตํ ปยิริปาสติ
น โส ฐมฺมํ วิชานาติ ทพฺพิ สุปรสํ ยถาติ ฯ

ตสฺสสุโต พาโล นามส ยาวชีวมฺปิ ปณฺชิตํ อุปสฺงกมฺนฺโต
ปยิริปาสนฺโต อิทํ พุทฺธวจนํ เอตฺตํ พุทฺธวจนฺนฺติ เอว
ปรียตฺติฐมฺมํ วา อัย วิหาโร อัย อจาโร อัย โคจโร
อิทํ สาวชฺช อิทํ อนวชฺช อิทํ เสวิตพฺพํ อิทํ น เสวิตพฺพํ
อิทํ ปฏฺวิษฺฌิตพฺพํ อิทํ สจฺฉิกาทพฺพนฺติ เอว ปฏฺปิตฺติป-
ปฏฺปิเวฐฐมฺมํ วา น ชานาติ ฯ ยถา กิ ทพฺพิ สุปรสํ
ยถาติ ยถา หิ ทพฺพิ ยาว ปรีกฺขยา นานปฺปการาย
สุปฺวิกตฺติยา สมฺปรีวตฺตมฺมานาปี อิทํ โลณิกํ อิทํ อโลณิกํ

เล่มที่ 17 ปาเจยยกภิกขุวตฺถ หน้า 493

อิทํ ติตฺตํ อิทํ ขาริกํ อิทํ กฏกํ อิทํ อมฺพิลํ อิทํ อนมฺพิลํ
อิทํ กสวานฺติ สฺวปรสํ น ชานาติ เอวเมว พาโล ยาวชีว
ปณฺฑิตํ ปยิริปาสมาโน วุตฺตปฺปการํ ฌมฺมํ น ชานาตีติ ฯ
เทสฺนาวสาเน อากนฺตฺกภิกขุณฺ อาสเวหิ จิตฺตานิ
วิมฺจฺจิสฺสูติ ฯ

อุทายิตฺเตรวตฺถ ฯ

ปาเจยยกภิกขุวตฺถ

มฺหุตฺตมปี เจ วิณฺญติ อิมํ ฌมฺมเทสํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต ตีสมฺตฺเต ปาเจยยก (๑) ภิกขุ อารพฺก กเถสิ ฯ
เตสํ หิ ภควา อิตฺถิ ปรีเยสนฺตานํ กปฺปาสิกวนสณฺฑเท
ปจฺมํ ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ ตทา สพฺเพว เอหิภิกขุภาวํ ปตฺวา
อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา หุตฺวา เทรส ฐตฺถกานิ สฺมาทาย
วตฺตมาณา ปฺนปี ทิฆสฺส อทฺฐโน อจฺจเยน สตฺถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา อนมตฺคคฺคฌมฺมเทสํ สุตฺวา ตสฺมีเยว อาสเน
อรหตฺตํ ปาปฺถึสุ ฯ ภิกขุ อโห วติเมหิ ภิกขุหิ จิปปเมว
ฌมฺโม วิณฺญาโตติ ฌมฺมสภายํ กถิ สมฺภูจาเปสุ ฯ ตํ สุตฺวา
สตฺถา น ภิกขเว อิทาเนว ปฺพเพปิ อิเม ตีสมตฺตา สหายกา
ฐตฺตา หุตฺวา ตฺถุณฺทิลชาตเก มหาตฺถุณฺทิลสฺส ฌมฺมเทสํ สุตฺวา
๑ ปาเวยยกเถปิ ปทํ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 494

จิปปเมว ฌมม วิญญา ยปญจ สีตานิ สมหายีสู เต เตเนว
อุปนีสุสเซน เอตริหิ นิสินฺนาสเนยว อรหตุตฺตํ ปตฺตาติ วตฺวา
ฌมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาทมาห

มฺหุตฺตมปิ เจ วิญญู ปณฺทิตํ ปยิริปาสติ

จิปปิ ฌมมํ วิชานาติ ชิวหา สฺวปรสฺสํ ยถาติ ฯ

ตสฺสตุโถ วิญญู ปณฺทิตปริโส มฺหุตฺตมปิ เจ อณฺณํ

ปณฺทิตํ ปยิริปาสติ โส ตสฺส สนฺติเก อุกฺกณฺหนฺโต

ปริปุจฺจนฺโต จิปปเมว ปริยตฺติฌมมํ วิชานาติ ตโต กมฺมฏฺฐานํ กถาเปตฺวา ปฏิปตฺติยํ

จฺมณฺเณโต วายมฺนฺโต ยถา นาม อนฺุพหต-

ชิวหาปสาโท ปริโส รสวิชานนตฺถํ ชิวหุเค จเปตฺวาเอว

โลณิกาทิเกทํ รสํ วิชานาติ เอวํ ปณฺทิตโต จิปปเมว โลกุตฺตรฌมมปิ วิชานาตีติ ฯ

เทสนาวसानเ พหุ ภิกฺขุ อรหตุตฺตํ ปาปุณฺสีสูติ ฯ

ปาเจยฺยกภิกฺขุวตฺถุ ฯ

สุปฺปพฺพุทฺทญฺจิวตฺต

จรรนฺติ พาลา ทุมฺเมชาติ อิมํ ชมฺมเทศนํ สตฺถา เวพฺพเว
วิหรนฺโต สุปฺปพฺพุทฺทญฺจ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อิทํ สุปฺปพฺพุทฺทญฺจ อุทานे (๑) อาคตเมว ฯ ตทา หิ
สุปฺปพฺพุทฺทญฺจ ปรีสปรียนฺเต นิสินฺโน ภควโต ชมฺมเทศนํ
สฺตฺวา โสตาปตฺตติผลํ ปตฺวา อตฺตนา ปฏฺฐิตทฺทคฺคณํ สตฺถ
อาโรเจตฺตกาโม ปรีสมชฺเฒ โอคาหิตฺตํ อวิสหนฺโต มหาชนสฺส สตฺถาริ วนฺทิตฺวา อนฺนคฺนตฺวา
นินฺวตฺตกาเล วิหาริ

อคมมาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ สกฺโก เทวราชา อยํ สุปฺปพฺพุทฺทญฺจ
อตฺตนา สตฺถ สาสเน ปฏฺฐิตทฺทคฺคณํ ปากฺกํ กาคฺตกาโมติ
ณตฺวา วมฺลิสฺสสามิ นนฺติ คนฺตฺวา อากาเส จิตฺเต เอตทโวจ
สุปฺปพฺพุทฺทญฺจ ตฺวํ มนฺนุสฺสทลิตฺทโท มนฺนุสฺสวราโก อหนฺเต
อปรียนฺตํ ชนํ ทสฺสามิ พุทฺโท น พุทฺโท ชมฺโม น ชมฺโม
สงฺโฆ น สงฺโฆ อลํ เม พุทฺเธน อลํ เม ชมฺเมน
อลํ เม สงฺฆेณาติ วเทหิตฺติ ฯ อถ นํ โส อาห โกสิ
ตฺวานฺติ ฯ อิหํ สกฺโกติ ฯ อนฺนพาล อหิริก ตฺวํ มยา สทฺธี
กเถตฺตํ น ยุตฺตฺตโรไปสิ ตฺวํ มํ ทฺทคฺคโต ทลิตฺทโท กปฺปเณติ
วเทสิ เนวาทิ ทฺทคฺคโต น ทลิตฺทโท สุขปฺปตฺตโต อหฺมสมฺมิ
มหทฺทโน

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 496

สทฺทธาณํ สีลธนํ หิริ โอตฺตปฺปิยํ (๑) ธนํ

สุตฺตธนญจ จาโค จ ปญฺญา เว สตฺตมํ ธนํ

ยสฺส เอตา ธนา อตฺถิ อิตฺถิยา ปฺริสสฺส วา

อทลิตฺทโทติ ตํ อาหุ อโมฆํ ตสฺส ชีวิตฺตฺติ (๒)

เยสํ หิ อิมานิ สตฺตวิริชฺชอรិษณานิ สนฺติ น เต พุทฺเธหิ
วา ปจฺเจกพุทฺเธหิ วา ทลิตฺททาติ วุจฺจนฺตฺติ ฯ สกโก ตสฺส
กถํ สุตฺวา ตํ อนฺตรามกุเค โอบาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา
สพฺพิ ตํ วจนปฺปฏิวจนํ สตฺถุ (๓) อาโรเจสิ ฯ อถ นํ ภกฺวา
อาห น โข สกฺก สกฺกา ตาติสฺสานํ สเตนปฺปี สหสฺเสนปฺปี
สุปฺปพุทฺธกฺกุจฺจี พุทฺโธ น พุทฺโธติ วา ธมฺโม น ธมฺโมติ
วา สงฺโฆ น สงฺโฆติ วา กถาเปตฺตฺตฺติ ฯ สุปฺปพุทฺโธปฺปี โข
สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา สตฺถารา กตปฺปฏิสมฺโมทโน อตฺตนา
ปฺปฏิทฺธกฺกณํ สตฺถุ อาโรเจตฺวา อุกฺกฺชายาสนา ปกฺกามิ ฯ อถ
นํ อจิริปฺกนฺตํ คาวี ตฺรณฺวจฺฉา ชีวิตา โวโรเปสิ ฯ

สา กิริ เอกา ยถฺจินิ ปุคฺกุสฺสาคฺคฺกฺลปฺตฺตํ พาหิยทฺวารุจิริยํ
ตมฺพทาจิกโจรมาตกํ สุปฺปพุทฺธกฺกุจฺฉินฺตฺติ อิเม จตฺตาริ ชเน
สत्ตํ สत्ตํ อตฺตภาเว คาวี หุตฺวา ชีวิตา โวโรเปสิ ฯ เต
กิริ อตฺเต จตฺตาริ เสฏฺฐิปฺตฺตฺตา หุตฺวา เอกํ นครโสภินิ
คณฺธิกํ อุตฺตยานํ เนตฺวา ทิวสํ สมฺปตฺตฺติ อนฺภวิตฺวา สายณฺหสมเย

๑ ม. ย. หิริ โอตฺตปฺปิยํ ฯ ๒ อ. สตฺตก. ๒๓/๔ ฯ

๓. ส. ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 สุปปพุทธฎจิวตถุ หน้า 497

เอวํ มนุตยีสฺสู อิมสฺสูมี จาเน อญฺโณ นตฺถิ อิมิสฺสูสา อมฺเหหิ
ทินฺนํ กหาปณสฺสหสฺสญจ สพฺพญจ ปสาธนภณฺฑํ กเหตฺวา
อิมํ มาเรตฺวา คจฺจมาติ ฯ สาทเตสํ กถํ สุตฺวา อิเม
นิลลชฺชชา มยา สทฺฐี อภิริมิตฺวา อิทานิ มํ มาเรตฺวามา
ชานิสฺสูสามิ เตสํ กตฺตพฺพยุตฺตกนฺตติ เตหิ มาริยมานา อหํ
ยกฺขินี หุตฺวา ยถา มํ เอเต มาเรนฺตติ เอวเมว เต มาเรตฺตุ
สมตฺถา ภเวยฺยนฺตติ ปตฺถนํ อกาสิ ฯ [๑]

สมฺพหฺลลา ภิกฺขุ ตสฺส กาลกิริยํ ภควโต อารโจะตฺวา
ตสฺส กา คติ เกเนว การณฺน กุฎฺฐิจิภาวํ ปตฺโตติ
ปฺจุจฺฉีสฺสู ฯ สตฺถา โสตาปตฺตติผลํ ปตฺวา ตสฺส ตาวตีสฺสภวเน
อุปฺปนฺนภาวญจ ตครสฺสิจิปฺปจฺเจกพฺพุทฺธํ ทิสฺวา นิฎฺฐุหิตฺวา
อปฺพยามํ กตฺวา ทีฆรตฺตํ นิริเย ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน
อิทานิ กุฎฺฐิจิภาวปฺตฺตติญจ พฺยากริตฺวา ภิกฺขเว อิเม สตฺถา
อตฺตนาเว อตฺตโน กุฎฺฐิวิปากํ กมฺมํ กโรนฺตวา วิจฺรนฺตติ
วตฺวา อนุสฺสนฺธี ฆณฺเฑตฺวา อุตฺตรี ฐมฺมํ เทเสนฺโต [๒]
คาถมาห

จฺรนฺตติ พาลา ทุมฺเมธา อมิตฺเตเนว อตฺตนา
กโรนฺตวา ปาปกํ กมฺมํ ยํ โหติ กุฎฺฐกปฺพลนฺตติ ฯ

๑ สี่. ม. ย. เอตฺถนฺตเร ตสฺส นิสฺสูสนฺเทน อิเม มาเรสฺสีติ อตฺถิ ฯ
๒ สี่. ม. ย. เอตฺถนฺตเร อิมนฺตติ อตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณนา หน้ 498

ตตถ จรณตตี จตฺหิ อิริยาปถหิ อกุสลเมว กโรนฺตา
วิจฺรณฺติ ฯ พาลาติ อธิโลกตถถญจ ปฺรโลกตถถญจ อชานนฺตา
อธิ พาลา นาม ฯ ทุมเมธาติ ทุปฺปญญา ฯ อมิตฺเตเนวาติ
อมิตฺตญฺเตน วิย เวนินา หุตฺวา ฯ กฏฺกปฺผลนฺติ ติจิณฺผลํ
ทฺกฺกขผลํ ฯ

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺตติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ
สฺปฺปพฺททกฺกจิวตฺถ

กสกวตฺถ

น ตํ กมฺมํ กตํ สาธุติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวเน วิหรนฺโต เอกํ กสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตฺถิตฺโต อวิทฺุเร เอกํ เขตฺตํ กสติ ฯ โจรา
อฺุทกนิตฺุทมนเนน นกรํ ปวิสิตฺวา เอกสฺมี อทฺุฏกฺุเถ อุมฺมงฺกํ
กิณฺุทิตฺวา ปวิสิตฺวา พหุํ หิรณฺญสฺวณฺณํ กเหตฺวา อฺุทก-
นิตฺุทมนเนนเนว นิกฺุขมีสุ ฯ เอโก โจโร เต วณฺุเจตฺวา เอกํ
สทฺุสฺสตฺถวิกํ โอวณฺุฎฺกิกายํ กตฺวา ตํ เขตฺตํ คนฺุตฺวา เตหิ
สทฺุธี ฆณฺุฑํ ภาเชตฺวา อาทาย คจฺจนฺุโต โอวณฺุฎฺกิกโต
ปตฺมานํ สทฺุสฺสตฺถวิกํ น สลฺลทฺุเขสิ ฯ

ตํทิวสํ สตฺถา ปจฺุจฺจสสมเย โลกํ โอโโลเกนฺุโต ตํ
กสกํ อตฺตโน ฅาณชาลสฺส อนฺุโต ปวิฏฺุจํ ทิสฺวา กิณฺุ

โฆ ภวิสฺสตีติ อุปฺชาเรนฺโต อิทํ อทฺทส อัย กสโก
ปาโตว กสิคฺคํ คมิสฺสตี ภาณฺทสามิกาปี โจรานํ อนุปฺทํ
คนฺตุวา สหสฺสตฺถวิกํ ตสฺส เขตฺเต ทิสฺวา เอตํ คณฺหิสฺสสนฺติ
มํ จเปตฺวา ตสฺส อลฺโย สกฺขิ นาม น ภวิสฺสตี โสตาปตฺติมคฺคสฺส อุปฺนิสฺสโยปีสฺส อตฺถิ
ตตฺถ มยา คนฺตุ
วฏฺฐตีติ ฯ โสปี กสโก ปาโตว กสิคฺคํ คโต ฯ สตฺถา
อานนฺทตฺถเรณ ปจฺจาสมณฺเณน ตตฺถ อคมาสี ฯ กสโก สตฺถารํ
ทิสฺวา คนฺตุวา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา ปฺน กสิคฺคํ อารภิ ฯ
สตฺถา เตน สทฺธิ กิณฺจิ อวตฺวา สหสฺสตฺถวิกาย ปตฺติฏฺจานํ
คนฺตุวา ตํ ทิสฺวา อานนฺทตฺถเร อาท ปสฺส อานนฺท
อาสีวิโสติ ฯ ปสฺสามิ ภาณฺเต โฆรวิโสติ ฯ กสโก ตํ กถิ
สฺสฺวา มม เวลาย วา อเวลาย วา จรณฺฏฺจานเมตํ
อาสีวิโส กิเรตฺถ อตฺถิตี จินฺเตตฺวา สตฺถริ เอตฺตํ กวตฺวา
ปฏฺกนฺเต มาเรสฺสามิ นนฺติ ปโตทฺยฏฺฐี อาทาย คโต
สหสฺสตฺถวิกํ ทิสฺวา อิมํ สนฺธาย สตฺถารา กถิตํ ภวิสฺสตีติ
ตํ อาทาย นีวตฺโต อพฺยตฺตตฺตาย ตํ เอกมฺนฺเต จเปตฺวา
ปฺสนา ปฏฺิจฺจาทฺเตตฺวา ปฺน กสิคฺคํ อารภิ ฯ มนฺุสฺสาปี
วิภาตฺาย รตฺติยา เคเห โจเรหิ กตฺถมมํ ทิสฺวา ปทานุปฺทํ
คจฺจนฺตา ตํ เขตฺตํ คนฺตุวา ตตฺถ โจเรหิ ภาณฺทสฺส
ภาชิตฺถฺจานํ ทิสฺวา กสกสฺส ปทวลฺยํ อทฺทสฺสฺส ฯ เต

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 500

ตสส ปทานุสาเรน คนุตวา ถวิกาย จปิตฎจัน ทิสวา
ปัสสู วิยหิตฺวา ถวิกิ อาทาย ตฺวึ เกหิ วิลุมปีตฺวา เขตฺตํ
กสฺมาโน วิย วิจรสีติ ตชฺเชตฺวา ทณฺฑเนน โปเถตฺวา เนตฺวา
รณฺโณ ทสฺสยีสฺสุฯ ราชา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา ตสฺส วธึ
อาณาเปสิฯ ราชนฺริสา ตํ ปจฺฉาพาหุํ พนฺธิตฺวา กสฺาหิ
ตาเลนฺดา อาฆาตนํ นยีสฺสุฯ โส กสฺาหิ ตาลิยมาโน อณฺณํ
กิลฺยจิ อวตฺวา ปสฺส อานนฺท อาสีวิโสติ ปสฺสามิ ฆนฺเต
โฆรวิโสติ วทนฺโต กจฺฉติฯ อถ นํ ราชนฺริสา สตฺถ
เจว อานนฺทตฺเถรสฺส จ กถึ กเถสิ กิณฺนาเมตฺนติ ปุจฺฉิตฺวา
ราชานํ ทฎฺฐํ ลภมาโน กเถสฺสามีติ วุตฺเต รณฺโณ สนฺติกํ
เนตฺวา รณฺโณ ตํ ปวตฺตี กถึยีสฺสุฯ อถ นํ ราชา กสฺมา
เอวํ กเถสีติ ปุจฺฉิฯ โสปี นานํ เทว โจโรติ วตฺวา
กสนตฺถาย นิกฺขนฺตกาถโต ปฎฺฐาย สพฺพิ ตํ ปวตฺตี รณฺโณ
อาจิกฺขิฯ ราชา ตสฺส กถึ สุตฺวา อยํ ฆณฺเ โลเก
อคฺคปฺคคฺลํ สตฺถารํ สกฺขี อปทิสติ น ยุตฺตํ เอตสฺส โทสํ
อาโรเปตฺถ อหเมตฺถ กตฺตพฺพิ ชานิสฺสามีติ ตํ อาทาย
สายณฺหสมเย สตฺถ สนฺติกํ คนุตฺวา สตฺถารํ ปุจฺฉิ ฆกฺวา
กจฺฉิ ตุมฺเห อานนฺทตฺเถเรน สทฺธิ เอตสฺส กสฺกสฺส กสนนฺฎจัน
คตฺาติฯ อาม มหाराชาติฯ กิ โว ตตฺถ ทิฎฺฐนฺติฯ
สทฺสสฺตถฺวิกา มหाराชาติฯ ทิสฺวา กิ อโวจฺจตฺถาติฯ อิํ

นาม มหาราชาติ ๑ ภูนเต สจายิ ปุริโส ตุมหาทิสิ อปทิสิ
นากริสฺส น ชีวิติ ลภิสฺส ตุมเหหิ ปน กถิตกถิ กเถตฺวา
เตน ชีวิติ ลทฺฐนฺติ ๑ ติ สุตฺวา สตุถา อาม มหาราช
อหมฺปิ เอตฺตกเมว วตฺวา คโต ปณฺชติเตน นาม ยิ กมฺม
กตฺวา ปจฺจนาตฺตปฺปิ โหติ น ติ กตฺตพฺพนฺติ วตฺวา อนุสนฺธิ
จฺมเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมิ คากมาห

น ติ กมฺมํ กถิ สาธุ ยิ กตฺวา อนุตฺตปฺปติ
ยสฺส อสฺสุมฺโข โรทํ วิปากํ ปฏฺิเสวตีติ ๑

ตตฺถ ยิ กตฺวาติ ยิ นิริยาทีสุ นิพฺพตฺตฺนสมตฺถิ ทฺกขฺทริยิ
กมฺมํ กตฺวา อนุสฺสรนฺโต อนุสฺสริตานุสฺสริตกฺขณเ อนุตฺตปฺปติ
อนุโสจติ ติ กถิ น สาธุ น สุนฺทริ น สลิฏฺฐกํ ๑
ยสฺส อสฺสุมฺโขติ ยสฺส อสฺสุหิ ตินฺตมฺโข โรทนฺโต วิปากํ
อนุโกตีติ ๑

เทสนาวसानเ กสกอฺปาสโก โสตาปตฺติผลํ ปตฺโต ๑
สมฺปตฺตคิกฺขุปี พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณีสฺสูติ ๑

กสกวตฺถุ ๑

สูมนมาลาการวตุ

ตยจ กมม กต สาทูติ อิม ชมมเทศน สตุตา เวพวน
วิหรนโต สูนน นาม มาลาการ อารพก กเถสิ ๗

โส กิร เทวสิก พิมพิสารราชาน ปาโตว อฏฐหิ
สูมนปุปผนาพีหิ อุปฏฐหนโต อฏฐฏฐกหาปณ ลภติ ๗
อเถกทิวส ตสมิ ปุปผานิ กเหตุวา นคริ ปวิฏฐมตเต ภควา
มหาภิกขุสงฆปริวโต นพพณณริสิโย วิสสชเชนโต มหตา
พทุธานุภาเวน มหติยา พทุธสิพุหาย นคริ ปินทาย
ปาวิสิ ๗ ภควา หิ เอกทา นพพณณริสิโย จิวเรน
ปฏิจจาทตวา อณตโร ปินทปาติโก วिय วิจรติ
ตีสโยชนมคคัง องกุลิมาลสส ปจจुकมณ กจจนโต วिय เอกทา
นพพณณริสิโย วิสสชเชนโต กปิลวตตูปเวสนาหิสู วिय ๗
ตสมิปี ทิวเส สริโรโต นพพณณริสิโย วิสสชเชตวา มหตา
พทุธานุภาเวน มหติยา พทุธสิพุหาย ราชคห ปาวิสิ ๗ อถ
มาลาการโร ภควโต รตนคุขิมิกายจนคุขิมิสทิส อตุตภาว
ทิสวา ทวตตีสมหาปัฐิสลกขณปปฏิมณทิต อสิคยานุพยณชน-
สิริโสภคคัง โอโลเถตวา ปสนุนจิตโต กิณนุ โข สตุ
อธการ กโรมิติ จินเตตวา อณณ อปสสนโต อเมหิ ปุปเพหิ
ภควนต ปุเชสสามิติ จินเตตวา ปุน จินเตสิ อิมานิ รณโย
นิพทุธิ อุปฏฐานปุปผานิ ราชอ อิมานิ อลภนโต ม

เล่มที่ 17 สุนนมาลาการวตฺถุ หน้า 503

พนฺธาเปยฺย วา ฆาตาเปยฺย วา รกฺขโต วา ปพฺพาเชยฺย
กิณฺนุ โข กโรมีติ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ ราชา มํ ฆาเตตฺ
วา รกฺขโต วา ปพฺพาเชตฺ โส หิ มยฺหํ ททมาโนปี อิมสฺมี
อตุตฺถาเว ชีวิทมตฺตํ (๑) ฐนํ ทเทยฺย สตฺถุ ปุชา ปน เม
อนेกาสุ กปฺปโกภฺบิสุ อถํ หิตาย เจว สุขาย จาติ อตุตฺถโน
ชีวิทํ ตถาคตฺสฺส ปรีจฺจชิ ฯ โส ยาว เม ปสนฺนจิตฺตํ น
ปฏิกฺกฺกฺติ ตาวเทว ปุชฺชํ กริสฺสามิติ หกฺขปฺปหฺกฺโข อุกฺกुकฺกฺโก
สตุถาริ ปุชฺเชติ ฯ กถํ ปจฺมํ ตาว เทว ปุปฺผมฺกฺกฺโข
ตถาคตฺสฺส อฺปรี จิปี ฯ ตา อฺปรีมตฺถเก วิตานํ หุตฺวา
อฺกฺกฺสฺส ฯ อปรา เทว มฺกฺกฺโข จิปี ฯ ตา ทกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
มาลาปฏิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก (๒) โอตฺริตฺวา อฺกฺกฺสฺส ฯ อปรา เทว มฺกฺกฺโข
จิปี ฯ ตา ปฏิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก โอตฺริตฺวา ตเถว อฺกฺกฺสฺส ฯ อปรา
เทว มฺกฺกฺโข จิปี ฯ ตา วามหตฺถปฺสฺสเนน โอตฺริตฺวา ตเถว
อฺกฺกฺสฺส ฯ เอวํ อฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก มฺกฺกฺโข หุตฺวา จตฺตฺ
จानนฺสฺส ตถาคตํ ปรีกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก ปฺรโต คมนทฺวารมตฺตเมว
อโหสิ ฯ ปุปฺผานํ วณฺณานิ อนฺโตมฺขานิ อหฺลํ ปตฺตานิ
พหิมฺขานิ ฯ ภคฺวา ราชตปฏฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก วิย หุตฺวา
ปายาสิ ฯ ปุปฺผานิ อจิตฺตกานิปี สจิตฺตกํ นิสฺสาย อภิชฺชิตฺวา
อปตฺติตฺวา สตุถารา สทฺธีเยว กจฺจนฺติ จิตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
อฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก จิตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก จิตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
๑ ชีวณมตฺตุนฺติ ปเทน ภวิตพฺพิ ฯ ๒ มาลาปฏิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก (?) ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 504

สตถุ สรโรโต สตสหัสสวิชชุตตา วิย รัสสิโย นิกขมีสุ ฯ ปุโรโต
จ ปจฺจโต จ ทกฺขินโต จ วามโต จ สีสมตถกโต จ
นิกฺขนฺตรัสสิโย นิกฺขมีสุ ฯ เอกาปี สมมุขสมมุขญฺจานน
อปลายิตฺวา สพฺพาปี สตถาริ ติกฺขตฺตํ ปทกฺขินํ กตฺวา
ตรุณฺตาลกฺขนุชฺปฺปมาณา หุตฺวา ปุโรโตเยว ชาวนฺติ ฯ
สกลนฺคริ สงฺขุภิ ฯ อนฺโตนฺนเร นว โกฏฺโทยิ พหิณฺนเร นว
โกฏฺโทยิติ อฏฺฐารสฺสุ โกฏฺสิ อโกปี ปุริโส วา อิตฺถิ วา
ภิกฺขํ คเหตุวา น นิกฺขมฺนฺโต นาม นตฺถิ ฯ มหาชโน
สีหนาทํ นทฺนฺโต เจลฺลฺกฺเขปสฺสทฺสทานิ กโรนฺโต สตถุ ปุโรโต ว
คจฺจตฺติ ฯ สตถาปี มาลาการสฺส คฺคณิ ปากฺกั กาทฺถุ ติกฺคาเว
นฺนเร เกริจฺรณฺนคฺเคเนว อจฺริ ฯ มาลาการสฺส สกฺลสรโร
ปญฺจวณฺณาย ปิตฺยา ปรีปุริ ฯ โส โลกณฺเณว ตถาคเตน
สทฺธิ จริตฺวา มโนสิลาเรเส นิมฺลฺลโค วิย พุทฺธรัสสินิ อนฺโต
ปวิญฺโจ สตถาริ โถเมตฺวา วนฺทิตฺวา ตฺจฺจปจฺจิมฺเวย คเหตุวา
เกหิ อคฺมาสิ ฯ

อถ นํ ภริยา ปุจฺจติ กหิ ปุปฺพานิตฺติ ฯ สตถา เม
ปุชฺชิตฺติ ฯ รัลโย อิทานิ ก็ กริสฺสตีติ ฯ ราชา มํ
จมาเตตฺถ วา รญฺจโต วา ปพฺพาเชตฺถ อหิ ชีวิตํ ปรีจฺจชิตฺวา
สตถาริ ปุเชสิ สพฺพปฺพานิ อฏฺฐ มุฏฺฐิโย อเหตุสิ เอเวรฺปา
นาม ปุชา ชาตา มหาชโน อุกฺกฏฺฐิสฺสทฺสทานิ กโรนฺโต

เลมที่ 17 สมนมาลาการวตถุ หนา 505

สตถารา สทฐี จรติ โย เอส มหาชนสฺส อุกกฏจิสทโท
ตสฺมี จาเน เอโสติ ฯ อตฺสฺส ภริยา อนฺธพาลา เอวรูเป
ปาฎิหาริเย ปสาทํ อชเนตฺวา ตํ อกโกสิตฺวา ราชานो
นาม จณฺฑา สกึ กุฑฺธา หตฺตปาทาติจฺเจทเนน พหุํปี
อนตฺถํ กโรนฺติ ตยา กตฺกมฺเมน มยฺหํปี อนตฺถโถ สียาติ
ปฺตฺเต อาทาย ราชกฺลํ คนฺตฺวา รณฺณา ปกโกสิตฺวา ก็
เอตฺนฺติ ปุจฺฉิตา อาห มม สามิโก ตฺมฺหากํ อฺปฏฺจान-
ปฺปฺเพหิ สตฺถาริ ปุเชตฺวา ตฺจฺจหนฺตฺถโถ ฆริ อากนฺตฺวา กหํ
ปฺปฺผานิตฺติ มยา ปุฏฺโจ อิทนฺนาม วเทสิ อหํ ตํ ปรีภาสิตฺวา
ราชานो นาม จณฺฑา สกึ กุฑฺธา หตฺตปาทาติจฺเจทเนน
พหุํปี อนตฺถํ กโรนฺติ ตยา กตฺกมฺเมน มยฺหํปี อนตฺถโถ
สียาติ ตํ จฺจฺเจตฺวา อีธาคตา เตน กตฺกมฺมํ สุกตํ วา
โหตุ ทฺกฺกํ วา ตสฺเสเวตํ มยา จฺจฺจิตฺถาวํ ชานาหิ
เทวาติ ฯ ราชานอ ปจฺมทสฺสเนเนว โสตาปตฺติผลํ ปตฺโต
สทฺธาสมฺปนฺโน อริยสาวโก จินฺเตสิ อโห อยํ อิตฺถิ
อนฺธพาลา เอวรูเป กุณฺเ ปสาทํ น อฺปฺปาเทสิติ ฯ โส
กุฑฺโธ วีย หุตฺวา ก็ อมฺม วเทสิ มยฺหํ อฺปฏฺจานปฺปฺเพหิ
เตน ปุชา กตาติ ฯ อาม เทวาติ ฯ ภาทฺทกนฺเต กตํ ตํ
จฺจฺเจตฺติยา มม ปฺปฺเพหิ ปุชาการกสฺส อหํ กตฺตพฺพตฺตํ
ชานิสฺสามิตฺติ ตํ อฺยโยเชตฺวา เวเคน สตฺถุ สนฺตํ กิ คนฺตฺวา

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 506

วณทิตฺวา สตฺถารา สทฺธิเยว วิจริ ๗ สตฺถา ตสฺส
จิตฺตปฺปสาทํ ฌตฺวา เกริจฺรณวิธิยา นคฺริ จริตฺวา รณฺโณ
เคหทฺวาริ อคฺมาสิ ๗ ราชา ปตฺตํ คเหตฺวา สตฺถาริ เคหิ
ปเวเสตฺถกาโม อโหสิ ๗ สตฺถา ปน ราชงฺคณเยว นิสิตฺนาการิ
ทสฺเสสิ ๗ ราชา ตํ ฌตฺวา สีนํ มณฺฑปํ กโรธาติ
ตํชณฺณเยว มณฺฑปํ การาเปสิ ๗ นิสิตฺติ สตฺถา สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเณ ๗ กสฺมา ปน สตฺถา ราชเคหํ น ปาวิสิ ๗
เอวํ กิรตฺส อโหสิ สจาหํ อนฺโต ปวิสิตฺวา นิสิตฺเยยํ
มหาชโน มํ ทฎฺฐํ น ลเภยฺย มาลาการตฺส คุโณ ปากโณ
น ภเวยฺย ราชงฺคณ ปน มํ นิสินฺนํ มหาชโน ทฎฺฐํ
ลภิสฺสตี มาลาการตฺส คุโณ ปากโณ ภวิสฺสตีติ ๗ คุณฺวณฺตานิ
หิ คุณฺํ พุทฺธาเยว ปากญฺํ กาคฺุ สกฺโกนฺติ อวเสสชโน
คุณฺวณฺตานิ คุณฺํ กเถนฺโต มจฺจรายตี ๗ จตฺตาริ ปุปฺผปฏฺฐา
จตฺตทฺทิสํ อฏฺฐิสฺ ๗ มหาชโน สตฺถาริ ปรีวเรสิ ๗ ราชา
พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณฺิเตน อาหารเณ ปรีวิสิ ๗ สตฺถา
ภคฺตภิกฺขาวสานเณ อนฺโมทนํ กตฺวา ปุริมฺนเยเนว จตฺตฺหิ
ปุปฺผปฏฺฐเหหิ ปรีกฺขิตฺโต สีนนาทํ นทฺนเตน มหาชเนน
ปรีวโต วิหาริ อคฺมาสิ ๗ ราชา สตฺถาริ อนฺคนฺตฺวา
นิวตฺโต มาลาการิ ปกฺโกสาเปตฺวา มม อาหริตฺตพฺพปฺุเพหิ
กินฺติ วตฺวา สตฺถาริ ปุเชสิตี ปุจฺฉิ ๗ มาลาการิ ราชา

เล่มที่ 17 สุนนมาลาการวตถุ หน้า 507

มาเตตุ วา รกฺจโต วา ปพฺพาเชตฺติ ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา
สตถุถาริ ปุเชสิ เทวติ อห ๑ ราชา ตฺว มหาปฺริโส
นามาติ วตฺวา อฏฺจ หตฺถิ จ อสฺเส จ ทาเส จ
ทาสโย จ มหาปสาธนาณิ จ อฏฺจ กหาปณสหสฺसानิ จ
ราชกุลโต นีหริตฺวา สพฺพาลงฺการปฺปฏิมณฺฑิตา อฏฺจ นาริโย
อฏฺจ คามวเร จาติ อิมิ สพฺพฏฺจกํ นาม ทานํ อทาสิ ๑

อานนฺทตฺเถโร จินฺตสิ อชฺช ปาโตว ปฏฺจาย
สีหนาทสหสฺसानิ เจว เจลกฺเขปสหสฺसानิ จ ปวตฺตนฺติ โโก
นุ โข มาลาการสฺส วิปาโกติ ๑ โส สตถุถาริ ปุจฺฉิ ๑
อถ นํ สตถุตา อานนฺท อิมินา มาลาการเณน อปฺปมตฺตกํ
กมฺมํ กตฺตุนฺติ มา สลฺลกฺเขสิ อยญฺหิ มยฺหํ ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา
ปุชฺช อทาสิ โส เอวํ มยิ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺปานํ สตสหสฺสํ
ทฺถกฺคตี น คมิสฺสตีติ

กปฺปานํ สตสหสฺสํ ทฺถกฺคตี น คมิสฺสตี
จตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ ผลํ เอตฺสฺส กมฺมุโน
ปจฺฉา ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ สุมโน นาม ภวิสฺสตีติ

อาห ๑ สตถุ ปน วิหาริ คนฺตฺวา คนฺชกฺฎฺฐี ปวิสฺนกาเล
ตานิ ปุปฺพานิ ทฺวารโกฏฺจเก ปตีสุ ๑

สาชฺณหสมเย ภิกฺขุ ชมฺมสภายิ กถิ สมฺภูจาเปสิ อโห
อจฺฉริยิ มาลาการสฺส กมฺมํ ชฺรมาณกพฺพุทฺธสฺส ชีวิตํ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 508

ปริจจชิตวา ปุ่ปผปุ่ กตวา ตังณณเวว สพุพฐกนุนาม
 ลกิติ ฯ สตุถา คนุชกุฎโต นิกขมิตวา ตินณัน คมนานัน
 อณุตเรน คมเนน ชมมสภัน คนุตวา พุทฐาสเน นิสิติตวา
 กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ ปุ่จณิตวา
 อิมาย นามาติ วุตเต อาม ภิกขเว ยสส กम्मสส
 กตตตา ปจจนาตูปปี น โหติ อนุสสริตานุสสริตกขณ
 โสมนสสเมว อุปปชชติ เอวรूपัน กम्मัน กตตพพเมวาติ วตวา
 อนุสนนุธิ ฉณตวา ชมม เตเสนโต อิมัน กถมาห
 ตลจ กम्मัน กต สาสู ยัน กตวา นานุตูปปีติ
 ยสส ปตีโต สุมโน วิปากัน ปฎิวเสวติติ ฯ
 ตตถ ยัน กตวาติ ยัน เทวมนุสสสมปตติณณเจว
 นิพพานสมปตติยา จ นิพพตตณสมตถัน สุขุทธิยัน กम्मัน กตวา
 นานุตูปปีติ อถโข ทิฏฐชมเมเยว อนุสสริตานุสสริตกขณ
 ปีติเวเคน ปตีโต โสมนสสเวเคน จ สุมโน หุตวา आयตี
 ปีติโสมนสสชาโต หุตวา วิปากัน ปฎิวเสวติ ตัน กम्मัน กต
 สาสู สุนนุทธิ ลีลิตุจกนุติ ฯ
 เทสนาวसानะ จตุราสีติยา ปาณสสสถานัน ชมมาภิสมโย
 อโหสีติ ฯ

สุมนมาลาการวตถุ ฯ

อุปปลวณณาเถรีวตถุ

มฐวา มลยตี พาโลติ อิมิ ชมมเทศนึ สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อุปปลวณณาเถรี อารพุก กเถสิ ฯ

สา กิร ปทุมุตตรพุทธสสุ ปาทมูเล ปตถนึ ปฎฐเปตวา
กปฺปตตสหัสสิ ปุณฺณานิ กุรุมาณา เทเวสุ จ มนุสฺเสสุ
จ สัสนนตี อิมสมิ พุทธฐปฺปาเท เทวโลกโต จวิตฺวา สาวตถึยิ
เสฏฺฐิจฺจุเล ปฎิสนฺธิ คณฺหิ ฯ นีลุปฺปลกพุกสมานวณฺณตยา
จตุสสา อุปปลวณฺณาเตวว นามิ อํกัสุ ฯ อถตุสสา
วยปฺปตตกาเล สกถชมฺพฺทีเป ราชานิ จ เสฏฺฐิโน จ
เสฏฺฐิจฺจุส สนฺติกิ ปณฺณการิ ปหิณฺสิ ฐิตริ อมฺหากิ
เทตฺติ ฯ อุปฺปหิณฺนุโต นาม นาโหสิ ฯ ตโต เสฏฺฐิ
จินฺเตสิ อหิ สพฺเพสํ มนํ กเหตุํ น สกฺขิสฺสามิ อุปายิ
ปเนกํ กริสฺสามิติ ฯ โส ฐิตริ ปกฺโกสิตฺวา อมฺม
ปพฺพชิตฺตุ สกฺขิสฺสตีติ อาห ฯ ตตุสสา ปจฺฉิมภวิกตฺตาปีตุ
วจนํ สีเส อาสิตฺตตสปกเตลํ วिय อโหสิ ตสุมา ปีตริ
ปพฺพชิสฺสามิ ตาตาคิ อาห ฯ โส ตตุสสา มหนฺตํ สกฺการิ
กตฺวา ตํ ภิกฺขุณฺอุปสฺสยิ เนตฺวา ปพฺพาเชสิ ฯ ตตุสสา
อจิริปฺปพฺพชิตาย เอว อุโปสถาคาเร ตาลวาโร ปาปฺปณิ ฯ สา
ทีปึ ชาเลตฺวา อุโปสถาคาริ สมมชฺชิตฺวา ทีปสิขาย นิमितฺตํ
คณฺหิตฺวา จิตาว ปุณฺปฺปุนิ โอลอกยมาณา เตโชกสิณารมฺมณิ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 510

ณานํ นิพพตเตตฺวา ตเมว ปาทกํ กตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ
สทฺธิํ ปฏิสมภิทาหิ เจว อภิญญาหิ จ ฯ สว อปเรน
สมเยน ชนปทจาริกํ จริตฺวา ปจฺจาคตา อนฺธวณฺํ ปาวีสิ ฯ
ตทา ภิกฺขุณีนํ อรณฺณวาโส อปฺปฏิกฺขิตฺโต โหติ ฯ อถสฺสา
มนุสฺสสา ตตถ กุณฺฑิกํ กตฺวา มณฺจกํ ปณฺญาเปตฺวา สานฺนียา
ปริกฺขิปีสุ ฯ สว สาวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย ปวิสิตฺวา นิกฺขมิ ฯ
มาตุลปฺตฺโต ปนสฺสา นนฺทมาณโว คิหิกาลโต ปฏฺจาย
ปฏฺิพทฺชิตฺโต ตสฺสา อากตภาวํ สุตฺวา เถรียา อากมนโต
ปุเรตรเมว อนฺธวณฺํ คนฺตฺวา ตํ กุณฺฑิกํ ปวิสิตฺวา เหนฺจามณฺเจ
นีสินฺ เถรียา อากนฺตฺวา กุณฺฑิกํ ปวิสิตฺวา ทวารํ ปิธาย
มณฺจเก นีสินฺนมตฺตาย พหิ อาคปโต อากตตฺตา จกฺขุเป
อนฺธกาเร อวิกเตเยว เหนฺจามณฺจโต นิกฺขมิตฺวา มณฺจกํ
อภिरุຍฺห มา นสฺสิ พาล มา นสฺสิ พาลาติ เถรียา
วาริยามาโน อภิภวิตฺวา อตฺตโน ปฏฺิจิตกมฺมํ กตฺวา
ปายาสิ ฯ อถสฺส อคฺคณฺํ ฐาเรตฺถํ อสฺสโกนฺตี วิย มหาปจฺวี
เทวธา ภิกฺขุชิ ฯ โส ปจฺวี ปวิญฺโจ คนฺตฺวา มหาอวิจิมฺหิ
นิพพตฺติ ฯ เถรีปี ตมตฺถํ ภิกฺขุณีนํ อาโรเจสิ ฯ ภิกฺขุณิโย
ภิกฺขุณฺํ ตมตฺถํ อาโรเจสุ ฯ ภิกฺขุ ภควโต อาโรเจสุ ฯ
ตํ สุตฺวา สตฺถา ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ภิกฺขเว ภิกฺขุ-
ภิกฺขุณิอุปาสกอุปาสิกาสุ โย โกจิ พาลโต ปาปกมฺมํ กโรนฺโต

เล่มที่ 17 อุปฺปทวณณาเถรวิวตฺถ หน้า 511

มฐฺสกุขราทีสุ กณฺจิทเว มฐฺรสรํ ขาทมาโน ปุริโส วิย
หฺกฺชปฺปหฺกฺชโ อฺทกฺคฺทกฺโค วิย กโรตฺติ อนฺสนฺธิ ฆณฺเฑว
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาทมาห

มฐฺวา มณฺลตี พาโล ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ อถ (พาโล) ทุกฺขํ นิคฺจณฺตีติ ฯ

ตตฺถ มฐฺวาทิ พาลสฺส หิ ปาปํ อกฺุสฺสทกมฺมํ กโรนฺตสฺส
ตํ กมฺมํ มฐฺ วิย มฐฺรสรํ วิย อิกฺุจํ กนฺตํ มนาปํ วิย
อฺปฺกฺชจาทิ อิติ นํ โส มฐฺว มณฺลตี ฯ ยาวาทิ ยตฺตํ
กาลํ ฯ ปาปํ น ปจฺจติติ ทิกฺุชธมฺเม วา สมฺปฺราเย วา
วิปากํ น เทติ ตาว นํ เหวํ มณฺลตี ฯ ยทา จาติ
ยทา ปนสฺส ทิกฺุชธมฺเม วา วิวิธา กมฺมกฺรณา กรียมานสฺส
สมฺปฺราเย วา นิริยาทีสุ มหาทุกฺขํ อนฺภวานฺตสฺส ตํ ปาปํ
ปจฺจติ อถ โส พาโล ทุกฺขํ นิคฺจณฺตี วินฺทติ ปฏฺฐิตฺติติ ฯ

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ ฯ อปฺเรน
สมฺเขน ธมฺมสทฺถายํ มหาชโน กถํ สมฺกฺชจาเปสิ (๑) จินฺนสวาปี
มณฺเฑ กามสฺสุขํ สาทิยนฺติ กามํ เสวนฺติ กิ น เสวิสฺสนฺติ
น เหเต โทพาปรุกฺษา น วมฺมิกา อลฺลมํสสรีราเยว ตสฺมา
เอเตปี กามสฺสุขํ สาทิยนฺติ กามํ เสวนฺตีติ ฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา
กาย นฺตฺถ วิกฺุชเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺจติว
๑ ปจฺจนา วุฏฺเตน น สเมติ ฯ ตถาหิ วุกฺษติ กาย นฺตฺถ
วิกฺุชเวติอาที ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกคควณณา หน้า 512

อิมาย นามาติ วุตเต น ภิกขเว ชีณาสวา กามสุขัง
สาทิยนฺติ น กามัง เสวนฺติ ยถา หิ ปทุมปตฺเต ปตฺติ
อุทกพินฺทุ น ลิปฺปติ น สณฺจติ วินิวฺฏฺเตวา ปตฺเตว
ยถา จ อารคฺเค สาสโป น ลิปฺปติ น สณฺจติ วินิวฺฏฺเตวา
ปตฺเตว เอวํ ชีณาสวสฺส จิตฺเต ทฺวิโรปี กาโม น ลิปฺปติ
น สณฺจติติ อนุสนฺธิ์ ฆณฺเฏวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
พฺราหฺมณฺวคฺเค คากมาห
วาริ โปกฺขรปตฺเตว อารคฺเคริว สาสโป
โย น ลิปฺปติ กามสฺส ตมฺหํ พฺรุมิ พฺราหฺมณฺนฺติ ฯ
อิมิสฺสา อตฺโถ พฺราหฺมณฺวคฺเคยฺว อาวิภวิสฺสติ ฯ สตุถา
ปน ราชานํ ปเสนฺทิโกสลํ ปกฺโกสาเปตฺวา มหาราช อิมสฺมี
สาสเน ยถेว กุลปฺตฺตา เอวํ กุลชิตฺโรปี มหนฺตํ ฌาติกณฺณจ
โภคกฺขนฺธจ ปหาย ปพฺพชิตฺวา อรณฺเณ วิหรนฺติ ตา
อรณฺเณ วิหรมานา รากฺรตฺตา ปาปฺปคฺคฺลา โอมานาติมาน-
วเสน วิเหเรนฺติปี พฺรหฺมจฺริยฺนฺตรายฺปี ปาเปนฺติ ตสฺมา
ภิกฺขุณีสงฺฆสฺส อนุโตนฺนเร วสนฺนฺจานํ กาคฺคํ วฏฺฏฺตีติ ฯ
ราชา สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา นครสฺส เอกปฺสฺเส ภิกฺขุณี-
สงฺฆสฺส วสนฺนฺจานํ การลฺสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย ภิกฺขุณีโย
อนุโตคามเยว วสนฺติ ฯ

อุปฺปลวณฺณาเถรีวตฺถุ ฯ

ชมพูกาชีวกวตฺถุ

มาเส มาเส กุสคฺเคนาติ อิมํ ชมฺมเทศนํ สตุถา เวพฺพเว
วิหรนฺโต ชมพูกาชีวกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อติเต กิร กสฺสปสมฺมาสมพฺพุทฺธกาเถ คามวาสี เอโก
กุฏุมฺพโก เอกสฺส เถรสฺส วิหาริ กตฺวา ตตฺถ วิหรนฺตํ
จตุหิ ปจฺจयेหิ อุปฏฺฐหิ ฯ เถโร ตสฺส เเคเห นิพฺพุทฺธิ
ภฺยชฺติ ฯ อเถโก ชีณาสโว ภิกฺขุ ทิวา ปิณฺฑทาย จรณฺโต
ตสฺส เคาทวาริ ปาปุณฺนิ ฯ กุฏุมฺพโก ตํ ทิสฺวา ตสฺส
อิริยาปเถ ปสนฺโน เคาหิ ปเวเสตฺวา สกฺกจฺจํ ปณฺนิเตน
โกชเนน ปรีวีสิตฺวา ฆนฺเต อิมํ สาฏฺกํ รชิตฺวา นิวาเสยฺยาถาติ
มหนฺตํ สาฏฺกํ ทตฺวา ฆนฺเต เกสา โว ทิฆมา ตุมฺหากํ
เกโสโรปนตฺถาย นหาปีตํ อานะสฺสามิ สยนตฺถาย [๑] มณฺจกํ
คาหาเปตฺวา อากมิสฺสามิตี อาห ฯ นิพฺพุทฺธิ เคาเห ภฺยชนฺโต
กุลฺลปโก ภิกฺขุ ตสฺส ตํ สกฺกการิ ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺถ
นาสภฺยิ อยฺนตํ มฺหุตฺตํ ทิฏฺฐกสฺส เอวรูปี สกฺกการิ กโรติ
นิพฺพุทฺธิ เคาเห ภฺยชนฺตสฺส ปน มยฺหิ น กโรตีติ จินฺเตตฺวา
วิหาริ อคฺมาสิ ฯ อิตโรปี เตเนว สทฺธิ ฅนฺตฺวา กุฏุมฺพิกเณ
ทินฺนํ สาฏฺกํ รชิตฺวา นิวาเสสิ ฯ กุฏุมฺพโกปี นหาปีตํ
อาทาย ฅนฺตฺวา เถรสฺส เกเส โอหาราเปตฺวา มณฺจกํ
๑ สี.เอตฺถนฺตเร โวติ ทิสฺสตี ฯ ม.ยฺ.เอตฺถนฺตเร จ โวติ อตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 514

อตุตราเปตวา ฆนเต อิมสมีเยว มลจเก สยถาติ วตุวา
เทวปี เถเร สุวตนาย นิมนเตตวา ปกคามิ ฯ เนวาสโก
ตสฺส สกการํ กยิรมานํ อธิวาเสตุํ นาสกฺขิ ฯ อตฺส
โส สายํ เถรสฺส นีปนฺนฏฺฐานํ คนฺตวา จตุหากาเรหิ [๑]
อกุโกสิ อาวุโส อาคนฺตูก ฏฺฐุมฺพิทสฺส เเคเห ฆตฺตํ ฏฺฐชนฺโต
วตฺตรํ มีพฺหํ ขาทิตฺตํ ฏฺฐุมฺพิเกน อานีตฺนหาปีเตน
เกโสโรปนฺโต วตฺตรํ ตาลฏฺฐิเกน เกเส ลฺลจาเปตฺตํ ฏฺฐุมฺพิเกน
ทินฺนสาฏฺกํ นีวาสนฺโต วตฺตรํ นกฺเคน จริตฺตํ ฏฺฐุมฺพิเกน
อาภตฺมมฺลจเก นีปฺชชนฺโต วตฺตรํ ฏฺฐิมิ นีปฺชชิตฺตฺนฺติ ฯ เถโรปี
มา เอส พาโล มํ นิสฺสาย นสฺสีติ นิมนฺตํ อนาทยิตฺวา
ปาโตว อฏฺฐาย ยถาสฺขํ อคฺมาสิ ฯ เนวาสโกปี ปาโตว
วิหารเ กตฺตพฺพตฺตํ กตฺวา ภิกฺขาจารเวลายํ อิทานิปี
อาคนฺตูกโก นีทฺทายติ คณฺทิสทฺเทน ปพฺพชฺฌเยยฺยาติ สยฺฉาย
นขปีฏฺฐเเนว คณฺทึ ปหริตฺวา คามํ ปิณฺทาย ปาวิสิ ฯ
ฏฺฐุมฺพิโกปี สกการํ กตฺวา เถรานํ อาคมนฺมคฺคํ โอลเณนฺโต
เนวาสกํ ทิสฺวา ฆนเต เถโร ฏฺฐินฺติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นํ
เนวาสโก มา อาวุโส อวจ (๒) ตฺยหํ ฏฺฐปโก หีโย ตว
นิกฺขนฺตเวลาย โอรกํ ปวิสิตฺวา นีทฺทํ โอกฺกนฺโต ปาโตว
ปฏฺฐาย มม วิหารสมฺมชฺชนสทฺทมฺปิ ปานียฆฏฺฐปริโกชนียฆฏฺฐ
๑ สี. ย. เอตฺถนฺตเร เถรนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ สี. ย. อาวุโส ก็ วเทถ ฯ

เล่มที่ 17 ขมพุกาชีวกวตถุ หน้า 515

อุทกาสถิตจนสททหมปี คณทิสททหมปี กโรนตสส น ชานาตีติ
อาห ๗ กุฎุมพิโก จินเตสิ ตาทิสาย อิริยาปถสมปตติยา
สมนุณาคตสส เม อยยสส ยาว อิมมหา กาลา นิททายัน
นาม นตถิ มั ปน ตสส สกุการิ กโรนตัม ทิสวา
อทุชา อิมินา ภทนุเตน กิจจิจิ วุตตัม ภวิสสตีติ ๗ โส
อตุตโน ปณทิตภาเวน ตัม สกุกจัจจ โภเชตวา ตสส ปตตัม
สาธุกัม โชริตวา นานกุครสโกชนสส ปุเรตวา ภนุเต สเจ
เม อยยัม ปสเสยยถา อิมมสส ปิณทปาตัม ทททยถาติ
อาห ๗ อิตโร ตัม กเหตุวา ว จินเตสิ สเจ โส เอวรूप
ปิณทปาตัม ภูณชิสสตี อิมสมิเยว จาเน ปลุทุโชร ภวิสสตีติ
อนตุรามกุเค ตัม ปิณทปาตัม นทเทตวา เณรสส วสนภูจัน
กนตุวา ตัม ตตถ โอโลเกนุโต นาทุทส ๗ อถ นัม
เอตตคสส กมมสส กตตตวา วิสตีวสสสทสทานิ กโตปี
สมณชมโม รกขิต्तุม นาสกขิ ๗ आयुหปรีโยसाने ปน อวีจิมहि
นิพพตติตวา เอกัม พุทฐนตุริ มหาทุกัม อนุภวิตวา อิมสมิ
พุทฐุปปาเท ราชคหนคเร เอกสมิ พุทฐนุณปานे กุลมเร
นิพพตติ ๗

โส ปทสา คมนกาลโต ปฎุจาย เนว สยเน สยิต्तุม น
ภตตัม ภูณชิต्तุม อิจจติ อตุตโน สรีรวลณชเมว ขาทติ ๗
พาลตาย อชานนุโต กโรตีติ นัม โปสีสุ ๗ महल्लकगालेपि

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 516

วตถํ นิวาเสตุํ น อิจฺฉติ นคฺโค วิจฺรติ ญฺมียํ สยติ
อตุตโน สรีรวลณฺชเมว ขาทติ ฯ อตฺสฺส มาตาปิตโร นายํ
กฺลฆรฺสฺส อนุจฺฉวิโก อาชีวกานํ เอส อนุจฺฉวิโกติ เตสํ
สนฺตํ เนตฺวา อิมํ ทารกํ ปพฺพาเชถาติ อํสฺสฺส ฯ อถ
นํ เต ปพฺพาเชตุํ ปพฺพาเชตฺวา จ ปน คลปฺปมาณ อวาเก
จเปตฺวา ทฺวินนํ อนุสฺสฺสฺสฺส (๑) อฺปฺริ ปทฺรานิ ทตฺวา เตสํ
อฺปฺริ นิสีทิตฺวา ตาลญฺจิจฺฉนฺเตน เกเส ลฺลยฺจิสฺสฺส ฯ อถ เน
ตฺสฺส มาตาปิตโร สุวตฺตนาถ นิมนฺเตตฺวา ปกฺกมฺมฺสฺสฺส ปฺนทิวเส
อาชีวกา เอहि คามํ ปวิสีสุสามาติ ตํ วทิสฺสฺส ฯ โส กจฺฉน
ตฺมฺเห อํ อิเชว ภาวิสฺสฺสํ น อิจฺฉิ ฯ อถ นํ ปฺนปฺนํ
วตฺวา อนุจฺฉมานํ โอหาย อคฺมฺสฺสฺส ฯ โสปี เตสํ กตฺถาว
ณตฺวา วจฺจกฺกฺกฺกฺก ทฺวาริ (๒) วิวริตฺวา โอริยฺห อฺโกหิ หตฺถเอहि
อาโลปการกํ กฺลํ ขาทติ ฯ (๓) อาชีวกา ตฺสฺส อนุโตคามโต
อาหารํ ปหิณฺสีสุ ฯ ตมฺปิ น อิจฺฉติ ปฺนปฺนํ วุจฺจมาโนปิ
น เม อิมินา อตฺถิ ลทฺโร เม อาหาโรติ ฯ กํ ลทฺโรติ ฯ
อิเชว ลทฺโรติ ฯ เอวํ ทฺติเย ตติเย จตฺตฺถ ทิวเสปี เตहि
พหฺมฺปิ วุจฺจมาโน อํ อิเชว ภาวิสฺสํ คามํ คนฺตุ
น อิจฺฉติ ฯ อาชีวกา อยํ ทิวเส ทิวเส เนว คามํ
ปวิสีตุํ น อมฺเหहि ปหิตํ อาหารํ อหาริตฺตุ อิจฺฉติ อิเชว เม

เล่มที่ 17 ชมพูกาชีวกตถุ หน้า 517

ลทุโรติ วทติ กิณฺณ โข กโรติ ปริกคณหิสสาม นนฺติ
คามํ ปวิสฺนตา เอกํ เทว ชเน ตสฺสปี ปริกคณหนตฺถํ โอยาย
คมีสุฯ เต ปจฺจโต คจฺจนฺตา วิย หุตฺวา นิลียีสฺสุฯ โสปี
เตสํ คตภาวํ ฅตฺวา ปุริมฺนเยเนว วจฺจกฺฎี โอรุยฺห ฅถํ
ขาทติฯ อิตเร ตสฺส กิริยํ ทิสฺวา อาชีวกานํ อาโรจยีสฺสุฯ
ถํ สุตฺวา อาชีวกา อโห ภารियํ กมมํ สเจ สมณฺสฺส
โคตมฺสฺส สวากา ชานเยยฺยํ อาชีวกา ฅถํ ขาทมานา วิจฺรณฺตีติ
อมฺหากํ อกิตฺตี ปกาเสยฺยํ นามํ อมฺหากํ อนฺจฺจวิโกติ ถํ
อตฺตโน สนฺติกา นีหรีสุฯ โส เตหิ นีหรีโตฯ มหาชนฺสฺส
อฺจฺจารกรณฺญฺจเน ปตฺถโต เอโก ปิฏฺจิปาสาณอ อตฺถิฯ
ตสฺมี มหนฺตํ โสณฺฑิฯ ปิฏฺจิปาสาณํ นิสฺสาย มหาชนฺสฺส
อฺจฺจารกรณฺญฺจานํ โหติฯ โส ตตฺถ กนฺตฺวารตฺตี ฅถํ
ขาทิตฺวา มหาชนฺสฺส สรีรวลลฺยชนฺตฺถาย อากมนกาเล เอเกน
หตฺถेเนน ปาสาณฺสฺส เอกํ ปสฺสํ โอลฺลพฺภ เอกํ ปาทำ อุกฺขิปิตฺวา
ชนฺนุเก จเปตฺวา อฺทฺทฺชวาทากิมฺโข มุขํ วิวริตฺวา ติฏฺจติฯ
มหาชโน ถํ ทิสฺวา อฺปสฺงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต กสฺมา
อยโย มุขํ วิวริตฺวา จิตฺติ ปุจฺจติฯ อหํ วาตภฺกฺโข อญฺโณ
เม อาหาโร นตฺถิติฯ อถ กสฺมา เอกํ ปาทำ อุกฺขิปิตฺวา
ชนฺนุเก กตฺวา จิตฺตสิ ฆนฺเตติฯ อหํ อุกฺคตฺตโป โฆรตโป
มยา ทฺวีหิ ปาเทหิ อุกฺกนฺตา ปจฺวี กมฺปติ ตสฺมา เอกํ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หนา 518

ปาทำ อุกขิปิตวา ชนฺนุเก กตฺวา จิตฺมฺหิ อหฺนฺหิ จิตฺโก ว
วีนฺนามมิ น นิสิตามิ น นิปชฺชามิตี ๗ มนฺสฺसानาม
เยภฺยฺเยน วจนมคฺตเมว สทฺทหนฺติ ตสฺมา อโห อจฺฉริยํ
เอวฺรฺปาปี นาม ตปสฺสีโน โหหนฺติ น โน เอวฺรฺโป ทิฏฺฐปฺพุโพติ
เยภฺยฺเยน องคฺมคชฺวาสีโน สงฺขุภิตฺวา มาเส มาเส มหนฺตํ
สทฺถกัรํ อภฺิหรหนฺติ ๗ โส อหํ วาตเมว ภกฺขามิ น อณฺณํ
อาหารํ อาหฺรามิ อณฺณํ หิ เม ขาทนฺตสฺส ตโป นสฺสตีติ
เตหิ อภฺิหตํ น กิลฺยจฺจิจฺฉติ ๗ มนฺสฺสามา โน ภนฺเต
นาเสถ คฺคฺมหาทิสฺเสน โฆรตเปน ปรีโกโก กโต อมฺหากํ
ทิจฺฉรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจนฺติ ๗ ตสฺส
เม อณฺโณ อาหาโร น รุจฺจตีติ มหาชนฺสฺส ปน ยาจนาย
ปีพีโต เตหิ อากตานิ สปฺปิผาณฺตีทาณี กุสฺสเคน ชิวฺหคฺเค
จเปตฺวา คจฺฉนฺถ อลํ โว เอตฺตํ หิตาย สุขายาติ
อฺยฺโยเชสิ ๗ เอวํ โส ปญฺจปณฺณาส วสฺसानิ นคฺโค कुถํ
ขาทนฺโต เกเส ลฺลจฺจนฺโต ภูมฺมियํ สยมาโน วีนฺนามสิ ๗
พฺพุทฺธานปี โข ปจฺจฺสกาเล โลกํ โวโลกนํ อวิหิตเมว
โหติ ตสฺมา เอกทิวสํ ภควโต ปจฺจฺสสมเย โลกํ โวโลเกนฺตสฺส
อฺยํ ชมฺพุกาชีวโก ฅาณชาลสฺส อนฺโต ปญฺญาธิ ๗ สตฺถา
กิณฺนุ โข ภวิสฺสตีติ อวชฺชิตฺวา ตสฺส สห ปฏฺฐิสฺสมภฺิทาหิ
อรหฺตฺตสฺส อฺปนฺนสฺสยํ ทิสฺวา อหํ เอตํ อาทึ กตฺวา เอกํ
คากํ ภาสิสฺสามิ คาถาปรีโยसाने จตฺราสีติยา ปาณสฺสฺสฺสานํ

เล่มที่ 17 ชมพูกาชีวิตวตถุ หน้า 519

ชมมาภิสมโย ภวิสสติ อิมิ กุลปุตต์ นิสสาย มหาชโน
 โสคติภาว ปาปฺนิสฺสตีติ ฌตฺวา ปุณทิวเส ราชคเห ปิณฺฑาย
 จริตฺวา ปิณฺฑปาตปฺปฏิกกฺนโต อานนฺทตฺเถริ อห อานนฺท
 ชมพูกาชีวิตฺสฺส สฺนฺตฺกํ คมิสฺสามิตีฯ ฆนฺเต ก็ ตุมฺเหเยว
 คมิสฺสธาตีฯ อาม อหเมวาทิฯ เอวํ วตฺวา สฺตฺธา วฑฺฒ-
 มานกจฺฉายย ตสฺส สฺนฺตฺกํ ปายาสิฯ เทวตา จินฺตฺยีสฺสุ
 สฺตฺธา สายํ (๑) ชมพูกาชีวิตฺสฺส สฺนฺตฺกํ คจฺจติ โส จ เชจฺจเน
 อจฺจารปฺสฺสาวจฺจเน ทนฺตกจฺจกฺกิลิฏฺเฐ ปิณฺฑิปาสาณ วสฺติ เทว
 วสฺสาเปตฺตุ วฏฺฐตีติ อตฺตโน อานฺฎาเวน ตัมมุทฺตฺเตเยว เทวํ วสฺสาเปตฺตุฯ ปิณฺฑิปาสาณ สฺจ
 นิมฺมโล อโหสิฯ อถสฺส
 อฺปริ ปญฺจวณฺณํ ปุปฺผวสฺสํ วสฺสาปยีสฺสุฯ สฺตฺธา สายํ
 ชมพูกาชีวิตฺสฺส สฺนฺตฺกํ ฌตฺวา ชมพูกาติ สทฺทมกาสิฯ
 ชมพูโก โโก นฺ โข เอส พุชฺชาโน มํ ชมพูกวาทน
 วทตีติ จินฺตฺเตตฺวา โโก เอโสติ อหฯ อหิ ชมพูกาติฯ ก็
 มหาสมณฺาติฯ อชฺช เม เอกฺรตฺตี อีธ วสนฺฎจฺฉานํ เทหิติฯ
 นตฺถิ มหาสมณ อิมฺสฺมี จาเน วสนฺฎจฺฉานนฺตฺติฯ ชมพูก มา
 เอวํ กริ เอกฺรตฺตี เม วสนฺฎจฺฉานํ เทหิ ปพฺพชิตา นาม
 ปพฺพชิตํ ปญฺเจนฺตฺติ มนฺุสฺสา มนฺุสฺสํ ปสโว ปสฺนฺตฺติฯ ก็ ปน
 ตฺวํ ปพฺพชิตฺตฺตีติฯ อาม ปพฺพชิตมฺหิติฯ สเจ ตฺวํ ปพฺพชิต
 กหนฺเต ลาพุกํ กหิ ฐมกจฺจจฺจโก กหิ ยลฺลสฺสฺตฺตกนฺตฺติฯ
 #๑ ส. ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 520

อตเถต มยหิ วิสุ วิสุ ปน คเหตุวา จรณิ ทุกขนุติ
อพกนุเตรเยว คเหตุวา จรามิติ ฯ โส จริสฺสสิ ตฺวํ เอตํ
อคฺคณฺหิตฺวาติ กุชณฺมิ ฯ อถ นํ สตฺถา อาห โหตุ ชมฺพุก
มา กุชณฺ วสนฺภูจฺจันํ เม อจิกฺขหาหิตี ฯ นตฺถิ มหาสมณ
เอตถ วสนฺภูจฺจานนุติ ฯ สตฺถา ตสฺส วสนฺภูจฺจานโต อวิทุเร
เอกํ ปพฺภาริ อตฺถิ ตํ นิทฺทิสฺสนฺโต เอตสฺมี ปพฺภारे
โก วสตีติ อาห ฯ น โกจิ มหาสมณฺณาติ ฯ เตนหิ เอตํ
มยหิ เทหิตี ฯ ตฺวณฺญเวย ชานาหิ มหาสมณฺณาติ ฯ สตฺถา
ปพฺภारे นิสีทณฺ ปณฺญาเปตฺวา นิสีทิ ฯ

อถ ปจฺมยาเม จตฺตาโร มหาราชาโน จตฺททิสฺสา
เอโกภาสํ กโรนฺตา อฺปฺภูจฺจันํ อากมฺิสฺสุ ฯ ชมฺพุโก โอภาสํ
ทิสฺวา กิโอภาสฺ นามเโสติ จินฺเตสิ ฯ มชฺฉิมยาเม
สกุโก เทวราชา อากมฺิ ฯ ชมฺพุโก ตมฺปิ ทิสฺวา โก
นามเโสติ จินฺเตสิ ฯ ปจฺฉิมยาเม เอกาย องฺคฺลฺยา เอกํ ทฺวิหิ
เทว ฯเปฯ ทสฺหิ ทส จกฺกวาพานิ โอภาสฺตฺถุ สมตฺถโธ
มหาพฺรหฺมา สกฺลอรณฺณํ เอโกภาสํ กโรนฺโต อากมฺิ ฯ
ชมฺพุโก ตมฺปิ ทิสฺวา โก นฺุ โข เโสติ จินฺเตตฺวา
ปาโตว สตฺถุ สนฺตีกํ คนฺตฺวา ปฏิสฺนถาริ กตฺวา เอกมฺนฺตํ
จโธ สตฺถาริ ปุจฺฉิ มหาสมณฺณ ตมฺหากํ สนฺตีกํ จตฺสฺโส
ทิสฺวา โอภาสฺนฺโต ปจฺมยาเม โก อากโตติ ฯ จตฺตาโร
มหาราชาโนติ ฯ กิการณฺณาติ ฯ มํ อฺปฺภูจฺจานนุติ ฯ กิ ปน

เล่มที่ 17 ชมพุกาชีวกวตถุ หน้า 521

ตฺวํ จตฺตฺหิ มหาราชาเชหิ อุตฺตฺริตโรตฺติ ฯ อาม ชมพุก อหฺลฺหิ
ราชาณํ อติราชาติ ฯ มชฺฌิมยามะ ปน โก อากโตติ ฯ สกฺโก
เทวราชาติ ฯ กิการณาติ ฯ มํ อุปฺภูจาทฺตฺเมวาติ ฯ กิ ปน
ตฺวํ สกฺกเทวราชาโตปิ อุตฺตฺริตโรตฺติ ฯ อาม ชมพุก สกฺกโตปิ
อุตฺตฺริตโรมฺหิ เอโส ปน มยฺหํ กิลานุปฺภูจาทฺตฺโก กปฺปิยการก-
สามณฺเรสทิสฺสโรติ ฯ ปจฺฉิมยามะ สกฺกอรณฺณํ โอภาเสตฺวา โก
อากโตติ ฯ ยํ นิสฺสาย โลกะ พฺราหฺมณาทโยปิ จิปีตฺวา
ปฺกขลิตฺวา นโม มหาพฺรหฺมโนติ วทนฺติ โสเอว มหาพฺรหฺมาติ ฯ
กิ ปน ตฺวํ มหาพฺรหฺมณาปิ อุตฺตฺริตโรตฺติ ฯ อาม ชมพุก
อหฺลฺหิ พฺรหฺมณาปิ อติพฺรหฺมาติ ฯ อจฺฉริโยสฺสิ ตฺวํ มหาสมณ
มยฺหํ ปน ปณฺจปณฺณาสวสฺसानิ อิชฺ วสนตฺตฺสฺส เอเตสฺ
เอโกปิ มํ อุปฺภูจาทฺตฺ นาคตฺปฺพุโพ อหฺลฺหิ เอตฺตํ อทฺธานํ
วาทภฺกฺโข หุตฺวา จิตฺโกว วิตฺตินาเมสฺสิ น ตาวเต มยฺหํ
อุปฺภูจาทฺตฺ อากตฺปฺพุพาติ ฯ อถ นํ สตฺถา อาหฺ ชมพุก
ตฺวํ โลกสฺมี อนุชฺพาลํ มหาชนํ วณฺจยมาโน มํปิ วณฺเจตฺตฺกาโม
ชาโต นนฺ ตฺวํ ปณฺจปณฺณาสวสฺसानิ กฺลฺลเมว ขาทฺสิ ภูมฺมียะว นิปชฺชฺชฺ นคฺโค หุตฺวา วิจฺริ
ตฺวาลภฺจิชฺฌณฺเฑน เกเส ลฺลฺลจฺ
อถ จ ปน โลกํ วณฺเจนฺโต อหํ วาทภฺกฺโขมฺหิ เอกปาเทน
ติฏฺฐามิ น นิสฺสิทามิ น นิปชฺชามฺมิตฺติ วเทสฺสิ มํปิ วณฺเจตฺตฺกาโมสฺสิ
ปฺพุเพปิ ตฺวํ ปาปีกํ ตามิกํ ทิฏฺฐิสฺสิ นิสฺสาย เอตฺตํ กาลํ
กฺลฺลภฺกฺโขสฺสิ ภูมฺมิสฺโย นคฺโค วิจฺรณฺโต ตฺวาลภฺจิชฺฌณฺเฑน เกสฺลฺลจฺจณฺ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 522

ปตฺโต อิทานิปี ปาปีกั ลามิกั ทิฏฺฐิเมว คณฺหาสีติ ฯ กิ
ปน มยา กตฺติ มหาสมณฺณาติ ฯ อตฺตสฺส สตฺถา ปุพฺเพ
กตฺกมฺมึ อัจฺฉิ ฯ ตสฺส สตฺถริ กถนฺเตเยว สํเวโค อุปฺปนฺโน
หิโรตฺตปฺปึ อุปฺภูจิตฺติ ฯ โส อุกฺกฏฺโถ นิสีทิ ฯ อตฺตสฺส สตฺถา
อฺทกฺสาฏฺกั จิปีตฺวา อทาสี ฯ โส ตํ นิวาเสตฺวา สตฺถาริ
วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสีทิ ฯ สตฺถาปีสฺส อนฺุพฺพิกัถิ กเถตฺวา
ธมฺมึ เทเสสิ ฯ โส เทสนาวสานเ สห ปฏฺฐิสฺมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถาริ วณฺทิตฺวา อฺภูจายาสนา ปพฺพชฺชจ
อุปฺสมปฺทจฺ ยาจิ ฯ เอตฺตาวตาสฺส ปฺริมกมฺมึ ปฺริกฺขิณฺณํ ฯ
อยณฺหิ จิณฺาสมฺมหาเถริ จตฺุหิ อฺกโกเสหิ อฺกโกสิตฺวา ยาวายิ
มหาปฺจวิ ติกาวตาริกั โยชนํ อฺสฺสนฺนา ตาว อวิจิมฺหิ
ปจิตฺวา ตตฺถ ปกฺกาวเสเสน ปณฺจปณฺณาสวสฺสานิ อิมิ
วิปฺปการิ ปตฺโต เตนสฺส ตํ กมฺมึ จิณฺํ วิสตีวสฺสสฺหสฺสานิ
อิมินา กตฺสฺส สมณฺธมฺมสฺส ผลิ นาสตฺถุ น สกฺกา
ตสฺมา ตํ สตฺถา ทกฺขิณฺหตฺถิ ปสาเรตฺวา เอหิ ภิกฺขุ
จร พฺรหฺมจฺริยนฺติ อาห ฯ ตาวเทวสฺส กิหิสิจฺกั อนฺตรธาเย
อฺภูจปฺริกฺขารธโร สฺภูจิวสฺสตฺเถโร วิย อโหสิ ฯ

อฺงคฺมคฺรวาสินํ ตสฺส สกฺการิ คเหตุวา อาคตฺทิวโส
กิเรส ตสฺมา อฺภยรฺภูจวาสินอ สกฺการิ คเหตุวา อาคตา
ตถาคตฺติ ทิสฺวา กิณฺุ โข อมฺหากั อโย ชมฺพุโก มหา
อฺทาหุ สมโณ โคตโมติ จินฺเตตฺวา สเจ สมโณ โคตโม

เล่มที่ 17 ขมพูกาชีวิตวตถุ หน้า 523

มหา ภเวยฺย อัย สมณสฺส โคตมสฺส สนฺตีกํ กจฺเจยฺย
 ขมพูกาชีวิตวตถุ ปน มหนฺตตาย สมโณ โคตโม อิมสฺส
 สนฺตีกํ อากโตติ จินฺตยีสฺสุฯ สตุถา มหาชนสฺส ปรีวิตกุกํ
 ฅตฺวา ขมพูก ตว อุปฏฺฐากานํ กงฺขํ จินฺทาหีติ อาท ฯ
 โส อหฺมปี ฆนฺเต เอตฺตกเมว ปจฺจาตีสามีติ วตฺวา
 จตฺตถขฺมานํ สฺมาปชฺชิตฺวา อฏฺฐาย ตาลปฺปมาณํ เวหาลํ
 อพฺภุกฺคนตฺวา สตุถา เม ฆนฺเต ภควา สาวโกหฺมสมฺมิตี
 วตฺวา โอริยฺห วนฺทิตฺวา ปฺน ทฺวิतालมตฺตํ ติตาลมตฺตนฺติ
 เอวํ สตฺตตาลมตฺตํ เวหาลํ อพฺภุกฺคนตฺวา โอริยฺห อตฺตโน
 สาวกภาวํ ชานาเปตีฯ ตํ ทิสฺวา มหาชนโน อโห
 พุทฺธา นาม อจฺฉริยา อโนมคฺคณาติ จินฺเตสิฯ สตุถา
 มหาชนเนน สทฺธี กเถนฺโต เอวมาห อัย เอตฺตกํ กาลํ
 ตฺมฺเหหิ อากตสฺสการํ กุสฺสเคน ชิวฺหคฺเค จเปตฺวา ตปฺจรณํ
 ปฺุเรมิตี อิชฺ นินฺตุโถ สเจ อิมินา อุปาเยน วสฺสสฺตํ ตปฺจรณํ
 ปฺุเรยฺย ยา จ อสฺส อิทานิ กุลํ วา ภตฺตํ วา กุกฺกจฺจายิตฺวา
 อภฺยชนฺตสฺส ภตฺตจฺเจทนกุสฺสเจตนา ตสฺสา ตํ ตปฺจรณํ
 โสฬสปี กัลลํ นาคฺคตฺตีติ อนุสนฺธี ฆมฺเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต
 อิมิ คาลมาห

มาเส มาเส กุสฺสเคน พาลो ภฺยเชถ โภชนํ
 น โส สงฺฆาตฺตมฺมานํ กัลลํ อคฺคตฺติ โสฬสินฺติ ฯ
 ตสฺสตุโถ สเจ พาลो อปรียฺญาตฺตมฺโม สีลาทิกฺคณา

เล่มที่ 17 พาลวกควณณา หน้า 524

ปริพาหิโร ติตถายตเน ปพพชิตो ตปจรัม ปุเรสุสามิติ
มาเส มาเส สมปเตเต กุสกุเคน โภชนํ ภูณชนุโต วสุสสตํ
ภูณเชธ โภชนํ ๗ น โส สงฆาตชมมานํ กถํ อकुฆติ
โสพลินฺติ สงฆาตชมมา วุจจนฺติ ฉาตชมมา ตูลิตชมมา
เตสุ เหฏฺฐิมโกฏฺฐยา โสตาปนุโน สงฆาตชมโม อูปริมโกฏฺฐยา
ชีณาสโว อิมตํ สงฆาตชมมานํ โส พาโล กถํ นากุฆติ
โสพลินฺติ ปุคฺคลาธิฏฺฐานา เทสนา ๗ อัย ปเนตถ อตุโถ
ยา จ ตสฺส ตถา ตปจรัม ปุเรนตสฺส วสุสสตํ เจตนา
ยา จ สงฆาตชมมานํ กถํ วา ภาตํ วา กุกุกุจายิตฺวา
อภูณชนุตานํ เอกา ภาตจฺเจทนกุสฺลเจตนา ตสฺสา เจตนาย
สา ตาวทิมฺรตํ ปวตฺตเจตนา โสพลี กถํ นากุฆติ ๗
อิทํ วุตฺตํ โหติ ยํ ตสฺสา สงฆาตชมมานํ เจตนาย ผลํ
ตํ โสพลโกฏฺฐาเส กตฺวา ตโต เอเกกํ ปุน โสพลโกฏฺฐาเส
กตฺวา ตโต เอกสฺส โกฏฺฐาสฺส ยํ ผลํ ตเทว ตสฺส
พาลสฺส ตปจรัมโต มหนตฺตรนฺติ ๗

เทสนาวसाने จตุราสีติยา ปาณสหสุสานं ชมฺมาภิสมโย
อโหสีติ ๗

ชมพุกาชีวกวตฺถุ ๗

อหิเปตวตถ

น หิ ปาปํ กตํ กมฺมนฺติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตถา
เวพฺพเวน วิหฺรณฺโต อณฺตริ อหิเปตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี หิ ทิวเส ชฏฺฐิสหสฺสสฺส อพฺภนฺตโร อายสฺมา
ลกฺขณตฺเถโร จ มหาโมคฺคฺลลนตฺเถโร จ ราชคเห ปิณฺฑาย
จริตฺสามาติ กิซฺมณฺญโต โอตฺรนฺติ ฯ เตสุ อายสฺมา
มหาโมคฺคฺลลนโน เอกํ อหิเปตํ ทิสฺวา สิตํ ปาตฺวากาสี ฯ
อถ นํ ลกฺขณตฺเถโร กสฺมา อาวุโส สิตํ ปาตุํ กโรสีติ
การณํ ปุจฺฉิ ฯ อกาโล โข อาวุโส อิมสฺส ปญฺหสฺส วิสขฺเชตฺถ
ภควโต สนฺติเก มํ ปุจฺฉเยยาสีติ ฯ เตสุ ราชคเห ปิณฺฑาย
จริตฺวา ภควโต สนฺติกํ คนฺตฺวา นิสินฺเนสุ ลกฺขณตฺเถโร
ปุจฺฉิ อาวุโส โมคฺคฺลลนํ ตวํ กิซฺมณฺญา โอตฺรนฺโต สิตํ
ปาตุํ กริตฺวา มยา สิตการณํ ปุจฺฉโห ภควโต สนฺติเก มํ
ปุจฺฉเยยาสีติ อวจ กเถหิ อิทานิ ตํ การณฺนฺติ ฯ เถโร
อาห อหํ อาวุโส เอกํ อหิเปตํ ทิสฺวา สิตํ ปาตฺวากาสี
ตสฺส เอวฺรูปํ อตฺตภาโว มนุสฺสสึสํ วิย อสฺส สึสํ
อหิสฺส วิยสฺส เสโส อตฺตภาโว อหิเปโต นามส ปมาณโต
ปญฺจวิสตโยชนิกो ตสฺส สีสโต อญฺจिता อคฺคิชาลา ยาว
นงฺคุจฺจา กจฺจนฺติ นงฺคุจฺจโต อญฺจिता ยาว สีสตา มชฺฌ
อญฺจिता เทว ปสฺसानิ กจฺจนฺติ ทฺวิหิ ปสฺเสหิ อญฺจिता

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 526

มชฌ โอสรรนุติติ ฯ ทวินนเมว กิร เปตานํ อตตภาโว
ปญจวิสติโยชนิโก อวเสสานํ ติกาวุตปุปมาโณ อิมสฺส เจว
อหิเปตสฺส กากเปตสฺส จ ปญจวิสติโยชนิโก เตสุ อยฺนุตาว
อหิเปโต ฯ

กากเปตมฺปิ มหาโมคฺคัลลาโน กิษฺณภูมฺมตฺถเก ปจฺจมานํ
ทิสฺวา ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ ปุจฺจนฺโต อิมํ คากมาห

ปญฺจโยชนิกา ชิวหา สีสฺนเต นวโยชนํ
กาโย อจฺจุคฺคโต ตฺยํหํ ปญฺจวิสติโยชนํ
กินฺนุ กมฺมํ กริตฺวาน ปตฺโตติ ทฺวขฺมีทิสฺนติ ฯ

อถสฺส เปโต อจิกฺขณฺโต

อหํ ฆนฺเต โมคฺคัลลาณ กสฺสปฺสฺส มहेสิโน
สงฺฆสฺสสาภิหฺมํ ฆตฺตํ อاهرสิ ยถิจฺจนฺติ

คาคํ วตฺวา อห ฆนฺเต กสฺสปฺพุทฺธกาเล สมฺพหฺลลา

ภิกฺขุ คามํ ปิณฺฑทาย ปวิสิสฺสุ ฯ มนฺุสฺสา เถเร ทิสฺวา

สมฺปิยายมานา อาสนสาลาโย นิสิตฺทาเปตฺวา ปาทะ โธวิตฺวา

เตเลน มกฺเขตฺวา ยาคู ปาเยตฺวา ขชฺชกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาทกาลี

อากมฺยมานา ฐมฺมํ สฺถนฺตนา นิสิตฺทีสฺสุ ฯ ฐมฺมกถาวสานเณ เถรานํ ปตฺเต อาทาย อตฺตโน อตฺต

โน เกเห นานคฺครสโภชนสฺส

ปุเรตฺวา อahrīสุ ฯ ตทาหํ กาโก หุตฺวา อาสนสาลา

ฉทนปิฏฺเฐ นิสินฺโน ตํ ทิสฺวา เอเกน คหิตปตฺตโต ติกฺขตฺตํ

เล่มที่ 17 อหิเปตวตถุ หน้า 527

มุขํ ปุเรนุโต ตโย กพเพ อคฺคเหสี ตํ ปน ภตฺตํ เนว
สงฺฆสฺส สนฺตํ น สงฺฆสฺส นียเมตฺวา ทินฺนํ น ภิกฺขุหิ
คหิตาวเสสํ อตฺตโน เคหํ เนตฺวา มนุสฺเสหิ ภูณฺชิตพฺพํ
เกวลํ สงฺฆํ อุตฺทิสฺส อภิหฺมตฺตเมว ตโต มยา ตโย
กพฺพา คหิตา เอตฺตํ เม ปุพฺพกมฺมํ สุวาทํ กาลํ กตฺวา
ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน อวิจิมฺหิ ปจิตฺวา ตตฺถ ปกฺกาวเสเสน
อิทานิ กิษฺณญฺเฐ กากเปโต หุตฺวา นิพฺพตฺโต อิํ ํ ทุขํ
ปจฺจนุโภมิตี ํ อิํ ํ กากเปตวตฺถุ ํ

อิธ ปน เถโร อหิเปตํ ทิสฺวา สิตํ ปาตฺวา กาสินฺนํ
อาห ํ อตฺสฺส สตฺถา สกฺขิ หุตฺวา สจฺจํ ภิกฺขเว
โมคฺคฺลลาโน อาห มยา ปเนส สมฺโพธิปฺปตฺตทิวเสเยว ทิฏฺฐโ
อปีจาทํ เย เม วณฺณํ น สทฺทฺทฺเหยฺยํ เตสํ อหิตาย ภเวยฺยาตี
ปรานฺนุททาย น กเถสินฺนํ อาห ํ ลกฺขณฺสยฺตฺเตปี (๑) หิ มหาโมคฺคฺลลานน ทิฏฺฐกาเลเยว
สตฺถา ตสฺส สกฺขิ หุตฺวา
วิสตฺิวตฺถุณิ กเถสี ํ อิทมฺปิ เตน ตเถว กถิตํ ํ ตํ สุตฺวา
ภิกฺขุ ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ ปุจฺฉีสุ ํ สตฺถาปี เตสํ กเถสี ํ

อตีเต กิร พาราณสี นิสฺสาย นทีตีเร ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส
ปณฺณสาถํ กรีสุ ํ โส ตตฺถ วิหรนฺโต นิพฺพุทฺธํ นกเร
ปีณฺทาย จรตี ํ นาคราปี สายํ ปาตํ คนฺธปฺปฺพาทิตฺถา
๑ ส. นี. ๑๖/๒๕๘ ํ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 528

ปจเจกพุทศส อุฏจัน คจณนติ ๑ เอโก พาราณสีวาสิ
ปรีโส ตั มคัค นิสสาย เขตต์ กสิ ๑ มหาชโน สายั
ปาคั ปจเจกพุทศส อุฏจัน คจณนโต ตั เขตต์ มททนโต
คจณนติ ๑ กสโก มา เม เขตต์ มททถาติ วาเรนโตปี
วาเรตุ นาสกขิ ๑ อตสส เอตทโหสิ สเจ อิมสมิ จาเน
ปจเจกพุทศส ปณณสาธา น ภเวยย น เม เขตต์
มทเทยยุนติ ๑ โส ปจเจกพุทศส ปิณนทาย ปวิฏจกาเล
ปริโกถกษณานิ กิณนิตตวา ปณณสาถั ฉาเปสิ ๑ ปจเจกพุทโท
ตั ฉามั ทิสวา ยถาสุขั ปกุกามิ ๑ มหาชโน คนธมาถั
อาทาย อาคโต ฉามั ปณณสาถั ทิสวา กหิ นุ โข โน
อยโย คโตติ อาห ๑ โสปี มหาชเนเนว สทฐิ อาคโต
มหาชนมชเฒ จิตโก เอวมหา มยา ตสส ปณณสาธา
ฉาปีตาติ ๑ อถ นั คณนถ อิมิ ปาปี นิสสาย มยั
ปจเจกพุทฐั ทฎจัน น ลภิมุหาติ ทณนทาทิหิ โปถตวา
ชีวิตกขยั ปาเปสิ ๑ โส อวิจิมุหิ นิพพตติตวา ยาวายั ปจวิ โยชนมตต์ อุตสนุนา ตาว นีร
เย ปจิตวา ปกุกาวเสเสน
คิซณนญเฐ อหิเปโต หุตวา นิพพตติ ๑
สตถา อิมิ ตสส ปุพพกมมัม กถตวา ภิกขเว
ปาปกมมัม นามตติ จีรสทิสสิ ยถา จีริ ทุຍหมานเมว น
ปริณมตติ ตถา กมมัม กรियมานเมว น วิปจจติ ยทา ปน

เล่มที่ 17 อหิปेतวตฺถุ หน้า 529

วิปจฺจติ ตทา เอวรุเปณ ทุกฺเขน โยเชตีติ อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา
ธมฺมํ เทเสณฺโต อิมํ คาถมาห

น หิ ปาปํ กตํ กมฺมํ สชฺชชฺชีริว มุจฺจติ

ทฺทหนฺตํ พาลมนฺเวติ ภสฺสมาจฺจนฺโนว ปาวโกติ ฯ

ตตฺถ สชฺชชฺชีรณฺติ ตํขณฺณเวยฺว เชนฺยูยา ถเนหิ นิกฺขณฺตํ
อพฺภุณฺหํ ชีริ น มุจฺจติ น ปริณฺมตี ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ
ยถา อิทํ สชฺชชฺชีริ ตํขณฺณเวยฺว น มุจฺจติ น ปริณฺมตี
ปกฺตี น ชหฺติ ยสฺมี ปน ภาชเน ทฺทหิตฺวา (๑) กหิตํ ยาว
ตตฺถ ตกฺกาทิมุฬฺลํ น ปกฺขิปติ ยาว ทฺธิภาชนาทิกํ
อมุฬฺลภาชณํ น ปาปฺณาติ ตาว ปกฺตี อวิชฺหิตฺวา ปจฺจนา
ชหฺติ เอวเมว ปาปกมฺมํปิ กรียมาเนว น ปจฺจติ ยทิ
วิปจฺเจยฺย น โกจิ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ วิสเหยยฺย ยาว ปน
กุสลาภินิพฺพตฺตา ขนฺธา ฐรณฺติ ตาว เต นํ รกฺขณฺติ เตสํ
เกทา อปาเย นิพฺพตฺเตสฺส ขนฺเธสฺส วิปจฺจติ วิปจฺจมานญจ
ทฺทหนฺตํ พาลมนฺเวติ ฯ ก็ วิทยาติ ฯ ภสฺสมาจฺจนฺโนว ปาวโกติ
ยถา หิ ฌาริกาย ปฏฺิจฺจนฺโน วิตฺตจฺจิตฺตฺงคาโร อกฺกนฺโตปี
ฌาริกาย ปฏฺิจฺจนฺนตฺตา น ตาว ทฺทหฺติ ฌาริกํ ปน
ตาเปตฺวา จมฺมาทินํ ทฺทหนฺวเสณฺ ยาว มตฺถลฺลฺงคา ทฺทหนฺโต
คจฺจติ เอวเมว ปาปกมฺมํปิ เยน กตํ โหติ ตํ พาลํ
๑ สී. ยู. ทฺทหิตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 530

ทุดิเย วา ตติเย วา อตตภาเว นิรยาทีสุ นิพพุตติ ทหนตติ
อนุกจจตีติ ฯ

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

อหิเปตวตฺตฺตฺ ฯ

สฎจิจฎฎเปตวตฺตฺ

ยาวเทเว อนตฺถายาติ อิมิ ธมมเทสนิ สตฺถา เวพฺพวนะ
วิหรนฺโต สฎจิจฎฎเปตฺ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปริมนเยเนว หิ มหาโมคคฺคฺลลนตฺเถโร ลกฺขณตฺเถเรน
สทฺธิ กิษฺณฎฎา โอโรหนฺโต(๑) อณฺณตฺรสมิ ปเทเส สิตฺติ กตฺวา
เถเรน สิตฺตการณิ ปุฎฺโฐ ภควโต สนฺติเก มํ ปุจฺเจยฺยาสิตฺติ
วตฺวา ปิณฺฑทาย จริตฺวา สตฺถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
นินฺนกาเถ ปุณฺ ปุฎฺโฐ อหิ อาวุโส เอกิ เปตฺติ อทฺทลฺ
ติคาวตฺตฺปมาเนน อตฺตภาเวน ตสฺส สฎฺธิ อยฺยญฺจสทฺสทานิ
อาทิตฺตานิ สมฺปชฺชลิตานิ อฺปริมตฺถเก ปตฺติตฺวา อฎฺจหนฺติ สีสํ
ภินฺทหนฺติ ภินฺนํ ภินฺนํ ปุณฺ สมฎฺจหติ อิมินา อตฺตภาเวน
มยา เอวรฺูโป อตฺตภาโว น ทิฎฺฐปฺพุโป อหนฺตฺติ ทิสฺวา สิตฺติ
ปาตฺวา กาสินฺตฺติ อาห ฯ เปตวตฺตฺตฺสมิ หิ

สฎฺธิ ญฺจสทฺสทานิ

ปริปฺณณานิ สพฺพโส

สีเส ตฺยหิ นิปตฺนตฺติ

โอภินฺทหนฺเตว มตฺถกนฺตฺติอาทิ (๒)

เล่มที่ 17 สฎจิกฎเปตวตฎ หนา 531

อิมเมว เปตํ สนุชาย วุตตํ ๑ สตถา เถรสฺส กถํ สุตฺวา
ภิกฺขเว มยาเปสฺส สตฺโต โปธิมณฺเฑ นิสินฺเนเนว ทิกฺกุโจ เย
จ ปน เม วจันํ น สทฺทเหตุยฺยึ เตสํ อหิตาย ภเวยฺยาติ
ปรสฺสํ อนุกมฺบาย น กเถสิ อิทานิ ปน โมคฺคผลฺลานสฺส
สกฺขิ หุตฺวา กเถมิติ อาห ๑ ตํ สุตฺวา ภิกฺขุ ตสฺส
ปฺพพกมฺมํ ปุจฺฉีสฺส ๑ สตถาปิ เตสํ กเถสิ

อติเต กิร พาราณสียํ สาลิตตฺตกสิปฺเป นิปฺพตฺตี
ปตฺโต เอโก ปิจฺสปฺปิ อโหสิ ๑ โส นครทวาร เอกสฺส ฏฏฏรฺกฺขสฺส เหมจฺจา นิสินฺโน
สกฺขรานิ จิปิตฺวา ตสฺส
ปณฺณานิ ฉินฺทนฺโต หตฺถิรฺูปกํ โน ทสฺเสหิ อสฺสรูปกํ
โน ทสฺเสหิติ คามทารเกหิ วุจฺจมาโน อิจฺฉิตฺติจฺฉิตานํ (๑)
รฺูปานํ ทสฺเสตฺวา เตสํ สนฺติกา ขาทนียาทินิ ลภติ ๑
อเถกทิวสํ ราชา อฺยฺยานํ คจฺจนฺโต ตํ ปเทสํ ปาปฺมุณี ๑
ทารกา ปิจฺสปฺปิ ปาโรหนฺตเร กตฺวา ปลาเยีสฺส ๑ รณฺโธ
จิตฺมชฺฉนฺตฺติเก รฺกฺขมฺมฺลํ ปวิฏฺฐสฺส ฉิทฺทจฺฉนฺตฺติยา สรริํ ฝริ ๑
โส กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ อฺทฺธํ โอลเณนฺโต รฺกฺขปณฺเณสฺ
หตฺถิรฺูปกาทินิ ทิสฺวา กสฺเสตํ กมฺมณฺติ ปุจฺฉิตฺวา
ปิจฺสปฺปิโนติ สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาห มยฺหํ ปุโรหิตฺโต
อติมุขโร อปฺปมตฺตเกปิ วุตฺเต พหุํ ภณฺนฺโต มํ อฺปทฺทเวติ
สกฺขิสฺสตี ตสฺส มฺเข นาพิมตฺตา อชฺฉลณฺฑิกา จิปิตฺนฺติ ๑
๑ ส. ย. อิจฺฉิตฺติจฺฉิตานํ ๑

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 532

สกฺขิสฺสามิ เทว อชฺลณฺทิกา อหฺราเปตฺวา ปุโรหิตฺน
 สทฺธิ์ ตุมฺเห อนฺโตสณฺขิ นิสิตฺถ อหฺเมตฺถ กตฺตพฺพิ
 ชานิสฺสามิตฺติ ๑ ราชฯ ตถา อกาสิ ๑ (๑) อิตโร กตฺตริยคฺเคน
 สณฺขิยา นิทฺทํ กาทฺตฺวา ปุโรหิตสฺส รณฺณา สทฺธิ์ กเถนฺตสฺส
 มฺเข วิวณฺณตฺเต เอเกกํ อชฺลณฺทิกํ จิปี ๑ ปุโรหิต มฺขํ
 ปวิฏฺจํ ปวิฏฺจํ คิลิ ๑ ปิจสฺปปี จีณาสุ อชฺลณฺทิกาสฺส สณฺขิ
 จาเลสิ ๑ ราชฯ ตาย สณฺขาย อชฺลณฺทิกานํ จีณาวิ ฌตฺวา
 อหฺ อจฺริย อหํ ตุมฺเหหิ สทฺธิ์ กเถนฺโต กถํ นิตฺถริตฺตุ
 น สกฺขิสฺสามิ ตุมฺเห อติมฺขรตฺาย นาพิมฺตฺตา อชฺลณฺทิกา
 คิลิตฺวาปี ตฺถนฺทิกาวํ นาปชฺชธฺตติ ๑ พุราหฺมโณ มงฺกุภาวิ
 อปชฺชิตฺวา ตโต ปญฺจาย มฺขํ วิวริตฺวา รณฺณา สทฺธิ์ สลฺลปีตฺตุ
 นาสกฺขิ ๑ ราชฯ ปิจสฺปปี ปกฺโกสาเปตฺวา ตํ นิสฺสาย เม
 สฺขํ ลทฺชนฺติ ตฺถุโจ ตสฺส สพฺพญฺจกํ นาม ทตฺวา นกรสฺส
 จตฺตุสฺส ทิสฺส จตฺตาโร คามวเร อทาสิ ๑ ตมตฺถํ วิทิตฺวา
 รณฺโณ อตฺถธฺมมานุสาสโก อมฺจฺโจ อิมํ คาทฺมาห
 สาทฺฐ โข สิปปกนฺนาม อปี ยาทิสกฺกิทิสํ
 ปสฺส ขณฺชปฺปหาเรน ลทฺธา คามา จตฺตทิสฺสทฺติ ๑ (๒)
 (โส ปน อมฺจฺโจ เตน สมฺเขน อหฺเมว ภควา อโหสิ ๑)
 อเถโก ปุริโส ปิจสฺปปีนา ลทฺธสมฺปตฺตฺติ ทิสฺวา จินฺเตสิ
 # ๑ สฺตี. ย. กาทฺเรสิ ๑ ๒. พ. ชา. ๒๗/๓๕ ๑ ตทญฺจกถา ๒/๓๑๔ ๑

เล่มที่ 17 สฎจิกฎเปตวตถุ หน้า 533

อยนนาม ปีสปปี หุตวา อิม สิปปี นิสาย มหาสมปตตี
ปตโต มยาเปต สิกขิตุ วฎฎิตี ๗ โส ต อุปสงกมิตวา
วนุตตวา อิม เม อจริย สิปปี เทหิตี อาห ๗ น
สฎกา ตาต ทาตุนติ ๗ โส เตน ปฎิกขิตโต โหตุ
อาราเชตสามิ นนติ ตสส หตถปาทปริกมมาทีนิ กโรนโต
จิสสตี ต อาราเชตวา ปุณปุณัน ยาจิ ๗ ปีสปปี อัย
เม อติวีย อุปการโกติ ต ปฎิพาหิตุ อสกุโกนโต สิปปี
สิกขาเปตวา นิปพนัน เต ตาต สิปปี อิทานิ กิ
กริสสตีติ อาห ๗ พหิ คนตวา สิปปี วิมสิสสามิตี ๗ กิ
กริสสตีติ ๗ คาวิ วา มนุสสตี วา ปหริตวา มาเรตสามิตี ๗
ตาต คาวิ มาเรตตสส สต ทณโฆ โหติ มนุสสตี มาเรตตสส
สทสสตี ตว สปุตตทาโรปี ต นิตถริตุ น สกขิสสตี มา
วินสส ขมุหิ ปหญ ทณโฆ นตถิ ตาทิส นิมมาตาปีติก
กณจิ อุปชาระหิตี ๗ โส สาฐติ สกขเร อจจจเก กตวา
ตาทิส อุปชารยมาโน วิจรนโต คาวิ ทิสวา อัย
สสสามิกาทิ ปหริตุ น วิสหิ มนุสสตี ทิสวา อัย
สมมาตาปีติโกติ ปหริตุ น วิสหิ ๗ เตน จ สมเยน สุนेतโต
นาม ปจเจกพุทุโธ นคร นิสาย ปณณสาลาขี วิหริติ ๗
โส ต ปิณทาย ปวิสนต นครทวารนตเร จิต ทิสวา อัย
นิมมาตาปีติโก อิมสมิ ปหญ ทณโฆ นตถิ อิม ปหริตวา

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 534

สิปป์ วิมฺสิสฺสามิตฺติ ปจฺเจกพุทฺธสฺส ทกฺขิณกณฺณโสถํ สนฺธาย
สทฺทริ จิปี ฯ [๑] ทกฺขิณน กณฺณโสเตน ปวิสิตฺวา วาเมน
นิกฺขมิ ฯ ทุกฺขา เวทนา อุปฺปชฺชิ ฯ ปจฺเจกพุทฺโธ ภิกฺขาย
จริตฺตํ นาสทฺทริ อากาเสน ปณฺณสาลํ คนฺตุวา ปรีนินฺพพายิ ฯ
มนุสฺสา ปจฺเจกพุทฺเธ อนาคจฺจนฺเต กิณฺจิ อผาสูกํ ภวิสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา ตตฺถ คนฺตุวา ตํ ปรีนินฺพุตฺตํ ทิสฺวา โรทิสฺสุ
ปรีเทวีสุ ฯ โสปี มหาชนํ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ตตฺถ คนฺตุวา
ปจฺเจกพุทฺธํ สลฺยชานิตฺวา อัยํ ปิณฺฑทาย ปวิสฺสนฺโต
ทวารนฺตเร มม สมฺมุขิภูโต อหํ อตฺตโน สิปป์ วิมฺสนฺโต
อิมํ ปหริณฺติ อาห ฯ มนุสฺสา อิมินา กิร ปาเปน
ปจฺเจกพุทฺโธ ปหฺนฺโถ คณฺหนฺต คณฺหนฺตาทิ โปเถตฺวา ตตฺถเว
นํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปสฺสุ ฯ โส อวิจิมฺหิ นินฺพุตฺติตฺวา ยาวายํ
มหาปจฺวี โยชนํ อุตฺตสนฺนา ตาว ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน
คิซฺฆกฺกฺกมฺตถเก สทฺทริภูมฺเปโต หุตฺวา นินฺพุตฺติ ฯ

สตฺถา อิมมสฺส (๒) ปุพฺพกมฺมํ กเถตฺวา ภิกฺขเว พาลสฺส
นาม สิปป์ วา อิสฺสรียํ วา อุปฺปชฺชมานํ อนตฺถาย อุปฺปชฺชติ
พาโล หิ สิปป์ วา อิสฺสรียํ วา ลภิตฺวา อตฺตโน อนตฺถเมว
กโรตีติ อนุสนฺธี ฆณฺเฑตฺวา ฐมฺมํ เทเสณฺโต อิมํ คาทมาห
๑ สฺตี. ย. เอตฺถนฺตเร สาทิ ทิสฺสตี ฯ ม. เอตฺถนฺตเร โสตี ทิสฺสตี ฯ
๒ สฺตี. อิมํ ตสฺส ฯ ม. ตสฺส อิมํ ฯ ย. อิมมสฺส ฯ

สุธรรมตเถรวตถุ

อสนฺตํ ภาวมิจฺเจยฺยาติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน
วิหรนฺโต สุธรรมตเถโร อารพุก กเถสิ ฯ

เทศนา ปน มจฺฉิกาสนฺนเต สมฺภูจาย สาวตฺถิยํ
นิฏฺฐิตา ฯ มจฺฉิกาสนฺนทนฺครสฺมี หิ จิตฺโต คหปติ
ปญฺจวคฺคิยานํ อพฺภนฺตรํ มหานามตฺเถโร นาม ปิณฺฑาย
จรมานํ ทิสฺวา ตสฺส อิริยาปเถ ปสฺสิทฺตฺวา ปตฺตมาทาย เกหํ
ปเวเสตฺวา โภเชตฺวา ภตฺตกิจฺจาวสานเ ชมฺมกถํ สฺถนฺโต
โสตาปตฺติผลํ ปตฺวา อจลสทฺโธ หุตฺวา อมฺพาฏกวนนฺนาม
อตฺตโน อุตฺถยานํ สงฺฆารามํ กตฺตกาโม เถรสฺส หตฺถे อุกกํ
ปาเตตฺวา นิยุยาเทสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ ปตฺติฏฺฐิตํ พุทฺธสาสนนฺติ
อุทกปริยฺนตํ กตฺวา มหาปจฺวี กมฺปิ ฯ มหาเสฏฺฐิ อุตฺถยานเ
มหาวิหารํ การเตตฺวา สพฺพทิสฺสาหิ อากตฺตภิกฺขุณฺโณ วิวฏฺฐทฺวาโร
อโหสิ ฯ มจฺฉิกาสนฺนเต สุธรรมตเถโร นาม เนวาสิโก
อโหสิ ฯ อปเรน สมฺเขน จิตฺตสฺส กุณฺถํ สุตฺวา เทว
อคฺคสาวกา ตสฺส สงฺกหํ กตฺตกาโม มจฺฉิกาสนฺนํ อคฺมํสุ ฯ
จิตฺโต คหปติ เตสํ อากมฺนํ สุตฺวา อทฺตมโยชนมคฺคํ
ปจฺจุคฺคนฺตฺวา เต อาทาย อตฺตโน วิหารํ ปเวเสตฺวา
อากนฺตฺกาวตฺตํ กตฺวา ฆนฺเต โถกํ ชมฺมกถํ โสตฺกกาโมมหิตี
ธรรมเสนาปตี ยาจิ ฯ อถ นํ เถโร อุปาสก อทฺธาเนนมหา

เล่มที่ 17 สุธรรมตเถรวตฺถุ หน้า 537

กิลนฺตรูปา อปีจ โถกํ สุณฺหาหิตี ตสฺส ฐมฺมกถํ กเถสิ ฯ
โส เถรสฺส ฐมฺมกถํ สุณฺนฺโตว อนาคามิผลํ ปาปุณฺนิ ฯ
โส เทว อคฺคสาวเก วนฺทิตฺวา ฆนฺเต เสว ภิกฺขุสทฺสเสน
สทฺธี มม เคเห ภิกฺขํ คณฺหธาติ นิมนฺเตตฺวา ปจฺจนา
เนวาสิกํ สุธรรมตเถรํ ตุมฺเหปี ฆนฺเต เสว เถเรหิ สทฺธี
อากฺขเจยฺยาธาติ นิมนฺเตสิ ฯ โส อัย มํ ปจฺจนา นิมนฺเตตฺติ (๑)
กฺุทฺโธ ปฏิกฺขิปีตฺวา ปฺนปฺปฺนํ ยาจิยมาโนปี ปฏิกฺขิปีเอว ฯ
อุปาสโก ปญฺญาอิสฺสธ ฆนฺเตติ ปกฺกมิตฺวา ปฺนทิวเส อตฺตโน
นิเวสเน มหาทานํ สขฺเชสิ ฯ สุธรรมตเถโรปี ปจฺจุสกาเลเยว
กิติโส นฺุ โข คหปตินา อคฺคสาวกานํ สกฺกาโร สขฺชิตฺโต
เสว คนฺตฺวา ปสฺสิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย
ตสฺส เลหํ อคฺมาสิ ฯ โส คหปตินา นิสิตฺถ ฆนฺเตติ
วฺจฺจมาโนปี นาหํ นิสิตฺถามิ ปิณฺฑทาย จริสฺสามิติ วตฺวา
อคฺคสาวกานํ ปฏฺยาทิตสฺกการํ โอลเถตฺวา คหปตี ชาติยา
ฆญฺญตฺตกาโม อุพาโร เต คหปติ สกฺกาโร อปีเจตฺถ
เอกญฺเวยว นตฺถิตฺติ อาห ฯ ก็ ฆนฺเตติ ฯ ติลสงฺกฺุติกา คหปตีติ
วตฺวา คหปตินา กาโกปมาย อปฺสาทิตฺโต กุชฺฌิตฺวา เอโส
เต คหปติ อาวาโส ปกฺกมิตฺสามหนฺติ วตฺวา ยาวตฺติย
วาริยมาโนปี ปกฺกมิตฺวา สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา จิตฺเตน จ
๑. สี่. ยู. นิมนฺเตสฺสีติ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกคฺควณณา หน้า 538

คหปตินา อุตตนา จ วุตตวณฺ์ อาโรเจติ ฯ สตฺถา ตยา
 อุปาสโก สตฺโธ ปสนฺโน หีเนน ขขลิตฺติ ตสฺเสว โทสํ
 อาโรเปตฺวา ปฏิสารณียกมฺมํ การตฺวา กจฺจ จิตฺตคหปตี
 ขมาเปหีติ เปเสสิ ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา คหปติ มยฺเหเวโส
 โทโส ขมาหิ เมติ วตฺวาปี นาคํ ขมามีติ เตน ปฏิกฺขิตฺโต
 มงฺกุฏโต ตํ ขมาเปตฺุ นาสกฺขิ ปฺนทเว สตฺถุ สนฺติกํ
 ปจฺจาคมาสิ ฯ สตฺถา นาสฺส อุปาสโก ขมิสฺสตีติ ชานนฺโตปี
 มาณคฺคทฺโธ เอส ตีสโยชนมคฺคํ คนฺตฺวา ปจฺจาคจฺจตฺติ
 ขมาปฺนุปายํ อนาจิกฺขิตฺวาว อฺยุโยเชสิ ฯ อตฺสฺส ปฺน อาคตกาเล
 นีหตมานสฺส อนฺนุทฺตํ ทตฺวา กจฺจ อิมินา สตฺธี คนฺตฺวา
 อุปาสกํ ขมาเปหีติ วตฺวา สมณฺเณ นาม มยฺหํ วิหาโร
 มยฺหํ นีวาสนญฺจานํ มยฺหํ อุปาสโก มยฺหํ อุปาสิกาโยติ
 มานํ วา อีสฺสํ วา กาคฺุ น วญฺญติ เอวํ กโรนฺตสฺส
 หิ อีสฺสามาเนาโย กิเลสา วฑฺฒนฺตีติ อนฺนสนฺธี จมฺเฏตฺวา
 ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

อสนฺตํ ภาวมิจฺเจยฺย(๑)	ปฺเรกฺขารณจ ภิกฺขุสฺ
อาวาเสสฺส จ อีสฺสรียํ	ปฺุชา ปฺรกุเลสฺส จ
มเมว กต มณฺณนฺตฺ	คิหิปปพฺพชิตา อฺโภ
มเมว อตีวสา อสฺสฺ	กิจฺจากิจฺเจสฺส กิสุมิณฺจ

อิตฺติ พาลสฺส สงฺกปโป อิจฺฉา (๒) มาโน จ วฑฺฒตีติ ฯ

๑. ม.ย. โปราณ. ภาวนมิจฺเจยฺย ฯ ๒ ปาลียํ อีสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกคฺวณฺณา หน้า 540

นวกมฺมํ ตํ สพุํ อมหากํ เถเรน กตฺนฺติ เอวํ คิหิ จ
ปพฺพชิตา จ อุโภปี มเมว นิสฺสาย กตํ ปรีนฺทิตํ
มณฺเณตฺตฺติ สงฺกปฺโป อุปฺปชฺชติ ฯ มเมว อติวสา อสฺสูติ
คิหิ จ ปพฺพชิตา จ สพุเพปี มเมว วเส วตฺตฺนฺตฺ
สกกฺวโณณวาสิํรสุอาทีนํ วา ลทฺทพฺพานิ โหนฺตุ อนฺตฺมโส
ยาคฺมตฺตมปี ตาเปตฺวา ปีนานาทินิ วา เอวฺรูเปสฺ กิจฺจากิจฺเจสฺ
ขุทฺทกมหนฺเตสฺ กรณฺเียสฺ กิสฺมิลฺลิจิ เอกกิจฺเจปี มเมว
วเส วตฺตฺนฺตฺ มณฺเณว อาปฺจฺจิตฺวา กโรนฺตฺตฺติ สงฺกปฺโป
อุปฺปชฺชติ ฯ อิติ พาลสฺสาติ ยสฺส พาลสฺส สว จ (๑) อิจฺฉา
อณฺจ เอวฺรูโป สงฺกปฺโป อุปฺปชฺชติ ตสฺส เนว วิปฺสฺสนา
น มกฺกผลานิ วทฺตฺนฺตฺติ เกวลํ ปนฺสฺส นนฺทาทโย(๒)สมฺมทฺทสฺส
อุทกํ วิย นฺสฺ ทฺวารสฺ อุปฺปชฺชนกตฺตฺหา เจว นววิธฺมาโน
จ วทฺตฺตีติ ฯ

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺตฺติผลาทินิ ปาปฺมุณีสุติ ฯ

สุธมฺมตฺเตโรปี อิมํ โอวาทํ สุตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา ปทกฺขินิํ กตฺวา เตน อนฺทฺตฺนฺตฺนํ กิจฺจุนา สทฺธิ
คณฺตฺวา อุปาสกสฺส จกฺขุเปเถ อาปตฺตี ปฏิกฺกกริตฺวา อุปาสกํ
ขมาเปสิ ฯ โส อุปาสเกน ขมามหิ ฆนฺเต สเจ มยฺหิ
โทโส อตฺถิ ขมถ เมติ ปฏิกฺกขมาปีโต สตฺถารา ทินฺเน โอวาเท
๑ สี. ม. ย. ยา จ ฯ ๒ สี. ย. จนฺโททเย ฯ ตํ ยุตฺตฺตฺริ ฯ

เล่มที่ 17 สุธมมตฺเถรวตฺถุ หน้า 541

จตุวา กติปาเหเนว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ
อุปาสโกปิ จินฺเตสิ มยา สตฺถารํ อทิสฺวาว โสตาปตฺติผลํ
ปตฺตํ อทิสฺวาเยว อนาคามิผลํ ปตฺติภูจฺจโตะ สตฺถารเมว ทฏฺฐํ
วฏฺฐตฺติ ฯ โส ติตตณฺฺทลสฺสปีผาณิตวตฺตจฺจนาทาทิปฺปณฺณานิ
ปญฺจ สกฺกสฺตานิ โยชาเปตฺวา เย สตฺถารํ ทฏฺฐกามา
คจฺจนตฺตํ ปิณฺฑปาตาทาทิ น กิลมิสฺสนตฺติ ภิက္ขุสงฺฆสฺส
อาโรจาเปตฺวา ภิက္ขุณีสงฺฆสฺสปี อุปาสกานมฺปิ อุปาสิกานมฺปิ
อาโรจาเปสิ ฯ เตน สทฺธิํ ปญฺจสตา ภิက္ขุ จ ภิက္ขุณีโย
จ อุปาสกา จ อุปาสิกายो จ นิက္ขมฺีสุ ฯ โส เตสญฺเจว
อตฺตโน จ ปริสาयाติ ตินฺณํ ชนสฺสสฺสานํ ยถา ตีสโยชนมฺกฺเค
ยาคฺกุทฺตาทาทิ ภิณฺจ เวกฺลลํ นาโหสิ ตถา สํวิทาทิ ฯ ตสฺส
ปน นิက္ขนตฺทาวํ ฉตฺวา โยชนํ โยชนํ เทวตา ขนฺธาวาริ
พนฺธิตฺวา ทิพฺเพหิ ยาคฺกุชฺชกฺกตฺตปानกาทาทิ ตํ มหาชนํ
อุปฏฺฐหฺีสุ ฯ กสฺสจฺจิ เกนจฺจ เวกฺลลํ นาโหสิ ฯ เอวํ
เทวตาทิ อุปฏฺฐจฺยมาโน เทวสิกํ โยชนํ คจฺจนโต มาเสน
สาวตฺถิ ปาปฺปณิ ฯ ปญฺจ สกฺกสฺตานิ ยถาปฺปราเนว อเหตุํ ฯ
เทวตาทิ เจว มนฺุสฺเสหิ จ อภิทฺฐปฺปณฺณาการิ วิสฺสชฺเชนฺโต
อคมาสิ ฯ สตฺถา อานนฺทตฺเถริ อาท (๑) อานนฺท อชฺช
วทฺตมมานกจฺจายาย จิตฺโต คหปติ ปญฺจหิ อุปาสกสฺเตหิ
๑ สฺ. ย. อามนฺเตสิ ฯ

เลมที่ 17 พาลวคควณณา หนา 542

ปริวุโต อากนตุวา มั วนุทิสฺสตีติ ฯ กิ ปน ภนฺเต ตสฺส
ตุมหากั วนุทนกาลเ กิจฺจึ ปาฎิหาริยั ภวิสฺสตีติ ฯ ภวิสฺสตี
อานนุทาทิ ฯ กิ ภนฺเตติ ฯ ตสฺส อากนตุวา มั วนุทนกาลเ
ราชมานนเ อฎฺฐกริสมตฺเต ปเทเส ชนฺนุมนตฺเตน โอิธินา
ปญฺจวณฺณานั ทิพฺพปฺปฬานั ฆนฺวสฺสั วสฺสิสฺสตีติ ฯ ตั กถั
สุตฺวา นกรวาทิโน เอวั มหาปฺปญฺโล กิร จิตฺโต นาม
คหปติ อากนตุวา อชฺช สตฺถารั วนุทิสฺสตี เอวรूपั กิร
ปาฎิหาริยั ภวิสฺสตี มยฺมปี ตั มหาปฺปญฺลั ทฎฺฐั ลภิสฺสามาติ
ปณฺณาการิ อาทาย มคฺคสฺส อุกุสฺส ปสฺเสสฺส อฎฺฐจฺจึ ฯ
วิหารสมิปี อากตฺกาลเ ปญฺจ กิกฺขุสฺตานิ ปจฺมึ อากมึสฺส ฯ
จิตฺโต คหปติ อมฺมา ตุมฺहे ปจฺจโต อากจฺจณฺธาติ อูปาสิกาโย
วตฺวา สยั ปญฺจหิ อูปาสกสฺเตหิ ปริวุโต สตฺถุ สนฺติกั
อคมาสิ ฯ พุทฺธานั สมฺมุขฎฺฐาเน ปน จิตฺตา วา นิสินฺนา
วาน อีโตเอโต (๑) วา โหนฺติ พุทฺธวิธิยา ทฺวิสฺส ปสฺเสสฺส
นิจฺจลาเว ติฎฺฐจฺนฺติ ฯ จิตฺโต คหปติ มหนฺตั พุทฺธวิธิ
โอกุกมิ ฯ ติณิ ผลานิ ปตฺเตน อริยสาเวเน โอลอกิตโต-
โลกิตฺฎฺฐาณั กมฺปี ฯ เอโส กิร จิตฺโต คหปตีติ มหาชน
โอโลเกสิ ฯ โส สตฺถารั อูปสํกมิตฺวา ฉพฺพณฺณานั พุทฺธรฺสินั
อนฺโต ปวิสิตฺวา ทฺวิสฺส โคปฺฝเกสฺส สตฺถุ ปาเท กเหตุวา
๑ สี่. ม. ย. เอตฺโต ฯ

เล่มที่ 17 สุธมมตเถรวตฺถ หน้า 543

วณฺทึฯ ดํขณฺณเณว วุตฺตปฺปการํ ปุํปฺพวสุตํ วสุตึฯ สาธุการ-
สหสุตานิ ปวตฺตีสฺสุฯ โส เอกมาลี สตฺถุ สนฺตึเก วสฺมาโนว
สกลํ พุทฺธปฺปมูขํ ภิกฺขุสงฺฆํ วิหารเรเวว นิสีทาเปตฺวา มหาทานํ
อทาสิฯ อตฺตนา สทฺธิ อากเตปิ อนฺโตวิหารเรเวว กตฺวา
ปฏฺิขคฺคิฯ เอกทิวสํปี อตฺตโน สกฺกฺเขสุ กิณฺจึ คเหตุพฺพ
นาโหสิฯ เทวมนุสฺเสหิ อากตฺปนฺณกาเรเนว สพฺพกิจฺจานิ
อกาสิฯ โส สตฺถารํ วณฺทิตฺวา อาห ภนฺเต อหํ ตุมฺหากํ
ทานํ ทสฺสามีตึ อากจฺจนฺโต มาลี อนฺตรามคฺเค อโหสิ อึช
เม มาโส วิตฺติวตฺโต มยา อากตํ กิณฺจึ คเหตุํ น ลภามึ
เอตฺตํ กาลํ เทวมนุสฺเสหิ อากตฺปนฺณกาเรเนว ทานํ อทาสิ
โสหํ สเจปิ อึช สํวจฺจรํ วสิสฺสามึ เนว มม เทยฺยธมฺมํ
ทาตุํ ลภิสฺสามึ สกฺกฺยานิ โอตฺตเรตฺวา คนฺตุํ อึจฺฉามึ
ปฏฺิสามนฺนฺจฺฉานํ เม อาโรจาเปถาติฯ สตฺถา อานนฺทตฺเถรํ
อาห อานนฺท อฺปาสกฺสฺส เอกํ ปเทสํ ตฺวจฺฉํ การเตตฺวา
เทหิตึฯ เถโร ตถา อกาสิฯ กปฺปิยญฺมึ กิร จิตฺตสฺส
คหปติโน อนฺนุณฺดาตาฯ อฺปาสโกปิ อตฺตนา สทฺธิ อากเตหิ
ตีหิ ชนสหสุเสหิ สทฺธิ ตฺวจฺฉสกฺกฺเขหิ ปฺน มคฺคํ ปฏฺิพชฺชึฯ
เทวมนุสฺสา อฺภูจาย อยฺย ตยา ตฺวจฺฉสกฺกฺเขหิ คมนกมฺมํ
กตฺนฺตึ สตฺตหิ รตฺเนหิ สกฺกฺยานิ ปุริยีสฺสุฯ โส อตฺตโน
อากตฺปนฺณกาเรหิ มหาชนํ ปฏฺิขคฺคฺนฺโต อคฺมาสิฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 544

อานนทตเถโร สตถาริ วนทิตวา อาห ภนเต
ตุมหากิ สนตักิ อากจณนโตปี มาเสน อากโต อิธาปี
มาสเมว วุตโต เอตตักิ กาลิ อากตปณณาการเนว ทานิ
อทาสี อิทานิ ปณจ สกฏสทานิ ตุจณานิ กตวา มาเสเนว
กิริ कमิสसति เทวมนุสสา ปนสส อฏจาย อยย ตยา
ตุจณสกเถहि कमनकम्मि กตन्ति สกฏานิ สตตहि รตเนहि
ปุริยิสฺส ปุณ [๑] อตตโน อากตปณณาการเนว กิริ มหาชนิ
ปฏิจคคฺนโต कमิสसति ก็ ปน ภนเตเอตสส ตุมหากิ
สนตักิ อากจณนตสเสว อัย สกกาโร อุปฺปชฺชติ อุทาหุ
อณฺณตถ กจณนตสสาปี อุปฺปชฺชตีติ ฯ อานนท มม สนตักิ
อากจณนตสสาปี อณฺณตถ กจณนตสสาปี อุปฺปชฺชเตว อยณฺहि
อุปาสโก สทฺโร ปสนฺโน สมฺปนฺนสีโล เอวรฺุโป ยิ ยิ
ปเทสสิ ภชติ ตตถ ตตฺเถวสส ลากสกกาโร นิพพตฺตตีติ วตฺวา สตฺถา อิมิ ปกิณฺณกวกฺเค
คาถมาห

สทฺโร สีเลน สมฺปนฺโน ยโสโกคสมปฺปิโต

ยิ ยิ ปเทสสิ ภชติ ตตถ ตตฺเถว ปุชฺชิตตีติ ฯ

อตฺโต ปนสสา ตตฺเถว อาริภวิสสตีติ ฯ เอว วุตเต อานนทตเถโร
จิตฺตสส ปุพฺพกम्मิ ปุจฺฉิ ฯ อถสส สตฺถา กเถนฺโต อาห
อานนท อัย ปทุมุตตรสส ภควโต ปาทุมฺเต กตานิหาโร
๑ สี. ย. เอตฺถนฺตเร โสตี ทิสฺสตีติ ฯ ม. โส ปุณ ฯ

เลมที่ 17 สฐมมตเถรวตถุ หนา 545

กปปสตสหัสสั เทวมนุสเสสสุ สัสริตวา กสสพพุททาเล
มิกลททกกุลเล นิพพตโต วุฑฒิมินวาย เอกทิวสั เทเว วสสนเต
มิกมารณตถาย สตตี อาทาย อรณณั คนตวา มิเค
โอโลเกนุโตเอกสมั อกตพพภาเร สีสั ปารูปิตวา เอกั กิกขุ
นินินันั ทิสวา เอโก อโยโย สมณชมมัม กโรนุโต นินินโน
ภวิสสตี ภตตมสส อาหริสสามิติ เวเคน เกหั คนตวา เอกสมั
อุทฺชเน หีโย อากตมัมสั ปจาเปตวา เอกสมั อุทฺชเน ภตตัม
ปจาเปตวา อณเเว ปณทจจาริเก กิกขุ ทิสวา เตสัปี ปตเต
อาทาย ปณตตตาสเน นีสัทาเปตวา กิกขุ สมปาเทตวา
อโยเย ปริวิสธาคิ อณณั อาณาเปตวา ตั ภตตัม ปิฎเเก
ปกขิปิตวา อาทาย คจจนุโต อนตฺรามคเค นานาปุปฺพานิ
โอจินิตวา ปตตปุณเฏ กตวา เถรสส นินินนุจจัน คนตวา
ภนเต มยหั สงคหั กโรธาคิ วตวา ปตตมาทาย (๑) ภตตสส ปุเรตวา เถรสส หตเถ จเปต
วาเตหิ ปุปฺเพหิ ปุขั กตวา
ยถา เม อัย รสปิณทปาโต ปุปฺผปุชาย สทฺธิ จิตตัม
โตเสสิ เอวั นิพพตตนิพพตตจฺจฺจฺจเน ปณณาการสหัสสานิ [๒]
อาคนตวา มยหั จิตตัม โตเสนตฺตุ ปณจวณณกฺกุสมวสฺสณจ
วสฺสตฺตติ ปตถนั จเปสิ ฯ โส ยาวชิวุ กุสลั กตวา
เทวโลเก นิพพตฺติ ฯ นิพพตตจฺจฺจฺจเน ชานุมตเตน โอธินา
๑ สั. ย. ปตตัม คเหตุวา ฯ ๒ สั. ย. เอตถนตเร อาทายาคิ ทิสสตี ฯ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 546

ทิพพปุปผวสุลั วสุลิตี ๑ อิทานิปีสุส ชาตทิวเส เจว อิศ จ
อากตสุส ปุปผวสุสวสุสนนญจ ปณณาการากิทาโร จ สตุตทิติ
รตเนหิ สกภูปุรณญจ ตสุเสว กมมุสสุ นิสฺสนุโทติ ๑

สุชมมตฺเถรวตฺถุ ๑

วนวาสิติสฺตฺเถรวตฺถุ

อญญา หิ ลาภุปนิสชาติ อิมํ ชมมเทสนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต วนวาสิติสฺตฺเถโร อารพภ กเถลิตี ๑

เทสนา ราชคเห สมภูจิตา ๑ สาริปุตฺตตฺเถรสฺส กิร
ปีตุ วจนตฺพฺราหฺมณฺสฺส สหายโก มหาเสนพฺราหฺมโณ นาม(๑)
ราชคเห วสติ ๑ สาริปุตฺตตฺเถโร เอกทิวลํ ปิณฺฑาย จรฺนุโต
ตฺสุมิ อนุกรมฺปาย ตฺสฺส เลหทฺวาริ อคฺมาลิตี ๑ โส ปน
ปริกฺขิณฺวิภโว ทลิตุโท ชาโต ๑ (๑) โส มม ปุตฺโต มยฺหิ
เลหทฺวารเ ปิณฺฑาย จริตุํ อากโต ภวิสฺสตี อหฺลยจฺมฺหิ
ทฺกคฺโต มม ปุตฺโต มยฺหิ ทฺกคฺตภาวํ น ชานาติ มณฺเณ
นตฺถิ เม โกจิ เทยฺยชฺมฺโมติ ตฺสฺส สมฺมุขา ภวิตุํ อสฺกโกณฺโต
นิตฺถิ ๑ เถโรปี อปรฺมฺปี ทิวลํ อคฺมาลิตี ๑ พฺราหฺมโณ ตเถว
นิตฺถิ ๑ กิลฺยจิทเวว ลภิตฺวา ทสฺสามิตฺติ จินฺเตนฺุโต นาลภิตี ๑
อเถกทิวลํ เอกสุมิ พฺราหฺมณฺวาจเก อุลลสาภูเกน สทฺธิ

เล่มที่ 17 วนวาสิติสฺตฺเถรวตฺถุ หน้า 547

ปายาสปาตี ลภิตฺวา อาทาย เคหิ กนฺตฺวาว เถริ อนุสฺสริ
อิมิ ปิณฺฑปาตี มยา เถรสฺส ทาคฺคฺ วัณฺณตีติ ฯ เถโรปิ
ตังคณฺเณว ฌานํ สฺมาปชฺชิตฺวา สฺมาปตฺติโต วุฏฺฐาย ตํ
พฺรหฺมณฺโณ ทิสฺวา พฺรหฺมโณ เทยฺยธมฺมํ ลภิตฺวา มม
อาคมนํ ปจฺจาสีสฺสตี มยา ตตฺถ กนฺตฺคฺ วัณฺณตีติ สงฺฆาฏี
ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย ตสฺส เคหทฺวารे จิตฺเมว อตฺตानํ
ทสฺเสสิ ฯ พฺรหฺมณฺสฺส เถริ ทิสฺวาว จิตฺตํ ปสฺสีทิ ฯ อถ
นํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปฏฺิสนฺถาริ กตฺวา อนุโตเคเห
นีสีทาเปตฺวา ปายาสปาตี กเหตฺวา เถรสฺส ปตฺเต อากิริ ฯ
เถโร อุปทฺถํ ปฏฺิจฺฉิตฺวา หตฺถेเนน ปตฺตํ ปิทฺทิ ฯ อถ นํ
พฺรหฺมโณ ฆนฺเต เอกสฺส ปฏฺิวีสฺมตฺโตว อัย ปายาโส
ปรโลกสงฺคหํ เม กโรธ มา อิธโลกสงฺคหํ นีรวเสสเมว
ทาคฺคาโมมฺหีติ สพฺพิ อากิริ ฯ เถโร ตตฺถเวยฺว ปรีภฺยชิ ฯ
อถสฺส ภคฺตกิจฺจปรีโยसानเณ ตมฺปิ สาฏฺกํ ทตฺวา วนฺทิตฺวา
เอวมาห ฆนฺเต อหฺมปิ ตมฺเหหิ ทิฏฺฐธมฺมเมว ปาปฺเณยฺยุนฺติ ฯ
เถโร เอวํ โหตุ พฺรหฺมณฺณาติ ตสฺส อนุโมทนํ กตฺวา
อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมนฺโต อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน เชตวานํ
อคฺมาสิ ฯ

ทุกฺคตกาเล ทินฺนทานํ ปน อติวีย หาสฺตีติ พฺรหฺมโณปิ
ตํ ทานํ ทตฺวา ปสฺนฺนจิตฺโต โสมนสฺสชาโต เถเร อธิมตฺต-

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 548

สินเนหมกาสิ ๗ โส เถเร สินเนเหนว กาลิ กตฺวา สวตฺถิย
เถรสฺส อฺปฏฺฐากฺกุเล ปฏฺฐินฺธิ คณฺหิ ๗ ตํขณฺณเวย ปนฺสฺส
มาตา กุจฺฉิยฺ เม คพฺโภ ปตฺถุจฺจิตฺติ สามิกฺสฺส อาโรเจสิ ๗
โส ตสฺสา คพฺภปริหาริ อทาสิ ๗ ตสฺสา อจฺจุณฺหอตฺตีสฺส-
อตฺตอมฺพิลาทฺธิปริโภกิ วชฺเชตฺวา สุเขน คพฺภิ ปริหฺรมานาย
เอวฺรุโป โทหฺโพ อฺปฺปชฺชิ อโห วตาหิ สารีปฺตฺตฺเถรปฺมุขานิ
ปฺลจฺ ภิกฺขุสฺตานิ นิมนฺเตตฺวา เกเห นิสฺสีทาเปตฺวา อสมฺภินฺน-จิริปายาสิ ทตฺวา สยมฺปิ กา
สวตฺถฺยานิ ปฺริทฺทิตฺวา

สฺวณฺณสรฺกิ อาทาย อาสนปฺริยนฺเต นิสฺสีทิตฺวา เอตฺตกาณิ
ภิกฺขุณิ อจฺจุณฺจปายาสิ ปฺริภฺวเชยฺยนฺติ ๗ ตสฺสา กิร โส
กาสาวยตฺตฺปฺริทฺทหนฺโทหฺโพ กุจฺฉิยฺ ปฺตฺตฺสฺส พุทฺธสาสนเ
ปฺพพฺพชฺชาย ปฺพพฺพนิมิตฺตํ อโหสิ ๗ อตฺสฺสา ฌาตกา ธมฺมิโก
โน ธีตฺย โทหฺโพติ สารีปฺตฺตฺเถริ สงฺฆตฺเถริ กตฺวา
ปฺลจฺนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ อสมฺภินฺนจิริปายาสิ อทฺสุ ๗ สปิ เอกิ
กาสาวิ นิวาเสตฺวา เอกิ ปารุปีตฺวา สฺวณฺณสรฺกิ คเหตฺวา
อาสนปฺริยนฺเต นิสฺสินฺนา อจฺจุณฺจปายาสิ ปฺริภฺวชฺชิ ๗ โทหฺโพ
ปฺฏิปฺปสฺสมฺภิ ๗ ตสฺสา ยาว คพฺภวฺภูจฺจานา อนฺตรนฺตรรา
กตฺมจฺจเลสุปี ทสฺมาสจฺจเยน ปฺตฺตํ วิชิตฺย กตฺมจฺจเลสุปี
สารีปฺตฺตฺเถรปฺมุขานํ ปฺลจฺนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ อปฺโปทกมฺช-
ปายาสเมว อทฺสุ ๗ ปฺพเพ (๑) กิเรส ทารเกน พุราหฺมณฺกาเล
๑ ส. ม. ย. สพฺโพ ๗

เล่มที่ 17 วนวาสิติสฺตฺเถรวตฺถุ หน้า 549

ทินฺนปายาสสฺส นิสฺสนุโท ๑ ชาตมฺงคฺลทิวเส ปน ตํ ทารกํ
ปาโตว นหาเปตฺวา มณฺเฑตฺวา สิริสยเน สตฺสทฺสคฺขณิกสฺส
กมฺพลสฺส อุปริ นิปฺชฺชาเปสฺสุ ๑ โส ตตฺถ นิปฺนฺนโกว เถริ
โโอลเกตฺวา อัย เม ปุพฺพจาริโย มยา เอตํ นิสฺสาย อัย
สมฺปตฺติ ลทฺฐา มยา อิมสฺส เอกํ ปริจฺจาคํ กาคฺตุ วัณฺณตฺติ
สิกฺขาปทคฺคหณฺตฺถาย นียมาโน ตํ กมฺพลํ จูพฺงคฺุเลีย
เวเจตฺวา อคฺคเหสิ ๑ อถสฺส อํงคฺุเลีย กมฺพลโถ ลคฺุโคติ
หริตฺตุ อารภีสุ ๑ โส ปโรทิ ๑ ฉาตกา อเปถ มา ทารกํ
โรทาเปถาติ กมฺพลเนว สทฺฐี อานยีสฺสุ ๑ โส เถริ วนฺทนกาเล
กมฺพลโต อํงคฺุติ อปฺกกขฺุตฺติตฺวา กมฺพลํ เถรสฺส ปาทมฺุเล
ปาเตสิ ๑ อถ ฉาตกา ทหเรณ กุมาเรณ อชานิตฺวา กตฺนฺติ
อวตฺวา ปฺตฺเตน โน ทินฺนํ ปริจฺจตฺตเมว โหตุ ภนฺเตติ
วตฺวา ภนฺเต สตฺสทฺสคฺขณิกเนน กมฺพลเนว ปุชฺาการกสฺส
ตฺมฺุหํ ทาสสฺส สิกฺขาปทานิ เทถาติ อหํสุ ๑ โก
นามายํ ทารโกติ ๑ ภนฺเต อยฺเยน สมานนามโกติ ๑ ติสฺโส
นามเส ภวิสฺสตีติ ๑ เถโร กิร คิหิกาเล อุปติสฺสมาณโว นาม
อโหสิ ๑ มาตาปีสฺส จินฺเตสิ น มยา ปฺตฺตสฺส อชฺฉาสโย
ภินฺทิตฺพุโพติ ๑ เอวํ ทารกสฺส นามกรณมฺงคฺลํ กตฺวา ปฺน
ตสฺส อาหารปริโภกมฺงคฺเลปี ปฺน ตสฺส กณฺณวิชฺฉนมฺงคฺเลปี
ทฺุสฺสคฺคหณมฺงคฺเลปี จูพฺาการณมฺงคฺเลปี สารีปฺตฺตฺเถรปฺมฺุขานํ
ปญฺจนฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ อปฺโปทกมฺฐปายาสเมว อหํสุ ๑ ทารโก

เล่มที่ 17 พาลวกุคควณณา หน้า 550

วุฑฺฒิมินฺวาย สตุตฺตวสุตฺติกกาเถ มาตฺรึ อาม อมฺม เณรสุส
สนฺตฺติเก ปุพฺพชฺชิสฺสามิตฺติ ฯ สา สาธฺมฺม ตาต ปุพฺพเพวาทึ น
มยา ปุตฺตตฺตส อชฺฌมาสโย ภินฺนิตฺตพฺโพติ มนฺโ อกาสิ ปุพฺพช
ปุตฺตกาติ เถรึ นิมนฺตฺตาเปตฺวา ตฺตส อากตฺตส ภิกฺขุ ทตฺวา
ภนฺเต ตุมฺหากํ ทาโส ปุพฺพชฺชิสฺสามิตฺติ วทตี อิมํ อาทาย
สಾಯึ วิหารึ คมิตฺตฺตมาตฺติ เถรึ อโยเชตฺวา สายณฺนสมฺมเย
มหนฺตฺเตน สกฺกการสมฺมานนฺน ปุตฺตมาทาย วิหารึ คนฺตฺวา
เณรสุส นิยฺยาเทสิ ฯ เถโร เตน สทฺธี กเถสิ ติสฺส
ปุพฺพชฺชชา นาม ทุกฺกรา อพฺภุณฺนเหน อตฺเถ สติ สีตลึ
ลภตี สีตเลน อตฺเถ สติ อพฺภุณฺนํ ลภตี ปุพฺพชิตา นาม
ภิกฺขุณฺน ชีวณฺติ ตฺวณฺจ สุเขตฺติโตติ ฯ ภนฺเต อํหํ ตุมฺเหหิ
วุตฺตนิยาเมน สพฺพํ กาคฺตุ สกฺกชฺชิสฺสามิตฺติ ฯ เถโร สาธฺมฺม
วตฺวา ตฺตส ปฏฺฐิกลมฺนสฺสีการวเสน ตจฺปฺลยจกมฺมญฺจานํ
อากฺกชฺชิตฺวา ตํ ปุพฺพชเชสิ ฯ สกฺกมฺปิ หิ ทฺวตฺตฺตีสาการึ
กเถตฺตุ วญฺญตฺติเยว สพฺพํ กเถตฺตุ อสฺสโกนฺเตน [๑] ตจฺปฺลยจกํ
กเถตฺตพฺพเมว อิทํ หิ กมฺมญฺจานํ สพฺพพฺพุทฺธานํ อวิชฺชิตเมว ฯ
เกสาทิสฺส เอเกกโกญฺจาเส อรหตฺตปฺปตฺตฺตานํ ภิกฺขุณฺนมฺปิ
ภิกฺขุณฺนินมฺปิ อฺปาสกาณมฺปิ อฺปาสิกาณมฺปิ ปฺริจฺเฉโท นตฺถิ ฯ
อพฺยตฺตา ภิกฺขุ ปน ปุพฺพชเชนฺตฺวา อรหตฺตตฺตส อฺปฺนิสฺสยึ
๑ สี่. ม. ย. เอตฺถนฺตเร ปนาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 17 วนวาสิติสตฺตเถรวตฺถุ หน้า 551

นาเสนฺติ ตสฺมา เถโร กมฺมญฺจานํ อัจฺจิตฺตวาว ปพฺพาเชตฺวา
ทสฺสุ สีเลสุ ปตฺติญาเปสึ ฯ มาตาปิตโร ปุตุตฺตสฺส ปพฺพชิตฺตสฺส
สกุการิ กโรนฺตฺวา สตฺตฺตํ วิหารเยว พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส อปฺโปทกมฺมรฺูปายาสเมว อํสฺสุ ฯ ภิกฺขุปี นิพฺพุทฺธิ
อปฺโปทกมฺมรฺูปายาสํ ปรีภฺวชิตฺตํ น สกฺโกมาติ อฺุชฺฌายีสุ ฯ
ตสฺสปี มาตาปิตโร สตฺตฺตเม ทิวเส สายํ เคหํ อคฺมํสุ ฯ
สามเณโร อญฺุจเม ทิวเส ภิกฺขุหิ สทฺธิ ปิณฺฑาย ปาวีสิ ฯ

สาวตฺถิวาสินํ สามเณโร กิร อชฺช ปิณฺฑาย ปวีสิสฺสตี
สกุการมฺสฺส กริสฺสํมาติ ปญฺจหิ สากฺกสเคหิ จุมฺพิกฺกานิ (๑)
กตฺวา ปญฺจ ปิณฺฑปาตสตานิ สชฺเชตฺวา อาทาย ปฏฺิเป
จตฺวา อํสฺสุ ฯ ปุณฺทิวเส วิหารสฺส อฺุปนํ อากนฺตฺวา อํสฺสุ ฯ
เอวํ สามเณโรส ทฺวีเหว ทิวเสหิ สากฺกสทฺสเสน
สทฺธิ ปิณฺฑปาตสทฺสสํ ลภิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทาเปสิ ฯ
พฺุราหุณฺณกาเล ทินฺนสฺส อฺุจฺจลสากฺกสฺส กิเรส นิสฺสนฺโท ฯ
อถสฺส ภิกฺขุ ปิณฺฑปาตทายกตฺติสฺโสติ นามํ กรีสุ ฯ
ปุเนกทิวสํ สามเณโร สีตกาเล วิหารจาริกํ จรฺนฺโต ภิกฺขุ
ตตฺถ ตตฺถ อคฺคิสาลาทีสุ วิสิพฺเพนฺเต ทิสฺวา อาห กิ
ภนฺเต วิสิพฺเพนฺตา นิสฺนฺนตฺถาติ ฯ สีตํ โน ปิเพติ (๒)
สามเณราติ ฯ ภนฺเต สีตกาเล นาม กมฺพลํ ปารุปีตุ
๑ สී. ยฺ. จุมฺพิกฺกานิ ฯ ๒ สී. ม. ยฺ. ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 พาลวกคฺวณณนา หน้า 552

วฏฺฐติ โส หิ สิตํ ปฏิพาหิตุํ สมตฺโถติ ฯ สามเณร ตฺว
มหาปฺลฺโย โข กมฺพลํ ลเภยยาสิ อมฺหากํ กุโธ กมฺพลฺโลติ ฯ
เตนหิ ฆนฺเต กมฺพลตฺถิกา มยา สทฺธิ อากจฺจนฺตฺติ
สกลวิหारे อารโจาเปสิ ฯ ภิกฺขุ สามเณเรณ สทฺธิ
คณฺตฺวา กมฺพลํ อหริสฺสามาติ สตฺตฺวสฺสติกสามเณรํ นิสฺสาช
สทฺสสมตฺตา ภิกฺขุ นิกฺขมีสุ ฯ โส เอตฺตกานํ ภิกฺขุณํ กุโธ
กมฺพลํ ลภิสฺสามีติ จิตฺตมฺปิ อนุปฺปาเทตฺวา เต อาทาย
นคฺราภิมฺโข ปายาสิ ฯ สฺวทฺธินฺนสฺส หิ ทานสฺส เอวฺรุโป
อานุกาโว โหติ ฯ โส พหิณฺนเรเยว ฆรปฺฏิปาฎิยา จรณฺโต
ปฺลจ กมฺพลสฺตานิ ลภิตฺวา อนฺโตนครํ ปาวิสิ ฯ มนุสฺสา
อิโต จิโต จ กมฺพลํ อหฺรณฺติ ฯ เอโก ปน ปุริโส
อาปณฺทฺวาเรณ คจฺจนฺโต ปฺลจ กมฺพลสฺตานิ ปสาเรตฺวา
นินฺนํ เอกํ อาปณฺธิกํ ทิสฺวา อห อมฺโภ เอโก สามเณโร
กมฺพลํ สํหฺรณฺโต อากจฺจติ ตว กมฺพลํ ปฏฺิจฺจาทฺเหตี ฯ
กึ ปน โส ทินฺนเก คณฺหาติ อฺทาทุ อฺทินฺนเกติ ฯ ทินฺนเก
คณฺหาตีติ ฯ เอวฺ สนฺเต สเจ อิจฺฉิสฺสามิ ทสฺสามิ โน
เจ น ทสฺสามิ คจฺจ ตฺวณฺติ อฺยฺโยเชสิ ฯ มจฺจริโน หิ
อนฺธพาลา เอวฺ ปเรสุ ทานํ ททฺมานฺสุ มจฺจรายิตฺวา
อสทิสฺทานํ ทิสฺวา มจฺจรายณฺโต กาลิ วิย นฺริเย
นินฺพตฺตุนฺติ ฯ อาปณฺธิโก จินฺเตสิ อฺยฺ โปริโส อตฺตโน

เล่มที่ 17 วนวาสิติสตฤตราวดฤ หนา 553

ชมมตาย อากจุมมาโน ตว กมพเล ปฏิจจาทะหิตี ม อห
อหมีปี สเจ โส ทินนัง คณหาดี อห มม สนตัง สเจ
อิจจามิ ทสสามิ โน เจ น ทสสามิตี อวัง ทิฏฐัง ปน
อเทนตสส ลชชา อุปปชชติ อตตโน สนตัง ปฏิจจาทะนตสส
โทโส นตติ อิมสุ ปญจสุ กมพลสเสสุ เทว กมพลา
สตสหัสสคณนิกา อิม ปฏิจจาทะตุ วัฏฐิตี เทวปี กมพเล
ทสาย ทล สมพนุชิตวา เตล อนุตเร ปกขิปิตวา
ปฏิจจาทะลิ ๑ สามณะโรปี กิกขุสหัสเสน สทธี ต ปเทล
ปาปณิ ๑ อาปณิกสส สามณะริ ทิสวาว ปุตตสิเนโห
อุปปชช ๑ สกตสรีริ สิเนเนน ปรีปณณ อโหสิ โส
จินเตสิ ติฏฐจตุ กมพลานิ อิม ทิสวา หทยมสมปี ทาคู
ยุตตรูปนติ ๑ โส เต เทวปี กมพเล นีหริตวา สามณะรสส
ปาทมูละ จเปตวา วนทิตวา ฆนเต ตยา ทิฏฐชมมสส
ภาคี อสสนนติ อวจ ๑ โสปีสส เอว โหตุติ อนุโมทน
อกาลี ๑ สามณะโร อนุโตนคเรปี ปญจ กมพลสทานิ
ลภี ๑ เอว เอกทิวเสเยว กมพลสสสลล ลภิตวา กิกขุสหัสสส
อทาลี ๑ อตสส กมพลทายกตีสโสติ นาม กรีสสุ ๑ เอว
นามกรณทิวเส ทินนกมพโล สตตวสสิกกกาละ กมพลสสสภาวิ
ปาปณิ ๑ พุทธสาสนัน หิ จเปตวา นตถณณัน จานัน ยตถ
อปปปี ทินนัน พหุ โหติ พหุ ทินนัน พหุตร เตนาห ภควา

เล่มที่ 17 พาลวกคฺวณฺณา หน้า 554

ตถารุโปยิ ภิกฺขเว ภิกฺขุสงฺโฆ ยถารูเป ภิกฺขุสงฺฆे อปฺปํ ทินฺนํ
พหุํ โหติ พหุํ ทินฺนํ พหุตฺรนฺติ ฯ เอวํ สามณฺเวิโรปิ เอกสฺส
กมฺพลสฺส นิสฺสนฺเทน สตฺตวสฺสึโก กมฺพลสฺสสฺสํ ลภี ฯ

ตสฺส เชตฺวเน วิหรนฺตสฺส อภิกฺขณฺโณ ฌาติทาทกา สนฺตึกํ
อาคณฺตุวา กถาสลฺลาปํ กโรนฺติ ฯ โส จินฺเตสิ มยา อิธ
วสนฺเตน ฌาติทาทเกสุ อาคณฺตุวา กถเณเตสุ อกเถตตปี น
สกฺกาเอเตหิ สทฺธิ กถาปฺปญฺเจน อตฺตโน ปตฺติจฺจํ กาคู
น สกฺกา ยนฺนุนาหํ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมญฺจานํ อุกฺกเหตุวา
อรณฺธํ ปวิเสยฺยนฺติ ฯ โส สตฺถารํ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา
ยาว อรหตฺตา กมฺมญฺจานํ กถาเปตฺวา อุปชฺฌายํ วนฺทิตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย วิหารา นิกฺขमितฺวา จินฺเตสิ สเจ
อาสนฺนญฺจानเ วสิสฺสามิ ฌาตกา มํ ปกฺโกสิสฺสนฺตึติ
วิสฺติโยชนสฺตมคฺคํ อคฺมาสิ ฯ อเถเกน กามทฺวารเณ คจฺจนฺโต
เอกํ มหฺลลกปฺริสํ ทิสฺวา ปุจฺฉิ กิณฺนุ โข อุปาสก
อิมสฺมี ปเทเส วสนฺตานิ อารณฺญกวิหาโร อตฺถิติ ฯ อตฺถิ
ภนฺเตติ ฯ เตนหิ เม มคฺคํ อาจิกฺขาติ ฯ มหฺลลกอุปาสกสฺส
ปน ตํ ทิสฺวา ปตฺตตฺสึเนโห อุตฺปาที ฯ อถสฺส ตตฺถเว จิโต
อนาจิกฺขิตฺวา เอหิ ภนฺเต อาจิกฺขิสฺสามิ เตติ วตฺวา ตํ
คเหตุวาว อคฺมาสิ ฯ สามณฺเวิโร เตน สทฺธิ คจฺจนฺโต
อนุตฺรามคฺเค นานาปฺปุผลปฺปฏิมณฺฑลิตฺเต ฉปฺปญฺจปฺปเทเส ทิสฺวา

เล่มที่ 17 วนวาสิติสฺตเถรวตฺถุ หน้า 555

อัย อุปาสก ก็ ปเทโส นามาติ ปุจฺฉิ ฯ โสปีสฺส เตสํ
นามานิ อัจฺฉินฺนุโต อารณฺณกวิหาริ ปตฺวา อิทํ ฆนฺเต
ผาสฺกฏฺฐานํ อิชฺ วสาหิติ วตฺวา ฆนฺเต โโก นาม ตฺวนฺติ
นามํ ปุจฺฉิตฺวา อิทํ วนวาสิติสฺโส นาม อุปาสกาติ วตฺเต
เสว อมฺหากํ กามเม ปิณฺฑาย จริตฺถุ วฏฺฐตีติ วตฺวา นีวตฺติตฺวา
อตฺตโน คามเมว คโต วนวาสิติสฺตเถโร นาม วิหาริ
อากโต ตสฺส ยาคฺคตฺตาทีนิ ปฏฺิยาเทถาติ มนุสฺसानํ
อารเจสิ ฯ สามเณโร ปจฺมเมว ติสฺโส นาม หุตฺวา ตโต
ปิณฺฑปาตทายกติสฺโส กมฺพลทายกติสฺโส วนวาสิติสฺโสติ อิมานิ
ตีณิ นามานิ ลภิตฺวา สตฺตวสฺสพฺภนฺตเร จตฺตาริ นามานิ
ลภิ ฯ โส ปุณฺทิวเส ปาโตว ตํ คามํ ปิณฺฑาย ปาวีสิ ฯ
มนุสฺสา ภิกฺขุํ ทตฺวา วนทีสุ ฯ สามเณโร สุขิตา โหถ
ทุกฺขา มุจฺฉถาติ อาย ฯ เอกมนุสฺโสปี ตสฺส ภิกฺขุํ ทตฺวา
ปุณฺ เคหํ คนฺตํ นาสกฺขิ ฯ สพฺเพ โอลเณนฺตาว อฏฺฺจิสฺสุ ฯ
โสปี อตฺตโน ยานมตฺตํ คณฺหิ ฯ สกฺลคามวาสินอ ตสฺส
ปาทมฺเถ อุเรน นิปฺชชิตฺวา ฆนฺเต ตฺมฺเหสุ อิมํ เตมาสิ
อิชฺ วสนฺเตสุ มยํ ตีณิ สรณานิ คเหตฺวา ปญฺจสุ สีเสสุ
ปตฺติจฺฉาย มาสสฺส อฏฺฺจ อูโปสถกมฺมานิ กริสฺสาม อิชฺ
วสนฺตฺถาย โน ปฏฺิณฺณํ เทถาติ ฯ โส อุปการิ สลฺลกฺขเขตฺวา
เตสํ ปฏฺิณฺณํ ทตฺวา นิพฺพุทฺธิ ตตฺเถว ปิณฺฑาย จริ วนฺทิต-

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 556

วณฺทิตกฺขณฺณ จ สุจิตฺตา โหถ ทุกฺขามุจฺจถาติ ปททฺวยเมว
กเถตุวา ปกฺกามิ ฯ โส ตตฺถ ปจฺมมาสณฺจ ทุตฺติยมาสณฺจ
วீตินาเมตุวา ตตฺติยมาเส คจฺจนฺเต สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺปณฺนิ ฯ

อถสฺส ปวาเรตุวา วุตฺถวสฺสกาเถ อุปชฺฌาโย สตุถาริ
อุปสงฺกมิตฺวา วณฺทิตฺวา อาท ฆนฺเต ติสฺสสามเณรสฺส สนฺตํ
คจฺจนฺมิตฺติ ฯ คจฺจนฺ สารีปฺตฺตาติ ฯ โส อตฺตโน ปริวาร
ปฺลยฺจสเถ ภิกฺขุ อาทาย ปกฺกมฺนฺโต อาวุโส โมคฺคลฺลาน อหํ
ติสฺสสามเณรสฺส สนฺตํ คจฺจนฺมิตฺติ อาท ฯ โมคฺคลฺลานตฺเถโร
อหฺมปิ อาวุโสชฺ คจฺจนฺตฺติยมาสณฺจ ปฺลยฺจหิ ภิกฺขุสเถหิ สทฺธิ
นิกฺขมิ ฯ เอเตเนวฺปาเยน มหากสฺสปฺตฺเถโร อนฺรุทฺชตฺเถโร
อุปาติตฺเถโร ปฺนฺณตฺเถโรติ สพฺเพ มหาสาวกา ปฺลยฺจหิ ปฺลยฺจหิ
ภิกฺขุสเถหิ สทฺธิ นิกฺขมฺมิตฺติ ฯ สพฺเพสมฺปิ (๑) มหาสาวกานํ
ปริวาร (๒) จตฺตาฬิภิกฺขุสฺสหฺสฺสานิ อหฺลํ ฯ เต วิสฺติโยชนสฺตํ
มคฺคํ คนฺตุวา โคจรคามํ สมฺปตฺเต สามเณรสฺส นินฺนทฺฐปฺนฺจโก
อุปาสโก คามทฺวารเยว ทิสฺวา ปจฺจคฺคคฺนฺตุวา วณฺทิตฺติ ฯ อถ
นํ สารีปฺตฺตฺเถโร ปุจฺจนฺติ อตฺถิ นุ โข อุปาสก อิมสฺมึ
ปเทเส อารณฺยทฺวิหาโรติ ฯ อตฺถิ ฆนฺเตติ ฯ สภิกฺขุโกติ ฯ
สภิกฺขุโก ฆนฺเตติ ฯ โก นาม ตตฺถ วสฺตีติ ฯ วณฺวาสิตฺติสฺโส
๑ สฺตี. สพฺโพปิ ฯ ๒ สฺตี. ยฺ. ปริวาริ ฯ

เล่มที่ 17 วนวาสิติสตฺตฺเถรวตฺตฺ หน้ 557

ภนฺเตติ ๑ เตนหิ มคฺคํ โน อาจิกฺขาติ ๑ เก ตุมฺเห
ภนฺเตติ ๑ มยํ สามณฺณสฺส สนฺติกํ อากตฺตาติ ๑ อุปาสโก
เต โอโลเกตฺวา ชมฺมเสนาปตี อาทิ กตฺวา สพฺเพปิ
มหาสาวเก สลฺขานิ ๑ โส นินฺนตฺริ ปิตฺติยา ศุญฺจสฺत्रीโร
หุตฺวา ติฏฺฐถ ตาว ภนฺเตติ เวเคน คามํ ปวิสิตฺวาเอเต
อยฺยา สาริปุตฺตตฺเถโร อาทิ กตฺวา อสตีตฺติมหาสาวกา อตฺตโน
อตฺตโน ปรีวารเหสิ สทฺธิ์ สามณฺณสฺส สนฺติกํ อากตา
มณฺจปิจฺจจตฺตฺเถรณฺทิปเตลาทีนฺติ คเหตุวา เวเคน นิกฺขมถาติ
อุคฺโขเสสิ ๑ มนุสฺสา ตาวเทว มณฺจาทินฺติ คเหตุวา เทรานํ
ปทานุปทิกฺกา หุตฺวา เถเรสิ สทฺธิ์เยว วิหาริ ปวิสฺสีสุ ๑
สามณฺโร ภิกฺขุสงฺฆํ สลฺขานิตฺวา กติปยานํ มหาเถรานํ
ปตฺตจิวฺรานิ ปฏิกฺคเหตุวา วตฺตมกาสิ ๑ ตสฺส เทรานํ
วสนฺนุจฺจานํ สํวิทหนฺตสฺส ปตฺตจิวฺเร ปฏิสานฺนตฺสเสว
สมนฺธกาโร ชาโต ๑ สาริปุตฺตตฺเถโร อุปาสเก อาห กจฺจถ
อุปาสกา ตุมฺหากํ อนฺธกาโร ชาโตติ ๑ ภนฺเต อชฺช
ชมฺมสฺสวณฺทิวโส น มยํ คมิสฺสาม ชมฺมํ สฺมุณฺนิสฺสาม อิตฺโต
ปฺพุเพ ชมฺมสฺสวณฺมปิ โน นตฺถิติ ๑ เตนหิ สามณฺณ
ทีปํ ชาเลตฺวา ชมฺมสฺสวณฺกาลิ อุคฺโขเสสิตี ๑ โส ตถา
อกาสิ ๑ อถ นํ เถโร อาห ติสฺส ตว อุปฺภูจฺจากา ชมฺมํ
โสตุคามฺมหาติ วทนฺติ กเถสิ เตสํ ชมฺมนฺติ ๑ อุปาสกา

เล่มที่ 17 พาลวกคควณณา หน้า 558

เอกปฺปหารเนว อฎฺฐาย ฆนฺเต อมฺหากํ อโย สฺวิตา
โหด ทุกฺขา มุจฺจถาติ อิมานิ เทว ปทานิ จเปตฺวา อณฺณํ
ชฺมมกถํ น ชานาติ อมฺหากํ อณฺณํ ชฺมมกถิกํ เทถาติ
วทีสุ ฯ สามเณโร ปน อรหตฺตํ ปตฺวาปิเนว เตสํ ชฺมมกถํ
กเถสิ ฯ ตทา ปน นํ อุปชฺฌาโย สามเณร กถํ ปน
สฺวิตา โหนฺติ ทุกฺขา มุจฺจนฺติ อิมํสํ โน ทฺวินฺนํ ปทานํ
อตุถํ กเถหีติ อาห ฯ โส สาธุ ฆนฺเตติ จิตฺตวิษนํ คเหตุวา
ชฺมมาสนํ อภิรฺยฺห ปณฺจหิ นิกายหิ อตุถณฺจ การณฺณจ
อากทฺถมิตฺวา ฆนฺวสฺสํ วสฺสนฺโต จาตุทีปคมหามโฆ วีย
ขนฺธธาตฺตอายตนโพธิปฏฺธิชฺมเม วิภชนฺโต อรหตฺตนิฏฺเณ
ชฺมมกถํ กเถตฺวา ฆนฺเต เอวํ อรหตฺตปฺปตฺตสฺส สฺขํ โหติ
อรหตฺตปฺปตฺโตเยว ทุกฺขา มุจฺจติ เสสชฺนา ชาติทุกฺขาทีหิ เจว
นिरยทุกฺขาทีหิ จ น ปริมุจฺจนฺตีติ อาห ฯ สาธุ สามเณร
สฺกถิติ เต ปทภาโณ อิทานิ สรภาณํ ภาณาหีติ ฯ โส
สรภาณมฺปิ ภาณิ ฯ อรุณฺเ อุกฺกจฺจนฺเต สามเณรสฺส
อุปฏฺฐากมฺนุสฺสา เทว ภาคา อเหตุํ ฯ เอกจฺเจ น วต โน
อิโต ปุพฺเพเอวรูปโก กภฺชโพ ทิฏฺฐปฺพุโพ กถณฺหิ นาม
เอวรูปํ ชฺมมกถํ ชานนฺโต เอตฺตํ กาลํ มาตาปีตฺตฺตฺตฺตฺต
จตฺวา อุปฏฺฐจฺจนฺตานํ มนุสฺसानํ เอกมฺปิ ชฺมมปทํ น กเถสิติ
กฺุชฺฉีสุ ฯ เอกจฺเจ ลาภา วต โน เย มยํ เอวรูปํ

เล่มที่ 17 วนวาสิติสตฺตเถรวตฺถ หน้าที่ 559

ภทนต์ คณ วา อคณ วา อชานนตปิ อุปฎฐหิมหา
อิทานิ ปนสฺส สนฺตเถ ฐมมํ โสตุํ ลภิมหาติ ตฺสฺสึสุ ฯ
สมฺมาสมพฺพุโหปี ตํ ทิวสํ ปจฺจสฺสมเย โลกํ โอลเณนฺโต
วนวาสิติสตฺสฺส อุปฎฐาเก อตฺตโน ฌาณชาลสฺส อนฺโต
ปวิฎฐเ ทิสฺวา กิณฺนุ โข ภวิสฺสตีติ อวชฺชนฺโต อิมมตฺถํ
อุปฺชาเรติ วนวาสิติสตฺสฺส อุปฎฐากา เอกจฺเจ กุทฺธา เอกจฺเจ
ตฺฐจฺจา มยฺหํ ปฺตตฺสฺส ปน สามเณรสฺส กุทฺธา นริยคามิโน
ภวิสฺสนฺติ คนฺตพฺพเมว ตตฺถ มยา มยิ กเต สพฺเพปี เต
สามเณเร เมตฺตจิตฺตํ กตฺวา ทฺกฺขา มุจฺจิตฺสฺนตีติ ฯ เตปี
มนุสฺสา ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา คามํ คนฺตฺวา มณฺทปํ
การตฺวา ยาคฺกุตฺตาทีนิ สมฺปาเทตฺวา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา
สงฺฆสฺส อากมฺนํ โอลเณนฺตา นิสีทึสุ ฯ ภิกฺขุปี สรริปฎฺธิชฺคฺคนํ
กตฺวา ภิกฺขาจารเวลาย คามํ ปวิสฺนฺตา สามเณรํ ปุจฺฉึสุ
กึ นฺ ติสฺส อมฺเหหิ สทฺธี คมิสฺสสิ อฺทาหุ ปจฺฉาติ ฯ
มม คมนเวลายเมว คมิสฺสามิ คจฺจถ ตฺมฺเห ฆนฺเตติ ฯ
ภิกฺขุ ปตฺตจิวรมาทาย ปาวิสึสุ ฯ สตฺถา เขตฺวานสฺมีเยว จิวริ
ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย เอกจิตฺตกฺขณฺเนว คนฺตฺวา ภิกฺขุณํ
ปฺโรโต จิตฺเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ สมฺมาสมพฺพุโห อากโตติ
สกลคาโม สงฺขุภิตฺวา เอกโกลาหโล อโหสิ ฯ มนุสฺสา
อฺทคฺคจิตฺตา พุทฺธปฺมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสีทาเปตฺวา ยาคฺุ ทตฺวา

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 560

ขชชกั อํสฺ ๑ สามเณโร ภคฺเต อนิฏฺฐิตฺเตยฺว อนฺโตคํ
ปาวีสฺ ๑ คามวาสฺโน นีหริตฺวา ตสฺส สกฺกจํ ภิภํ
อํสฺ ๑ โส ยาปนมตฺตํ คเหตุวํ สตฺถุ สนฺตํ ๑ คนฺตฺวา
ปตฺตํ อุปนาเมสฺ ๑ สตฺถา อหฺร ติสฺสาติ หตฺถํ ปสาเรตฺวา
ปตฺตํ คเหตุวํ ปสฺส สารีปฺตฺตํ ตว สามเณรสฺส ปตฺตฺนติ
เณรสฺส ทสฺเสสฺ ๑ เณโร สตฺถุ หตฺถโต ปตฺตํ คเหตุวํ
สามเณรสฺส ทตฺวา กจฺจ อตฺตโน ปตฺตญฺจานํ นิสฺสีทฺวา
ภคฺตภิภํ กโรหิตฺติ อห ๑ คามวาสฺโน พุทฺธปฺปมฺจํ ภิภุสงฺฆํ
ปรีวีสิตฺวา สตฺถาริ อนฺโมทนํ ยาจิสฺ ๑ สตฺถา อนฺโมทนํ
กโรนฺโต เอวมาห ลภา โว อุปาสกา เย ตฺมฺเห
อตฺตโน กฺลุปกั สามเณริ นิสฺสาย สารีปฺตฺตํ โมคฺคกฺลลนํ กสฺสปฺนติ อสีติมหาสาวก
ทสฺสนาย ลภถ อหฺมปี
ตฺมฺหากั กฺลุปกเมว นิสฺสาย อากโต พุทฺธทสฺสนมฺปิ โว อิมํ
นิสฺสาเยว ลทฺธึ ลภา โว สฺลทฺธึ โวติ ๑ มนฺสฺสา
จินฺตยีสฺ อโห อมฺหากั ลภา พุทฺธานญฺเจว ภิภุสงฺฆสฺส
จ อารานสมตฺถํ อมฺหากั อญฺญํ ทสฺสนาย ลภาม
เทยฺยธมฺมญฺจสฺส ทาคฺุ ลภามาติ ๑ สามเณรสฺส กุทฺธมนฺสฺสา ตฺสฺสีสฺ ๑ ตฺมฺจมนฺสฺสา ภิ
โยโส มตฺตตาย ปสฺสีทฺสฺ ๑ อนฺโมทนาวสานํ จ พหุ
โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺ ๑
สตฺถา อญฺจายาสนา ปกฺกามิ ๑ มนฺสฺสา สตฺถาริ อนฺคนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา นีวตฺตีสฺ ๑

เล่มที่ 17 วนวาสิติสฺตเถรวตฺถุ หน้า 561

สตฺถา สามเณเรน สทฺธิ สมฺชฺเรน กจฺจนฺโต สามเณร
อัย ปเทโส โก นาม อัย ปเทโส โก นามาติ ปุพฺเพ
ตฺสฺส อุปาสเคน ทสฺสิตฺตปฺปเทเส ปุจฺจนฺโต อคฺมาสิ ฯ
สามเณโรปี ฆนฺเต อัย อิตฺถนฺนาโม อัย อิตฺถนฺนาโมติ
อาจิกฺขมาโนว อคฺมาสิ ฯ สตฺถา ตฺสฺส วสฺนญฺจานํ ฆนฺตฺวา
ปพฺพตฺตมตฺถกํ อภฺริหิ ฯ ตตฺถ จิตานํ ปน มหาสมฺมุทฺโท
ปญฺญาติ ฯ สตฺถา สามเณโร ปุจฺนิ ติสฺส ปพฺพตฺตมตฺถเก
จิตฺ อิตฺ จิตฺ จ โอลเกตฺวา ก็ ปสฺสสีติ ฯ มหาสมฺมุทฺโท
ฆนฺเตติ ฯ สมฺมุทฺโท ทิสฺวา ก็ จินฺเตสีติ ฯ มม ทุกฺขิตกาเล
โรทฺถนตฺสฺส จตฺถิ มหาสมฺมุทฺเทหิ อติเรกตฺเรน อสฺสุนา
ภวิตฺพฺพนฺติ อิทํ ฆนฺเต จินฺเตสินฺติ ฯ สาธุ สาธุ ติสฺส
เอวเมตฺถ เอเกกสฺส หิ สตฺตตฺสฺส ทุกฺขิตกาเล ปกฺขมฺริตอสฺสุ
จตฺถิ มหาสมฺมุทฺเทหิ อติเรกตฺรเมวาทิ ฯ อิทฺถจ ปน วตฺวา
อิมํ คาถมาห

จตฺตฺสฺส สมฺมุทฺเทสฺส ชลฺลํ ปฺริตฺตกํ
ตโต พหุ อสฺสุชฺลฺลํ อนปฺปกํ
ทุกฺเขน สฺมุจฺจตฺสฺส นรตฺสฺส โสจโต
ก็การณา สมฺม ตฺวํ ปมชฺชสีติ ฯ

อถ นํ ปฺน ปุจฺนิ ติสฺส กหํ วสฺสีติ ฯ อิมสฺมึ ปพฺภาเร
ฆนฺเตติ ฯ ตตฺถ ปน วสฺนฺโต ก็ จินฺเตสีติ ฯ มยา มรฺนฺเตน
อิมสฺมึ จาเน กตฺสฺส สฺริรฺนิกฺเขปตฺสฺส ปฺริจฺเจโท นตฺถิติ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 562

จินฺเตสึ ฆนฺเตติ ฯ สาธุ สาธุ ติสฺส เอวเมตํ อิมสํ หิ
สตฺตานิ ปจฺวีย นิปชฺชิตฺวา อมตญฺจานํ นาม นตฺถิติ วตฺวา
อุปฺสาพฺพหกนามานํ สหสฺसानิ จตฺตทฺส
อสมึ ปเทเส ททฺตามานิ นตฺถิ โลเก อนามตํ ฯ
ขมฺหิ สจฺจญจ ขมฺโม จ อหีสฺสา สญฺญโม ทโม
เอตฺตริยาเสวนฺติ เอตํ โลเก อนามตฺนฺติ
อิมํ ทฺกนฺิปาเต อุปฺสาพฺพหกชาตกํ (๑) กเถสิ ฯ อิติ ปจฺวีย
สรีรฺนิกฺเขปํ กตฺวา มรณฺเตสุ อมตปฺพเพ ปเทเส มรณฺตา
นาม นตฺถิ ฯ อานนฺทตฺเถรสฺทิสฺสา ปน อมตปฺพเพ ปเทเส ปรีนฺิพฺพายนฺติ ฯ
อานนฺทตฺเถโร กิร วิสฺวสฺสสตฺติกกาลे อายุสงฺขาริ
โอโลเกนฺโต ปรีกฺขิณฺภาวํ ญตฺวา อิตฺโต สตฺตเม ทิวเส
ปรีนฺิพฺพายิสฺสามิตฺติ อารโจะสิ ฯ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา โรหิณฺนทฺิยา
อุภยตีรวาสิเกสุ มนฺุสฺเสสุ โอริมตีรวาสิกามยฺเถรสฺส
พฺหุปการา อมฺหากํ สนฺติเก ปรีนฺิพฺพายิสฺสตีติ วทิสฺสุ ฯ
ปาริมตีรวาสิกา มยฺเถรสฺส พฺหุปการา อมฺหากํ สนฺติเก
ปรีนฺิพฺพายิสฺสตีติ ฯ เถโร เตสํ วจนํ สุตฺวา อุภยตีรวาสิโนปิ
มยฺหํ อุปการกา อิเม นาม อญฺุปการาติ น สกฺกา
วตฺตุํ สจฺาหํ โอริมตีเร ปรีนฺิพฺพายิสฺสามิ ปาริมตีรวาสิโน
ชาตฺคฺคหณฺตํ เตหิ สทฺุธี กถหํ กริสฺสนฺติ สเจ ปาริมตีเร
๑ ขุ. ชา. ทฺก. ๒๗/๕๗ ฯ ตปาฎกถา ๓/๗๐ ฯ

เล่มที่ 17 วนวาลีติสตุเถรวตุฎ หน้ 563

ปรินิพพานิสุตถา มิอิริมตีรวาลีโน ตถา กริสฺสนุติ กลโห
อุปฺปชฺชมาโนปี มิ นิสฺสาเยว อุปฺปชฺชิสฺสตี วุปฺสมมาโนปี มิ
นิสฺสาเยว วุปฺสมิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา มิอิริมตีรวาลีโนปี มยฺหิ
อุปการกา ปาริมตีรวาลีโนปี มยฺหิ อุปการกา อนุปการโก
นาม นตฺถิ มิอิริมตีรวาลีโน มิอิริมตีเรเยว สนนฺปิตฺนตฺ
ปาริมตีรวาลีโน ปาริมตีเรเยวติ อาห ๗ ตโต สตุตฺเตมิ ทิวเส
มชฺเชน นทียา สตุตฺตาลปฺปมาเณ อากาเส ปฺลลฺงเกน นิสฺสีทิตฺวา
มหาชนฺสฺส ธมฺมิ กเถตฺวา มม สรีริ มชฺเชน ภิชฺชิตฺวา
เอโก ภาคิ มิอิริมตีเร ปตฺตฺ เอโก ปาริมตีเรติ อธิฏฺฐาย
ยถานิสฺสินฺโนว เตโชธาตฺ สฺมาปฺชฺช ๗ อคฺคิชาลา อุฏฺฐหิสุ ๗
สรีริ มชฺเชน ภิชฺชิตฺวา เอโก ภาคิ มิอิริมตีเร ปติ เอโก
ปาริมตีเร ๗ มหาชนฺโน ปรีเทวิ ๗ ปจฺวิอุทฺธิยนสทฺโท วิย
อาโรทนสทฺโท อโหสิ สตุฎฺ ปรีนิพฺพานเณ อาโรทนสทฺทโตปี
การุญฺญตโร ๗ มนุสฺสา จตฺตาโร มาเส โรทนฺตฺตา ปรีเทวฺนตฺตา
สตุฎฺ ปตฺตจิวฺรคฺคาหเก ติฏฺฐนฺเต สตุฎฺ จิตฺกาโล วิย
โน อโหสิ อิทานิ โน สตุฎา ปรีนิพฺพุโตติ วิปฺปลปฺนตฺตา วิจรีสุ ๗
ปฺน สตุฎา สามเณริ ปุจฺฉิ ติสฺส อิมสฺมี วนสณฺเฑ
ทีปีอาทีนํ สทฺเท น ภายสีติ ๗ น ภายามิ ภควา อปีจ
โฆ ปน เอเตสิ สทฺทํ สตุฎา วนรติ นาม อุปฺปชฺชตีติ
วตฺวา สฏฺฐิมตฺตฺตาหิ คาทาหิ วนวณฺณํ นาม กเถสิ ๗ อถ
นํ สตุฎา ติสฺสาติ อามนฺเตสิ ๗ กิ ฆนฺเตติ ๗ มยฺ

เล่มที่ 17 พาลวคฺควณณา หน้า 564

คจฺฉาม ตฺวํ คมิสฺสตี นีวตฺติสฺสตีติ ฯ มยฺหํ อุปชฺฌมาเย
มํ อาทาย คจฺฉนฺเต คมิสฺสามิ นีวตฺเตนฺเต นีวตฺติสฺสามิ
ภนฺเตติ ฯ สตุถา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ปกฺกามิ ฯ สามเณรสฺส
ปน นีวตฺติตฺต
สเจ นีวตฺติตฺต
ภิกฺขุสงฺฆมฺลจ วนฺทิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ภิกฺขุณฺ ธรรมสภายฺ กถา อุทฺปาที อโห วัต
ติสฺสสามเณโร ทฺกฺกโร กโรติ ปฏฺิสนฺธิคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
ฉาตกา สตุตฺต
มธฺฐปายาสเมว อํสฺส ปพฺพชิตฺตกาเล อนฺโถวิหारे พุทฺธปฺปมฺมุขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆมฺลจ สตุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปพฺพชิตฺต
สาฎกสทฺสเสณ สทฺธิ ปิณฺฑปาตสทฺสสฺส ลภิ ปุเนกทิวสฺ
กมฺพลสทฺสสฺส ลภิ อิติสฺส อีช วสนกาเล มหาลาภสฺกกาโร
อุปฺปชฺชิ อิทานิ เอวฺรฺูปิ ลาภสฺกการิ ฉทฺเตตฺตฺตฺตฺต
ปวิสิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สามเณโรติ ฯ สตุถา อาคนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
กถาย สนฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนิน
อาม ภิกฺขเว ลาภฺปนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนินฺนิน
ปฏฺิปปทา อญฺญา เอวํ ลภิ ลภิสฺสามิตี หิ อารญฺญ
กาทฺธิธฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

เล่มที่ 17 วนวาสิติสฺตฺเถรวตฺถุ หน้า 565

จตุตาโร อปายา วิภูทวารายเว ติฏฺฐนฺติ นิพฺพานคามินิยา
ปน ปฏฺฐิตาย อุปฺปนฺนํ ลากสฺสกาโร ปหาย อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
จฺมฺเภฺนฺโต วายมนฺโต อรหฺตฺตํ คณฺหตีติ อนฺุสนฺธิ ฌเฏตฺวา
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห

อณฺณา หิ ลากฺุปฺนินฺสา อณฺณา นิพฺพานคามินิ
เอวเมตํ อภินฺถาย ภิกฺขุ พุทฺธสฺส สาวโก
สฺสกาโร นากินนฺุเทยฺย วิเวกมนฺุพฺรุหเยติ ฯ

ตตฺถ อณฺณา หิ ลากฺุปฺนินฺสาคิ ลากฺุปฺนินฺสา นามเสา

อณฺณา เอว อณฺณา นิพฺพานคามินิ ปฏฺฐิตา ฯ ลากฺุปฺปาทเกน
หิ ภิกฺขุณา โถกํ อกฺุสลกมฺมํ กาคฺุ วฏฺฐติ ฯ กายวงฺกาทีนิ กตฺตพฺพานิ โหนฺติ ฯ ยสฺมี หิ
กาลเ กายวงฺกาทีสุ กิลฺลิจิ

กโรติ ตทา ลาโก อุปฺปชฺชติ ฯ ปายาสปาญฺญิ หิ วงฺกํ
อกตฺวา อฺุชฺชกเมว หตฺถํ โอตฺทาเรตฺวา อฺุชฺชปฺนตฺสฺส หตฺถโถ
มกฺุชิตมตฺตโกว โหติ วงฺกํ กตฺวา โอตฺทาเรตฺวา อฺุชฺชปฺนตฺสฺส
ปน ปายาสปฺนํ อฺุชฺชนฺฺโตว นิกฺุขมฺติ เอวํ กายวงฺกาทีนิ
กรณฺกาลเยว ลากสฺสกาโร อุปฺปชฺชติ อัย อธมฺมิกา
ลากฺุปฺนินฺสา ฯ อุปฺธิสมฺปทา จีวรธารณํ พาหุสจฺจํ ปรีวาโร
อรณฺณวาโสติ เอวรูปฺหิ ปน การณฺหิ อุปฺปนฺโน ลาโก
ธมฺมิโก นาม โหติ ฯ นิพฺพานคามินิปฏฺฐิตํ ปฺุเรนฺเตน ปน
ภิกฺขุณา กายวงฺกาทีนิ ปหาตพฺพานิ อนฺุชฺเชเนว อนฺุชฺเชน
วีย อมฺุเคเนว มฺุเคน วีย อพฺุชฺเชเนว พฺุชฺเชน วีย ภฺุวิตฺตุ

เล่มที่ 17 พาลวคควณณา หน้า 566

วรรณดี อสเจน อมาเยน ภวิตุ วรรณดี ฯ เอวมตนต์
 เอว ลากุปฺปาทนปฺปฏิปทญจ นิพฺพานคามินีปฺปฏิปทญจ เอตฺ
 ฌตฺวา สพฺเพสํ สงฺขตาสงฺขตธมฺมานํ พุชฺฌนตฺเถน พุทฺธสฺส
 สวณฺนเต ชาตตฺเถน โอวาทานุสาศนี ภา สวณฺตฺเถน สวโก
 ภิกฺขุ อธมฺมิกํ จตฺตฺปฺจฺจยสฺสกาโร นาทินนุเทยฺย ตเมว
 ธมฺมิกํ น ปฏิกฺโกเสยฺย กายวิเวกาทิกํ วิเวกํ อนุพฺรุหเย
 ตตฺถ กายวิเวโกติ กายสฺส เอเกภาโว จิตฺตวิเวโกติ อฏฺฐ
 สมาปตฺติโย อุปฺธิวิเวโกติ นิพฺพานํ เตสฺส กายวิเวโก
 คณฺสงฺคณฺิกํ วิโนเทติ จิตฺตวิเวโก กิเลสฺสงฺคณฺิกํ วิโนเทติ
 อุปฺธิวิเวโก สงฺขารสงฺคณฺิกํ วิโนเทติ กายวิเวโก จิตฺตวิเวกสฺส
 ปจฺจโย โหติ จิตฺตวิเวโก อุปฺธิวิเวกสฺส ปจฺจโย โหติ วุตฺตมฺปิ (๑) เจตํ กายวิเวโก จ ว
 ปกฏฺฐกายานํ เนกฺขมฺมาภิตานํ
 จิตฺตวิเวโก จ ปริสฺสทฺธจิตฺตานํ ปรมโวทานปฺปตฺตานํ อุปฺธิวิเวโก
 จ นิรุปฺธินํ ปุคฺคถานํ วิสงฺขารคตานนฺติ อิมํ ติวิธํ วิเวกํ
 พฺรุหเยยฺย วฑฺฒเยยฺย อุปฺสมปฺชช วิหเรยฺยาติ อตฺถโ ๑
 เทสนาวसानเน พฺหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ
 วนวาสิติสฺสตุเถรวตฺถุ ๑
 พาลวคควณณา นิฏฺฐิตา ๑
 ปญฺจโม วคฺโค ๑

ปณทิตวคควณณา

ราชตุเถรวคตุ

นินีนว ปวตตารนติ อิมิ ชมมเทศนั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อายสมนุต ราธิ อารพุก กเถสิ ฯ
โส กิร คินิกาลे สวตถุธิยั ทุกคตพราหุมโณ
อโหสิ ฯ โส ภิกขุณั สนตike ชีวีสสามิติ จินเตตวา วิหาริ
คนตุวา อปหริตั กโรนุโต ปริเวณิ สมมุชชนุโต มุขโชนาทีนิ
ททนุโต วิหารे วสิ ฯ ภิกขุปี นั สงคณหีสู ปพพาเซตุ
ปน น อิจฉนติ ฯ โส ปพพชชั อลภมาโน กิโส อโหสิ ฯ
อเถกทิวสิ สตุถา ปจจุสกาลे โลกั โวลเณนุโต ตั
พราหุมณั ทิสวา กิณนุ โขติ อุปชารนุโต อรหา
ภวิสสตีติ ฉตวา สายณหสมเย วิหารจาริกั จรนุโต วิย
พราหุมณสสุ สนตีกั คนตุวา พราหุมณ กิ กโรนุโต
วิจรสีติ อาห ฯ ภิกขุณั วตตปปฏิวคตุต กโรมิ (๑) ฆนเตติ
อาหุ ลภสิ เตสั สนตिका สงคหนติ ฯ อาม ฆนเต
อาหารมตตุ ลภามิ น ปน มั ปพพาเซนตีติ ฯ สตุถา
เอตสมิ นิทาเน ภิกขุสงฆั สนนิปาตาเปตวา ตมตตุต ปุจฉิตวา
ภิกขเว อตถิ โกจิ อิมสสุ พราหุมณสสุ อธิการิ สรณุโตติ
#๑ สี. ม. ย. กโรนุโต ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 568

ปฺจฺฉิ ฯ สารีปฺตฺตฺเถโร อหิ ฆนฺเต สรามิ อัย เม ราชคฺเห
ปิณฺฑาย จรฺนตฺสฺส อตฺตโน อภิหฺมฺมฺ กฺกฺจฺจฺกฺกฺกํ ทาเปสิ
อิมสฺสํ อธิการิ สรามิติ อาห ฯ โส สตฺถารา กิ
ปนฺ เต สารีปฺตฺตฺ เอวํ กโตปการิ ทุกฺขโต โมเจตุํ น
วฏฺฐิตฺติ วุตฺเต สาธุ ฆนฺเต ปพฺพาเชสฺสํ สามีติ ตํ พุราหฺมณํ
ปพฺพาเชสิ ฯ ตสฺส ฆตฺตคฺเค อาสนปริยฺนฺเต อาสนํ
ปาปฺณาติ ยาคฺคฺกตฺตาทีหิ กิลมฺติ ฯ เถโร ตํ อาทาย
จาริกํ ปกฺกามิ อภิกฺขณํ นํ อิทฺนฺเต กตฺตพฺพิ อิทฺนฺเต
น กตฺตพฺพนฺติ โอวทิ อนุสาสิ ฯ โส สุวโจ อโหสิ
ปทกฺขิณฺคฺกาหิ ตสฺมา ยถาอนุสิญฺจํ ปฏิปชฺชมาโน กติปาเหเนว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เถโร ตํ อาทาย สตฺถุ สฺนฺติกํ กนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา นิสิติ ฯ อถ นํ สตฺถา ปฏิสฺนฺถาริ กตฺวา
อาห สุวโจ นฺ โข เต สารีปฺตฺตฺ อนฺนฺเตวาสิโกติ อาม
ฆนฺเต อติวिय สุวโจ กิสฺมิณฺจิทฺติ โทเส วุจฺจมาเนปิ น
กฺกฺทฺรปฺพุทฺติ ฯ สารีปฺตฺตฺ เอวฺรุเป สทฺธิวិหาริเก ลภมาโน
กิตฺตเก คณฺเหยฺยาสีติ ฯ ฆนฺเต พหุเกปิ คณฺเหยฺยาเมวาติ ฯ

อถกทิวสํ ธรรมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมนฺนฺจาเปสิ
สารีปฺตฺตฺเถโร กิร กตฺถณฺณ กตฺเวทํ กฺกฺจฺจฺกฺกฺกํ ขมตฺตํ
อุปการิ สริตฺวา ทุกฺคตฺพุราหฺมณํ ปพฺพาเชสิ ราชคฺเถโรปิ
โอวาทกฺขโม โอวาทกฺขมเมว (๑) ลภิติ ฯ สตฺถา เตสิ กถํ
๑ โอวาทกเมว (?) ฯ

สุตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ สาริปุตุโต กตณฺญ

กตเวทีเยวาทิ วตุวา ตมตุถํ ปกาเสตุ

อลีนจิตตุํ นิสฺสาย ปหฺภูจามหตี จมฺ

โกสลํ เสนาสนตุฎฺจํ ชีวคฺคาหํ อคาหิ

เอวํ นิสฺสายสมฺปนฺโน ภิกฺขุ อารทฺธวีริโย

ภาวยํ กุสลํ ฌมฺมํ โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา

ปาปุณฺเณ อนุปฺพุเพน สพฺพสํโยชนกฺขยฺนติ

อิมํ ทุกนิปาเต อลีนจิตตุตฺชาตํ (๑) วิตุถาเรตุวา กเถสิ ฯ ตทา

กิริ วฑฺฒเกทีหิ ปาทสฺส อโรคฺกรณภาเวน กตํ อตฺตโน

อุปการิ ฌตุวา สพฺพเสตฺสสฺส หตุธิโปตฺกสฺส ทายโก เอกจาริโก

หตุธิ สาริปุตุตฺตเถโร อโหสิ ฯ เอวํ เถริ อารพฺภ ชาติกํ

กเถตุวา ราชตุเถริ อารพฺภ ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม ราเชน

วिय สุวเจน ภวิตพฺพํ โทสํ ทสฺเสตุวา โอวทियมาเนนปี น

กฺขุฌิตพฺพํ โอวาททายโก ปน นิชฺชาจิกฺขนโก วिय ทฎฺฐพฺโพติ

วตุวา อนุสนฺธิ ฆฎฺเฑตุวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

นิธินฺว ปวตฺตาริ ยํ ปสฺเส วชฺชทสฺสินิ

นิกฺคยฺหวาทิ เมธาวิ ตาทิสํ ปณฺฑิตํ ภเช

ตาทิสํ ภชมานสฺส เสยฺโย โหติ น ปาปิโยติ ฯ

ตตฺถ นิชินฺนติ ตตฺถ ตตฺถ นิตฺทิตฺวา จปีตานิ

หิริธฺมฺมสุวณฺณาทีปุรานํ นิชิกฺมฺภินิ ฯ ปวตฺตารนฺติ กิจฺจชีวิเก

๑ พุ. ชา. ๒๗/๕๒ ฯ ตทฎฺฐกถา ๓/๒๗ ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 570

ทุกคตมนุสเส อนุกมฺปํ กตฺวา เอหิ สุเขน เต ชีวิตฺตํ
ทสฺเสตฺตสํมิตฺติ นิจฺฉิณฺณํ เนตฺวา หตฺถํ ปสาเรตฺวา อิมํ
คเหตฺวา สุขํ ชีวติ อัจฺฉินฺดาริ (๑)วีย ฯ วัชชทสฺสินฺนุติ
เทว วัชชทสฺสินฺโน อิมินา นํ อสารถุเปเน วา ขลิตฺเตน วา
สงฺฆมฺมชฺเฌ นิคฺคณฺหิตฺตสํมิตฺติ รนฺธกเวสโก จ อญฺญาตญฺญา-
ปนตฺถาย ฌาตํ อนุกคณฺหนตฺถาย สีลาทีนมฺสฺส วุฑฺฒิกามตฺถาย
ตํ ตํ วัชชํ โอลอกเนน อุลลุมฺปนวเสน สภาวสณฺจิตฺโต จ
อยมิธราชิปเปโต ยถา ทุกคตมนุสฺโส อิมํ คณฺหาหิตฺติ ตชฺเชตฺวาปี
โปเถตฺวาปี นิจฺฉิ ทสฺสิตฺโต โกปี น กโรติ ปมฺพทิตฺวา โหติ
เอวเมว เอวรูปํ ปุคฺคเล อสารถุเปเน วา ขลิตฺตํ วา ทิสฺวา
อัจฺฉินฺนเต โกโป น กาทพฺโพ ตฺถุเจเนว ภวิตพฺพิ ภนฺเต
มหนฺตํ โว กมฺมํ กตฺติ มยฺหํ อัจฺฉินฺนปชฺฌายญฺจฺจฺจเน จตฺวา
โอรุทเนหิ ปุณฺณปี มํ โอรุทเนยฺยาถาติ ปวาเรตพฺพเมว ฯ
นิจฺฉินฺนทวาทินฺนุติ เอกจฺจโ จิ สทฺธิวิหริกาทีนํ อสารถุเปเน วา
ขลิตฺตํ วา ทิสฺวา อัย เม มุโขทกทานาทีหิ สกฺกจฺจํ อฺปฺญฺจฺหติ
สเจ ตํ วกฺขามิ น มํ อฺปฺญฺจฺหิตฺตสฺสตี เอว เม ปรีหานิ
ภวิสฺสตีติ วตฺตํ อวิสหนฺโต น นิจฺฉินฺนทวาทิ นาม โหติ
โส อิมสฺสมิ สาสเน กจฺจวริ อัจฺฉินฺนทวาทิ ฯ โย ปน ตถารูปํ
วัชชํ ทิสฺวา วัชชานฺนรูปํ ตชฺเชนฺโต ปณฺณเมนฺโต ทณฺนทกมฺมํ
๑ สี่. อัจฉินฺนทวาทิ ฯ ม. ย. อัจฉินฺนทวาทิ ฯ

เล่มที่ 17 อสสชปนพพสุกวดถุ หน้า 571

กโรนุโต วิหารา นีหรนุโต สิกขาเปติ ฯ อัย นิกคยหวาทิ
นาม เสยฺยถาปี สมนาสมพฺพุโ. วุตตถฺยเหตุ (๑) นิกคยห
นิกคยหาหิ อานนุท วกฺขามิ ปคคยห ปคคยหาหิ อานนุท
วกฺขามิ โย สาโร โส จสฺสตีติ ฯ เมธาวินฺติ ธมฺโมชปถฺถาย
สมนฺนาคติ ฯ ตาทิสฺนติ เอวรूपิ ปถฺจตีติ ภาเชยฺย ปยิริปาเสยฺย
ตาทิสฺสิ หิ อจฺริยิ ภาชฺมานสฺส อนฺนเตวาสิกสฺส เสยฺโย โหติ
น ปาปีโย วุฑฺฒิเยว โหติ น ปริหานีติ ฯ

เทสฺนาวสาเน พฺหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

ราชตฺถรวตฺถุ ฯ

อสฺสชปนพพสุกวดถุ

โถวเพยฺยานุสาเสยฺยชาติ อิมิ ธมฺมเทสนํ สดฺถา เชตฺวน
วิหรนุโต อสฺสชปนพพสุเก อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทสฺนา ปน กิฎฺฐาคิริสฺมี สมฺภูจิตฺตา ฯ เต กิร [๒]

กิฎฺฐาปี อคฺคสาวกานํ สทฺธิวิหริกา อสฺสชชีโน ปน อเหตุํ ปาปิกฺกฺชฺยู ฯ เต ปาปเกหิ อตฺต
โน ปริวาระหิ ปถฺจหิ

กิกฺกฺชฺสเถหิ สทฺธิ กิฎฺฐาคิริสฺมี วิหรนฺตา มาลาจฺจํ โรเปนฺติปี

โรปาเปนฺติปีตีอาทิกํ (๓) นานปฺปการิ อนาจาริ กโรนฺตา

๑ ม. อ. ๑๔/๒๔๕ ฯ ตตฺถ ปน ...ปวฺยห ปวฺยหาหนฺติ ทิสฺสตีติ ฯ

๒ ม. เอตฺถนฺตเร เทว กิกฺกฺชฺติ ทิสฺสตีติ ฯ

๓ วิ. มหาวิภฺงก. ๑/๔๑๕ ฯ

เล่มที่ 17 ปณฺทิตวคฺควณณา หน้า 572

กุลทุสกกมฺมํ กตุวา ตโต อุปฺปนฺเนหิ ปจฺจเยหิ ชีวิตํ
 กปฺเปเนตฺตา ตํ อวาสํ เปสฺถานํ ภิกฺขุณฺโณ อนาวาสํ อํกํสุ ฯ
 สตุถา ตํ ปวตฺตํ สตุตฺวา เตสํ ปพฺพาชนียกมฺมกฺรณฺตถาย
 สปริวารเ เทว อคฺคสาวเก อามนฺเตตฺวา คจฺจนฺถ สารีปฺตฺตา
 เตสุ เย ตุมฺหากํ วจฺนํ น กโรนฺติ เตสํ ปพฺพาชนียกมฺมํ
 กโรถฺย เย ปน กโรนฺติ เต โอวทถ อนฺุสาสถ โอวทฺนโต
 หิ อนฺุสาสนฺุโต อปณฺฑิตานฺเวยว อปฺปิโย โหติ [๑] ปณฺฑิตานํ
 ปน ปิโย โหติ มนาโปติ อนฺุสนฺุชฺชํ ฆเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺุโต
 อิมํ คากมาห

โอวเทยฺยานฺุสาเสยฺย อสพฺภาจ นีวารเย

สตํ หิ โส ปิโย โหติ อสตํ โหติ อปฺปิโยติ ฯ

ตตุถ โอวเทยฺยาติ อุปฺปนฺเน วตฺตุสฺมึ วทฺนโต โอวทติ
 นาม อนฺุปปนฺเน วตฺตุสฺมึ อยฺโสปี เต สียาติอาทิวเสน
 อนาคตํ วชฺชํ ทสฺเสนฺุโต อนฺุสาสติ นาม สมฺมุขา วทฺนโต
 โอวทติ นาม ปรมฺมุขา ทุตฺ วา สาสนํ วา เปเสนฺุโต
 อนฺุสาสติ นาม สกึ วทฺนโตปี โอวทติ นาม ปฺนปฺปุนํ
 วทฺนโต อนฺุสาสติ นาม โอวทฺนโตเวยว วา อนฺุสาสติ
 นามาติ เวยว โอวเทยฺย อนฺุสาเสยฺย ฯ อสพฺภาติ อกฺุสฺสธมฺมา
 นีวารเยยฺย กุสฺสธมฺเม ปติฏฺฐาเปยฺยาติ อตฺถโก ฯ สตนฺุติ
 # ๑. ม. เอตฺถนฺุตเร อมฺนาโปติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ฉนวนตุเถรวตถุ หน้า 573

โส เอวรूपุ ปุคคโล พุทธาทิน สปุปรีสาน ปิโย โหติ เย
ปน อธิฏฐชรมมา วิติณณปรโลกา อามิสจกขุกา ชีวิตตถาย
ปพพชิตา เตส อสตี โส โอวาทโก อนุสาสโก น
คว อมฺหากํ อุปชฌาโย น อาจารย์โย กสฺมา อมฺเห
โอวทสีตี เอว มุขสตุตีหิ วิชณฺณตานิ อปฺปิโย โหตีตี ฯ
เทสนาวसाने พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ ฯ
สารีปฺตฺตโมคคฺคตฺตานาปี ตตฺถ คนฺตฺวา เต ภิกฺขุ โอวทิสฺสุ
อนุสาสิสฺสุ ฯ เตสฺ เอกจฺเจ โอวาทํ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา สมฺมา วตฺตีสฺสุ
เอกจฺเจ วิพฺภวีสฺสุ เอกจฺเจ ปพฺพาชฌนียกมฺมํ ปาปฺณิสฺสุตี ฯ
อสุสชฺปนพพสุกาวตถุ ฯ

ฉนวนตุเถรวตถุ

น ภเช ปาปกะ มิตุเตติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต ฉนวนตุเถริ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิรายสฺมา อมฺหากํ อยฺยปฺตฺเตน สทฺธิ มหาภินิภฺขมฺนํ
นิภฺขมฺนฺโต ตทา อญฺญํ เอกมฺปิ น ปสฺสามิ อิทานิ ปน
อหํ สารีปฺตฺโต นาม อหํ โมคคฺคตฺตานิ นาม มยํ
อคฺคสาวกมฺหาตี วตฺวา อิมะ วิจรนฺตีตี เทว อคฺคสาวเก
อกฺโกสตี ฯ สตุถา ภิกฺขุณฺโณ สนฺติกา ตํ ปวตฺตี สตุถา
ฉนวนตุเถริ ปกฺโกสาเปตฺวา โอวทิสฺสุ ฯ โส ตังฉณฺณญเฬว ตฺถุณฺหิ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณนา หน้ 574

หุตวา ปุณ คนตุวา เถเร อุกโกสตีเยว ๆ เอว ยาวตตีย
อกุกอสนตติ ปกุกโกสาเปตุวา สตุถา โกวทิตวา จนน เทว
อกุกสาวกา นาม ตุกหิ กตุยามมิตตุตา อุตตุตมปุริสา เอวรูเป
กตุยามมิตเต เสวสสุ กษสสุตี วตุวา อนุสนธิ ฆฏตุวา ธมม
เทเสนโต อิมิ กถมาห

น กเช ปาปเก มิตเต น กเช ปุริสาธเม
กเชถ มิตเต กตุยาณ กเชถ ปุริสตุตเมติ ๆ

ตสสุโต กายทุกจริตาทีกุสลกมมาริตา ปาปมิตตุตา
นาม สนธิจเณทาทีเก วาเอกวิสตีอนสนาปเกเท (๑) วา
อกุกจเน นิโยชกา ปุริสาธมา นาม อุกโกปี เอเต ปาปมิตตุตา
เจว ปุริสาธมา จ เต น กเชย น ปิรุปาเสย
วิปริตา ปน กตุยามมิตตุตา เจว สปุริสา จ เต กเชถ
ปิรุปาเสถาติ ๆ

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปณิสสุ ๆ

จนนตเถโร ปน โกวาทิ สตุวาปี ปุริมเนเนว ปุณ
กิกขุ อุกโกสตี ปริภาสตี ๆ ปุณปี สตุถุ กิกขุ อาโรจยีสสุ ๆ
สตุถา กิกขเว มยิ ธรนเต จนน สิกขาเปตุ น

- # ๑ เวพุทานิ ปตตุทานิ ปุเปทานิ ผลทานิ ทนตกกุจทานิ
- # มุโขทกทานิ สีนานทานิ จุณณทานิ มตติกาทานิ ปาตุกมุยตา
- # มุคคสุปปตา ปาริกกุยตา ชงฆเปสนิกิ เวชชกมมิ ทุตกมม
- # ปหิณคมนิ ปิณทปฏิปิณททานานุปทานิ วตุถุวิชชา
- # เขตตุวิชชา นกขตุตวิชชา องคุวิชชาติ เมตตุตตุตวณณนานโย ๆ

เล่มที่ 17 มหากปฺปินตฺเถรวตฺถุ หน้า 575

สกุขิสฺสถ มยิ ปน ปรีนิจฺจเต สกุขิสฺสธาติ วตฺวา
ปรีนิจฺจพฺพานกาเถ อายสฺมตา อานนฺเทน ฆนฺเต กถิ
ฉนฺนตฺเถเร อมฺเหหิ ปฏฺฐิจฺชิตฺตพฺพนฺติ วุตฺเต อานนฺท
ฉนฺนตฺสส กิถฺขุโน พุรหฺมทณฺโฑ ทาทพฺโพติ อาณาเปสิ ฯ
โส สตฺถุริ ปรีนิจฺจเต อานนฺตฺเถเรณ อาโรปีตํ พุรหฺมทณฺฑํ
สฺสวฺวา ทุกฺขิ ทุมฺมโน ติกฺขตฺตํ มุจฺฉิตฺโต ปปฺติตฺวา มา
มํ ฆนฺเต นาสยิตฺถาติ ยาจิตฺวา สมฺมา วตฺตํ ปฺนฺเรนฺโต น
จิสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิตฺติ ฯ
ฉนฺนตฺเถรวตฺถุ ฯ

มหากปฺปินตฺเถรวตฺถุ

ธมฺมปีติ สฺขํ เสตีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต มหากปฺปินตฺเถริ อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตฺตฺราຍํ อนุปฺพุพิกถา อตีเต กิรายสฺมา มหากปฺปิโน
ปทุมฺตฺตฺรพฺพุทฺธสฺส ปาทมฺมเถ กตฺถาภินิหาริ สํสारे สํสรนฺโต
พาราณสีโต อวิทฺฐเร เอกสฺมี เปสการคามे เชฏฺฐกเปสกาโร
หุตฺวา นิพฺพุตฺติ ฯ ตทา สหสฺสมตฺตา ปจฺเจกพฺพุธา อฏฺฐ
มาเส หิมวฺนเต วสิตฺวา วสฺสิเก จตฺตาโร มาเส ชนปเท
วสนฺติ ฯ เต เอกวาริ พาราณสียา อวิทฺฐเร โอตฺริตฺวา
เสนาสนกรณฺตฺถาย หตฺถกมฺมํ ยาจถาติ รัถโย สนฺติกํ อฏฺฐ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺวณฺณา หน้ 576

ปจฺเจกพุทฺธะ ปหิณฺสีสุฯ ตทา ปน รณฺโถ วปฺปมฺงคฺลกาโล
โหติฯ โส ปจฺเจกพุทฺธา กิราคตาติ สุตฺวา นิกฺขมิตฺวา
อาคตการณฺ์ ปุจฺฉิตฺวา อชฺช ฆนฺเต โอกาโส นตฺถิ เสว
อมฺหากํ วปฺปมฺงคฺลํ ตตฺถยทิวเส กริสฺสามิตี วตฺวา ปจฺเจกพุทฺธะ
อนิมนฺเตตฺวาว ปาวิสีฯ ปจฺเจกพุทฺธา อณฺฺณํ คามํ
ปวิสิสฺสามาติ ปกฺกมฺีสุฯ ตสฺมี ขณฺเ เชฏฺจกเปสการสฺส ภาริยา
เกนจิเทว กรณฺีเยน พาราณสี กจฺฉนฺตี เต ปจฺเจกพุทฺธะ
ทิสฺวา วนฺทิตฺวา กิ ฆนฺเต อเวลาย อยฺยา อาคตาติ
ปุจฺฉิตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺจาย ตํ ปวตฺตี สุตฺวา สทฺธา
ปณฺญาสมปฺนฺนา อิตฺถิ เสว ฆนฺเต อมฺหากํ ภิกฺขํ คณฺฺหถาติ
นิมนฺเตสิฯ พหฺกา มยฺ ภคินิตีฯ กิตฺตกา ฆนฺเตติฯ
สทฺสฺสมตฺตา ภคินิตี ฆนฺเต อิมสฺมี คามะ สทฺสฺสมตฺตา
วสิมฺหา เอเกโก เอเกกสฺส ภิกฺขํ ทสฺสตี ภิกฺขํ อธิวาเสถ
อหเมว ตฺมฺหากํ วสนฺภูจฺานปี การาเปสฺสามิตี อาหฯ
ปจฺเจกพุทฺธา อธิวาสยฺีสุฯ สา คามํ ปวิสิตฺวา อุกฺโขเสสิ
อหิ สทฺสฺสมตฺเต ปจฺเจกพุทฺธะ ทิสฺวา นิมนฺเตสิ อยฺยานํ
นินฺสีทนฺภูจฺานํ สํวิทฺถล ยาคฺคตฺตาทีนินิ สมฺปาเทถาติ คามมฺชณฺเ
มณฺฺหปปี การาเปตฺวา อาสนานิ ปณฺญาเปตฺวา ปฺนทิวเส
ปจฺเจกพุทฺธะ นินฺสีทาเปตฺวา ปณฺเเตน [๑] โภชเนน ปวิสิตฺวา
๑ ม. เอตฺถนฺตเร ขาทนฺีเยนาติ ทิสฺสตีฯ

เล่มที่ 17 มหากปปีนตุเถรวตถุ หน้า 577

ภตตกิจจาวสานเน ตสฺมี คามะ สพฺพา อิตฺธิโย อาทาย ตาหิ
 สทฺฐี ปจฺเจกพฺพุเช วนฺทิตฺวา เตมาสํ วนฺตถาย ปฏฺิณฺณํ
 คเหตุวา ปุณฺ คามะ อุกฺโขเสสฺสิ อมฺมตาตา เอเกกฺกุลโต
 เอเกโก ปุริโส วาสีอาทีนึ คเหตุวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
 ทพฺพสมฺภาวะ อหริตฺวา อยฺยานํ วนฺตถจฺจํ กโรตฺตุติ ฯ
 คามวาสีโน ตสฺสา วจเน จตฺวาเอเกโก เอเกกํ กตฺวา
 สทฺฐี รตฺติฏฺจจฺจํทิวาฏฺจจฺจํเนหิ ปณฺณสาลาสฺสสฺสํ การตฺวา
 อตฺตโน อตฺตโน ปณฺณสาลาอํ วนฺตถุปกเต ปจฺเจกพฺพุเช อหํ
 สกฺกจฺจํ อฺปฏฺจหิสฺสามิ อหํ สกฺกจฺจํ อฺปฏฺจหิสฺสามิตี
 อฺปฏฺจหิสฺสุ ฯ วนฺตถํ วนฺตถกาเล อตฺตโน อตฺตโน ปณฺณสาลาอํ
 วนฺตถํ วนฺตถจฺจํ ปจฺเจกพฺพุชานํ จิวฺรสาฏฺเก สชฺเชถาตี
 สมากเปตฺวา เอเกกสฺส สหสฺสมฺมถํ จิวฺร (๑) ทาเปสึ ฯ ปจฺเจกพฺพุชานา
 วนฺตถวนฺตถา อญฺโหมทนํ กตฺวา ปกฺกมฺิสฺสุ ฯ คามวาสีโนปิ อิมํ
 ปุณฺณํ กตฺวา ตโต (๒) จุตฺวา ตาวตีสกฺวเน นินฺพพตฺติตฺวา
 คณฺเทวปฺตฺตา นาม อเหตุํ ฯ เต ตตฺถ ทินฺพพสมฺปตฺตี
 อญฺญวิตฺวา กสฺสปสมฺมาสมฺพทฺชกาเล พาราณสึยํ กุณฺมพิกเคเหสุ
 นินฺพพตฺตีสุ ฯ เชฏฺจกเปสกาโร เชฏฺจกกุณฺมพิกสฺส ปฺตฺโต อโหสิ ฯ
 ภริยาปิสฺส เชฏฺจกกุณฺมพิกสฺเสว ชีตา อโหสิ ฯ ตา สพฺพาปิ
 วนฺตถปฺตฺตา ปฺรภุํ คจฺจนฺตฺติโย เตสฺสึเยว เคหานิ อคมฺิสฺสุ ฯ
 # ๑. สึ. ย. ติจิวฺร ฯ ๒. ม. อิตฺโต ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 578

อถกทิวสํ วิหารธ ชมฺมสฺสวณํ สงฺฆญฺจํ ๑ สตถา ชมฺมํ
เทเสตฺตี สุตฺวา สพฺเพปี เต กุญฺมฺพิกา ชมฺมํ สฺถิตฺสามาติ
ภริยาย สทฺธิ วิหารํ อคฺมํสุ ๑ เตสํ วิหารมชฺฉํ ปวิญฺจกฺขณ
วสฺสํ อญฺจหิ ๑ เยสํ กุลุปกา วา ฅาติ วา สามเณราทโย
อตุถิ เต เตสํ ปรีเวณานิ ปวีสีสุ ๑ เต ปน ตถารูปานํ
นตฺถิตาย กตฺถจि ปวีสีตุํ อวิสหนฺตวา วิหารมชฺฉเยว อญฺจิสฺสุ ๑
อถ เน เขญฺจกกุญฺมฺพิกโ อหา ปสฺสถ อมฺหากํ วิปฺปการิ
กุลปฺตฺเตหิ นาม เอตฺตเคน ลชฺชิตฺตุํ ยุตฺตนฺติ ๑ อยฺย กิ
กโรมาติ ๑ มยํ วิสฺสาสิกญฺจานสฺส อภาเวน อิมํ วิปฺปการิ
ปตฺตา สพฺเพ ฅนํ สํหริตฺวา ปรีเวณํ กโรมาติ ๑ สาธุ
อยุยาติ ๑ เขญฺจโก สหสฺสํ อทาสิ เสสา ปญฺจ ปญฺจ
สตานิ อิตฺถิโย อจฺจตฺเตยฺยานิ อจฺจตฺเตยฺยานิ สตานิ ๑ เต
ตํ ฅนํ สํหริตฺวา สหสฺสญฺญาการปรีวาริ สตถุ วสนตฺถาย
มหาปรีเวณํ นาม อารภิสฺสุ ๑ นวกมฺมสฺส มหนฺตตาย ฅเน
อปฺโปโหนเต ปุพฺเพ ทินฺนฅนโต ปุณ อฺปจฺจตฺตฺตฺตํ อทํสุ ๑
นิญฺจิตเต ปรีเวณ วิหารมหํ กโรนฺตวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตฺตาหํ มหาทานํ ทตฺวา วิสฺตียา ภิกฺขุสหสฺसानํ
จิวรานิ สชฺชยีสฺสุ ๑ เขญฺจกกุญฺมฺพิกสฺส ปน ภริยา สพฺเพหิ
สมภากิกิ อกตฺวา อตฺตโน ปญฺญา ยจิตา อติเรกตริ
กตฺวา สตฺถาริ ปุเชสฺสามิติ อโนชปฺปพวณฺณเนน สหสฺสมูเลน

เล่มที่ 17 มหากปิปินตุเถรวตฺถุ หน้า 579

สาฎเคน สทฺธิ อโนชปฺปผจฺจโกฏฺถกํ กเหตุวา อนฺุโมทนกาเล
สตถารํ อโนชปฺปเพหิ ปุเชตฺวา ตํ สาฎกํ สตฺถุ ปาทมฺยูเล
จเปตฺวา ภนฺเต นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
เม สรริํ โหตุ อโนชาเอว จ เม นามํ โหตุติ ปตฺถนํ
จเปติ ฯ สตฺถา เอวํ โหตุติ อนฺุโมทนํ อกาสิ ฯ เต
สพฺเพปิ ยาวตายุํ จตฺวา ตโต จุตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา
อิมสฺมี พุทฺธรูปาทฺเท เทวโลกา จวิตฺวา เขฎฺฐกกุฎฺฐมฺพิโก
กุกกุฎฺฐตีนคเร ราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต มหากปิปิน-
ราชา นาม อโหสิ เสสา อมจฺจกุเลสุ นิพฺพตฺตีสฺสุ เขฎฺฐกกุฎฺฐมฺพิกสฺส ภริยา มทฺทรรุเจ สา
กลนคเร (๑) ราชกุเล

นิพฺพตฺติ อโนชปฺปผจฺจเมวสฺสา สรริํ อโหสิ ฯ
อโนชาเตวสฺสา นามํ กรีสฺสุ สา วยปฺปตฺตา กปฺปिनฺรลฺโย
เลหํ คนฺตฺวา อโนชาเทวี นาม อโหสิ เสสิตฺถิโยปิ
อมจฺจกุเลสุ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา เตสฺสเยว อมจฺจปฺตฺตานํ
เลหานิ อคฺมฺสฺสุ ฯ เต สพฺเพปิ รลฺโย สมฺปตฺติสทิสํ สมฺปตฺตี
อนฺุภวิสฺสุ ฯ ยทา ราชา สพฺพาลงฺการปฺปฏฺมณฺจฺจิตฺโต หตฺถิ
อภฺริหิตฺวา วิจฺรติ ตทา เตปี ตเถว วิจฺรนฺติ ฯ ตสฺมี อสฺเสน
วา รเถน วา วิจฺรนฺเต เตปี ตเถว วิจฺรนฺติ ฯ เอวํ เต
เอกโต หุตฺวา กตฺตานํ ปุณฺณานํ อานฺุภาเวน เอกโต ว
๑ สากลนคเรตีปี ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 17 ปณฺทิตวคฺวณฺณา หน้า 580

สมฺปตฺตี อนุภวีสฺส ๑ รัญโธ ปน พโล พลวาทโน ปุโปโธ
ปุโปพวาทโน สุปฺตฺโตติ ปญฺจ อสุสา โหนฺติ ๑ ราชา เตสุ
สุปฺตฺตํ สยฺ อารโหติ ๑ อิตเร จตฺตารโ อสุสารโหหนํ
สาสนาหรรณฺตถาย อทาสี ๑ ราชา เต ปาโตว โภเชตฺวา
คจฺจนฺท เทว วา ตีณฺนิ วา โยชนานิ อาหิณฺฑิตฺวา พุทฺธสฺส
วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อุปฺปนฺนภาวํ ฌตฺวา มยฺหํ
สุขสาสนํ อหรรถาติ เปเสตี ๑ เต จตฺตฺหิ ทฺวารเหติ นิกฺขมิตฺวา
เทว ตีณฺนิ โยชนานิ อาหิณฺฑิตฺวา สาสนํ อลภิตฺวา
ปจฺจาคจฺจนฺติ ๑

อถกทิวสํ ราชา สุปฺตฺตํ นาม อสุสมารุญฺห อมจฺจสหฺส-
ปริวฺโต อุตฺตยานํ คจฺจนฺโต กิลนฺตฺรฺเป ปญฺจสทฺมตฺเต วาณิเช
นคฺริ ปวิสฺนเต ทิสฺวา อิม อทฺธานกิลนฺตา อทฺธา อิมสํ
สนฺติกา เอกํ ภทฺทกํ สาสนํ โสสุสามิตฺติ เต ปกฺโกสาเปตฺวา
กุโธ อากจฺจนฺตาติ ปุจฺฉิ ๑ อตฺถิ เทว อิตฺโต วิสฺติโยชนสทฺมคฺถเก
สาวคฺถิ นาม นคฺริ ตโต อากจฺจามาติ ๑ อตฺถิ ปน โว
เทเส กิณฺจิ สาสนํ อุปฺปนฺนฺติ ๑ เทว อณฺณํ กิณฺจิ
นคฺถิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อุปฺปนฺโนติ ๑ ราชา ตาวเทว
ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา ผุฏฺจสรีโร กิณฺจิ สลฺลภฺเชตฺถุ อสภฺโกนฺโต
มฺหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา ตาตา กิ วเทถาติ ปุจฺฉิ ๑ พุทฺโธ
เทว อุปฺปนฺโนติ ๑ ราชา ทฺตฺยปี ตตฺยปี ตเถว วิตฺตินาเมตฺวา

เล่มที่ 17 มหากปปีนตุเถรวตถุ หน้า 581

จตุตถวาระ ก็ เวท ตาตาดิ ปุจฺฉิตฺวา พุทฺโธ เทว
อุปฺปนฺโนติ วุตฺเต ตาตา สตสฺสสุตฺติ โว ทมฺมิตฺติ วตฺวา
อปริปี กิณฺณิ สาสนํ อตฺถิ ตาตาดิ ปุจฺฉิ ฯ อตฺถิ เทว
ชมฺโม อุปฺปนฺโนติ ฯ ราชา ตํปี สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ตโย
วาระ วิตฺตินาเมตฺวา จตุตถวาระ ชมฺโมติ ปเท วุตฺเต อธิปปี
โว สตสฺสสุตฺติ ทมฺมิตฺติ วตฺวา อปริปี สาสนํ อตฺถิ ตาตาดิ
ปุจฺฉิ ฯ อตฺถิ เทว สงฺฆมฺรตฺนํ อุปฺปนฺนฺนฺติ ฯ ราชา ตํปี
สุตฺวา ตเถว ตโย วาระ วิตฺตินาเมตฺวา จตุตถวาระ สงฺฆโมติ
ปเท วุตฺเต อธิปปี โว สตสฺสสุตฺติ ทมฺมิตฺติ วตฺวา อมฺจฺจสฺสสุตฺติ
โอโลเกตฺวา ตาตา ก็ กริสฺสเถวติ ปุจฺฉิ ฯ เทว ก็
กริสฺสเถวติ ฯ อหํ ตาตา พุทฺโธ อุปฺปนฺโน ชมฺโม อุปฺปนฺโน
สงฺฆโม อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา น ปฺน นีวตฺติสฺสामी สตฺถารํ
อุทฺทิสฺส คณฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสामीติ ฯ มยฺปิ เทว
ตฺมฺเหหิ สทฺธิ ปพฺพชิสฺสामीติ ฯ ราชา สุวณฺณปฏฺฐเฏ อกฺขรานิ
ลิษาเปตฺวา วาณิเชถ อหา อโนชา นาม เทวี ตฺมฺหากํ
ตีณิ สตสฺสสุตฺตานิ ทสฺสตี เอวณฺจ ปน วเทยฺยาถ รณฺณา
กิริ เต อิสฺสรียํ วิสฺสณฺณํ ยถาสฺสํ สมฺปตฺตี ภูณฺชาหิตี
สเจ ปน โว ราชา กหนฺติ ปุจฺฉิสฺสตี สตฺถารํ อุทฺทิสฺส
ปพฺพชิสฺสामीติ วตฺวา คโตติ อารโจะยฺยาเถวติ ฯ อมฺจฺจาปี
อตฺตโน อตฺตโน ภริยานํ ตเถว สาสนานิ ปหิณฺตีสุ ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 582

ราชา วาณิเชเก อุโยเชตวา [๑] อมจจสทสสปริวโต ตังณณเวย
นิกขมิ ฯ

สตถาปี ตังทิวสั ปจจสกาเถ โลกั โวลเณโต
มหากปปีนราชานั สปริวารั ทิสวา อัย มหากปปีโน
วาณิชกานั สนตติกา ตินณั รตนานั อุปปนุนภาวั สุตวา
เตสั วจัน ตีหิ สตสทสเสหิ ปุเชตวา รชชั ปหาย
อมจจสทสสปริวโต มั อุททิสส ปพพิตูกาโม เสว นิกขมิสสติ
โส สปริวาโร สท ปฏิสมภิทาหิ อรหตตั ปาปุณิสสติ
ปจจुकคณนมสส กริสสามิติ ปุณทิวเส จกกวตติ วिय
ขุททกคามโกชกั ปจจुकคจจณโต สยเมว ปตตจิวริ กเหตุวา
วิสติโยชนสตมคักั ปจจुकคนตวา (๒) จนุทกาถาย นทียา ตีเร
นิโครชรุกขมุเถ ฉพพณณรสมิโย วิสสชเชนโต นิสีหิ ฯ ราชาปี
อาคจจณโต เอกั นที ปตวา กา นามเสาติ ปุจจหิ ฯ
อารวปจจณา (๓) นาม เทวาติ ฯ กิมสสา ปริมาณั ตาตาติ ฯ
คมุทริโต คาวุตั ปุถุลโต เทว คาวุตานิ เทวาติ ฯ อตติ
ปเนตถ นาวา วา อุพุมุโป วาติ ฯ นตติ เทวาติ ฯ
นาวาทินิ โอโลเณตทานั อมหากั ชาติ ชริ อุปเนติ ชรา
มรณั อหั นิพพเมติโก หุตวา ตินนิ รตนานิ อุททิสส
นิกขนโต เตสั อานูภาเวณ อิทั อุทกั วिय มา อโหสีติ
๑ ม. เอตถนตเร อสสั อกริยูหาติ ทิสสติ ฯ
๒ คนตวา (?) ฯ ๓. อปรจจณาติปี ทิสสติ ฯ

เล่มที่ 17 มหากปปีนตุเถรวตฺถุ หน้า 583

ติณฺณํ รตนานํ คุณฺณํ อวชฺเชตฺวา อิติปี โส ภควา อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธติ พุทฺธานุสฺสตี อนุสฺสรนฺโต สปริวารो
อสุสสทฺสเสน อุตฺกปีฏฺเจ ปกฺขนฺที ฯ สีนฺชวา ปิฏฺฐิปาสาณ
วีย ปกฺขนฺทีสุ ฯ ชุรานํ อคฺคา เนว (๑) เตมีสุ ฯ โส ตํ
อตุตฺตริตฺวา ปฺรโต คจฺจนฺโต อปรีปี นที ทิสฺวา อัย กา
นามาติ ปุจฺฉิ ฯ นีลวาหนา นาม เทวาติ ฯ กิมฺสุสา
ปริมาณฺนติ ฯ คมฺภีรโตปี ปุถฺลโตปี อพฺตมโยชนํ เทวาติ ฯ
เสถํ ปุริมสทิสเมว ฯ ตํ ปน นที ทิสฺวา สุวากฺขาโต
ภควตา ธมฺโมติ ธมฺมานุสฺสตี อนุสฺสรนฺโต ปกฺขนฺที ฯ
ตํปี นที อติกฺกมิตฺวา [๒] อปรีปี นที ทิสฺวา อัย กา
นามาติ ปุจฺฉิ ฯ จนฺทภาคา นาม เทวาติ ฯ กิมฺสุสา
ปริมาณฺนติ ฯ คมฺภีรโตปี ปุถฺลโตปี โยชนํ เทวาติ ฯ เสถํ
ปุริมสทิสเมว ฯ อิมํ ปน นที ทิสฺวา สุปฺปฏิปฺนโน ภควโต
สาวกสงฺฆเมติ สงฺฆมานุสฺสตี อนุสฺสรนฺโต ปกฺขนฺที ฯ ตํ ปน
นที อติกฺกมิตฺวา คจฺจนฺโต สตุถฺ สรรีโต ฉพฺพณฺณรสมิโย
อทุทส ฯ นิโครธรฺกฺขสฺส สาขาวิฏฺฐปฺปลาธานี โสวณฺณมยานิ
วีย อเหตุํ ฯ ราชา จินฺเตสิ อัย โอภาโส เนว จนฺทสฺส
น สุริยสฺส น เทวมารพฺรหฺมณาคฺสุปฺณณาทีนํ อณฺยตรสฺส
อทุธา สตุถฺอาริ อทุทิสฺส อากจฺจนฺโต มหาโคตมพฺพุเทน
๑. กตุถฺจิ อคฺคาเนวาติ ทิสฺสตี ฯ
๒. ม. เอตฺถนฺตเร คจฺจนฺโตติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคความณณา หน้า 584

ทัญโจ ภวิสสามิติ ฯ โส ตาวเทว อสฺสปีญฺจโต โอตริตฺวา
โอนตสรีโร รตฺมินี อนุสาเรน สตฺถาริ อุปสงฺกมิตฺวา
มโนสิตารเส นิมุขฺชนฺโต วีย พุทฺธรตฺมินี อนุโต ปวิสิตฺวา
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสีทิ สทฺธิ อมจฺจสทฺสเสน ฯ
สตฺถา อนุพุพฺพีถลล กเถสิ ฯ เทสนาวสานเน ราชา สปริวาโร
โสตปาตฺตติผลเถ ปตฺติญฺจหิ ฯ อถ สพฺเพว อญฺจหิตฺวา ปพฺพชฺช
ยาจิสฺสุ ฯ สตฺถา อากมิตฺสสฺติ นฺุ โข อิมถํ กุลปฺตฺตานํ
อิทฺธิมยปตฺตจิวรณฺติ อุปฺชาเรนฺโต อิมเ กุลปฺตฺตา ปจฺเจกพุทฺธ-
สทฺสสฺสจ จิวรสทฺสสฺส อํทฺสุ กสฺสปฺพุทฺธกาเถ วิสฺตียา
ภิกฺขุสทฺสสถานปี วิสฺติ จิวรสทฺสสถานิ อํทฺสุ อนจฺจริยํ อิมถํ
อิทฺธิมยปตฺตจิวรคมนนฺติ ฌตฺวา ทกฺขิณฺหตฺถํ ปสาเรตฺวา
เอถ ภิกฺขโว จรธ พุรหฺมจฺริยํ สมฺมา ทกฺขสฺส อนตฺตกริยาयाติ
อาห ฯ เต ตาวเทว อญฺจปริกฺขารชฺชรา วสฺสสฺสติกคฺคเถรา วีย
หฺนฺตฺวา เวหาสิ อพฺภูกคฺคณฺตฺวา ปจฺโจโรหิตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา
นิสฺสีทิสฺสุ ฯ

เตปี วาณิขกา ราชกุลล คณฺตฺวา รณฺญา ปหิตฺสาสนํ
อาโรจาเปตฺวา เทวีย ฯ อากจฺจณฺตฺตติ วุคฺคเต ปวิสิตฺวา
วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺติ อญฺจิสฺสุ ฯ อถ เน เทวี ปุจฺฉิ ตาตา
กึการณา อากตฺตฺถาติ ฯ มยํ รณฺญา ตุมหากํ สนฺตีกํ
ปหิตา ตีณิ กิร โน สตฺสทฺสสถานิ เทถาติ ฯ (๑) ตาตา
๑ สี. ย. อทาสี เทวีติ ฯ

เล่มที่ 17 มหากปปีนตุเถรวตถุ หน้า 585

อดิพหุ ภูณถ ก็ ตุมเหหิ รลโย กตํ กิสุมิ โว ราชา
ปสนโน เอตตํ ฐนํ ทาเปสตี ๗ เทวิ น อณฺณํ กิลฺลิจิ
กตํ รลโย ปน สาสนํ อารोजิมฺหาคี ๗ สกกา ปน
ตาคา มยหํปี อารोजิตฺตํ ๗ สกกา เทวตี ๗ เตนหิ
ตาคา วเทถาคี ๗ เทวิ พุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺนิตี ๗ สามี
ตํ สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุจฺจสรีรา ติกฺขตฺตํ กิลฺลิจิ
อสลฺลกฺเขตฺวา จตฺตถวเร พุทฺโธติ ปทํ สุตฺวา ตาคา
อิมฺสุมิ ปเท รลฺลา ก็ ทินฺนุนฺนิตี ๗ สตสฺสสํ เทวตี ๗
ตาคา นานฺจจวิกํ รลฺลา กตํ เอวรูปํ สาสนํ สุตฺวา
ตุมฺหากํ สตสฺสสํ ททมาเนน อหํ หิ โว มม
ทูกตฺตปณฺณาการเ ตีณิ สตสฺสสฺสานิ ทมฺมิ อปฺริ ตุมฺเหหิ
ก็ อารोजิตฺตํ ๗ อิทฺลฺลิจิตฺลฺลจาทิ อปฺรานิปิ เทว สาสนานิ
อารोजิตฺ ๗ เทวิ ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุจฺจสรีรา ติกฺขตฺตํ
กิลฺลิจิ อสลฺลกฺเขตฺวา จตฺตถวเร ตเถว สุตฺวา ตีณิ ตีณิ
สตสฺสสฺสานิ ทาเปสตี ๗ เอวํ เต สพฺพานิ ทฺวาทส
สตสฺสสฺสานิ ลกฺกิสฺ ๗ อถ เน เทวิ ปุจฺจํ ราชา กหํ
ตาคาคี ๗ เทวิ สตฺถารํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิสฺสสามิตี คโตติ ๗
มยหํ เตน ก็ สาสนํ ทินฺนุนฺนิตี ๗ สพฺพํ กิร เตน
ตุมฺหากํ อิสฺสรียํ วิสฺสญฺจํ ตุมฺเห กิร ยถารุจฺยา สมฺปตฺตี
อนฺนถาคี ๗ อมจฺจา ปน กหํ ตาคาคี ๗ เตปี รลฺลา
สทฺธิเยว ปพฺพชิสฺสสามาติ คตา เทวตี ๗ สว เตสํ ภริยาโย

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณนา หน้ 586

ปกุโกสาเปตวา อมมา ตุมหากั สามิกา รณณา สทฐี
ปพพชิสสามาติ คตา ตุมเห ก็ กริสถาติ ฯ ก็ ปน เตหิ
อมหากั สาสนั ปหิตั เทวีติ ฯ เตหิ กิร อตตโน สมปตติ
ตุมหากั วิสฎฐา ตุมเห กิร ตั ยถารุจिया ปริกฤษถาติ ฯ
ตุมเห ปน เทวี ก็ กริสถาติ ฯ อมมา โส ตาว ราชา
สาสนั สุตวา มกุเก จิตโกว तीहि สत्तสहस्रेहि तीणि
รัตนानि पुत्रेत्वा खेपिपिच्छं विय समपत्तीं पहाय
पपुषिससामितिं निगुखनुโต मया पन दिग्घं रत्नानं सासनं
सुत्वा तीणि रत्नानि नवहि सत्तसहस्रेहि पुत्रितानि न चो
पनेसा समपत्तिं नाम रणुणेयव तुग्खा मयुहिं तुग्खायव
โก रणुणे चत्तुत्तं खेपिपिच्छं चनुनेहि पतिकुहितวา
मुखेन कण्हिससति न मयुहिं समपत्तिया अत्तो अहिं सत्तถारु
อุत्तिसस कनुत्वा पपुषिससामितिं ฯ เทวี मयुहिं ตุมहेหियेव
สทฐี ปพพชิสสามาติ ฯ สजे สกโกถ สารุ อมมาติ ฯ
สกโกม เทวีติ ฯ เตนहि เอถาติ รตสहस्रं โยชาเปตวา
रत्तं आरुयुह ताहि सट्टीं निगुमित्वा अनुत्तरामकुके प्रमनती
तिसुवा यถा रणुणा पुग्गुं तถेव पुग्गुत्तวา सपुष् पवत्ती
सुत्वा रणुणे कमनमकुं (๑) ओलोถेถาติ वत्ता सिन्धवानं
पत्तवल्लञ्च न पससाम เทวีติ वुत्ते ราช्ञ तीणि रत्नानि
๑ ส. ม. ย. คตมคคั ฯ

เล่มที่ 17 มหากปปีนตเถรวคถุ หน้า 587

อุททิสส นิกขนุโตสมีติ สจจกิริยิ กคฺวา คโต ภวิสฺสติ
อหंपิ ตีณิ รตนานิ อุททิสฺส นิกขนุตา เตสเมว อานุภาเวณ
อิทํ อุทกํ อุทกํ วิย มา อโหสีติ ตินฺณํ รตนานํ คณํ
อนุสฺสริคฺวา รคสฺสสํ เปเสสิ ฯ อุทกํ ปิฎฺฐิจิปาสาณสทิสํ
อโหสี ฯ จกฺกานํ อกฺขคฺคเนมิวภูฏิโย เนว เตมีสุ ฯ เอเตเนว
อุปาเยน อิตฺราปี เทว นทิโย อุตฺตริ ฯ

สคฺคา ตสฺสา อากมนภาวํ ฅคฺวา ยถา อุตฺตโน
สนฺติเก นิสินฺนา ภิกฺขุ น ปญฺญาเยนฺติ เอวมกาสิ ฯ
สาปี กจฺจนฺตี กจฺจนฺตี สคฺค สรีโรโต นิกขนฺตฺรสมิโย
ทิสฺวา ตเถว จินฺเตคฺวา สคฺคาริ อุปฺสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ จิตา ปุจฺฉิ ฆนฺเต มหากปปีโน ตุมฺเห อุททิสฺส
นิกขนุโต อากเตคฺถ มณฺเฑ กหิ โส อมฺหากंपิ น
ทสฺเสถาติ ฯ นิสีทถ ตาว อิเชว ตํ ปสฺสิสฺสเถาติ ฯ ตา
สพฺพาปี คฺคฺจจิตฺตา อิเชว กิร นิสินฺนา สามิเก ปสฺสิสฺสามาติ
นิสึทิสฺสุ ฯ สคฺคา อนุปฺพุพิถลํ กเถสิ ฯ อโนชา เทวิ
เทสนาวसानเ สปริวารา โสตาปคฺคตฺถลํ ปาปฺณิ ฯ มหา-
กปปีนตเถโร ตาสิ วฑฺฒิตํ ธมฺมเทสนํ สฺจนฺนุโต สปริวาโร
สท ปฏิสฺสมภิทาหิ อรหคฺคตํ ปาปฺณิ ฯ ตสมิ ขณเ สคฺคา
ตาสิ เต ภิกฺขุ อรหคฺคตํ ปคฺคเต ทสฺเสสิ ฯ ตาสิ กิร
อากคฺกขณเเยว อุตฺตโน สามิเก กาสาวธเร มฺณฺทสิเร ทิสฺวา

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 588

จิตต์ เอกคฺคิ น ภเวยฺย เตน มคฺคผลถานิ ปตฺตํ น
 สกฺกณฺเญยฺยํ ตสฺมา อจลสฺสทฺชาย ปตฺติจฺจิตกเถ ตาสํ เต ภิกฺขุ
 อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺเสสิ ฯ ตาปี เต ทิสฺวา ปณฺจปฺปตฺติจฺจิตน
 วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ตุมฺหากํ ตาว ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ
 ปตฺตนฺตํ วตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺตา ปพฺพชฺชํ
 ยาจิสฺส ฯ เอวํ กิร วุตฺเต สตฺถา อุปลวณฺณาย อากมนํ
 จินฺตเสตีติ เอกจฺเจ วทนฺติ ฯ สตฺถา ปน ตา อุปาสิกาโย
 อาย สวตฺถึ คณฺตฺวา ภิกฺขุณฺฺปสฺสเย ปพฺพชถาติ ฯ ตา
 อนฺุปฺพเพน จาริกญฺจรมาณา อนฺุตรามคฺเค มหาชเนน
 อภิภูสฺสกการสมฺมาณา ปทสว วิสตีโยชนสติกํ มคฺคํ คณฺตฺวา
 ภิกฺขุณฺฺปสฺสเย ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส ฯ สตฺถาปี
 ภิกฺขุสฺหสฺสํ อาทาย อากาเสเนว เชตวนํ อคมาสิ ฯ

ตตฺร สฺสํ อายสฺมา มหาภปฺปิโน รตฺติจฺจฺจานทิวาญฺ-
 จานาทิสฺส อโห สฺขํ อโห สฺขนฺติ อุทานํ อุทานนฺโต
 วิจฺรติ ฯ ภิกฺขุ ภควโต อารโจะสฺสุ ฆนฺเต มหาภปฺปิโน
 อโห สฺขํ อโห สฺขนฺติ อุทานํ อุทานนฺโต วิจฺรติ
 อตฺตโน [๑] รชฺชสฺสํ อารพฺภ กเถติ มณฺเฑติ ฯ สตฺถา ตํ
 ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภปฺปิน กามสฺสํ รชฺชสฺสํ
 อารพฺภ อุทานํ อุทานเสตีติ ฯ ภควา เม ฆนฺเต ตํ อารพฺภ
 อุทานภาวํ วา อนฺุทานภาวํ วา ชานาตีติ ฯ สตฺถา น
 # ๑ ม. เอตฺถนฺุตเร กามสฺสนฺติ ทิสฺสตีติ ฯ

เล่มที่ 17 มหากปป็นตเถรวตถุ หน้า 589

ภิกขเว มม ปุตุโต กามสุขํ รชชสุขํ อารพุก อุทานํ
อุทานนติ ปุตุตตส ปน เม ชมมปีติ [๒] อุปฺปชชติ โส
อมตมทานิพฺพานํ อารพุก เอวํ อุทานํ อุทานนตตีติ อนุสนฺธิ
จฺมญฺเฏตฺวา ชมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
 ชมมปีติ สุขํ เสติ วิปฺปสนฺเนน เจตสา
 อริยปฺปเวทิตฺเต ชมมเม สทา รมตติ ปณฺฑิตฺโตติ ฯ
 ตตฺถ ชมมปีตตีติ ชมมปายโก ชมมํ ปิวนฺโตติ อตฺถโถ ฯ
ชมฺโม จ นามส น สกฺกา ภาชเนน ยาคฺคาทินิ วีย
ปาตุํ นววิธํ ปน โลกุตฺตรชมมํ นามกาเยน สฺสนฺโต
อารมฺมณฺโต สจฺฉนิกโรนฺโต ปริณฺดาภิสมยาทีหิ ทฺกฺขาทีนิ
อริยสจฺจานิ ปฏฺวิชฺฉนฺโต ชมมํ ปิวติ นาม ฯ สุขํ เสตตีติ
เทสนาสีสมตฺตเมตฺตํ ฯ จตฺถปิ อิริยาปเถหิ สุขํ วิหฺรตตีติ
อตฺถโถ ฯ วิปฺปสนฺเนนาติ อนาวิเลน นินฺรุปกฺกิลเสน ฯ
อริยปฺปเวทิตฺเต ทฺกฺขาทีหิ อริเยหิ ปเวทิตฺเต สติปฏฺจานาทีเกเท
โพธิปฺกฺขิยชมมเม ฯ สทา รมตตีติ เอวฺรูโป ชมมปีติ วิปฺปสนฺเนน
เจตสา วิหฺรนฺโต ปณฺฑิตฺตเจเนน สมฺนฺนาคโต สทา รมตติ
อภิรมตตีติ ฯ

 เทสนาวसाने พหุ โสตาปฺนนาทโย อहेสนฺติ ฯ

 มหากปป็นตเถรวตถุ ฯ

๑ ม. เอตฺถนฺตเร นาม ชมมรตติ นามาติ ทิสฺสตีติ ฯ

ปณฺทิตสามณฺรเวตฺถ

อุทกํ หิ นยฺนตฺตี อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน
วิหรนฺโต ปณฺทิตสามณฺเร อารพฺภ กเถสิ ฯ

อตีเต กิร กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺโธ วิสตีจฺฉินาสวสทฺส-
ปริวารो พาราณสี อคฺมาสี ฯ มนุสฺสา อตฺตโน พลํ
สลลฺกเขตฺวา อฏฺฐปี ทสปี เอกโต หุตฺวา อากนฺตฺกทานานิ
อํทฺสุ ฯ อเถกทิวสํ สตฺถา ภตฺตกิจฺจาวสานे เอวํ อนุโมทนํ
อกาสิ อุปาสกา อิเชกฺจฺโจ อตฺตโน สนฺตฺกเมว ทาตุ
วฏฺฐติ ก็ ปเรน สმაทปิเตนาติ อตฺตนาว ทานํ เทติ ปรี
น สმაทเปติ โส นิพฺพตฺตญฺจाने (๑) โภคสมฺปทํ ลภติ โน
ปริวารสมฺปทํ เอกจฺโจ ปรี สმაทเปติ อตฺตนา น เทติ โส
นิพฺพตฺตญฺจाने ปริวารสมฺปทํ ลภติ โน โภคสมฺปทํ เอกจฺโจ
อตฺตนาปี น เทติ ปรมฺปิ น สმაทเปติ โส นิพฺพตฺตญฺจाने
เนว โภคสมฺปทํ ลภติ โน ปริวารสมฺปทํ วิฆาสาโท หุตฺวา
ชีวติ เอกจฺโจ อตฺตนา จ เทติ ปรมฺจ สმაทเปติ โส
นิพฺพตฺตญฺจाने โภคสมฺปทมฺปิ ลภติ ปริวารสมฺปทมฺปิติ ฯ
ตํ สุตฺวา สมฺมิเป จิตฺโต เอโก ปณฺทิตปฺริโส จินฺเตสิ
อหนฺทานิ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม เทว สมฺปตฺติโย
ภวิสฺสนฺตฺตี ฯ โส สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อาท ฆนฺเต เสว
๑ ส. ม. นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจाने ฯ

เล่มที่ 17 ปณติตสามเณรวตฺถ หน้ 591

มยหิ ภิกขุ คณฺหถาติ ฯ กิตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ อตุโถติ ฯ
กิตฺตโก ปน โว ฆนฺเต ปรีวาโรติ ฯ วีสติ ภิกฺขุสฬสฺสานีติ ฯ
ฆนฺเต สฬเพหิ สฬฐี เสว มยหิ ภิกขุ คณฺหถาติ ฯ
สตุถา อธิวาเสสิ ฯ โส คามิ ปวีสิตฺวา อมฺมตาตา เสว
มยา พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺติโต ตุมฺเห ยตฺตกาณิ
ภิกฺขุณิ [๑] สกฺโกถ ตตฺตกาณิ [๒] เทถาติ อารโจะตฺวา วิจฺรนฺโต
อตุตฺโน พลฺล สลลภฺเขตฺวา มยิ ทสฺนุนิ ทสฺสาม มยิ วีสติยา
มยิ สตสฺส มยิ ปณฺจนฺนํ สตานนฺติ วุตฺเต สฬเพสฺส วจฺนํ
อาทิโต ปฏฺจาย ปณฺเณ อารโเปสิ ฯ เตน จ สมเยน ตสฺมี
นคเร อติทฺทคฺคภาเวเนว มหาทฺทคฺคโตติ ปณฺญาโต เอโก
ปฺริโส อตุถิ ฯ โส ตํปี สมฺมุขาคตฺติ ทิสฺวา สมฺม มหาทฺทคฺค
มยา สุวาคฺนาย พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺติโต เสว
นครวาสิโน ทานํ ทสฺสนฺติ ตฺวํ กตฺติ ภิกฺขุ โภเชสฺสสฺสีติ ฯ
สามิ มยหิ กิ ภิกฺขุหิ ภิกฺขุหิ นาม สชนานํ อตุโถ มยหิ
ปน เสว ยาคฺคอตฺถาย ตณฺฑลนาฬิมตฺตํปี นตุถิ อหิ ภาติ
กตฺวา ชีวามิ กิ เม ภิกฺขุหิติ ฯ สมหาปฺเพน นาม พุยฺตฺเตน
ภวิตฺพุฬิ ตสฺมา โส เตน นตุถิตฺติ วุตฺเตปี ตณฺฑฬิภูโต อหุตฺวา
เอวมาห สมฺม มหาทฺทคฺคต อิมสฺมี นคเร สุโภชนํ ภูยฺชิตฺวา
สุขุมวตฺถนิตฺตถา นานาภรณปฺปฏฺิมนฺตฺตธา สิริสยเน สยมานา
๑. ม. เอตุถนฺตเร ทาคฺคนฺติ ทิสฺสติ ฯ
๒. ม. เอตุถนฺตเร ทานนฺติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 592

พหู ชนา สมฺปตฺตี อนุภวนฺติ ตฺวํ ปน ทิวสํ ภาตี กตฺวา
กฺุจฺฉิปรฺมตฺตํปี น ลภสฺสี เอวํ สนฺเตปี อหํ ปุพฺเพปี กิณฺจ
[๑] อกตตฺตา กิณฺจ น ลภามิตฺติ น ชานาสีตฺติ ฯ ชานามิ
สํมิตฺติ ฯ อถ กสฺมา อิทานิ ปฺลฺยณฺํ น กโรสฺสี ตฺวํ ยฺว
พลสมฺปนฺโน กิํ ตยา ภาตี กตฺวาปี ยถาพลํ ทานํ ทาทู น
วฏฺฐตฺติ ฯ โส ตสฺมี กเถนฺเต ตํเวคปฺตฺโต หุตฺวา มยฺหํปี
เอกํ ภิกฺขุํ ปณฺเณ อารोเปหิ กณฺจิทฺเว ภาตี กตฺวา เอกสฺส
ภิกฺขุํ ทสฺสามิตฺติ อหา ฯ อิตโร กิํ เอเกน ภิกฺขุณา ปณฺเณ
อารอฺปเตนาติ น อารอฺเปสฺสี ฯ มหาทฺคฺคโตปี เกหํ คนฺตฺวา
ภริยํ อหา ภทฺเท นคฺรวาสินอ เสว สงฺฆสฺส ภาตฺตํ
กโรนฺติ อหํปี สฺมาทปเกน เอกสฺส ภิกฺขุํ เทหิตฺติ วุตฺโต
มยฺํ เสว เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามาติ ฯ อถสฺส ภริยา มยฺํ
ทลิตฺทา กสฺมา ตยา ปฏิสฺสฺตฺนฺติ อวตฺวาว สามี ภทฺทกํ
เต กตํ มยฺํ ปุพฺเพปี กิณฺจ อทตฺวา อิทานิ ทฺคฺคตา
ชาตา มยฺํ อฺโภปี ภาตี กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามาติ
วตฺวา อฺโภปี นิภฺขมิตฺวา ภาตฺติจฺานํ อคฺมํสุ ฯ มหาเสฏฺฐิ
มหาทฺคฺคตํ ทิสฺวา กิํ สฺมม มหาทฺคฺคต ภาตี กริสฺสฺสีตฺติ ปุจฺฉิ ฯ
อาม อยฺยาติ ฯ กิํ กริสฺสฺสีตฺติ ฯ ยํ ตฺมฺเห กาทเรสฺสธาติ ฯ
เตนหิ มยฺํ เสว เทว ตีณิ ภิกฺขุสฺตานิ โภเชสฺสาม เอหิ

เล่มที่ 17 ปณติตสามณเรวตถุ หน้า 593

ทารุณี ผาเลหิตี วาสีพรลู่ นีหริตฺวา ทาเปลิ ฯ มหาทกคโต
พาพหิ กจฺฉิ พนฺธิตฺวา อุตฺสาหปฺตโต วาสี ปหาย
พรลู่ คณฺหนโต พรลู่ หิตฺวา วาสี คณฺหนโต ทารุณี
ผาเลติ ฯ อถ นํ เสฏฺฐิ อ่าห สมฺม ตฺวํ อชฺช อตีวีย
อุตฺสาหปฺตโต กมฺมํ กโรติ ที นุ โข การณฺนติ ฯ
สามิ เอกํ ภิกฺขุํ โภเชตฺสามีติ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิ
ปสนฺนมานโส จินฺเตสิ อโห อิมินา ทกฺกริ กตํ อหํ
ทกคโตติ ตฺถนํท้าว อนาปชฺชิตฺวา ภตี กตฺวา เอกํ ภิกฺขุํ
โภเชตฺสามีติ วทิตฺติ ฯ เสฏฺฐิภริยาปิ ตสฺส ภริยํ ทิสฺวา
อมฺมํ ที กมฺมํ กริสฺสตีติ ปุจฺฉิตฺวา ยํ ตฺมฺเห การธาดิ
วุดเต อุกฺกขลสาถิ ปเวเสตฺวา สฺปฺปมฺสลาทีนิ ทาเปลิ ฯ ส
นจฺจนฺตี วีย ตฺถุจฺหฏฺฐา วีหิ โภฏฺฏฺเถติ เจว โอสฺนาติ จ ฯ
อถ นํ เสฏฺฐิภริยา ปุจฺฉิ อมฺมํ อตีวีย ตฺถุจฺหฏฺฐา กมฺมํ
กโรติ กิณฺนุ โข การณฺนติ ฯ อยฺเย อิมํ ภตี กตฺวา
มยฺปิ เอกํ ภิกฺขุํ โภเชตฺสามาติ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิภริยาปิ
ตสฺสํ อโห อยํ ทกฺกรการิกาทิ ปตีติ ฯ เสฏฺฐิ มหาทกคตสฺส
ทารุณํ ผาลิตกาลเ อยฺนเต ภตีติ สาลีนํ จตฺสโส นาฬิโย
ทาเปตฺวา อยฺนเต ตฺถุจฺทาโยติ อปราปี จตฺสโส นาฬิโย
ทาเปลิ ฯ โส เคหํ คนฺตฺวา ภริยํ อ่าห มยา ภตี
กตฺวา สาลิ ลทฺโธ อยํ นีวาไป ภวิสฺสตี ตยา ลทฺธาช

เล่มที่ 17 ปณฺทิตวคฺคความณณา หน้า 594

ภคฺติยา ทธิตลคฺคกภณฺทานิ คณฺหาหิตี ฯ เสฏฺฐิภริยา ปน
ตสฺสา เอกํ สปริภคฺคณฺทกญฺเจว ทธิภาชนนฺจ กภฺคกภณฺทนฺจ
สฺวทฺสสาลีตณฺทลนาพิณฺจ ทาเปสิ ฯ อิติ อุภินฺนํปี นว
ตณฺทลนาพิโย อเหตุํ ฯ เต เทยฺยธมฺโม โน ลทฺโธติ ตฺวญฺจ
ปาโตว อุญฺจหิสุ ฯ ภริยา มหาทฺคคฺคตํ อห คจฺฉ สามิ
ปณฺณํ ปริเยสิตฺวา อหฺราติ ฯ โส อนฺตฺราปณฺณํ ปณฺณํ
อทิสฺวา นทิสฺริ กนฺตฺวา [๑] อຍ္ယာ် โภชนံ ทาตุํ ลภิสฺสามิติ
ปภฺจฺจมานโส กายนฺโต ปณฺณํ อุจฺจินาติ ฯ มหาชาลိ
จิปิตฺวา จิตฺทเกวญฺโญ มหาทฺคคฺคตสฺส สทฺเทน ภาวิตพฺพนฺติ ตํ
ปกฺโกสิตฺวา ปุจฺฉิ อติวีย ตฺวญฺจจิตฺโต กายสิ กิณฺนุ โข
การณฺนฺติ ฯ ปณฺณํ อุจฺจินามิ สมฺมาติ ฯ ก็ กริสฺสตีติ ฯ
เอกํ ภิกฺขุํ โภเชสฺสามิติ ฯ อโห สฺหิโต ภิกฺขุ โย ตว
ปณฺณํ ขาทิสฺสตีติ ฯ [๒] ก็ กโรมิ สมฺม อตฺตนา ลทฺฐปณฺณေန
โภเชสฺสามิติ ฯ เตนหิ เอหิตี ฯ ก็ กโรมิ สมฺมาติ ฯ
อิเม มจฺฉเ คเหตุวา ปาทคฺคณฺนกาณิ อทฺคคฺคณฺนกาณิ
กหาปณฺคณฺนกาณิ จ อุทฺทานาณิ กโรหิตี ฯ โส ตถา
อกาสิ ฯ พทฺฐพฺทฺธ มจฺฉเ นคฺรวาสิโน นิมฺนฺติตนฺนฺมฺนฺติต-
ภิกฺขุณฺ อตฺถาย หริสุ ฯ ตสฺส มจฺฉุทฺทานาณิ กโรนฺตสฺเสว
๑ สี่. ม. ย. เอตฺถนฺตเร อชฺชาติ ทิสฺสตีติ ฯ
๒ สี่. ม. ย. อโห สฺหิโต ภิกฺขุ โส ตว ก็ ปณฺณํ ขาทิสฺสตีติ ฯ

เล่มที่ 17 ปณติตสามณรรวตถุ หน้า 595

ภิกขุจรรเวลา สมุปาปณิ ฯ โส เวลั สลลทกเขตุวา คมิสฺสามิ
สมม ภิกขุณั อากมนเวลาติ อาห ฯ อตฺถิ ปน กิณฺจิ
มจฺจุทฺทานนฺติ ฯ นตฺถิ สมม สพฺพานิ จิณฺานีติ ฯ เตนหิ
มยา อตฺตโน อตฺถาย วาฬิกาย นิกฺขนิตฺวา จตฺตาโร
โรหิตมจฺจา จปีตา สเจปี ภิกขุํ โภเชตฺตกาโม อิม คเหตุวา
คจฺฉาติ เต ตสฺส อทาสี ฯ

ตํทิวสํ ปน สตฺถา ปจฺจสกาเล โลกํ โวลเณนฺโต
มหาทฺคคตํ อตฺตโน ฌาณชาลสฺส อนฺโต ปวิณฺจํ ทิสฺวา
กิณฺนุ โข ภวิสฺสตีติ อวชฺเชนฺโต มหาทฺคคโต เอกํ ภิกขุํ
โภเชตฺตสามีติ ภริยาย สทฺธี หิโยโย ภตี อกาสิ กตฺรณฺนุ โข
ภิกขุํ ลภิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา มนฺสฺสา ปณฺเณ อาโรปีตสญฺฌาย
ภิกขุํ คเหตุวา อตฺตโน อตฺตโน เคเหสุ นิสีทาเปสฺสนฺติ
มหาทฺคคโต มํ จเปตฺวา อณฺณํ ภิกขุํ น ลภิสฺสตีติ
อุปฺชารสฺสี ฯ พุทฺธา กิร ทฺคคเตสุ อนฺนํมปํ กโรนฺติ ฯ
ตสฺมา สตฺถา ปาโถว สรรริกฺจจํ กตฺวา มหาทฺคคตํ
สงฺกณฺหิสฺสามีติ คนฺธกฺฎี ปวิสิตฺวา นิสีทึ ฯ มหาทฺคคเตปี
มจฺเณ คเหตุวา เคหํ ปวิสฺนเต สกฺกสฺส ปณฺทกฺมพฺลสฺสึลาสนํ
อุณฺหาการํ ทสฺเสสฺสี ฯ โส กิณฺนุ โข การณฺนติ โอลเณนฺโต
หิโยโย มหาทฺคคโต เอกสฺส ภิกขุโน ภิกขุํ ทสฺสามีติ
อตฺตโน ภริยาย สทฺธี ภตี อกาสิ กตฺรํ นุ โข ภิกขุํ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 596

ลภิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา นตฺเตตฺส อณฺโณ ภิกฺขุ สตฺถา
ปน มหาทฺคฺคตฺส สงฺคหํ กริสฺสามิติ คนฺธกฺขิยํ นิสินฺโน ว
มหาทฺคฺคโต อตฺตโน อุปกปฺปนํ ยาคฺคตฺตํ ปณฺณสฺสเปยฺยปี
ตถาคตฺส ทเทยฺย ฆนฺนุนาหํ มหาทฺคฺคตฺส เคหํ คนฺตฺวา
ภตฺตการกมฺมํ กรยฺยนฺติ อณฺณาตกเวเสน ตฺสฺส เคหสมิปี
คนฺตฺวา อตฺถิ นฺ โข กสฺสจฺจิ กิณฺจิ ภตฺติยา กตฺตพฺพนฺติ
ปฺจฺจฺฉิ ฯ มหาทฺคฺคโต ตํ ทิสฺวา อหา สมฺม กิ กมฺมํ
กริสฺสตีติ ฯ อหํ สามิ สพฺพลิปฺปิโก มยฺหํ อชานนฺสิปฺปี
นาม นตฺถิ ยาคฺคตฺตาทินิปี สมฺปาเทตฺถุ ชานามิติ ฯ สมฺม
มยฺหํ ตว กมฺเมน อตฺถิกา ตฺยฺหํ ปน ทาทพฺพิ ภตฺติ น
ปสฺสามาติ ฯ กิ ปน เต กตฺตพฺพนฺติ ฯ เอกสฺส ภิกฺขุสฺส
ภิกฺขํ ทาทฺกาโมมฺหิ ตฺสฺส ยาคฺคตฺตสฺสฺวิชานํ อิจฺฉามิติ ฯ
สเจ ภิกฺขุสฺส ภิกฺขํ ทสฺสสิ น เม ภตฺติยา อตฺถิ กิ
มม ปฺญณฺม ทาคฺคํ น วณฺณตีติ ฯ เอวํ สนฺเต สาธุ
สมฺม ปวิสฺสตีติ ฯ โส ตฺสฺส เคหํ ปวิสฺสตีติ ตณฺฑุลาทีนิ
อาหฺราเปตฺวา ตฺวํ คจฺฉ อตฺตโน ปตฺตภิกฺขํ อานหิติ ตํ
อฺยฺโยเชสิ ฯ ทานเวยฺยวาทฺธิโกปี ปณฺณเ อาโรปิตนฺนิยามเนว
เตสฺส เตสฺส เคหานิ ภิกฺขุ ปหิณฺติ ฯ มหาทฺคฺคโต ตฺสฺส สนฺตีกิ
คนฺตฺวา มยฺหํ ปตฺตภิกฺขํ เทหิติ อหา ฯ โส ตสฺมี ขณ
สตี ลภิตฺวา อหํ ตว ภิกฺขํ ปมฺมุญฺโหติ อหา ฯ มหาทฺคฺคโต

เล่มที่ 17 ปณติตสามณเรวตถุ หน้า 597

ติจฉาย สตุติยา กุจณิยิ ปหโฏ วิย สมม กสฺมา มํ
นาเสสิ อหํปี ตยา หิยโย สมากปิโต ภริยาย สทฐิ ทิวสํ
ภตี กตุวา อชฺช ปาโตว ปณตถาย นทีตีเร อาหิณฺทิตฺวา
อากโต เทหิ เม เอกํ ภิกฺขุณฺดี พาวา ปคฺคยฺห ปรีเทวิ ฯ
มนุสฺสา สนฺนิปตฺติวา กิเมตํ มหาทฺคคตฺติ ปุจฺฉีสุ ฯ โส
ตมตถํ อาโรเจสิ ฯ เต เวยฺยาวุฏฺกํ ปุจฺฉีสุ สจฺจํ กิร
สมม ตยา เอส ภตี กตุวา เอกสฺส ภิกฺขุสฺส ภิกฺขํ เทหิตี
สมากปิโตติ ฯ อาม อยฺยาติ ฯ ภาริยํ เต กมฺมํ กตํ โย
เอตตเถ ภิกฺขุ สํวิทหนฺโต เอตสฺส เอกํ ภิกฺขุํ นาทาสีติ ฯ
โส เตสํ วจเนน มงฺกุฏโต ตํ อาห สมม มหาทฺคค
มา มํ นาสยิ อหํ ตว การณา มหาวิหสํ ปตฺโต
มนุสฺสา ปณฺเณ อาโรปิตนียาเมน อตฺตโน อตฺตโน ปตฺตภิกฺขุ
นยีสฺส อตฺตโน เคเห นิสินฺนภิกฺขุํ นีหริตฺวา เทนฺโต นาม
นตฺถิ สตุถา ปน มุขํ โธวิตฺวา คนฺธกฺขียเมว นิสินฺโน
ราชยุวราชเสนาปตฺติอาทโย สตุถุ คนฺธกฺขีโต นิกฺขมณํ
โอโลเกตฺวา นิสินฺนา สตุถุ ปตฺตํ คเหตุวา คมิสฺสามาติ
พฺพุธา นาม ทฺคคเต อนุกมฺปํ กโรนฺติ ตฺवं วิหารํ
คนฺตฺวา ทฺคคโตมฺหิ ฆนฺเต มม สจฺคหํ กโรถาติ สตุถารํ
วท สเจ เต ปุณฺณํ อตฺถิ อทฺธา ลจฺฉสึติ ฯ โส วิหารํ
อคมาสิ ฯ อถ นํ อณฺเณสุ ทิวเสสุ วิหารเ วิฆาสาทภาเวน

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 598

ทฎจกถา ราชยวราชาทโย มหาทुकคต น ดาว ฤคตกาโล
กสุมมา อากจณสีติ อาหํสุฯ โส ชานามิ สามี น ดาว
ฤคตกาโลติ สตุถาริ ปน วนุทิตุ อากจณามิติ วทนุโต
คนุชฎฎิยา อุมมาเร สีสิ จเปตวา ปณจปฎิฎฎิเจเตน วนุทิตวา
ภนุเต อิมสุมิ นนเร มยา ทुकคตโร นตุถิ อวสสโย เม
โหด กโรถ เม สงคหนุติ อาหฯ สตุถา คนุชฎฎิทวาริ
วิวริตวา ปตุตติ นีหริตวา ตสส หตุเถ จเปติฯ โส จกกวตุตติสิริ
ปตุโต วิย อโหสิฯ ราชยวราชาทโย อณณมณณสส มุขานิ
โอโลกยีสุฯ มหาทुकคตสส สตุถารา ทินนปตุตติ หิ โกจิ
อิสสิริยวเสน คเหตุ สมตุโถ นาม นตุถิฯ เอว ปน วทิสุ
สมม มหาทुकคต สตุถ ปตุตติ อมหากิ เทหิ เอตุตกนุนาม
สสสสิ วา สตสสสสิ วา เต ฐนั ทสสาม ตวั ทुकคโต
ฐนั คณุห กิณุเต ปตุเตนาติฯ มหาทुकคโต น กสสจิ
ทสสามิ น เม ฐเนน อตุโถ สตุถาริเยว โภเชสสามิติ
อาหฯ อวเสสา ตั ยาจิตวา ปตุตติ อลภิตวา นีวตุตีสุฯ
ราชา ปน มหาทुकคโต ฐเนน ปโลภियมาโนปี สตุถ
ปตุตติ น เทติ สตุถารา จ สยั ทินนั โกจิ คเหตุ น
สกุโกติ อิมสส เทยชมโม นาม กิตตุโก ภวิสสติ อิมินา
เทยชมมสส ทินนกาเล สตุถาริ อาทาย เคหิ เนตวา
มยหิ สมปาทิติ อาหาริ ทสสามิติ จินุเตตวา สตุถารา

เล่มที่ 17 ปณตีสามณเรวตถุ หน้า 599

สทฐีเยว อคมาสี ฯ สกโกปี เทวราชา ยาคุกตตปณณาทีนิ
สมปาเทตวา สตถุ นิสีทนารหิ อาสนิ ปณญาเปตวา นิสีทิ ฯ
มหาทुकคโต สตถาริ เนตวา ปวิสถ ฆนุเตติ อาห ฯ
วสนเคหฬจสฺส นิจิ โหติ อนนเตน ปวิสสิตุ น สกกา
พุทฺธา จ นาม เคหิ ปวิสนุตตา น โอนมิตฺวา ปวิสนุติ
เคหิ หิ ปวิสนกาเล มหาปจวิ วา เหฏฺฐา โอคจจติ เคหิ
วา อุทฺธิ คจจติ ฯ (๑) อิทิ เตสํ สุตินนสฺส ทานสฺส ผลิ ฯ
ปฺน นิกฺขมิตฺวา คตกาเล สพฺพิ ปากคิกเมว โหติ ตสฺมา
สตถา จิตโกว เคหิ ปวิสิตฺวา สกฺเกน ปณฺณตฺตาสเน
นิสียิ ฯ สตถริ นิสินฺเน ราชา อาห สมฺม มหาทुकคต
ตยา อมฺหากิ ยาจนฺตานปี สตถุ ปตฺโต น ทินฺโน
ปสฺสาม ตาว กิทิโส เต สตถุ สกกาโร กโตติ ฯ
อถ สกโก ยาคุกตตาทินิ วิวริตฺวา ทสฺเสสิ ฯ เตสํ วาสคนฺโ
สกลนคฺริ ฉาเทตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ราชา ยาคูอาทีนิ โอลเถตฺวา
ภควนฺติ อาห ฆนุเต อหิ มหาทुकคตสฺส เทยฺยธมฺโม
กิตฺตโก ภวิสฺสติ อิมินา เทยฺยธมฺเม ทินฺเน สตถาริ เคหิ
เนตฺวา อตฺตโน สมฺปาทิติ อาหาริ ทสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
อาคโต มยา เอวรูปฺโ อาหาโร น ทิฏฺฐปฺพุโป มยิ
อิธ จิตฺเต มหาทुकคโต อติกิลเมยฺย คจฺฉามหนฺติ สตถาริ
๑ อุกฺคจฺจตีตีปี ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 600

วณทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สกุโกปี สตุถาริ ยาคฺคาทีนึ ทตฺวา สกฺกจฺจึ ปรีวีสึ
สตุถาปี กตฺกตฺตกฺกึจฺจึ อนุโมทนึ กตฺวา อุกฺกยาสาณา
ปกฺกามิ ฯ สกุโก มหาทฺกคฺคตฺสฺส สณฺณํ อทาสึ ฯ โส
ปตฺตํ กเหตุวา สตุถาริ อนุคฺคจฺฉึ ฯ สกุโก นีวตฺติตฺวา
มหาทฺกคฺคตฺสฺส เกเหตุวาเร จิตฺโต อากาสึ โอลเกสิ ฯ อากาสโต
สตุตฺตรตนวสฺสํ วสฺสิตฺวา ตสฺส เกเห สพฺพภาชนานึ ปฺปูเรตฺวา
สกลํ เกหํ ปฺปูเรสิ ฯ ตสฺส เกเห โอลกาโส นาโหสิ ฯ
ตสฺส ภริยา ทารเก หตฺเตสุ กเหตุวา นีหริตฺวา พหิ
อูกฺกจาสิ ฯ โส สตุถาริ อนุคฺคตฺวา นีวตฺโต ทารเก พหิ
ทิสฺวา กึ อิทฺนติ ปฺจฺฉึ ฯ สามึ สกลํ โน เกหํ สตุตฺติ
รตนฺเห ปรีปฺพณฺณํ ปรีวีสิตฺุ โอลกาโส นตฺถิตฺติ ฯ โส อชฺเชว
เม ทานนฺ วิปาโก ทินฺโนติ จินฺเตตฺวา รณฺโฆ สนฺติกํ
คฺคตฺวา ราชานํ วณทิตฺวา กสฺมา อากโตสิตี วุตฺเต
อาห เทว เม เกหํ สตุตฺติ รตนฺเห ปฺพณฺณํ ตํ ฐนํ
คณฺหถาติ ฯ ราชา อโห พุทฺธานํ ทินฺนทานํ อชฺเชว
มตฺถกํ ปตฺตฺนติ จินฺเตตฺวา ตํ อาห กึ เต ลทฺฐํ
วณฺฏตีติ ฯ ฐนาหฺรณตฺถาย สกฺกสฺสทฺสฺสึ เทถาติ ฯ ราชา
สกฺกสฺสทฺสฺสึ เปเสตฺวา ฐนํอาหฺราเปตฺวา ราชงฺกณฺเ
โอลกิราเปสิ ฯ ตาลปฺปมาโณ ราสิ อโหสิ ฯ ราชานาคเร

เล่มที่ 17 ปณติตสามเณรวตฺถุ หน้า 601

สนฺนิปาตาเปตฺวา อิมสฺมี นคเร อตฺถิ กสฺสจฺจิ เอตฺตํ
ชนนฺติ ปุจฺฉิ ฯ นตฺถิ เทวติ ฯ เอวํ มหาชนสฺส กิ กาคู
วฏฺฐตีติ ฯ เสฏฺฐิฏฺฐานํ เทวติ ฯ ราชา ตสฺส มหาสกฺกา
กตฺวา เสฏฺฐิฏฺฐานํ ทาเปสิ ฯ อตฺถสฺส ปุพฺเพ เอกสฺส เสฏฺฐิโน
เคหฏฺฐานํ อจฺจิกฺขิตฺวา เอตฺถ ชาตคฺจฺเจ หารตฺวา เคหิ
อุฏฺฐาเปตฺวา วสาหิตี อาท ฯ ตสฺส ตณฺหานํ โสเชตฺวา (๑)
สํ กตฺวา ภูมียา ขนฺิยมานาย อลฺลณมณฺเฑ อาทจ
นฺิฏฺฐกมฺภิโย อุฏฺฐหิสุ ฯ รมฺโถ อาโรจิตฺว ปุณฺเณเนว
นฺิพฺพตฺตา ตฺวเมว คณฺหาหิตี อาท ฯ โส เคหิ กาทเรตฺวา
สตฺตาทํ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานํ อทาสิ ฯ
ตโต ปรีปี ยาวตายุกํ ติฏฺฐนฺโต ปุณฺณานิ กริตฺวา
อายุหฺปรีโยसानเ เทวโลเก นฺิพฺพตฺโต เอกํ พุทฺธชฺนตฺริ
ทฺิพฺพสมฺปตฺตี อนฺุภวิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธรूपฺปาเท ตโต
จฺโต สวตฺถิยํ สารีปฺตตฺตเถรสฺส อุปฏฺฐากฺกุเล เชฏฺฐชฺีตฺถุ กุจฺฉิยํ
ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ

อตฺถสฺสา มาตาปิตโร คพฺภสฺส ปตฺติฏฺฐิตภาวํ ฅตฺวา (๒)
คพฺภปรีหาริ อทฺิสฺสุ ฯ ตสฺสาปเรน สมฺเขน เอวรฺูโป โทหโพ
อุปฺปชฺชิ อโห วตฺทํ ฅมฺมเสนาปตี อาทิ กตฺวา ปณฺจณฺัน
ภิกฺขุสฺตานํ โรหิตมจฺจฺรเสน ทานํ ทตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
๑ สฺ. ย. โสเชตฺสุ ฯ ๒ สฺ. ย. สุตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณา หน้า 602

นิวาเสตุวา อาสนปริยนเต นิสินนา เตสํ ภิกฺขุณฺํ อจฺจนฺฏจกตฺตํ
ภฺยเชยฺยนฺติ ฯ สา มาตาปิตุณฺํ อาจิกฺขิตฺวา ตถา อกาสิ ฯ
โทหโพ ปฏฺิปปสฺสสมฺภิฯ อถสฺสา ตโต ปเรสุปี สคฺตสฺ
มฺกฺเลสุ โรหิตมจฺจรสเนว ชมฺมเสนาปตฺติเถรปฺปมฺขานิ ปณฺจ
ภิกฺขุสฺตานิ โภเชสุฯ สพฺพํ ติสฺสกุมารสฺส วตฺถุมฺหิ (๑) วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ อิมสฺส
ปน มหาทฺถคฺคกเถ
ทินฺนสฺส โรหิตมจฺจรสฺทานสฺเสว นิสฺสนฺโท ฯ นามคฺคกหณทิวเส
ปนสฺส ฆนฺเต ทาสฺส โว สิกฺขาปทานิ เทถาติ มาตรา
วุตฺเต เตโร อาห โโก นาม (๒) อัย ทารโกติ ฯ ฆนฺเต
อิมสฺส กุจฺฉิยฺ ปฏฺิสนฺธิคฺคกหณกาลโต ปฏฺุจาย อิมสฺมี เกเห
ชพา เอพฺมุคาปี ปณฺทิตา ชาตา ตสฺมา เม ปฺตฺตสฺส
ปณฺทิตทารโกเตว นามํ ภวิสฺสตีติ ฯ เตโร สิกฺขาปทานิ
อทาสิ ฯ ชาตทิวสโต ปฏฺุจาย ปนสฺส นามํ มม ปฺตฺตสฺส
อชฺฉาสยฺ ภินฺทิสฺสามิตี มาตุ จิตฺตํ อฺปฺปชฺชิ ฯ โส
สคฺตวสฺสติกเถ มาตริ อาห อหิ เถรสฺส สนฺติเก
ปพฺพชฺิสฺสามิตี ฯ สา สาธุ คาค อหิ ทว อชฺฉาสยฺ น
ภินฺทิสฺสามิจฺเจว มนํ อฺปฺปาเทสินฺติ วตฺวา เถริ นิมฺนเตตฺวา
โภเชตฺวา ฆนฺเต ทาสฺ โว ปพฺพชฺิตฺกาโม อหิ อิม
๑ พาลวคฺควณณายิ วณฺวาสิติสฺสคฺคเถรวตฺถุณาเมน อากตฺมิตํ ฯ
๒ โโก นามาคิ ภวิตพฺพํ ฯ ฉ. ว. โกนาโมติ วา ภวิตพฺพํ โกนาโม
เต อฺปฺชฺฉาโยติอาทิสฺ วิย ฯ

เล่มที่ 17 ปณติตสามณรวตถุ หน้า 603

สายณหสมเย วิหาริ เนสุสามิติ เถริ อูโยเชตวา ฌาตเก
สนุนิปาเตตวา มม ปุตตสุส คิหิกาเถ กตตพพิ สกุการิ
อชเชว กริสสามาติ มหนตติ สกุการิ การเตวา ตั อาทาย
วิหาริ คนตวา อิมิ ฆนเต ปพพาเซธาติ เถรสสุ อทาสิ ๑
เถโร ปพพชชาย ทุกกรภาวิ อัจจิกขิตวา กริสสามหิ
ฆนเต ตุมหากั โอวาทนติ วุตเต เตนหิ เอหิติ เกเส
เตเมตวา ตจปณจกมมฏจัน อัจจิกขิตวา ปพพาเซสิ ๑
มาตาปิตโรปิสสุ สตตทาหิ วิหารเเยว วสนตา พุทฐปมฺขสุส
ภิกขุสงฆสุส โรหิตมจฺรเสนเว ทานั ทตฺวา สตตเม ทิวเส
สายั เคะหิ อคมิสฺ ๑

เถโร อฏฺจเม ทิวเส อนฺโตคามั กจฺจนฺโต ตั อาทาย
ภิกขุสงฆเม สทฺธิ น อคมาสิ ๑ กิการณา น ตาวสุส
จิวรปตฺตคฺคหณานิ วา อิริยาปโถ วา ปาสาทิโก โหติ
อปัจจ วิหารเ เถรสสุ กตตพพวตฺตติ อตฺถิ เถโรปัจจ ภิกขุสงฆเม
อนฺโตคามั ปวิฏฺเจ สกถวิหาริ วิจฺรณฺโต อสมมฏฺจจฺจัน
สมมชชิตวา ตจฺจฆาชเนสุ ปานียปริโกชนิยานิ อุปฏฺจเปตวา
ทฺนุณิกขิตตานิ มลฺยปิชาทีนิ ปฏฺฐิสามเตวา ปจฺจนา คามั
ปวิสติ อปัจจ ติตฺถิยา ตจฺจวิหาริ ปวิสิตวา ปสฺสถ สมณสุส
โคตมสุส สาวกานั นิสินฺนฏฺจจฺจานานิติ วตฺตุม มา ลภิสฺสูติ
สกถวิหาริ ปฏฺฐิขคฺคิตวา ปจฺจนา คามั ปวิสติ ตสฺมา ตํทิวลฺปิ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคฺควณณนา หน้า 604

สามณเรเนว ปตฺตจิวริ คหาเปตฺวา ทิวาตรี คามิ (๑)ปาวิสึ ฯ
สามณโร อุปฺชฌาเยน สหุธี คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค มาตักิ
ทิสฺวา ฆนฺเต อิทํ ฆินฺนามาติ ปุจฺฉิ ฯ มาตिका นาม
สามณราติ ฯ อิมาย ก็ กโรนฺตีติ ฯ อิตฺ จิตฺ จ อุทกํ
หริตฺวา อตฺตโน สสฺสกมฺมํ กโรนฺตีติ ฯ ก็ ปน ฆนฺเต
อุทกสฺส จิตฺตํ อตฺถิติติ ฯ นตฺถาวุโสติ ฯ เอวรूपิ อจิตฺตํ
อตฺตโน อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจํ หรฺนฺติ ฆนฺเตติ ฯ อามาวุโสติ ฯ โส
จฺฉินฺเตสิ สเจ เอวรूपมฺปิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจํ
หริตฺวา กมฺมํ กโรนฺติ กสฺมา สจฺฉิตฺตกาปิ จิตฺตํ อตฺตโน
วเส วตฺเตตฺวา สมณชมฺมํ กาคฺตุ น สกฺขิสฺสนฺตีติ ฯ โส
ปุโรตฺ คจฺจนฺโต อุตฺตกาเร สรทญฺจกํ อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อกฺขิโกภฺยิยา โอลเเกตฺวา อูหฺ
กโรนฺเต ทิสฺวา ฆนฺเต อิเม
เก นามาติ ปุจฺฉิ ฯ อุตฺตกาธา นามาวุโสติ ฯ ก็ ปน เต
กโรนฺตีติ ฯ อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา สรทญฺจกํ อูหฺ กโรนฺตีติ ฯ
สจฺฉิตฺตโก ฆนฺเต เอโสติ ฯ อจิตฺตโก อาวุโสติ ฯ โส จฺฉินฺเตสิ
สเจ อจิตฺตํ กเหตุวา อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อูหฺ กโรนฺติ
กสฺมา สจฺฉิตฺตกาปิ อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตฺเตตฺวา สมณชมฺมํ
กาคฺตุ น สกฺขิสฺสนฺตีติ ฯ อถ ปุโรตฺ คนฺตฺวา อรเนมินาภิอาทีนึ
ตจฺจนฺเต ทิสฺวา ฆนฺเต อิเม เก นามาติ ปุจฺฉิ ฯ ตจฺจนฺกา

เล่มที่ 17 ปณติตสามณรรวตฺถุ หน้า 605

นามาวุโสติ ฯ กิ ปน เต กโรนฺตติ ฯ ทารุณี คเหตุวา
ยานกาทีนํ จกฺกานิ กโรนฺตติ อวฺวโสติ ฯ เอตานิ ปน
สจฺจิตฺตกาณิ ฆนฺตติ ฯ อจฺจิตฺตกาณิ อวฺวโสติ ฯ อถสฺส
เอตทโหสี สเจ อจฺจิตฺตกาณิ กฏฺฐกสิงฺครานิ คเหตุวา
จกฺกาทินี กโรนฺตติ สจฺจิตฺตกา กสฺมา อตฺตโน จิตฺตํ วเส
วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาคฺคํ น สกฺขิสฺสสนฺตติ ฯ โส อิมานิ
การณานิ ทิสฺวา ฆนฺเต สเจ ตุมฺหากํ ปตฺตจิวริ ตุมฺเห
คณฺหะยยาถ อหํ นีวตฺเตยฺยนฺติ ฯ เถโร อัย อธฺนา ปพฺพชฺโิต
ทหฺรสามณฺโร มํ อนฺุพนฺธมาโน เอวํ วทสีติ จิตฺตํ อนฺุ-
ปาเทตฺวาว อاهر สามณฺเรธาติ วตฺวา อตฺตโน ปตฺตจิวริ
อคฺคเหสี ฯ สามณฺโรปี อฺุปชฺฌายํ วนฺทิตฺวา นีวตฺตนฺโต
ฆนฺเต มยฺหํ อหารํ อหารนฺตา โรหิตมจฺจฺรเสเนว
อาหเรยฺยาธาติ อาห ฯ กหํ ลภิสฺสามิ อวฺวโสติ ฯ ฆนฺเต
สเจ อตฺตโน ปฺุณฺเณน อลภนฺตา มม ปฺุณฺเณน ลภิสฺสธาติ
อาห ฯ เถโร ทหฺรสามณฺเรสฺส พหิ นิสินฺนกสฺส ปรีปนฺโถปี
ภเวยฺยาติ กุณฺจิกํ ทตฺวา มยฺหํ วสนคพฺภสฺส ทฺวาริ วิวริตฺวา
อนฺุโต ปวีสีตฺวา นิสีเทยฺยาสีติ อาห ฯ โส ตถา กตฺวา
อตฺตโน กรชกาเย ฌาณํ โอตารेतฺวา อตฺตภาวํ สมฺมสนฺโต
นีสีติ ฯ

อถสฺส คุณเตเชน สกฺกสฺส อาสนํ อณฺุหาการิ ทสฺเสสี ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 606

โส กิณฺฺนุ โข การณฺฺนติ อุปรารณฺฺโต ปณฺฺทิตสามเณโร
อุปรชฺฆายสฺส ปตฺตจิวโร ทตฺวา สมณธมฺมํ กริสฺสามีติ นินฺฺวโต
มยาปี ตตฺถ คนฺฺตุ ฏฏฐิตีติ จินฺฺเตตฺวา จตฺตาริ มหาราเช
อามนฺฺเตตฺวา วิหารสฺส อุปวเน วิจรนฺฺเต สกฺุณฺเ ปลาเปตฺวา
สมนฺฺตา อารกฺขํ คณฺฺหถาติ วตฺวา จนฺฺทเทวปฺตฺตํ จนฺฺทมณฺฺทลํ
อากทฺฺฒิตฺวา คณฺฺหาหีติ สุริยเทวปฺตฺตํ สุริยมณฺฺทลํ อากทฺฺฒิตฺวา
คณฺฺหาหีติ วตฺวา สยํ คนฺฺตฺวา อาวิญฺชนรชฺชฎฺฐาเน อารกฺขํ
คเหตฺวา อฏฺฐาสี ๗ วิหารเ ปฺราณปณฺฺณสฺสาปี สทฺโท นาโหสิ ๗
สามเณรสฺส จิตฺตํ เอกกฺกํ อโหสิ ๗ โส อนฺฺตรากตฺเตเยว
อตฺตภาวํ สมฺมสิตฺวา ตีณฺิ ผลานิ ปาปฺณิ ๗ เถโรปี สามเณโร
วิหารเ นิสินฺฺโน ตสฺส อุปกปฺปนํ โภชนํ อสฺสกฺุเล นาม
สกฺกา ลทฺฐนฺฺติ เอกํ เปมการวฺยตฺตํ อุปฏฺฐากกฺกํ อคมาสิ ๗
ตตฺถ จ มนฺฺสุสา ตํ ทิวสํ โรหิตมจฺเณ ลภิตฺวา
เถรสฺเสว อากมนฺฺ โอลเณตฺวา นิสีทิสฺสุ ๗ เตะ เถโร
อากจฺจนฺฺตํ ทิสฺวา ฆนฺฺเต ฆทฺทกํ โว กตํ
อิชากจฺจนฺฺเตหีติ อนฺฺโต ปเวเสตฺวา ยากฺขชฺชกาทีนิ
ทตฺวา โรหิตมจฺจรเสน ปิณฺฺทปาตํ อทฺสุ ๗ เถโร ھرณาการิ (๑)
ทสฺเสสิ ๗ มนฺฺสุสา ปรีกฺุชช ฆนฺฺเต ھرณฺกภตฺตํปี ลภิสฺสถาติ
วตฺวา เถรสฺส ภตฺตกิกฺุจาวสาเน ปตฺตํ โรหิตมจฺจรสโภชนสฺส
๑ สี. ย. คมนาการิ ๗

เล่มที่ 17 ปณทิตสามณรรวตถุ หน้า 607

ปุเรตวา อทำสุฯ เถโร สามณเโร เม ฉาโตติ สีนัง อคมาลีฯ
 สตุถาปี ตัง ทิวสั สกาลสุเสว ภูณชิตวา วิหาริ คนุตวา
 ปณทิตสามณเโร อุปชฌายสุส ปตุตจิวริ ทตวา
 สมณชมมัม กริสสามิตี นินวโต นิปุปชชิสสุตี นุ โข อสุส
 ปพพชิตกัจจนติ อุปชาเรนโต ตินณณิ ผลานัน ปตุตภาวํ ฌตวา
 อรหตตสุส อุปนิสสุโย อตุถิ นตุถิตติ อวชเชนโต อตุถิตติ
 ทิสวา ปุเรภตตเมว อรหตตํ ปตุตตุ สกชิสสุตี น สกชิสสุตีตี
 อุปชาเรนโต สกชิสสุตีตี อญญาลีฯ อตุสสุ เอตทโหสิ
 สาริปตุโต สามณเรสุส ภตตมาทาย สีนมมาคจจติ อนตุตรายปีสุส
 กเรยย ทวารโกฏฐเก อารกขั กเหตุวา นิสีทิสสามิ อถ นัน
 จตุตาโร ปญเห ปุจจิสสามิ ตสมี วิสสุชชมาเน สามณเโร
 สห ปฏิสสมุภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณิสสุตีตี ตโต คนุตวา
 ทวารโกฏฐเก จตวา สมปตุตติ เถริ จตุตาโร ปญเห ปุจจิฯ
 ปุจจปญเห เถโร วิสสุชเชสิฯ

ตตุริทํ ปุจจนาวิสสุชชนัน สตุถา กิร นัน อหา
 สาริปตุตต กิณเต ลทุชนติฯ อหาโร ฆนเตติฯ อหาโร
 นาม กิมหารติ สาริปตุตตาคีฯ เวทนัน ฆนเตติฯ เวทนา
 กิมหารติ สาริปตุตตาคีฯ รูปปี ฆนเตติฯ รูปปี ปน กิมหารติ
 สาริปตุตตาคีฯ ผสุสั ฆนเตติฯ ตตุตราย อธิปโปโย ชิมจจติเตน
 หิ ปริภุตโต อหาโร ตสุส ขุทํ ปฏินิตวา สุกัง เวทนัน

เล่มที่ 17 ปณทิตวคคณณา หน้า 608

อาหารติ ฯ อาหารปริโกเคน สุจิตตสุส สุขาย เวทนาย
อุปปชชมานาย สรีเร วณณสมปตติ โหติ เอว เวทนา รูปี
อาหารติ สุขิโต ปน อาหารชรูปวเสน อุปฺปนฺนสุขโสมนสุโส
อิทานิ เม อสฺสาโท ชาโตติ นิปปชชนฺโต วา นิสิตฺนฺโต
วา สุขสมฺพสฺสํ ปฏิภตติ ฯ

เอว อิมฺสฺ จตฺสฺ ปญฺहेสุ วิสฺสชฺชิตฺสฺ สามณฺโร สห
ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺโต ฯ สตฺถาปี เถโร อห
คจฺฉ สารีปฺตฺตฺตฺว สามณฺเรสุส ฆตฺตํ เทหิตฺติ ฯ เถโร
คณฺดฺวา ทวาริ อากฺกุเฐติ ฯ สามณฺโร นิภฺขมิตฺวา เเธรสฺส
หตฺถโต ปตฺตํ กเหตฺวา เอกมฺนตฺติ จเปตฺวา ตาลวณฺเณน
เถโร วิชฺชิตฺติ ฯ อถ นํ เถโร อห สามณฺเร ฆตฺตํ กิจฺจํ
กโรหิตฺติ ฯ คฺคฺมฺเห ปน ฆนฺเตติ ฯ กตฺติ มยา ฆตฺตํ กิจฺจํ คฺควํ
กโรหิตฺติ ฯ สตฺตฺวสุสิโก ทารโก ปพฺพชิตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส
คฺคฺขณฺนิ วิกสิตฺตฺปทฺมสฺสทิสฺส อรหตฺตํ ปตฺโต (๑) ฆตฺตํ ปกฺขิปนฺนญฺจานํ (๒)
ปจฺจเวกฺขณฺโต นิสิตฺติคฺวา ฆตฺตํ กิจฺจํ กาสฺสิ ฯ เตน ปตฺตํ
โรวิทฺวา ปฏิสามิตฺกาเล จนฺทเทวปฺตฺโต จนฺทมณฺฑลํ วิสฺสชฺชเชติ
สุริยเทวปฺตฺโต สุริยมณฺฑลํ วิสฺสชฺชเชติ จตฺตาโร มหาราชา จตฺตทิสฺส
อารกฺขํ วิสฺสชฺชเชสิ สกฺโก เทวราชา อวิญฺชนเก อารกฺขํ
วิสฺสชฺชเชติ สุริโย มชฺฌญฺจานโต คฺลิตฺวา คโต ฯ
๑ สฺตี. ย. อรหตฺตํ ปตฺโตติ นตฺติ ฯ ๒ สฺตี. ย. ปจฺจเวกฺขณฺญฺจานํ ฯ

เล่มที่ 17 ปณติตสามเณรวตฺถุ หน้า 609

ภิกฺขุ อชฺชฌายีสุ ฉายา อธิกปฺปมาณา ชาตา สุริโย
 มชฺชฌญานโต คลิตฺวา คโต สามเณเรน จ อิทาเนว ภูตฺตํ
 กิณฺณุ โข เอตฺตนฺติ ฯ สตุถา ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา อาคนฺตฺวา
 ปุจฺฉิ ภิกฺขเว ก็ กเถถาติ ฯ อิทนฺนาม ภนฺเตติ ฯ อาม
 ภิกฺขเว ปุณฺณวโต สมณธมฺมํ กรณกาเล จนฺโท เทวปฺตฺโต
 จนฺทมณฺฑลํ สุริโย เทวปฺตฺโต สุริยมณฺฑลํ อากทฺตฺติตฺวา ว
 คณฺหิ จตฺตารโ มหาราชา วิหารูปวเน จตฺตทฺทิสํ อารกฺขํ
 คณฺหีสุ สกฺโก เทวราชา อาคนฺตฺวา อาวิณฺชนเก อารกฺขํ
 คณฺหิ อหํปิ พุทฺโธมฺหีติ อปฺโปสฺสสฺสโก นิสีทิตฺถุ นาลตฺถํ คนฺตฺวา
 ทวารโกฏฺฐเก มม ปุตฺตสฺส อารกฺขํ อคฺคเหสี เนตฺติเก จ
 มาติกาย อุกกํ หรณฺเต อุตฺตกาเร จ อุตฺถุ อุตฺถุ กโรนฺเต
 ตจฺจเก จ ทารุณิ ตจฺจนฺเต ทิสฺวา เอตฺตกํ อารมฺมณํ
 กเหตุวา ปณฺทิตา อตฺตานํ ทเมตฺวา อรหตฺตํ คณฺหนฺติเยวาติ
 อนุสนฺธิ ฌณฺตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

อุทกํ หิ นยฺนฺติ เนตฺติกา
 อุตฺตการา นมยฺนฺติ เตชนํ
 ทารุ นมยฺนฺติ ตจฺจกา
 อตฺตานํ ทมยฺนฺติ ปณฺทิตาติ ฯ

ตตฺถ อุทกนฺติ ปจฺวิยา ถลฺลญฺจานํ ขนฺติวา อวาฏฺฐญฺจานํ
 ปุเรตฺวา มาติกํ วา กตฺวา รุกฺขโทณิ วา จเปตฺวา อตฺตนา

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 610

อิจฉิติจฉิตฎฐานัน อุกัม เนนุตีติ เนตติกาฯ เตชนनुติ กณฺหํ ฯ

อิทํ วุตฺตํ โหติ เนตติกา อตฺตโน รุจฺยา อุกัม นยनुติ

อุสฺสการาปี ตาเปตฺวา เตชนํ นมยनुติ อุํ กโรนฺติ ตจฺจนกาปี

เนมิอาทีนํ อตฺถาย ตจฺจนฺตา ทารุณี นมยनुติ อตฺตโน รุจฺยา

อุํ วา วงฺกํ วา กโรนฺติ เอวํ เอตฺตํ อารมฺมณํ กตฺวา

ปณฺทิตา โสตาปตฺติมคฺคาทีนํ อุปฺปาเทนฺตา อตฺตานํ ทเมนฺติ

อรหตฺเต ปน ปตฺเต เอกนตฺทนฺตา นาม โหนฺตีติ ฯ

เทสनावसानะ พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

ปณฺทิตสามเณรวตฺตุ ฯ

ลคฺคณฺฎกภทฺทิตฺยตฺเตรวตฺตุ

เสไล ฆตาติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต

ลคฺคณฺฎกภทฺทิตฺยตฺเตอริ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปฺลุชฺชนา กิร สามเณราทโย เถริ ทิสฺวา สีเสปี

กณฺเณสุปี นาสายปี คเหตุวา ก็ จุพฺปีตา สาสนฺสุมิ น

อุกฺกณฺจสิ อภิรมฺสีติ วทนฺติ ฯ เถโร เตสุ เนว กุชฺฌติ

น พุสฺสตี ฯ ชมฺมสภายํ ถลํ สมฺภูจาเปสุํ ปสฺสถาวุโส

ลคฺคณฺฎกภทฺทิตฺยตฺเตอริ ทิสฺวา สามเณราทโย เอวญฺเจวญฺจ

วิเหเจนฺติ โส เตสุ เนว กุปฺปติ น พุสฺสตีติ ฯ สตฺถา

อาคณฺตฺวา ก็ กเถถ ภิกฺขเวติ ปฺลุฉิตฺวา อิทนฺนาม

ภนฺเตติ วุตฺเต อาม ภิกฺขเว ชีณาสวา นาม เนว กุปฺปนฺติ

เล่มที่ 17 กาณมาดาวตฺถุ หน้า 611

น ทุสฺสนฺติ ขมนเสถสทิสสา เหเต อจลา อกมปิยาติ วตฺวา

อนุสนฺธี ขมฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กาณมาห

เสโล ยถา เอกขโม วาเตน น สมิริติ

เอวํ นินฺหาปสฺสาสฺสู น สมิณฺชนฺติ ปณฺชิตาติ ฯ

ตตฺถ นินฺหาปสฺสาสฺสูติ กิณฺจาปี อิทฺ เทว โลกธมฺมา

วตฺตา อตฺโถ ปน อฏฺฐนฺนํปิ วเสน เวทิตฺพุโพ ฯ ยถา

หิ เอกขโม อสฺสูโร เสโล ปฺรตฺถิมาทิกะเทน วาเตน น

สมิริติ น อิลฺลชฺติ น จตฺติ เอวํ อฏฺฐสฺสูปี โลกธมฺเมสฺสู

อชฺโฆตฺถรณฺเตสฺสู ปณฺชิตา น สมิณฺชนฺติ ปฏฺฏิขมฺเวเสน วา

อนฺนขวเสน วา น จลนฺติ น กมฺปนฺตีติ ฯ

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

ลคฺคณฺฏกภทฺทิตฺยตฺถะรวตฺถุ ฯ

กาณมาดาวตฺถุ

ยถาปี รหโท คมฺภีโรติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน

วิหรนฺโต กาณมาตฺริ อารพฺถ กเถสิ ฯ

วตฺถุํ วินเย อาคตฺเมว ฯ (๑) ตทา ปน กาณมาตรา

อตุจฺจหตฺถํ ธีตฺริ ปตฺติกฺลํ เปเสตฺถํ ปกฺกเสสฺสู ปุเวสฺสู จตฺถุขตฺถุ

จตฺนํ ภิกฺขุณฺํ ทินฺนกาเล สตฺถารา ตสฺสูมิ วตฺถุสฺสูมิ สิกฺขาปเท

ปณฺยตฺเต กาณาย สามิเกน อณฺยาย ปชาปติยา อานีตฺาย

๑ มหาวิภงฺค ฯ ๒/๓๒๒ ฯ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณนา หน้้า 612

กาณนา ตั ปวตตึ สุตวา อิมหิ เม ฆรวาาโส นาสิโตติ
ทิกุชทิกุเจ ภิกขุ อุกโกสติ ปรีภาสติฯ ภิกขุ ตั วีถึ
ปฎิปชชิตุ น วิสหึสุฯ สตุถา ตั ปวตตึ ฌตวา ตตุถ
อคมาสึฯ กาณมาตา สตุถารึ วนุทิตวา ปณตตุตาสเน
นีสึทาเปตวา ยากุชชชกั อทาสึฯ สตุถา กตปาตราโส
กหึ กาณนาคิ ปุจณึฯ เอสา ฆนเต ตุมุเห ทิสวา มงกุฎตา
โรทหนึตี จิตาติฯ กึการณนาคิฯ เอสา ฆนเต ภิกขุ
อุกโกสติ ปรีภาสติ ตสุมา ตุมุเห ทิสวา มงกุ หุตวา
โรทฆานา จิตาติฯ อถ นั สตุถา ปกโกสาเปตวา กาณ
กสุมา มั ทิสวา มงกุฎตา นีสึยิตวา โรทสึตีฯ อถสุสา
มาตา ตาย กตกิริยึ อาโรเจสึฯ อถ นั สตุถา อาห
กึ ปน กาณมาเต มม สาวกา ตยา ทินนุกั คณหึสุ
อทินนุกนตติฯ ทินนุกั ฆนเตติฯ สเจ มม สาวกา ปิณญาย
จรนตวา ตว เกหทวารึ ปตตวา ตยา ทินนุกั คณหึสุ โโก
เตสั โทโสติฯ นตถิ ฆนเต อยฺยานัน โทโส เอติสฺสาเอว
โทโสติฯ สตุถา กาณมาท กาณ มยฺหึ กิร สาวกา
ปิณญาย จรฆานา อิมั เกหทวารึ อากตา อถ เนสั ตว
มาตรา ปูวา ทินนา โโก นาเมตถ มม สาวกานัน
โทโสติฯ นตถิ ฆนเต อยฺยานัน โทโส มยฺหเมว โทโสติฯ
สา สตุถารึ วนุทิตวา ฆมาเปสึฯ อถสุสา สตุถา อนุปฺพุพิถถั

เล่มที่ 17 กาณมาดาวตถุ หน้า 613

กเถสิ ๑ สทา โสตาปตฺติผลิ ปาปฺณิ ๑ สตถา อฏฺฐายาสนา
วิหาริ คจฺจนฺโต ราชงฺกณฺณน ปายาสิ ๑ ราชา ทิสฺวา
สตถา วิย ภณฺเตติ ปุจฺฉิตฺวา อาม เทวาทิ วุตฺเต คจฺจน
มม อาคนฺตฺวา วนฺทนภาวิ อาโรเจถาติ เปเสตฺวา ราชงฺกณ
จิตฺ สตถาริ อุปสงฺกमितฺวา ปณฺจปตฺติจฺเจตน วนฺทิตฺวา ภนฺเต
กหิ คจฺจนฺตาติ ปุจฺฉิ ๑ กาณมาตาย เคหิ มหาราชาติ ๑
กึการณา ภนฺเตติ ๑ กาณา กิร ภิกฺขุ อฏฺโถสฺติ ปริภาสฺติ
ตฺการณา กโตมฺหิติ ๑ กิ ปน โว ภนฺเต ตสฺสา อนฏฺโถสนภาโว
กโตติ ๑ อาม มหาราช ภิกฺขุณฺณจ เม อนฏฺโถสิกา กตา
โลกุตฺตรกฺกมฺพสามินิ จาติ ๑ โหตุ ภนฺเต ตมฺเหหิ สทา
โลกุตฺตรกฺกมฺพสามินิ กตา อหิ ปน ตํ โลกียกฺกมฺพสามินิ
กริสฺสามิติ วตฺวา สตถาริ วนฺทิตฺวา ปฏฺฐินิวตฺโต ปฏฺฐิจฺจนฺน-
มหาโยคคํ ปหิณฺตฺวา กาณิ ปฏฺโถสาเปตฺวา สพฺพพารณฺเหหิ
อลงฺกริตฺวา เขฏฺฐจฺฉิตฺกฺกฺจาเน จเปตฺวา โย มม ชีตฺริ โปเสตฺ
สมตฺถโต โส นํ คณฺหาตฺตติ อาห อเถโก สพฺพตฺถกมฺพหามตฺโต
อหิ เทวสฺส ชีตฺริ โปเสสฺสามิติ ตํ อตฺตโน เคหิ เนตฺวา
สพฺพํ อิสฺสรียํ ปฏฺฐิจฺจาเปตฺวา ยถารุจฺฉิ ปุณฺณานิ กโรหิติ
อาห ๑ ตโต ปฏฺฐาย กาณา จตฺตสฺส ทฺวารสฺส ปุริเส จเปตฺวา
อตฺตนา อุปฏฺฐาตฺตพฺเพ ภิกฺขุ จ ภิกฺขุณฺนียो จ น ลภฺติ ๑
กาณาย เคหฺทฺวารे ปฏฺฐียาเทตฺวา จปีตํ ขาทฺนียโกชนียํ

เล่มที่ 17 ปณทิตวคควณณา หน้า 614

มโหโฆ วย ปวตตติฯ ธมมสภายิ กถิ สมนุจจาเปสิ
 ปุพเพ อาวุโส จตุตาโร มหุลลกตเถรา กาณาย วิปปฏิสาร์
 กรีสฺสา เอิ วิปปฏิสาร์นิ หุตวาปี สตุถาร์ อากมม
 สทุทธาสมปทิ ลภิ สตุถารา ปุน ตสฺสา เคหทวาริ ภิกขุณิ
 อุปสงกมนารหิ กถิ อิทานิ อุปฺภูจาทพุเพ ภิกขุ วา
 ภิกขุณิโย วา ปรีเยสมานาปี น ลภติ อโห พุทฺธา นาม
 อจฺจนริยคฺคณาติฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกขเว
 เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
 วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว เตหิ มหุลลภิกขุหิ กาณาย
 วิปปฏิสาร์ กโธ ปุพเพปี กรีสฺสเยว น จ อิทาเนว มยา
 กาณา มม วจนการิกา กตา ปุพเพปี กตาเยวาทิ วตุวา
 ตมตถิ โสตุกามาหิ ภิกขุหิ ยาจิโต

ยตุเถโก ลภติ พพุ พุติโย ตตุถ ชายติ

ตติโย จ จตุตฺโถ จ อิทนฺเต พพุทฺกา พิลนฺติ

อิมิ พพุทฺชาตกั (๑) วิตุถาเรน กเถตฺวา ตทา จตุตาโร
 มหุลลภิกขุ จตุตาโร พิทารา อหสิฺ มุสิกา กาณา
 มณิการิ อหเมวาทิ ชาตกั สโมธานตฺวา เอิ ภิกขเว
 อตีเตปี กาณา ทุมมนา อาวิทจิตฺตา หุตฺวา มม วจนน
 ปสนฺนอุทฺทรหโท วย วิปฺสนฺนจิตฺตา อโหสิฺติ อฺนุสนฺธิ

๑ ขุ. ชา. เอก. ๒๗/๔๔ ฯ ตทฎจกถา ๒/๔๑๕ ฯ

เล่มที่ 17 กาณมาดาวตถุ หนา 615

ชมภูตวา ชมมื เทเสนโต อิมื กาณมาห

ยถาปี รหโท คมภิโร วิปฺปสนฺโน อนาวิโล

เอวํ ชมฺมานิ สุตฺวาน วิปฺปสีทฺนฺติ ปณฺฑิตาติ ฯ

ตตถุ รหโทติ โย จตฺรํคินิยาปี เสนาย โอคานฺตฺติยา
น ขุภฺติ เอวรूपิ อุตถณฺณโว สพฺพากาเรน ปน จตฺราสีติ-

โยชนสทฺสคฺคฺมิโร นิลมหาสมุทฺโท รหโท นาม ตสฺส หิ

เหฏฺฐา จตฺตาพีตโยชนสทฺสคฺคฺเต จานเ อุตกํ มจฺเจหิ

จลฺลติ อฺปฺริ ตาวตฺตเกเยว จานเ อุตกํ วาเตน จลฺลติ

มขฺเฒ จตฺโยชนสทฺสคฺคฺเต จานเ อุตกํ นิจฺจลํ ติฏฺฐติ อโย

คฺคฺมิรรหโท นาม ฯ ชมฺมานีติ เทสนาชมฺมานิ ฯ อิํ วุคฺคํ

โหติ ยถา โส รหโท อนากุลตาย วิปฺปสนฺโน อจฺลตาย

อนาวิโล เอวํ มม เทสนาชมฺมํ สุตฺวา โสตาปตฺติมคฺคาทิวเสน

นिरุปกฺกิลลจิตฺตํ อาปชฺชนฺตา วิปฺปสีทฺนฺติ ปณฺฑิตา

อรหตฺตปฺปตฺตา ปน เอกนฺตวิปฺปสนฺนาว โหนฺตฺติติ ฯ

เทสนาวสานเ พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

กาณมาดาวตถุ ฯ

ปลยจสตภิกขุวตถ

สพพตถ เว สปุริสา วชนตติ อิม ชมมเทศน สตถา
เขตวเน วิหรนุโต ปลยจสเต ภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ

เทศนา เวรณชาย์ สมภูจिता ฯ ปจมโพธิย์ หิ ภควา
เวรณซ์ คนตุวา เวรณเซน พุราหุมนเน นิมนุติโต ปลยจหิ
ภิกขุสเตหิ สทฐี วสตี อุปคจจติ ฯ เวรณโซ พุราหุมนเ
มาราวภูณเนน อวภูโฏ เอกทิวสปี สตถาริ อารพภ สตี
น อุปปาเทสิ ฯ เวรณชาปี ทพภิกขา อโหสิ ฯ ภิกขุ
สนตฺรพาหิริ เวรณซ์ ปิณฺทาย จริตุวา ปิณฺทปาตี
อลกนตา กิลมีสุ ฯ เตสิ อสฺสวาณชกา ปตถปตถปฺลทกั
ภิกขุ ปลยญาเปสฺสุ ฯ เต กิลมนฺเต ทิสฺวา มหาโมคคฺคฺลนตฺเถโร
ปจโวซ์ โภเชตฺกามา อุตฺตรกรุ จ ปิณฺทาย ปเวเสตฺกามา
อโหสิ ฯ สตถา ตั ปฏิกฺขปิ ฯ ภิกขุณฺ เอกทิวสปี ปิณฺทปาตี
อารพภ ปรีตฺตาโส นาโหสิ ฯ อิจฺฉาจารย์ วชฺเขตฺวา ว
วิหรีสุ ฯ สตถา ตตถ เตมาสิ วสิตฺวา เวรณซ์ พุราหุมนั
อปโลเกตฺวา เตน กตสฺกการสมฺมาโน ตั สรณฺสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา
ตโต นิกฺขนฺโต อนฺุพฺพเพน จาริกณฺจรมานอ เอกสฺมี สมเย
สาวตฺถี ปตฺวา เขตวเน วิหาสิ ฯ สาวตฺถีวาสิโน สตถ
อากนฺตฺกภตฺตานิ กรีสุ ฯ ตทา ปน ปลยจสตมตฺตา วิมาสาทา
ภิกขุ นิสฺสาย อนฺโตวิหาเรเยว วสนฺติ ฯ เต ภิกขุณฺ

เล่มที่ 17 ปณจสตกษวตถุ หนา 617

ภุตดาวเสธานี ปณตโกชนานิ ภุณชิตวา นิททายิตวา อุฏจาย
นทีตีร์ คนุตวา นทนตา วคคนตา มลลมุฏจิชุฑ์ ยุชณนตา
กีพนตา อนุโตวิหารปี พหิววิหารปี อนาคตเมว จรนติ ฯ
ชมรมสภายิ กถิ สมุฏจาเปตุํ ปสสตาวิโส อิม วิมาสาทา
ทุพภิกขกาเล เวรณชายิ กณจิ วิการิ น ทสเสตุํ อิทานิ
ปน เอวรูปานิ ปณตโกชนานิ ภุณชิตวา อนาคตปการิ
วิการิ ทสเสนตา วิจรนติ ภิกขุ ปน เวรณชายิปี
อุปสนตรูปา วิหริตวา อิทานิปี อุปสนตา ว วิหรนตีติ ฯ
สตุถา ชมมสภิ คนุตวา ภิกขเว ก็ กเถถาติ ปุจณิตวา
อิทนนามาติ วุตเต ปุพเพเปเต คทรภโยนิยิ นิพพตตา
ปณจสตา คทรภา หุตวา ปณจสทานิ อาชานียสินชวานิ
อลลรสุมททิกปานกปีดาวเสสิ อุจณิฏจกสภูํ อุทเคน มททิตวา
มกจีปีโลติกาหิ ปรัสสาวิตตตตา วาโลทกนติ สงขยิ คติ
อปปรสํ นิหิณิ ปีวิตวา มรุมตตา วิย นทนตา วิจรีสูติ
วตวา รณณา เตสํ สททํ สุตวา ปุจณิเตน โพธิสตุเตน
รณโย กถิตํ เตสํ กิริยิ ทสเสนโต

วาโลทกํ อปปรสํ นิหิณิ

ปีตวา มโท ชายติ คทรภานิ

อิมณจ ปีตวาน รสํ ปณิตํ

มโท น สณชายติ สินชวานิ ฯ

เล่มที่ 17 ปณฺทิตวคฺควณณา หน้า 618

อปฺปมฺปิวิตฺวาน นินฺนชฺชโจ
โส มชฺชตี เตน ชนินฺนท มฺมุโจ
โชรฺยหฺสีโล จ กุลมฺหิ ชาโต
น มชฺชตี อคฺครสฺสํ ปิวิตฺวาติ

อิมํ วาโลทกชาตกํ (๑) วิตุถาเรน กเถตุวา เอวํ ภิกฺขเว
สปฺปปริสา โลภธมฺมํ (๒) วิชฺชเชตุวา สุขิตกาเลปี ทุกฺขิตกาเลปี
นิพฺพิการาว โหนฺตตีติ อนุสนฺธิํ จมฺเฏตุวา ธมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ คาทมาห

สพฺพตฺถ เว สปฺปปริสา วชฺนฺติ
น กามกามา ลปนฺติ สนฺโต
สุเขน มฺมุจฺจา อถวา ทุกฺเขน
น อจฺจาวจํ ปณฺทิตา ทสฺสยนฺตตีติ ฯ

ตตฺถ สพฺพตฺถาติ ปญฺจกฺขนฺธาภิเกเทสุ สพฺพธมฺเมสุ ฯ
สปฺปปริสาติ สุปริสา ฯ วชฺนฺตตีติ อรหฺตฺตมกฺคณาณฺน อปกฺทฺตมนฺตา
ฉนฺนฺทรากํ วิชฺชนฺติ ฯ น กามกามาติ กามเม กามยนฺตา
กามเหตุ กามการณา ฯ ลปนฺติ สนฺโตติ พุทฺธาทโย สนฺโต
กามเหตุ เนว อตฺตนา ลปนฺติ น ปริ ลปาปนฺติ ฯ เย
หิ ภิกฺขเว ปวิฏฺฐา อิจฺฉาจาเร จิตา ก็ อฺปาสก สฺขํ
เต ปฺตฺตทารสฺส ราโจราทีนํ วเสน ทฺวิปทฺจตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
๑ ขุ. ชา. ทูก. ๒๗/๖๕ ฯ ตทฎจกถา ๓/๑๔๘ ฯ
๒ ม. โลภธมฺมํ ฯ

เล่มที่ 17 ธรรมิกตฤเอรเวตถุ หน้า 619

โกจิ อุปทุทวโตีอาทีนิ วทนุติ เต ลปนุติ นาม ๗ ตถา
ปน วตุวา อาม ภนุเต สพเพสั โน สุขั นตุติ โกจิ
อุปทุทโว อิทานิ โน เคหิ ปहुตุนนปานิ อีเชว วสธาคี
อตตานันนิ มินนุตาเปตฺวา (๑) ลปาเปนุติ นาม ๗ สนุโต ปน อิทั
อุภยปี น กโรนุติ ๗ สุขเนน สุฏฐา อถวา ทุกุเขนาตี
เทสนามตฺตเมตฺ ๗ อฏฐหิ ปน โลกขมเมหิ สุฏฐา ตฏฐิจิภาว-
มงฺกุภาวเวสน วา วณฺณภณนอวณฺณภณนเวสน วา อุจฺจาวจ
อาการิ ปณฺชิตา น ทสฺสยนุตีติ ๗

เทสนาวसानเน พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ๗

ปณฺจสตฺติกขวตฺถุ ๗

ธรรมิกตฤเอรเวตถุ

น อตฺตเหตุติ อิมิ ขมมเทสนันนิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ธรรมิกตฤเอริ อารพุก กเถสิ ๗

สาวตุถิยิ กิร เอโก อุปาสโก ขมเมน อการิ
อชฺฉาวสติ ๗ โส ปพฺพชิตฺถกาโม หุตฺวา เอกทิวสั ภริยาย
สทุธิ นิสิตฺถวา สุขถถิ กเถนุโต อาห ภทฺเท อิจฺฉามหิ
ปพฺพชิตฺถนุติ ๗ เตนหิ สามิ อากเมหิ ตาว ยาวาหิ กุจฺฉิคตฺ
ทารกั วิชಾಯมิติ ๗ โส อากเมตฺวา ทารกสฺส ปทสา

๑ นิมนุตาเปนุตา (?) ๗

เล่มที่ 17 ปณฺทิตวคฺควณณนา หน้า 620

คมนกาลเต ปุณฺ ตํ อาปุจฺฉิตฺวา อากเมหิ ตาว สามิ
ยาว อัย วยปฺปตฺโต โหตีติ วุตฺเต ก็ มม อิมาย
อปโลกิตาย วา อนปโลกิตาย วา อตฺตโน ทุกฺขนิสฺสรณํ
กริสฺสามิติ นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิ ฯ โส กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา
ฆเณฺนโต วายมนฺโต อตฺตโน ปพฺพชิตฺกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
เตถํ ทสฺสนตฺถาย ปุณฺ สาวตฺถิ คนฺตฺวา ปุตฺตสฺส ธรรมกถํ
กเถสิ ฯ โสปี นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิ ฯ ปพฺพชิตฺวา จ ปน
นจิริสฺเสว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ ปุราณทฺตฺติกาปิสฺส เยถํ
อตฺถาย อหํ ฆราวาสํ วเสยฺย เต อุโกปี ปพฺพชิตา
อิทานิ เม ก็ ฆราวาเสน ปพฺพชิสฺสามิติ นิกฺขมิตฺวา
ภิกฺขุณิํ สนฺติเก ปพฺพชิ ปพฺพชิตฺวา จ ปน นจิริสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

อถกทิวสํ ธรรมสภายํ กถํ สมฺมฏฺฐาเปตฺว อวฺสุโส ธรรมิก-
อุปาสโก อตฺตโน ธรรมเม ปตฺติฏฺฐิตตฺตา นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺวา
อรหตฺตํ ปตฺโต ปุตฺตทวารสฺสาปี ปตฺติฏฺฐา ชาโตติ ฯ สตฺถา
อาคณฺตฺวา กาย นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ
ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต ภิกฺขเว ปณฺทิตฺเตน นาม
เนว อตฺตเหตุ น ปฺรสฺส เหตุ สมิทฺธิ อิจฺฉิตฺพุพา ธรรมิเกเนว
ปน ธรรมปฺปฏิสฺรณฺเนน ภวิตฺพุพนฺติ อนุสนฺธิ ฆเณฺตฺวา ธรรมํ
เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

เล่มที่ 17 ขมมิกตเถรวตถุ หน้า 621

น อตตเหตุ น ปรสฺส เหตุ
น ปุตฺตมิจฺเจ น ฌนํ น รกฺขํ
น อิจฺฉเยย อชฺมเมน สมิตฺธิมตฺตโน
ส สีลวา ปญฺญวา ขมฺมิโก สียาติ ฯ

ตตฺถ น อตตเหตุติ ปญฺชิตฺโต นาม อตตเหตุ วา
ปรสฺส เหตุ วา ปาปํ น กโรติ ฯ น ปุตฺตมิจฺเจติ ปุตฺตํ
วา ฌนํ วา รกฺขํ วา ปาปกมฺเมน น อิจฺฉเยย เอตานิปี
อิจฺฉนฺโต ปาปกมฺมํ น กโรติเอวาติ อตฺโต ฯ สมิตฺธิมตฺตโนติ
ยา อตฺตโน สมิตฺธิ ตํปี อชฺมเมน น อิจฺฉเยย ฯ สมิตฺธิ-
การณานิ ปาปํ น กโรตีติ อตฺโต ฯ ส สีลวาติ โย เอวรูปุ
ปุคฺคโล โส เอว สีลวา จ ปญฺญวา จ ขมฺมิโก จ สียาติ ฯ น
อญฺโฆติ อตฺโต ฯ

เทสนาวสานเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

ขมฺมิกตเถรวตฺถุ ฯ

ธรรมสุตวันวตถุ

อุปปกา เต มนุสเสสุติ อิมิ ขมมเทสนัน สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต ขมมสุตวัน ๗ อารพุก กเถสิ ๗

สาวตถุถิยิ กิร เอกวีถิวาสินโน มนุสสา สมคคา หุตวา
คณพนุเชน ทานัน ทตุวา สพุพรตตี ขมมสุตวัน กอารสุ
สพุพรตตี ปน ขมมิม โสตุ นาสกขีสุ เอกจเจ กามรัตนิสสุติ
หุตวา ปุน เกหเมว คตา เอกจเจ โทสนิสสุติ หุตวา คตา
เอกจเจ ปน ถินมิทฐสมงคินโน หุตวา ตตุเถว นิสิติตวา
จปลายนตา โสตุ นาสกขีสุ ๗ ปุนทิวเส ภิกขุ ตัม ปวตตี
อุททิสส (๑) ขมมสภายิ กถิ สมภูจาเปตุ ๗ สตุถา อากนตุวา
กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ ปุจจิตวา
อิมาย นามาติ วุตเต ภิกขเว อิม สตุตา นาม เขญเยน
ภวนิสสุติ ภเวสุเยว ลคคา วิหรนุติ ปารคามินโน นาม
อุปปกาคิ อนุสนธิ ฆญุตวา ขมมิม เทเสนุโต อิมิ คากา
อภาสิ

อุปปกาคเต มนุสเสสุ	เย ชนา ปารคามินโน
อถายิ อิตธา ปชา	ติรเมวานุชาวติ ๗
เย จ โข สมมทกขาเต	ขมเม ขมมานุวตติโน
เต ชนา ปารเมสุสนติ	มจจุเชยฺยิ สพุตตรนุติ ๗

เล่มที่ 17 ชุมนุมสรวนวตถุ หน้า 623

ตตถ อปฺปกาคิ โลกาน พหุฯ ปารคามิโนติ
นิพฺพานคามิโนฯ อถายํ อิตฺรา ปชาติ ยา ปนายํ อวเสสา
ปชา สกฺกายทิกฺกุสิตีรเมวานุชาวติ อยเมว พหุตราติ อตุโถฯ
สมฺมทกฺขาเตติ สมฺมา อกฺขาเต สุกฺกิตฺเตฯ ชมฺเมติ เทสนา-
ชมฺเมฯ ชมฺมานวตฺติโนติ ตํ ชมฺมํ สุตฺวา ตทฺนุจฺฉวิกํ
ปฏฺธิปทํ ปุเรตฺวา มคฺคผลสจฺฉนิกรณฺวเสน ชมฺมานวตฺติโนฯ
ปารเมสฺสนตีติ เต เอวรฺฐปา ชนา นิพฺพานปารี คมิสฺสนตีฯ
มจฺจุเชยฺยนตี กิเลสฺมารสงฺฆาตสฺส มจฺจุสฺส นิวาสนกฺุจฺฉานกฺุคํ
เตญฺมิกวฏฺฐํฯ สฺสทฺตฺตรนตี เย ชนา ชมฺมานวตฺติโน เต เอตํ
สฺสทฺตฺตรํ ทฺรตฺติกมํ มารเชยฺยํ ตริตฺวา อตฺติกมิตฺวา นิพฺพานปารี
คมิสฺสนตีติ อตุโถฯ

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติฯ

ชุมนุมสรวนวตถุฯ

อาคนตุกภิกขุวตุถ

กณ्हั ฐมัม วิปฺปหาชาติ อิมั ฐมฺมเทสนัน สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อาคนตุกภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โกสตรฐเจ กิร ปณฺจสตา ภิกขุ วสฺสั วสิตฺวา วุตฺตวสฺสา
สตุถาริ ปสฺสิสฺสามาติ เขตวานันฺ คนฺตฺวา สตุถาริ วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ สตุถา เตสฺสั จริยปฺปฏิปกฺขํ นิสามตฺวา
ฐมัม เทเสนุโต อีมา คาถา อภาสิ

กณ्हั ฐมัม วิปฺปหา	สุกฺกั ภาเวถ ปณฺฑิโต
โอกา อโนกมาคฺมม	วิเวเก ยตุถ ทูรมั
ตตฺราภิริตฺมิจฺเจย	หิตฺวา กามे อภิณฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตุตฺตานัน	จิตฺตเกลเสหิ ปณฺฑิโต ฯ
เยสฺสั สมฺโพธิยฺงเคสุ	สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตฺ
อาทานปฺปฏินิสฺสคฺเค	อนฺุปาทาย เย รตา
จีณาสวา ชฺชติมนฺุโต	เต โลเก ปรีนิพฺพุตาติ ฯ

ตตุถ กณ्हั ฐมฺมนฺุติ กายทฺุจฺจริตาทีเกทฺั อกฺุสฺสฐมฺมัม
วิปฺปหาชฺหิตฺวา ฯ สุกฺกั ภาเวถาติ ปณฺฑิโต ภิกขุ
อภินิกฺขมนฺุโต ปญฺุจาย ยาว อรหฺตุตฺมคฺคา กายสุจฺจริตาทีเกทฺั
สุกฺกั ฐมัม ภาเวยฺย ฯ กถั โอกา อโนกมาคฺมมาติ โอิกั
วฺุจฺจติ อาลโย อโนกั วฺุจฺจติ อนาลโย อาลยโต นิกฺขมิตฺวา
อนาลยสงฺฆาตํ นิพฺพานันฺ ปฺปฏิจฺจ อารพุก ตํ ปตฺถยมาโน

เล่มที่ 17 อคนตคภิกขวตถุ หน้า 625

ภาเวยยาตี อตุโถ ๑ ตตฺราริรติมิจฺเจยยาตี ยสฺมี อนาลย-
 สงฺขาเต วิเวเก นิพฺพานे อิมหิ สตฺเตหิ ทฺูรภิรํ
 ตตฺร อภิรติมิจฺเจย ๑ หิตฺวา กามเต วิตฺถกามกฺกิลเสกาม
 หิตฺวา อภิจฺจน หุตฺวา วิเวเก อภิรติมิจฺเจยยาตี อตุโถ ๑
 จิตฺตเกลเสหิติ ปญฺจนิวรณหิ อตฺตานํ โวทาเปยฺย ปริโสเชยยาตี
 อตุโถ ๑ สมโพธิยงฺเกสฺสูติ โพชฺฌงฺเกสฺ ๑ สมมา จิตฺตํ
 สฺภาวิตนฺติ เหตุนา นเยน จิตฺตํ สฺภูจฺ ภาวิตํ วทฺธิตํ ๑
 อาทานปฺฏินิสฺสคฺเคติ อาทานํ วุจฺจติ คหณํ ตสฺส
 ปฺฏินิสฺสคฺคสงฺขาเต อคฺคหณจฺตฺุหิ อุปาทานหิ กิณฺจ
 อนุปาทยิตฺวา ยะ รตฺาติ อตุโถ ๑ ชฺฐติมนฺโตติ อานฺุภาววนฺโต
 อรหตฺตมคฺคภาณชฺฐติยา ขนฺธาภิเกเท ฐมฺเม โชเตตฺวา จิตฺาติ
 อตุโถ ๑ เต โลเกติ เต อิมสฺมี ขนฺธาภิโลกे ปรีนฺิพฺพตฺา
 นาม อรหตฺตปฺตฺิติโต ปฏฺจาย กิเลสวณฺฺณสฺส เขปีตตฺตา
 สอุปาทิเสเสน จริมฺจิตฺตนิโรเชน ขนฺธวณฺฺณสฺส เขปีตตฺตา
 อนุปาติเสเสน จาติ ทฺูวิหิ ปรีนฺิพฺพานหิ ปรีนฺิพฺพตฺา
 อนุปาทาโน วิย ปทฺิโป อปฺณฺตฺติกภาวํ คตฺาติ อตุโถ ๑

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ ๑

อคนตคภิกขวตถุ ๑

ปณฺฑิตวคฺควณณา นิฏฺฐิตา ๑

ณฺุโธ วคฺโค ๑

อรหนตวคควณณา

ชีวกวตถุ

คตทฐิโนติ อิมิ ขมมเทสนิ สตุถา ชีวกมพวเน วิหรนุโต
ชีวกเนน ปฎุจปญหิ อารพภ กเถสิ ฯ

ชีวกวตถุ ขนุชเก (๑) วิตุถาริตเมว ฯ เอกสุมี หิ สมเย
เทวทโต อชาติสตุตุนา สทฐิ เอกโต หุตวา กิซณญุ
อภิรหิตวา ปทฎจจิตโต สตุถาริ วธิสุสามิติ สิลิ ปวิซุณนิ ฯ
ติ เทว ปพพตถุณานิ สมปฎิจฐิสู ฯ ตโต กิซชิตวา คตา
ปปฎิกกา ภควโต ปาหิ อภิหนิตวา โลहित อุปาเทสิ ฯ
ภุสา เวทนา ปวตฐิสู ฯ ภิกขุ สตุถาริ มททกฐุณิ
นยีสู ฯ สตุถา ตโตปี ชีวกมพวานิ คนตุกาโม ตตุถ ม
เนถาติ อาย ฯ ภิกขุ ภควนตุ อายาย ชีวกมพวานิ
อคมัสสุ ฯ ชีวโก ติ ปวตฐิ ฌตวา สตุถุ สนตุกิกิ คนตุวา
วณปฎิกมมตถาย ติจิณเกสชชฺ ทตวา วณิ พนุชิตวา สตุถาริ
เอตทโวจ ภนุเต มยา อนุโตนคเร เอกสุส มนุสสุส
เกสชชฺ กติ ตสุส สนตุกิกิ คนตุวา อากมิสสามิ อิหิ เกสชชฺ
ยาว มมากมณา พทฐนิยามเนนเว ติฎฐตุติ ฯ โส คนตุวา
ตสุส ปุริสสุส กตตพพกิจจํ กตวา ทวาริ ปิทหนเวลาย
#๑ วิ.มหา. ๕/๑๗๑ ฯ

เล่มที่ 17 ชีวกวตฺถุ หน้า 627

อากจฺจนฺโต ทวารํ น สมฺปาปฺณิ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อโห
 มยา ภาริยํ กมฺมํ กตํ ยวาทํ อณฺณตฺรสฺส ปฺริสฺสฺส วิย
 ตถาคตฺสฺส ปาเท ติจิณฺเณสขฺชํ ทตฺวา วณฺํ พนฺธิ อฺยนฺตฺสฺส
 โมจนเวลา ตสฺมึ อมฺุจฺจมาเน สพฺพตฺตํ ภาควโต สรีเร
 ปรีพาโห อฺปฺปชฺชิสฺสตีติ ฯ ตสฺมึ ขณฺเณ สตฺถา อานนฺทตฺถเธรี
 อามนฺเตสิ อานนฺท ชีวโก สายํ อากจฺจนฺโต ทวารํ น
 สมฺปาปฺณิ อํ วนฺตฺสฺส โมจนเวลาติ ปน จินฺเตสิ โมเจหิ
 นนฺติ ฯ เถโร โมเจสิ ฯ วโณ รุกฺขโต ฉลฺลิติ วิย อปฺกโต ฯ
 ชีวโก อนฺโตอรุณฺเฆว สตฺถุ สนฺติกํ เวเคน อากนฺตฺวา
 กิณฺนุ โข ภาเน สรีเร โว ปรีพาโห อฺปฺปนฺโนติ ปุจฺฉิ ฯ
 สตฺถา ตถาคตฺสฺส โข ชีวก โปธิมณฺเฑเยว สพฺพปรีพาหา
 วุปฺสนฺตาติ อนฺตฺสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
 คตฺทฺธิโน วิโสภสฺส วิปฺมตฺตฺสฺส สพฺพธิ
 สพฺพคณฺถปฺปหีนฺสฺส ปรีพาโห น วิชฺชตีติ ฯ
 ตตฺถ คตฺทฺธิโนติ คตฺมคฺคสฺส ฯ กนฺตารทฺธา วฏฺฏทฺธาติ
 เทว อทฺธา นาม เตสุ กนฺตารํ ปฏฺธิปฺนโน ยาว อิจฺฉิตฺถจฺานํ
 น ปาปฺณาติ ตาว อทฺธิโก เอว ตสฺมึ ปน ปตฺเต คตฺทฺธา(๑)
 นาม โหติ ฯ วฏฺฏสนฺนิสฺสตีตาปี สตฺถา ยาว วฏฺฏเฐ วสนฺติ
 ตาว อทฺธิกาเอว ฯ กสฺมา วฏฺฏสฺส อเขปิตตฺตา ฯ
 # ๑ ม. คตฺทฺธิ ฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคควณณา หน้า 628

โศตปนนาทโยปี อทุธิกาเอวฯ วภูฏั ปน เขเปตวา
จิโต จีณาสโว คตทฐา (๑) นาม โหติฯ ตสฺส คตทฐิโนฯ
วิโสภสฺสชาติ วภูฏมุลกสฺส โสภสฺส วิคตตฺตา วิโสภสฺสฯ
วิปฺปมุตตสฺส สพฺพฐิติ สพฺพเสฺส ขนฺธาภิธมฺเมสฺส วิปฺปมุตตสฺสฯ
สพฺพคณฺถปฺปหีนสฺสชาติ จตฺนุนํ คณฺถานํ ปหีนตฺตา สพฺพ-
คณฺถปฺปหีนสฺสฯ ปริพาโห น วิชฺชตีติ ทูวิโธ ปริพาโห
กายิโก จ เจตสิโก จ เตสฺส จีณาสวสฺส สีตฺถุนฺหาทิวเสน
อุปฺปชฺชนฺโต กายิกปริพาโห อนิพฺพุโตวฯ ตํ สนฺธาย
ชีวโก ปุจฺฉิฯ สตุถา ปน ฐมฺมราชตาย เทสฺนาวิธิกฺสฺสตาย
เจตสิกปริพาหเวสฺน เทสํ วินิฏฺเฏนฺโต อาวุโส ชีวก
ปรมตฺถเณ หิ เอวรูปสฺส จีณาสวสฺส ปริพาโห น วิชฺชตีติ
อาหฯ

เทสฺนาวสานเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺถิสฺสูติฯ

ชีวกวคฺถุฯ

มหากสฺสปตฺเถรวตฺถ

อุยฺยญฺชนฺตฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
มหากสฺสปตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย สตฺถา ราชคเเห วุตฺถวสุโส
อทฺถมาสจฺเจน จาริกํ ปกฺกมิตฺตํ กิกฺขุณฺ อารโจาเปสิ ฯ
วตฺตํ กิเรตฺตํ พุทฺธานํ กิกฺขุหิ สทฺธิ จาริกํ จริตฺถกามานํ
เอวํ กิกฺขุ อตฺตโน ปตฺตปจฺนจิวรรชนาทีนํ กตฺวา สุขํ
คมิตฺตํ อิทานิ อทฺถมาสจฺเจน จาริกํ ปกฺกมิตฺตํ
กิกฺขุณฺ อารโจาปนํ ฯ กิกฺขุสฺ ปน อตฺตโน ปตฺตปจฺนทีนํ
กโรนฺเตสฺ มหากสฺสปตฺเถโรปี จิวรานํ โชวิ ฯ กิกฺขุ อชฺฌายีสุ
เถโร กสฺมา จิวรานํ โชวติ อิมสฺมี นเร อนฺโต จ พหิ จ
อฏฺฐารส มนุสฺสโกฏฺฐโย วสนฺติ ตตฺถ เย เถรสฺส น ฌาตกา
เต อฺปฏฺฐจกา เยน อฺปฏฺฐจกา เต ฌาตกา เถรสฺส
จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ สมฺมานํ สกฺกการํ กโรนฺติ เอตฺตํ อฺปการํ
ปหาย เอส กหํ คมิตฺตํ สเจปี กจฺเจยฺย มาปมาทกนฺทรโต
ปรํ น กจฺจิสฺสตีติ ฯ สตฺถา กิร ยํ กนฺทรํ ปตฺวา ปฺน
นิวตฺเตตฺตพฺพตฺตเก กิกฺขุ ตฺมเห อีโต ปฏฺฐินิวตฺตถ มา
ปมชฺชิตฺถาติ วเทติ สว (๑) มาปมาทกนฺทรธาติ วุจฺจติ ตํ
สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ฯ สตฺถาปี จาริกํ ปกฺกมฺนฺโต จินฺเตสิ
๑ สฺ. ตสฺมา ฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคควณณนา หน้ 630

อิมสมี่ นครเ อนุโต จ พหิ จ อฎจารส มนุสสโกฎโย
วสนติ มนุสสานัน มงคถามงคถฎจถาเนสฎ ฎิฎขุหิ คนตพพิ
โหติ น สฎกา วิหาริ ตุจันัน กาคู กนุ โจ
นิวตตะเปสฎสามิติ ๑ อถสส เอตทโหสิ กสสปลสส เจเต
มนุสสา ฎาตกา จ อฎฎจถากา จ กสสปี นิวตเตตุ
วฎฎตีติ ๑ โส เถริ อห กสสปล น สฎกา วิหาริ ตุจันัน
กาคู มนุสสานัน มงคถามงคถฎจถาเนสฎ ฎิฎขุหิ อตุโถ โหติ
ตุวั อตุตโน ปริสาย สทฐิ นิวตตสฎฐติ ๑ สาธู ฎนเตติ
เถโร ปริสั อาทาย นิวตติ ๑ ฎิฎขุ อฎฎมายีสุ ทิฎจ
โว อวูโส นนุ อิทาเนว อมเหหิ วุตุต มหากสสโป กสสมา
จิวรานิ โหวติ น โส สตุถารา สทฐิ คมิสสตีติ ยั อมเหหิ
วุตุตติ ตเทว ชาตนติ ๑ สตุถา ฎิฎขุณัน กถัน สตุฎวา นิวตติตุวา
จิติ อห ฎิฎขเว ฎินุนามัต กเถถาติ ๑ มหากสสปลตุเถริ
อารพุก กเถม ฎนเตติ อตุตนา กถิตนิยามเนว สพพิ
ออโรเจสุ ๑ ตั สตุฎวา สตุถา [๑] ฎิฎขเว ตุมเห กสสปี กุเลสุ
เจว ปจเจเสสุ จ ลคุโคติ วเทถ โส มม วจันัน ฎริสฎสามิติ
นิวตโต เอโส หิ ปุพเพปิ ปตุถันัน กโรนุโตเยว จตุสุ
ปจเจเสสุ อลคุโค จनुโทปโม หุตุวา กุถานิ อฎสฎกมิตุ สมตุโถ
ฎเวยยนติ ปตุถันัน อกาสิ นตุเถตสส กุเลสุ วา ปจเจเสสุ

ธมมปทภูจกถา ๑ ขมกวกคฺควณณนา - หน้าที่ 631
เล่มที่ 17 หน้า 631

วา สงฺโค อหํ จนุโทปมปฺปฏิปทญฺเจว

อริยวํสปฺปฏิปทญฺจ กถนุโต กสฺสปี อาทิ กตฺวา กเถสินฺติ ฯ

ภิกฺขุ สตฺถารํ ปุจฺฉีสุ ภนฺเต กทา ปน เถเรณ ปตฺถนา จปีตาคิ

ฯ

โสตฺถกามตฺถ ภิกฺขเวติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ สตฺถา เตสํ ภิกฺขเว

อิโต สตฺตสฺสทกปฺปมตฺถเก ปทฺมุตฺตโร นาม พุทฺโธ โลเก

อุทฺปาทีติ วตฺวา ปทฺมุตฺตรพุทฺธกาเล เตน จปีตํ ปตฺถนํ อาทิ

กตฺวา สพฺพํ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ กเถสิ ฯ ตํ เถรปาลิยํ

วิตฺถาริตเมว ฯ

สตฺถา ปน อิมํ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ วิตฺถาเรตฺวา อิติ โข ภิกฺขเว

อหํ จนุโทปมปฺปฏิปทญฺเจว อริยวํสปฺปฏิปทญฺจ มม ปฺตฺตํ

กสฺสปี

อาทึ กตฺวา กเถสิ มม ปฺตฺตสฺส ปจฺจเยสุ วา กุเลสุ วา

วิหาเรสุ วา ปรีเวณฺเสุ วา สงฺโค นาม นตฺถิ ปลฺลล

โธตฺริตฺวา ตตฺถ จริตฺวา คจฺฉนฺโต ราชนํโส วิย กตฺถจิ

อลกฺโขเยว มม ปฺตฺโตติ อนุสนฺธี จมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต

อิมํ คาลมาห

อุยฺยุณฺชนฺติ สตีมนฺโต น นิเกเต รมนฺติ เต

หํสาว ปลฺลลํ หิตฺวา โอกโมกํ ชนฺติ เตติ ฯ

ตตฺถ อุยฺยุณฺชนฺติ สตีมนฺโตติ สตีเวปลฺลลปฺตฺตา

จีณาสวา อตฺตนา ปฏฺวิวิทฺธคฺคณฺเสุ ฌานวิปฺสฺสนาทีสุ

อาวชฺชนสมปาชฺชนวฺภูจฺจานาธิกฺุจฺจานปฺปจฺจเวกฺขณาหิ อุยฺยุณฺชนฺติ

จมฺเฏนฺติ ฯ น นิเกเต รมนฺติ เตติ เตสํ อาลเย รติ นาม

เล่มที่ 17 อรหนตวคควณณนา หน้า 632

นตฺถิ ฯ หังสาวติ เทสนาสีสมตํ ฯ อยมฺปนตฺถ อตฺโถ ยถา
โคจรสมฺปนฺเน ปลฺลลเส สกฺกนา อตฺตโน โคจโร คเหตุวา
คมนกาลเ มม อุกกํ มม ปทุมํ มม อฺปฺปลํ มม ปฺนฺทริกํ
มม ตินฺนติ ตสฺมี จาเน กณฺจิ (๑) อาลยํ อกตฺวา อนเปกฺขาว
ตํ ปเทสํ ปหาย อฺปฺปติตฺวา อากาเส กิพฺมานา กจฺจนฺติ
เอวเมเต จีณฺสาสวา ยตฺถ กตฺถจि วิหรนฺตาปี กฺลาทีสุ
อลกฺคาเอว วิหริตฺวา คมนสมเยปี ตํ จานํ ปหาย กจฺจนฺตา
มม วิหาโร มม ปรีเวณํ มม อฺปฺกฺจาทิ อนาลยา
อนเปกฺขาว กจฺจนฺติ ฯ โอกโมกนฺติ อาลยํ สพฺพาลยํ
ปริจฺจชนฺตีติ อตฺโถ ฯ

เทสนาวसानเ พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

มหากสฺสปตฺเตรวตฺถุ ฯ

๑ สี. กิสมฺมิจิ ฯ

เพพญจสี่ตฤเวรตฤ

เยลั สนนิจโย นตฤติ อิมั ชมมเทศนั สตฤตา เขตวเน
 วิหรนุโต อายสมนุตั เพพญจสี่ลั อารพุก กเถลล ๑
 โส กิรายสุมา อนุโตคาเม เอกั วีถล ปิณฺฑทาย จริตฺวา
 ภตฺตกัจจัน กตฺวา ปุณ อปรล วีถล จริตฺวา สุกุขั กุรล อาทาย
 วิหารล หริตฺวา ปฏิสามตฺวา นิพทุธล ปิณฺฑทปาดปริเยสนนฺนาม
 ทุกฺขนฺตล กติปาลั ฌานสุเขน วีตินาเมตฺวา อหารเรน อตฺเถ
 สติ ตั ปริภุชชติ ๑ ภิกฺขุ ฌตฺวา อูชฌายิตฺวา ตมตฺถั
 ภควโต อารโจะสุ ๑ สตฤตา เอตสฺมี นิทานเ อายถล สนนิจการิ
 ปริวชชตฺถาย ภิกฺขุนั สิกฺขาปทล ปณฺญาเปตฺวาปิ เถเรน ปน
 อปฺปณฺณตฺเต สิกฺขาปเท อปฺปิจฺจตฺถ นิสฺสาย กตฺตฺตา ตสฺส
 โทสาภาวล ปกาเสนุโต อนุสนธิ ฌณฺเฑตฺวา ชมมัม เทเสนุโต
 อิมั คากมาห

เยลั สนนิจโย นตฤติ เย ปริภุชชตโกชนา
 สุลฺลโต อนิมิตฺโต จ วิโมกฺโข เยส โคจโร
 อากาเสว สกฺกนฺตานัน กติ เตลลั ทฺรนฺวยาติ ๑
 ตตฺถ สนนิจโยติ เทว สนนิจยา กम्मสนนิจโย จ
 ปจฺจยสนนิจโย จ เตสฺส กุสลากุสลกम्मัม กम्मสนนิจโย นาม
 จตฺตาโร ปจฺจยา ปจฺจยสนนิจโย นาม ๑ ตตฺถ วิหารเ
 วสนตฺสส ภิกฺขุโน เอกั กุพปิณฺฑทกั จตฺตฺพภาคมตฺถั สปฺปี

เล่มที่ 17 อรหนตวคฺควณณา หน้า 634

เอกณจ ตณฺฑลนาพี จเปนตสฺส ปจฺจยสนฺนิจโย นตฺถิ
ตโต อุตฺตรี โหติ เยสํ อัยํ ทูวิโร สนฺนิจโย นตฺถิ ฯ
ปริยฺญาตโกชนาติ ตีหิ ปริยฺญาหิ ปริยฺญาตโกชนา ยาคฺคาทีนํ
หิ ยาคฺคาทวาทิชนานํ ฌาตปริยฺญา อหาเร ปฏิกฺกุลสณฺณวเสน
ปน โกชนสฺส ปรีชานนํ ตีรณปริยฺญา กวพิงฺการาหาร
ณฺนุทราคาปกทฺตณณณณํ ปหานปริยฺญา อิมายิ ตีหิ ปริยฺญาหิ
เย ปริยฺญาตโกชนา ฯ สฺสณฺณโต อนิมิตฺโต จาติ เอตฺถ
อปฺปณฺธิตวิโมกฺโขปิ คหิตฺเตยว ฯ ตีณฺปิ เหตุานิ นิพฺพานสฺเสว
นามานิ นิพฺพานํ หิ รากโทสโมหานํ อภาเวน สฺสณฺณ (๑)
เตหิ จ วิมุตฺตนฺติ สฺสณฺณโต วิโมกฺโข ตํ รากาทินิมิตฺตानํ
อภาเวน อนิมิตฺตํ เตหิ จ วิมุตฺตนฺติ อนิมิตฺโต วิโมกฺโข
รากาทิปฺปณฺธิณํ ปน อภาเวน อปฺปณฺธิตํ เตหิ จ วิมุตฺตนฺติ
อปฺปณฺธิโต วิโมกฺโขติ วุจฺจติ ฯ ผลสมายปฺตติวเสน ตํ อารมฺมณํ
กตฺวา วิหรนฺตานํ อัยํ ตีวิโร วิโมกฺโข เยสํ โคจโร ฯ
คตฺติ เตสํ ทฺรณฺวยาติ ขถา นาม อากาเสน คตฺตานํ สกฺกณานํ
ปทนิกฺเขปสฺส อทสฺสเนน คตฺติ ทฺรณฺวยา น สกฺกา ฌาตุํ
เอวเมว เยสํ อัยํ ทูวิโร สนฺนิจโย นตฺถิ อิมายิ จ ตีหิ
ปริยฺญาหิ ปริยฺญาตโกชนา เยสณฺจ อัยํ วุตฺตปฺปการิ วิโมกฺโข
โคจโร เตสํ ตโย ภวา จตฺสฺโส โยนิโย ปณฺจ คติโย
๑ สี. ม. ย. สฺสณฺณโต ฯ

สตฺต วิณฺณาณญฺจิติโย นว สตฺตาวาสาติ อิมฺสฺส ปญฺจสฺส
โกฏฺฐาเสสฺส อิมินา นาม กตฺตาติ คมนฺสฺส อปฺปญฺญายนโต
คฺติ ทฺรณฺวยา น สกฺกา ปญฺญาเปตฺตุนฺติ ฯ

เทสนาวसानเ พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ
เพพฺพญฺจสีสฺตฺเถรวตฺถุ ฯ

อนฺรุตฺตเถรวตฺถุ

ยสฺสาสวา ปริกฺขิณฺนาติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน
วิหรนฺโต อนฺรุตฺตเถรี อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ ทิวเส เถโร ชินฺณจิวโร สงฺการญฺญาทีสฺส
จิวโร ปรีเยสฺติ ฯ ตสฺส อีโต ตติเย อตฺตภาเว ปฺราม-
หฺตฺติยา ตาวตีสฺสวเน นิพฺพตฺติตฺวา ซาลินี นาม เทวธิตา
อโหสิ ฯ สทา เถโร โจลกานิ ปรีเยสมานํ ทิสฺวา
เตรสฺสทฺถายามานิ จตฺตฺถวิตฺถารานิ ตีณิ ทิพฺพทฺฐสานิ
คเหตุวา สจาทิ อิมินา นีหาเรณ ทสฺสามิ เถโร น
คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา ตสฺส โจลกานิ ปรีเยสมานสฺส ปฺรโต
เอกสฺมี สงฺการญฺเฐ ยถา เนลํ ทสนฺตมตฺตเมว ปญฺญาติ ตถา
จเปสิ ฯ เถโร เตน มคฺเคน โจลกปรีเยสนํ จรนฺโต
เตลํ ทสนฺตํ ทิสฺวา ตตฺถเวย คเหตุวา อากทฺฐมาโน
วตฺตปฺปมาณานิ ทิพฺพทฺฐสานิ ทิสฺวา อุกฺกญฺจปฺสฺสณฺถํ วัต

เล่มที่ 17 อรหนตวควณณา หนา 636

อิทนต์ อาทาย ปกุกามิ ฯ อถสฺส จีวรการทิวเส สตุถา
ปญจสตภิกขุปริวาโร วิหาริ คนตุวา นิสีทิ ฯ อสีติมหาเถราปี
ตเถว นิสีทิสฺสุ ฯ จีวรํ สิปุเพตฺตํ มหากสฺสปตฺเตโร มุเล นิสีทิ
สาร์ปุตตตฺเตโร มชฺเฌ อานนฺตตฺเตโร อคฺเค ฯ ภิกขุสงฺโฆ
สฺสุตฺตํ วฏฺเฐสิ ฯ ตํ สตุถา สฺวจิปาสเก อาวณฺนิ ฯ มหา-
โมคฺคลลฺลานตฺเตโร เยน เยนตฺโต ตํ ตํ อุปเนนฺโต วิจริ ฯ
เทวธีตาปี อนฺโตคามํ ปวิสิตฺวา โภจนฺโต อยฺยสฺส โน
อนฺรุทฺตตฺเตรสฺส จีวรํ กโรนฺโต สตุถา อชฺช อสีติมหา-
สวากปริวฺโต ปญฺจหิ ภิกขุสเตหิ สทฺธี วิหารเ นิสีทิ
ยาคฺคาทีนฺนิ อาทาย วิหาริ คจฺจถาติ ภิกขุํ สมากเพสิ ฯ
มหาโมคฺคลลฺลานตฺเตโรปี อนฺตฺรากตฺเต มหาชมฺพุเปสี อารี ฯ
ปญฺจสตา ภิกขุ ปริกฺขิณฺณํ ขาทิตฺตํ นาสกฺขิสฺสุ ฯ สกฺโก
จีวรกรณญฺจानเ ปริกฺกนฺทมกาสิ ฯ ญฺมิ อลตฺตกรสรณฺชิตา วิย
อโหสิ ฯ ภิกขุหิ ปริกฺกตฺตาวเสสานํ ยาคฺคชฺชกภตฺตานํ มหาราสิ
อโหสิ ฯ ภิกขุ อฺชฺฌายีสุ เอตฺตกานํ ภิกขุณํ ก็ เอวํพหุเกหิ
ยาคฺคาทีนฺนิ นนฺ นาม ปมาณํ สลฺลกฺเขตฺวา เอตฺตกนฺนาม
อาหฺรธาติ ฌาตกา จ อุปญฺจจากา จ วตฺตพฺพา สियฺ
อนฺรุทฺตตฺเตโร อตฺตโน ฌาติอุปญฺจจากานํ พหุภาวํ ฌาเปตฺตกาโม
มณฺเฑติ ฯ อถ เน สตุถา ก็ ภิกฺขเว กเถธาติ ปุจฺจิตฺวา
ภนฺเต อิทนนฺนามาติ วุตฺเต ก็ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว อิํ

เล่มที่ 17 อนุรุทธเถรวตถุ หน้า 637

อนุรุทธเรน อหราบีตุนติ มลลธถาติ ฯ อาม ภนุเตติ ฯ น
ภิกขเว มม ปุตุโต อนุรุทุโธ เอวรูปี วเทติ น หิ
ชีณาสวา ปจจยปฏิสัยุดตุ กถิ กเถนติ อัย ปน ปิณทปาโต
เทวตานุภาเวน นิพพตุโตติ อนุสนธิมเกตุวา ธมมิม เทเสนโต
อิมิ คากมาห

ยสสาสวา ปริกชีณา อหारे จ อนิสสิโต
สูลลโต อนิมิตโต จ วิโมกโข ยสส โคจโร
อากาเสว สกุนตานิ ปทนตสส ทูรนวยนติ ฯ
ตตุถ ยสสาสวาติ ยสส จตุตาโร อาสวา ปริกชีณา ฯ
อหारे จ อนิสสิโตติ อหारेสมิณจ ตณหาทิฏจนิสสเยหิ
อนิสสิโต ฯ ปทนตสส ทูรนวยนติ ยถา อากาเส คจจนุตานิ
สกุนตานิ อิมสมิ จาเน ปาเทหิ อกกमितวา คตา อิทิ
จัน อูเรน ปหริตุวา คตา อิทิ สีเสน อิทิ ปกขเหหิติ น
สกกกา ณาตุ เอวเมว เอวรูปสส ภิกขุโน นิริยปเพน वा
คโต ตिरจจान โยนิปเพน วาติอาทินา นเยน ปทํ ปญญาเปตุ
นาม น สกกาติ ฯ

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปुณีสुติ ฯ

อนุรุทธเถรวตถุ ฯ

มหากจายนตเถรวตถุ

ยสฺสินุทฺริยานีติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา ปุพฺพพาราเม
วิหรนุโต มหากจายนตเถริ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี หิ สมเย สตฺถา มหาปวารณาย มิคารมาตุ
ปาสาทสฺส เหฏฺฐา มหาสาวกปริวฺโต นิสฺสีติ ฯ ตสฺมี สมเย
มหากจายนตเถโร อวฺนตฺตีสุ วิหรตฺติ ฯ โส ปนายสฺมา ทูรโตปี
อากนฺตฺวา ชมฺมสฺสวณฺํ ปกฺคณฺหาติเยว ฯ ตสฺมา มหาเถรา
นิสฺสีทฺนฺตา มหากจายนตเถรสฺส อาสนํ จเปตฺวา นิสฺสีทฺตีสุ ฯ
สกุโก เทวราชา ทฺวีหิ เทวโลเกหิ เทวปริสาย สทฺธิ
อากนฺตฺวา ทิพฺพคณฺฐมาลาทีหิ สตฺถารํ ปุเชตฺวา จิตฺ
มหากจายนตเถริ อทิสฺวา กิณฺณุ โข มม อโยโย น ทิสฺสติ
สาธฺมฺ โข ปนสฺส สเจ อากจฺเจยฺยาติ ฯ เถโร ตํขณฺณฺเวว
อากนฺตฺวา อตฺตโน อาสเน นิสฺสินฺนเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ
สกุโกเถริ ทิสฺวา โคปฺพเกสฺส ทพฺหํ คเหตฺวา อากโต
วต เม อโยโย อหํ อโยยสฺส อากมนฺนเมว ปจฺจาสิสํมิตฺติ
วตฺวา เถรสฺส อุโภหิ หตฺเถหิ ปาเท สมฺพาหิตฺวา (๑)
คณฺฐมาลาทีหิ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจาสิ ฯ ภิกฺขุ
อุชฺฌายีสุ สกุโก มุขํ โอลเถตฺวา สกฺกาโร กโรติ
อวเสสมหาสาวกานํ เอวรูปํ สกฺกาโร อกริตฺวา มหากจายนํ
๑ สฺตี. ยฺ. อุโภหิ หตฺเถหิ ปาเท สมฺพาหิตฺวาติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 มหากจายนตเถรวตถุ หน้า 639

ทิสวา เวเคน โคปฬเกสุ กเหตุวา สาธุ วต เม อโยโย
อาคโต อหิ อยยสุส อาคมนเมว ปจจาตีสามิติ วตวา
อุโภหิ หตฺเถหิ ปาเท สมฺพาหิตฺวา ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ จิตฺติ ฯ สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา ภิกฺขเว มม
ปฺตฺเตน มหากจายเนน สทิสวา อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทวาราว
ภิกฺขุ เทวานํ (๑) ปียาเอวาติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ธมฺมํ
เทเสนฺโต อิมํ กถมาห

ยสฺสินฺทฺริยานิ สมถฺงคตานิ
อสุสา ยถา สารถินา สุทฺนฺตา
ปหีนฺมานสุส อนาสวสุส
เทวาปี ตสฺส ปิหฺยนฺติ ตาทิโนติ ฯ

ตสฺสตุโธ ยสฺส ภิกฺขุโน เจเคน สารถินา สุทฺนฺตา
อสุสา วีย ฉ อินฺทฺริยานิ สมถํ ทนฺตภาวํ นิพฺพิเสวนภาวํ
คตานิ ตสฺส นววิธํ มานํ ปหาย จิตฺตฺตา ปหีนฺมานสุส
จตฺนุนํ อาสวานํ อภาเวน อนาสวสุส ฯ ตาทิโนติ
ตาทิภาวสณฺจิตสฺส ตถารูปสฺส เทวาปี ปิหฺยนฺติ มนฺุสฺสาปี
ทสฺสสนฺถจ อาคมนฺถจ ปตฺถนฺติเยวาติ ฯ

เทสนาวसाने พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

มหากจายนตเถรวตถุ ฯ

๑ ส. ม. ย. เทวานมฺปิ มนฺุสฺसानมฺปิ ฯ

สาริปุตตตเถรวตถ

ปจวิสโมติ อิมิ ธมมเทสนัน สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
สาริปุตตตเถริ อารพุก กเถสิ ฯ
เอกสมิ หิ สมเย आयสุมา สาริปุตโต วุตถวสุโส จาริกิ
ปกุกमितุกาโม ภควนุตติ อาปุจจิตฺวา วนุทิตฺวา อุตฺตโน
ปริวารเนน สทฺธิ นิกฺขมิ ฯ อญฺเฌปี พหุ ภิกฺขุ เถริ
อนุกจฺฉิสฺสุ ฯ เถโร จ นามโคตฺตวเสน ปญฺญาयมาเน ภิกฺขุ
นามโคตฺตวเสน กเถตฺวา นิวตฺเตติ ฯ อญฺลตโร นามโคตฺตวเสน
อปากโณ ภิกฺขุ อโห วต มปี นามโคตฺตวเสน ปกฺคณฺหนุโต
กเถตฺวา นิวตฺเตยฺยติ ฯ เถโร มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺตเร
ติ น สลฺลภฺเขสิ ฯ โสปี อญฺเฌ วิย ภิกฺขุ มํ น
ปกฺคณฺหาตีติ เถเร อาฆาตํ พนฺธิ ฯ เถรสฺสปี สงฺฆาฏิกณฺโณ
ตสฺส ภิกฺขุโน สริริ สฺสุสิ ฯ เตนาปี อาฆาตํ พนฺธิเยว ฯ
โส อิทานิ เถโร วิหารูปจาริ อติกฺกนุโต ภวิสฺสตีติ ญตฺวา
สตุถาริ อุปสงฺกमितฺวา आयสุมา มํ ภนฺเต สาริปุตโต
ตุมฺหากิ อุกฺคสาวโกมฺหิติ กณฺณสงฺขลึ ภินฺทนุโต วิย ปหริตฺวา
อกฺขมาเปตฺวา ว จาริกิ ปกฺกนุโตติ อาห ฯ สตุถา เถริ
ปกฺโกสาเปสิ ฯ ตสมิ ขณฺเ มหามอคฺคฺลฺลานตฺเถโร จ อานนฺทตฺ-
เถโร จ จินฺเตสฺสุ อุมฺหากิ เชฏฺฐภาทรา อิมสฺส ภิกฺขุโน
อปฺปหฺนุภาวิ สตุถา โน น ชานาติ สีหนาทํ ปน นทาเปตฺกาโม

เล่มที่ 17 สาริปุตฺตเถรวตฺถ หน้า 641

ภวิสฺสตี ปริสฺสั สนฺนิปาเตสฺสามาติฯ เต กุญฺจิกหตฺถา
ปรีเวณทวารานี วิวริตฺวา อภิกฺขมถายสฺมนุโต อภิกฺขมถา-
ยสฺมนุโต อิทานี อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควโต สมนฺุขา
สีหนาทํ นทิสฺสตีตี มหาภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาเตสฺสุฯ เถโรปี
อาคนุตฺวา สตถาริ วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิฯ อถ นํ สตฺถา ตมตฺถํ
ปฺจุจฺฉิฯ เถโร นายิ ภิกฺขุ มยา ปหฺโฏติ อวตฺวาว อตฺตโน
คฺุณกถิ กถฺเนโต ยสฺส นฺูน ภนฺุเต กาเย กายคฺตา สติ
อนฺุปฺภุจฺฉิตา อสฺส โส อธิ อลฺยตฺริ สพฺุรหฺมจาริ อาสชฺช
อปฺปฏินิสฺสชฺช จาริกิ ปกฺกเมยฺยาคิ (๑) วตฺวา เสยฺยถาปี ภนฺุเต
ปจฺฉิยิ สฺุจฺฉิปี นิกฺขิปนฺติ อสฺุจฺฉิปี นิกฺขิปนฺตีตีอาทินา (๒) นเยน
อตฺตโน ปจฺฉิวิสมจิตฺตตฺถจฺจ อาโปเตโฆวาโยโรโฆรณจฺจทาล-
กฺุมารกอสฺสภจฺฉินฺนวิสาณสมจิตฺตตฺถจฺจ อหิกฺุณปาทีหิ วิย อตฺตโน
กาเยน อภฺุญฺยนฺจ เมทกถาลิกา วิย อตฺตโน กายสฺส
ปรีหฺรณนฺจ ปกาเสสิฯ อิมาทิ จ ปน นวหิ อฺุปมาหิ
เถเร อตฺตโน คฺุณิ กถฺเนเต นวสฺุปี วาเรสฺสุ อฺุทกปรียนฺติ
กตฺวา มหาปจฺฉิวิ กมฺุปีฯ โรโฆรณจฺจทาลกฺุมารกเมทก-
ถาลิโกปมานมฺุปน อาหฺรณกาเล ปฺุชฺชชนภิกฺขุ อสฺุสูนิ
สนฺุธาเรตฺตุ นาสกฺุชีสฺสุ จีณาสวานํ ธมฺมสฺเวโค อฺุทปาทีฯ เถเร
อตฺตโน คฺุณิ กถฺเนเตเยว อพฺุภาจิกฺุชนภิกฺขุโน สกฺลสฺริเร
๑-๒ นวก. ๒๓/๓๘๘ ฯ

เลมที่ 17 อรหนตวคควณณา หนา 642

ทาโ อุปปชชช ๑ โส ตาวเทว ภควโต ปาเทสु นปติตวา
อภุตพภกขานโอส ปกาเสตวา อจจย เทเสสิ ๑ สตุถา
เถริ อามนุเตตวา สารีปุตต ขมาหิ อิมสสุ โมฆปุริสสสุ
โอส ยาวสสุ สตุตธา มุทธา น ผลิสสุตตีติ อห ๑
เถโร อุกกุฏิกิ นิสิติตวา อณชลี ปคฺคยห ขมาหิ ภนุเต
ตสสุ आयสมโต ขมตุ จ เม โส आयสฺมา สเจ มยหิ
โทโส อตตีติ อห ๑ ภิกขุ กถยีสุ ปสฺสถิทานิ อาวุโส
เถรสสุ อนอมคฺคตตี เอวรूपสฺส นาม มุสาวาเทน อพภา-
จิกขนคฺคส ภิกขุโน อุปริ อปฺปมตฺตกมฺปิ โภปี วา โอส
วา อคฺควา สยเมว อุกกุฏิกิ นิสิติตวา อณชลี ปคฺคยห
ขมาเปตีติ ๑ สตุถา ตํ กถิ สุตฺวา ภิกขเว ก็ กเถถาติ
ปฺจุจิตฺวา อิทนฺนาม ภนุเตติ วุตฺเต น ภิกขเว สกฺกา
สารีปุตตสทิสานํ โภปี วา โอส วา อุปฺปาเทตฺม มหาปจวิสทิส
ภิกขเว อินฺทขิลสทิสํ ปสนฺนอุทกรทสทิสญจ สารีปุตตสสุ
จิตฺตनुติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิม
คาถมาห

ปจวิสโม โน วิรุชฺฌติ
อินฺทขิลูปโม ตาเท สุปฺพโต
รหโทว อเปตกทฺทโม
สํสารา น ภวนฺติ ตาเทโนติ ๑

เล่มที่ 17 สาริปุตตตเถรวตถ หน้า 643

ตสสตุโถ ภิกขเว ยถา ปจวีย สฺวจินิ คนฺธมาลาทีนปิ
นิกฺขิปนฺติ อสฺวจินิ มุตฺตกรีสาทินีปิ นิกฺขิปนฺติ ตถา นครทวาร
นิชาตํ อินฺทขิลํ ทารกาทโย อุมฺมิหนฺตปิ(๑) อุหนฺตปิ (๒) ฯ
อปเร ปน ตํ คนฺธมาลาทีนํ สกฺกโรนฺตํ ตตฺถ ปจวียา วา
อินฺทขิลสฺส วา เนว อนฺุโรโธ อุปฺปชฺชติ น วิโรโธ เอวเมว
ยวายํ ชีณาสโว ภิกฺขุ อญฺฺจหิ โลกธมฺเมหิ อกมฺปิยภาเว
น ตาที วตฺตานํ สุนฺทรตาย สฺพพโต โส อิมํ มํ จตฺตหิ
ปจฺจเยหิ สกฺกโรนฺตํ อิมํ ปน น สกฺกโรนฺตํ สกฺการณจ
อสกฺการณจ กโรนฺเตสฺส เนว อนฺุรชฺชติ น วิรชฺชติ
อถโข ปจฺวิสโม จ อินฺทขิลูปโม เอว จ โหติ ฯ ยถา จ
อปคตกทฺทโม รหโท ปสนฺโนทโก โหติ เอวํ อปคตกฺกิเลสตาย
ราคกทฺทมาทีนํ อปคตกทฺทโม วิปฺปสนฺโนว โหติ ฯ ตาทีโนติ
ตสฺส ปน เอวรูปสฺส สฺกตฺตํ กตฺตํ สํสรวเสณ สํสารา
นาม น โหนฺตํติ ฯ

เทสนาวสานเน นว ภิกฺขุสหสฺसानิ สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

สาริปุตตตเถรวตถ ฯ

๑ ส. ม. ย. โอมุตฺเตนฺตปิ ฯ ๒ ย. อุหนฺตปิ ฯ

โกสมพีวาตีตีสตฤทธ

สนตตตต มน โหตีตี อิม้ ชมมเทศน์ สดถา เขตวเน
วิหรนุโต ตีสตฤทธ สามณเร์ อารพภ กเถลี ฯ
เอโก กิร โกสมพีวาตี กุลปุตโต สาสเน ปพพชิตวา
ลทฐปสมปโท โกสมพีวาตีตีสตฤทธิโรตี ปณณายี ฯ ตตต
โกสมพีย วุตถวตตต อุปฐจาโก ติจีวรณเจว สปปิผาณิตถจ
อาหริตวา ปาทมูเล จเปลี ฯ อถ นั เถโร อาห กิมิทั
อุปาสาทิ ฯ นนุ มยา ภนุเต ตุมเห วสุถั วาตีตา อมหากถจ
วิหารว วุตถวตตต อิม้ ลากั ลภนุติ คณุหถ ภนุเตตี ฯ
โหตุ อุปาสก น มยห้ อิมินา อตุโถตี ฯ กิการณา
ภนุเตตี ฯ มม สนุติเก กปป์ยการโก สามณโรปี นตุถิ
อาวโสตี ฯ สเจ ภนุเต กปป์ยการโก นตุถิ มม ปุตโต
อยยตตต สนุติเก สามณโร ภวิสตีตี ฯ เถโร อธิวาเสตี ฯ
อุปาสาทิ สดตวตตต อตุตโน ปุตติ เถรสตตต สนุติกั เนตวา
อิม้ ปพพาเซถาตี อทาตี ฯ อถตต เถโร เกเส เตเมตวา
ตจปณจกมมฐจัน ทตวา ปพพาเซตี ฯ โส ชุรคเคเยว สห
ปฐิสมภิทาหิ อรหตุติ ปาปฐิ ฯ เถโร ตั ปพพาเซตวา
อทุตมมาลี ตตถ วตีตวา สดถาริ ปสตีตตตมีตี สามณเร์
ภณุทกั คาหาเปตวา กจจนุโต อนุตรามคเค เอกั วิหาริ
ปาวิตี ฯ สามณโร อุปชฌายตตต เสนาสนั คเหตุวา ปฐิชคคิ ฯ
ตตต ตั ปฐิชคคนตตเสว วิกาโล ชาโต เตน อตุตโน

เล่มที่ 17 โภสมพีวาตีตีสตฤรวตฤ หน้า 645

เสนาสนัน ปฏิกคคิตุ นาสกขี ๑ อถ นั อฎฎจานเวลายั
อาคนตุวา นิสินัน เถโร ปุจจติ สามณเระ อตุตโน วสนฎจัน
ปฏิกคคิตนุติ ๑ ฆนเต ปฏิกคคิตุ โอกาสั นาลตุณนุติ ๑ เตนหิ
म्म วสนฎจानเนยว วส ทุกขั อาคนตุกฎจानเน วสิตุนุติ
ตัม คเหตุวาว เสนาสนัน ปาวิสิ ๑ เถโร ปน ปุฎชชโน
นิปนนุมนตุโตยเว นินุททำ โอกกมิ ๑ สามณเระโร จินุเตสิ อชช
เม อุปะชฎายเนน สทฐี ตติโย ทิวโส เอกเสนาสเน วสนตุตส
สเจ นินุชชิตุวา นินุททายิสุสามิ เถโร สหเสยຍ์ อาปะชชเยย
นิสินนโกว วิตินาเมสสามิตี อุปะชฎายสส มณจกสมิเป
ปลตุลงกั อาภุชิตุวา นิสินนโกว รตุตี วิตินาเมสิ ๑ เถโร
ปะจจุสกาลเ ปจจุฎจาย สามณเระโร นิกขมาเปตุ วฎฎตีตี
มณจกปสเส จิตั วิชนี คเหตุวา วิชนีปะตตุกสส อคเคน
สามณเรสส กฎสสารกั ปหริตุวา วิชนี อุกุทธิ อุกุขิปนุโต
สามณเร พหิ นิกขมาติ อาห ๑ วิชนีปะตตุโก อุกุขิมหิ
ปฎิหณณิ ๑ ตาวเทว อุกุขิ ฆิขช ๑ โส ก็ ฆนเตติ วตุวา
อุกุฎจาย พหิ นิกขมาติ วตุเต อุกุขิ เม ฆนเต ฆินนุติ
อวตุวา เอเคน หตุเถน ปฎิจจาทะตุวา นิกขมิ ๑ วตุตกรณกาลเ
จ ปน อุกุขิ เม ฆินนุติ ตุนหิ อนิสิติตุวา เอเคน
หตุเถน อุกุขี คเหตุวา เอเคน หตุเถน มฎุจิสम्मชชนี อาทาย
วจจกุกุณณจ มุขโรवनฎจानณจ สัมมชชิตุวา มุขโรวโนทกณจ
จเปตุวา ปรีเวณั สัมมชช ๑ โส อุปะชฎายสส ทนตุตกฏจ

เลมที่ 17 อรหนตวคควณณา หนา 646

ททมาโน เอเกน หตเถน อทาสีฯ อถ นั อุปชฌาโย
อาห อสิกขิตโต วตายั สามเณโร อจริยอุปชฌายานัน เอเกน
หตเถน ทนตถกฏัจ ทาคู ลภตตีติฯ (๑) ชานามหิ ฆนเต น
เอตัง วตตุนติ เอโก ปน เม หตโถ น ตจฺจโณติฯ ก็
สามเณราติฯ โส อาทิตโต ปฏฺจาย ตัง ปวตฺตี อโรเจสิฯ
เถโร สุตฺตวาว สัวิกุคฺคมานโส อโห มยา ภาริยั กมฺมัม
กตฺตุนติ วตฺตวา ขมาหิ เม สปฺปริส นาทเมตัง ชานามิ
อวสฺสโย โหหิตี อญฺชลิ ปกฺคยฺห สตฺตวสฺสสิททารกสฺส ปาทมฺมูเล
อูกฺกฏิกิ นิสีทิฯ อถ นั สามเณโร อาห นาทิ ฆนเต
เอตทตฺตถาย กเถสิ ตุมฺหากัง จิตตัง อนฺนรกฺขนฺนเตน มยา เอว
วตฺตัง น เอตถ ตุมฺหากัง โทโส อตฺถิ น มยฺหิ วฏฺฏสฺสเสเวโส
โทโส มา จินฺตยิตฺถ มยา ตุมฺหากัง วิปฺปฏิสาร์ รกฺขนฺนเตเนว
นาโรจิตฺตุนติฯ เถโร สามเณเรณ อสฺสาสึยมาโนปี อนสฺสาสึคฺคา
อูปฺปนฺนสัเวโค สามเณรสฺส ฆณฺฑัง คเหตฺวา สตฺถุ สนฺติกิ
ปายาสีฯ สตฺถาปีสฺส อากมฺนัง โอลเณนฺโตว นิสีทิฯ โส
คนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา สตฺถารา สทฺธิ ปฏฺิสมฺโมทนัง
กตฺวา ขมนิยฺย เต ภิกฺขุ น กิณฺจิ อติเรกั อผาสูกิ อตฺถิตี
ปฺุจฺจิตโต อาห ขมนิยฺย ฆนเต นตฺถิ เม กิณฺจิ อติเรกั
อผาสูกิ อปิจ โข ปน เม อัย ทหรสามเณโร วิย อญฺโธ
อติเรกคฺุโณ น ทิฏฺฐปฺพุโพติฯ ก็ ปน อิมินา กตัง ภิกฺขุติฯ
๑. ม น วฏฺฏตตีติฯ

เล่มที่ 17 โกสมพีวาสิติสฺสตุเถรวตฺถ หนา 647

โส อาทิตฺ ปฏฺจาย สพฺพนฺตํ ปวตฺตี(๑) ภควโต อาโรเจตฺวา
 อาห เอวํ ภนฺเต มยา ขมาปฺยมาโน มํ เอวํ วเทสิ
 เนเวตฺถ ตุมฺหากํ โทโส อตฺถิ น มยํหํ ฏฺฐสฺเสเวโส โทโส
 ตุมฺहे มา จินฺตยิตฺถาติ อิติ มํ อสฺสาเสสิเยว มยิ เนว
 โภปํ น โทสมกาสิ น เม ภนฺเต เอวฺรูโป คฺณสมฺปนฺโน
 ทิฏฺฐปฺพุโพติ ฯ อถ นํ สตฺถา ภิกฺขุ จีณาสฺวา นาม
 น กสฺสจि กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ สนฺตินฺทฺริยา สนฺตมานสา ว
 โหนฺตฺติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเจตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
 สนฺตฺนตฺสฺส มนํ โหติ สนฺตา วาจา จ กมฺม จ
 สมฺมทญฺญา วิมุตฺตฺสฺส อุปฺสนฺตฺสฺส ตาทิโนติ ฯ
 ตตฺถ สนฺตฺนฺติ ตฺสฺส จีณาสฺวสมฺณสฺส อภิขฺฌาทีนํ
 อภาเวน มนํ สนฺตฺเมว โหติ อุปฺสนฺตํ นิพฺพุตํ ตถา
 มุสฺวาทาทีนํ อภาเวน วาจา จ ปาณาติปาตาทีนํ อภาเวน
 กายกมฺมญจ สนฺตฺเมว โหติ ฯ สมฺมทญฺญา วิมุตฺตฺสฺสาติ นเยน
 เหตุนา(๑) ฆานิตฺวา ปญฺจหิ วิมุตฺตีหิ วิมุตฺตฺสฺส อุปฺสนฺตฺสฺสาติ
 อพฺภนฺตฺเร รากาทีนํ อุปฺสเมน อุปฺสนฺตฺสฺส ฯ ตาทิโนติ ตถารูปฺสฺส
 คฺณสมฺปนฺนสฺสาติ ฯ

เทสนาวสานเ โกสมพีวาสิติสฺสตุเถโร สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ
 อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เสสมหาชนสฺสาปี สาคฺตฺติกา ฆมฺมเทสนา
 อโหสิตี ฯ

โกสมพีวาสิติสฺสตุเถรวตฺถ ฯ

๑ ปวตฺตฺนฺตฺปิ ทิสฺสตี ฯ

๒ อลฺลศุถ เหตุนา นยนาติ อาคติ ๗

สาริปุตตตเถรวตถุ

อสุตทุโชติ อิมั ขมมเทศนั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
สาริปุตตตเถริ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวลั หิ ตีสมตตุตา อารณณกา ภิกขุ สตุถุ สนตักิ
กนตุวา(๑) วนุทิตวา นิสัทิสุ ฯ สตุถา เตลั สห ปฏิสมภิทาหิ
อรหตตสสุ อุปนีสุสยั วิทิตวา สาริปุตตตเถริ อามนุเตตวา
สททหสิ ตวั สาริปุตต สทุชินุทริยั ภาวิทั พหุสิกคั อมโตคคั
โหติ อมตปริโยसानนุติ (๒) เอวั ปณจिनุทริยานิ อารพุก
ปณหั ปุจฉิ ฯ เถโร น ขวาทั ฆนุเต เอตถ ฆควโต สทุชาย
กจฉามิ สทุชินุทริยั ฯเปฯ อมตปริโยसानัน ยะสิ นุเนตัง ฆนุเต
อณณาคัง อสุตตุ อทิฏฐัง อวิทิตัง อสจฉิกคัง อมุสิคัง ปณณาย เต
ตตุถ ปเรสิ สทุชาย กจเจยยัง สทุชินุทริยั ฯเปฯ

อมตปริโยसानนุติ (๓) เอวนตัง ปณหั พุยาภาสิ ฯ ตัง สุตวา
ภิกขุ กถั สมุญจาเปสิ สาริปุตตตเถโร มิจฉาคหณเนว วิสุสชเชสิ
อชชวาปี สมมาสมพุทฐสสุ น สททหิเยวาติ ฯ ตัง สุตวา
สตุถา กิณฺณามตัง ภิกขเว วเทถ อหิ หิ ปณจिनุทริยานิ
อภาเวตวา สมถวิปสุสนัน อวทุเตตวา มกคผลานิ สจฉิกาคัง
สมตโต นาม อตถิตติ สททหสิ สาริปุตตตติ ปุจฉิ โส

#๑ สี่. ม. ย. อากนตุวา ฯ ๒-๓. สี่. มหา. ๑๕/๒๕๒ ฯ

ตตุถ ปน ยะสณหิ ตัง ฆนุเต อณณาคัง อทิฏฐ

อวิทิต.....ปณณายาติ ทิสุสติ ฯ

เล่มที่ 17 สาริปุตตตเถรวตฺถุ หน้า 649

เอวํ สจฺฉิกโรนฺโต อตฺถิ นามาติ น สทฺทหามิ ฆนฺเตติ
กเถสิ น ทินฺนสฺส วา กตฺสฺส วา ผลวิปากํ น สทฺทหิ
นาปี พุทฺธาทีนํ คฺฉํ น สทฺทหิ โส ปน อตฺตนา
ปฏฺฐิตทฺเชสุ ฆานวิปฺสฺสนามกฺคผลธมฺเมสุ ปเรถํ สทฺธาย
น กจฺฉติ ตสฺมา อนฺุปวชฺโชติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

อสุสทฺโร อกตฺถญฺจ สนฺธิจฺเณโท จ โยนโร
หตฺวาภาโส วนฺตาโส ส เว อุตฺตมโปริโสติ ฯ

ตตฺถ อสุสทฺโรติ อตฺตนา ปฏฺฐิตทฺชคฺฉํ ปเรถํ กถาย
น สทฺทหตีติ อสุสทฺโร อกตํ นิพฺพานํ ชานาตีติ อกตฺถญฺ
สจฺฉิกตนิพฺพานนฺติ อตฺถโ ๑ วฏฺฐสนฺธิ สํสารสนฺธิ ฉินฺทิตฺวา
จิตฺติ สนฺธิจฺเณโท ฯ กุสลากุสलगมฺมวิชฺสฺส ชินฺตฺตา นิพฺพตฺต-
นาวภาโส หโต อสุสชาติ หตฺวาภาโส ฯ จตฺสูหิ มกฺเคหิ
กตฺตพฺพทิจฺจสฺส กตฺตฺตา สพฺพาสา อิมินา วนฺตาติ วนฺตาโส ฯ
โย ปน เอวฺรูป โนโร ส เว ปฏฺฐิตทฺชโลกุตฺตรธมฺมตฺาย ปฺริเสสุ
อุตฺตมภาวมฺปตฺโตติ ปฺริสฺสุตฺตโมติ ฯ

คาถาวसानเ เต อารญฺญกา ตีสมตฺตา ภิกฺขุ สห
ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ เสสมหาชนสฺสาปี สาคฺถิกา
ธมฺมเทสนา อโหสีติ ฯ

สาริปุตตตเถรวตฺถุ ฯ

ขทรวนยเรวตตุเถรวตถ

คาเม วาติ อิมํ ชมมเทศนํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ขทรวนยเรวตตุเถริ อารพุก กเถสิ ฯ

อายุสฺมา หิ สาริปฺตุโต สตุตาสีตโกฏฐนํ ปหาย
ปพฺพชิตฺวา จالا อุปจาลา สีสุปจาลาติ ติสฺโส ภคินฺนโย
จุนฺโท อุปเสนฺติ อิเม เทว ภาตโร ปพฺพาเชสิ ฯ เรวตกุมารโ
เอโกว เกเห อวตฺถุโจ ฯ อตฺสฺส มาตา จินฺเตสิ มม
ปฺตุโต อุปตฺติสฺโส เอตฺตํ ฐนํ ปหาย ปพฺพชิตฺวา ติสฺโส
ภคินฺนโย เทว จ ภาตโร ปพฺพาเชสิ เรวโต เอโกว อวตฺถุโจ
สเจ อิมํปี ปพฺพาเชสฺสติ เอตฺตํ โน ฐนํ นสฺสิสฺสติ กุลวฺโส
ปจฺฉิขฺขิสฺสติ ทหฺรกาเลเยว นํ ฆรราวาเสน พนฺธิสฺสามีติ ฯ
สาริปฺตุตฺตเถโรปี ปฏิกจฺเจว ภิกฺขุ อาณาเปสิ สเจ อาวุโส
เรวโต ปพฺพชิตฺกามา อากจฺฉติ อากตฺมตฺตเมว นํ ปพฺพาเชยฺยาถ
มม มาตาปีตโร มิจฺฉาทิฏฺฐิกา กิณฺเตหิ อาปฺจฺฉิตฺเทหิ อหเมว
ตฺสฺส มาตา จ ปีตา จาติ ฯ มาตาปีสฺส เรวตกุมาริ
สตุตวสฺสติกเมว ฆรพฺนฺธเนน พนฺธิตฺกามา สมฺชาติเก กุเล
กุมาริกิ วาเรตฺวา ทิวสํ ววตฺถเปตฺวา กุมาริ มณฺเฑตฺวา
ปสาเชตฺวา มหตา ปรีวาเรน สทฺธิ อาทาย กุมาริกาย
ฌาติฆริ อคฺมาสิ ฯ อถ เนสํ กตฺมจฺกลานํ ทฺวินนํปี ฌาตเกสุ
สนฺนิปตฺเตสุ อุทกปาตฺธิย หตฺถเอ โอตฺวาเรตฺวา มจฺกลานิ วตฺวา

เล่มที่ 17 ขทรวนยเรวตตุเถรวตตุ หน้าที่ 651

กุมาริกาย วุฑฒี อากงขมานา ฉาตกา ตว อยฺยิกาย
ทฎฐมมํ ปสฺส อยฺยิกา วย จิรํ ชีว อมฺมาติ อหํสุ ฯ
เรวตกุมารโ โก นุ โข อิมิสฺสา อยฺยิกาย ทฎฐมฺโมติ
จินฺเตตฺวา กตฺรา อิมิสฺสา อยฺยิกาติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นํ
อหํสุ ตาต กิ น ปสฺสสิ อิมํ วิสวสฺสสตํกํ ขณฺฑทนต์
ปลิตเกสํ วติตตจํ ติลกาหตคตฺตํ โคปานสิวงํ เอสา เอติสฺสา
อยฺยิกาติ ฯ กิ ปน อยฺยปี เอรูปา ภาวิสฺสตีติ ฯ สเจ
ชีวิสฺสตี ภาวิสฺสตี ตาตาติ ฯ โส จินฺเตติ เอรูปปิ นาม
สรีริ ชฺราย อิมํ วิปฺปการํ ปาปฺณิสฺสตี อิทํ เม ภาตฺรา
อุปฺติสฺเสน ทฎฐํ ภาวิสฺสตี อชฺเชว มยา ปลายิตฺวา ปพฺพชิตฺตุ
วฏฺฐตีติ ฯ อถ นํ ฉาตกา กุมาริกาย สทฺธิ เอกยานํ
อาโรเปตฺวา อาทาย ปกุกมฺอิสฺสุ ฯ โส โลกํ คนฺตฺวา สรีริกิจฺจํ
อปฺทิสิตฺวา จเปถ ตาว ยานํ โอตฺริตฺวา อากมฺิสฺสามิติ
ยานา โอตฺริตฺวา เอกสมฺมิ คุมฺเพ โลกํ ปปลยจํ กตฺวา
อคมาสิ ฯ ปุณฺปี โลกํ คนฺตฺวา เตเนว อปฺเทเสน โอตฺริตฺวา
อภฺริหิตฺวา ปุณฺปี ตเถว อกาสิ ฯ อถสฺส ฉาตกา อทฺธา
อิมิสฺส อฏฺฐจานานิ วตฺตนตีติ สลฺลกฺเขตฺวา นาติทพฺหิ อารกฺขํ
กรีสฺสุ ฯ โส ปุณฺปี โลกํ คนฺตฺวา เตเนว อปฺเทเสน โอตฺริตฺวา
ตุมฺเห ปาเชนฺตา ปุรฺโต คจฺจถ มยฺย ปจฺจโต สณฺฑิกํ
อากมฺิสฺสามาติ วตฺวา โอตฺริตฺวา คุมฺพาภิมฺโข อโหสิ ฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคควณณา หน้า 652

ฌาตกาปีสุส ปจุนโต อากมิสุสตีติ สญญา ยานํ ปาเชนตา
 อคมํสุฯ โสปี ตโต ปลายิตฺวา เอกสมิํ ปเทเส ตีสมตฺตา
 ภิกฺขุ วสนฺติ เตสํ สนฺตีกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อาห
 ปพฺพาเชถ มํ ฆนฺเตติฯ อาวุโส ตฺวํ สพฺพาลงฺการปฺปฏิ-
 มนฺทฺยฺกโร มยํ เต ราปฺตฺตภาวํ วา อมจฺจปฺตฺตภาวํ วา
 น ชานาม กถํ ตํ ปพฺพาเชสฺสามาติฯ ตุมฺเห มํ ฆนฺเต
 น ชานาถาติฯ น ชานามาวุโสติฯ อหํ อุปฺติสฺสสฺส
 กนิฏฺฐภาติโกติฯ โก เอส อุปฺติสฺโส นามาติฯ ฆนฺเต ฆนฺตา
 มม ภาตฺรํ สารีปฺตฺโตติ วทนฺติ ตสฺมา อุปฺติสฺโสติ วุตฺเต
 น ชานนฺตฺติติฯ กิํ ปน สารีปฺตฺตตฺเถรสฺส กนิฏฺฐภาติโกติฯ
 อาม ฆนฺเตติฯ เตนฺหิ เอหิ ภาตฺรา เต อนฺนุญฺญาตเมวาทิ
 วตฺวา ตสฺส อารณฺณานิ โอมุญฺจาเปตฺวา เอกมฺนฺเต
 จปาเปตฺวา ตํ ปพฺพาเชตฺวา เถรสฺส สาสนํ ปหิณฺสีสุฯ เถโร
 ตํ สุตฺวา ฆกฺวโต อาโรเจสิ ฆนฺเต อารณฺณกภิกฺขุหิ กิร
 เรวโต ปพฺพาชิตฺติ สาสนํ ปหิณฺสีสุ คนฺตฺวา ตํ ปสฺสิตฺวา
 อากมิสุสํมิตฺติฯ สตุถา อธิวเสหิ ตาว สารีปฺตฺตาติ คนฺตุ
 ลนาทาสีฯ เถโร ปฺน กติปาหจฺเจน สตุถารํ อาปฺจฺจติฯ
 สตุถา อธิวเสหิ ตาว สารีปฺตฺต มยฺปิ คมิสุสํมาติ เนว
 คนฺตุ อทาสีฯ

สามเณโรปี สจําหิ อธิ วสิสุสํมิ ฌาตกา มํ

เล่มที่ 17 ขทรวนยเรวตตุเถรวตตุ หน้า 653

อนุพนุชิตวา ปกโกสาเปสสนุติติ เตสั ภิกขุณั สนุติกา
ยาว อรหตฺตา กมฺมฏฺจานั อุกฺคณฺหิตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย
จาริกณฺจรมานโน ตโต ตีสโยชนิกฺกฏฺจานเณ ขทรวนั คนฺตฺวา
อนฺโตวสฺเสยเว เตมาสพฺภนฺตเร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺปณฺนิ ฯ เถโรปี ปวาเรตฺวา สตฺถาริ ปฺน ตตฺถ กมนฺตฺถาย
อาปฺปจฺฉิ ฯ สตฺถา มยฺปี กมิสฺสาม สารีปฺตฺตาติ ปณฺจหิ
ภิกขุสฺเตหิ สทฺธิ นิกฺขมิ ฯ โลกั กตฺกาเล อานนฺทตฺถเอโร
เทวธาปเถ จตฺวา สตฺถาริ อาห ภนฺเต เรวตฺสฺส สนฺติกั
กมนฺมกฺเคสฺส อยฺ ปริหารปฺโต สฏฺฐิจโยชนิกโก มนฺสฺสวาโส อยฺ
อุชฺหมกฺโก ตีสโยชนิกโก อมนฺสฺสปรึคฺคหิโต กตฺเรน กจฺจมาติ ฯ
สีวลี ปน อานนฺท อมฺเหหิ สทฺธิ อากฺโตติ ฯ อาม
ภนฺเตติ ฯ สเจ สีวลี อากฺโต อุชฺหมกฺกเมว กณฺหาหิตี ฯ
สตฺถา กิร อหิ ตฺมฺหากั ยาคฺกุคฺตํ อุปฺปาเทสฺสามิ
อุชฺหมกฺกั กณฺหาหิตี อวตฺวา เตสั เตสั ชนानั ปฺนฺนสฺส
วิปากทานฏฺจานั เอตฺนฺติ ฌตฺวา สเจ สีวลี อากฺโต
อุชฺหมกฺกั กณฺหาหิตี อาห ฯ สตฺถริ ปน ตํ มกฺกั ปฏฺฐิปนฺเน
เทวตา อมฺหากั อยฺยสฺส สีวลิตฺถเรสฺส สกฺกาโร กริสฺสามาติ
จินฺเตตฺวา เอเกกโยชนเณ วิหารเ(๑) กาเรตฺวา เอกโยชนโต อุทฺธั
คนฺตุ อทตฺวา ปาโตนว อุฏฺฐาย ทิพฺพานิ ยาคฺคาทีนึ คเหตฺวา
๑ สี. ยู. วิหาริ ฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคคณณา หน้า 654

อมุหาคัม อโยย สิวลิตฺเตโร กัม นิสินฺโนติ วิจฺรณฺติฯ เถโร
อตุตฺโน อภิหฺมฺมํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทาเปตีฯ
เอวํ สตุถา สปริวารो ตีสโยชนิกัม กนฺตารํ สิวลิตฺเตรสฺเสว
ปฺลฺลํ อนุภวมาโน อคมาตีฯ เรวตตุเถโรปี สตุถุ อากมณฺ
ณตฺวา ภควโต คนฺธกฺขี มาเปตฺวา ปฺลฺลจ คุฎฏาคารสถานิ
ปฺลฺลจ จงฺกมณสถานิ ปฺลฺลจ รตฺติภูจฺจานทิวาภูจฺจานสถานิ จ
มาเปตีฯ สตุถา ตสฺส สนฺติเก มาสมตฺตเมว วตีฯ ตสฺมี
วสमानปี สิวลิตฺเตรสฺเสว ปฺลฺลํ อนุภวิฯ

ตตุถ ปน เทว มหาลลภิกฺขุ สตุถุ ขทิวรณฺ ปวิสณกาเล
เอวํ จินฺตยีสฺส อโย ภิกฺขุ เอตฺตํ นวกมมํ กโรนฺโต ก็
สภฺขิสฺสตี สมณชมมํ กาคุ สตุถา สาริปฺตฺตสฺส กนิฏฺโจติ
มุโขโลกนกิจฺจํ กโรนฺโต เอวรฺุปฺสฺส นวกมมิกสฺส สนฺติกัม
อากโตตีฯ สตุถาปี ตัม ทิวสํ ปจฺจฺจสกาเล โลกํ โอลโลเกนฺโต
เต ภิกฺขุ ทิสฺวา เตสํ จิตฺตวารี อลฺลณาสี ตสฺมา ตตุถ
มาสมตฺตํ วลิตฺวา นิกฺขมณทิวเส ยถา เต ภิกฺขุ อตุตฺโน
เตลนาพิลฺลจ อุกทคฺคฺมฺพลฺลจ อฺุปาหนา จ ปมฺมุสฺสนฺติ ตถา
อธิฏฺฐหิตฺวา นิกฺขมณฺโต วิหารุปจารโต พหิ นิกฺขนฺตกาเล
อิทฺธี วิสฺสขฺเชตีฯ อถ เต ภิกฺขุ มยา อิทฺถจิทฺถจ
ปมฺมุจฺจํ มยาปี ปมฺมุจฺจนฺติ อฺุโกปี นีวตฺติตฺวา ตัม จานํ
อสลลภฺเขตฺวา ขทิวรฺุภิกฺกณฺณเกหิ วิชฺฌิมานา วิจฺริตฺวา เอกสฺมี

เล่มที่ 17 ขทรวนยเรวตตุเถรวตตุ หน้าที่ 655

ขทรวรูกเข โอลมพนตํ อตฺตโน ภาณทกํ ทิสฺวา อาทาย
ปกกมฺีสุฯ สตุลาปี ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย ปุณ มาสมตฺตเมว
สึวลิตฺเตรสฺส ปุณฺณํ อนุภวมาโน คนฺตุวา ปุพฺพพารามํ
ปาวิสิฯ อถ เต มหาลลภภิกฺขุ ปาโถว มฺขํ โชวิทฺวา
อาคนฺตุภกตฺตททายิกาย วิสาขาย ฆเร ยาคฺุ ปิวิสฺสามาติ
คนฺตุวา ยาคฺุ ปิวิตฺวา ขชชกํ ขาทิตฺวา นิสฺีทิสฺสุฯ อถ
เน วิสาखा ปุจฺฉิ ตฺมฺเห หิ ภาเนเต สตุถารา สทฺธิ
เรวตตุเถรสฺส วสนภฺจฺจานํ อคมิตฺถาติฯ อาม อุปาสิเกติฯ
รมณฺีย ภาเนเต เถรสฺส วสนภฺจฺจานนฺติฯ กุโธ ตสฺส
รมณฺียตาเสตคณฺภิกขทรวรูกขทรวนฺ เปตานํ (๑) นีวาสนภฺจฺจานสทฺธิ
อุปาสิเกติฯ อถณฺเณ เทว ททรรภิกฺขุ อาคมฺีสุฯ อุปาสิกา
เตสฺปี ยาคฺุขชชกานิ ทตฺวา ตเถว ปุจฺฉิฯ เต อาหฺิสฺ
น สกฺกา อุปาสิเก วณฺเณตฺุ สฺฐมฺมาเทวสภาสทฺธิสฺ อิทฺธิยา
อภิสงฺขตํ วิย เถรสฺส วสนภฺจฺจานนฺติฯ อุปาสิกา จินฺเตสิ
ปจฺมํ อากตภิกฺขุ อณฺณถา วทิสฺ อิเม อณฺณถา วทนฺติ
ปจฺมํ อากตภิกฺขุ กิลฺยจิทฺเว ปมฺมุสฺสิตฺวา อิทฺธิยา วิสฺสภฺจฺจกาเล
ปฏินิวตฺติตฺวา คตา ภวิสฺสนฺติ อิเม ปน อิทฺธิยา อภิสงฺขริตฺวา
นิมฺมิตฺกาเล คตา ภวิสฺสนฺตฺิติ อตฺตโน ปณฺฑิตภาเวน เอตมตฺถํ
ถตฺวา สตุถุ อากมนฺกาเล ปุจฺฉิสฺสามิติ อฏฺฐาสิฯ ตโต
๑ ย. ตาปสานํฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคคุณณา หน้า 656

มहुตตเสว สตุธา ภิกขุสงฆปริวโต วิสาขาย เคหิ คนตุวา
ปญจตตาสเน นิสีทิฯ สทา พุทฺธปมฺขัง ภิกขุสงฆัง สกุกจํ
ปริวิสิตฺวา ภตฺตกิจจาเวสานเน สตุถาริ วนฺทิตฺวา ปฏิปฺจฺฉิ
ภนฺเต ตุมฺเหหิ สทฺธิ คตภิกขุสุ เอกจฺเจ เวตตฺเตรสฺส
วสนฺภูจानัน ขทฺิรคหนัน อรณฺณนฺติ วทนฺติ เอกจฺเจ รณฺณิยนฺติ
วทนฺติ กิณฺนุ โข เอตนฺติฯ ตํ สุตฺวา สตุธา อุปาสิเก
คาโม วา โหตุ อรณฺณํ วา ยสฺมี จานเน อรหนฺโต วิหรนฺติ
ตํ รณฺณิยเมวาทิ วตุวา อนฺุสนฺธิ ฆณฺเฑตุวา ชมฺมํ เทเสนฺโต
อิมิ คาทมาห

คามเ ว ยทิวารณฺเ เน นินฺเน วา ยทิ วา ฤเล
ยตฺถ อรหนฺโต วิหรนฺติ ตํ ภูมिरามณฺเยยกนฺติฯ
ตตฺถ กิณฺจาปี อรหนฺโต คามนฺเต กายวิเวกํ น
ลภนฺติ จิตฺตวิเวกํ ปน ลภนฺเตว เตสํ หิ ทิพฺพป-
ปฏิภาคานิปิ อารมฺมณฺานิ จิตฺตํ จาเลตฺตํ น สกโกนฺติ
ตสฺมา คาโม วา โหตุ อรณฺณาทินัน วา อณฺณตฺริ ยตฺถ
อรหนฺโต วิหรนฺติฯ ตํ ภูมिरามณฺเยยกนฺติ โส ภูมิปฺปเทโส
रणฺณิโยเอวาทิ อตฺถโธฯ

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุฯ
อปเรเน สมเยน ภิกขุ กถํ สมนฺุจจาเปสิ อาวุโส เกน
นฺุ โข การณฺเนน อายสฺมา สิวลิตฺเตโร สตฺตทิวสสตฺต-

เล่มที่ 17 ขทรวนียเรวตตุเถรวตตุ หน้าที่ 657

มาสาธิกานิ สตุต วสุธานี (๑) มาตุ กุจฺฉิย วสิ เกน นิริเย
ปจิกเนน เอว ลากคฺคยสคฺคปฺตฺโต ชาโตติ ฯ สตุถา
ตํ กถํ สุตฺวา ภิกฺขเว ก็ กเถถาติ ปุจฺฉิตฺวา ฆนฺเต
อิทฺนฺนามาติ วุตฺเต ตสฺสายสฺมโต ปุพฺพกมฺมํ กเถนฺโต อาห
ภิกฺขเว อิตฺโต เอกนฺวตฺติกปฺเป วิปฺสฺสี ภควา โลเก
อุปฺปชฺชิตฺวา เอกสฺมี สมเย ชนปทจาริกํ จริตฺวา ปิตุ
นคฺริ ปจฺจามาสิ ฯ ราชา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
อาคนฺตุกทานํ สขฺเขตฺวา นาครานํ สาสนํ เปเสสิ อาคนฺตุวา
มยฺหํ ทานเ สหายกา โหนฺตุติ ฯ เต ตถา กตฺวา รมฺญา
ทินฺนทานโต อติเรกตฺริ ทสฺสามาติ สตุถาริ นิมฺนเตตฺวา
ปุณฺทิวเส ทานํ ปฏฺิยาเทตฺวา รมฺโถ สาสนํ ปหิณฺสิ ฯ
ราชา อาคนฺตุวา เตสิ ทานํ ทิสฺวา อิตฺโต อธิกตฺริ
ทสฺสามิติ ปุณฺทิวเส สตุถาริ นิมฺนเตสิ ฯ เนว ราชา
นาคเร ปฺราเชตฺตุ สกฺขิ น นาครา ราชานํ ฯ นาครา
ฉญฺฺเจ วาเร เสฺวทานิ ยถา อิเมสิ ทานเ อิทฺนฺนาม
นตฺถิติ น สกฺกา [๒] วตฺตุ เอว ทานํ ทสฺสามาติ จินฺเตตฺวา
ปุณฺทิวเส ทานํ ปฏฺิยาเทตฺวา กิณฺนุ โข เอตฺถ นตฺถิติ
โธโลเกนฺตา อลฺลมฺฐเมว นาทฺทสิ ฯ ปกฺกมฺฐ ปน พุ
๑ ขุทฺทกนิกายสฺส อุทานเ ปน สุปฺปวาสา โกลิยธิตา สตุต
วสุธานี คพฺุภิ ฐาเรติ สตุตาทํ มุพฺุหคพฺุภาติ ทิสฺสติ ฯ
๒ สี. ม. ยฺ. เอตฺถนฺตเร โหติติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 17 อรหนตวคควณณา หนา 658

อตุถิฯ เต อตุลมฐสตุตถาย จตุสฺส นครทวารสฺส จตุตาริ
สทสฺसानิ คาหาเปตฺวา ปหิณฺสีสุฯ อเถโก ชนปทมนุสฺโส
คามโกชกํ ปสฺสิตฺตุ อากจฺจนฺโต อนุตฺรามคฺเค มฐฺปฏฺถํ ทิสฺวา
มกฺขิกา ปลาเปตฺวา สางฺมฺมํ จินฺนิตฺตฺวา สาขาทณฺฑเกเนว สทฺฐี
มฐฺปฏฺถํ อาทาย คามโกชกสฺส ทสฺสามิตฺติ นครํ ปาวิสิฯ
มฐฺอตุถาย คโต ตํ ทิสฺวา อมฺโห วิกฺกิตฺติยํ มฐฺนฺติ ปฺจจฺฉิฯ
น วิกฺกิตฺติยํ สามิตฺติฯ หนฺนท อิมํ กหาปณฺณํ กเหตุวา
เทหิตฺติฯ โส จินฺนเตสิ อิทํ มฐฺปฏฺถํ ปาทมตฺตํปि นาคจฺฉติ
อัยํ ปน กหาปณฺณํ เทติ พหุคหาปณฺณโก มณฺเฒ มยา วทฺฒเตตฺตํ
วฏฺฏตฺติตฺติฯ อถ นํ น เทมิตฺติ อาหฯ เตนหิ เทว
กหาปณฺณํ คณฺหาหิตฺติฯ ทฺวิหิปี น เทมิตฺติฯ เอวํ ตาว
วทฺฒเตสิ ยาว โส เตนหิ อิมํ สทสฺสํ คณฺหาหิตฺติ ภาณฺทิกํ
อุปนฺเนสิฯ อถ นํ โส อาห กิณฺนุ โข ตฺวํ อุมฺมตฺตโก
อุทาทุ กหาปณฺณํ จปโนกาสิ น ลภสิ ปาทํปี อนคฺฆนฺตํ(๑)
มฐฺ สทสฺสํ กเหตุวา เทหิตฺติ วเทสิ กิณฺนาเมตฺนฺติฯ ชานามหํ
โก อิมินา ปน เม กมฺมํ อตุถิ เตเนวํ วทามิตฺติฯ กิ
กมฺมํ สามิตฺติฯ อมฺเหหิ วิปสฺสิตฺตฺส สมนฺมาสมฺพุทฺทสฺส อฏฺฐสฏฺฐิจิ-
สมณฺสตสทสฺสปรึวารสฺส มหาทานํ สชฺชิตํ ตเตฺรกํ อตุลมฐฺเมว
นตุถิ ตสฺมา เอวํ คณฺหาหิตฺติฯ เอวํ สนฺเต นานํ มูเลน
๑ ม. น อคฺฆนฺกํฯ

เล่มที่ 17 ขทรวนยเรวตตุเถรวตตุ หน้าที่ 659

ทสุสามิ สเจ อหंपิ ทาเน ปตตี ลภามิ ทสุสามิติ ๑ โส
คนตุวา นาครานํ เอตมตถํ อาโรเจสิ ๑ นาครา ตสุส
สทุชาย พลวภาवं ถตุวา สาธุ ปตติโก โหตุติ ปฎิษานีสุ ๑
เต พุทฐปป์มูขํ ภิกขุสงขมํ นิสีทาเปตุวา ยากุชชชกํ ทตุวา
มหตี สุวณฺณปาตี ออาหาราเปตุวา มฐุปฏถํ ปีพาเปตุ ๑ เตเนว
มนุสเสน ปณฺณาการตถาย ทธีวารโกปี อหาโฏ อตถิ ๑
โส ตंपิ ทธี ปาติยํ อากิริตุวา เตน มฐุณา สนุเทตุวา
พุทฐปป์มูขสฺส ภิกขุสงขมสฺส อาทิตฺโต ปฎุจาย อทาสิ ๑ ตंपิ
ยาวทตถํ กณฺหนุตานํ สพฺเพสํ สมปาปฺณิ ๑ อุตฺตริปี อวสิฏฺฐจํ
อโหสิเยว ๑ เอวํ โถกํ กถํ ตาว พหุณฺนํ ปาปฺณิติ น
จินฺเตตพฺพิ ๑ ตंपิ หิ พุทฺธานุภาเวเน ปาปฺณิ ๑ พุทฺฐวิสโย
น จินฺเตตพฺพิ ๑ จตฺตาริ (๑) หิ อจินฺเตยฺยานิติ วุตฺตานิ ตานิ (๒)
จินฺเตนฺโต อุมมาทสุเสว ภาคิ โหตีติ ๑ โส ปุริโส เอตตํ
กมฺมํ กตุวา आयุหปรีโยसाने เทวโลเก นิพฺพตฺติตุวา เอตตํ
กาลํ สัสนฺโต เอกสฺมี สมเย เทวโลกา จวิตฺวา พาราณสิยํ
ราชกุเล นิพฺพตฺโต ปิตุ อจฺจเยเน รชฺชํ ปาปฺณิ ๑ โส
เอกํ นครํ คณฺหิสฺสามิติ คนตุวา ปรีวารสิ นาครานญจ
สาสนํ ปหิณฺสิ รชฺชํ वा เทนฺตุ ยุทฺธิ ชาติ ๑ เต เนว
รชฺชํ ทสุสาม น ยุทฺธนนฺติ วตุวา จุพฺพวาเรหิ นิกฺขमितฺวา
๑ อญ. จตฺก. ๒๑/๑๐๔ ๑ ๒ ยานิ (?) ๑

เลมที่ 17 อรหนตวคควณณา หนา 660

ทารุทกาทีนิ อารนติ สพุพกัจจانی กโรนติ ฯ อิตโรปี
จตุตารี มหาทวารานี รกษนโต สตุตทิวสตุตมาสาธิกานี (๑)
สตุต วสุธานี นครี อุปรุณธิ ฯ อตสส มาตา กิ เม
ปุตโต กโรตีติ ปุจฉิตวา อิทนนาม เทวีติ ตํ ปวตุตี
สตุตวา พาโล มม ปุตโต คจจถ ตสส จุพทวารานี
ปีชาย นครี อุปรุณฐตุติ วเทถาติ ฯ โส มาตุ สาสนัน
สตุตวา ตถา อกาสิ ฯ นาคราปี พหิ นิภขมิตุ อลภนตา
สตุตเม ทิวเส อตตโน ราชานัน มาเรตวา ตสส รชช
อทำสุ ฯ โส อิมิ กมมि กตวา आयुหปรีโยसाने อวิจิมहि
นิพพตุตติวา ยาวายิ มหาปจวี โยชนมตติ อุตสนนา ตาว
นิรये ปจิตวา จตุนัน จุพทวารานัน ปิहितตตา ตโต จโต
เอตีสสาเอว มาตุ กุจฉิมิ ปฎิสนธิ คเหตุวา สตุตมาสาธิกานี
สตุต วสุธานี อนโตกุจฉิมิ วสิ สตุต ทิวธานี โยนิมุเข
ติริยิ นิปชชि ฯ เอว ภิกขเว สีวลี ตทา นครี อุปรุณธิตวา
คหิตกมุเมน เอตตกํ กาลิ นีรये ปจิตวา จตุนัน จุพทวารานัน
ปิहितตตา ตสสาเอว มาตุ กุจฉิมิ ปฎิสนธิ คเหตุวา เอตตกํ
กาลิ กุจฉิมิ วสิ นวมธุนิ ทินนตตา ลากคยสคคปุตโต
ชาโตติ ฯ

๑. สตุตมาสาธิกานีติ ยุตตตรี ฯ

เล่มที่ 17 อลฺลตฺตริตฺถิวตฺถุ หน้า 661

ปุเนกทิวสํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ อโห สามเณรสฺส
ลาโภ อโห ปุณฺณํ เยน เอเกน ปุณฺณนํ ภิกฺขุสฺตานํ
ปฺลฺลจ ญฺญาตฺตริตฺถานํ กตฺตานีติ ฯ สตุถา อาคนฺตุวา กาย
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต ภิกฺขเว มยฺหํ ปุตฺตสฺส เนว ปุณฺณํ
อตุถิ น ปาปํ อุกฺขมสฺส ปหีนฺนติ วุตฺวา พุราหฺมณฺวคฺเค
อิมํ คาทมาห

โยช ปุณฺณลฺลจ ปาปลฺลจ อฺโภ สงฺกํ อฺปจฺจกา
อโสภํ วิรชํ สฺทฺธิํ ตมฺหํ พุริมิ พุราหฺมณฺนติ ฯ
ขทิววณฺนียเรวตฺตฺเถรวตฺถุ ฯ

อลฺลตฺตริตฺถิวตฺถุ

รณฺณียานีติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อลฺลตฺตรํ อิตฺถิ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร ปิณฺฑปาติโก ภิกฺขุ สตุถุ สนนฺนิก
กมฺมญฺจํ คเหตฺวา เอกํ ชินฺณฺยฺยานํ ปวิสิตฺวา สมณธมฺมํ
กโรติ ฯ อถ เอกา นกรโสภินิ อิตฺถิ ปุริเสน สฺทฺธิํ อหํ
อสุกฺกฺขานฺนาม กมิสฺสามิ ตตุถ อากฺขเยยฺยาสีติ สงฺเกตํ
กตุวา อคมาสิ ฯ โส ปุริโส นาคจฺฉิ ฯ สว สสฺส

เล่มที่ 17 อรหนตวคคุณณา หน้า 662

อากมนนคัค อโโลเกนุติ ตั อทิสวา อุกกณจिता อิต จิต
จ วิจรนา ตั อญยานัน ปวิสิตวา เถริ ปลดงกั อากุชิตวา
นินันัน ทิสวา อิต จิต จ อโโลกยมาณา อญญัน กณจ
อทิสวา อัย ปุริโสเอว อิมสส จิตตัม โมหเสสามิติ ตสส
ปุโรโต จตวา ปนปป์นั นีวตตสาฎกั โมเจตวา นีวาเสติ
เกเส มุญจิตวา พนุชติ ปาณิ ปหริตวา หสติ ฯ เถรส
ต้เวโก อูปปชชิตวา สกตสรีริ สริ ฯ โส กิณนุ โข อิทนติ
จินเตสิ ฯ สตุถาปี มม สนุติกา กम्मญจันัน กเหตุวา
สมณชมมัม กริสสามิติ คตสส ภิกขุโน กา นุ โข ปวตตีติ
อูปชาเรนุโต ตั อิตถิ ทิสวา ตสสา อนาจารกิริยิ เถรส
จ สัเวกูปตตี ฉตวา กนุชกุกุขิ นินันโนว เตน สทฐิ
กเถสิ ภิกขุ กามคเวสกันัน อรมณญจันเมว วิตรากันัน
รมณญจันัน โหตีติ เอวญจ ปน วตวา โอภาสั สริตวา ตสส
ชมมัม เทเสนุโต อิมิ คากมาห

รมณิยานิ อรณญานิ ยตุถ น รมตี ชโน

วิตรากา รเมสสนุติ น เต กามคเวสิโนติ ฯ

ตตุถ อรณญานินิตี สุปป์พิตตรุณวนสนุชามณุชิตานิ วิมล-
สลิลสมปุนนานิ อรณญานิ นาม รมณิยานิ ฯ ยตุถาติ เยสุ
อรณญेषุ วิกสิเตสุ วิย ปทุมวเนสุ คามมกุกิภา กามคเวสโก

เล่มที่ 17 อลฺลตริตฺถิวตฺถุ หน้า 663

ชโน น รมติ ฯ วิตราคาติ วิตราคา ปน จินาสวา
ภมรมชฺครา วิย ปทุมวเนสุ ตถารูเปสุ อรณฺเณสุ รมิสฺสนฺติ ฯ
กัการณา น เต กามคเวสีโนติ ยสฺมา เต กามคเวสีโน
น โหนตฺตีติ อตฺถโ ๑
เทสนาวसानเ โส เถโร ยถานิสฺสินฺโนว สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปตฺวา อากาเสนาคนฺตฺวา ภูตึ กโรนฺโต ตถาคตฺสฺส
ปาเท วนฺทิตฺวา อคมาสีติ ฯ

อลฺลตริตฺถิวตฺถุ ๑

อรหนตฺวคฺควณณา นิฏฺฐิตา ๑

สตฺตโม วคฺโค ๑

สหัสสวคฺวณณา

ตมฺพทาจิกโจรฆาตกาวตฺถ

สหัสสมปี เจ วาจาติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺวเน
วิหรนฺโต ตมฺพทาจิกโจรฆาตกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอถุนปญฺจสตา กิร โจรา กามฆาตกาทีนึ กโรนฺตา
ชีวิตํ กปฺเปตฺตํ ฯ เอถโก ปุริโส นิพฺพิทฺชบิํจฺลโล ตมฺพทาจิกโก
เตสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา อหํปี ตุมฺเหหิ สทฺธิ ชีวิตฺตมิมิตฺติ
อาห ฯ อถ นํ โจรเชฏฺฐกสฺส ทสฺเสตฺวา อยฺปิ อมฺหากํ
สนฺติเก วสิตฺตํ อิจฺฉตีติ อาหํสฺ ฯ อถ นํ โจรเชฏฺฐโก
โอโลเกตฺวา อยฺ มาตุ ธนํ ฉินฺนิตฺตฺวา ปิตฺตฺวา กลโลหิตํ
นิหริตฺวา ขาทนสมตฺตฺโถ อติกกฺขโพนฺติ จินฺเตตฺวา นตฺเตตฺส
อมฺหากํ สนฺติเก วสนกิจฺจนฺติ ปฏิกฺขิปปิ ฯ โส เอวํ ปฏิกฺขิตฺตฺโตนฺติ
อคนฺตฺวา เอกนตฺสเสว อนฺเตวาสิกํ อุปญฺจหนฺโต อาราเชสิ ฯ
โส ตํ อาทาย โจรเชฏฺฐกํ อุปสงฺกมิตฺตฺวา สามิ ภทฺทโก
เอส อมฺหากํ อุปการโก สงฺกมฺหถ นนฺติ ยาจิตฺตฺวา โจรเชฏฺฐกํ
ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ อถกทิวสํ นาครา ราชปุริเสหิ สทฺธิ เอกโต
หุตฺวา เต โจเร กเหตฺวา วินิจฺฉยามจฺจัน สนฺติกํ นยีสฺ ฯ
อมจฺจา เตสํ ผรฺสุนา สีสจฺเจทํ อาณาเปตฺตํ ฯ ตโต โก
นุ โข อิมเ มาเรตฺสตีติ ปรีเยสนฺตา เต มาเรตฺตํ อิจฺฉนฺตํ

เล่มที่ 17 ตมพทาจิกโจรฆาตกวดถุ หน้า 665

กณฺจิ อทิสฺวา โจรฆณฺจกั อหังสุ ตฺวํ อิม มาเรตฺวา
ชีวิตฺตยเจว ลภิสฺสตี สมฺมานญจ มาเรหิ เนติ ฯ โสปี อุตฺตานํ
นินฺสสาย วติตตฺตา มาเรตฺถุ น อิจฺฉิ ฯ เอเตนฺุปาเยน
เอกฺขนฺปฺลยสฺเต ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สพฺเพปิ น อิจฺฉิสฺสุ ฯ สพฺพปจฺจนา
ตํ นินฺพิทฺฐปิงฺกลํ ตมพทาจิกํ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ โส สาธฺตฺติ
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เต สพฺเพปิ มาเรตฺวา ชีวิตฺตยเจว สมฺมานญจ
ลภิ ฯ เอเตนฺุปาเยน นกรสฺส ทกฺขินฺทิสฺโตปี ปฺลยจ โจรสฺตานิ
อาเนตฺวา อมจฺจันํ ทสฺเสตฺวา เตหิ เตลฺลํ ลีสจฺเจเท อาณตฺเต
โจรฆณฺจกั อาทิ กตฺวา ปุจฺฉนฺตฺตา กณฺจิ มาเรตฺถุ อิจฺฉนฺตํ
อทิสฺวา ปฺริมทิวเส เอโก ปฺริโส ปฺลยสฺเต โจเร มาเรสิ
กหนฺนุ โข เอโสติ อสฺสกฺกฺจฺจาเน อมฺเหหิ ทิกฺกุโจติ วุคฺเต ตํ
ปฺกโกสาเปตฺวา อิม มาเรหิ สมฺมานํ ลจฺฉนฺตีติ อาณาเปสฺสุ ฯ
โส สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เตปี มาเรตฺวา สมฺมานํ ลภิ ฯ
อถ เต ภทฺทโก อัย ปฺริโส นินฺพิทฺฐํ โจรฆาตกเมเวตํ
กริสฺสามาติ มนฺเตตฺวา ตสฺส ตํ จานนฺตรํ ทตฺวา สมฺมานํ
กริสฺสุ ฯ โส ปจฺฉิมทิสฺโตปี อุตฺตรทิสฺโตปี อาเนเต ปฺลยสฺเต
ปฺลยสฺเต โจเร ฆาเตสิเยว ฯ เอวํ จตฺตฺติ ทิสฺสาหิ อาเนตานิ
เทว สหสฺसानิ มาเรตฺวา ตโต ปฺกฺกฺจาย เทวสิกํ เอกํ เทวติ
อาเนตานีเต มนฺสุเส มาเรนฺุโต ปฺลยจปฺณฺณาส ลิวจฺฉรานิ
โจรฆาตกกมฺมํ อกาสิ ฯ โส มหฺลลกกาเล เอกปฺปหาเรน ลีลํ

เล่มที่ 17 สหสฺวคฺวณฺณา หน้า 666

ฉินฺทิตฺตํ น สกโกติ เทว ตโย วาเร ปหรนฺโต มนุสฺเส
กิลเมติ ฯ นาครา ฉินฺตยฺสฺส อญฺโฌปี โจรฆาตโก อุปฺปชฺชิสฺสตี
อัย อติวีย มนุสฺเส กิลเมติ ก็ อิมินาติ ตสฺส ตํ จานนฺตรํ
หรีสฺส ฯ โส ปุพฺเพ โจรฆาตกมฺมํ กโรนฺโต อหตฺสาณฺเ
นิวาเสตฺตํ นวสปีนา สงฺขตํ ชีรยาकुํ ปาตํ สุมนฺปฺพานิ
ปิลนฺชิตฺตํ คนฺเชหิ (๑) วิลิมปีตฺตํ อิมานิ จตฺตาริ น ลภิ ฯ โส
จानา จาวิตทิวเส ชีรยาकुํ เม ปจฺจาทิ วตฺวา อหตฺวตฺต-
สุมนฺมาลาวิเลปนานิ กาหาเปตฺวา นที คนฺตฺวา นหาตฺวา
อหตฺวตฺตานิ นิวาเสตฺวา มาลา ปิลนฺชิตฺวา คนฺเชหิ อนฺนฺลิตฺตคฺคฺโต
เคหํ อากนฺตฺวา นิสีหิ ฯ อถสฺส นวสปีสงฺขตชีรยาकुํ ปฺรโต
จเปตฺวา หตฺถโรวโนทกํ อหรีสฺส ฯ

ตสฺมี ขณฺเ สารีปฺตฺตตฺเถโร สฺมาปตฺตีโต วุฏฺจาย
กตฺถ นฺ โข อชฺช มยา คนฺตพฺพนฺติ อตฺตโน ภิกฺขวาจาริ
โธโลเกนฺโต ตสฺส เคเห ชีรยาकुํ ทิสฺวา กริสฺสตี นฺ โข
เม โส ปฺริโส สงฺคหนฺติ อุปฺชาเรนฺโต มํ ทิสฺวา มม
สงฺคหํ กริสฺสตี กริตฺวา จ ปน มหาสมฺปตฺตี ลภิสฺสตี อัย
กฺลปฺตฺโตติ ฌตฺวา จีวรํ ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย ตสฺส
เคหทฺวารเ จิตฺเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ โส เถรํ ทิสฺวา ว
ปสฺนฺนจิตฺโต ฉินฺเตสิ มยา จิริ โจรฆาตกมฺมํ กตฺตํ พหุ
๑ ม. คนฺเช ฯ

เล่มที่ 17 ตมพทาจิกโจรฆาตกวดตุ หน้า 667

มนุสสา มาริตา อิทานี เม เคเห จีรยาคุ ปฏियตุตา เกโร
จ อากนตุวา มม เคหทวาระ จิตอ อิทานี มยา อยยสส
เทยขมมัม ทาคู วฏฐิตติ ปุโรโต จปีตัม ยาคู อปนตุวา
เถร์ อุปสงกมิตวา วนทิตวา อนุโตเคเห นิสีทาเปตุวา
ปตุเต จีรยาคุ อากิริตุวา นวสปปี อาสิณจิตวา เถร์ วิชมาโน
อฏฐาสีฯ อถสส ที่ฆมรตุต อลทฐปพพตาย จีรยาคุ ปาตุ
พลวา อฆฆมาสโย อโหสิฯ เกโร ตสสฆฆมาสยั ถตุวา ตั
อุปาสก อตุตโน ยาคู ปิวาติ อาหฯ โส อถถสส หตุเถ
วิชนี ทตุวา สยั ยาคู ปิวี. เกโร วิชमानัน ปุริสั กจถ
อุปาสกเมว วิชานีติ อาหฯ โส วิชยมาโน กุจนิปุริ ยาคู
ปิวิตวา อากนตุวา เถร์ วิชมาโน จตุวา กตถตุตถิกิจสส
เถรสส ปตุตัม อกุกเหสิฯ เกโร ตสส อนุโมทนัน อารภีฯ
โส อตุตโน จิตตัม เถรสส ฆฆมเทสนานุกตัม กาคู นาสกขีฯ
เถโร สลลถเขตุวา อุปาสก กสุมมา จิตตัม เทสนานุกตัม กาคู
น สกโกสิติ ปุจถิฯ ฆนเต มยา ที่ฆมรตุต กกขพกมมัม
กตัม พนุ มนุสสา มาริตา ตมหม์ อตุตโน กมมัม สรณุโต
จิตตัม อยยสส เทสนานุกตัม กาคู นาสกขินติฯ เกโร
วถเจสสาหมิ นนุติ จินเตตุวา ก็ ปน ตวั อตุตโน
รุจिया อกาสิ อถถเอหิ การิโตสิติฯ ราชา มัม การาเปสิ
ฆนเตติฯ ก็ นุ โข เต อุปาสก เอวั สนุเต อกุสลั

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หนา 668

โหตีติ ๗ มนทธาตุโก อุปาสโก เถเรเนว วุตโต นตติ
มยหิ อกุตลนติ สยถิ หุตวา เตนหิ ฆนเต ชมม
กเถถาติ ๗ โส เถเร อนุโมทน กโรนเต เอกคจติโต หุตวา
ชมม สุนนโต โสตาปตติมคคสส โอรโต อนุโลมิก ขนตี
นิพพตเตติ ๗ เถโรปี อนุโมทน กตวา ปกคามิ ๗ อุปาสก
โถก เถริ อนุคนตวา นีวตตมานิ เอกา ยกขินี เชนเวเสน
อาคนตวา อูเร ปหริตวา มาเรติ ๗ โส กาลิ กตวา ตุตติปฺเร
นิพพตติ ๗

ภิกขุ ชมมสภายิ กถิ สมภูจจาเปสิ จอรฆาตโก
ปญจปณณาส วสฺसानิ กภขพกมม กตวา อชฺเชว ตโต
มุตโต อชฺเชว เถรสฺส ภิกขุ ทตวา อชฺเชว กาลกโต
กหิ นุ โข นิพพตโตติ ๗ สตถา อาคนตวา กาย นุตถ
ภิกขเว เถรหิ กถาย สนนินฺนาติ ปุจฺจิตวา อิมาย
นามาติ วุตเต ภิกขเว ตุตติปฺเร โส นิพพตโตติ อาห ๗
กั ฆนเต วเทถ เถตตก กาลิ เถตตเก มนุสฺเส ฆาเตตวา
ตุตติวิมาน นิพพตโตติ ๗ อาม ภิกขเว มหนโต เตน
กถยาณมิตโต ลทฺโธ โส สารีปุตตสฺส ชมมเทสนิ สุตวา
อนุโลมฆานิ นิพพตเตตวา อโต จโต ตุตติวิมาน นิพพตโตติ
วตวา อิมิ คากมาห

สุภาสิตํ สุนิตฺวาน นครเ จอรฆาตโก
อนุโลมขนตี ลทฺธาน โมทติ ติติวงคโตติ ๗

เล่มที่ 17 ตมพทาจิกโจรฆาตกวดถุ หน้า 669

ภนฺเต อนฺโมทนาถถา นาม น พลวา(๑) เตน กตํ
อกุสลกมฺมํ มหนฺตํ กถํ ตตฺตเคน วิเสสํ นิพฺพตฺเตสีติ ฯ สตุถา
ภิกฺขเว มยา เทสิตธมฺมสฺส อปฺปํ วา พหุํ วาติ มา ปมาณํ
คณฺหถ เอกวาจาปี หิ อตฺถนีสฺสีตา เสยฺโยเอวาติ วตุวา
อนฺุสนฺธิ์ ชมฺเฏตุวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
สทฺสสมปี เจ วาจา อนฺตฺถปทสฺสยฺหิตา
เอกํ อตฺถปทํ เสยฺโย ยํ สตุถวา อฺปสมฺมตีติ ฯ
ตตฺถ สทฺสสมปีติ ปริจฺเจทวณฺํ ฯ เอกํ สทฺสสํ เทว
สทฺสสานีติ เอวํ สทฺสเสน เจปี ปริจฺฉินฺนา วาจา โหนฺติ
ตา จ อนฺตฺถปทสฺสยฺหิตา อากาสวณฺณปพฺพตวณฺณวณฺณาทีนิ(๒)
ปกาสเกหิ อนฺิพฺพานทีปเกหิ อนฺตฺถเกหิ ปเทหิ สยฺหิตา
ยว พหฺกา โหนฺติ ตว ปาปีกาเอวาติ อตุโล ฯ เอกํ
อตฺถปทนฺติ ยํ ปน อยํ กาโย อยํ กายคตา สติ ติสฺโส
วิหฺชา อนฺุปฺตฺตา(๓) กตํ พุทฺธานํ สาสนนฺติ เอวรูปํ เอกํปี
อตฺถปทํ สตุถวา รากาทีนํ รูปสเมน รูปสมฺมตี ตํ อตฺถสาธกํ
นิพฺพานปฺปฏิสฺยตฺตํ ขนฺธธาตุอายตนอนฺุทริยพลโพชฺฌงฺกสตี-
ปญฺจานปริทีปํ เอกํปี ปทํ เสยฺโยเอวาติ อตุโล ฯ
เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ
ตมพทาจิกโจรฆาตกวดถุ ฯ

๑ พลวตีติ ยุตฺตตรํ ฯ ฌ.ว.

๒ อากาสวณฺณ.....วณฺณานีตีปี ทิสฺสูติ ฯ

สี. ม. ยฺ. อากาสวณฺณปพฺพตวณฺณวณฺณาทีนิ ฯ

๓ ม. อนุปัตยกรรม ๗

ทารุจิริยตุเถรวตุถุ

สหัสสมปี เจ คาถาติ อิมั ชมมเทศนั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต ทารุจิริยตุเถริ อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสมิ์ หิ กเถ พหุ มนุสสา นาวาย มหาสมุททำ
ปกขนุทิตวา อนุโตมหาสมุทเท ภินุนาย นาวาย มจจกจกขป-
ภกขา อเหตุสิ ฯ เอโกเวตุถ เอกั ผลกั กเหตุวา วายมนุโต
สุปปรากปนุณนตีริ โอกกมิ ฯ ตสส นีวาสนปารุปนั นตุติ ฯ
โส อณณั กิณจอิปสสนุโต สุกขกกุจทณทกั (๑) วาเกหิ
ปลิเวเจตุวา นีวาสนปารุปนั กตุวา เทวกุลโต กปาลั กเหตุวา
สุปปรากปนุณนั อคมาสิ ฯ มนุสสา ตั ทิสวา ยาคุกตดาทีนิ
ทตุวา อัย เอโก อรหาคิ สมภาเวสุ ฯ โส วตุเถสุ อุปนีเตสุ
สจาหั นีวาเสสสามิ วา ปารุปีสุสามิ วา ฯ ลากสกกาโร เม
ปริหาสิสตีติ อานิตานิ (๒) ปกขิปิตวา ทารุจिरาเนว ปรีทหิ ฯ
อถสส พหุหิ อรหาคิ วุจจมานสส เอวั เจตโส ปรีวิตกโก
อุทปาหิ เข โข เกจิ โลเก อรหนุโต วา อรหตุตมคัคคั วา
สมาปนุนา อหั เตสั อณณตโรติ ฯ อถสส ปุราณสาโลหิตา
เทวตา เอวั จินเตสิ ฯ

ปุราณสาโลหิตาติ ปุพเพ เอกโต กตสมณชมา ฯ ปุพเพ
กิริ กสสพทสพลสส สาสเน โอสกุกมานเน สามณเธาทีนั
๑ สี่. ม. ยู. สุกขกกุจทณทเก ฯ ๒ สี่. ม. ยู. ตานิ ฯ

เล่มที่ 17 ทารุจิริยตเถรวตฺถุ หน้า 671

วิปฺปการิ ทิสฺวา สตฺต ภิกฺขุ สํเวคปฺปตฺตา ยาว สาสนสฺส
อนฺตรธานํ น โหติ ตาว อตฺตโน ปติภฺจํ กริสฺสามาติ
สุวณฺณเจตีย์ วนฺทิตฺวา อรณฺขํ ปวิภฺจา เอกํ ปพฺพตํ ทิสฺวา
ชีวิเต สาลยา นีวตฺตนฺตุ นีรालยา อิมํ ปพฺพตมภฺริหฺนฺตฺติ
วตฺวา นิสฺเสณิ พนฺชิตฺวา สพฺเพปิ ตํ ปพฺพตํ อภฺริยฺห
นิสฺเสณิ ปาเตตฺวา สมณฺทมมํ กริสฺสุฯ เตสุ สงฺฆตฺเถโร
เอกรตฺตาทิกฺกมฺเนว อรหฺตํ ปาปฺณิฯ โส อโนตฺตตฺทเห
นาคลตาทนฺตภฺจํ ขาทิตฺวา อุตฺตรภฺจโร ปิณฺฑปาตํ อหฺริตฺวา
เต ภิกฺขุ อหฺ อาวุโส อิมํ ทนฺตภฺจํ ขาทิตฺวา มุขํ
โรวิทฺวา อิมํ ปิณฺฑปาตํ ภฺยชฺธาติฯ กิมฺปน ภนฺเต
อมฺเหหิ เอวํ กตฺติกา กตา โย ปจฺมํ อรหฺตํ ปาปฺณาติ
เตนาภตํ ปิณฺฑปาตํ อวเสสา ภฺยชฺชิสฺสนฺตีติฯ โน เหน้
อาวุโสติฯ เตนฺหิ สเจ มยฺปิ ตฺมฺเห วิย วิเสสํ นิพฺพตฺเตยฺยาม
สยฺ อหฺริตฺวา ภฺยชฺชิสฺสามาติ น อิจฺฉิสฺสุฯ ทฺตฺติยทิวเส
ทฺตฺติยตฺเถโร อนาคามิผลํ ปาปฺณิฯ โสปี ตเถว ปิณฺฑปาตํ
อหฺริตฺวา อิตฺเร นิมฺนฺเตสิฯ เต เอวมาหฺสุ กิ ปน ภนฺเต
อมฺเหหิ เอวํ กตฺติกา กตา มหาเถเรน อากตํ ปิณฺฑปาตํ
อภฺยชฺชิตฺวา อนฺตฺเถเรน อากตํ ภฺยชฺชิสฺสามาติฯ โน เหน้
อาวุโสติฯ เอวํ สนฺเต ตฺมฺเห วิย มยฺปิ วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺวา
อตฺตโน ปุริสกาเรน ภฺยชฺชิตุํ สกฺโกนฺตา ภฺยชฺชิสฺสามาติ น

เล่มที่ 17 สหสวคฺควณณา หน้า 672

อิฉฐิสฺสุ ๑ เตสฺ(๑) อรหตฺตปฺปตฺโต ภิภฺขุ ปรีนิจฺพพายี อนาคามี
พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ อิตเร ปญฺจ วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺตํ อสฺกโกณฺดา
สุสฺสิตฺตฺวา [๒] สตฺตเม ทิวเส กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตา
อิมสฺมี พุทฺธฺปฺปาเท ตโต จิตฺตฺวา ตตฺถ ตตฺถ กุลฺมเรสุ
นิพฺพตฺตีสฺสุ ๑ เตสุ เอโก ปุํกฺกุสาตี ราชา อโหสิ เอโก
กุมารกสฺสโป เอโก ทารุจิริโย เอโก ทพฺโพ มลฺลปฺปตฺโต เอโก
สภียो ปรีพฺพาชโกติ ๑ ตตฺถ โย โส พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺตภิภฺขุ
ตํ สนฺหาเยตํ วุตฺตํ ปฺราณสาโลหิตา เทวตฺตาติ ๑

ตสฺส พฺรหฺมโน เอตทโหสิ อัย มยา สทฺธิ นิสฺเสณฺนิ
พนฺธิตฺตฺวา ปพฺพตฺติ อภิรฺหิตฺตฺวา สมณธมฺมํ อกาสิ อิทานิ อิมํ
ลทฺธิ กเหตุวา จรฺนฺโต วินสฺเสยฺย สิวเสสฺสามิ นนฺติ ๑ อถ
นํ อุปสงฺกมิตฺตฺวา เอวมาห เนว โข ตฺวํ พาหีย อรหา
นาปี อรหตฺตมคฺคํ สฺมาปฺนฺโน สापปี เต ปฏฺฐิปทา นตฺถิ
ยาย ตฺวํ อรหา วา อสิ อรหตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺโนติ ๑
พาหิโย อากาเส จตฺวา กเถนฺตํ มหาพฺรหฺมานํ โอลเกตฺตฺวา
จินฺเตสิ อโห ภาริยํ กมฺมํ กตฺตํ อหํ อรหามฺหิตี จินฺเตสิ
อญฺญ มํ น ตฺวํ อรหา นาปี อรหตฺตมคฺคํ สฺมาปฺนฺโนติ
วทตี อตฺถิ นฺ โข โลเก อญฺโฆ อรหาตี ๑ อถ นํ
ปุจฺฉตี อตฺถิ นฺ โข เอตฺรหิ เทวเต โลเก อรหา วา
๑ สී. ม. ยฺ. เตสุ ๑ ๒ สී. ยฺ. เอตฺถนฺตเร ปรีสุสฺสิตฺตฺวาตี อตฺถิ ๑

เล่มที่ 17 ทารุจิริยตฺเถรวตฺถุ หน้า 673

อรหตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนโนติ ฯ อถสฺส เทวตา อัจฺจิกฺขิ
อตุถิ พหิย อุตฺตเรสุ ชนปฺเทสุ สวตฺถิ นาม นคฺริ ตตฺถ
โส ภควาเอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ สฺมฺมาสมฺพุทฺโธ โส หิ
พหิย ภควา อรหา เจว อรหตฺตตาย จ ชมฺมํ เทเสตีติ ฯ
พหิโย รตฺติภาเค เทวตาย กถํ สุตฺวา สํวึคฺคฺมานโส
ตํขณฺณเวย สุปฺปารกา นิกฺขมิตฺวา เอกฺรตฺติวาเสน สวตฺถิ
อคมาสิ ฯ สพฺพิ วิสโยชนสติกํ มคฺคํ เอกฺรตฺติวาเสเนว
อคมาสิ กจฺจณฺโตะ จ ปน เทวตานุภาเวน คโต ฯ พุทฺธา-
นุภาเวนาติปิ วทฺนฺติเยว ฯ ตสฺมี ปน ขณฺเ สตุถา สวตฺถิ
ปิณฺฑาย ปวิฏฺโง โหติ ฯ โส ภูตฺตปาตฺราเส (๑) กายาลสิยิ
วิโมจฺนตฺถาย อพฺโปกาสเ จงฺกมฺนฺเต สฺมฺพหุเล ภิกฺขุ กหํ
เอตฺรหิ สตุถาติ ปุจฺฉิ ฯ ภิกฺขุ สวตฺถิ ปิณฺฑาย
ปวิฏฺโงติ วตฺวา ตํ ปุจฺฉิสฺส ตวํ ปน กุโต อากโตสิตีติ ฯ
สุปฺปารกโต อากโตมฺหิตีติ ฯ กทา นิกฺขนฺโตะสิตีติ ฯ หิโยโย
สายํ นิกฺขนฺโตะมฺหิตีติ ฯ ทูรโตสิ อากโต นิสีท ตาว ปาเท
โธวิทฺวา เตเลน มกฺขเตว โถกํ วิสฺสฺมาหิ อากตกาเล
สตุถาริ ทกฺขิสฺสตีติ ฯ อหํ ฆนฺเต สตุถุ วา อตฺตโน วา
ชีวิตฺนฺตฺรายํ น ชานามิ เอกฺรตฺเตเนวฺมฺหิ กตฺถจิ อฏฺฐตฺวา
อนิสีทิตฺวา วิสโยชนสติกํ มคฺคํ อากโต สตุถาริ ปสฺสิตฺวา ว
๑ สี. ย. ภูตฺตปาตฺราโส ฯ

เลมที่ 17 สหสวคควณณา หนา 674

วิสุตมิตฺตสมิตฺติ ฯ โส เอวํ วตฺวา ตฺรมาทรูโป สวตฺถึ ปวิสิตฺวา
ภควนฺตํ อโนปมาย พุทฺธสิริยา ปิณฺฑาย จรนฺตํ ทิสฺวา
จิรสฺสํ วต เม โคตโม สมฺมาสมฺพุทฺโธ ทิฏฺฐจฺจิตฺติ ทิฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปฏฺฐาย โอนตฺสริโร คนฺตฺวา อนฺตรวិถิยํ ปญฺจปฺปตฺติจฺจิตฺเตน
วณฺทิตฺวา โคปฺฝเกสฺสุ ทพฺพํ กเหตุวาท เอมมาห เทเสตฺต
เม ภนฺเต ภควา ชมฺมํ เทเสตฺต สุกฺโกตฺต ชมฺมํ ยํ มมสฺส
ทิมฺมรตฺตํ หิตาย สุขาयाติ ฯ อถ นํ สตฺถา อกาโล ตาว
พาหิย อนฺตรวิถิ (๑) ปวิฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ปฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ๑ ตํ
สุตฺตฺวา พาหิโย ภนฺเต สํสारे สํสฺรณฺเตน กวพิงฺการาหาโร
น อลทฺรปฺพุทฺโธ ตุมฺหากํ วา มยฺหํ วา จีวิตฺนฺตฺรายํ
น ชานามิ เทเสถว เม ชมฺมนฺติ ฯ สตฺถา ทฺตฺติยํ
ปฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจ ๑ เอวํ กิรสฺส อโหสิ อิมสฺส มํ ทิฏฺฐจฺจาลโต
ปฏฺฐาย สกตฺสริโร นิรณฺตรํ ปิตฺติยา อชฺโฆตฺถตฺตํ โหติ
พลวปฺปิตฺติเวโค ชมฺมํ สุตฺตฺวาปี น สกฺขิสฺสตี ปฏฺฐวิชฺฉิตฺตํ
มชฺฉตฺต
อากตฺต
ตฺต
ตฺต
จฺจ
ทิฏฺฐจฺจ
สตฺถฺจ
๑ ส. ม. ย. อนฺตรนฺทรํ ๑ ๒ พ. อ. ๒๕/๘๑ ๑

เล่มที่ 17 ทารุจิริยตเถรวตถุ หน้า 675

อรหตตํ ปาปฺณิ ตาวเทว จ ปน ภควนฺตํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ
ปริปฺณณฺเต ปตฺตจิวฺรณฺติ ปุญฺโจ น ปริปฺณณฺติ อห ๕
อถ นํ สตุถา เตนหิ ปตฺตจิวฺรํ ปริเยสํหิติ วตฺวา
ปกฺกามิ ๕ โส กิร วิสตีวสฺสสทฺสทานิ สมณธมฺมํ กโรนฺโต
ภิกฺขุณา นาม อตฺตนา ปจฺจเย ลภิตฺวา อณฺณํ อโนโลเกตฺวา
สยเมว ปริภุชฺชิตฺุ วฏฺฐิตฺติ เอกภิกฺขุสฺสปี ปตฺเตน วา จิวฺเรน
วา สงฺกหํ นากาสิ ๕ เตนสฺส อิทฺธิมยปตฺตจิวฺรํ น
อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ญตฺวา เอหิภิกฺขุภาเวน ปพฺพชฺชํ นาทาสิ ๕
ตมฺปิ ปตฺตจิวฺรํ ปริเยสमानเมว เอกา ยกฺขินี เชนฺรุเปน
อาคนฺตฺวา วามอฺอรุมฺหิ ปหริตฺวา จีวิตกฺขยํ ปาเปสิ ๕ สตุถา
ปิณฺฑาย จริตฺวา กตภตฺตกฺกโจ สมฺพหุเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ
นิกฺขมฺนฺโต พาหิยสฺส สริริํ สงฺการญฺจानเ ปตฺติํ ทิสฺวา
ภิกฺขุ อาณาเปสิ ภิกฺขเว เอกสฺมี เคนทฺวาเร จตฺวา มณฺจกํ
อาหฺราเปตฺวา อิมํ สริริํ นครโต นีหริตฺวา ฌาเปตฺวา
ถูปํ กโรถาติ ๕ ภิกฺขุ ตถา กรีสุ กตฺวา จ ปน วิหารํ
คนฺตฺวา สตุถาริํ อุปสงฺกมิตฺวา อตฺตนา กตฺกจํ อาโรเจตฺวา
ตสฺส อภิสมฺปรายํ ปุจฺฉิสฺสุ ๕ อถ เนลํ ภควา ตสฺส
ปรินิพฺพุตภาวํ อจิกฺขิตฺวา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ
ภิกฺขุนํ ขิปฺปาภิญฺฌานํ ยทิตํ พาหิโย ทารุจิริโยติ เอตทคฺเค(๑)
จเปสิ ๕ อถ นํ ภิกฺขุ ปุจฺฉิสฺสุ ภนฺเต ตมฺเห พาหิโย

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 676

ทารุจิริโย อรหตุตํ ปตุโตติ วเทถ กทา โส อรหตุตํ ปตุโตติ ฯ
มม ชมฺมํ สุตกาเล ภิกฺขเวติ ฯ กทา ปนสฺส ตุมฺเหหิ ชมฺโม
กถิตฺติ ฯ ปิณฺฑาย จรฺนฺเตน อนฺตรวํธิยํ จตุวาติ ฯ อปฺปมตฺตโก
หิ ฆนฺเต ตุมฺเหหิ อนฺตรวํธิยํ จตุวา กถิตฺตมฺโม กถํ โส
ตาวตเกน วิเสสํ นิพฺพตฺเตสํติ ฯ อถ เน สตุถา ภิกฺขเว
มม ชมฺมํ อปฺปํ วา พหุํ วาติ มา มินาถ (๑) อเนกานิปี หิ
กาถาสหสฺसानิ อนฺตฺตนิสฺสิตานิ น เสยฺโย อตฺตนิสฺสิตํ ปน
เอกมฺปี กาทาปํ เสยฺโยติ วตุวา อนฺนสนฺธิํ ฆมฺเฏตฺวา ชมฺมํ
เทเสนฺโต อิมํ กาทมาห

สหสฺสมปี เจ กาทา อนฺตฺตปทสฺสยฺหิตา
เอกํ กาทาปํ เสยฺโย ยํ สตุตฺวา อฺปสมฺมตฺติติ ฯ
ตตฺถ เอกํ กาทาปทฺนฺติ อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ฯเปฯ
ยถา มตาติ เอวรูปา เอกา กาทาปี เสยฺโยติ อตฺโต ฯ
เสสํ ปุริมฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ
เทสนาวसानเ พหุํ โสตาปตฺตติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ
ทารุจิริยตุเถรวตฺถุ ฯ

๑ สี่. มา จินฺตยิตฺถุ ฯ ม. มา ปมาณํ คณฺหฬ ฯ

กฤษณทลเกสึเถรวีวตุถ

โย จ คากา สติ ภาเสติ อิม ชมมเทศน สตุถา
เชตวเน วิหรนุโต กฤษณทลเกสึ อารพุก กเถสึ ฯ

ราชคเห กิร เอกา เสฎฐจึฐิตา โสฬสวสุสุทเทสิกา
อภีรฐปา อโหสิ ทสฺสนียา ฯ ตสฺมิมฺญจ วเย จิตา นารีโย
ปฺริสชฌมาสยา โหนฺติ ปฺริสโลลา ฯ อถ น มาตาปิตโร
สตุตถมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริมตเล สิริกพฺเพ วาเสตุ
เอกเมวสฺสา ทาสึ ปฺริจาริกํ อํกํสุ ฯ (๑) อเถกํ กุลปฺตํติ โจรกมมํ
กโรนฺติ กเหตุวา ปจฺญาพาหุ (๒) พนฺธิตฺวา จตุกฺเก จตุกฺเก
กสาหิ ปหฺริตฺวา อาฆาตนํ นยีสฺสุ ฯ เสฎฐจึฐิตา มหาชนสฺส
สทฺทํ สุตฺวา กิณฺนุ โข เอตนฺติ ปาสาทตเล จตุวา
โอโลเกนฺติ ตํ ทิสฺวา ปฺฏิพฺทชฺจิตฺตา หุตฺวา ปตฺถยมาณา
อาหารํ ปฺฏิกฺขิปิตฺวา มณฺจเก นิปชฺชึ ฯ อถ น มาตา
ปฺจุจฺฉิ กิ อิทํ อมฺมาติ ฯ สเจ เอตํ โจโรติ กเหตุวา
นียมาณํ ปฺริสํ ลภิสฺสามิ ชีวิสฺสามิ โน เจ ชีวิตํ เม นตฺถิ
อิเชว มริสฺสามีติ ฯ อมฺม มา เอวํ กริ อมฺหากํ ชาติยา
จ โภเคน จ สทิสํ อณฺณํ สามิกํ ลภิสฺสสีติ ฯ มยฺหํ
อณฺเณน กิจฺจํ นตฺถิ อิมํ อลภมาณา มริสฺสามีติ ฯ มาตา
ชิตฺรํ สณฺญาเปตุ อสกุโกนฺติ ปิตฺโน อาโรเจสึ ฯ โสปี น
๑ ม. ทาสีปฺริจาริกํ อํกํสุ ฯ ๒. ส. ม. ย. ปจฺญาพาหุ ฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 678

สณณาเปตุ อสกุโกนุโต ก็ สกกา กาคุนติ จินเตตวา ตั
โจริ คหาเปตวา กจณนตสส ราชปฐิสสส สหสสภณทิก
เปเสสิ อิมิ คเหตุวา เอติ ปฐิส มยหิ เทหิติ ฯ โส
สาฐติ กหาปณณ คเหตุวา ตั มณจิตวา อณณิ มาเรตวา
มาริตโต เทว โจโรติ รณโณ อาโรเจสิ ฯ เสฏฐิปี ตสส
ชิตริ อทาสี ฯ สว [๑] สามิกิ อาราเชสสามิติ สพพากรณป-
ปฐิมณทิตา สยเมว ตสส ยาคูอาทีนิ สัวิทติ ฯ โจโร
กติปาหจเจเนน จินเตติ กทา นุ โข อิมิ มาเรตวา เอติสสา
อาภรณานิ คเหตุวา เอกสมิ สุราเคเห วิกุกิณิตวา ขาทิตุ
ลภิสสามิติ ฯ โส อตุเถโส อุปาโยติ จินเตตวา อาหาริ
ปฐิกุขิปิตวา มณจเก นิปชชิ ฯ อถ นั สว อุปสงกมิตวา
กิณเต สามิ รุชชติติ ปุจณิ ฯ น กิณจิ ภาทเทติ ฯ กจจิ ปน
เม มาตาปิตโร ตยหิ กุทฐาติ ฯ น กุชณนติ ภาทเทติ ฯ
อถ กิณนามตนติ ฯ ภาทเท อหิ ตั ทิวสั พนชิตวา นียมาโน
โจรปปาเต อธิวตถาย เทวตาย พลิกมมัม ปฐิสสุณิตวา ชีวิต
ลภี ตวัปี มยา ตสสาเอว อานุกาเวณ ลทฐา ตั เม เทวตาย
พลิกมมัม จปีตนติ จินเตมิ ภาทเทติ ฯ สามิ มา จินตยิ กริสสาม
พลิกมมัม วเทหิ เกน อตุเถติ ฯ อไปโปทกมฐปายาเสน จ
ลาชปณจมก ปุเปเหหิ จาติ ฯ สาฐ สามิ อหิ ปฐियाเทสสามิติ ฯ
๑ ส. ม. ย. เอตถนตเร ตโต ปฐุจายาติ ทสสติ ฯ

เล่มที่ 17 กุณฺฑลเกสีเถรีวตฺถุ หน้า 679

สา สพุพฺ พลิกมมํ ปฏฺฐิยาเทตฺวา เอหิ สามิ คจฺจนมาติ
อาห ๑ เตนหิ ภาทฺเท ตว ฌาตเก นีวตฺเตตฺวา มหคฺชmani
วตฺถาภรณานิ คเหตฺวา อตฺตานํ อลงฺกโรหิ หสนฺดา กิพฺนฺดา
สุขํ คมิสฺสามาติ ๑ สา ตถา อกาสิ ๑ อถ นํ โส ปพฺพตปาทํ
คตกาเล อาห ภาทฺเท อิตฺโต ปรี อุโภ ชนา คมิสฺสาม
เสสชฺนํ ยานเกน สทฺธิ นีวตฺเตตฺวา พลิกมฺมภาชฺนํ สยํ
อุกฺขิปีตฺวา คณฺหาหิตี ๑ สา ตถา อกาสิ ๑ โจโร ตํ
คเหตฺวา โจรปฺปาตปพฺพตํ อภฺริหิ ๑ ตสฺส หิ เอเกน ปสฺเสน
มนุสฺสา อภฺริหนฺติ ๑ เอกํ ปสฺสํ ฉินฺนตญฺญํ ปพฺพตมตฺถเก
จิตา เตน ปสฺเสน โจเร ปาเตนฺติ เต ขณฺฑาขณฺฑํ หุตฺวา
ญฺมียํ ปตฺนฺติ ตสฺมา โจรปฺปาโตติ วุจฺจติ ๑ สา ตสฺส
ปพฺพตสฺส มตฺถเก จตฺวา พลิกมฺมมนฺเต สามิ กโรหิตี อาห
โส ตฺถุหิ อโหสิ ๑ ปฺน ตาย กสฺมา สามิ ตฺถุหิโฏโตสิตี
วุตฺเต ตํ อาห น มยฺหํ พลิกมฺเมน อตฺถโถ วญฺเจตฺวา ปน
ตํ อาทาย อากโตมฺหิตี ๑ กิการณา สามิตี ๑ ตํ มาเรตฺวา
ตว อภรณานิ คเหตฺวา ปลาชนตฺถายาติ ๑ สา มรณ-
ภยตฺชชิตา อาห สามิ อหฺนจ อภรณานิ จ เม ตว
สนฺตกาเนว กสฺมา เอวํ วเทสิตี ๑ โส มา เอวํ กโรหิตี
ปฺนปฺปฺนํ ยาจฺยมาโนปี มาเรมิเอวาติ อาห ๑ เอวํ สนฺเต
กิเนเต มม มรณฺเนน อิมานิ อภรณานิ คเหตฺวา มยฺหํ ชีวิตํ

เล่มที่ 17 สหสฺสวคฺควณณา หน้า 680

เทหิ อโตะ ปฏฺจาย มํ มตาติ ชาเรหิ ทาสี วา เต หุตฺวา

หตฺถกมฺมํ กริสฺสามิตี วตฺวา อิมํ คาถมาห

อิเม สุวณฺณเกยฺวรา สพฺเพ เวพฺพริยามยา

สพฺพญจ คณฺห ภาทฺทนฺเต มํ ทาสีญจ สาวยาติ (๑) ฯ

ตํ สุตฺวา โจโร เอวํ กเต ตํ คนฺตฺวา (๒) มาตาปีตฺนํ

อาจิกฺขิสฺสตี มาเรสฺสามิเยว ตํ มา พาพฺหํ ปริเทเวตี วตฺวา

อิมํ คาถมาห

มา พาพฺหํ ปริเทเวตี จิปฺปํ พนฺชาหิ ภาณฺทกํ

น ตฺยํ ชีวิทํ อตฺถิ สพฺพํ คณฺหามิ ภาณฺทกนฺติ ฯ

สา จินฺเตสิ อโห อิทํ กมฺมํ ภาริยํ ปญฺญา นาม

น ปจิตฺวา ขาทฺนตฺถาย กตา อถ โข วิจารณฺตฺถาย กตา

ชานิสฺสามิสฺส กตฺตพฺพนฺติ ฯ อถ นํ सा อาห สามิ

ยทา ตํ โจโรติ คเหตุวา นียสิ ตทา อหํ มาตาปีตฺนํ

อาจิกฺขี เต สหสฺสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตํ อานาเปตฺวา เคเห กรีสฺ

ตโตะ ปฏฺจาย อหํ ตฺยํ อุปการิกา อชฺช เม สฺทิกฺขจํ กตฺวา

อตฺตานํ วนฺทิตฺตํ เทหิตี ฯ โส สาธฺว ภาทฺเท สฺทิกฺขจํ กตฺวา

วนฺทาหิตี วตฺวา ปพฺพตฺนฺเต อญฺจาสี ฯ อถ นํ सा ติกฺขตฺตํ

๑ ม. อิทํ สุวณฺณเกยฺวริ มุตฺตา เวพฺพริยา พหุ

สพฺพํ หรฺสฺส ภาทฺทนฺเต มํ จ ทาสีตี สาวยาติ ฯ

๒ ย. เอวํ กเถตฺวา คนฺตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 กุณฺฑลเกสีเถรีวตฺถุ หน้า 681

ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา จตฺตฺสฺ จาเนตฺสฺ วนฺทิตฺวา สามิ อิทํ เม
 ปจฺฉิมทสฺสนํ อิทานิ ตฺยฺหํ วา มม ทสฺสนํ มยฺหํ วา
 ตว ทสฺสนํ นตฺถิติ ปฺรโต จ ปจฺฉโต จ อาลิจฺจิตฺวา ปมตฺตํ
 หุตฺวา ปพฺพตฺนฺเต จิตฺํ ปิฏฺฐิจิปฺสฺเส จตฺวา เอเกน หตฺถเณ
 ขนฺธฺเช คเหตฺวา เอเกน ปิฏฺฐิจจฺฉาย คเหตฺวา ปพฺพตฺปปาเต
 จิปิ ๑ โส ปพฺพตฺกฺจฺฉิยํ ปฏฺิหโต ขณฺฑาขณฺฑํ หุตฺวา ภูมियํ
 ปติ ๑ โจรปปาตมตฺถเก อธิวตฺถา เทวตา เตสํ ทฺวินฺนํปี
 กิริยํ ทิสฺวา ตสฺสา อิตฺถิยา สาธฺกการิ ทตฺวา อิมํ คาลมาห
 น โส สพฺเพสฺสฺ จาเนตฺสฺ ปฺริโส โหติ ปณฺฑิตो
 อิตฺถิปี ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจฺกฺขณฺณาติ ๑
 สาปี โจริ ปปาเต จิปิตฺยา [จินฺเตสิ] สจฺาหํ เกหํ
 คมิสฺสามิ สามิโก เต กหนฺติ ปุจฺฉิสฺสนฺติ สจฺาหํ เอวํ
 ปุฏฺฐา มาริโต เมติ วกฺขามิ ทฺพฺพินิเต สหสฺสํ ทตฺวา
 สามิกํ อานาเปตฺวา อิทานิ นํ มาเรสิตี มํ มุขตฺตฺติหิ
 วิชฺฉิสฺสนฺติ อากรณฺตฺถาย มํ โส มาเรตฺถกาโม อโหสิตี วุตฺเตปี
 น สทฺทหิสฺสนฺติ อลฺลํ เม เกหนฺนาติ ตตฺถเอว อากรณฺานิ
 ฉทฺเทตฺวา อรณฺถํ ปวิสิตฺวา อนฺุปฺพฺเพน วิจฺรณฺตี เอกํ
 ปรีพฺพาชกานํ อสฺสมํ ปตฺวา วนฺทิตฺวา มยฺหํ ฆนฺเต ตฺมฺหากํ
 สนฺติเก ปพฺพชฺชํ เทถาติ อาห ๑ อถ นํ ปพฺพาเชสฺสุ ๑
 สา ปพฺพชิตฺวาว ปุจฺฉิ ฆนฺเต ตฺมฺหากํ ปพฺพชฺชาย กิ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 682

อุตุตมนนฺติ ฯ ภาทเท ทสสุ วา กสิณฺณสุ ปริกมมํ กตุวา ฌานํ
นิพฺพตฺเตตฺตพฺพํ วาทสฺสสุ วา อุคฺคณฺหิตฺตพฺพํ อัย อมฺหากํ
ปพฺพชฺชชย อุตุตมตฺโตติ ฯ ฌานนฺตาว นิพฺพตฺเตตฺตํ อหํ น
สฺกขิสฺสสามิ วาทสฺสสุ ปน อุคฺคณฺหิตฺตสามิ อຍฺยติ ฯ
อถ นํ เต วาทสฺสสุ อุคฺคณฺหาเปตฺวา อุคฺคหิตฺเต เต สิปฺปํ
อิทานิ ตฺวํ ชมฺพฺพทีปตฺเต วิจฺจิตฺวา อตฺตนา สทฺธิํ ปญฺหํ
กเถตฺตํ สมตฺถํ โอลเกหิตฺติ ตสฺสา หตฺถे ชมฺพฺพสาขํ ทตุวา
อุยฺโยเชตฺตํ คจฺจ ภาทเท สเจ โกจฺจิ คิหิฏฺโถ ตยา สทฺธิํ
ปญฺหํ กเถตฺตํ สกฺโกติ ตสฺเสว ปาทปริจฺจาริกา ภว สเจ
ปพฺพชฺชิตฺโต สกฺโกติ ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ สา นามน
ชมฺพฺพปริพฺพชฺชิกา นาม หตุวา ตโต นิกฺขมิตฺวา ทิฏฺฐทิฏฺฐเจ
ปญฺหํ ปุจฺจนฺตํ วิจฺจติ ฯ ตาย สทฺธิํ กเถตฺตํ สมตฺถโถ
นาม นาโหสิ ฯ อิโต ชมฺพฺพปริพฺพชฺชิกา อากจฺจตีติ สุตฺวา ว
มนฺนุสฺสา ปลาชนฺติ ฯ สา คามํ วา นิคมํ วา ภิกฺขชย
ปวิสนฺตี คามทฺวารे วาลิการาสี กตุวา ตตฺถ ชมฺมุตฺตสาขํ
จเปตฺวา มยา สทฺธิํ กเถตฺตํ สมตฺถโถ ชมฺพฺพสาขํ มทฺทตฺตติ
วตุวา คามํ ปาวิสฺสิ ฯ ตํ จานํ โกจฺจิ อุปฺสงฺกมิตฺตํ สมตฺถโถ
นาม นาโหสิ ฯ สปิ มิลาตย ชมฺพฺพสาชย อญฺญํ สาขํ
คณฺหาติ อิมินา นีหาเรณ วิจฺจนฺตี สวตฺถึ ปตุวา คามทฺวารे

เล่มที่ 17 กุณฺฑลเกสีเถรีวตฺถุ หน้า 683

สาขํ จเปตฺวา วุตฺตนเยเนว วตฺวา ภิกฺขาย ปาวิสิ ฯ สมฺพหฺลทา
ทารกา สาขํ ปรีวาเรตฺวา อฏฺฐิสฺสุ ฯ

ตทา สารีปฺตฺตฺตฺเถโร ปิณฺฑทาย จริตฺวา กตภคฺตฺกิจฺโจ
นคฺรา นิกฺขมฺนฺโต เต ทารเก สาขํ ปรีวาเรตฺวา จิต
ทิสฺวา ก็ อิทฺนฺติ ปุจฺฉิ ฯ ทารกา เณรสฺส ตํ ปวตฺตี
อาจิกฺขิสฺสุ ฯ เตนฺหิ ทารกา อิมํ สาขํ มทฺทถาติ ฯ ภายาม
ภนฺเตติ ฯ อหํ ปญฺหํ กเถสฺสามิ มทฺทถ ตุมฺเหติ ฯ เต
เณรสฺส วจเนน ชาตฺสฺสาหา ตถา กตฺวา นทฺนฺตา รัช
อฺกฺขิปีสฺสุ ฯ ปรีพฺพาชิกา อาคนฺตฺวา เต ปรีภาสิตฺวา ตุมฺเหติ
สทฺธิ มม ปญฺเหน กิจฺจํ นตฺถิ กสฺมา เม สาขํ
มทฺทิตฺถาติ อหํ ฯ อยฺเยนฺมฺห มทฺทาปีตาติ อหํสฺสุ ฯ
ภนฺเต ตุมฺเหติ เม สาขา มทฺทาปีตาติ ฯ อาม ภคินีติ ฯ
เตนฺหิ มยา สทฺธิ ปญฺหํ กเถถาติ ฯ สาธุ กเถสาสามิติ ฯ
สา วทฺฒมานกฺจฉายาย ปญฺหํ ปุจฺฉิตฺถุ เณรสฺส สนฺติกํ
อคฺมาสิ ฯ สกถนคฺรํ สงฺขุภิ ทฺวินฺนํ ปญฺชิตานํ กถํ
โสสฺสามาติ ฯ นาคฺรา ตาย สทฺธิเยว คนฺตฺวา เณ
วณฺทิตฺวาเอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ปรีพฺพาชิกา เณ อหํ ภนฺเต
ปุจฺฉามิ เต ปญฺหนฺติ ฯ ปุจฺฉ ภคินีติ ฯ สา วาทสฺหสฺสํ
ปุจฺฉิ ฯ ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ เถโร วิสฺสชฺเชสิ ฯ อถ นํ เถโร

เล่มที่ 17 สหสฺวคฺควณณา หน้า 684

อาห เอตฺตกาเอว เต ปญฺหา อญฺเฌปี อตฺถิติ ฯ เอตฺตกาเอว
ภนฺเตติ ฯ ตยา พหุ ปญฺหา ปุญฺจา มยฺปี เอกํ ปุจฺจาม
วิสุตฺตเชตฺตสฺส โนติ ฯ ชานมานา วิสุตฺตเชตฺตสฺสामी (๑) ปุจฺจถ
ภนฺเตติ ฯ เถโร เอกํ นาม กิณฺติ ปญฺหํ ปุจฺจติ ฯ สา
เอวเมส วิสุตฺตชิตฺตพฺโพติ อชานนฺติ กิ นามตํ ภนฺเตติ
ปุจฺจติ ฯ พุทฺธมนฺโต (๒) นาม ภคินีติ ฯ มยฺหํปี ตํ เทถ
ภนฺเตติ ฯ สเจ มาทิสฺสา ภวิสฺสตี ทสฺสामीติ ฯ เตนฺหิ มํ
ปพฺพชาเชตฺตาติ ฯ เถโร ภิกฺขุณฺนํ อจฺจิกฺขิตฺวา ปพฺพชาเปสี ฯ
สา ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปทา กุณฺฑลเกสีเถรี นาม หุตฺวา
กตฺติปาหสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

ภิกฺขุ ธรรมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสิํ กุณฺฑลเกสีเถรียา
ธรรมสฺสวณฺํ พหุ นตฺถิ ปพฺพชิตฺกิจจมสฺสสา มตฺถกํ ปตฺตํ
เอเคน กิร โจรณ สทฺธิ มหาสงฺคามํ กตฺวา ชิตฺตฺวา
อาคตฺตาติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นตฺถถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย มุณฺนามาติ
วุตฺเต ภิกฺขเว มยา เทสิตฺตมฺมํ อปฺปํ วา พหุ วาติ
มา มินาถ อนตฺถกํ ปทํ สตฺปิ เสยฺโย น โหติ ธรรมปทํ
ปน เอกมฺปี เสยฺโยว อวเสสโจเร ชินฺนตฺตสฺส จ ชโย นาม
๑ สී. ยู. ชานมานา วิสุตฺตเชตฺตสฺสामीติ นตฺถิ ฯ
๒ สී. ยู. พุทฺธปญฺหํ ฯ ม. พุทฺธปญฺโห ฯ

เล่มที่ 17 ฤณทลเกสึเถรวตุถุ หน้า 685

น โหติ อชฌตฺติเก กิเลสโจเร ชินนุตฺตเสว ปน ชโย
นาม โหตีติ วตุวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตุวา รมฺม เทเสนฺโต อีมา
คาถา อภาสี

โย จ คาถา สติ ภาเส อนตฺตปทสญฺหิตา
เอกํ รมฺมปทํ เสยฺโย ยํ สุตฺวา อุปสมฺมตี ฯ
โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคาม มานุเส ชิน
เอกญฺจ เขยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชฺชุดโมตี ฯ

ตตฺถ คาถา สตนฺตี (๑) โย จ ปุคฺคโล สตปริจฺเฉทา
พหู คาถา ภาเสยฺยาตี อตฺโถ ฯ อนตฺตปทสญฺหิตาตี อากาส-
วณฺณนาทิวเสน อนตฺตเกหิ ปเทหิ สญฺหิตา ฯ รมฺมปทนฺตี
อตฺตสากํ ขนฺธาทีปฺปฏิสฺยตฺตี ฯ จตฺตารีmani ปริพฺพาชกา
รมฺมปทานิ กตฺมานิ จตฺตารี อนภิชฺฉมา ปริพฺพาชกา รมฺมปทํ
อพฺยาปาโท ปริพฺพาชกา รมฺมปทํ สมฺมาสตี ปริพฺพาชกา
รมฺมปทํ สมฺมาสมาธิ ปริพฺพาชกา รมฺมปทนฺตี (๒) เอวํ
วตุเตสุ จตฺตสุ รมฺมปเทสุ เอกมฺปี รมฺมปทํ เสยฺโย ฯ

โย สหสฺสํ สหสฺเสนาตี โย เอโก สงฺคามโยโธ สหสฺเสน
คฺฉิตฺตํ สหสฺสํ มนุสฺเส เอกสฺมี สงฺคาม ชินเยย ทส
มนุสฺสสตฺตสหสฺตานิ ชินิตฺวา ชยฺ อหเรยฺย อัยปี สงฺคามชินตํ
๑ ส.ม. คาถาสติ ฯ ๒ อ.จ. จตฺตก. ๒๑/๓๘ ฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 686

อุตุตโม นาม น โหติ ฯ เอกถจ เขยวมตตานนุติ โย ปน
รตติฏฐานทิวาฏฐานเสสุ อชมตติกกมมฏฐานัน สมนสนโต อตุตโน
โลภาทิกุกิเสสชเยน อตุตทานัน ชินเยย ฯ ส เว สงคามชตุตโมติ
โส สงคามชินต อตุตโม ปวโร สงคามสีสโยโรติ ฯ
เทสนาวसाने พหู โสตาปตติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ
กฺุณฺทลเกสีเถรีวตุต ฯ

อนตุตปฺจุณกพฺราหฺมณวตุต

อตุตทา หเวติ อิมิ ธมฺมเทสนิ สตุตา เซตวเน วิหรนฺโต
อนตุตปฺจุณกพฺราหฺมณิ อารพุก กเถสิ ฯ
โส กิร พฺราหฺมโณ กิ นฺ โย สมนาสมพฺพุโ
อตุตเมว ชานาติ อุกาหุ อนตุตมฺปิ ปฺจุณิสฺสามิ นนฺติ
สตุตาริ อฺปสงฺกมิตฺวา ปฺจุณิ ภาเนเต ตุมฺहे อตุตเมว ชานาถ
มณฺเเว โน อนตุตนฺติ ฯ อตุตญฺจาหิ พฺราหฺมณ ชานามิ
อนตุตญฺจาติ ฯ เตนหิ เม อนตุตถิ กเถธาติ ฯ อถสฺส สตุตา
อิมิ คาถมาห

อุสฺสูเรเสยฺยิ อาลสฺยิ จณฺทิกุกิ ทิมฺโสตุตติยิ (๑)
เอถสฺสพฺรานคมนิ ปฺรทารูปเสวนิ
เอตํ พฺราหฺมณ เสวสฺสู อนตุตถิ เต ภาวิสฺสตีติ ฯ

๑ ม. ทิมฺโสณฺทียิ ฯ

เล่มที่ 17 อนตถปฎจกพราหฺมณวตถุ หน้า 687

ตํ สุตฺวา พฺราหฺมโณ สาธุการมทาสิ สาธุ สาธุ
คณาจริย คณเชฏฺสก ตุมฺเหว อตฺถลฺลจ ชานาถ
อนตฺถลฺลจาติ ฯ เอวํ พฺราหฺมณ อตฺถานตฺถชานนโก นาม
มยา สทิสฺโส นตฺถิติ ฯ อถสฺส สตฺถา อชฺฌาสยํ อุปฺชาเรตฺวา
พฺราหฺมณ เกน กมฺเมน ชีวสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ ชุตฺกมฺเมน โภ
โคตฺมาติ ฯ กิ ปน เต ชโย โหติ ปฺราชโยติ ฯ ชโยปี
ปฺราชโยปีติ วุตฺเต พฺราหฺมณ อปฺปมตฺตโก เอส ปรี
ชินฺนตฺสฺส ชโย นาม น เสยฺโย โย ปน กิเลสฺชเยน
อตฺถานํ ชินาติ ตสฺส ชโย เสยฺโย น หิ ตํ ชยํ โภจิ
ปฺราชยํ กาคฺคํ สกโกตฺตีติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺฏตฺวา ธมฺมํ
เทเสนฺโต อีมา คธา อภาสิ

อตฺถตา หเว ชิตํ เสยฺโย ยา จายํ อิตฺรา ปชา
อตฺถตฺทนตฺสฺส ปสฺสสฺส นิจฺจํ สลฺลตฺตจาริโน
เนว เทโว น กนฺธพฺโพ น มาโร สห พฺราหฺมณา
ชิตํ อปฺชิตํ กยิรา ตถารูปสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ

ตตฺถ หเวติ นิปาโต ฯ ชิตฺนติ ลิงฺควิปฺลฺลาโส ฯ อตฺถโน
กิเลสฺชเยน อตฺถตา ชิตํ เสยฺโยติ อตฺถโถ ฯ ยา จายํ อิตฺรา
ปชาติ ยา ปนายํ อวเสสา ปชา ชุตฺเตน วา ธนฺทรณฺณ
วา สงฺคามे พลาภิกฺวเณ วา ชิตา ภเวยฺย ตํ ชินฺนเตน
ยํ ชิตํ ฯ น ตํ เสยฺโยติ อตฺถโถ ฯ กสฺมา ปน ตเทว ชิตํ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 688

เสยโย อิทํ น เสยโยติ ฯ ยสุมา อตฺตทนฺตสฺส ฯเปฯ
ตถารุปลฺสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ อิทํ วุตฺติ โหติ ยสุมา หิ ยฺวายํ
นิกฺกิลฺสตาย อตฺตทนฺโต โปโส ตสฺส อนฺจณฺสฺส (๑) กายาทีหิ
นิจฺจํ สลฺลตจาริโน เอวรุปลฺสฺส อิมฺหิ กายสลฺลมาทีหิ
สลฺลตสฺส ชนฺตฺโน เทโว วา คนฺธพฺโพ วา มาโร วา
ปฺน พฺรหฺมฺนา สห อฺภูจฺหิตฺวา อหฺมสฺส จิตฺตํ อปฺจิตฺตํ
กริสฺสามิ มคฺคภาวนาย ปฺหิเน กิลฺเส ปฺน อฺปฺปาเทสฺสามิตี
ทฺฏฺเณโตปิ ยถา ธนาทีหิ ปฺราจฺโต ปกฺขนฺตโร หุตฺวา
อิตฺเรน จิตฺตํ ปฺน ชินฺนฺโต อปฺจิตฺตํ กเรยฺย เอวํ อปฺจิตฺตํ กาคฺคํ
เนว สกฺกฺเขยฺยตี ฯ

เทสนาวसाने พหู โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

อนตฺตปฺจฺจกพฺรหฺมณฺวตฺตํ ฯ

๑ ม. ย. อตฺตทนฺตสฺส ฯ

สารีปุตตตฤตฤต มาตุลพราหฺมณวตฺถ

มาเส มาเสติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
สารีปุตตตฤตฤต มาตุลพราหฺมณํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เถโร กิร ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา อาห กิณฺนุ โข
พราหฺมณ กิณฺจิวท กุสลํ กโรสีติ ฯ กโรมิ ฆนฺเตติ ฯ
ก็ กโรสีติ ฯ มาเส มาเส สหสฺสปริจฺจาเคน ทานํ ทมฺมีติ ฯ
กสฺส เทสีติ ฯ นิภคณฺจานํ ฆนฺเตติ ฯ ก็ ปตฺถยนฺโตติ ฯ
พฺรหฺมโลกํ ฆนฺเตติ ฯ ก็ ปน พฺรหฺมโลกสฺส อัย มคฺโคติ ฯ
อาม ฆนฺเตติ ฯ โภ เอวมหาติ ฯ อจฺริเยหิ เม กถิตํ
ฆนฺเตติ ฯ เนว ตฺวํ พฺรหฺมโลกสฺส มคฺคํ ชานาสิ นปี
เต อจฺริยา สตุถา เอว เอโก ชานาติ เอหิ พฺราหฺมณ
พฺรหฺมโลกสฺส เต มคฺคํ กถาเปสฺสามิติ ตํ อาทาย สตุถ
สนฺติกํ เนตฺวา ฆนฺเต อัย พฺราหฺมโณ เอวมหาติ ตํ
ปวตฺตี อโรเจตฺวา สาธุ วตสฺส พฺรหฺมโลกมคฺคํ กเถธาติ
อาห ฯ สตุถา เอวํ กิร พฺราหฺมณาติ ปุจฺจิตฺวา อาม
โภ โคตมาติ วุตฺเต พฺราหฺมณ ตยา เอวํ ททมานน
วสฺสสตํ ทินฺนทานโตปี มฺหุตฺตมตฺตํ ปสนฺนจิตฺเตน มยฺหํ
สาวกสฺส โอโลกนํ วา ภูจฺจุกฺกิกขามตฺตทานํ วา มหฺปผลตฺรนฺติ
วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ชมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

เล่มที่ 17 สหสฺสวคฺควณณา หน้า 690

มาเส มาเส สหสฺเสน โย ยเชถ สติ สมิ
เอกณฺจ ภาวิตตฺตานํ มุหุตฺตมปี ปุชเย
สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย ยญฺเจ วสฺสสตี หุตฺนฺติ ฯ
ตตฺถ สหสฺเสนาติ สหสฺสปริจฺจาเคน ฯ โย ยเชถ สติ
สมนฺติ โย วสฺสสตี มาเส มาเส สหสฺสํ ปริจฺจชฺนฺโต
โลกิยมหาชนสฺส ทานํ ทเทยฺย ฯ เอกณฺจ ภาวิตตฺตานนฺติ โย
จ เอกํ कुณวเสน วฑฺฒิตตตฺตานํ เหฏฺฐิมโกฏิยา โสตาปนฺนํ
อุปริมโกฏิยา จีณาสวํ ฆรทฺวาเร สมปฺตตี กฏฺฐญฺญิกฺขา-
ทานวเสน วา ยาปนมตฺตอาหารทานวเสน วา ญฺลสาฎก-
ทานมตฺเตน วา ปุชฺเยยฺย ยํ อิตฺเรน วสฺสสตี หุตฺติ ตโต
สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย เสฏฺฐจา อุตฺตมาติ อตฺโต ฯ
เทสนาวसाने โส พุราหฺมโณ โสตาปฺตตีผลํ ปตฺโต ฯ
อณฺเณปี พหุ โสตาปฺตตีผลาทีนึ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ
สารีปฺตตฺตเถรสฺส มาตุลพุราหฺมณฺวตฺถุ ฯ

สาริปุตตตเถรสส ภาคินะยพราหฺมณวตฺถุ

โย จ วสฺสสํ ชนฺตฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน
วิหรนฺโต สาริปุตฺตตเถรสฺส ภาคินะยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํปี หิ เถโร อุปสงฺกมิตฺวา อหํ กิํ พฺราหฺมณ
กฺุสํ กโรสฺสีติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ กิํ กโรสฺสีติ ฯ มาเส
มาเส เอกํ ปสฺสุ วชิตฺวา อคฺคิํ ปริจฺจรมิํติ ฯ กิํมตฺถํ เอวํ
กโรสฺสีติ ฯ พฺรหฺมโลภมกฺุโค กิเรโสติ ฯ เกเนวํ กถิตนฺติ ฯ
อาจริเยหิ เม ภนฺเตติ ฯ เนว ตฺวํ พฺรหฺมโลภมกฺุคํ ชานาสี
นปี เต อาจริยา เอหิ สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ ตํ สตฺถุ
สนฺติกํ เนตฺวา ตํ ปวตฺตี อโรเจตฺวา อิมสฺส ภนฺเต
พฺรหฺมโลภมกฺุคํ กเถถาติ อหํ ฯ สตฺถา เอวํ กิราติ ปุจฺฉิตฺวา
เอวํ โภ โคตมาติ วุตฺเต พฺราหฺมณ วสฺสสํปี เอวํ อคฺคิํ
ปริจฺจรนฺตสฺส ตว อคฺคิंपริจฺจริยา มม สวากสฺส ขณฺมตฺตํ
ปุชฺฉี น ปาปุณาตีติ วตฺวา อนุสนฺธิํ จมฺเฏตฺวา ธมฺมํ
เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

โย จ วสฺสสํ ชนฺตฺติ อคฺคิํ ปริจเร วเน
เอกญจ ภาวิตตฺตานํ มุหุตฺตมปี ปุชเย
สาเยว ปุชฺณาเสยโย ยญฺเจ วสฺสสํ หุตฺนฺติ ฯ
ตตฺถ ชนฺตฺติ สตฺถาธิวจนเมตํ ฯ อคฺคิํ ปริจเร วเนติ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 692

นิปฺปณฺจกาวปฺตณาย วณฺ ปรสิตฺวาปี ตตฺถ อคฺคิ
ปริจเรยฺย ฯ เสถิ ปรุริมสทิสเมวาทิ ฯ

เทสนาวสานเ พุราหุมน โสตาปตฺติผลิ ปาปฺณิ ฯ
อณฺเณปี พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ
สารีปฺตตฺเตรสฺส ภากิเนยฺยพุราหุมนวตฺถุ ฯ

สารีปฺตตฺเตรสฺส สหายพุราหุมนวตฺถุ
ยงกิลฺยจิ ยิฏฺฐณฺจาทิ อิมิ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพวน
วิหรนฺโต สารีปฺตตฺเตรสฺส สหายพุราหุมน อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตมฺปิ หิ เถโร อุปสงฺกมิตฺวา ก็ พุราหุมน กิลฺยจิ
กฺสลํ กโรสิตี ปุจฺฉิ ฯ อาม ฆนฺเตติ ฯ ก็ กโรสิตี ฯ
ยิฏฺฐยาคิ ชขามิตี ฯ ตทา กิร ตํ ยาคิ มหาปริจฺจาเคน
ยชนฺติ ฯ อิตฺ ปริ เถโร ปรุริมเนยฺเนว ปุจฺฉิตฺวา ตํ สตฺถุ
สนฺติกํ เนตฺวา ตํ ปวตฺตี อาโรเจตฺวา อิมฺสฺส ฆนฺเต
พุราหุมนโลกมฺกคิ กเถถาติ อาห ฯ สตฺถา พุราหุมน เอว
กิราติ ปุจฺฉิตฺวา อามาติ วุตฺเต พุราหุมน ตยา สํวจฺจริ
ยิฏฺฐยาคิ ชชนฺเตน โลกียมฺหาชนฺสฺส ทินฺนทานํ ปสนฺเนน
จิตฺเตน มม สวากานํ วนฺทนฺตานํ อุปฺปนฺนกุสฺลเจตฺนายน
จตฺตฺพภากมตฺตํปี น อคฺขตฺตีติ วตฺวา อนฺนสนฺธิ ชมฺมฺเฏตฺวา ชมฺมิ
เทเสนฺโต อิมิ คากมาห

เล่มที่ 17 สาริปุตตตเถรสุส สหายพราหมณวตฺถุ หน้า 693

ยงฺกิลฺลิจิ ยิฏฺฐณฺจ หุตฺถจ โสเก

สํวจฺจริ ยเชถ ปุณฺณเปกฺโข

สพฺพมปิ ตํ น จตฺถภาคเมติ

อภิวาทนา อุชฺชุกเตสุ เสยฺโยติ ฯ

ตตฺถ ยงฺกิลฺลิจิติ อนวเสสปริยาทานวจนเมตฺติ ฯ ยิฏฺฐนฺติ
 เขภฺยเยน มงฺกลกิริยาทิวเสน ทินฺนทานํ ฯ หุตฺถนฺติ อภิสงฺขริตฺวา
 กตํ ปาหุหนทานญฺเจว กมฺมผลํ สทฺทหิตฺวา กตทานญฺจ ฯ
 สํวจฺจริ ยเชถาติ เอกสํวจฺจริ นีรนฺตรเมว วุตฺตปฺปการิ ทานํ
 สกถจกฺกวาเพปิ โลกियมหาชนสุส ทเทยฺย ฯ ปุณฺณเปกฺโขติ
 ปุณฺณํ อิจฺฉนฺโต ฯ อุชฺชุกเตสุติ เหฏฺฐิมโกภฺภิยา โสตาปนฺเนสุ
 อฺปริมโกภฺภิยา จิณฺาสเวสุ ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ เอวฺรุเปน (๑)
 ปสนฺนเนน จิตฺเตน สริริ โอนาเมตฺวา วนฺทนฺตสุส กุสถเจตนา
 ยํ ผลํ ตโต จตฺตตฺถภาคํปิ สพฺพิ ตํ ทานํ น อคฺขมติ ตสฺมา
 อุชฺชุกเตสุ อภิวาทนเมว เสยฺโยติ ฯ

เทสนาวसानะ พฺราหมโณ โสตาปตฺติผลํ ปตฺโต อญฺเณปิ
 พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

สาริปุตตตเถรสุส สหายพราหมณวตฺถุ ฯ

อายุวทุฒนกุมารวตฺถ

อภิวาทนสี่ลิสฺสาติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตุถา ทีฆลฺมพิกํ
นีสฺสาช อรณฺณกุกฺกิชฺช วิหรนฺโต ทีฆายุกุมาริ อารพุก
กเถสิ ฯ

ทีฆลฺมพิกวาสิโน กิร เทว พุราหฺมณา พาหิรคปฺพุพฺพชฺช
ปฺพุพฺพชิตฺวา อฏฺฐจจตุตาฬิสฺ วสุธานี ตปฺจรณฺม จริสฺสุ ฯ เตสุ
เอโก ปเวณิ เม นสฺลิสฺสตี วิพุกมิตฺสสามิติ จินฺเตตฺวา
อตุตฺตนา กตฺติ ตปฺปริกฺขาริ ปเรลฺล วิกุกิณฺตีวา โคสเตน เจว
กหาปณฺสเตน จ สทฺธิ ภิริยํ ลภิตฺวา กุณฺมพฺพิ สณฺจาเปลฺลิ ฯ
อถสฺส ภิริยา ทารกํ วิชฺชาเย ฯ อิตโร ปนฺสฺส สหายโก
ปวาสิ คนฺตฺวา ปฺนเทว ตํ นคริ ปจฺจาคนฺมิ ฯ โส ตสฺส
อาคตภาวํ สุตฺวา ปฺนุตฺตทาริ อาทาย สหายกสฺส ทสฺสนตฺถาย
อคนฺมาสิ คนฺตฺวา ปฺนุตฺตํ มาตุ หตฺถเต ทตฺวา สยํ ตาว
วณฺทิตฺ ฯ มาตาปิ ปฺนุตฺตํ ปิตุ หตฺถเต ทตฺวา วณฺทิตฺ ฯ โส
ทีฆายุกา โหถาติ อาห ฯ ปฺนุตฺเต ปนฺ วณฺทาปิเต ตฺถณฺหิ
อโหสิ ฯ อถ นํ กสฺมา ปนฺ ภิณฺเต อมฺเห วณฺทิตฺ (๑)
ทีฆายุกา โหถาติ วตฺวา อิมสฺส วณฺทนกาเล กิณฺจ
น วเทถาติ อาห ฯ อิมสฺส เอโก อนฺตราโย อตุถิ
พุราหฺมณาติ ฯ กิตฺตกํ ชีวิสฺสตี ภิณฺเตติ ฯ สตุตฺตาหํ
๑ วณฺทนฺเต (?) ฯ ลี. อมฺเหหิ วณฺทิตฺ ฯ ม. ย. อมฺเหหิ วณฺทิตฺ ฯ

เล่มที่ 17 อายุวทุฒนกุมารวตุถุ หน้า 695

พุราหุมนาคี ๑ ปฏิพาหนการณั อตุถิ ฆนุเตติ ๑ นาหิ
 ปฏิพาหนการณั ชานามิติ ๑ โโก ปน ชาเนยยุ ฆนุเตติ ๑
 สมโณ โคตโม ตสฺส สนฺตีกิ ฆนุตุวา ปุจฺฉาหิติ ๑ ตตุถ
 กจฺฉนฺโต ตปปริหานิโต ภายามิติ ๑ สเจ เต ปุตุตฺติเนโห
 อตุถิ ตปปริหานิ อจฺฉนฺตยิตฺวา ตสฺส สนฺตีกิ ฆนุตุวา
 ปุจฺฉาหิติ ๑ โส สตุถุ สนฺตีกิ ฆนุตุวา สยิ ตาว วนฺทิ ๑
 สตุถา ทีฆายุโก โหหิติ อาห ปชาปติยา วนฺทนกาเลปี
 ตสฺสา ตเถว วตุวา ปุตุตสฺส วนฺทาปนกาเล ตฺถุหิ
 อโหสิ ๑ โส ปุริมเนยเนว สตุถาริ ปุจฺฉิ ๑ สตุถาปีสฺส
 ตเถว พุยากาลิ ๑ โส กิร พุราหุมนโณ สพุพฺพญฺตฺตนาณิ (๑)
 อปฺปฏิวิชฺฉิตฺวา อตุตฺตโน มนฺตํ สพุพฺพญฺตฺตนาณน สัสนฺเทสิ
 ปฏิพาหนุปาัย ปน น ชานาคี ๑ พุราหุมนโณ สตุถาริ ปุจฺฉิ
 อตุถิ ปน ฆนุเต ปฏิพาหนุปาโยติ ๑ ฆเวยยุ พุราหุมนาคี ๑
 กิ ฆเวยฺยาคี ๑ สเจ ตฺวํ อตุตฺตโน เกหฺทฺวาเร มณฺฑปํ กตุวา
 ตสฺส มชฺฌे ปิจกํ กಾರೆตุวา ตํ ปริกฺขิปนฺโต อฏฺฐ วา
 โสพส วา อาสนานิ ปญฺญาเปตุวา เตสุ มม สวเก
 นิสิตฺทาเปตุวา สตุตฺตาหิ นรินฺตรํ ปริตุตํ กಾರೆตุํ สกฺกฺญฺณเยยฺยาสิ
 เอวมสฺส อนฺตราโย วินฺตฺเสยฺยาคี ๑ โโก โคตม มยา มณฺฑปาทีนิ
 สกฺกา กาคูํ ตฺมฺหากํ ปน สวเก กถิ ลจฺฉนามิติ ๑ ตยา
 # ๑ สพุพฺพญฺตฺตนาเอว นาณิ สพุพฺพญฺตฺตนาณิ ๑
 # อาการสฺส รสฺสตุตฺตํ ๑ ลสฺส ทฺวิตุตฺตํ นตุถิ ๑

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หนา 696

เอตตเก กเต อหิ มม สาวเก ปหิณิสสามิติ ฯ สาธุ โภ
โคตมาติ โส อตตโน เกหทวารे สพพุนต์ กิจจं นิฏฐาเปตวา
สตถุ สนฺตีกิ อคมาสิ ฯ สตถา ภิกขุ ปหิณิ ฯ เต คนฺตวา
ตตถ นิสสิทิสฺสุ ฯ ทารกมปิ ปิจกาย นิปชชาเปสิฺสุ ฯ ภิกขุ
สตต รตฺตินทิวา (๑) นีรนฺตริ ปรีตตํ ภาณิสฺสุ ฯ สตตเม ทิวเส
สยิ สตถา อากจฺฉิ ฯ ตสฺมี กเต (๒) สพพจกควาเพ เทวตา
สนฺนิปตีสฺสุ ฯ เอโก ปน อวรุทฺชโก ยกุโข ทฺวาทส ลัวจฺฉรานิ
เวสฺสวณฺณํ อุปฏฺฐหิตฺวา ตสฺส สนฺตีกา วริ ลกฺขนโต อิตฺโต
สตตเม ทิวเส อิมิ ทารกิ คณฺเหยฺยาสีติ ลภิ ตสฺมา โสปี
อากนฺตวา อฏฺฐาสิ ฯ สตถริ ปน ตตถ กเต มหเสกฺขาสู
เทวตาสู สนฺนิปติตาสู อุปฺเปสกฺขา เทวตา โอสกฺกิตฺวา
โอกาสิ อลภฺมานา ทฺวาทส โยชนานิ ปฏฺฐิกมฺมيسฺสุ ฯ
อวรุทฺชโกปิ ตเถว ปฏฺฐิกนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ สตถापि
सพฺพรตฺตี ปรีตตมกาสิ ฯ สตตทาहे วิตฺตวคฺเต อวรุทฺชโก
ทารกิ น ลภि ฯ อฏฺฐमे ปน ทิวเส อรุณฺเ อุกฺคตมคฺเตเยว ทารกิ
อานตฺวา สตถาริ วฺนทาเปสิฺสุ ฯ สตถา ทิฆายโก โหหิตี
อาห ฯ กิวิจิริ ปน โภ โคตม ทารโก จสฺสตีติ ฯ วิสวสฺสสत्
พฺราหฺมณฺณติ ฯ อถสฺส आयวทฺฒนภฺมาโรติ นามิ กรีสฺสุ ฯ
โส วุฑฺฒิมนฺวาย ปณฺจหิ อุปาสกสฺเตหิ ปรีวฺโต วิจิริ ฯ
๑ ม. สตตฺรตฺตินทิวา ฯ ๒ ม. อากเต ฯ

เล่มที่ 17 อายุวฑฒนกุมารวตุถ หน้ 697

อถกทิวสั ภิกขุ ธมมสภายั ถถั สมนุจจาเปสิ
 ปสฺสธาวุโส อายุวฑฒนกุมารน กิร สดตเม ทิวเส มริตพพิ
 อภิวิสฺส โส อิทานิ [วิสวสฺสสตญฺจายี หุตฺวา] ปญฺจหิ
 อุปาสกสเทหิ ปริวฺโต วิจรติ อตฺถิ มณฺเณ อิมสั สดตานิ
 อายุวฑฒนการณฺนติ ฯ สดถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกขเว
 เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
 วุตฺเต ภิกขเว น เกวลั อายุวฑฒนเมว อิม ปน สดตาท
 คุณวฺนฺโต วนฺทนฺตา จตฺุหิ การณฺเหหิ วฑฒนฺติ ปริสฺสยฺโต
 มจฺจนฺติ ยาวตายุกเมว ติฏฺฐนฺตฺติ วตฺวา อนุสนฺธิ จมฺเฏตฺวา
 ธมฺมึ เทเสนฺโต อิมั กถมาห

อภิวาทนสึลิสฺส นิจฺฉั วุฑฒาปจายิน
 จตฺตาริ ธมฺมา วฑฒนฺติ อายุ วณฺโณ สฺขั พลนฺติ ฯ
 ตตฺถ อภิวาทนสึลิสฺสชาติ วนฺทนสึลิสฺส อภินฺหิ วนฺทนกิจฺฉ
 ปสฺสตฺสชาติ อตฺโถ ฯ วุฑฒาปจายินฺติ กิหิสฺส ตทหฺอุปฺพชิต
 ทหรสามณฺเรปี ปพฺพชิตสฺส วา ปน ปพฺพชฺชาย วา
 อุปสมฺปทาย วา วุฑฒเตเร คุณวุฑฒเ อปจายมานสฺส
 อภิวาทเนน วา นิจฺฉั ปุเชนตฺสชาติ อตฺโถ ฯ จตฺตาริ
 ธมฺมาติ आयุมฺหิ วฑฒมาเน ยตฺตกั กาลั ตั วฑฒติ อิตเรปี
 ตตฺตกั วฑฒนฺติเยว ฯ เยน หิ ปญฺญาสวสฺสายุสัวตฺตนิกั กุสฺสั
 กตฺถ ปญฺจวิสฺตวสฺสกาเลปีสฺส ชีวิตนฺตราโย อุปฺปชฺเชยฺย โส

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 698

อภิวาทนสืตตาย ปฏิปุตสมุภติ ฯ โส ยาวตายุกเมว ตัญจติ ฯ
วณณาทโยปีสสุ आयुनाव सत्थि वत्थनन्दि ฯ อิตो อุตตरीปี
เอเสว นโย ฯ อนนุตตราเยน ปวตตสสุ ปน आयुโน वत्थनं
นาม นตถิติ ฯ

เทสนาวसाने आयुवत्थनकुमारो प्लज्जहि उपासकसत्तेहि
सत्थिं सोदापत्तिफलं पत्तिज्जहि अणुवेपी पणु सोदापत्तिफलानि
पाप्पणीसुत्ति ฯ

อายุวत्थนกุมารวตถุ ฯ

สงกัจจสามเณรวตถุ

โย จ วสุสสत्ถิं ชีเวติ อิมं ธรรมเทศนं สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต สงกัจจสามเณรํ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตถุถิยํ กิร ตีสสมตตทา กุลปุตตทา ธรรมกถํ สุตฺวา สตถุ
สาสเน อูริ ทตฺวา ปพพชชีสุ ฯ เต อุปสมปทาย ปญจวสุสา
หุตฺวา สตถารํ อุปสงกมิตฺวา คณถฐุริ วิปสฺสนาฐรณฺติ เทว
ฐุรานิ สุตฺวา มหุลลกกกาลे ปพพชิตตตทา คณถฐุเร อุตฺसाหํ
อกตฺวา วิปสฺสนาฐุริ ปุเรตฺกกามา ยาว อรหตฺตา กम्मญฺจानํ
กถาเปตฺวา ฆนฺเต เอกํ อรณฺญายตनํ คมิตฺสสามาติ สตถารํ
อาปฺจฺจิสฺสุ ฯ สตถา กตฺรณฺจानํ คมิตฺสสเถติ ปุจฺจิตฺวา อตฺถกํ
นามาติ วุตฺเต ตตถ เตสํ เอกํ วิมาสาทํ นิสฺสาย ภัย

เล่มที่ 17 สงฺกัจจสามเณรวตฺถุ หน้า 699

อุปฺปชฺชิสฺสตี ตถจ ปน สงฺกัจจสามเณเร คเต วุปฺสมิสฺสตี

อถ เนลฺลํ ปพฺพชิตกัจจํ ปาริปุรี คมิสฺสตีตี อณฺณาสี ฯ

สงฺกัจจสามเณโร นาม สาริปุตฺตตฺเถรสฺส สามเณโร
สตฺตวสฺสโก ชาตียา ฯ ตสฺส กิร มาตา สาวตฺถิยํ อพฺตมฺกุลสฺส
ธิดา ฯ สว ตสฺมึ กุจฺฉิกเต เอเกน พุยาธินา ตํขณฺณเวย
กาลมกาสี ฯ ตสฺสา ฌาปิยมานาย จเปตฺวา คพฺภมฺลํ
เสสมฺลํ ฌายี ฯ อถสฺสา คพฺภมฺลํ จิตกา โอตฺวาเรตฺวา
ทฺวิสฺสํ ตีสฺสํ จานิสฺสํ สฺวเลหิ วิชฺฉีสฺสํ ฯ สฺวลโกฏฺฐิ ทารกสฺส
อกฺขิโกฏฺฐิ ปหริ ฯ เอวํ คพฺภมฺลํ วิชฺฉิตฺวา องฺการราสิมฺหิ
จิปิตฺวา องฺการเรหฺเว ปญฺ्ञจฺฉาเทตฺวา ปกฺกมฺลิสฺสํ ฯ คพฺภมฺลํ
ฌายี ฯ องฺการมตฺถเก ปน สฺวณฺณพิมฺพสทิสฺสํ ทารโก
ปทฺมคพฺภนิปนฺโน วิย อโหสิ ฯ ปจฺฉิมภวิกสฺตตฺสฺสํ หิ
สิเนรฺรนา โอตฺถริยมานสฺสาปิ อรหตฺตํ อปฺปตฺวา ชีวิตกฺขโย
นาม นตฺถิ ฯ ปุณฺทิวเส จิตกํ นิพฺพาเปสฺสามาติ อาคตา
ตถานิปนฺนํ ทารกํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภุตจิตฺตชาตา กถณฺหิ
นาม เอตฺตเกสฺส ทารุสฺสํ สกฺลสฺรีเร ฌาปิยมาเน ทารโก น
ฌายี กิณฺนุ โข ภวิสฺสตีตี ทารกํ อาทาย อนฺโตคามํ
เนตฺวา (๑) เนมิตฺตเก ปุจฺฉีสฺสํ ฯ เนมิตฺตกา สเจ อัยํ ทารโก
อการํ อชฺฉาวาสิสฺสตี ยาว สตฺตมา กุลปรีวญฺญา ฌาตกา
๑ สี่. ม. ยู. คนฺตฺวา ฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 700

ทุกคตา น ภวิสฺสนฺติ สเจ ปพฺพชิสฺสตี ปญฺจหิ สมณสฺเตหิ
ปริวฺโต วิจริสฺสตีติ อหํสุฯ ตสฺส สงฺกฺนา อกฺขิโกภฺยิยา
ภินฺนตฺตา สงฺกฺจฺจโจิติ (๑) นามํ กรีสุฯ โส อปฺเรน สมเยน
สงฺกฺจฺจโจิติ ปญฺญาเยฯ อถ นํ ฅาตกา โหตุ วุฑฺฒิตกาเถ
นํ อมฺหากํ อยฺยสฺส สารีปฺตตสฺส สนฺติเก ปพฺพาเชสฺสามาติ
โปสยีสฺสุฯ โส สตฺตวสฺสติกกาเถ ตว กุจฺฉิยํ วสนกาเถ
มาตา เต กาลมกาสิ ตสฺสา สรีเร ฅาปิยมาเนปิ ตฺวํ
น ฅายีติ กุมารกานํ กถํ สุตฺวา อหํ กิร เอวรูปา
ภยา มุตฺโต ก็ เม ฅเรน ปพฺพชิสฺสามิติ ฅาตกานํ
อาโรเจสิฯ เต สาธุ ตาตาติ สารีปฺตตฺเตรสฺส สนฺติกํ
เนตฺวา ภนฺเต อิมฺข ปพฺพาเชธาติ อหํสุฯ เถโร ตจฺปญฺจก-
กมฺมญฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาเชสิฯ โส ชุรคฺเคเยว สห
ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหฺตํ ปาปฺณิฯ อยํ สงฺกฺจฺจสามเณโร นามฯ

สคฺถา เอตสฺมี คเต ตํ ภยํ วุปฺสมิสฺสตี อถ เตลฺลํ
ปพฺพชิตกฺจฺจํ ปาริปุรี คมิสฺสตีติ ฅตฺวา ภิกฺขเว ตุมฺหากํ
เชญฺจภาตีกํ สารีปฺตํ โอโลเกตฺวา คจฺจนฺตาติ อาหฯ เต
สาธุติ วตฺวา เณรสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา กิมาวุโสติ วุตฺเต มยํ
สคฺถุ สนฺติเก กมฺมญฺจานํ คเหตุวา อรณฺณํ ปวิสฺสุกามา
หุตฺวา อาปฺจฺฉิมฺหา อถ โน สคฺถา เอวมาห ตุมฺหากํ
เชญฺจภาตีกํ โอโลเกตฺวา คจฺจนฺตาติ เตนมฺห อิธาคตาติฯ

เล่มที่ 17 สงฺกัจจสามเณรวตฺถุ หน้า 701

สตถารา อิม เอกํ การณํ ทิสฺวา อิธ ปหิตา ภวิสฺสนฺติ
กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ อวชฺเชนฺโต ตมตฺถํ ฌตฺวา อาห อตฺถิ
ปน โว อาวุโส สามเณโรติ ฯ นตฺถิ อาวุโสติ ฯ สเจ
นตฺถิ อิมํ สงฺกัจจสามเณรํ คเหตุวา คจฺจนฺตติ ฯ อลํ อาวุโส
สามเณรํ นิสฺสาย โน ปลิโพโธ ภวิสฺสติ ก็ อรญฺเณ วสนฺตํ
สามเณเรนาติ ฯ น อาวุโส อิมํ นิสฺสาย ตุมฺหากํ ปลิโพโธ
ภวิสฺสติ อปิจ โข ปน ตุมฺहे นิสฺสาย อิมสฺส ปลิโพโธ
ภวิสฺสติ สตฺถาปี ตุมฺहे มม สนฺตํ ปหิณฺนฺโต ตุมฺเหหิ
สทฺธี สามเณรสฺส ปหิณฺนํ ปจฺจาสิสฺสนฺโต ปหิณฺนํ อิมํ คเหตุวา
คจฺจนฺตติ ฯ เต สาธฺวติ อธิวาเสตฺวา สามเณเรณ สทฺธี
เอกตฺถีสฺสนา เถรํ อปโลเกตฺวา วิหารา นิกฺขมฺม จาริกํ
จรฺนฺตา วิสโยชนสฺตมตฺถเก เอกํ สหสฺสกฺกํ คามํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ
มนุสฺสา เต ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตา สกฺกจฺจํ ปริวิสิตฺวา ฆนฺเต
กตฺถ คมิสฺสเถติ ปุจฺจิตฺวา ยถาสาสุกฺกุจฺจํ อาวุโสติ วุตฺเต
ปาทฺมุเล นิปชฺชิตฺวา มยฺ ฆนฺเต อยฺเยสฺสุ อิมํ นิสฺสาย
อนฺโตวสฺสํ วสนฺเตสฺสุ ปณฺจ สีลาณี สฺมาทาย อุโปสฺถกมฺมํ
กริสฺสามาติ ยาจิสฺสุ ฯ เถรา อธิวาเสสฺสุ ฯ อถ เนลํ มนุสฺสา
รตฺติกฺกุจฺจํ ทิวากฺกุจฺจํ จงฺกมฺนปฺณฺณสาถํ สํวิทฺหิตฺวา อชฺช มยฺ
เสว มยฺนฺติ อุตฺสาหปฺปตฺตา อุปฺกฺกุจฺจํ มกฺกํสุ ฯ เถรา วสฺสุ-
ปฺนายนิกาทิวเส กตฺถิ กตฺถํ กรีสฺสุ อาวุโส อมฺเหหิ ธรรมานก-

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 702

พุทฐสฺส สนฺตึเก กมฺมฏฺจานํ คหิตํ น โข ปน สกฺกา
อณฺฺยตฺร ปฏฺิปปตฺติสมฺปทาย พุทฺเฐ อาราเชตฺถํ อมฺหากณฺจ
อปายทวารานิ วิวฏฺฏาเนว ตสฺมา อณฺฺยตฺร ปาโต
ภิกฺขุขารเวลาย สายํ เถรฺปฏฺฏจานเวลาย จ เสสกาเถ เทว
เอกฏฺฏจानเน น ภวิสฺสาม ชสฺส อผาสฺกํ ภวิสฺสติ เตน
คณฺฺฑิยา ปทฺฏาย ตสฺส สนฺตึกํ คณฺฺตฺวา เกสชฺชํ กริสฺสาม
อิโต อณฺฺยตฺรมิ รัตติภาเถ วา ทิวสภาเถ วา อปฺปมตฺตา
กมฺมฏฺจานํ อนฺฺยชฺชิสฺสามาติ ฯ

เตสฺส เอวํ กตฺติกํ กตฺวา วิหรนฺฺเตสฺส เอโก ทฺถกตฺตปฺริโส
ชิตฺถิ อฺปนฺนิตฺสาย ชีวนฺฺโต ตสฺมิ จานเน ทฺถภิกฺกฺเข อฺปนฺนเน
อปฺริ ชิตฺถิ นิตฺสาย ชีวิตฺถกาโม มกฺกํ ปฏฺิปปชฺชิตฺถํ เถราป
คามे ปิณฺฺฑทาย จริตฺวา วสนฺนฏฺจานํ อากจฺจนฺฺตฺวา อนฺฺตรามกฺกเถ
เอกิสฺสา นทฺิยา นหาตฺวา วาลิกาปฺลฺลิเน นิสิตฺติตฺวา ภตฺตกิจฺจํ
กริสฺสํ ฯ ตสฺมิ ขณฺเ โส ตํ จานํ ปตฺวา เอกมฺนตํ
อฏฺฏจาสิ ฯ อถ นํ เถรา กหิ คจฺจนฺฺสิตฺติ ปุจฺจิสฺสํ ฯ โส
ตมตฺถํ อารโจะสิ ฯ เถรา ตสฺมิ การุณฺณํ อฺปนฺปาเทตฺวา
อฺปาสก อตฺวิย ฉาโตสิ คจฺจ ปณฺฺณํ อหฺร เอกเมกํ เต
ภตฺตปิณฺฺฑํ ทสฺสามาติ วตฺวา เตน ปณฺฺณเ อหฺเร อตฺตนา
อตฺตนา ภูณฺชนนฺิยาเมเนว สฺสปุณฺณชเนหิ สนฺเนหิตฺวา(๑) เอกเมว
๑ สฺ. ย. สนฺเนตฺวา ฯ ม. สนฺเนหิตฺวา ฯ

เลมที่ 17 สงกัจจสามเณรวตถ หนา 703

ปิณทุหมทำสุ ๑ เอตเทว กิร วตต [๑] โภชนกาเถ อากตสุส
 ภคตตี ททมาเนน ภิกขุณา อคฺคภคตตี อทตฺวา อตฺตนา
 ภูณฺชนนินยาเมเนว โถกั วา พหุ วา ทาทพพิ ตสุมา เตปี
 ตถา อทำสุ ๑ โส กตภคตฺตกิจฺโจ เถเร วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ ก็
 ภนฺเต อยฺยา เกนจิ นินฺนตฺตาทิ ๑ นตฺถิ อุปาสก นินฺนตฺน
 มนฺุสฺสา เทวสิกั เอรูปรูเมว อาหารี เทนฺตีติ ๑ โส จินฺเตสิ
 มยฺ นิจฺจกัลล อฏฺฐาย สมฺภูฏาย กมฺมํ กโรนฺตปิ เอรูปรู
 อาหารี ลทฺฐุ น สกโกม ก็ เม อณฺณตฺถ คเตน
 อิมสณฺณเวว สนฺติเก ชีวิสฺสามีติ ๑ อถ เน อาท อห
 วตฺตปฺปฎฺฐิตฺต กตฺวา อยฺยานํ สนฺติเก วสิตฺถ อิจฺฉามีติ ๑
 สาธุ อุปาสกาทิ ๑ โส เตหิ สทฺธี เตสํ วสนฺภูจฺฉานํ กนฺตฺวา
 สาธุกั วตฺตปฺปฎฺฐิตฺต กโรนฺโต ภิกขุ อติวिय อาราเชตฺวา
 เทวมาสจฺจเยน ธีตรํ ทฏฺฐกาโม หุตฺวา สเจ อยฺเย
 อานุจฺฉิสฺสามิ น มํ วิสฺสชฺเชสฺสนฺติ อนานุจฺฉาว คมิสฺสามีติ
 เตสํ อนาจิภฺขิตฺวาว นิกฺขมิ ๑ เอตฺตกเมว กิรสุส โอฬาริกั
 ขลิตฺติ อโฬสิ ยํ ภิกขุณฺณํ อนาโรเจตฺวา ปกฺกามิ ๑ ตสุส
 ปน คมนมคฺเค เอกา อฏฺวี อตฺถิ ๑ ตตฺถ ปญฺจสฺตานํ
 โจรานํ โย อิมํ อฏฺวี ปวิสฺสตี ตํ มาเรตฺวา ตสุเสว
 มํสโลหิตฺเตน ตฺยหํ พลิกมฺมํ กริสฺสามาติ เทวตฺยา อายาจฺนํ
 # ๑ ม. เอตฺถนฺตเร ยนฺติ ทิสฺสตี ๑

เล่มที่ 17 สหสวคฺควณณา หน้า 704

กตฺวา วสนฺตานิ สตฺตโม ทิวโส โหติ ตสฺมา สตฺตเม ทิวเส
โจรเชฏฺจโก รุกฺขํ อารุหฺ มนฺสุเส โอโลเกนฺโต ตํ อากฺจฺจนฺตํ
ทิสฺวา โจรานํ สณฺณมทาสิ ฯ เต ตสฺส อฏฺวิมฺชณฺม ปวิฏฺจภาวํ
ณตฺวา ปริกฺขิปิตฺวา ตํ คณฺหิตฺวา คาพฺหํ พนฺธนํ กตฺวา
อรณฺิสหิเตน อคฺคิ นิมฺมเถตฺวา ทารุณิ สงฺกทฺตฺมิตฺวา มหนฺตํ
อคฺคิกฺขนฺธํ กตฺวา สฺตฺวานิ ตจฺฉิสุ ฯ โส เตสํ ตํ กิริยํ ทิสฺวา
สามิ อิมสฺมี จานเน เนว สฺตฺกรมิกาทโย ทิสฺสนฺติ กิการณา
อิมํ กโรธาติ ปฺจฺฉิ ฯ ตํ มาเรตฺวา ตว มํสโลหิเตน เทวตฺยา
พลิกมฺมํ กริสฺสามาติ ฯ โส มรณภยตฺชฺชิตฺโต ภิกฺขุณฺํ ตํ
อุปการิ อจินฺเตตฺวา เกวถิ อตฺตโน ชีวิตเมว รกฺขมาโน
เอวมาห สามิ อหิ วิฆาสาโท อฺจฺฉิฏฺจกตฺตํ ภูณฺชิตฺวา
วทฺตฺมิโต วิฆาสาโท นาม กาลกณฺณโก อยฺยา ปน ยโต
ตโต นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตาปี ขตฺติยว อสฺสูกสฺมี จานเน
เอกตฺตีส ภิกฺขุ วสนฺติ เต มาเรตฺวา กมฺมํ กโรธ อตีวีย
โว เทวตา ตฺสฺสิสฺสตีติ ฯ ตํ สฺตฺวา โจรา ภาทฺทกํ เอส
วทติ กิ อมิณา กาลกณฺณินา ขตฺติเย มาเรตฺวา พลิกมฺมํ
กริสฺสามาติ จินฺเตตฺวา เอหิ เนลํ วสนฺนฺจฺจานํ ทสฺเสหิตี
ตเมว มคฺคเทสํ กตฺวา ตํ จานํ กนฺตฺวา วิหารมชฺเช
ภิกฺขุ อทิสฺวา กหิ ภิกฺขุติ ตํ ปฺจฺฉิสุ ฯ โส เทว มาเส
วติตตฺตา เตสํ กตฺกิตฺตํ ชานนฺโต เอวมาห อตฺตโน

เล่มที่ 17 สงฺกัจจสามณฺรวตฺถุ หน้า 705

รตฺตัญฺจานทิวาญฺจานนฺสุ นิสินฺนา เอตํ คณฺท์ ปหฺรถ
คณฺท์สทฺทเทน สนนฺิปตฺตฺสนฺตฺตฺติ ฯ โจฺรเชฏฺจโก คณฺท์ ปหฺริ ฯ
ภิกฺขุ คณฺท์สทฺทํ สุตฺวา อกาเถ คณฺท์ ปหฺญา กสฺสจ
อผาสฺกํ ภวิสฺสตีติ อาคนฺตฺวา วิหารมชฺเฒ ปฏฺิปาญฺญา
ปฺลยฺตฺเตสฺส ปาสาณผลเกสฺส นิสฺตีสุ ฯ สงฺฆตฺเถโร โจฺเร
โธโลเกตฺวา ปุจฺฉิ อฺุปาสกา เกนายํ คณฺท์ ปหฺญาตี ฯ
โจฺรเชฏฺจโก อห มยา ภนฺเตติ ฯ กิการณฺาติ ฯ อมฺเหหิ
อฏฺวิเทวตฺย อายาจิตํ อตฺถิ ตสฺสา พลิกมฺมกรณฺตฺถาย เอกํ
ภิกฺขุํ กเหตุวา คมิสฺสามาติ ฯ ตํ สุตฺวา มหาเถโร ภิกฺขุ
อห อวฺุโส ภาติกานํ อฺุปฺนฺนภิกฺขุํ นาม เชฏฺจภาติกน
นิตฺถริตฺตพฺพิ อหํ อตฺตโน ชีวิตํ ตุมฺหากํ ปฺริจฺจชิตฺวา อิเมหิ
สทฺธี คมิสฺสามิ มา สพฺเพสํ อนฺตราโย โหตุ อฺุปฺมตฺตา
สมณฺชมฺมํ กโรถาติ ฯ อนฺตฺเถโร อห ภนฺเต เชฏฺจภาตฺ
ภิกฺขุณฺนาม กนฺนิฏฺจสฺส ภาโร อหํ คมิสฺสามิ ตุมฺเห อฺุปฺมตฺตา
โหถาติ ฯ อิมินา อฺุปาเยน อหเมว อหเมวาติ วตฺวา
ปฏฺิปาญฺญา ตีสปี ชนา อฏฺจหีสฺสุ ฯ เอวํ สพฺเพ เนว เอกิสฺสา
มาตุ ปฺตฺตา น เอกสฺส ปิตุ นาปี วิตราคา อถ จ ปน
อวเสสานํ อตฺถาย ปฏฺิปาญฺญา ชีวิตํ ปฺริจฺจชิตฺเตสฺส เอโกปี
ตฺวํ ยาหิตฺติ วตฺตุํ สมตฺถโต นาม นาโหสิ ฯ สงฺกัจจสามณฺโร
เตสํ กถํ สุตฺวา ภนฺเต ตัญฺจถ อหํ ตุมฺหากํ ชีวิตํ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 706

ปริจจชิตวา คมิตฺตสามีติ อาห ๗ อาวุโส มยฺ สพฺเพ เอกโต
มาริยมานาปี ตํ เอกํ น วิสฺสชฺเชสฺสสามาติ ๗ กิการณา
ภนฺเตติ ๗ อาวุโส ตํ ขมฺมเสนาปติสาริปฺตฺตตฺเตรสฺส สามเณโร
สเจ ตํ วิสฺสชฺเชสฺสสาม สามเณโร เม อาทาย คนฺตฺวา โจรานิ
นียฺยาทยีสฺสูติ เถโร ครหิสฺสตี ตํ นินฺนํ นิตฺถริตฺตํ น สกฺขิสฺสสาม
เตน ตํ น วิสฺสชฺเชสฺสสามาติ ๗ ภนฺเต สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ตุมฺเห
มม อุปฺชฌายสฺส สนฺติกํ ปหิณฺนฺโตปี มม อุปฺชฌาโย มํ
ตุมฺเหหิ สทฺธี ปหิณฺนฺโตปี อิทเมว การณํ ทิสฺวา ปหิณฺ
ติภูจฺจ ภนฺเต อหเมว คมิตฺตสามีติ ๗ โส ตีสปี ภิกฺขุ วนฺทิตฺวา
สเจ เม ภนฺเต โทโส อตฺถิ ขมถาติ วตฺวา นิกฺขมิ ๗
ภิกฺขุณฺ มหาสํเวโค อุปฺปชฺชิ อกฺขิณี อสฺสูหิ ปุณฺณานิ
หทยมฺสํ ปเวชิ ๗ มหาเถโร โจเร อาห อุปาสกา อยฺ
ทารโก ตุมฺเห อคฺคิ กโรนฺเต สุตานิ ตจฺจนฺเต ปณฺณานิ
อตุถรนฺเต ทิสฺวา ภายิสฺสตี อิมํ เอกมฺนฺเต จเปตฺวา ตานิ
กิจฺจานิ กรยฺยาถาติ ๗ โจรา สามเณโร อาทาย คนฺตฺวา
เอกมฺนฺเต จเปตฺวา สพฺพกิจฺจานิ กรีสุ ๗

กิจฺจปริโยसानเ โจรเชฏฺจโก อสี อุพฺพาเหตุวา สามเณโร
อุปฺสงฺกมิ ๗ สามเณโร นิสีทฺมานิ ฌานํ สมนฺปชฺชิตฺวา
นีสีทิ ๗ โจรเชฏฺจโก อสี ปรีวตฺเตตฺวา สามเณรสฺส ขนฺเช
ปาเตสิ ๗ อสี นมิตฺวา ธาราย ธารํ ปหริ ๗ โส น สมนฺมา

เล่มที่ 17 สงกัจจสามเณรวตถุ หน้า 707

ปหริณฺติ มณฺณมาโน ปุณฺ ตํ อุชฺฐํ กตฺวา ปหริฯ อสิ
 ตาลปตฺตํ วิย เวชยมาโน ธรฺมุตํ อคฺมาสิฯ สามเณรํ หิ
 ตสฺมี กาลเ สินฺรนา อวตฺถนฺโตปิ มาเรตุํ สมตฺโต นาม
 นตฺถิ ปเคว อสินาฯ ตํ ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา โจรเชฏฺจโก
 จินฺเตสิ ปุพฺเพ เม อสิ สิตถมฺภํ วา ขทฺริขานน วา
 กลิรํ วิย ฉินฺหติ อิทานิ เอกวารํ นมิโต เอกวารํ
 ตาลปตฺตเวจโก วิย ชาโต อัย นาม อสิ อเจตโน หุตฺวาปิ
 อิมสฺส คฺคณฺ ชานาติ อหํ สเจตโน น ชานามิติฯ โส
 อสิ ภูมิจิ ขิปิตฺวา ตสฺส ปาทมฺมูเล อูเรน นิปชฺชิตฺวา ภนฺเต
 มยฺ ชนการณา อิช อฏฺวิยํ ปวิฏฺจมหา อมฺเห ทูโรโตว ทิสฺวา
 สหสฺสมตฺตาปิ ปุริสา ปเวเชนฺติ เทวํ ติสฺโส กถา กเถตุํ
 น สกฺโกนฺติ ตว ปน จิตฺตฺตฺราสมตฺตํปิ นตฺถิ อุกกามฺเข
 สุวณฺณํ วิย สุปฺปิตฺตกณฺณิการํ วิย จ เต มุขํ วิโรจติ
 กิณฺนุ โข การณฺนตฺติ ปุจฺจนฺโต อิมํ คาถมาห

ตาโส เต นตฺถิ น ภยฺ (๑) ภิชฺชโย วณฺโณ ปสิทฺติ
 กสฺมา น ปรีเทเวสิ เอวรูเป มหพฺภเยติฯ
 สามเณโร ฌานา วุฏฺจาย ตสฺส ฌมฺมํ เทเสนฺโต อาวุโส
 คามณฺิ ชีณาสวสฺส อตฺตภาโว นาม สีเส จปิตฺตาโร วิย
 โหติ โส ตสฺมี ภิชฺชนฺเต ตฺสเตว น ภายตฺติติ วตฺวา อิมา
 # ๑ ม. ตสฺส เต นตฺถิ ภิตตฺตํฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หนา 708

คาถา อภาสี

นตฺถิ เจตสิกั ทุกุขั	อนเปกฺขสฺส คามณิ
อติกกนฺโต ภยั สพฺพิ	จันสัโยชน โอสสิ
ชีณา อสฺส ภาเวตฺติ	ทิจฺจชา ธมฺมา ยถา ตถา (๒)
นิพุกฺขั มรณั โหติ	ภาโรโรปนั ยถาติ ฯ

โส ตสฺส กถั สุตฺวา ปณฺจ โจรสฺตานิ โอลเกตฺวา อาห
 ตุมฺเห ก็ กริสฺสเถวาติ ฯ ตุมฺเห ปน สามัิติ ฯ มม ตาว
 เอวรูปั ปาฏิหาริยั ทิสฺวา อการมฺชเณ กิจจัน นตฺถิ อยฺยสฺส
 สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามัิติ ฯ มยัปิ ตเถว กริสฺสามาติ ฯ สาธุ
 ตาตาติ ฯ ตโต ปณฺจสฺตาปี โจรา สามเณริ วนฺทิตฺวา
 ปพฺพชฺชั ยาจิสุ ฯ โส เตสั อสิชาราหิ เอว เกเส จ
 วตฺถทสา จ ฉินฺทิตฺวา ตมฺพมตฺติกาย รัชิตฺวา ตานิ
 กาสายานิ อจฺฉาเทตฺวา ทสฺสุ สีเสสุ ปติจฺจชาเปตฺวา เต
 อาทาย คจฺฉนฺโต จินฺเตสิ สจําหิ เถเร อทิสฺวา ว
 คมิสฺสามิ เต สมณธมฺมึ กาคุ น สกฺขิสฺสนฺติ โจรานัน
 มั คเหตุวา นิกฺขนฺตกาลโต ปญฺติ เตสั เอโกปี อสฺสูนิ
 สนฺธาเรตุํ นาสกฺขิ มาริโต นุ โข สามเณโร โนติ
 จินฺเตนฺตานัน กมฺมญฺจํ อภิมุขั น ภวิสฺสติ ตสฺมา ทิสฺวา ว
 เต คมิสฺสามัิติ ฯ โส ปณฺจสฺตทิกฺขุปริวาโร ตตฺถ คนฺตฺวา
 #๑ ม. ย. ชีณาย ภาเวตฺติยา ทิจฺจชฺธรรม ยถาตถั ฯ

เล่มที่ 17 สงกัจจสามเณรวตถุ หน้ 709

อตฺตโน ทสฺสเนน ปฏฺฐิตทุสฺสสาเสหิ เตหิ กิ สปุริส
 สงกัจจ ลทฺชนฺเต ชีวิตนฺติ วุตฺเต อาม ภนฺเต อิเม มํ
 มาเรตฺตกา มาเรตฺตํ อสฺสโกนฺตา มม คฺุณฺเน ปสฺสิทฺตวา
 ฌมฺมํ สุตฺวา ปพฺพชิตา อหํ ตฺมฺเห ทิสฺวา คมฺมิตฺตํ อคฺโต
 อปฺปมตฺตวา สมณฌมฺมํ กโรธ อหํ สตฺถุ สนฺตํ คมฺมิตฺตํ
 เต ภิกฺขุ วนฺทิตฺวา อิตฺเร อาทาย อฺปชฺฌายสฺส สนฺตํ
 กนฺตฺวาก็ สงกัจจ อนฺเตวาสิกา เต ลทฺธาติ วุตฺเต อาม
 ภนฺเตติ ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ เณเรน จ คจฺฉ สงกัจจ
 สตฺถาริ ปสฺสาทิ วุตฺเต สาธฺตฺติ เณริ วนฺทิตฺวา เต อาทาย
 สตฺถุ สนฺตํ กนฺตฺวา สตฺถารานิ สงกัจจ อนฺเตวาสิกา
 เต ลทฺธาติ วุตฺเต ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ ๑ สตฺถา เอวํ
 กิร ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตฺเต ตฺมฺหากํ
 โจรกมฺมํ กตฺวา ทุสฺสีเล ปตฺติจฺจาย วสฺสสํ ชีวิตฺโต อิทานิ
 สีเล ปตฺติจฺจาย เอกทิวสมฺปิ ชีวิตํ เสยฺโยติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ
 ฌมฺมฺตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กถมาห
 โย จ วสฺสสํ ชีเว ทุสฺสีโล อสมฺมาหิตो
 เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย สีลวณฺตสฺส ฌายินฺติ ๑
 ตตฺถ ทุสฺสีโลติ นิสฺสีโล ๑ สีลวณฺตสฺสชาติ ทุสฺสีลสฺส
 วสฺสสํ ชีวิตฺโต สีลวณฺตสฺส ทฺวิหิ ฌานฺเนหิ ฌายินฺ อเอกทิวสมฺปิ
 เอกมฺหุตฺตมฺปิ ชีวิตํ เสยฺโย อุตฺตมฺนฺติ อตฺถิ ๑

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 710

เทศนาวสานเ เต ปญจสตปิ ภิกขุ สห ปฐิสุมภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส สมนฺตมมหาชนสฺตปิ สาทถิกา ชมฺมเทศนา
อโหสิ ฯ

อุปเรน สมเขน สงฺกิจฺโจ อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา ทสวสฺโส
หุตฺวา สามเณรํ คณฺหิ ฯ โส ปน ตสฺเสว ภากิเนยฺโย
อหิมุตฺตกสามเณโร นาม ฯ อถ นํ เถโร ปริปฺณณวสฺสกาเล
อามนฺเตตฺวา อุปสมฺปทํ เต กริสฺสามิ กจฺจ ฅาตกานํ
สนฺติเก วสฺสปริมาณํ ปุจฺฉิตฺวา เอหิตฺติ อญฺโยเชสิ ฯ โส
มาตาปิตฺูนํ สนฺติกํ กจฺจนฺโต อนฺตรามกฺเค ปญจสเทหิ
โจราหิ พลิกมฺมตฺถาย มาริยมาโน เตสํ ชมฺมํ เทเสตฺวา
ปสนฺนจิตฺเตหิ น เต อิมสฺมี จาเน อมฺหากํ อตฺถิกาโว
กสฺสจฺจิ อารโจะตพฺโพติ วิสฺสญฺโจ ปฏฺิเปเถ มาตาปิตโร
อาคจฺจนฺเต ทิสฺวา ตเมว มกฺกํ ปฏฺิปชฺชนฺตานิปี เตสํ
สจฺจมนฺรฺกขฺนฺโต นาโรเจสิ ฯ เตสํ โจเรหิ วิหจฺยมานานํ
ตฺวํปี โจเรหิ สทฺธิ เอกโต หุตฺวา มณฺเณ อมฺหากํ นาโรเจสิติ
วตฺวา ปรีเทวนฺตานิ สทฺธิ สุตฺวา เต มาตาปิตฺูนํปี
อนาโรจิตภาวํ ฅตฺวา ปสนฺนจิตฺตา ปพฺพชฺชํ ยาจิสฺส ฯ โสปี
สงฺกิจฺจสามเณโร วิย เต สพฺเพ ปพฺพาเชตฺวา อุปชฺฌายสฺส
สนฺติกํ อานตฺวา เตน สตฺถุ สนฺติกํ เปสิโต เต อาทาย
คณฺตฺวา ตํ ปวตฺตีสํ สตฺถุ อารโจะสิ ฯ สตฺถา เอวํ กิร

เล่มที่ 17 ขานุกโณฏทลฺลตฺเถรวตฺถ หน้า 711

ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตฺเต ปุริมฺนเยเนว อนุสนฺธิ
จฺมฏฺเตวา ชมฺมํ เทเสนฺโต อิมเมว คาทมาห
โย จ วสฺสสตํ ชีเว ทุสฺสีโล อสฺมาหิโต
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย สีลวณฺตสฺส ฉายิโนติ ฯ
อิทํปิ อิมิสฺสา คากาย [อธิมุตฺตกสามเณรวตฺถ นาม] วุตฺตเมวาทิ ฯ
สงฺกิจฺจสามเณรวตฺถ ฯ

ขานุกโณฏทลฺลตฺเถรวตฺถ

โย จ วสฺสสตํ ชีเวติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เซตฺวเน
วิหรนฺโต ขานุกโณฏทลฺลตฺเถริ อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิโร เถโร สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺจานํ กเหตุวา
อรณฺเณ วิหรนฺโต อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถุ อาโรเจสฺสามิติ
ตโต อากจฺฉนฺโต อนุตฺตรามคฺเค กิลนฺโต มคฺคา โอกกมฺม
เอกสฺมี ปิฎฺฐิจิปาสาณ นิสินฺโน ฉานํ สฺมาปฺชชฺชิ ฯ อเถกํ คามํ
วิคฺขมฺปิตฺวา ปยฺจสฺตา โจรา อคฺคตโน พลาณฺรูเปณ ภณฺทิกํ
พนฺธิตฺวา สีเสนาทาย คจฺฉนฺตา ทูริ คนฺตฺวา กิลนฺตฺรูปา
ทูริ อากตฺมฺห อิมสฺมี ปิฎฺฐิจิปาสาณ วิสฺสมีสฺสามาติ มคฺคา
โอกกมฺม ปิฎฺฐิจิปาสาณสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา เถริ ทิสฺวาปี
ขานุกโ อยฺนฺติ สยฺยนิโน อเหตุํ ฯ อเถโก โจโร เถรสฺส

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 712

สีเส ภาณทิกัง จเปสี ฯ อปโร ตัง นิสาย ภาณทิกัง จเปสี ฯ
เอวํ ปญจสตปิ โจรา ปญจหิ ภาณทิกสเทหิ เถรํ ปริกขิปิตวา
สยปี นิปนุณา นิททายิตวา อรุณคคมนกาเล ปพุชฌิตวา
อตุตโน อตุตโน ภาณทิกัง คณหนตา เถรํ ทิสวา อมนุสโสติ
สญญาय ปลายิตุํ อารภิสฺส ฯ อถ เน เถโร อահ มา
ภายถ อูปาสกา ปพุชชิตโต อหนติ ฯ เต เถรสฺส ปาทมูเล
นิปชชิตวา ชมถ ภาณเต มยํ ขานุกสญญินอ อหุมหาติ
เถรํ ชมาเปตวา โจรเชฏฺฐเกณ อหํ อยยสฺส สนฺติเก
ปพุชชิสฺสามิติ วุคฺเต เสสา มยํปี ปพุชชิสฺสามาติ วตฺวา
สพฺเพว เอกจฺจนฺทา หุตฺวา เถรํ ปพุชชชฺ ยาจิสฺส ฯ เถโร
สงฺกิจจสามเณโร วีย สพฺเพปิ เต ปพุพาเชสิ ฯ ตโต ปญฺจาย
ขานุกโกณฺทญฺโฆติ ปญฺญาปิ ฯ โส เตหิ ภิกฺขุหิ [๑] สตฺถ
สนฺติกัง คนฺตฺวา สตฺถารรา ก็ โกณฺทญฺญ อนฺตฺเววาสิกา
เต ลทฺธาติ วุคฺเต ตัง ปวตฺตี อารโจะสิ ฯ สตฺถา เอวํ
กิริ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภาณเต น อญฺญสฺส เอวฺรุโป
อานุกาโว ทิกฺขุปฺพุโพ เตนมฺห ปพุชชิตาติ วุคฺเต ภิกฺขเว
เอวฺรุเป ทฺอุปญญกมฺเม ปติญฺจาย วสฺสสตัง ชีวิตโต อิทานิ
โว ปญฺญาสมฺปทาย วตฺตมานานํ เอกาหํปี ชีวิตํ เสยฺโยติ
วตฺวา อนฺตฺนฺธิ ฆญฺญตฺวา ชมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
๑ ส. ม. ย. เอตฺถนฺตเร สทฺธินฺติ อตฺถิ ฯ

เล่มที่ 17 สປປทาสตุเถรวตถุ หน้า 713

โย จ วสุสสຕံ ชีเว ทุປປณโလ อสมาหิตอ
เอกาหํ ชีวิตํ เสยโย ปณณวณตสฺส ฉายินนติ ฯ
ตตถ ทุປປณโလติ นิປປณโล ฯ ปณณวณตสฺสชาติ
สປປณณสฺส ฯ เสถํ ปุริมสทิสเมวาทิ ฯ
เทสนาวसानะ ปณจสตาปี ภิกขุ สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส ฯ สมฺปตฺตมมหาชนสฺสาปี สาทถิกกา ชมฺมเทสนา อโหสิตี ฯ
ขานุ โกณฺฑทณฺฑตเถรวตถุ ฯ

สປປทาสตุเถรวตถุ

โย จ วสุสสຕံ ชีเวติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตถา เขตวเน
วิหรนฺโต สປປทาสตุเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สาวตถุถิยํ กิเรโก กุลປตฺโต สตถุ ชมฺมเทสนํ สุตฺวา
ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมฺปโท อปเรณ สมเยน อุกฺกณฺจิตฺวา
มาทิสสฺส กุลປตฺตสฺส คิหิภาโว นาม น ยุตฺโต ปพฺพชฺชชาย
จตฺวา มรณฺปี เม เสยโยติ จินฺเตตฺวา อตฺตโน มรณฺปายํ
จินฺเตนฺโต วิจรติ ฯ อเถกทิวสํ ปาโตว นหาตฺวา
กตภตฺตกิจฺจา ภิกขุ วิหารํ คนฺตฺวา อคฺคิสาลาย สປປ
ทิสฺวา ตํ เอกสฺมึ กุณฺเฏ ปกฺขิปิตฺวา กุณฺเฏ ปิทหิตฺวา อาทาย
วิหารา นิภฺขมึสฺส ฯ อุกฺกณฺจิตภิกขุปี ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 714

อาคจณฺโตะ เต ภิกฺขุ ทิสฺวา กิมิทํ อาวุโสติ ปุจฺฉิตฺวา
สปรโป อาวุโสติ วุฑฺเต อิมินา ก็ กริสฺสธาคิ จฑฺฑเตสฺสาม
นนฺติ เตสํ วณฺํ สุตฺวา อิมินา อตฺตานํ ทํสาเปตฺวา
มริสฺสามิติ อاهرธ อหํ นํ จฑฺฑเตสฺสามิติ เตสํ หตฺถโต
กุกฺกั คเหตุวา เอกสฺมี จาเน นิสินฺโน เตน สปรเปน อตฺตานํ
ทํสาเปตีฯ สปรโป ทํสิตฺถุ น อิจฺฉติฯ โส กุญฺเฏ หตฺถํ
โธตารตฺวา อิตฺ อิจิตฺ จ อาโลเลติ สปรปสฺส มุขํ วิวริตฺวา
องฺคฺลึ ปกฺขิปตีฯ เนว นํ สปรโป ทํสิฯ โส นายํ
อาสิวิโส ฆรสปฺปิติ ตํ ปหาย วิหาริ อคฺมาสิฯ อถ นํ
ภิกฺขุ จฑฺฑติเต เต อาวุโส สปรปิติ อาหํสุฯ น โส
อาวุโส สปรโป ฆรสปฺปิติ เอโสติฯ สปรโปเอว อาวุโส มหนฺตํ
ผณฺํ กตฺวา สฺสูยนฺโตะ ทุกฺเขน อมฺเหหิ คหิตฺถิ กิการณา
ตฺวํ เอวํ วเทสิตีฯ อหํ อาวุโส เตน องฺคิ ทํสาเปนฺโตะปิ
มุเข องฺคฺลึ ปกฺขิปนฺโตะปิ ตํ ทํสาเปตฺถุ นาสกฺขินฺติฯ ตํ
สุตฺวา ภิกฺขุ ตฺถุหิ อหสิฯ

อถกทิวสํ นหาปีโต เทว ตโย ชุเร อาทาย วิหาริ
คณฺตฺวา เอกํ ภูมียํ จเปตฺวา เอเกน ภิกฺขุณฺํ เกเส
โธหารตฺติฯ โส ภูมียํ จปีตํ ชุริ คเหตุวา อิมินา คิวํ
ฉินฺทิตฺวา มริสฺสามิติ เอกสฺมี รุกฺเข คิวํ อุปนฺชาย ชุรชาริ
คณฺนาพิยํ กตฺวา จิตฺ อปรสมฺปทกาลโต ปฏฺจาย อตฺตโน

เล่มที่ 17 สປປທາສຕຸເຣວຕູ ຫນ້າ 715

ສີລໍ ອາວຊເຊນໂຕ ວິມລຈນຸທມຸທລມິວ ສຸໂຮຕມຸນິຂຸນຸທມິວ ຈ
ນິມມໍ ສີລໍ ອທຸທສ ຯ ຕສຸສ ຕໍ ໂອໂລເກນຸຕສຸສ ສຄລສຣິຣິ
ຜຣນຸຕາ ປິຕິ ອຸປປຸຊືຯ ຯ ໂສ ປິຕິ ວິກຸຊມຸກິຕຸວາ ວິປສຸສນໍ
ວທຸເຊຕຸວາ ສຫ ປຸກິສມຸກິທາຫິ ອຣຫຕຸຕໍ ປຕຸວາ ຫຸຣິ ອາທາຍ
ວິຫາຣມຊເຊ ປາວິສິ ຯ ອຄ ນໍ ກິກຸຊ ກໍ ກໂຕສິ ອາວຸໂສຕິ
ປຸຈຸຊິສຸ ຯ ອິມິນາ ຫຸເຣນ ຄລນາພິ ມິນຸທິຕຸວາ ມຣິສຸສາມິຕິ
ຄໂຕມຸຫິ ອາວຸໂສຕິ ຯ ອຄ ກສຸມາ ນ ມໂຕສິຕິ ຯ ອິທານິມຸຫິ
ສຕຸຕໍ ອາຫຣິຕຸ ອກຸພໂພ ຫາໂຕ ອໍ ຫິ ອິມິນາ ຫຸເຣນ ຄລນາພິ
ມິນຸທິສຸສາມິຕິ ດາວນຸຫຸເຣນ ສພຸພຸກິເລເສ ມິນຸທິນຸຕິ ຯ ກິກຸຊ ອຍໍ
ອກຸເຕນ ອຄຸນໍ ພຸຍາກໂຣຕິຕິ ກກວໂຕ ອາໂຣເຈຕຸ ຯ ກກວາ ຕະຕໍ
ວຈນໍ ສຸຕຸວາ ອາຫ ນ ກິກຸຊເວ ຈິຊາສວາ ນາມ ສຫຕຸຄາ
ອຕຸຕານໍ ຈິວິຕາ ໂວໂຣເປນຸຕິຕິ ຯ ກນຸເຕ ຕຸມຸເ ອິມໍ ຈິຊາສໂວຕິ
ວເທຄ ເອວໍ ອຣຫຕຸຕຸປນິສຸສຍສມປນໂນ ປນາຍໍ ກສຸມາ ອຸກຸກຸຊິໂຕ
ກິມສຸສ ອຣຫຕຸຕຸປນິສຸສຍການຸ ກສຸມາ ໂສ ສປໂປ ເອຕໍ ນ
ທໍສິຕິ ຯ ກິກຸຊເວ ໂສ ຕາວ ສປໂປ ອິມສຸສ ອິໂຕ ຕຕິເຍ ອຕຸຕກາເວ
ທາໂສ ອໂຫສິ ໂສ ອຕຸຕໂນ ສາມິກສຸສ ສຣິຣິ ທໍສິຕຸ ນ
ອຸສຸສິຕິ ຯ ເອວໍ ຕາວ ເນສໍ ສຕຸຄາ ເອກໍ ການຸ ອາຈິກຸຊິ ຯ
ຕໂຕ ປຸກຸຈາຍ ຈ ໂສ ກິກຸຊ ສປປທາໂສ ນາມ ຫາໂຕ ຯ

ກສຸສປພຸທຸກາເລ ກິເຣໂກ ຄຫປຕິປຸຕຸໂຕ (໑) ສຕຸຄູ ຫມໍ

໑ ສີ. ມ. ຍຸ. ກຸລປຸຕຸໂຕ ຯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 716

สุตฺวา อุปนฺนสํเวโค ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปโท อปเรน
สมเขน อนภริตฺยา อุปนฺนนาย เอกสฺส สหายกสฺส
ภิกฺขุโน อาโรเจสิ ฯ โส ตสฺส อภินฺหํ คิหิภาเว อาทินฺวํ
กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา อิตโร สาสเน อภิมิตฺวา ปุพฺเพ
อนภริตกาเล มลคฺคหิตเต มณฺปริกฺขารเ เอกสฺมี โสณฺทิตฺเร
นิมฺมเล กโรนฺโต นิสฺสีทิ ฯ สหายโกปิสฺส สนฺตฺเกเขว นิสฺสินฺโน ฯ
อถ นํ โส เอวมาย อหํ อาวุโส อุปฺปพฺพชนฺโต อิม
ปริกฺขารเ ตฺยหํ ทาทูกาโม อโหสิณฺติ ฯ โส โลกํ อุปฺปาเทตฺวา
จินฺเตสิ อิมินา มยฺหํ ปพฺพชิตฺน วา อุปฺปพฺพชิตฺน วา
โก อตฺถโธ อิทานิ ปริกฺขารเ นาสสฺสามิตี ฯ โส ตโต ปฏฺจาย
กิณฺทานิ อาวุโส อมฺหากํ ชีวิตฺน เย มยฺ กปาลหตฺถา
ปรกฺุเลสุ ปิณฺฑาย จราม ปุตฺตทวารหิ สทฺธิ อลฺลาปสฺลลาป
น กโรมาตฺถิทินิ วทฺนฺโต คิหิภาวสฺส คฺคณฺ กเถสิ ฯ โส
ตสฺส กถํ สุตฺวา ปฺน อุกฺกณฺจฺจิตฺ หุตฺวา [จินฺเตสิ] อยฺ
มยา อุกฺกณฺจฺจิตฺมฺหิตฺิ วุตฺเต ปจฺมํ คิหิภาเว อาทินฺวํ กเถตฺวา
อิทานิ อภินฺหํ คฺคณฺ กเถสิ กิณฺนุ โข การณฺนฺติ จินฺเตนฺโต
อิมสฺส สมณฺปริกฺขารสฺส โลเกนาติ ญตฺวา สยเมว อตฺตโน
จิตฺตํ นวตฺเตสิ เอวมสฺส กสฺสปพฺพุทฺธกาเล เอกสฺส ภิกฺขุโน
อุกฺกณฺจาปิตฺตฺตา อิทานิ อนภริตฺติ อุปนฺนนา ฯ โย ปนฺ เตน
ตทา วิสฺตฺวสฺสสฺสทฺธานิ สมณฺธมฺโม กโต สุวสฺส เอตฺรหิ

เล่มที่ 17 สປປທາສຕູເຣວຕູ ຫນ້າ 717

ອຣຫຕສສ ອຸປນິສຸໂຍ ຫາໂຕຕິ ຯ

ອິມມຕຸຕິ ຕ ກິກຸ ກຄວໂຕ ສນຸຕິກາ ສຸຕຸວາ ອຸຕຸຕຣີ
ປຸຈຸຣິສຸ ກນຸເຕ ອຍິ ກິຣ ກິກຸ ບຸຣຮາຣິ ຄລນາພິຍິ ກຕຸວາ
ຈິຕໂກວ ອຣຫຕຕິ ປາປຸຣິ ອຸປປຸຊຸຕິ ນຸ ໂຈ ເອຕຸຕເກນ ຫເນນ
ອຣຫຕມຄຸໂຄຕິ ຯ ອາມ ກິກຸເວ ອາຣຫຸຣິວິຣິຍສຸສ ກິກຸໂນ ປາທິ
ອຸກຸຈິປິຕຸວາ ກຸມິຍິ ຈເປນຕສສ ປາເຫ ກຸມິຍິ ອປປຕເຕເຍວ
ອຣຫຕມຄຸໂຄ ອຸປປຸຊຸຕິ ກຸສິຕປຸຄລສສ ຫິ ວສສສຕິ ຫິວິຕໂຕ
ອາຣຫຸຣິວິຣິຍສຸສ ຫເນມຕຸຕມປິ ຫິວິຕິ ເສຍຸໂຍຕິ ວຕຸວາ ອນຸສນຸຣິ
ຫເນຕຸວາ ຫມຸມິ ຫເສນໂຕ ອິມິ ຄາຄມາຫ

ໂຍ ຈ ວສສສຕິ ຫິເວ ກຸສິໂຕ ຫິນວິຣິໂຍ

ເອກາຫິ ຫິວິຕິ ເສຍຸໂຍ ວິຣິຍິ ອາຣກໂຕ ຫຸຸຫນຸຕິ ຯ

ຕຕຸຄ ກຸສິໂຕຕິ ກາມວິຕກຸກາຫິຫິ ຕິຫິ ວິຕກຸເກຫິວິຕິນາມກ-
ປຸຄລໂລ ຯ ຫິນວິຣິໂຍຕິ ຫິຸຸຸຸຸໂຍ ຯ ວິຣິຍິ ອາຣກໂຕ ຫຸຸຫນຸຕິ
ຫຸວິຣິ ຫນັນ ຫິຸຸຸຸຕຸຕນສມຕຸຕິ ຫິຣິ ວິຣິຍິ ອາຣກນຸຕສສ ຯ ເສຕິ
ປຸຣິມສຫິສເມວ ຯ

ເຫສນາວສາເນ ຫຸໂສຕາປຕຸຕິຜລາຫິນິ ປາປຸຣິສຸຕິ ຯ

ສປປທາສຕູເຣວຕູ ຯ

ปฏาจาราวตุถ

โย จ วสสต้ ซีเวติ อิมั ฐมมเทสนั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต ปฏาจารั เถรี อารพุก กเถสิ ฯ

สา กิร สาวตุถิยั จตุตาพีสโกฏิวิภวสส เสฏฐิโน ฐิตา
อโหสิ อภิรฐปา ฯ ตั โสฬสวสสุทเทสิกกาเล สตุตฐุมิกป-
ปาสาทสส อุปริตเล รกษนตา วาเสสิ ฯ เอวั สนุเตปี สา
เอเกน อตตโน จุฬุปฏฐาเกน สทฐี วิปปฏิปชชั ฯ อถสสา
มาตาปีตโร สมชาติกกุเล เอกสส กุมารสส ปฏิสสุณิตวา
วิวาหิตวัส จเปสิ ฯ ตสมี อุปกฏฐเจ สา ตั จุฬุปฏฐากั
อาห มั กิร อสุกกถสส นาม ทสสนุติ มม ปติกถั คตกาเล
มม ปณณาการั กเหตุวา อากโตปี ตตุถ ปเวสนั น ลภิสสสิ
สเจ เต มยิ สิเนโห อตุถิ อิทาเนว มั กเหตุวา เยน
วา เตน วา ปลายสสุติ ฯ โส สาธุ ภาทุเทติ เตนหิ
อหิ เสว ปาโตว นครทวารสส อสุกฏฐาเน นาม จสสามิ
ตุวั เอเกน อุปาเยน นิกขमितวา ตตุถ อากจเจยยาสิตีติ วตุวา
ทุคยิทวเส สงเกตฐฐาเน อฏฐาสิ ฯ สาปี ปาโตว กิติฏฐจวตุถั
นิวาเสตุวา เกเส วิกกิริตวา กุณฐเกน สรริร มกเขตวา กุณฐั
อาทาย ทาสีหิ สทฐี คจจุนตี วิย ฆรา นิกขमितวา ตั
จันนั อคมาสิ ฯ โส ตั อาทาย ทูริ คนุตวา เอกสมี คาเม
นิวาสิ กปเปตุวา อรณเณ เขตตุถ กสิตุวา ทารูปณณาทีนิ

เล่มที่ 17 ปฎาจารย์วตถุ หน้า 719

อาหริติฯ อิตรา กุณฺเณ อุกกั อหริตฺวา สหตถา
โกฏฏณปจนาทีนึ กโรนฺตี อตฺตโน ปาปสฺส ผลั อนุโกสิฯ
อถสฺสา กุญฺญิย คพฺโโก สณฺจาสึฯ สวา ปรีปฺณณคพฺภา
อิธ เม โกจิ อุปการโก นตฺถิ มาตาปิตโร นาม ปฺตฺเตสุ
มฺหุทฺทยา โหนฺติ เตสั มั สนฺตึกั เนหิ ตตฺถ เม คพฺภวฺภูจฺจัน
ภวิสฺสตีติ สามึกั ยาจิฯ โส ก็ ภทฺเท กเถสิ มั ทิสฺวา
ตว มาตาปิตโร วิวิชานึ กมฺมกรณานึ การยฺยุ น สกฺกา
มยา ตตฺถ กนฺตฺนตฺติ ปฏิกฺขิปีฯ สวา ปฺนปฺปฺนั ยาจิตฺวาปี
યાจัน อลภมานา ตสฺส อรณฺธึ คตกาเถ ปฏิวิสฺสเก
อามนฺเตตฺวา สเจ โส อาคนฺตฺวา มั อปฺสฺสนฺโต กหึ
คตาติ ปฺจฺฉิสฺสตี มม อตฺตโน กุลฆริ คตภาวึ อาจิกฺเขยฺยาถาติ
วตฺวา เกหฺทวารี ปีทหิตฺวา ปกฺกามึฯ โสปี อาคนฺตฺวา ตั
อปฺสฺสนฺโต ปฏิวิสฺสเก ปฺจฺฉิตฺวา ตั ปวตฺตี สฺตฺวา นีวคฺเตสฺสามึ
นนฺติ อนุพฺนฺชิตฺวา ตั ทิสฺวา นานปฺปการึ ยาจมาโนปี
นีวคฺเตคฺคึ นาสกฺขิฯ อถสฺสา เอกสฺมี จาเน กมฺมชวาทา
จลีสฺสุฯ สวา เอกั กจฺจนฺตรึ ปวิสิตฺวา สามึ กมฺมชวาทา
เม จลิตาติ วตฺวา ภูมึยึ นีปฺชชิตฺวา สมฺปรีวตฺตมานา กิจฺเจเน
ทารกั วิชยิตฺวา ยสฺสตฺถายาหึ กุลฆริ กจฺเจยฺยึ โส อตฺถโถ
นีปฺพฺนโนติ ปฺนทเว เตน สทฺธี เกหึ อาคนฺตฺวา วาสึ
กปฺเปสิฯ ตสฺสา อปฺเรน สมฺเยน ปฺน คพฺโโก ปตฺติฏฺฐหึฯ

เล่มที่ 17 สหสฺวคฺควณณา หน้า 720

สา ปรีปฺณคพฺภา หุตฺวา ปฺริมเนเนว สามิกํ ยาจิตฺวา
ยาจัน อลภมาณา ปฺตฺตํ องฺเกนาทาย ตเถว ปกฺกมิตฺวา
เตน อนฺุพฺนุริตฺวา ทิกฺุจาปี นีวตฺติตฺตํ น อิจฺฉิ ฯ อถ เตสํ
คจฺจนฺตานิ มหาอกาลเมโฆ อุทปาติ ฯ สมฺนฺตา วิชฺชุตฺตาหิ
อาทิตฺตํ วิย เมฆตฺตนิเตหิ กิษฺชมานัน วิย ธาราปาตนิรฺนฺตรํ
นภํ อโหสิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ ตสฺสา กมฺมชวตา จลีสฺสุ ฯ
สา สามิกํ อามนเตตฺวา สามิ กมฺมชวตา เม จลิตา น
สฺกโกมิ สนฺุชฺาเรตฺตํ อโนวสฺสกฺกุจฺจัน เม ชานาหิตี อาห ฯ
โส หตฺถคตฺยา วาสิยา อโิต จโิต จ อุปฺชฺาเรนฺุโิต เอกสฺมี
วมฺมิกมตฺถเก ชาตคฺคฺมพิ ทิสฺวา ฉินฺุทิตฺตํ อารภิ ฯ อถ นํ
วมฺมิกโิต นิกฺขมิตฺวา โฆรวิโส อาสีวิโส ทํสิ ฯ ตสฺมี
ขณฺเเขวสฺส สรีรํ อนฺุโิต สมฺภูจิตฺตาหิ อคฺคิชาลาหิ ทยฺหมานัน
วिय นีลวณฺณํ หุตฺวา ตตฺถเถว ปติ ฯ อิตฺราปี มหาทฺกขํ
อนฺุภวมาณา ตสฺส อาคมนัน โอลเณนฺุติปี ตํ อทิสฺวา ว
อปรีปี ปฺตฺตํ วิชฺายิ ฯ เทว ทารกา วาตวฺภูจิจิเวคํ อสฺหมาณา
มหาวิรวํ วิรวนฺุติ ฯ सा อุโภปี เต อุทฺรนฺุตฺเร กตฺวา ทฺวีหิ
ชนฺุณฺุเกหิ เจว หตฺถेหิ จ ภูมฺิยํ อุปฺปีเพตฺวา จิตาว รตฺตี
วีดินาเมสิ ฯ สกตสรีรํ นิลโลहितํ วิย ปณฺุชฺุปลาสวณฺณํ
อโหสิ ฯ सा อุภูจितฺเต อรุณฺเ มํสเปสิวณฺณํ เอกํ ปฺตฺตํ
องฺเกนาทาย อิตฺริ (๑) องฺุคฺคิยา คเหตุวา เอหิ ตาต ปิตา
๑ สี่. ยู. เอก ฯ

เล่มที่ 17 ปฎาจารย์วตถุ หน้า 721

เต อิตโต คโตติ วตฺวา สามิกสุส คตมกฺเคน คจฺจนฺตี ตํ
วมมิกมตฺถเก กาลํ กตฺวา ปตฺติํ นีลวณฺณํ ถทฺฐสรีริ ทิสฺวา
มํ นิสฺสาย มม สามิกโก ปนฺเถ มโตติ โรทฺหนฺตี ปรีเทวฺหนฺตี
ปายาสี ๑ สว สกถฺรตฺตี เทเวณ วุฏฺฐตฺตา อจฺริวตี นทึ
ชานฺนุปฺปมาณณปฺปมาณณ อฺทเกณ สมฺปรีปฺพณฺณํ ทิสฺวา
อตฺตโน มนฺทพฺพุทฺธิตาย ทฺวิหิ ทารเกหิ สทฺฐี อฺทกํ โอตฺริตฺถุ
อวิสฺหนฺตี เชฏฺฐปฺตฺติํ โอริมตีเร จเปตฺวา อิตฺริ อาทาย
ปรีตีริ คนฺตฺวา สาขาภงฺกํ อตฺถริตฺวา นิปชฺชาเปตฺวา
อิตฺรสุส สนฺติกํ คมฺิสฺสามิตฺติ พาลปฺตฺติกํ ปหาตฺถุ อสฺกโกณฺตี
ปฺนปฺปฺนํ นีวตฺติตฺวา โอลอยมานา ปายาสี ๑ อตฺสฺสา
นทิมชฺฌํ คตฺทกาลเ เอโก เสโน ตํ กุมาริ ทิสฺวา มํสเปสีติ
สญฺญา ย อาภาสโต ภสฺสี ๑ สว ตํ ปฺตฺตสฺสตฺถาย ภสฺสนตฺถุ
ทิสฺวา อฺโภ หตฺถเ อฺกฺขิปิตฺวา สฺสูติ ติกฺขตฺถุ มหาสทฺทํ
นิจฺจวเรสี ๑ เสโน ทฺฐรภาเวณ ตํ อสฺสุตฺวาว กุมาริกํ
คเหตฺวา เวหาสิ อฺปฺปตฺติตฺวา คโต ๑ โอริมตีเร จิตฺปฺตฺติโตปี
มาตฺริ นทิมชฺฌเ อฺโภ หตฺถเ อฺกฺขิปิตฺวา มหาสทฺทํ
นิจฺจวรมานํ ทิสฺวา มํ ปกฺโกสตีติ สญฺญา ย เวเคน อฺทเก
ปติ ๑ อิตฺิสฺสา พาลปฺตฺติกํ เสโน หริ ๑ เชฏฺฐปฺตฺติโต อฺทเกณ
วฺพุโห (๑) ๑ สว เอโก เม ปฺตฺติโต เสเนน คหิตโต เอโก
อฺทเกณ วฺพุโห ปนฺเถ ปติ มโตติ โรทฺหนฺตี ปรีเทวฺหนฺตี
๑ สี. อฺทเกณวโต ๑ ม. อฺทเกณ วฺพุโห ๑ ย. อฺทเกณ หโต ๑

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 722

คจณมานา สาวตติโต อากจณนตํ เอกํ ปุริสํ ทิสฺวา ปุจฺฉิ
กตฺถ วาสีโกสิ ตาตาทิ ฯ สาวตฺถีวาสีโกมุหิ อมฺมาติ ฯ
สาวตฺถีนฺนเร อสุกวีถิยํ เอวรูปํ อสุกํ นาม กุลํ อตฺถิ
ชานาสี ตาตาทิ ฯ ชานามิ อมฺมํ ตํ ปนฺ มา ปุจฺฉิ
สเจ อณฺณํ ชานาสี ปุจฺฉาติ ฯ อณฺเณน เม กมฺมํ นตฺถิ
ตเทว ปุจฺฉามิ ตาตาทิ ฯ อมฺมํ อัจจิกฺขิตฺตํ น ยุตฺตนฺติ ฯ
วเทหิ เม ตาตาทิ ฯ อชฺช เต สพฺพรตฺตี เทโว วสฺสนโต
ทิกฺกุโจติ ฯ ทิกฺกุโจ เม ตาต มยฺหเมว โส สพฺพรตฺตี วุฏฺโจ
น อณฺณสฺส มยฺหํ วุฏฺจการณํ ปนฺ เต ปจฺฉา กเถสฺสามิ
เอตสฺมี ดาว เม เสฏฺฐิเคเห ปวตฺตี กเถหิติ ฯ อมฺมํ อชฺช
รตฺตี เสฏฺฐิจฺฉจฺจ เสฏฺฐิจฺฉริยจฺจ เสฏฺฐิปฺตฺตลฺยจาติ ตโยปี ชน
อวตฺถรมานํ เกหํ ปติ เต เอกจิตฺตกาย ฌายนฺติ เอส ฐโม
ปฺลฺยณายติ อมฺมาติ ฯ สา ตสฺมี ขณฺเณ นีวตฺถวตฺถํ ปตฺมานํ
น สณฺชานนฺตี อุมฺมตฺติกาภาวํ ปตฺวา ยถาจิตาว โรทฺนฺตี
ปริเทวนฺตี

อุโภ ปฺตฺตา กาลกตา ปนฺเถ มยฺหํ ปติ มโต
มาตา ปิตา จ ภาตา จ เอกจิตฺตกมุหิ ทฺยฺหเรติ
วิลปฺนฺตี ปริพฺภมิ ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา อุมฺมตฺติกา
อุมฺมตฺติกาติ กจวริ กเหตุวา ปิสฺสุ กเหตุวา มตฺถเก โอภิรฺนฺตา
เลทฺทฺทฺหิ ปฺหรนฺตี ฯ สตฺถา เซตฺวนมฺหาวิหारे จตฺปฺริสมชฺเณ

เล่มที่ 17 ปฎาจารย์วตฺถุ หน้า 723

นีสึทิตฺวา ชมฺมํ เทเสนฺโต ตํ อากฺขณฺมานํ อทฺทส
กปฺปสทสทสฺสึ ปุริตปารมี อภินิหารสมฺปนฺนํ ฯ

สา กิร ปทุมุตฺตรพฺพุทฺธกาเล ปทุมุตฺตรสตุถารธา เอกํ
วินยชฺรตฺเถรี พาทาย คเหตุวา นนฺทนนฺเน วีย เอตทคฺเค
จปฺยมานํ ทิสฺวา อหํปี ตุมฺหาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส สนฺติเก
วินยชฺรตฺเถรีนํ อคฺคณฺจฺจํ ลเภยฺยนฺติ อธิการิ กตฺวา ปตฺถนํ
จเปตี ฯ ปทุมุตฺตรพฺพุทฺธ อเนกตํสวณฺํ ปตฺถริตฺวา ปตฺถนายน
สมิขฺฉณภาวํ ฌตฺวา อเนกเต โคตมพฺพุทฺธสฺส นาม สาสเน
อัย ปฎาจารย์นามเนน วินยชฺรตฺเถรีนํ อคฺคา ภวิสฺสตีติ
พฺยาภาสิ ฯ

ตํ เอวํ ปตฺถิตปฺปตฺถนํ อภินิหารสมฺปนฺนํ สตุถา
ทฺวโรว อากฺขณฺนตี ทิสฺวา อิมิสฺสา มํ จเปตฺวา อญฺโฆ
อวสฺสโย ภวิตฺถุ สมตฺถโธ นาม นตฺถิติ จินฺเตตฺวา ตํ ยถา
วิหาราภิมุขิ (๑) อากฺขณฺตี เอวมภาสิ ฯ ปรีสา ตํ ทิสฺวา
อิมิสฺสาว อุมฺมตฺติกาเย อิตฺโต อากฺขนฺตุมฺมา ททิตฺถาติ อาห ฯ
สตุถา อเปถ มา นํ นิวารยิตฺถาติ วตฺวา อวิทฺฐุจฺจํ
อากตฺกาเล สตี ปฎิลภ ภคินีติ อาห ฯ สา ตํขณฺณเวย
พฺพุทฺธานุภาเวเน สตี ปฎิลภิ ฯ ตสฺมี กาเล นีวตฺถวตฺถสฺส
ปตฺติภาวํ สลลภฺเขตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฺภุจฺจาเปตฺวา อุกฺกุฏิกิ
๑ วิหาราภิมุขินิตี ภวิตพฺพิ ฯ ฌ. ว.

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 724

นีสึทึ ๗ อถสสา เอโก ปุริโส อุตฺตรสาฎกั จิปี ๗ สา
ตัม นิวาเสตฺวา สตุถาริ อฺปสงฺกมิตฺวา สุวณฺณวณฺณเสสุ ปาเทสุ
ปฺลจฺปฺปติฎฺฐิตฺน วณฺทิตฺวา ฆนฺเต อวสฺสโย เม โหถ เอกั
หิ เม ปฺตุตฺตํ เสโน คณฺหิ เอโก อฺทเกน วุฬุโห ปนฺเถ ปติ
มโต มาตาปิตโร เจว ภาตา จ เกเหน อวตฺถุฎา เอกจิตฺตกาย
ณายนฺตีสึทึ ๗ สตุถา ตสฺสา วจันํ สุตฺวา ปฎาจาเร มา
จินฺตฺยิ ตว ตาณัํ สรณัํ อวสฺสโย ฆวิตุํ สมตฺถสฺเสว สนฺตึกั
อากตาสึ ยถา หิ ตว อิทานึ เอโก ปฺตุโต เสเนน กหิตโต
เอโก อฺทเกน วุฬุโห ปนฺเถ ปติ มโต มาตาปิตโร เจว
ภาตา จ เกเหน อวตฺถุฎา เอวเมว อิมสฺมี สัสาเร ปฺตุตฺตาทินั
มตกาเลเยว ตว โรทฺนตฺยิยา ปคฺขริตอสุสุ จตฺนุนั มหาสมุทฺททานั
อฺทกโต พหุตรนฺตึ วตฺวา อิมั คาถมาห

จตุสุ สมุทฺทเทสุ ชลัํ ปริตฺตกั
ตโต พหุํ อสุสุชลัํ อนปฺปกั
ทฺกฺเขน ผุฎฺฐสฺส นรสฺส โสจโต
กัการณา อมฺม ตฺวํ ปมชฺชสึตึ ๗

เอวํ สตุถริ อนมตฺตคฺคปริยายั กเถนฺเต ตสฺสา สริเร โสโก
ตฺนุตฺตมคฺมาสิ ๗ อถ นัํ ตฺนุฎฺฐโตสั กั ญตฺวา ปฺน สตุถา
อามนฺเตตฺวา ปฎาจาเร ปฺตุตฺตาทโย นาม ปฺรโลกั กจฺจนฺตสฺส
ตาณั วา สรณั วา เลนั วา ฆวิตุํ น สกฺโกนฺตึ ตสฺมา

เล่มที่ 17 ปฎาจารย์วตฺถุ หน้า 725

วิษฺฆมานาปี เต น สนฺติเยว ปณฺชิตฺเตน ปน สึลํ วิโสเชตฺวา
อตุตฺตโน นิพฺพานคามิมคฺคเมว โสเชตฺตุ วัฏฏฺฐิตฺติ วตฺวา ธรรมํ
เทเสนฺโต อีมา คธา อภาสิ

น สนฺติ ปุตฺตา ตาณาย น ปีตา นปี พนฺธฺวา
อนุตฺเตนาริพนฺนสฺส นตฺถิ ฌาตีสุ ตาณตา
เอตมตฺถวสึ ลตฺวา ปณฺชิตฺโต สึลํสํวโต
นิพฺพานคมนํ มคฺคํ จิปปเมว วิโสชเยติ ฯ
เทสนาวसानเ ปฎาจารย์ มหาปจฺจวิยํ ปัสฺสุปริมาณ
กิลเส ฌาเปตฺวา โสตาปตฺตผลล ปตฺติฏฺฐหิ ฯ อญฺเณปี พหุ
โสตาปตฺตผลลาทีนึ ปาปฺณิสฺสูติ ฯ

สา ปน โสตาปนฺนา หุตฺวา สตฺถาริ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ
สตฺถา ตํ ภิกฺขุณีนํ สนฺติกํ ปหิณฺตีตฺวา ปพฺพชาเปสิ ฯ สา
ลทฺฐุปสมฺบพฺทา ปฎิตาจารย์ตฺตา (๑) ปฎาจารย์เตว ปณฺณายิ ฯ
สา เอกทิวสํ กุญฺเณ อุตฺถํ อาทาย ปาเท โชวณฺตี
อุตฺถํ อาสิณฺจิ ฯ ตํ โถกํ คนฺตฺวา ปจฺฉิขฺชิ ฯ พุตฺติยวเร
อาสิคฺคตํ ตโต พุรตฺตรํ อคฺมาสิ ฯ ตตฺติยวเร อาสิคฺคตํ ตโตปี
พุรตฺตรนฺติ ฯ สา ตเทว อารมฺมณํ คเหตฺวา ตโย วเย
ปริจฺฉินฺนิตฺวา มยา ปจฺฉมํ อาสิคฺคตํ อุตฺถํ วิย อิมเ สตฺถา
ปจฺฉมวเยปี มรณฺติ ตโต พุรตฺตรํ คตํ พุตฺติยวเร อาสิคฺคตํ
๑ ปฎิวิริหิตาจารย์ตฺตาตีปี ปาโฐ ฯ ถ. ว.

เล่มที่ 17 สหสฺสวคฺควณณา หน้า 726

อุทกํ วย มชฺฌิมวเยปี มรณฺติ ตโตปี ทูรตฺรํ คตํ ตติยวเร
อาสิคฺคตํ อุทกํ วย ปจฺฉิมวเยปี มรณฺติเยวติ จินฺเตสิ ฯ
สตฺถา คนฺธกฺกุญฺธิ นิสินฺโนว โธภาสํ ฝริตฺวา ตสฺสา
สมฺมุเข จตฺวา กเถนฺโต วย เอวเมตํ ปฏฺจาจารे ปณฺจนฺนํ
หิ ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ อปฺสฺสนฺตสฺส วสฺสสฺตํ จีวิตฺโต เตสํ
อุทฺยพฺพยํ ปฺสฺสนฺตสฺส เอกาหํปี เอกกฺขณฺปี จีวิตํ เสยฺโยติ
วตฺวา อนฺนฺสนฺธิ ฆญฺเจตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กาดมาห
โย จ วสฺสสฺตํ จีเว อปฺสฺสํ อุทฺยพฺพยํ
เอกาหํ จีวิตํ เสยฺโยติ ปฺสฺสโต อุทฺยพฺพยณฺติ ฯ
ตตฺถ อปฺสฺสํ อุทฺยพฺพยณฺติ ปณฺจนฺนํ ขนฺธานํ
ปณฺจวิสฺติยา ลกฺขณฺเหหิ อุทฺยลฺลจ วยลฺลจ อปฺสฺสนฺโต ฯ ปฺสฺสโต
อุทฺยพฺพยณฺติ เตสํ อุทฺยลฺลจ วยลฺลจ ปฺสฺสนฺตสฺส อิตฺรสฺส
จีวิตฺโต เอกาหํปี จีวิตํ เสยฺโยติ ฯ
เทสนาวसाने ปฏฺจาจารา สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ
ปาปฺถีติ ฯ

ปฏฺจาจาราตฺถุ ฯ

กิตาโคตมีวตถุ

โย จ วสสต้ ซีเวติ อิมั ฐมมเทสนั สตุถา เซตวเน
วิหรนุโต กิตาโคตมี อารพภ กเถสิ ฯ

สาวตถิยั กิเรกสสุ เสฏฐิสสุ เคเห จตุตาพีสโกฏฐัน
องคารา เอว หุตวา อฏฐาสิ ฯ เสฏฐิ ตั ทิสวา อุปปนุโนโสโก
อาหารั ปฏิกขิปิตวา มลจเก นิปชชั ฯ ตสเสโก สหายโก
เคหั คนตุวา สมม กสฺมา โสจสีติ ปุจฺฉิตวา ตั ปวตตี
สุตฺวา สมม มา โสจิ อหั เอกั อุปายั ชานามิ ตั
กโรหีติ ฯ กิ กโรมิ สมมาติ ฯ สมม อตฺตโน อาปณ
กิลลชั ปตฺถริตฺวา องคาเร ราสี กตฺวา วิกุกิณฺนุโต วิย
นีสึท อาคตาคเตสุ มนุสฺเสสุ เข เอวั วทนฺติ เสสชฺนา วตฺถ-
เตลมธฺพาคิตาทีนึ วิกุกิณฺนุติ ตฺว ปน องคาเร วิกุกิณฺนุโต
นินฺนุโนสีติ เต วเทยฺยาสึ อตฺตโน สนฺตกั อวิกุกิณฺนุโต กิ
กริสฺสามิติ โย ปน ตั เอวั วเทติ เสสชฺนา วตฺถเตลมธฺ-
พาคิตาทีนึ วิกุกิณฺนุติ ตฺว ปน หิริญฺญสุวณฺณั วิกุกิณฺนุโต
นินฺนุโนสีติ ตั วเทยฺยาสึ กหั หิริญฺญสุวณฺณนฺติ อิทนฺติ จ
วตฺเต อาหาร ตาว นนฺติ หตฺเถหิ ปฏิจฺเจยฺยาสึ เอวั ทินฺนั
ตว หตฺเถ หิริญฺญสุวณฺณั ภวิสฺสติ สว ปน สเจ กุมาริกา
โหติ ตว เคเห ปุตฺตสฺส นั อหริตฺวา (๑) จตุตาพีสโกฏฐัน
๑ อานตฺวาติ ภวิตพฺพิ ฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 728

ตสสา นียยาเทตวา ตาย ทินนัง วลลชชยยาสิ สเจ กุมารโ
โหติ ตว เคะเห วยปฺปตฺตํ ธีตฺรํ ตสฺส ทตฺวา จตฺตาฬีสโกฏฺฐนํ
ตสฺส นียยาเทตฺวา เตน ทินนัง วลลชชยยาสิติ ฯ โส
ภทฺทโก อุปาโยติ อตฺตโน อาปณฺเ องฺกาเร ราสี กตฺวา
วิกฺกีนฺนโต วีย นิสิตฺติ ฯ เยนํ เอวมมาหํสุ เสสชฺนา
วตฺถเตลมรฺฐผาณิตาทีนํ วิกฺกีนฺนติ ตฺวํ องฺกาเร วิกฺกีนฺนโต
นินฺนโนสิตฺติ เตสํ อตฺตโน สนฺตํ อวิกฺกีนฺนโต ก็ กริสฺสามิติ
ปฏฺวิจฺจนํ อทาสิ ฯ อเถกา โคตฺมิ นาม กุมาริกา กิสฺสรีรตฺยา
กิสฺวาโคตฺมิติ ปฺลยฺยามานา ปรีชิตฺตณฺณกฺลสฺส ธีตา อตฺตโน
เอเกน กิจฺเจน อาปณฺทวารํ คตา ตํ เสฏฺฐี ทิสฺวา เอวมมาห
ก็ ตาต เสสชฺนา วตฺถเตลมรฺฐผาณิตาทีนํ วิกฺกีนฺนติ ตฺวํ
หิรฺลฺยสฺวณฺณํ วิกฺกีนฺนโต นินฺนโนสิตฺติ ฯ กหํ อมฺม
หิรฺลฺยสฺวณฺณนฺติ ฯ นนฺ ตฺวํ ตเทว กเหตุวา นินฺนโนสิตฺติ ฯ
อาหฺร ตาว ตํ อมฺมาติ ฯ สา หตฺถปฺปรี กเหตุวา ตสฺส
หตฺถเจ จเปสิ ฯ ตํ หิรฺลฺยสฺวณฺณเมว อโหสิ ฯ อถ นํ เสฏฺฐี
กตฺรนฺเต อมฺม เกหนฺติ ปฺจฺจิตฺวา อสุกนฺนามาติ วุตฺเต
ตสฺสา อสฺสามิกภาวํ ญตฺวา ฐนํ ปฏฺฐิตาเมตฺวา ตํ อตฺตโน
ปฺตฺตสฺส อาเนตฺวา จตฺตาฬีสโกฏฺฐนํ ปฏฺฐิจฺจาเปสิ ฯ สพฺพ
หิรฺลฺยสฺวณฺณเมว อโหสิ ฯ

ตสฺสา อปเรน สมเยน คพฺโปก ปตฺติฏฺฐหิ ฯ สา

เล่มที่ 17 กิสาโคตมีวตถุ หน้า 729

ทสมาสจเจเนน ปุตตัม วิชายี ฯ โส ปทสา คมนกาเล
กาลมกาสิ ฯ สา อทิจุจปพพมรณตาย ตัม ฌาเปตุม นีหรนเต
นิวาเรตวา ปุตตสส เม เกสชชัม ปุจณิสสามิติ มตกลวาริ
องุเณนทาย อปี นุ เม ปุตตสส เกสชชัม ชานาถาติ
ปุจณนตี ขมรปปฏิปาฎิยา วิจรติ ฯ อถ นัม มนุสสา อมม
อมมตติกาสิ ชาตา มตปุตตสส เกสชชัม ปุจณนตี วิจรสิติ
วทนติ ฯ สา อวสสั มม ปุตตสส เกสชชชานนัง ลภิสสามิติ
มณฺณมานา วิจรติ ฯ อถ นัม เอโก ปณฺฑิตปริโส ทิสฺวา
อัย มม ธีตา ปจมปุตตัง วิชตา ภวิสฺสติ อทิจุจปพพมรณา
มยา อิมิสฺสา อวสฺสเยน ภวิตุม วุญฺฐิติ จินฺเตตวา อาห อมม
อหัม เกสชชัม น ชานามิ เกสชชชานนัง ปน ชานามิติ ฯ
โก ชานาติ ตาตาติ ฯ สตุถา อมม ชานาติ กจฺจ ตัม
ปุจฺจนาติ ฯ สา คมิสฺสามิ ตาต ปุจณิสสามิ ตาตาติ วตฺวา
สตุถาริ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา เอกมณฺฑิ จิตา ปุจฺจ
ตุมเห กิร เม ปุตตสส เกสชชัม ชานาถ ฆนฺเตติ ฯ อาม
ชานามิติ ฯ ก็ ลทฺฐุ วุญฺฐิติ ฯ อจฺจรคฺคหณฺมตฺตัม สิทฺชตฺถัง
ลทฺชธ วุญฺฐิติ ฯ ลภิสฺสามิ ฆนฺเต กสฺส ปน เคเห ลทฺฐุ
วุญฺฐิติ ฯ ยสฺส เคเห ปุตฺโต วา ธีตา วา น โภจ
มตปฺพุโพติ ฯ สา สาธุ ฆนฺเตติ สตุถาริ วนฺทิตฺวา มตปุตตัง
องุเณนทาย อนฺโตคามัม ปวิสิตฺวา ปจมเคหสฺส ทฺวารเ จตฺวา

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 730

อตุถิ นุ โข อิมสุมิ์ เคเห สิทุชตุถโก ปุตุตสสุ กิร เม
เกสชชเมตनुติ วตุวา อตุถิติ วตุเต เตหนี เทถาติ เตหิ
อาหริตุวา สิทุชตุถเกสุ ทิยมาเนสุ อิมสุมิ์ เคเห ปุตุโต
วา ชีตา วามตปุพุโพ(๑) กจจิ นตุถิ อมฺมาติ ปุจฺจิตฺวา
กั วเทสิ อมฺม ชีวมาณา หิ กติปยา มตกาเอว พหุภาติ
วตุเต เตหนี คณฺหถ โว สิทุชจตุถเก เนตฺ มม ปุตุตสสุ
เกสชชนฺติ ปุฏฺโถทาสิ อิมินา นียาเมน อาทิตฺโต ปุฏฺจาย
ปุจฺจนฺตึ วิจริฯ สา เอกเกเหปี สิทุชตุถเก อคฺคเหตุวา
สายณฺหสมเย จินฺเตสิ อโห ภาริยํ กมฺมํ อหํ มเมว ปุตุโต
มโตติ สยฺยณฺมกาสิ สกถคามะ ปน ชีวเนเตหิ มตกาเอว
พหุตราติฯ ตสฺสา เอว จินฺตฺยमानาย ปุตุตฺติเนเนน มุทฺกั
หทยํ ถุชฺชภาวํ อคฺมาสิ สา ปุตุตฺกั อรณฺเณ ฉฯฯเทตุวา
สตุถุ สนฺตึกั คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ อถ
นํ สตุถา ลทฺฐา เต เอกจฺจณฺรมตฺตา สิทุชตุถกาติ
อาหฯ น ลทฺฐา ฆนฺเต สกถคามะ หิ ชีวเนเตหิ มตกาเอว
พหุตราติฯ อถ นํ สตุถา ตฺวํ มเมว ปุตุโต มโตติ
สลลฺกฺเขสิ ชฺวชฺมโม เอส สตุถานํ มจฺจุราชา หิ สพฺเพ
สตุเต อปริปฺณณฺชฺฆาตเย เอว มโหโฆ วิย ปริกฺสฺสมาโนเยว (๒)
อปายสมฺมุเท ปกฺขิปตีติ วตุวา ชมฺมํ เทเสนฺโต อิมิ์ กถมาห
๑ มตปุพุพาติ ภาวิตพุพิ์ ฯ ถ. ว. ๒ ม. ปริกฺขตฺตมาโน ฯ

เล่มที่ 17 กิสาคอคมิวตถุ หน้ 731

ตํ ปุตตปสฺสมมตตํ พุยาสตตมณสํ นรํ

สฺสฺสฺสํ คามํ มโหโฆว มจฺจุ อาทาย คจฺจตฺตีติ ฯ

คาคาปริโยสานเ กิสาคอคมิ โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฎฺฐหิ

อณฺเณปี พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณีสฺสูติ ฯ

สา ปน สตฺถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ สตฺถา ภิกฺขุณิณํ

สนฺตํกํ เปเสตฺวา ปพฺพชาเปสี ฯ สา ลทฺฐปสฺมปทา กิสาคอคมิ

เถรีติ ปณฺณายิ ฯ สา เอกทิวสํ อุโปสธาคาเร วารํ ปตฺวา

ทีปํ ชาเลตฺวา นิสินฺนา ทีปชาลา อุชฺชนฺติโย จ ภิชฺชนฺติโย

จ ทิสฺวา เอวเมว อิเม สตฺถา ทีปชาลา วีย อุปฺปชฺชนฺติ

เจว นิสฺสนฺติ จ นิพฺพานํ ปตฺตา เอวํ น ปณฺณายนฺตีติ

อารมฺมณํ อคฺคเหสี ฯ สตฺถา คณฺธกฺฎิยํ นิสินฺโนว โอภาสํ

ผริตฺวา ตสฺสา สมฺมุเข นิสีทิตฺวา กเถนฺโต วีย เอวเมว

โคคมิ อิเม สตฺถา ทีปชาลา วีย อุปฺปชฺชนฺติ เจว นิสฺสนฺติ

จ นิพฺพานํ ปตฺวา เอวํ น ปณฺณายนฺติ เอวํ นิพฺพานํ

อปสฺสนฺตานํ วสฺสสฺตํ ชีวิตโต นิพฺพานํ ปสฺสนฺตสฺส ขณฺมตฺตํปี

ชีวิตํ เสยฺโยติ วตฺวา อนุสนฺธี จมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต

อิมํ คาคมาห

โย จ วสฺสสฺตํ ชีเว อปสฺสํ อมตํ ปทํ

เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต อมตํ ปทนฺติ ฯ

ตตฺถ อมตํ ปทนฺติ มรณฺรหิตโกฎฺฐาสํ อมตฺมา-

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 732

นิพพานนติ อตุโธ ๑ เสลั ปุริมสทิส เอว ๑

เทศนาวสานเ กิสาคอตมิ ยถานิสินนาว สห ปฎิ-
สมภิทาหิ อรหตุเต ปตัญจหิติ ๑
กิสาคอตมิวตุถ ๑

พหุปุตติกาเถรีวตุถ

โย จ วสสตตนติ อิมั ชมมเทศนั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต พหุปุตติกั เถรี อารพภ กเถสิ ๑

สาวตุถิยั กิเรกสมิ กุเล สตุต ปุตตา สตุต จ ชิตโร
อเหตุ ๑ เต สพเพปิ วยปุตตา เกเห ปตัญจหิตวา อตุตโน
ชมมตาย สุขปุตตา อเหตุ ๑ เตลั อปเรน สมเยน ปิตา
กาลมกาสิ ๑ มหาอุปาสิกา สามิเก นญเจปิ น ตาว ปุตตานั
กุกุมพั วิภชติ ๑ อถ นั ปุตตา อาหิสู อมหากั ปิตริ
นญเจ คยหั โโก อตุโธ กุกุมเพน กิ มยั ตั อฎุจาดุ น
สกุโกมาติ ๑ สา เตลั กถิ สตุวา ตณ्हิ หตุวา ปุนปุนั
เตหิ วุจจมานา ปุตตา มั ปฎิขคคิสสนติ กิ เม วิสุ
กุกุมเพนาติ สพพิ สาปเตยัย มชเฒะ ภินทิตวา อทาสิ ๑
อถ นั กติปาหจเยน เขญจปุตตสส ภริยา อโห อมหากั
อยยา เขญจปุตโต เมติ เทว โโกฎจาเส ทตุวา วิย อิมเมว
เคหิ อากจตุตติ อาห ๑ เสสปุตตานั ภริยาปิ เอวเมว

เล่มที่ 17 พหุปลุตติกาเถรีวตฺถุ หน้า 733

วทีสุฯ เชฎฺฐธีตรึ อาที กตฺวา ตาสึ เคะหึ คตฺกาลีปี นํ
 เอวมเว วทีสุฯ สวา อวมานปฺปตฺตา หุตฺวา กึ อิมสึ
 สนฺตึเก วุตฺถเณ ภิกฺขุณี หุตฺวา ชีวีสฺสามีติ ภิกฺขุณฺณปฺสฺสยํ
 คนฺตฺวา ปพฺพชฺชึ ยาจึฯ ตา นํ ปพฺพาเชลฺลึฯ สวา
 ลทฺฐปฺสมฺปทา พหุปลุตติกาเถรี นาม ปณฺณายึฯ สวา อหํ
 มหฺลลคฺกาลี ปพฺพชิตา อปฺปมตฺตาย เม ภวิตฺพพฺนติ ภิกฺขุณีนํ
 วตฺตปฺปฎฺฐิตํ กโรติ (๑) สพฺพรตฺตี สมณชมฺมํ กรีสฺสามีติ
 เภฎฺฐาปาสาเท เอกํ ธมฺมํ หตฺถเณ คเหตุวา ตํ อาวิชฺชมานา (๒)
 สมณชมฺมํ กโรติ จงฺกมมานาปี อนุชการฎฺฐาเน มม
 รุกฺเข วา กตฺถจึ วา สีสึ ปฎฺฐิหฺลลเยยฺยาติ รุกฺขํ หตฺถเณ
 คเหตุวา ตํ อาวิชฺชมานา (๓) สมณชมฺมํ กโรติฯ สตฺถารา
 เทสิตํ ชมฺมเมว กรีสฺสามีติ ชมฺมํ อาวชฺเชตฺวา ชมฺมํ
 อนุสฺสรมานาว สมณชมฺมํ กโรติฯ อถ สตฺถา คนฺธกฺกุญฺยํ
 นิสินฺโนว โอภาสึ สฺริตฺวา สมฺมุเข นิสินฺโน วีย ตาย
 สทฺธิ กเถนฺโต พหุปลุตติเก มยา เทสิตชมฺมํ อนาวชฺชนตฺสส
 อปฺสฺสนตฺสส วสฺสสตี ชีวิตโต มยา เทสิตชมฺมํ ปฺสฺสนตฺสส
 มุหุตฺตมฺปิ ชีวิตํ เสยฺโยติ วตฺวา อนุสนฺธิ ชมฺมุตฺวา ชมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาคมาห

๑ ม. กโรนฺตีฯ ๒-๓ ม. อาวิณฺณมานา วฯ โปราณโปตฺถเก
 # ปน อาวิชฺชมานาติ ทิสฺสตีฯ อาวิณฺณมานาติปี ทิสฺสตีฯ

เล่มที่ 17 สหสวคควณณา หน้า 734

โย จ วสสต้ ซีเว อปสต้ ขมมุตตม
เอกาหิ ซีวิต์ เสยโย ปสโต ขมมุตตมนนตี ฯ
ตตถ ขมมุตตมนนตี นววิธิ โลกุตตรขมมึ ฯ โส หิ
อตุตมขมโม นาม ฯ โย หิ ตํ น ปสตี ตสส วสสต้
ชีวิตโต ตํ ขมมึ ปสสนตสส ปฏิวิขณตสส เอกาหิปี
เอกกขณมปี ซีวิต์ เสยโยตี ฯ

กาธาปริโยसानะ พหุปรตติกา เถรี สห ปฏิสมภิทาหิ
อรหตเต ปติภูจหิตี ฯ

พหุปรตติกาเถรีวตถุ ฯ
สหสวคควณณา นิภูจिता ฯ
อภูจโม วคโค ฯ
